

Werner de Boor

**EVANGELIUM
PODLE
JANA**

1984

Vydaly Křesťanské sbory v ČSSR pro svou vnitřní potřebu.
Vytiskly Moravské tiskařské závody, provoz 26 Valašské Meziříčí
Povolení Ústředního církevního nakladatelství v Praze ze dne
7. března 1984 č. 5/1984
Překlad: Redakční rada časopisu Živá slova

1. díl

Výklad 1. - 10. kapitoly

S laskavým svolením vydavatele Wuppertaler Studienbibel dostává se vám do rukou český překlad komentáře prvních deseti kapitol evangelia podle Jana, který napsal zesnulý bratr Werner de Boor.

Název německého originálu:

Das Evangelium des Johannes, 1. Teil. Kapitel 1 bis 10 erklärt von Werner de Boor. Evangelische Haupt - Bibelgesellschaft zu Berlin, 1971.

V upomínku na

FRITZE RIENECKERA,

zakladatele a prvního vydavatele
Wuppertálského Biblického studia

Tato /znamení/ jsou zapsána, abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a abyste věříce měli život v jeho jménu.

Jan 20,31

V citovaném verši nám samotné evangelium podle JANA prozrazuje, proč bylo napsáno a jak je jeho poznání důležité pro naši víru. Mnozí Boží lidé v minulosti zdůrazňovali, že každý znovuzrozený člověk by měl především číst toto evangelium, aby pod vedením Božího Ducha lépe poznal osobu Pána Ježíše, jeho vztah k Bohu jako svému Otci, ale také aby poslušností tohoto Slova se stále více při něm projevoval nový život z Boha.

Jak po prostudování tohoto výkladu sami poznáte, Werner de Boor poměrně jednoduchými slovy přivádí čtenáře k logickému chápání slov i činů Pána Ježíše, ale současně poukazuje na tajemství pozeňnaného křesťanského života těch, kteří se řídí slovy Pána Ježíše, jestliže byli znovuzrozeni z vody a z Ducha. Při překladu knihy jsme dávali přednost "stylu" autora bez podstatnějších úprav pro vyhlazenost překladu. Pro biblický text jsme použili ekumenický překlad z roku 1979, a jen v některých nutných případech jsme se v poznámkách odvolali na překlad kralický. Tyto, případně další poznámky uvádíme pod čarou jako "Pozn.př.:". Se svolením vydavatele originálu jsme částečně vynechali odkazy na zahraniční literaturu, i když autor při výkladu často upozorňuje na některé nesprávné chápání oddílů evangelia v jiných komentářích.

Prosíme čtenáře, aby se nepozastavovali nad tím, když se často píše o tom, jak to "Jan napsal", "Jan viděl", "Jan rozuměl" a podobně. Jak W.de Boor, tak i my víme, že apoštola Jana při psaní evangelia vedl Duch Boží, protože "nikdy totiž nebylo vyřčeno prorocství z lidské vůle, nýbrž z popudu Ducha svatého mluvili lidé, poslaní od Boha" /2Pt 1,21/.

V originálu je u každého oddílu evangelia podle Jana na-
před uveden biblický text, k němu paralelní biblická místa a
až pak vlastní výklad. V překladu neuvádíme celé oddíly evan-
gelia, proto vám doporučujeme, abyste si předem přečetli celý
oddíl biblického textu a až pak přemýšleli spolu s autorem nad
jednotlivými verši.

Překladatelé

PŘEDMLUVA

Fritz Rienecker si jako vydavatel Biblického studia vyhradil pro sebe výklad evangelia podle Jana, a s velikou radostí jej začal zpracovávat. V tom neočekávaně Pán ukončil jeho práci. Proto tato kniha vychází jako upomínka na něj.

Tak jsem tedy práci převzal. Mnozí by očekávali, že výklad evangelia podle Jana bude doplněn o pohledy dalších komentářů. Toho jsem se vědomě vystříhal. Takový výklad by totiž musel být velice pečlivý, jestliže by měl mít nějakou cenu. Čtenářům, kteří neznají teologickou literaturu, by pak bylo třeba uvést také odchylné názory R. Bultmanna a dalších. Pak by ovšem takové dílo bylo velmi rozsáhlé !

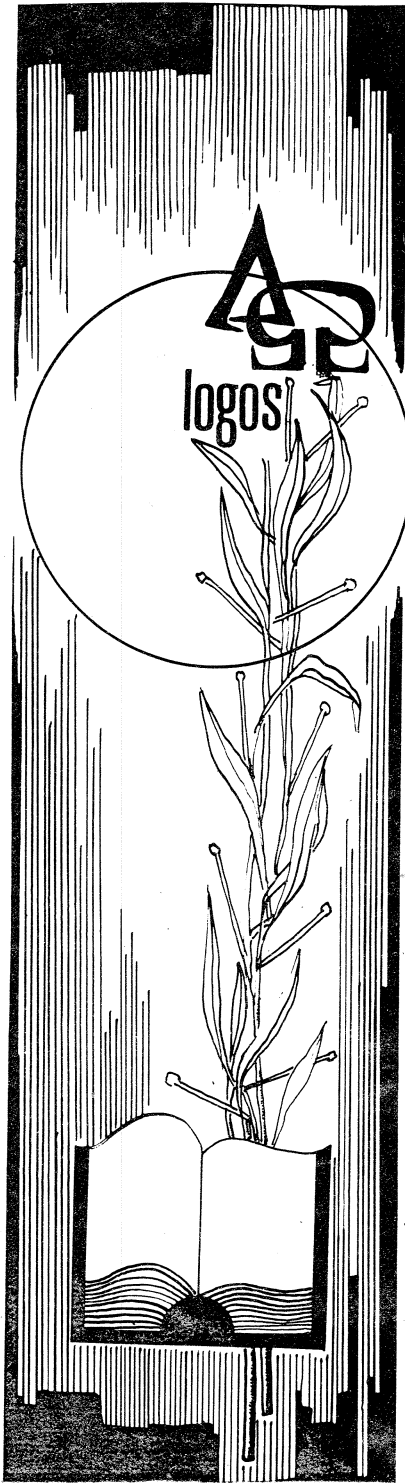
Postupoval jsem v zásadě podle vzoru A. Schlatterse. On se totiž nejen ve svém "Vysvětlování", ale i ve velkých komentářích vyhýbá jakékoliv diskusi s jinými teology. Svými knihami chtěl studentům jako kolega pomáhat k porozumění textu. "Slyšení je možné tehdy, když různé prolínání hlasů rychle utlumíme. Utišení je podmínkou slyšení; a to si vyžaduje soustředění pozornosti na toho, kdo s námi mluví". Také chci čtenáře provázet jen samotným textem. K porozumění textu však může sloužit všechno, co bylo zpracováno v rámci historického a filologického bádání věrně a s opravdovou známostí.

Je samozřejmé, že k studiu budou kromě tohoto výkladu použity další výklady a komentáře. K tomu slouží i seznam literatury na konci doslovu.

Tato práce je tedy po určitých těžkostech hotova. Děkuji za mnohé modlitby, kterými tuto práci podpíraly kruhy starších i mladších. Podílela se na ní také Dorothea Vogtová při přepisování, vyhledávání paralelních míst a zhotovení rejstříku pojmů.

Schwerin, 18. června 1968

Werner de Boor

O B S A H

Předmluva	7
Pokyny pro uživatele	11
Tajemství osoby Pána Ježíše (1,1-5)	15
Pohled na Jana Křtitele (1,6-8)	24
Působení pravého světla (1,9-13)	26
Dar zjevení (1,14-18)	32
Janovo svědectví (1,19-28)	45
Druhé Janovo svědectví (1,29-34)	52
Janovi učedníci následují Pána Ježíše (1,35-42)	58
Filip a Natanael se stávají učedníky Páně (1,43-51)	64
Svatba v Káně (2,1-11)	71
Vyčištění chrámu (2,12-22)	79
Ježíš a obyvatelé Jeruzaléma (2,23-25)	87
Rozmluva s Nikodémem (3,1-21)	89
Poslední svědectví Jana Křtitele (3,22-36)	107
Činnost Pána Ježíše v Samaří (4,1-42)	116
Druhé znamení v Galileji (4,43-54)	137
Uzdravení u rybníka Bethesda (5,1-18)	142
Pán svědčí o svém synovství (5,19-30)	154
Tři svědkové Pána Ježíše (5,31-40)	165
Nevěra Židů (5,41-47)	172
Nasyčení pěti tisíců (6,1-15)	176
Pán Ježíš kráčí po moři (6,16-24)	183
Chléb života (6,25-35)	187
Nevěra Galilejců (6,36-51)	194
Tělo Pána Ježíše jako chléb života (6,52-59)	204
Odchod učedníků (6,60-71)	210
Nové vystoupení v Jeruzalémě o slavnosti stánků (7,1-13)	221
Střetnutí Pána Ježíše s poutníky v průběhu svátků (7,14-30)	228
Pokus velerady o zatčení Pána Ježíše (7,31-36)	237
Výzva k uvěření v poslední den svátků (7,37-44)	240
Nezdařený pokus velerady o zatčení (7,45-52)	246

Vložka: Pán a hříšnice (7,53-8,11)	249
Světlo světa (8,12-20)	254
Zásadní význam poslání Pána Ježíše (8,21-30)	260
Svoboda pro věřící Židy (8,31-36)	269
I Abrahamovi potomci mohou být dětmi ďábla (8,37-47)	274
Věčnost Pána Ježíše (8,48-59)	282
Uzdravení slepého (9,1-7)	288
Farizeové vyslychají uzdraveného (9,8-34)	293
Slepí vidí a vidoucí jsou slepí (9,35-41)	299
Obrazy ze života pastýře (10,1-21)	304
Výzva k rozhodnutí ve svátek posvěcení chrámu (10,22-42)	318
Doslov	333
Věcný rejstřík	355

 POKYNY PRO UŽIVATELE

U vykládaného textu vždy na začátku každého oddílu uvádíme paralelní místa v Písmě.

Vztah k rukopisům:

U některých důležitých slov nebo vět biblického textu uvádíme znění podle jiných rukopisů. Řecká slova jsou psaná latinkou. Přitom v poznámkách používáme tyto znaky:

Rukopisy Nového zákona

Označení	Století	Název	Uložen	Poznámky
	4.	Sinaiticus	Londýn	Novozákonní část Bible. V roce 1844 objevena Tischendorffem v klášteře sv. Kateřiny na Sinaji. Jednotlivé listy byly v koši na odpadky a zapalovalo se jimi.
A	5.	Alexandrinus	Londýn	NZ s 1. listem Klemensovým a tzv. Žalmy Šalomounovými, nalezen v alexandrijské knihovně, roku 1628 věnován anglickému králi Karlovi I. Úplná Bible s mezerami.

B	4.	Vaticanus	Řím	Jeden z největších pokladů papežské knihovny. Úplná Bible s mezerami.
C	5.	Efraemi rescriptus	Paříž	Přepsána Syřanem Efraemem. V roce 1535 se dostala do Paříže - uložena v Národní knihovně.

Tyto čtyři rukopisy Bible ze 4. a 5. století považujeme za směrodatné. I když jsou umístěny v hlavních sídlech katolické a anglikánské církve v Římě, v Londýně a v Paříži, usiloval i německý protestantismus o jejich důkladné prostudování.

Skupina textů ABC se nazývá hesychiánská anebo egyptská forma textu. Hesychius byl alexandrijský Řek. A jelikož Alexandrie je v Egyptě, proto též název egyptská forma.

Další rukopisy Nového Zákona:

Označ.	Stol.	Název	Uložen	Poznámky
D	6.	Bezae Cantabriginensis	Cambridge	Obsahuje 4 evangelia a Skutky, avšak s velkými mezerami.
E	8.	Basiliensis	Basilej	
F	9.	Boraelianus	Utrecht	
G	10.	Seidelianus 1	Londýn	Obsahuje 4 evangelia.
H	9.	Seidelianus 2	Hamburk	
L	8.		Paříž	Obsahuje Skutky a listy.
046	8.		Řím	Obsahuje Zjevení Jana.

Tuto skupinu textů nazýváme Koiné.

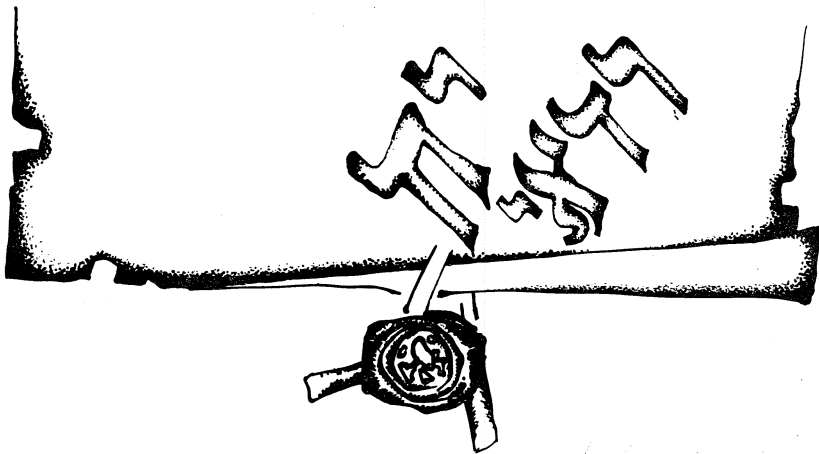
Jsou to rukopisy z 8. - 10. stol. Koiné byla forma textu, všeobecně známá a rozšířená v Antiochii a později v Konstantinopoli. S touto formou textu se setkáváme v Lutherově překladu Bible. Martin Luther při překládání Bible totiž vycházel z řeckého vydání Erasma Rotterdamského, který použil této pozdní skupiny rukopisů.

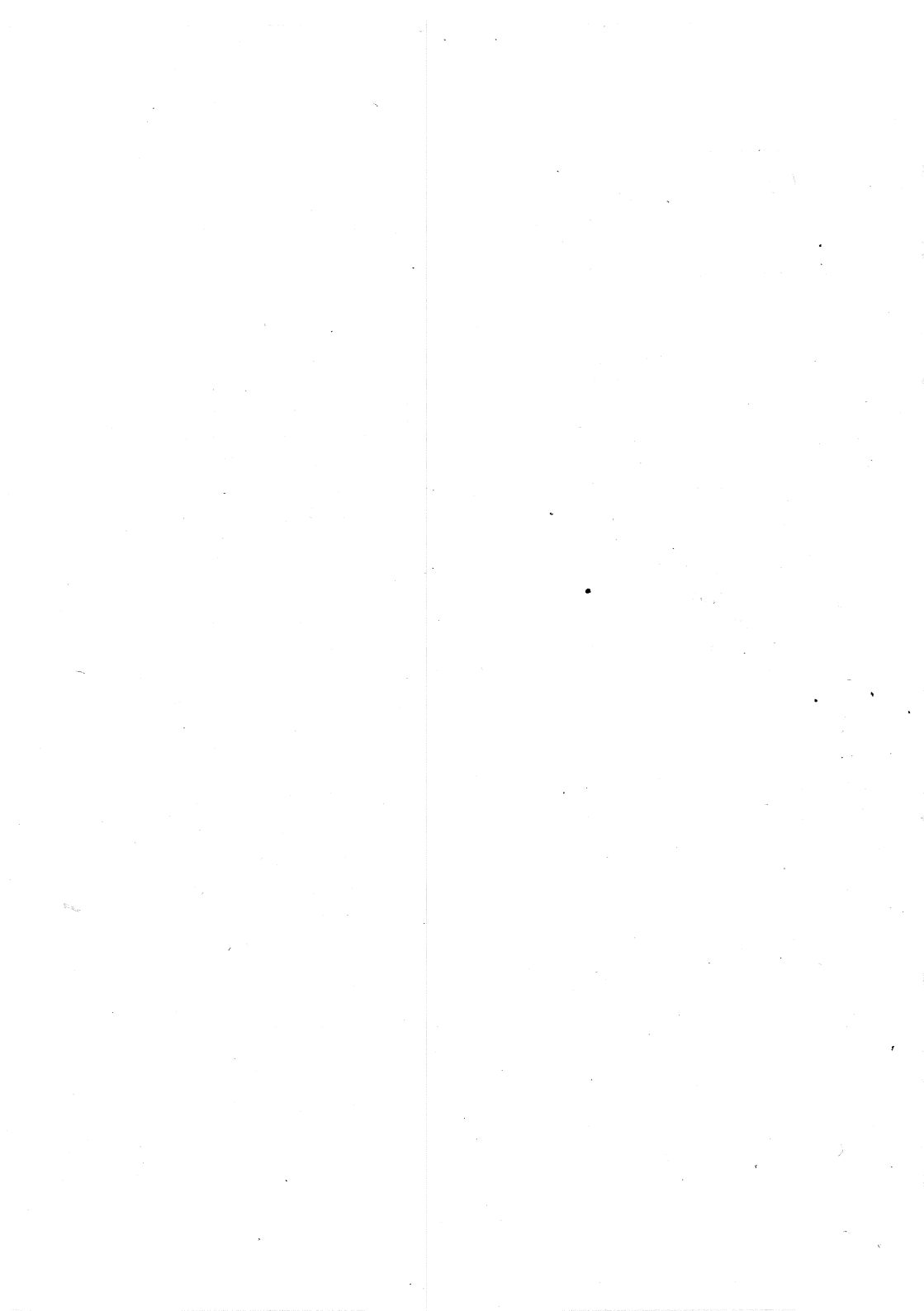
Práce Erasma Rotterdamského však byla velice povrochní.

"Erasmus použil nanejvýš tři rukopisů, vypůjčených od mnichů v Basileji, které jsou dodnes přístupné. /Žádný z nich není starší než z 12. století/. Ukazuje se, že Erasmus rukopisy sám přepracoval a pak je dal jako předlohu k tisku. Pro Zjevení Jana, které v těchto rukopisech chybělo, použil rukopis z Maihinguenu, v tom však chyběl závěr 22,16-21. Ten Erasmus prostě přeložil z Vulgaty do řečtiny, aniž by se o tom kdekoliv zmínil." Michaelis, Úvod do NZ 1954.

Skupinu Koiné, tj. předlohu Lutherova překladu, rovněž uvádíme.

O dalších rukopisech se zmiňujeme v textu nebo v poznámkách.

TAJEMSTVÍ OSOBY PÁNA JEŽÍŠE

Jan 1,1-5

v. 1: J 17,5,8; 1J 1,1,2; Zj 19,13
 v. 3: 1M 1,1; Ž 33,6; 1K 8,6; Ko 1,16; Žd 1,2
 v. 4: J 5,26; 8,12; 14,6; 1J 1,2
 v. 5: L 1,78n; J 3,19; 9,5; 12,35; 1Te 5,4

Jan si uvědomil, že je třeba podat zprávu o tom, co 1
 je pro víru ve světě největší a nejdůležitější. Je to zprá- 2
 va o Pánu Ježíši Kristu, o jeho životě, slovech i jeho smrti a vzkříšení. Tato zpráva by měla církvi věřících v Pána Ježíše plně ukázat jeho slávu pro posilu, objasnění a utvrzení víry. Jak by měla taková zpráva začínat?

Evangelista Jan pomíjí mnohé, co o narození a dětství Pána Ježíše vypravují Matouš a Lukáš. To již církve zná. Není to nejdůležitější z toho, co je třeba říci o tajemství osoby Pána Ježíše. Jan chtěl hned na začátku svého spisu zaměřit náš pohled právě na toto tajemství, abychom pak správně porozuměli všemu, co vypravuje o Pánu Ježíši. V evangeliu nám totiž chce ukázat, že nejdůležitější nejsou dary, skutky a činnost Pána Ježíše, nýbrž on sám. Velká slova Pána Ježíše "já jsem", jak nám o nich svědčí evangelista Jan, jsou vrcholnými body evangelia.

Pán Ježíš nejen d á v á vodu, chléb, život a vzkříšení, on tím vším také j e. Proto také Jan nemůže tajemství osoby Pána Ježíše vyjádřit tak stručně jako Marek. Můsíl o tom povědět více. Začíná tedy od opravdového počátku, obdobně jako celá Bible: "Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi" (1M 1,1). Tento počátek Jan vědomě neopomíjí a odmítá tak gnostické spekulace¹.

Nepokouší se proniknout do Boží věčnosti, která byla před stvořením tohoto světa. Přesto však konstatuje jedno: Již na samém počátku B Y L ten, jehož známe jako Ježíše a jenž má být ústřední osobností celého Janova evangelia.

1 Viz poznámku k doslovu - č. 20

Počátek jeho existence není až při stvoření všeho, není ani nejvyšším vrcholem stvoření. On již zde byl, byl u Boha. Patří proto na Boží stranu, ne na stranu stvoření. Je Bohem ve své podstatě. Jan to znovu zdůrazňuje: "To bylo na počátku u Boha". Přitom může použití ukazovacího zájmena to a zopakování předchozích slov znamenat obranu právě proti gnosti a její vyloučení. Na počátku nebyly u Boha žádné jiné bytosti a síly, byl zde jen on sám.

Ať již čteme o Pánu Ježíši cokoli, už při vyslovení jeho jména musíme mít na zřeteli, že je to někdo, kdo sice stojí před námi jako člověk, ale kdo se přitom od nás zcela liší, je větší a dokonalejší než i ti největší a nejvznešenější mezi námi. Sám Pán Ježíš to říká prostě a přece rozhodně: "I řekl jim: Vy jste zdola, já jsem shůry. Vy jste z tohoto světa, já nejsem z tohoto světa" (8,23 -srovnej 8,58; 17,5.24).

- 1 Avšak Jan vyslovuje jméno Ježíš teprve ve verši 29, ikdyž je uvádí již ve verši 17. Vždyť lidství Pána Ježíše teprve nastane a má být základní událostí dějin spasení. Ale teď, na počátku, je třeba o něm mluvit jinak, abychom si mohli představit tajemství jeho osoby. Na počátku bylo Slovo.

Logos = Slovo -takto není Pán Ježíš nikde jinde (s výjimkou Zj 19,13) označen. Ani v tomto evangeliu se více toto jeho označení neobjevuje. Mezi mocnými prohlášeními Pána Ježíše nikde nezaznělo: "Já jsem slovo". Proč zde, na začátku svého evangelia celé tajemství osoby Pána Ježíše zahrnul Jan právě do tohoto výrazu? Co máme rozumět pod pojmem Logos, Slovo? Historická bádání důkladně zkoumala, kde se slovo - logos vyskytuje v židovském, řeckém a orientálním prostředí Nového zákona a jaký tam má význam. Co si myslel Janův současník, co pociťoval a co si představoval, když zde četl o "Logos", o Slovu? Bádání přinesla mnoho materiálu, vznikl však problém právě v jeho množství a rozmanitosti. Jak máme dnes určit, jaké názory své doby a svého okolí měl Jan právě na zřeteli? U čtenářů evangelia to však probíhalo asi tak, jak můžeme pozorovat i dnes u mnohoznačných slov a pojmů: výraz logos - slovo chápali zcela roz-

dílně, podle svého původu a myšlení.

Jan však nehovořil o různých významech pojmu logos a ani se nerozhodoval pro jeden z nich jako pro nejsprávnější. Ať už čtenáři pod slovem logos chápali moudrost nebo vesmírný rozum nebo smysl světa, zákonitosti a síly působící na světě, nebo v tomto Logos viděli božského zprostředkovatele mezi Bohem a světem, jak to učili gnostikové, Jan všem říká: Co jste dosud při pohledu na logos jen tušili nebo začínali chápat, stojí před vámi v plném lesku a skutečnosti teprve v Kristu. Pouze v Ježíši naleznete to, co jste hledali, očekávali a po čem jste toužili².

Jan je především učitelem církve Pána Ježíše, přestože hovoří podle světonázorové a náboženské situace své doby a má před očima zejména gnostiky. Tato církev však vyrůstá - jak nám to ukazují i Pavlovy listy - i na řecké půdě ze Starého zákona. Její apoštol Jan je sám Žid. Proto potřebujeme nejdříve zjistit, jakou úlohu hraje "slovo" ve Starém zákoně. Od počátku Bible probíhá Boží stvoření, jeho vláda, soudy, jeho vedení a dary stále znovu a znovu prostřednictvím řeči, tedy i "slova". Proto je ve Starém zákoně často řeč o slově Božím, které v sobě má podle starozákonního pohledu božskou moc a může samostatně existovat a jednat. Přisuzuje se mu i věčnost a vyžaduje se hluboká úcta před ním (Iz 40,8; 55,11; 66,2; Jr 23,29; Ž 12,7; 119,89). Přeteme-li si k tomu slova z Př 8,22n o moudrosti: "Hospodin mě vlastnil jako počátek své cesty, dříve než co konal ode dávna. Od věků jsem zasvěcena, od počátku, od pravěku země", pak stojíme bezprostředně u Slova z evangelia Jana³.

- 2 Tak církev Pána Ježíše může dodnes vyznávat přede všemi druhy náboženství a světových názorů, že v něm se naplňují její tužby, snahy a myšlenky, protože on byl a je "Slovo" na "počátku".
- 3 I rabínové věděli, jakou úlohu sehrálo "Slovo" ve SZ. Samozřejmě, pro ně byl zákon tím "slovem", které zde bylo dříve než svět a pro něž byl svět stvořen. Jan na rozdíl od nich zvěstuje na začátku své knihy evangelium. Slovo, které bylo u Boha již na počátku, není zákon - ten byl dán až za Mojžíše (v.17) -, nýbrž tvůrčí, dávající a zchránující slovo.

Ptáme-li se na původ a smysl prvního výroku v úvodu Janova evangelia zjistíme, že je to výklad Bible, výklad Starého zákona. Není to však výklad, který si Jan vymyslel, ale který dal sám Bůh tím, že poslal Pána Ježíše. Prvním listem Písma se zabývali nesčetní čtenáři a vykladači Bible. Mnoho se o něm přemýšlelo a napsalo. V souvislosti se všemi těmito názory může Jan říci s radostnou jistotou: Už si nemusíme lámat hlavu tím, co bylo na počátku, když Bůh mluvil. Vidíte to v Pánu Ježíši.

Janovi bylo zjeveno, že toto Slovo, jímž Bůh na počátku tvořil a o kterém pak neustále hovořil ve svých příkázáních a darech (jako např. v Př 8,22n se nazývá Boží moudrost), je samostatná osobnost v Bohu. Jan to dovede pochopit, protože poznal Pána Ježíše jako ono Slovo. A nyní je předkládá I z r a e l i, získává jej pro ně a vybízí k víře: To slovo, které znáte a o kterém mluvíte, je zde právě pro vás ve vši pravdě a milosti v Pánu Ježíši. A církev říká s radostí: Pán, ve kterého věříte, je ještě větší a slavnější, než si mnozí z vás myslí, je Božím Slovem, které bylo již na počátku u Boha.

Je Jan se svým poselstvím v prvotním křesťanství jediný? Máme jej opravdu následovat? Vždyť i Pavel činil v podstatě totéž, když v Ř 10,6 použil výrok Mojžíše z Dt 30, 11-14 a ve Slově, o kterém tam Mojžíš hovořil, poznal Pána Ježíše Krista⁴. Také Žd 1,1-3 nám ukazuje, jak další učitelé křesťanství poznali v Pánu Ježíši slovo, ve kterém se na nás obrací Bůh.

A právě zde začínáme chápat řeč evangelia. Víme, co slovo znamená v našem vzájemném styku. Teprve ono umožňuje vzájemné spojení lidí. A v plném smyslu se stáváme osobami až tehdy, když začneme používat slov. Ve všech slovních projevech, ba i ve skrytém monologu chci vyslovit a uplatnit sebe. Slovo vyjadřuje mne samého, mou mysl, cit i vůli.

4 Tak Ř 10,6n potvrzuje začátek Janova evangelia a naopak, J 1,1 zdůvodňuje odvážná slova Pavlova v Ř 10,6n.

Samozřejmě, že naše slovo přitom zůstává žalostně nedokonalé. Používáme mnoha slov, přesto nenalzáme "pravé slovo". Nedokážeme se vyjádřit srozumitelně sobě, ani někomu jinému. Lidstvo se odedávna vyjadřuje prostřednictvím básníků, spisovatelů a myslitelů, musí však začínat stále znovu, protože dosud nebylo řečeno to podstatné. U Boha je to však jinak. Bůh se dovede vyjádřit, a to zcela dokonale. Nepotřebuje k tomu mnoho slov a stále nové výrazy. Zjevil celé své srdce a celou svou bytost jediným slovem, a to jednou provždy, jak čteme v listě Židům (Žd 7,27; 9,12; 10,10). A toto Slovo není pouhý zvuk nebo skupina písmen. Je to osoba, stejně jako Bůh sám je osoba. Toto Slovo, které Bůh sám před věky vyslovil, teď stojí samostatně vedle Boha. Přitom však není něčím, co by mělo jinou podstatu než má Bůh, něčím vedle Boha. Je to zdůrazněno ve výroku Slovo bylo u Boha, kde se předložkou "u" označuje nejen místo, ale současně v ní zaznívá vnitřní podbarvení "směrem k". Ten, který je Slovo, má Boží podstatu. Avšak nestojí jen prostě "vedle" Boha, ale je celou svou bytostí stále obrácen k Bohu, plně se zaměřuje na Boha a Otce, v jehož věčné řeči má svůj původ.

Ve 14. a 18. verši (a dále ještě mnohokrát) je toto Slovo jako obraz Boha (srov. Ko 1,15; 2K 4,4; Žd 1,3) nazváno též jako Syn, jednorozený Syn, který je v náručí Otcově. To, že zde na počátku Jan nepoužívá výraz Syn, ale Slovo, má svůj význam. Žije v době, kdy pohanské okolí mluvilo hrdně o božích synech, zplozených bohy. Jan chce z pohledu na Pána Ježíše předem vyloučit podobné smyslné pohanské představy. V obrazu Slova, které pronesl Otec, je obsaženo tajemství osoby Pána Ježíše v čistotě a jasně; a jeho vztah k Oci zde kontrastuje se všemi pohanskými mýty.

Máme zde mocnou, hlubokou, tajuplnou a přece tak prostou a srozumitelnou christologii⁵! Tajemství, se kterým

5 Christologie je učení o Kristu, tedy snaha popsat v učení církve tajemství osoby Pána Ježíše, jeho podstatu a význam. Christologie tvoří vždy centrum jakékoli křesťanské teologie.

později zápasí církevní učení o Trojici, trvá a dá se vyjádřit jen rozporem: Pán Ježíš, Syn, Slovo je zcela totožný s Otcem a přitom se od něho liší samostatným životem. Přesto však vedle nestojí dva bohové, je jen jeden pravý, živý Bůh. Ale tento živý Bůh není strnulá, prázdná jednota, žije ve třech osobách, z nichž jedna je Syn. Pochopit toto tajemství můžeme - je-li to vůbec možné - právě ze zprávy evangelia o Synu jako o Slovu, v němž se Bůh plně projevil, které je s ním totožné. Protože toto Slovo bylo vyřčeno, má svůj vlastní život. Evangelium začíná zářit a mluvit: Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo bylo Bůh. To bylo na počátku u Boha.

Je-li tedy Pán Ježíš, Boží Syn, svou podstatou tímto Slovem, je tím také předem určen správný vztah lidí k němu. Slovo má být slyšeno, hledá víru, která se mu otevírá a v poslušnosti mu důvěruje. V jednotlivých kapitolách budeme teď svědky boje, který probíhá celým evangeliem. Na konci své knihy mohl Jan právem napsat, že cílem jeho evangelia je víra v Pána Ježíše (20,31). A o ní se vlastně mluví již v této první větě.

- 3 Z 3. verše je zřejmé, že to bylo napsáno velmi vážně. Jestliže Pán Ježíš byl tímto Slovem již na počátku všech časů, celého vesmíru a všech věcí u Boha, pak se toto Slovo muselo účastnit stvoření. Výraz na počátku poukazuje na zprávu Bible o stvoření. Veškeré Boží tvůrčí dílo se odehrálo prostřednictvím jeho Slova. "I řekl Bůh..." - to zní jako refrén při popisu stvoření. Vše bylo stvořeno skrze toho, který je svou podstatou a bytím "Boží slovo". Proto evangelista prohlašuje: Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic, co jest. Slovo všechno má souhrnný význam a připomíná nám "vesmír"⁶. Vesmír byl stvořen jím a tedy i pro něj. Právě v tom tkví jeho jednota a cíl, k němuž vývoj po celé věky spěje. To není jen teoretická spekulace. Tento výrok má velký praktický význam. V celém stvo-

6 Pozn. př.: V originálu "alles" znamená všechno, a "das ALL" vesmír.

ření není jediná oblast, která by Pánu Ježíši byla vzdálena, se kterou by neměl nic společného! To vše nám ukazuje na velikost a význam Pána Ježíše a uklidňuje nás, ať jsme kdekoli v prostoru stvoření. Slova 139. Žalmu, která zprvu nahánějí hrůzu, nabývají teď pro učedníky Páně nový a krásný smysl - nikde a nikdy nevypadneme z dosahu moci Pána Ježíše.

Tím nejdůležitějším ve stvoření je člověk. V celém obrovském vesmíru jde o tohoto nepatrného člověka! Citovaný verš říká, že každý člověk má původně úzký vztah k Pánu Ježíši, protože bez něho nepovstalo nic, co jest. Zvěst o Pánu Ježíši nikomu nevnučuje nějakou cizí bytost, nýbrž připomíná toho, jímž a pro něhož jsme byli stvoření. Pán Ježíš se nestal prostředníkem až tehdy, kdy vznikl hřích. Syn nebyl nečinně u Boha až do doby, kdy jej povolala k činnosti naše bída a ztracenost. Je původcem stvoření stejně tak jako vykoupení. Stvořitelem všeho je právě proto, že je i Vykupitelem⁷.

Stvoření by při vší velkoleposti vesmíru s jeho nesčetnými souhvězdími bylo přesto strnulé a studené, kdyby v něm neexistoval zázrak života. Již pouhý život přírody je pro vědce hádankou. Jaké tajemné hlubiny se však otevírají, ptáme-li se my lidé na pravý život, na život trvalý, na život v pravém slova smyslu! Myšlení a úvahy lidí stále přitahuje otázka: Jak najdu pravý, skutečný, nevyčerpatelný zdroj života, který by si skutečně zasloužil toto označení? Proto Janovo poselství vychází vstříc nám lidem, naší nejniternější touze a říká: V něm byl život. A se stejnou radostí Jan říká i na začátku svého prvního listu: "Ten život byl zjeven, my jsme jej viděli, svědčíme o něm a zvěstujeme vám život věčný, který byl u Otce a nám byl zjeven" (1J 1,2). Jistě věříme i tomu, co dodává: a život byl světlo lidí. Se slovem smrt spojujeme představu "noci smrti", te-

7 Musíme to mít na zřeteli jinak než dosud, jako nosný základ. Při službě slovem to poznáváme jako úžasnou skutečnost, že Pána Ježíše dovedou pochopit všichni lidé bez rozdílu rasy či kulturní úrovně.

dy tmy a chladu. Naopak, život znamená světlo a teplo. Kdybychom měli pravý, nevyčerpatelný život, pak by bylo všechno plné světla. Pán Ježíš bude stále s námi mluvit o světle a životě. Všechno, co známe jako světlo, je pouze odrazem a přirovnáním. Jen on je "světlem světa" (8,12), protože pouze on má pravý život.

Tak jsme znovu získali i "výklad" Písma. Hned první Boží slovo při stvoření v JM 1,3 nám svědčí o Pánu Ježíši (5,39). Ve vesmírné události, kdy se zjevilo světlo a protrhlo temnotu, Pán Ježíš pracoval a odhalil světu svou podstatu.

V Janově evangeliu čteme málo o tom, co vlastně život je. Člověk, který po něm touží, to může pouze tušit, znát jej však může tehdy, až bude sám "žít". Bude dobře, přihlédneme-li ke slovům apoštola Jana v 1J 3,14: "Kdo nemiluje, zůstává ve smrti". Bůh "žije" tím, že je láska (1 J 4,16), tím, že miluje Syna (J 5,20) a sdílí s ním svou moc činnosti, a také tím, že opravdu božským způsobem miluje svět (3,16). Bez této lásky by byl jakýkoli lidský i božský život temný. Avšak zásluhou lásky je život světlem lidí.

Proč však evangelista říká: Život byl světlo lidí? Naznačuje snad tím dobu v ráji, kdy první lidé opravdu žili v Synu, jímž a pro nějž byli stvořeni? Anebo chce minulým časem jen připomenout, že lidé tento život, který by byl světlem, už nemají a že jim jej Pán Ježíš musí teprve znovu přinést?

- 5 Je-li tomu tak a přichází-li k nám teď konečně vytoužený život, který všechno naplňuje světlem, neměli by pak všichni projevit zájem o toho jediného, v němž byl život od počátku? Není Janova zpráva líčením jedinečného vítězného tažení tohoto předivného světla? Ale záhy nám Jan odkrývá druhé tajemství života Pána Ježíše, které pak ještě zřetelněji rozvíjí ve verších 9 - 11. Život Pána Ježíše nemá být vítězným tažením, ale cestou ke kříži. Dárce života a světla bude zavržen, nenáviděn a nakonec jej zabijí. Jak je to možné? Evangelium nám stručně, bez podrobnějšího vysvětlování předkládá skutečnost, že tento lidský svět, do

kterého Pán přichází, je tmou. Ani slovem se však nezmiňuje, jak se mohl svět, stvořený Slovem, změnit ve "tmu". Nehovoří o pádu člověka a o tom, co jeho čtenáři i tak vědí. Za jeho krátkým výrokem se skrývá pád člověka⁸. Důležitější než všechna vysvětlení, která nakonec stejně nedovedou nic objasnit, je nepopíratelná realita tmy, kterou musí každý pravdu milující člověk uznat jako tvrdou skutečnost. Pán Ježíš Kristus, věčné Slovo, na tomto světě je, a to znamená, že to světlo ve tmě svítí.

K čemu teď dochází? Evangelium zprvu podává jen negativní výrok, který má navíc dvojí význam: To světlo ve tmě svítí a tma ho nepohltila⁹. Tma nemůže ze zásady toužit po světle, nemůže se ho vděčně "chopit" a radovat se z něho. Může se ho jen bát a nenávidět je. Není tedy divu, že evangelium není přijato, ale naopak odmítnuto a potíráno¹⁰.

Zůstává však otázkou, zda pojem "přijetí" opravdu znamená uchopení, porozumění. Předpona "kata", která je zde spojena se slovesem "uchopit, vzít", odpovídá naší předponě pod nebo podle, podél. Jde tedy o takové přijetí, kdy to, co jsme uchopili, si podřizujeme a zmocňujeme se toho.

Důležitý je odkaz na 12,35, kde je v tomto smyslu napsáno, že tma "překvapuje" lidi. Tento verš má v sobě i potěšující prvek. Tma nemůže pohltnout světlo tak, aby je přemohla a uhasila. Světlo svítí ve tmě nepřemoženo. Verše 12. a 13. nám ukáží, jak úžasný výsledek to přináší¹¹. Církev prožívá ve stále nových zkušenostech obojí: první, že tma "nepřijímá" světlo pro svůj prospěch; a druhé, že je nedokáže "pohltnout" tak, aby je zničila.

-
- 8 Schlatter usuzuje jinak: "Jan nehovořil o pádu světa do tmy, protože jeho myšlenky jsou usměrněny 1J 1,1-3. Poslední, co předcházelo příchodu světla, byla tma, božské stvoření mělo stoupající tendenci. Když však světlo vstupuje do tmy, vzniká v chování člověka vína, protože člověk utíká od světla a zůstává ve tmě".
- 9 Pozn. př.: V ekumen. překladu je v poznámce "b" druhý možný překlad: "... a tma ho nepřijala."
- 10 Pavel v 2K 4,1-5 svým způsobem napsal o stejné záhadě nevěry.
- 11 Proto mohl i Pavel napsat o "triumfálním průvodu", v němž budou poslové Páně vedeni (2K 2,14 - dle řec. textu).

POHLED NA JANA KŘTITELE

Jan 1,6-8

v. 6: Mt 3,1; Mk 1,4; L 1,3-17; 57-80

v. 7: L 3,3; J 1,31; 5,33-35; Sk 19,4

v. 8: J 1,20; 3,28; 5,35

6 Zde dochází k přerušení myšlenkového pochodu, navazu-
7 je na něj až devátý verš. Úsek 1,6-8 si musíme dát jakoby do závorky. Když Jan píše o světla, které na světě svítí, myslí zřejmě na okruh lidí, kteří toto světlo viděli v Janu Křtiteli. Popis v Mt 3 a v L 3 nám dovoluje nahlédnout, jak hluboce Jan Křtitel zapůsobil na lidi a jak mocné bylo probuzení těch, kteří byli ovlivněni jeho působením. Nemálo z nich bylo tehdy zasaženo slovem-a ti pak nesli zvěst o tomto mocném Božím muži dále.Ne byl jasným světlem ve tmě tehdejšího světa? Pán Ježíš to potvrzuje svými slovy: "Jan byl svíce hořící a zářící" (J 5,35)¹², není tedy divu, že za dob apoštolů existovaly sbory jeho stoupců, křtěnců, které bezesporu měly svůj význam. Týkají se jich poznámky ve Sk 18,24n o osobě Apollově, ve Sk 19,1-7 o učednících, kteří neměli svatého Ducha a znali jen Janův křest.

Ve svém evangeliu Jan píše o Janu Křtiteli ještě vícekrát (1,29n; 3,22n), ale již zde nám dává pohlédnout na jeho osobu. Hovoří se o něm přímo a jasně. Jan Křtitel není snižován, nemluví se o něm špatně. Je mu ponechána celá jeho velikost a význam.Od Boha byl poslán člověk, jménem Jan. Není pochyb o tom, že Jan Křtitel byl poslán a zplnomocněn Bohem. O jeho poslání se píše stejným způsobem, jakým sám Pán Ježíš mluví o vlastním poslání od Otce. Jan Křtitel a celé jeho dílo je jednoznačně od Boha. Bůh také určuje zvláštní charakter jeho činnosti: Ten přišel proto, aby vydal svědectví o tom světle. Existuje mnoho druhů řeči. Kdo

12 Pán Ježíš zde nepoužívá výraz "světlo" (jako Lutherův či kralický překlad), ale slovo označující "lampu", svítidlo.

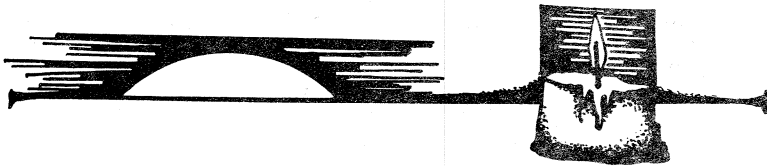
však má být "svědkem" a má vydat svědectví, nemůže prosazovat vlastní názory nebo zvěstovat budoucí události, nemá také referovat o názorech a zkušenostech jiných, nýbrž má konstatovat skutečnosti, o kterých je přesvědčen. Svědectví Jana Křtitele bude ještě předmětem 1,26n a 1,29-34.

Bohem zamýšlený cíl svědectví Jana Křtitele byl, aby všichni uvěřili skrze něho. Zde je víra označena výslovně jako rozhodující v postoji člověka. Svědectví a víra patří nerozlučně k sobě. "Ten, ke komu mluvil svědek, může a musí věřit" (Schlatter). Nestačí svědectví Jana Křtitele pouze vzít na vědomí. Teprve když člověk věrou přijme světlo a oddá se mu, je vysvobozen ze tmy a děje se to, čeho chce Bůh dosáhnout svědectvím svých poslů. Taková víra zahrnuje vše, co je potřebné ve vztahu k Pánu Ježíši. Pokud evangelista Jan psal s ohledem na gnostiky své doby, pak je již tímto svým výrokem zásadně odmítá.

Všichni mají uvěřit. Jan Křtitel si ve své činnosti nevybíral jen určité kruhy a neomezoval se na ně. Bůh měl na mysli Izrael jako celek, a proto jej oslovil v Janu Křtiteli. Jaký to byl příkaz! Jan nám tak podtrhuje velikost Jana Křtitele. Kdo je však na něm závislý a chce mu vzdát pravou poctu, činí to, co vlastně bylo cílem jeho činnosti - uvěřit v Pána Ježíše. "Sbory Jana Křtitele" se musejí stát "sbory Ježíšovými". Teprve pak je správně pochopeno božské poslání Jana Křtitele.

I při plném uznání Jana Křtitele a jeho poslání od Boha musí totiž vyniknout skutečnost: Jan sám nebyl tím světlem, ale přišel, aby o tom světle vydal svědectví. Byl hořící a zářící svicí (J 5,35), ale ne světlem. Světlo je jen jedno - je to Logos, Slovo vyslovené Bohem ve věčnosti, o kterém nyní Písmo dále hovoří.

8

PŮSOBENÍ PRAVÉHO SVĚTLA

Jan 1,9-13

v. 9: Mt 4,16; 11,3; J 3,19; 6,14; 11,27; 12,46; 1J 2,8
 v.10: J 1,3-5; 14,17; 1K 2,8
 v.11: L 19,14; J 5,43
 v.12: J 20,31; Sk 4,12; Ř 8,14-16; Ga 3,26; Ef 1,5; 1J 3,1
 v.13: J 3,5-6; 1Pt 1,23; 1J 5,1; Jk 1,18

- 9 Devátý verš evangelia Janova bezprostředně navazuje na verš 5. V 1.verši byla řeč o Slovu, o "Logos". Ve srovnání s Janem Křtitelem, který byl jen "svící", bylo toto Slovo navíc pravé světlo. Pravé, opravdové má i v našem jazyce význam "ryzí, skutečné, vlastní". Ne, není to omyl, spatřujeme-li skutečné, pravé světlo jen v Pánu Ježíši.

Toto světlo osvětluje každého člověka, přicházejícího na svět. Jak tomu rozumíme? Ne početně, "statisticky", jde o pochopení zásady, kterou se vyznačuje působení toho, kdo je světlem¹³. V Janově evangeliu je činnost Pána Ježíše výstižně charakterizována a odlišena od způsobu práce jiných náboženských směrů. "Zatímco rabín zákonem odděluje židovskou obec od lidstva a gnostik nabízí svým žákům tajemné učení - dělá ze své bohoslužby systém - sahá činnost Pána Ježíše právě tak daleko, aby každý mohl mít světlo v dostatečné míře" (Schlatter).

Tato potřeba je dána tím, že člověk "přichází na svět"¹⁴. Na "světě" je ve "tmě", a proto potřebuje světlo.

- 13 Podobně i apoštol Pavel použil slovo "všichni" ne ve smyslu početním, ale jako zásadu (tj. bez výjimky). Na nesprávném chápání této biblické pravdy jsou založeny některé "důkazy" učení o všeobecném smíření.
- 14 Slova "přicházející na svět" by šlo přiřadit k "pravému světlu" jen formálně. Nenalzáme však žádné příklady, aby takové slovní spojení bylo přerušeno vedlejší větou. J 11,27 není obdobou, ale protikladem. Kdyby Jan chtěl, pak v tomto verši napsal srozumitelně tak, jako v 11,27, o "světle přicházejícím na svět". Věta "přicházející na svět" patří však bezprostředně za slova "každého člověka".

Protože však "to světlo ve tmě svítí" a tma je nemůže pohltit, má každý člověk jedinečnou příležitost být ozářen tímto světlem a tak získat pravý život. Každý člověk má tuto možnost, nejen příslušníci vyvoleného národa, nejen nábožensky založení či mravně a duchovně vyspělí lidé. Každý člověk byl stvořen Slovem, každý člověk hledá světlo a pro každého člověka je zde "osvěcující moc"¹⁵. Nikdo není předem vyloučen! Je však zcela jiná otázka, zda se každý člověk, přicházející na svět, skutečně nechá ozářit pravým světlem. Již hned následující verše nám na tuto otázku dávají zápornou odpověď, a celé Janovo evangelium nám toto odmítnutí stále znovu a znovu potvrzuje.

Na světě byl, svět skrze něj povstal, ale svět ho nepoznal. Pod pojmem svět Bible nemá na mysli přírodu, rostliny, živočichy a hvězdy, ale svět lidí, svět dějin. Nezapomíná se zjevením Boha jako ve verši 14., umožňuje nám však již teď pozorně poslouchat: Na světě byl - to věčné, od Boha pocházející a k Bohu směřující Slovo. Je to možné pochopit? Víme, že tento svět není božský, ale že je to svět hříchu a smrti. Může existovat Logos v tak naprosto odlišném světě? Jan svědčí o tom, že na světě byl. Nesmíme přitom zapomenout na to, že svět skrze něj povstal. Ať už je tomu dnes se světem jakkoli, jeho původ je v Bohu a v jeho Slovu. Na rozdíl ode všech dualistických¹⁶ světových názorů evangelium nepovažuje svět sám o sobě za zlý a zaměřený proti Bohu nebo za výtvar protibožské moci. Svět je a zůstává stvořením.

- 15 Pro porozumění tomuto verši nemusíme uvažovat o "logos spermatokos", učení stoiků o slovu jako o "rozumu světa", který byl jako "semeno" všude rozhozen a jehož jiskřičky se dostanou všem lidem, tedy i těm, kteří se na "slovo" neobracejí s vděčností a soustředěně. Ve verši 9. (stejně jako ve verši 5.) není řeč o Slovu před jeho zjevením, které by nějak přirozené bylo na světě a svítilo. Jan ve všech svých výpovědích mluví o Pánu Ježíši. Dokazuje to i pokračování úvahy ve verších 10-13, které se jednoznačně vztahují na příchod Krista.
- 16 Toto slovo je odvozeno z latinské číslovky "duo = dva". Dualismus předpokládá dva principy vzájemně protichůdné. Ty jsou příčinou veškerého dění. Gnostikové byli často "dualističtí".

O to záhadnější a žalostnější je však skutečnost, na kterou Jan poukázal již v 5. verši a kterou nám nyní ukazuje ještě zřetelněji: Svět skrze něj povstal, ale svět ho nepoznal. Svět tedy nepoznal a nepoznává toho, skrze nějž povstal. Existence světa je Slovem podmíněna a v něm má i svůj smysl a cíl. Proto by svět měl poznat toto Slovo-Logos, které přišlo na svět v osobě Pána Ježíše. Toto "nepoznání" není odpustitelným omylem, pouhým nedostatkem schopnosti poznání, ale je vinou, za níž se skrývá úmysl - nechtít poznat. A jestliže svět - tedy vlastně člověk, jak ho dnes známe - nepozná toho, v němž je jeho vlastní život a jeho vlastní světlo, pak je to naprostá ztracenost¹⁷. Co bude se světem, který nezná a nechce znát toho, v němž má svůj původ i cíl?

- 11 Verš 11. nám ukazuje závažnost této skutečnosti ještě zřetelněji: Přišel do svého vlastního, ale jeho vlastní ho nepřijali. Logos bylo podobno majiteli domu, který přichází domů¹⁸, ale domácí mu zavřeli dveře. Přitom tento verš není třeba chápat (a celkové souvislosti textu to ani neodpovídá) jen ve vztahu k židovskému národu. Jistě, uvědomíme-li si, kdo jsou ti vlastní, tento výrok se ještě více vyhrcoje. Především¹⁹ Židé měli ze svého života pod vlivem Božího slova poznat toho, který je celou svou bytostí oním Slovem. A právě oni Pána Ježíše zavrhlí a zabili. Ale pro Logos to vlastní, domácí znamená celé stvoření, celý svět. Všichni lidé jsou jeho, protože jím povstal každý člověk (viz v. 1-3), právě světlo osvěcuje každého člověka. Proto se tento žalostný otazník nevztahuje jen na Izrael,

17 Je chybou, že křesťané pod pojmem "hřích" okamžitě chápou morální pochybení, a to většinou jako nejhrubší poklesky. Avšak vlastní hřích a ztracenost člověka je v tom, že "nepoznává" Boha, když k němu přichází ve svém věčném Slově. Tohoto "hřichu" se dopouštějí nejen "zlí" lidé, ale žijí v něm i ti nejvznešenější a nejlepší lidé.

18 Slovo, které zde Jan použil "ta idia = jeho vlastnictví", často znamená "domov", vlast.

19 "Přednáš" - viz k tomu Ř 1,16; 2,10; a také Sk 13,46.

ale na celý svět. Zvěst o Pánu Ježíši je po staletí na celé zeměkouli provázena smutnou melodií: ale vlastní ho nepřijali. Je to nevysvětlitelné. Kdyby to bylo možné nějak vysvětlit, pak by to již nebyl hřích a vina. K podstatě zla patří i to, že se nedá vysvětlit. Každé vysvětlení by mu vzalo jeho charakter neodpuštělné viny²⁰.

Svítlí tedy pravé světlo marně? Přichází Logos zbytečně 12 do svého vlastnictví? Nikoli, jsou zde lidé, kteří ho přijali²¹. Evangelium neuvádí jejich počet. Podle hlediska, ze kterého se díváme, jich mohlo být mnoho i málo. Avšak těm, kteří ho přijali, patří něco neuvěřitelně velkého a slavného. Logos jim dalo moc stát se Božími dětmi.

Je to opravdu tak významné? Výraz Boží dítě nám už mnoho neříká. Pripadá nám to samozřejmé, že všichni jsou Božími dětmi. Víme toho příliš málo o Boží majestátnosti a svatosti, abychom mohli plně pochopit, co to znamená být Božím dítětem a mít u něho své domovské právo. Teprve ten, kdo prožije to, co Izaiáš při svém setkání s Bohem (Iz 6!), komu vytryskne z vyděšeného srdce: "Běda mi, jsem ztracen. Jsem člověk nečistých rtů", může poznat, co znamená být dítětem takového Boha a bez újmy snášet přítomnost šířícího ohně a věčného žáru (viz Iz 33,14). Pán Ježíš však dává tuto "plnou moc" těm, kdo ho přijmou. Kdo přijme tohoto "jednorozeného Syna od Otce", bude povýšen do synovského stavu před Bohem²², prostřednictvím Syna se stane Božím dítětem²³.

20 Viz také výklad k 8,44.

21 Zde se poprvé setkáváme se zvláštním způsobem Janova vyjadřování, totiž, že po skončení nějaké jasné výpovědi hned v následující větě uvede její opak. Tímto způsobem bude odkrývat rozporný charakter skutečnosti. Výpověď č. 1: ("jeho vlastní ho nepřijali") je pravdivá a platná. Výpověď č. 2 ("kteří ho přijali") však musí stát v protikladu k výpovědi č. 1, aby tím byla obsažena celá skutečnost.

22 V Ga 4,6 čteme o naplnění tohoto slibu po letnicích. Kdo přijme Ducha synovství, získává podíl na synovství Božím.

23 Pán Ježíš není nikdy nazván "Božím dítětem". Podle Nového zákona však Boží děti mohou být též nazývány Božími "syny" (Ř 8,14; Ga 4,6n).

Co znamená výraz přijali? Jsou to ti, kteří věří v jeho jméno. Pro nás je jméno něčím zcela náhodným a bezvýznamným. V Bibli však mají jména svůj význam. Ukazují na podstatu věci nebo osoby. Jméno Ježíš určil sám Bůh a sdělil je Josefovi a Marii prostřednictvím anděla; toto jméno označuje svého nositele jako toho, kdo "vysvobodí svůj lid z jeho hříchů" (Mt 1,21).

Jan však dosud toto jméno neuváděl. Ze souvislosti probíraného textu může jít jen o jméno, jímž Jan označuje vlastní podstatu Pána Ježíše tím, že ho nazývá Logos - Slovo. Kdo chápe v Pánu Ježíši ono věčné Slovo, jímž promlouvá sám Bůh, a kdo se mu s důvěrou a poslušně otevírá, ten je opravdově přijímá a získává moc stát se Božím dítětem²⁴.

- 13 V tomto verši je bližší vysvětlení předcházejících slov. Text je možno číst dvěma způsoby, které jsou osvědčené a oba vysvětlují smysl podstaty. Věta mohla být původně²⁵ napsána v jednotném čísle: "Nenarodil se jen, jako se rodí lidé, jako děti pozemských otců, nýbrž narodil se z Boha²⁶". Pak by tento verš podrobněji vysvětloval, co znamená jedinečné jméno toho, jemuž věříme. Věřit v toto jméno znamená pochopit, že v Pánu Ježíši před námi stojí někdo, kdo se narodil z Boha, zatímco všichni ostatní lidé, i ti největší a nejmocnější, pocházejí jen z krve²⁷, z vůle těla a z vůle muže. Trojnásobný důraz na odmítnutí přirozeného způsobu narození by mohl být důkazem, že i Jan znal a uznával podi-

24 Úplně jasně je zde napsáno, že Božími dětmi se stáváme jedině věrou "v jeho jméno", žádným jiným způsobem či prostředkem, např. svátostí.

25 Bibličtí znalci, jako Th. Zahn a Fr. Bächtel jsou přesvědčeni, že tento způsob překladu je původnější, a poukazují na poznání, které o tomto místě měli církevní otcové ze 2. století.

26 Pozn. př.: Podle kralického: "Nenarodil se z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, ale z Boha zplazen je."

27 V originálu tohoto verše je slovo "krev" uvedeno v množném čísle, což je pro nás nepřeložitelné. Tím se možná připomíná, že při zplazení nového života dochází ke spojení dvojí krve.

vhodné narození Pána Ježíše a jeho zásadní význam, když o něm ve svém evangeliu jinak nic neříká. Pán Ježíš nepovstal z vůle muže Josefa, z přirozeného pudu krve, ani z polhlavní přirozenosti, on se narodil z Boha. Taková Janova výpověď by byla zvlášť důležitá pro správné pochopení J 6, 42 a 7,41n. V těchto oddílech pravdivě popisuje, jak původ Pána Ježíše z Josefa z Nazaretu vyvolává pohoršení vůči němu. To by čtenářům evangelia připomněl i tento 13.verš, ve kterém poukázal na tajemství narození Pána Ježíše. Avšak rukopisy, které jsou podkladem pro biblický text, nám nabízejí citovaný verš i v množném čísle: kteří se nenarodili z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, nýbrž narodili se z Boha. Pak je tento verš dalším popisem pohorčích. Oni se skutečně stali Božími dětmi. Nezáskali pouze "postavení" dětí v Božím domě a nedostali jen plnou moc používat toto jméno. Oni jimi skutečně jsou. Jan to zdůrazňuje i v 1J 3,1, když k větě "byli jsme nazváni dětmi Božími" výslovně dodává: "a jsme jimi". Dítětem se v pravém slova smyslu stanu jen narozením. Kdo "věří v jeho jméno", smí vědět, že se při něm uskutečnilo tajemné narození, říkáme tomu znovuzrození²⁸. Je to, jak později řekl Pán Ježíš Nikodémovi, narození shůry, z Ducha Božího. Znovuzrozený člověk je člověk duchovní, o kterém píše apoštol Pavel (Ř 8,1-10; Ga 6,1). Člověk v sobě nese skrze Ducha Božího zcela nový život, proto je Božím dítětem. Charakteristickým znakem jeho života je "víra v jeho jméno". Taková víra v jeho jméno neplyne z vůle těla, byť bylo i zbožné. Tělo, přirozený člověk, není schopno víry. Ani veškerá síla, kterou by muž vložil do své vůle, si nemůže víru vynutit. V tom je závažnost naší ztracenosti, že pouze zázrak nového narození může dát vznik víře²⁹.

28 Tomu přesně odpovídá výrok otců reformace, že víra jako taková "je nové narození z Ducha Božího".

29 Právě to si musí uvědomit všichni, kteří pracují misijně a evangelizačně. Ani největší horlivost evangelisty neumožní, aby "z vůle muže" se narodily opravdové Boží děti. To, čeho dosáhneme vlastními silami, nikdy nepřesáhne rámec duševně - náboženské podstaty.

Před námi je opět tajemství. Vlastně není nic přirozenějšího než přijetí toho, kdo k nám přichází jako věčné Slovo a náš vlastní počátek. Každý by měl spatřit toto světlo a s radostnou touhou se chopit toho, kdo je život a skrze něhož a pro něhož je všechno stvořeno. Avšak nepochopitelný a hříšný odpor nám brání v tom, co by mohlo proběhnout tak hladce a lehce. V tom je hloubka naší ztracenosti, ze které nás může vysvobodit pouze zázrak nového narození z Boha.

Janovo evangelium se bude stále soustřeďovat kolem tohoto děje, kolem tajemství víry a nevěry.

DAR ZJEVENÍ

Jan 1,14-18

- v. 14: Iz 60,1; Mt 17,2; L 9,32; J 2,11; 3,16-17; 1Tm 3,16
 v. 15: 2 Pt 1,16n; 1J 1,1; 4,29; Zj 21,3
 v. 16: J 3,34; Ko 1,19; 2,9
 v. 17: R 6,14; 10,4
 v. 18: Mt 11,27; J 5,36; 6,46; 14,9; 1Tm 1,17; 3,16; 6,16;
 1J 4,12; 5,20

14 Z předcházejících veršů víme, že Slovo nezůstalo u Otce a nedívalo se přitom na tuto zem jen shora a z dálky, nýbrž ono bylo na světě a jako světlo ve tmě svítí. Toto tajemství je třeba blíže vysvětlit. Ono na světě bylo je upřesněno příslušným a jasným výrazem: A Slovo (Logos) se stalo tělem.

Již v 10. verši jsme uvažovali, zda by Boží Logos mohlo opravdu existovat v tomto naprosto jiném světě, charakterizovaném "tmou". Když tedy přišlo na svět, nebyla to jen letmá návštěva, při níž se Logos všeho zdržuje a zachovává rozhodný odstup ode všeho, co by bylo cizí jeho podstatě? A když už mělo lidskou podobu, nedělalo to podobně, jak to vyprávějí Řekové o svých bozích, kteří se objevovali na zemi v jakémsi přestrojení, aby se vzápětí vrátili do svého veselého nebe, aniž by se zapletli do nějakého pozemského lidského břemene?

Jan říká, že zvěst o Pánu Ježíši se zásadně liší od všech mýtů a bájí o bozích. Každé slovo textu je důležité, jde o závažnou výpověď: věčné Slovo, v němž Bůh zjevil své srdce a svou bytost, se stalo tělem, stalo se opravdovým člověkem z masa a krve.

To je právě zjevení! Bůh se mezi námi neprochází se zdánlivou rouškou lidskosti, opravdovým lidstvím nedotčen, ale stal se nám rovný v plné solidaritě. Proto zde není řečeno jen to, že Slovo se stalo "člověkem", ale zdůrazňuje se skutečné postavení člověka: Slovo se stalo tělem. Již ve Starém zákoně "tělo" označuje člověka v jeho slabosti, chabosti a smrtelnosti (srov. Ž 56,5; 78,39; Iz 31,3; 40,6; Jr 17,5)³⁰. Apoštol Pavel mluvil v odpovídajícím smyslu v Ř 8,3 o "tělu hřícha". I Jan považuje tělo za součást tmy světa, odcizeného Bohu (3,6; 6,63). To však teď nezdurazňuje. Záleží mu na tom, aby slovem tělo ukázal, jak dokonale vchází věčné Slovo do lidského světa. Proto se vyhýbá každému výrazu, který by mohl být chápán jako pouhé "oblečení" těla, a volí opatrně prostý, jednoznačný výraz: Slovo se stalo tělem.

Slovo se stalo tělem - to je rozhodující věta na začátku evangelia. A protože se jím stalo, může být evangelium napsáno a Jan může podat historickou zprávu o Ježíši. Musí to být opravdu "historická zpráva". Právě proto Jan podává velmi přesné historické údaje o místech a času a ve svém vyprávění se zmiňuje o podrobnostech, které jsou sice teologicky bezvýznamné, avšak připomínají nám, jak dokona-

30 Pod slovem "tělo" se předně myslí veškeré stvořené bytosti jako protiklad k "duchu" - podstatě Boží (Iz 31,3; J 4,24). Proto je i člověk, jako stvoření, "tělo", a slovní spojení "veškeré tělo" může znamenat celé lidstvo (Iz 40,5), aniž by to znamenalo nějaké podceňování.

V Novém zákoně se však právě tento protiklad "těla" k Boží podstatě stále vyostruje, až se v Pavlově popisu pojmy "tělo a tělesný" staly charakteristickým označením protibožské, hříšné a ztracené existence člověka (Ř 8,3-9; Ga 5,16-22).

le vešlo věčné Slovo do historie lidské existence³¹. Právě proto máme při všem, co Jan o Pánu Ježíši napsal, myslet na to, že tento člověk je ve skutečnosti věčným Božím Slovem.

Zjevení je tedy inkarnací (vtělením) Božího Slova. Znamená to, že není jen náplní pro naše myšlení, není pouhým sdělením božských myšlenek a učení. Zjevení je mnohem hlubší a mocnější. Boží Slovo není mezi námi jen myšlenkově, ale přirozeně lidsky. Boha můžeme vidět jako dokonalého člověka pro naše celé lidství.

Jan má ten dar, že nám předkládá tento základní význam zjevení dříve, než začíná mluvit o Pánu Ježíši. Každý novozákonní svědek má svou vlastní úlohu a ukazuje církvi všech dob velké Boží činy ze svého pohledu. Pavlovi byl kříž před obrácením pohoršením, které vyvolávalo jeho rozhořčený hněv proti Ježíši a jeho učedníkům. Po obrácení se mu slovo kříže stalo vším. Přitom i Pavel zná význam inkarnace (Fp 2, 5n³²; Ga 4,4; Ř 8,3n). Text v Ř 8,3n ukazuje, že i Pavel hned upírá pohled na kříž. Jan však vyjadřuje celé evangelium ve Slově, které se stalo tělem. Ukazuje nám, že naše spasení není založeno až na událostech kříže, ale již tím, když se Logos stalo tělem. Lze tušit, že tímto vtělením Slova je položen základ kříže, trýznivého nesení lidského hříchu a ztracenosti. Proto i Jan Křtitel vidí v Pánu Ježíši dávno před křížem, hned při prvním setkání, "beránka Božího, který snímá hřích světa" (1,29). Stát se tělem, a ne

-
- 31 Ještě za života apoštola Jana vzniká tzv. "docketismus". Toto slovo je odvozeno od "dokoao = zdát se". Skupiny gnostiků tvrdily, že prý se věčný Boží Syn stal člověkem jen "zdánlivě", a svou slávu skryl pod roušku člověka, Ježíše z Nazaréta. Proto na tomto historickém člověku Ježíši vůbec nezáleží. Jan se proti tomu postavil těmito významnými slovy hned na počátku evangelia. Je to důležité i pro dnešní situaci v teologii. Moderní teologie v důsledku dějinné skepse totiž převzala "docketické rysy".
- 32 Pavel celý rozsah události vtělení věčného Slova odkrývá v tom, že Pán Ježíš jako Bůh zaměnil svou "Boží" bytost za "bytost otrocká".

si tělo jen obléci jako šaty, znamená vzít na sebe v plné solidaritě s námi náš život ponížení a smrti a nést jej den co den až na smrt, a to na smrt kříže.

Slovo se stalo tělem. Jak je to možné? Na tuto otázku neexistuje odpověď a ani existovat nemůže, protože by vyřešila zázrak zjevení. Smíme však s ohledem na 3,16 a pod vlivem Janova svědectví v 1J 4,9 říci, že zde září sláva lásky. Inkarnace, plná solidarita s naším lidským životem, přijetí celé naší existence - to je projev lásky. Inkarnace se uskutečnila pouze z lásky a naopak, pouze z této inkarnace Slova lze pochopit, co je to láska³³.

Jan tuto větu rozvádí dále. Co dělalo Slovo, když se stalo tělem? Přebývalo mezi námi. Často se s oblibou poukazuje na to, že zde je pro přebývání použito slovo, které vlastně znamená "stanovat". Kdyby tím však mělo být zdůrazněno, že Logos u nás pouze "stanovalo" a ne skutečně prebývalo, pak bychom se opět přiblížili doketismu. Stejně jako v cizích jazycích, tak ani ve vlastní řeči nemůžeme mechanicky přejímat původní význam slov. Ta svůj význam neustále posouvají, částečně mění. Slovo, kterého je v tomto verši použito, mělo tehdy všeobecný význam skutečného bydlení a ne pouhé kratičké návštěvy. Výraz stanovat byl použit proto, že Bůh v Izraeli přebýval nejdříve ve "stánku zjevení", ve "stánku úmluvy". Tak píše i Jan ve Zj 21,3 o "příbytku (doslova stanu) Božím uprostřed lidí", a ve verši 14. je slovem stanovat znovu míněno zaslíbené Boží "prebývání" i když se zde jedná o věčné, nikdy nekončící bydlení.

Otcovo věčné Slovo, které teď "prebývalo mezi námi", je vyvrcholením starých dějin Izraele (2M 25,8; 29,45), je naplněním předpovědí proroků (1Pa 23,25; Jr 7,3; Ez 37,27; Za 2,14), aby se znovu naplnilo v nové zemi naposledy, plně

33 V tom vidíme, jakým směrem jde pravá "láska" učedníků Pána Ježíše. Inkarnací odpovídá tím, že miluje jiné lidi, ujímá se jich a je s nimi plně solidární. Tak milovali Pána Ježíše mnozí učedníci a učednice z historie církve, kteří jsou nám vzorem.

a věčně. Bůh bydlel již ve stánku úmluvy a později i ve svém svatém chrámě. A nyní bydlí mezi námi v Pánu Ježíši. Z toho je tedy zřejmé, že Pán Ježíš je pravým chrámem a že nám skutečně dává to, co lidé hledali v jeruzalémském chrámě (a zřejmě ve všech chrámech světa). Slova Pána Ježíše ve 2,19 stejně jako slova apoštola Pavla (1K 3,16; 14,25) se v podstatě vztahují na církev Pána Ježíše, která je jako "tělo Kristovo" současně i pravým "chrámem", v němž teď Bůh bydlí na zemi. A protože se Slovo stalo tělem a přebývalo mezi námi, bylo možné to, o čem Jan dále svědčí: Spatřili jsme jeho slávu. Pro slovo spatřili je použitý výraz³⁴, který znamená opravdový, pozorně sledující pohled. Jak hluboce a vážně to Jan míní, vidíme z jeho prvního listu, kde při pohledu na "Slovo života" píše: "Co jsme na vlastní oči viděli a čeho se naše ruce dotýkaly" (1J 1,1). Věřící ve sborech, kterým Jan psal, to neprožili, s Pánem Ježíšem se osobně nestýkali. Proto jim svědčil, aby uvěřili. Takovým žehná sám Pán, protože neviděli, a uvěřili³⁵ (J 20,29).

Proto sbory potřebují slova těch, kteří mohou říci: "Dívali jsme se, viděli jsme", potřebují slova očitých svědků. Pisatel vykládaného evangelia se výrazem jme jednoznačně řadí mezi očitě svědky.

Co však Jan viděl? Člověka Ježíše z Nazareta tehdy viděly celé zástupy lidí. Mnozí z nich však v něm viděli Samaritána, kacíře, člověka posedlého ďáblem (7,20; 8,48; 8,52; 10,20). Ti, kteří včetně Jana³⁶ jsou zahrnuti ve výrazu jme, viděli něco zcela jiného - jeho slávu. Slovo doxa (sláva) je řecký ekvivalent starozákonního pojmu kabod. Zá-

34 Je to slovo, které známe z označení "divadelní představení".

35 Podobně i Petr popisuje zvláštní vztah křesťanů v církvi k Pánu Ježíši: "Ač jste ho neviděli, milujete ho; ač ho ani nyní nevidíte, přec v něho věříte" (1Pt 1,8).

36 Jan nemluví o svém pohledu na Pána Ježíše jako o originálním, jediném, ale poukazuje i na mnoho dalších, kteří Pána viděli stejným způsobem. Srov. odpovídající postoj u Pavla v 1K 5,11. Naše víra nespočívá na významných nápadech jednotlivců, ale na souhlasném svědectví zplnomocněných poslů.

kladní slovní kmen znamená především "mít váhu" a od něho jsou odvozeny pojmy důležitost, velkolepost, čest a sláva³⁷. Již Starý zákon věděl, že jen živý Bůh má v pravém slova smyslu "váhu", je nade vše vážený, důležitý, velký a slavný³⁸. A tuto božskou slávu viděl Jan a jeho přátelé na Pánu Ježíši, i když byl "tělem", tedy opravdovým, trpícím, smrtelným člověkem. Od něho samého se učili videt slávu právě v jeho ponížení a v kříži jeho povýšení (3,14).

Očiti svědkové viděli na Pánu Ježíši slávu. Není to však ta sláva Boží, kterou člověk nemůže snést, před níž i andělé kolem trůnu zahalují svou tvář. Je to sláva v odrazu, ve Slovu, sláva, jakou má od Otce jednorozený Syn.

Z některých překladů známe výraz "jednorozený Syn". Je to pokus o doslovný překlad řeckého slova mono-genes. Avšak druhá část tohoto slova není pravděpodobně odvozena od genesthai (být narozen), nýbrž od slova genos (druh). Pak by monogenes odpovídalo našemu "jedinečný"³⁹. Nebylo třeba až teď zdůrazňovat, že Bůh má jen jednoho Syna. Náš pohled je však upřen na to, že poměr Pána Ježíše k Otci je jedinečný a že je Syn tohoto Boha. To je jeho sláva, kterou Jan viděl⁴⁰ ve všech slovech a činech Pána Ježíše.

Jan i nám umožňuje "vidět" v jednotlivých kapitolách tuto slávu Pána Ježíše. Právě proto v Novém zákoně nemáme jen listy s jejich učením o Pánu Ježíši, ale i evangelia s jejich obrazem Pána Ježíše, aby i naše víra "viděla" toho, jemuž se v životě i smrti svěřila. Proto církev ve všech

37 Viz Novotný: Biblický slovník, heslo "Sláva".

38 Z mnoha míst srov.: 2M 16,10; 24,16; 33,18; 40,34; 4M 14,21; Ž 150,2; Iz 6,3; 40,5; 60,1; 62,2; Ez 8,4; 44,4.

39 Slovo monogenes se používá mnohokrát: Abraham byl nazván monogenes, protože přišel jako jediný k poznání Boha; duše je monogenes, protože existuje jen jednou a nelze ji nahradit; nebo Izrael je monogenes jako jediný Boží lid.

40 Snad v tomto Janově výroku zaznívá i 1M 22,2; Abraham musel vzít a obětovat "jediného syna, kterého miloval". Právě tak se v 3,16 setkáváme s "jediným Synem", kterého dal Otec. (Srov. Mk 12,6; Ř 8,32).

dobách má a může vyznávat v přeneseném smyslu: Spatřili jsme jeho slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn. Takto se dívat na Pána Ježíše je úkolem každého čtenáře evangelia.

Jan později ještě jednou uviděl slávu Pána Ježíše, ne v těle, ale přímo, když byl u vytržení v duchu, a mohl pohlédnout do nebeského světa (Zj 1,12n). Avšak tam "padl k jeho nohám jako mrtvý". Slovo se stalo tělem, abychom mohli vidět slávu Syna, aniž bychom proto zemřeli. V člověku Ježíši září světlo zjevení tolik, kolik můžeme snést. To, co Jan v evangeliu vyjadřuje, je svaté, ale přitom radostné a plné vděčnosti.

Proto dodává: Tato sláva je plná milosti a pravdy. Je to projev milosti, že Pán přišel v takové podobě, abychom ho mohli vidět a obstat v jeho přítomnosti, a že kvůli tomu na sebe vzal lidské tělo.

Jan si k tomu vybral slovo charis (milost) a ne aleos (soucit). Myslí cele na Boha, ne na lidskou bídu. Popisuje, jak se Bůh sklání dolů. Tento pohyb je charis - milost, a znamená sklonit se dolů, je-li toho pro lidskou bídu třeba.

Každý, kdo ví, koho Jan míní slovem Bůh, snadno pochopí, že tento Bůh má slávu. Klademe si však otázku, v čem je Boží sláva? My lidé přirozeně vidíme slávu svým vlastním způsobem jako moc, lesk a velikost. Jistěže, Bůh má i takovou slávu. Ale už ze Starého zákona je patrné, že Boží sláva je zcela jiného druhu. Bůh již ve Starém zákoně jde směrem dolů. Neprojevuje se v obrovských světových říších a na vrcholech dějin. Je Bohem Abrahama, Izáka a Jáкова. Vyvoluje si malý, pošlapaný Izrael a při něm dokazuje svou božskou velikost a sílu v "bláznovství" a "slabosti" (1K 1, 25). Když Bůh oznamuje jméno Mojžíšovi, který chtěl vidět jeho slávu, zaznívá: "Hospodin, Hospodin! Bůh plný slitování a milostivý, shovívavý, nejvyšší milosrdný a věrný!" Proto Izrael, který postrádal u Pána Ježíše božskou moc, by právě podle Mojžíše a celého Starého zákona v něm měl poznat pravou Boží slávu "plnou milosti a pravdy".

Janovo evangelium hovoří o milosti a pravdě. Podobná

spojení milosti a pravdy máme již ve Starém zákoně (Ž 89, 15; 92,3; 100,5; 115,1). Přitom hebrejský výraz pro pravdu je odvozen od kmene aman, což znamená "být pevný"⁴¹. To, co je pevné a spolehlivé, co nás neklame a nezkłame, je pravdivé, je to pravda. Pravda může být označena jako "věrnost", což je patrné z revidovaného překladu Ž 89,15. Milost v Pánu Ježíši je pravá milost, na kterou se smíme plně spolehnout. Pravda je ryzí skutečnost na rozdíl od všech domněnek a deformací skutečnosti ve lži. Pravda je světlo na rozdíl od nejasností a tmy. V Pánu Ježíši se projevuje ryzí pravda. Je to milost, že jí v něm smíme vidět. Proto milost a pravda patří velmi úzce k sobě.

Jan zde znovu zdůrazňuje slova Jana Křtitele. On sám 15 byl jeho hnutím zasažen a s úctou se díval na skupinky, které se na Jana Křtitele ještě v té době odvolávaly. Ale Jan Křtitel je svědek slávy Pána Ježíše. Jan o něm vydával svědectví a volal. Doslova je napsáno: "Křičel a řekl". Tento křik⁴² je projevem plné jistoty, která naplňuje srdce. Jan Křtitel svědčil hlasitě a volal jasně, nejen v nesmělých náznamech: ...přichází za mnou, ale je větší, protože tu byl dříve než já. Pán Ježíš vystupuje až po Janu Křtitele. Mohlo by se proto zdát, že je ovocem tohoto probuzeneckého hnutí, následovníkem Jana Křtitele, pokračovatelem jeho díla. Takto mohly tvrdit obce křtěnců za dob apoštolů. Ale je to jen zdání. Ve skutečnosti Pán Ježíš předešel Jana Křtitele. Říká to sám Jan Křtitel. Pán Ježíš je dříve, byl dříve než Jan. Jak daleko toto dříve sahá, Jan zatím neuvádí. Svědčí pouze o tom, co jasně ví, aniž by z toho vyvozoval vlastní závěry. Sám Pán později použije tohoto dříve a řekne v plné pravdě: Nejen dříve než Jan Křtitel, ale "dříve než se Abraham narodil, já jsem" (8,58).

Nyní pokračuje sám evangelista. Slova 16. verše již 16 nemohl říci Jan Křtitel. Je zde totéž "my", se kterým jsme

41 Viz poznámku č. 1.

42 Srov. k tomu Ř 8,15; Ga 4,6; Zj 7,10.

se již setkali ve 14. verši. Tito Očití svědkové, kteří mohli říci "spatřili jsme", nezůstali pouhými diváky, ale dostali se do nejužšího životního spojení s Pánem Ježíšem a z jeho plnosti...byli obdarováni...všichni milostí za milostí. Jan se může s údivem ohlédnout zpět na svůj život, který byl Pánem nesmírně obohacen. Zakusil, jak nezměrná a slavná byla tato plnost, z níž směl brát bez zábran. Přitom je pleroma (plnost) pojem, který s oblibou používali gnostikové. Ať si gnostikové mysleli a ve své fantazii konstruovali z pleroma cokoli, Jan pravou plnost našel v Pánu Ježíši. A tato plnost nebyla pro něho pouhým pojmem či myšlenkou, ale trvalou skutečností.

Opět to není jen nějaký zážitek výlučně Janův. Svým my všichni se spojuje s mnoha jinými. Nejsou to tentokrát jen očití svědkové a apoštolé. "Spatřili jsme jeho slávu" může říci církev Kristova jen v přeneseném slova smyslu, ale z jeho plnosti jsme byli obdarováni, to je zkušenost křesťanů všech dob a na celém světě. V této kratičké větě je obsažena vlastní podstata křesťanského života. Žít jako křesťan znamená nikdy nemít nic v sobě samém, ale vždy brát a přijímat⁴³ z nevyčerpatelné plnosti. Všechny světové názory a náboženství kladou důraz na lidské přičinění a zásluhy. Pouze v evangeliu můžeme vděčně chválit to, co jsme přijali. A tím je milost za milostí. Stojíme-li na začátku křesťanství v úžasu nad milostí, která nás přenesla ze tmy do svého předivného světla, ze smrti k životu, pak tato milost bude v průběhu našeho života neustále vzrůstat a přetékat, jako z plného pramene neustále odtéká voda. Proto je život křesťana od začátku do konce naplněn údivem, vděčností a radostí (15,11).

Byli jsme obdarováni my všichni, píše ve své době Jan, a my se díváme na tehdejší křesťanství v jeho malých počátcích. Jak se toto my všichni během doby rozrostlo! O kolik

43 Zde užitě řecké slovo "lambano" může znamenat jak brát, tak i přijímat.

se rozšířilo! Každý křesťan smí ve chvíli malomyslnosti vzhlédnout vzhůru a vidět, že je uprostřed obrovského zá-
stupu, kde každý dosvědčí: my všichni jsme byli obdarováni
z jeho plnosti. Bylo by to možné, kdyby zde tato plnost ne-
byla, nebo kdyby to nebyla opravdu božská plnost?

Takový život trvalého přijímání milosti za milostí je 17
v naprostém protikladu k životu pod zákonem. Pro život pod
zákonem by musel text znít takto: "Z vlastní plnosti při-
nášíme jako ovoce jeden skutek za druhým". Právě proto teď
evangelista Jan pohlédl na zákon a konstatuje: Neboť zákon
byl dán skrze Mojžíše, milost a pravda se stala skrze Je-
žíše Krista. Izraelita, který psal o Pánu Ježíši, musel po-
čítat se židovskými čtenáři. Hned prvá slova tohoto díla
oslovují zejména židovská srdce, žijící pod Starým zákonem
"Na počátku bylo Slovo". Tito čtenáři se však pochopitelně
ptali: "A co je s Mojžíšem? Co se zákonem?" Jistě, zákon
byl dán skrze Mojžíše. Z dějin zjevení se nedá nic vyškrt-
nout. Jan nerozvíjí tak jako Pavel vlastní učení o zákonu,
který při vši své svatosti a slávě pro nás přesto znamená
"službu odsouzení" a "službu smrti" (2K 3,7.9; Ř 5,20; 7,
7-13). Ve skutečnosti však Jan učí totéž, říká-li, že mi-
lost a pravda nepřišla skrze zákon, ale teprve se stala sk-
ze Ježíše Krista. Znovu se setkáváme s vnitřní souvislostí
mezi pravdou a milostí. Zákon nevede k pravdě, ale k pokry-
tectví, k životu přetvářky zdánlivé zbožnosti. Pán Ježíš
na to sám ukázal s hlubokou vážností (Mt 6,1-18). Právý ži-
vot s Bohem je jen tam, kde panuje milost, a kde přijatá
milost působí, že se opravdu stáváme Božími dětmi. Zákon
vede ke křečovitému předstírání nebo k zoufalství, avšak
milost dovoluje, aby se pravda stala. Formulace o pravdě,
která se stala, ukazuje, že nejde o teoretické "věčné prav-
dy" filosofie, ale o takový stav života, který se stal sku-
tečností pouze skrze Ježíše Krista. Všechno to, co zákon
marně požaduje a co nám idealismus předkládá jen jako krá-
sný sen, stává se živou skutečností tam, kde vezme Pán Je-
žíš lidský život do svých rukou. Dodnes existují opravdoví
křesťané na celém světě jen proto, že "pravda se stala" v Pá-
nu Ježíši.

18 Na závěr oddílu je opět zdůrazněno zjevení Boha v Pánu Ježíši. Přitom se zde konstatuje, a to nijak ostýchavě, ale jasně a určitě: Boha nikdy nikdo neviděl. Slovo nikdy ukazuje, že Jan není nějaký myslitel, který vysvětluje základní pravdy, ale svědek, který nám předkládá skutečnosti. Tak tomu bylo: nikdo, ani Mojžíš, netvrdil, že viděl Boha. Jistě má tato historická skutečnost své zdůvodnění. Nečistě a hříšné stvoření nemůže snést viditelnou přítomnost svatého Boha. "Vidět Boha" znamená záhubu a smrt. Kdo opravdově (2M 33,18-23) nebo z posměchu požaduje, aby viděl Boha, neví, co dělá⁴⁴. Tato Boží neviditelnost nám může působit potíže, zejména dolehne-li na naše srdce otázka: "Kde je tvůj Bůh?" (Ž 42,2). To však není Boží "nedostatek", pro přítomnou dobu a tento svět to patří k Boží podstatě. O to větší je dar, na který nám Jan ukazuje: Jednorozený⁴⁵ Syn⁴⁶ ...nám o něm řekl. To je výrok! Není divu, že se objevily pokusy toto strohé znění upravit. Rukopisy Koine⁴⁷ uvádějí místo jednorozený Bůh raději "jednorozený Syn", přičemž v řečtině jsou si slova Bůh a Syn podobnější než v češtině. Někteří se také pokoušeli dát slovo Bůh do druhého pádu: "Jednorozený Boha". A k prostému řekl bylo připojeno ono "nám", které mělo text dále ulehčit k chápání. Je však dobrým pravidlem dívat se na kratší znění jako na původní, protože zmírnění a doplňky mohou být z pera těch, kteří později texty opisovali.

Sledujme egyptskou formu textu (H)-dle Hesychia. Zůstaňme u věty, která odpovídá Janovu způsobu psaní prologu: "Jednorozený, svou podstatou Bůh, podal zprávu". Stejně jako v 1. verši je i zde slovo Bůh poukazem na božskou

44 Je pravdou, že nesneseme přímý pohled do slunečního světla; jak bychom tedy chtěli snést zář Božího světla? Izaiáš sice "viděl Hospodina", sedícího "na vysokém a vznošeném trůně", avšak ve skutečnosti ho přece jen "neviděl", neboť "lem jeho roucha naplnoval chrám" a "dům se naplnil dýmem". On sám "hynul" v Boží přítomnosti.

45 Připomínáme vysvětlivku řeckého slova v poznámce 39.

46 Pozn.překl.: Podle originálu překlad tohoto verše zní: "Jednorozený Bůh (podle způsobu) podal zprávu".

47 Viz pojednání o rukopisech Nového zákona v úvodu.

podstatu jednorozeného. Jen on sám mohl přinést zprávu o Bohu, protože byl tím "jedinečným", který byl u Boha již na začátku a sám byl Bůh již svou podstatou. On znal Boha. V něm je pravé poznání Boha, proto všichni jsme na něj odkázáni. Pro lidstvo je v něm vyřešena otázka Boha, protože zde je jasná a spolehlivá odpověď. Jaký to dar!

Výraz nám o něm řekl by mohl obsahovat trochu nejistoty. Avšak v řeckém textu je slovo exegeze, které používáme dodnes pro přesný výklad textu. Tak, jako při správné exegezi je plně odkryt smysl textu, tak i Pán Ježíš nám provedl exegezi důležitého slova Bůh. V Pánu Ježíši vidíme, kdo vlastně Bůh je. Tuto službu může vykonávat, protože je v náručí Otcově i teď, když žije v těle zde na zemi. Jan vyjadřuje stálost tohoto stavu, když říká doslovně: "přebývajícím na prsou Otce". Přitom se samozřejmě myslí na malé dítě, které spočívá na prsou otce nebo matky. Pán Ježíš používá obraz tehdejšího způsobu stolování. U stolu se nasedlo, ale leželo na polštářích tak, že stolující měli hlavy u stolu. Kdo měl svůj polštář vedle hostitele a ležel tedy "v náručí hostitele", měl k němu nejbližší a mohl s ním nejdůvěrněji hovořit. Jistě tento obraz měl pro Jana zvláštní význam, protože sám směl být v této blízkosti Pána Ježíše a "ležet v jeho náručí" (13,23; 21,20). Za svého pozemského života byl Pán Ježíš v tomto nepřerušitelném styku s Otcem⁴⁸.

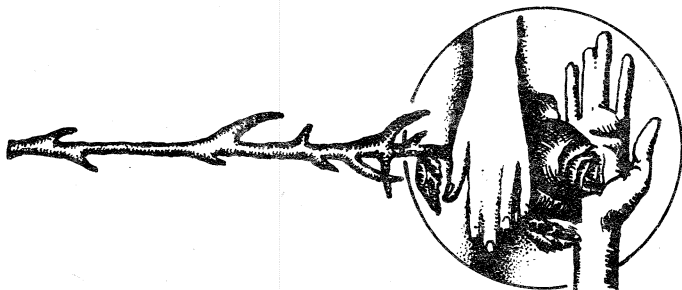
Proto Pán Ježíš "nevykládal" Boha jednotlivými slovy, ale celou svou bytostí, celým svým pozemským životem. Jako Boží Slovo, které se stalo tělem, byl ve všem vředycky trvalou exegezi Boha, trvalým výkladem toho, co slovo Bůh znamená⁴⁹.

AMEN

- 48 Jiní vykladači zdůrazňují přítomný čas výroku a vyvozují z toho, že toto "přebývání v náručí Otcově" se může vztahovat jen na současný stav vyvýšení Pána Ježíše na pravici Boží. Tím má být uzavřen i vlastní prolog, když verš 18. se obsahem vrací k verši 1.
- 49 Schlatter k tomu dodává: "A tak je zde znovu jasně napsáno to, co Pána Ježíše spojuje s rabíny a co jej od nich dělí. Obojí byli "exegety", ukazovali svým učedníkům Boží dílo a oznamovali jim Boží vůli; Pán Ježíš však neopakuje slova jiných lidí, ale říká to, co sám vidí a slyší u Otce".

To je dar zjevení. A tímto shrnutím prolog končí.

Je však vůbec tato prvá část Janova evangelia prologem? Je jisté a dá se objektivně dokázat, že Jan sám tento začátek svého evangelia nepovažoval za prolog, protože ve verši 19. navázal slučovací spojkou "a", kterou pokračoval dále. Neoddělil tedy další vyprávění od prvních veršů kapitoly⁵⁰. Ani ve stylu a způsobu řeči nejsou podstatné rozdíly⁵¹. Tím se potvrzuje to, co stále vidíme při čtení tohoto prvního úseku: Jan ani v prvních verších svého díla není systematik, ale historik, není filosof, který by rozvíjel základní problémy, ale evangelista, zpravodaj, který nám ukazuje události a fakta. I zde, kde se dotýká tak důležitých zásad, činí to "historickým" způsobem, a to již od první věty evangelia. Mohli bychom znovu procházet verš za veršem, přemýšlet zejména nad verši 10,12n, 14,17,18. Bude správné nepovažovat úsek 1,1-18 za nějaký zvláštní prolog a nechejme Janovo evangelium opravdu začít jeho počátkem.

50 Jak jinak je tomu v "úvodu", který Lukáš napsal k svému evangeliiu.

51 "Ani změna rytmu není tak velká, aby se první věty daly oddělit snad tak jako píseň od vyprávění; rytmus stejně stavěných vět je zachován v celé knize. I to je znak, který odhaluje život autora; paralelně stavěnými větami se vyjadřovali ti, kteří se po celý život modlili žalmy" (Schletter).

JANOVO SVĚDECTVÍ

Jan 1,19-28

- v. 19: J 5,33
 v. 20: J 3,28; Sk 13,25
 v. 21: 5M 18,15; Ml 3,23n; Mt 11,14; 17,10-13; L 1,7; J 6,
 14; 7,10
 v. 23: Iz 40,3; Mt 3,3n; Mk 1,3; L 3,4
 v. 24: J 9,16
 v. 25: Mt 16,14; 21,25
 v.26-27: Mt 3,11n; Mk 1,7n; J 1,33; Sk 13,25
 v. 28: Mt 3,6; J 10,40

Jan se již dvakrát zmínil o Janu Křtiteli (viz výklad 19 k veršům 6-8 a k verši 15). Teď podrobněji popisuje svědec-
 tví Janovo. Je vyvoláno oficiálním požadavkem z Jeruzaléma na "úřední" svědectví. Jako dobře obeznámený líčí to, o čem jiní evangelisté mlčí. Je třeba se oprostít od našeho individualistického smýšlení. Vidíme zde jednotlivce, který se odděluje pro své náboženské rozhodnutí. Avšak Izrael byl celek, a v životních otázkách měl řešit svá životní rozhodnutí jako celek před Bohem. Přitom rozhodujícím místem byl Jeruzalém a v něm rozhodující institucí byla velerada se svými kněžními, teology a práva znalými rádci⁵². Jan měl pro to citlivý postřeh, když si hned na počátku svého vyprávění všimá Jeruzaléma, kněží a farizeů, a i v dalších kapitolách nám ukazuje, jak probíhal zápas Pána Ježíše o Jeruzalém a vůdce národa. Hnutí, které vyvolal Jan Křtitel v národě, nemohlo zůstat v Jeruzalémě bez povšimnutí. Jeru-

52 Výraz "Židé" má proto v Janově evangeliu dva významy. Může označovat celý národ s jeho vlastnostmi a vnitřními postoji. Ale může též zahrnout pouze přední muže, vůdce národa, jimiž byli ti "Židé", kteří poslali za Janem Křtitelem komisi k zjištění jeho oprávnění křtít. Jsou to členové velerady, kteří se přitom považují za oprávněné představitele všech Židů. Časté použití tohoto výrazu v Janově evangeliu zároveň ukazuje, že stárnoucí apoštol ve své době a ve svém okolí vidí židovstvo jako semknutý celek, stojící proti církvi Pána Ježíše.

zalém musí zkoumat⁵³, co se v zemi děje v náboženské oblasti. K původci mocného probuzení u Jordánu, Janovi, Židé z Jeruzaléma poslali kněze a levity, aby se ho otázali: "Kdo jsi?"

Jan zde (i na dalších místech svého evangelia) hovoří o Židech s ostrostí jemu vlastní. Neskryvá se za tím nějaký druh antisemitismu? Nikoliv, vždyť i Pavel, který se sám vždy považoval za Izraelitu (Fp 3,5) a miloval svůj národ vřelou láskou (Ř 9,1-5), hovořil rovněž o Židech: 1K 1,22-24; 9,20; 10,32; 2K 11,24; 1Te 2,14; Ř 1,27; 3,1⁵⁴. Avšak Jan zde skutečně poprvé ukazuje na hluboký rozpor mezi "židovstvím" a tím, co v Izraeli Bůh působí a dává. V podstatě to není nic jiného, než pozdější těžký zápas apoštola Pavla s jeho národem (viz zejména Ř 9-11). Přitom je žalostné a je to k našemu poučení, že právě Židé, ti "učení", kteří se přísně drželi Písma a starozákonní dogmatiky, jsou slepí a hluchí pro to nové a krásné, co Bůh v jejich středu působí. V zajetí svého vlastního dogmatického systému už nevidí velkolepé linie Písma, které se teď v Pánu Ježíši naplňují.

- 20 Tato skutečnost teď před námi vystupuje v otázkách Janu Křtiteli. Ten chápe okamžitě smysl položené otázky: Kdo jsi? To při rozsahu hnutí kolem něho znamenalo: nechceš snad být Mesiášem? Nic nepopřel a otevřeně vyznal: "Já nejsem Mesiáš". Kdyby si jeho stoupenci chtěli zahrávat s touto myšlenkou až do dnů apoštolů, pak ji on sám plně odmítá. Vlastní svědectví Jana Křtitele potvrzuje výrok evangelisty v 1,8. V řečtině je slovo "já" výrazně podtrženo: Já? Ó ne, já nejsem Pomazaný⁵⁵.

- 53 Obdobné místo nacházíme ve Sk 8,14; apoštolové v Jeruzalémě zcela samozřejmě berou na sebe stejné závazky, jaké viděli ve svých židovských poměrech při vedení svého národa velerádou.
- 54 Je mnoho příkladů v antické literatuře, v nichž např. obyvatel hovoří o "Aténanech", aniž by to byla kritika či jejich odmítání.
- 55 V řečtině se podnět obvykle vyjadřuje pouze tvarem slovesa (obdobně jako v češtině - pozn.překl.). Je-li zájmeno já, ty, my; vy, uvedeno samostatně, pak se tím zdůrazňuje osoba.

Ti, kdo se ptali, tím nebyli uspokojeni. Všechno se 21
musí nálezitě zdůvodnit. Přece také znali Písma! Podle Ml
4,5 chtěl Bůh poslat Eliáše, aby lid připravil na příchod
Mesiáše. Znovu se ho zeptali: "Jak to tedy je? Jsi Eliáš?"
Řekl: "Nejsem". Pán Ježíš viděl ve vystoupení Jana Křtitele
naplnění Malachiášova proroctví (Mt 11,14). Jen sám se
však neodvažuje být Eliášem. V této pokoře, která se i
přes velikost vlivu nesoustřeďuje na sebe, se odráží pra-
vost jeho poslání. Právě proto, že se za Eliáše nepovažuje,
může Pán Ježíš v jeho vystoupení vidět naplnění proroctví
o Eliášovi.

Vedle očekávání Eliáše měl Izrael ještě jednu živou
naději pro poslední dobu vyjádřenou v 5M 18,15n. Mojžíš
jim zaslíbil proroka, který bude převyšovat mnoho jiných
Božích poslů a který má být roven samému Mojžíšovi. Byl
proto nazýván Prorok. Otázky tedy pokračují: "Jsi ten Pro-
rok?" Odpověděl: "Ne".

Nyní jsou poslové se svou dogmatikou Písma v koncích. 22
Čím chce tento Jan vlastně být, když se neuchází o žádný
ze známých titulů poslední doby? Ti, kdo je poslali, čeka-
li na odpověď, a řekli mu tedy: "Kdo jsi? Ať můžeme přinést
odpověď těm, kdo nás poslali. Za koho se sám pokládáš?"

Takovou otázku nemohl Jan Křtitel zodpovědět odkazem 23
na vlastní inspiraci či na své osobní přesvědčení. Něco ta-
kového v Izraeli a zejména ve veleradě vůbec neplatilo. Mu-
sel užít slova Písma, na něž by se mohl odvolat. Byla vů-
bec ještě taková slova? Kdo má teologický systém, snadno
přehledně biblické výpovědi, které sice čte, ale ve skuteč-
nosti je nechápe. Neučení kazatel z pouště musí připomenout
kněžím a levítům, že kromě Eliáše a Proroka jsou v Písmě i
jiné postavy, které připravují příchod Mesiáše. Tak se do-
kázal zcela zvláštním způsobem odvolat na Písma. Řekl: "Jsem
hlas volajícího na poušti: Urovnejte cestu Páně - jak řekl
prorok Izaiáš". Jan Křtitel netouží po tom, aby byl někým
velkým a významným. Je hlas, hlas volajícího na poušti:
Urovnejte cestu Páně.

Jan používá toto slovo proroka Izaiáše (40,3), které

objasňuje, že nejde o osobu volajícího. Ta zůstává zcela v pozadí. Důležité je pouze to, aby tento hlas zněl, aby toto volání lidé slyšeli, a aby právě v Božím lidu došlo k urovnání cesty, po které chce Pán přijít ke svému lidu. A Jan se dal této službě k dispozici. To je jeho poslání a oprávnění jeho činnosti. Ví, že stojí na půdě Božího slova.

- 24 Je typické, jak na to poslové z Jeruzaléma reagují.
 25 Ve skutečnosti ani chvíli opravdově neposlouchali a ani to nebrali na vědomí. Vůbec nepřihlíželi k tomu, že prorok o tomto "hlasu" psal, a že by tato předpověď mohla být rozhoďující. Poslům se zdálo samozřejmé, že tohoto Jana nemusí brát vážně. Ani je nenapadlo se ptát, zda jeho slova jsou pravdivá. A tak po Janově vážném svědectví nedochází k opravdovému rozhovoru o jeho činnosti, a otázky pokračují dále podle jejich hlediska⁵⁶. Proč tedy křtíš, když nejsi ani Mesiáš ani Eliáš ani ten Prorok? Pro evangelium Janovo je charakteristické, když se o tom, že Jan křtil, dovídáme až nyní z otázky poslů. Předpokládá se totiž, že osoba a činnost Jana Křtitele je známá. Evangelista považuje za zbytečné, aby se o tom ještě sám zmiňoval. Chce církvi ukázat pouze to, co synoptičtí evangelisté nenapsali. Každý ví, že Jan "Křtitel" křtil. Ale teď je jasné, že obavy a pohoršení nevyvolávají ani tak jeho řeči a kázání, jako spíše konkrétní jednání. Ať je už tedy "hlasem" a ať si jeho hlas zní, vždyť jsou to konečně jen slova. Ale on ve křtu požadoval jasné rozhodnutí. Tím vyvolával rozdělení národa a dělal si tak nárok na to, že jeho křest má platnost i před Bohem, když jím připraví široký nástup pro Mesiáše. Tím způsobil povážlivý rozkol národa! A oni, kněží a levité, vůdce národa, by snad měli být pro Mesiáše neupotřebitelní, protože se nepodrobili Janovi a jeho křtu? Jaké neoprávněné nároky si tím činil, když nebyl žádnou z těch

56 Obdobně se postupovalo při vyšetřování v době církve Pána Ježíše, když Bůh vyvolal nové hnutí. Ti, skrze které Bůh přinesl obnovení, nebyli vůbec "vyslechnuti", ale byli odsouzeni ze starých pozic.

biblických postav, již by museli uznat zvláštní pověření k jednání!

Otázka byla uvedena s poznámkou, jejíž smysl není jednoznačný: Ti vyslaní byli z řad farizeů. Poslové pocházeli pouze z řad farizeů? Bylo by to možné i přes to, že ve verši 19. je uvedeno, že šlo o "kněze a levity", protože ke společenství farizeů⁵⁷ a k rabínům patřili i kněží. Velekněz mohl pro teologické prošetření hnutí Jana Křtitele určit právě takové členy velerady, kteří měli, stejně jako kněží, vzdělání v zákoně a zastávali učení farizeů. Evangelista též mohl chtít dodatečně poukázat na to, že složení skupiny vyslaných poslů bylo ovlivněno farizey, kteří měli každopádně místo a hlas ve veleradě a za určitých okolností i značný vliv (např. Gamaliel).

K zamyšlení je však ještě jiný překlad a pojetí tohoto místa: A vyslaní z řad farizeů byli přítomni. S kněžímí a levity se u Jana objevila i další skupina poslů, která se teď zajímala o jeho křest. Farizeové byli zvyklí trpět různé názory v otázkách učení. Bylo však pro ně pohoršením právě Janovo mocné působení ve křtu. Zde Jan Křtitel přesáhl hranice své pravomoci. Poslové byli instruováni tak, aby se ptali na jeho křest a na jeho oprávnění k této činnosti. Toto pojetí poděpírá i obdobná událost, popsána v Mt 21,23n.

57 Musíme se oprostit od obvyklých představ, které jsou spojeny se slovy "farizeus" a "farizejství". Pro nás má "farizej" hanlivý příděch, označuje malicherného, nafoukaného a pokrytecky zbožného člověka. Vysvítá to z boje Pána Ježíše proti farizeům, jak nám to ukazuje Nový zákon. Farizeové, "oddělení", představují však v podstatě skupinu lidí v Izraeli, která na rozdíl od "saduceů", kněžskou třídu, chtěla dbát na přesné plnění Božích zákonů v národě a uchránit jej před cizími vlivy helénismu a racionalismu, a to již po velkém Božím soudu zničením Jeruzaléma a babylonským zajetím. Vnitřní zaměření tohoto proudu vidíme už u Ezdráše a Nehemiáše, k vlastnímu vytvoření této strany došlo však až později. Farizejismus je úzce spjat s výukou Písma. Boží zákon se musí co nejpřesněji prozkoumat a objasnit, aby mohl být správně zachovávan. Každý příslušník farizeů však nemusel být současně "zákoníkem", zatím co zákoníci zpravidla vždycky patřili k farizeům.

- 26 Jan jim odpověděl: "Já křtím vodou". Jan zřejmě svým
 27 křtem vyvolává oddělení a rozhodnutí. A přece - jak je je-
 ho křest nepatrný! Vždyť Jan křtí vodou. Členové velerady
 mohou být bez obav, svým křtem si nepřivlastňuje nic z to-
 ho, co může vykonat jen sám Bůh v Mesiáši. Ale i tak, jak
 ustaraní museli být odpovědní vůdcové Izraele! Plní staros-
 tí se zabývali ubohou osobou, která je jen pouhým "hlasem".
 A přitom se již jejich postavení i situace celého Izraele
 přibližovala ke konečnému rozhodnutí. Mesiáš je zde! Upřo-
 střed vás stojí, koho vy neznáte. Samozřejmě, teologové ma-
 jí o Mesiáši znalosti, ale neznamená pro ně více než teolo-
 gickou nauku, vzdálenou postavu budoucnosti. Nedovedou si
 představit, že by mohl být mezi nimi - a přece tomu tak je.
 Jan Křtitel to ví. A tento vlivný muž mohutného hnutí křtěn-
 ů se hluboce sklání před tím, který je zde, i když dosud
 ještě nepozná. S důrazem na slovo jemu ujišťuje: tomu moc-
 němu, kteřý přichází za mnou; jemu nejsem hoden prokázat
 ani nepatrnou službu otroka, ani rozvázat řemínek u jeho
obuvi. O něho jde, a v něm se rozhoduje o životě a smrti
 jak Izraele, tak i vás, vůdců tohoto národa. Neptejte se
 proto na mne, ptejte se na toho, kteřý přichází za mnou.
 28 Na závěr této zprávy uvádí evangelista přesné místo:
To se stalo v Betanii, na druhém břehu Jordánu, kde Jan
křtil. Zde je potíže, protože jinak známe pouze Betanii u
 Jeruzaléma (Mt 21,17; 26,6; L 24,50; J 11,1). Betanii na
druhém břehu Jordánu neznáme. Proto se již Origenes domní-
 val⁵⁸, že se má místo Betanie číst Betabara, což znamená
 "Brod". Ale i v Palestině bylo více míst se stejným jménem
 (jako u nás). Betanie (Dům bídy) se mohly jmenovat některé
 chudé osady. A právě název Betabara (Dům brodu) mohl být
 pouhým výmyslem, protože pro Janův křest se samozřejmě hle-

58 Origenes, narozený v letech 185/86 v Alexandrii, byl největší učitel tamější doby katechetů. Zemřel v roce 254 na následky mučení, kterým prošel za Decia (249-254). Ediktem řím. císaře Decia bylo nařízeno, že každý občan musí uctívat státní bohy. Perzekuce pokračovala za císaře Valeriána (253-260).

daly vhodné brody⁵⁹ řeky Jordánu. Důležité je však to, jak Jan zde (jako i později na různých místech) uvádí přesné místní a časové údaje, o nichž není důvodu pochybovat.

DRUHÉ JANOVO SVĚDECTVÍ

Jan 1,29-34

- v. 29: Iz 53,4.7; Jr 11,19; Mt 8,17; J 1,36; 1Pt 1,9; 1J 3,5; Zj 5,6.9.1
 v. 30: J 1,15,27
 v. 32-33: Mt 3,13-17; Mk 1,9-11; L 3,21n; J 1,26

Jan Křtítel si je jist blízkostí přicházejícího Pána. 29 Již "stojí uprostřed vás". Avšak - kdo to je? Při svém prvním svědectví to ještě nevěděl. To je správný postoj pro roka - nesmí a nechce vědět víc než to, co mu Bůh ukáže. Proto má veliký význam následující setkání Pána Ježíše s Janem Křtitelem. Janovo svědectví se konečně stává určitým a konkrétním. Tato událost je proto přesně časově určena: Druhého dne spatřil Jan (Křtítel) Ježíše jak jde k němu. Ve stručné poznámce jak jde k němu je zahrnut celý průběh křtu Pána Ježíše, o němž nám vypráví Bible v Mt 3,13-17. Proč by šel Pán Ježíš za Janem Křtitelem, kdyby se nešel dát pokřtít? Znovu se i v tom projevuje způsob vyprávění evangelia, že Jan přechází zprávy již v církvi známé, anebo že se jich dotkne jen několika málo stručnými slovy. Proto ani zde neuvádí nic bližšího o Pánu Ježíši. Jan psal evangelium církvi, která znala svého Pána.

V tom, který přichází za ním a jemuž není hoden prokát-

59 Na starých mapách je zakresleno místo na jednom z Jordánských brodů, které by se hodilo pro činnost Jana Křtitele (viz v Biblickém slovníku údaje k "Betanii", označené jako "Ainon - pramen"). Betanie mohla být přepísána slova "Beth-Ainon". Ainon je pak v J 3,23 výslovně uvedeno jako místo, kde byl Jan Křtítel.

zat ani tu nejmenší službu otroka, viděl Jan Křtitel mocného Soudce s lopatou v ruce, aby oddělil plevy od zrna (Mt 3,12). Tento Mocný nyní přichází k němu, aby se dal pokřtít spolu s hříšníky! Teď teprve plně chápe: Hle, beránek Boží, který snímá hřích světa.

To je slovo dalekosáhlého významu, zvláště nyní, dlouho před ukřižováním Páně. Není to dodatečné poznání, které nutně vyvolává pohled na kříž. Zde je vidět zvrat ve všech až dosud platných očekáváních, zvrat srovnatelný s obrácením Saule před Damaškem. Je to zjištění, že prvořadým úkolem Mesiáše není soud a převzetí moci, ale skutečnost, že snímá hřích světa. Očekávaný Mesiáš není v čase svého příchodu "lev", ale "beránek", není král, nýbrž je služebník (Mt 20,28). A tak "Král králů a Pán pánů" stojí i ve Zjevení Jana jako "beránek zabitý" (Zj 5,6), a to právě ve chvíli, kdy přijímá z Boží ruky knihu se sedmi pečeti a tak se stává tím, kdo uskutečňuje Boží plány. Jako takový "beránek" je postaven proti "zvířeti" ze Zj 13, ve kterém se soustřeďuje veškerá lidská moc ve svém posledním vyvrcholení. Tím, že první setkání s Pánem Ježíšem v evangeliu Janově nám jej představuje jako "beránka", je dán i charakter poselství o něm. Nevíme, zda slovy beránek Boží myslel Jan Křtitel velikonočního beránka nebo dva beránky, kteří denně vykrváceli jako oběť v chrámě⁶⁰ podle 4M 28,3-4, nebo zda byl veden prostě proroctvím Iz 53. V každém případě je však Pán Ježíš naplněním toho, co tito obětní beránci Izraele mohli pouze představovat a co prorok viděl předem. Přitom už Pán Ježíš není "beránek Izraele", oběť přinesená lidmi, nýbrž "beránek Boží", a proto dokonale čistý, bez vad, vhodný k oběti. Je to beránek, kterého přináší sám Bůh v naplnění všeho toho, co znamená oběť v zákoně i v celém světě vůbec.

60 Velikonoční beránek byl sice obětován, ale přesto i nadále patřil lidem, kteří jej při večeři paschy snědli. V tomto detailu nepředstavoval Božího beránka. Oba beránci, kteří byli denně obětováni, pro cítění Izraele znamenali nesmírně mnoho. I za největších těžkostí v obleženém chrámě od této důležité součásti obětní služby neupustili.

Tato Boží oběť může vykonat to, co až dosud žádná lidská oběť nedokázala, může sejmout hřích, může jej skutečně odstranit. Teď už Bůh naše hříchy nepřehlídí nebo nepřikrývá milostí, ale jsou odstraněny tím, kdo je bere na sebe a nese je. Tak o tom svědčí Jan ve svém prvním listě (3,5): "A víte, že Syn Boží se zjevil, aby hříchy sňal!" V tom je naplněn Mí 7,18, kde je v hebrejském textu rovněž řeč o sejmání viny. Proto už Bůh není jen milosrdný v přehlížení hříchů, ale "věrný a spravedlivý", který odpouští hříchy (1J 1,9). Je zde vidět nesrovnatelně nový postoj k hříchů. Hřích se neodkrývá, nehání a nemá jako v zákoně a u farizeů. A přitom se ani neomlouvá ani nezlehčuje. Beránek jej vidí v celé jeho hrozné skutečnosti, tiše jej bere na sebe a odnáší jej.

Beránek Boží snímá hřích světa. V tom je vyjádřena úžasná velikost oběti Pána Ježíše. V onom snímá hřích světa jsou obsaženy všechny hříchy, nejen běžné, ale i zbrocené krví, nejen hříchy Izraele, nýbrž i všech ostatních národů, nejen tehdejší hříchy, ale i dnešní a zítřejší, nejen hříchy jiných, ale i moje vlastní. Výraz hřích světa má současně velký význam pro správné pochopení toho, co vlastně hřích je. Jistě se každý z nás provinil a nese si své hříchy jako osobní vlastnictví, ze kterých se bude sám zodpovídat. A přece hříchy nejsou jen jednotlivá samostatná provinění, všechny mají hlubokou vzájemnou souvislost jako slisovaná plst a tvoří tak společně hřích světa. Proto může Boží beránek sejmout jen tento celkový, do něhož jsou vetkána i moje vlastní provinění. V tom je plná jistota dokonalého odpuštění pro každého jednotlivce⁶¹.

Viděl zde Jan Křtitel již předem konec Pána Ježíše, jeho smrt na zlořečeném dřevě kříže? Na oltáři v Isenheimu je Jan Křtitel znázorněn, jak ukazuje těmito slovy o Božím

61 Pochybnost o tom, zda mohou být i "moje" hříchy odpuštěny, je proto negativním podcenováním sama sebe. Za takovou otázkou se podvědomě může skrývat pycha, že ty moje hříchy jsou výjimkou, a já jsem tedy víc než obvyklí hříšníci.

beránkovi na Ukřižovaného. Jan Křtitel neříká: Hle, tento člověk se jednou stane Božím beránkem, který sejme na kříži hřích světa, ale vidí a chápe, že toto "nesení" poznamenává celou bytost tohoto beránka. Již teď, když přichází, aby byl pokřtěn s ostatními hříšníky, bere na sebe a nese hřích světa. Je pro nás velmi důležité, abychom měli tento pohled Jana Křtitele a neomezovali utrpení Páně jen na několik hodin na kříži, ale abychom poznali, že celý život Pána Ježíše od počátku znamená utrpení a v tom měl jeho život znamení kříže.

Tím pro nás přestává být vykoupení pouhým dogmatickým tvrzením. Názorně je nám odhalena jedinečná skutečnost tvrdé a hořké práce "nesení". Začínáme tušit, jaké lásky bylo třeba k tomu, aby na sebe vzal celou tíži špíny našich hříchů, a aby se jako svatý beránek Boží stal "hříchem" (2K 5, 21). Samozřejmě, "nesení" hříchu muselo vyvrcholit tím, že tento beránek nesl naši vinu jako zástupce na Božím soudu a kvůli nám vytrpěl zlořečení a opuštění od Boha. Jan Křtitel nemohl vidět předem do podrobností konce Pána Ježíše, avšak věděl, že beránek Boží zde byl proto, aby byl obětován a zabit. Hle, beránek Boží, který snímá hřích světa, toto slovo se skutečně naplnilo teprve na kříži. Tam bylo opravdu dokonáno.

30 Jan Křtitel opakuje svá slova⁶², uvedená v 15. verši, kde formou slovní hříčky mluvil o tom, "který přichází za ním", jako o tom, který jej předešel. Ale teď už to není jen hádanka. Jan Křtitel může nyní ukázat na Pána Ježíše a říci: To je ten, o němž jsem řekl, o němž jsem pronesl tato zvláštní slova.

31 Kde však získal tuto jistotu, že právě "tento" je tím záhadným mužem, který přišel po něm a přece jej předešel?

62 Ke zvláštnostem Janova evangelia patří i to, že se vrací k tomu, co již dříve napsal. Mimo tohoto verše srov. též 3,26.28; 5,33; 4,24; 11,37; 13,33; 15,20; 18,9.24.32; 21,10. "Jan usiluje o jednotný účinek, a proto nám často připomíná to, co již dříve napsal" (Schlatter).

Přiznává: Já jsem nevěděl, kdo to je. Jak pak mohl jej poznat s takovou jistotou? Jistě ne vlastním ostrovtipem. Tu to jistotu mu musel dát sám Bůh. A k tomu si Bůh použil činnost Jana Křtitele. Tak Jan poznává smysl a účel svého křtu. Přišel jsem křtít vodou proto, aby ho poznal Izrael. Jan si nikdy nemyslel příliš mnoho o významu svého křtu, který vyvolal v Jeruzalémě takové pohoršení a obavy. Proto též hned při odpovědi na otázku o svém křtu poukázal na toho, kdo měl přijít za ním (v. 27). Jeho křest nedával lidem to rozhodující, přesto však Jan křtil na Boží pokyn. A teď pochopil: smysl jeho činnosti byl v objevení toho, který přišel tak tiše a pokorně ke křtu, a dostal při něm Boží svědectví.

Pán Ježíš měl být zjeven Izraeli. Také v tomto evangeliu nacházíme ono zvláštní "Židům nejprve", se kterým se setkáváme i u apoštola Pavla (Ř 1,16; Sk 13,46). Boží beránek nesl sice nejen hříchy Židů, nýbrž celého světa, avšak celé dějiny spasení naznačují, že tento beránek je zjeven nejprve Izraeli.

Jakým způsobem získal Jan Křtitel od Boha tuto jistotu o Pánu Ježíši? Říká nám to nyní, když znovu vyznává. Jan vydal svědectví: "Spatřil jsem, jak Duch sestoupil jako holubice z nebe a zůstal na něm". Jiní-kromě samého Pána Ježíše (Mt 3,16) - to nepostřehli, avšak Jan Křtitel si toho všiml. 32

Jak se máme dívat na tuto událost? Není zde rozpor vůči L 1,35; Mt 1,18? Musí ten, kdo je Duchem Božím zplozen, tohoto Ducha teprve přijímat? Chlapec Ježíš, který "musel" být v domě Otcově (L 2,49), ještě neměl Ducha Božího? Nejsou zde rozdílné tradice, které jsou sice jednotné v závěru, že Pán Ježíš je pravý Boží Syn, avšak vzájemně si odporují ve způsobu, jak se jím stává? Jedno podání soudí, že Pán Ježíš byl Božím Synem od narození, ale další vypráví, že se stal Božím Synem až při sestoupení Ducha. Je tomu tak? Právě evangelium Janovo nás varuje před předčasným objevováním rozporů a před tím, abychom je nepřisuzovali různým tradicím. Jan prokázal, že Pán Ježíš nebyl jen oby-

čejný člověk, nýbrž že byl "věčné Slovo" Otce, které se stalo tělem. Přesto popisuje, jak na Pána Ježíše sestoupil Duch svatý. Zřejmě v tom nevidí žádný rozpor. Slovo se stalo opravdu tělem a potřebovalo nové naplnění Duchem, aby mohlo vykonat své dílo na tomto světě.

Sestoupil-li Duch jako holubice, pak by bylo možné chápat holubici jako obraz mírnosti a bezelstnosti (Mt 10,16). Avšak s holubicí není srovnáván Duch, nýbrž jeho sestoupení. Je srovnáváno se "slétnutím", které mohl kdokoliv často pozorovat na holubicích. Božské skutečnosti lze zobrazit jen pozemskými názornými příklady. Avšak pak již to nejsou "jen" obrazy, nýbrž jsou v nich zahrnuty skutečnosti ("holubice", "sestoupení"). Právě zde, kde sestoupil Duch svatý na člověka v plnosti, nepřichází v bouři a v ohni, ale tiše jako "sestoupení" holubice. To je jeho vnitřní podstata (srov. také 1Kr 19,12n).

Rozhodující je, že Jan Křtitel viděl, jak Duch zůstal na něm. Duch Boží přicházel i na starozákonní proroky a mluvil skrze ně. Avšak inspirace těchto proroků byla jen dočasná. Pán Ježíš je naplněn Duchem po celý život, neboť Otec jej dal jemu, svému jedinému Synu "bez odměřování" (3,34). A tato skutečnost již není jen zvláštní událostí v životě Pána Ježíše, ale stává se pro Jana Křtitele určitým znamením od Boha.

33 A já jsem stále nevěděl, kdo to je, ale ten, který mne poslal křtít vodou, mi řekl: "Na koho spatříš sestupovat Ducha a zůstávat na něm, to je ten, který křtí Duchem svatým".

Teprve teď se objevuje protiklad k vlastnímu svědectví Jana Křtitele - "já křtím vodou" (v. 26). Přicházející křtí Duchem svatým, a ne vodou jako on. Jeho křest už není pouhým znamením, které Bůh musí potvrdit a naplnit, ale znamená spasení a nový život v plnosti, protože se děje v Duchu a Ducha dává. Přitom Pán Ježíš dává Ducha tak, jak jej sám přijal, jako trvalé vlastnictví, které pak neustále určuje celý další život těch, kteří jej přijali, dělá z nich "duchovní lidi" a tím vyzdvihuje i ty nejprostší věřící vy-

soko nad proroky (1K 2,6-16; Mt 11,11).

Ale nyní o to ještě nejde. Jde o jistotu a svědectví Jana Křtitele. Znovu je zaznamenáno, protože je evangelista považuje za velice důležité: Já jsem to viděl a dosvědčuji, že toto je Syn Boží. Některé rukopisy uvádějí místo Syn raději Vyvolený Boží. Je to původní znění, které bylo teprve později nahrazeno běžně používaným titulem Syn? Snad by s tím bylo možné souhlasit. Ale tento způsob čtení je přece jen neprůkazný. Neustále prověřovaný text Nestleho se pevně přidrhuje znění Syn. V této chvíli se začíná hodně mluvit o Synu; i sám Pán užívá tohoto označení často. Obsahově obraz Syna nepřevyšuje to, co v sobě zahrnoval výraz Slovo. Ve Slově stejně jako i v Synu Bůh zjevuje svou podstatu.

Je to překvapující, že Jan Křtitel zde o Pánu Ježíši nesevďčí jako o očekávaném Mesiáši, ale jako o Synu Božím. Jemu však bylo zjeveno, že podstatná úloha Mesiáše je jiná, než jak si ji představoval Izrael. Bylo třeba sejmout hřích světa. A to by nedokázal Mesiáš, který by byl pouze syn Davídův. K záchraně ztracených hříšníků je nutná sama moc Boží (Ř 1,16). Tuto přetěžkou úlohu mohl vyřešit jedině Syn Boží.

JANOVI UČEDNÍCI NÁSLEDUJÍ PÁNA JEŽÍŠE

Jan 1,35-42

v. 36: Iz 53,7; J 1,29
v. 37: J 1,40
v. 40: Mt 4,18-20

35 Pán Ježíš se zdržel v místě, kde Jan křtil, ještě dal-
36 ší den a teprve následujícího dne (v. 43) se vrátil do Ga-
lileje. Pozoruhodné je přesné určení času, které se liší od
mnohem všeobecnějšího "potom" nebo "hned", používaného pi-
sateli synoptických evangelíí. Druhého dne tam byl opět Jan
s dvěma ze svých učedníků. Spatřil Ježíše, jak jde okolo,
a řekl: "Hle, beránek Boží!" Nejen, že Pána Ježíše "vidí",
ale zaměřuje na něj svou pozornost, protože znovu stojí
před neobyčejným zjištěním: Mesiáš, tedy Pán Izraele i Pán
světa je beránek, beránek Boží. Jde o totéž zjištění, kte-
ré později přemohlo a zcela změnilo Saule z Tarsu: Tento
Ukřižovaný⁶³ je Mesiáš!

37 Jan není v zástupu sám, má kolem sebe své učedníky - a
učedníci bývali obvykle mladí lidé, kteří se k němu trva-
le připojili, učili se od něj a jistě mu i pomáhali v je-
ho práci. Toho dne jsou dva z nich u Jana, slyšeli, co řekl,
a pak šli za Ježíšem⁶⁴. Oba skutečně slyší. Ještě nemohou

63 Je pro nás jistě záhadou, jak po tomto svém objevu Jan Křtitel mohl o Pánu Ježíši ještě pochybovat (Mt 11,2-3)? Avšak jaké další záhady skrývá naše lidské srdce? Často musíme sami o sobě říci: Jan jsem jen po všech těch zkušenostech víry mohl být tak malověrný!

64 Typickými výroky "učedník" a "následovník" nás Jan uvádí do palestínsko - židovského světa. Rabbi jako "učitel" měl kolem sebe "žáky". A tito žáci ho "následovali", šli skutečně za ním, aby přijali jeho učení a přisvojili si je. Proto již v samotném "následování" obou učedníků Jana je vyjádřeno přání, aby se mohli stát žáky většího "mistra".

rozumět, co je ukryto v překvapujícím výroku jejich mistra. Ale berou vážně jeho výzvu: "Hle, beránek Boží!" To, co slyšeli, vpouštějí do svého srdce. Tam pak dochází k jejich vlastnímu rozhodnutí. Tento muž má něco jiného než jejich mistr, musí ho poznat. Opouštějí tedy Jan a následují Pána Ježíše.

Když se Ježíš obrátil a uviděl, že jdou za ním, otázal se jich: "Co chcete?" Jejich následování nejprve znamenalo, že šli za ním. Byla v tom jistě skryta jejich prosba: Chtěli bychom být tvými učedníky, chtěli bychom být s tebou, jako až doposud s Janem, přijmi nás! Toto přijetí musí ve skutečnosti teprve následovat. Nikdo se nemůže sám o sobě rozhodovat, či učedník bude. K následování musí být každý povolán. Proto ostatní evangelisté vyprávějí o slavnostním "povolání" Dvanácti Pánem Ježíšem po noci, strávené na modlitbách (L 6,12-16; Mk 3,13-19). Avšak i oni věděli, že toto povolání a ustanovení Dvanácti nebylo zcela novým a náhlým rozhodnutím Pána Ježíše, ale že mu předcházela různá setkání s muži tohoto kruhu, v němž již došlo k určitému výběru a povolání (Mt 4,18-22; L 5,1-11). Samozřejmě, že si z těchto různých zpráv nemůžeme udělat jednoznačnou představu o zde popisovaném setkání, přece však zjišťujeme, že vznik skupinky učedníků Pána Ježíše má své bohaté a živé pozadí. Přesto mohl Jan napsat, že první učedníci Pána Ježíše pocházeli z kruhu Janových učedníků a že v jejich životě organicky předcházelo Boží působení. Uchvátilo je probuzenecké hnutí Jana Křtitele a na jeho svědectví přicházeli sami k Pánu Ježíši⁶⁵.

Teď jedná Pán Ježíš. Když se Ježíš obrátil a uviděl, že jdou za ním, otázal se jich: "Co chcete?" Tato prostá slova, která vyllynula téměř sama z dané situace, jsou prvními, která v Janově evangeliu slyšíme z úst Pána Ježíše.

65 Z vlastního života víme, kolik pozvání a setkání s Pánem bylo třeba, než došlo ke konečnému povolání, na jehož základě smíme konat svěřené dílo. Proto nás tato rozdílnost zpráv nepohoršuje a není důvodem ke kritice.

Věcné slovo dokáže hovořit věcně a přirozeně! Ale tato otázka má svou hloubku a moc. Opravdu víte, co chcete, co u mne hledáte a můžete najít?

Vlivem této otázky je odpověď obou učedníků věcná a skromná. Co by vše dokázali říci ze svého pohnutého srdce! A tak zůstane jen uctivé, avšak přece neobvyklé oslovení: Rabbi, učiteli! Jejich přání je zdrženlivé nebo aspoň zdrženlivě vyslovené: Kde bydlíš? Chtěli bychom tě navštívit, chtěli bychom tě blíže poznat. Pán Ježíš neodpovídá otázkami kdo jsou, jak dosud žili, jak si vnitřně stojí. Jeho odpověď je stručná a přece obsahuje pozvání: Pojďte a uvidíte. Toto je velmi rozšířený způsob pozvání, a přece nabývá hlubokého významu, je-li řečeno v jedinečné, neopakovatelné situaci. Pán Ježíš ví, že oba nebudou vidět jen jeho obydlí, nýbrž že uvidí nekonečně více.

39 Šli tedy⁶⁶, viděli, kde bydlí, a zůstali ten den u něho. Bylo kolem čtyř hodin odpoledne. Jak je Bible zdrženlivá na rozdíl od naší moderní literatury. Co všechno bychom asi dovedli vyprávět o své první návštěvě u Pána Ježíše, o těchto prvních a rozhodujících rozhovorech. Jan sděluje pouze prostě: Zůstali ten den u něho. Přitom však udává dobu tohoto setkání: Bylo kolem čtyř hodin odpoledne. Tak proběhla první návštěva u Pána Ježíše⁶⁷.

40 Proč Jan vypráví na jedné straně nesmírně přesně, ale na druhé straně tak stručně, že nám ani nezanechává zprávu o důležitých slovech a o jednání Pána Ježíše? Kdyby někdo vůbec vyprávěl příběhy o Pánu Ježíši, asi by vylíčil docela jinak první setkání s Božím Synem, jehož slávu jsme viděli. Tento popis pochopíme pouze tehdy, uvědomíme-li si, že jde o opakování osobních vzpomínek. Jan zde sice sám sebe nejmenuje, stejně jako to nedělá v celém svém evangeliu, avšak pokračuje:

66 V řeckém textu je zde vlastně dodatečné "nyní": "šli nyní a viděli". Toto "nyní" Jan často používá. Pro něho to zřejmě neznamenovalo nějaký nezvyklý způsob vyjadřování, jak by to při doslovném překladu znělo nám. Proto se v překladech mnohdy nahrazuje slovem "tedy".

67 K významu těchto přesných údajů viz znovu poznámky k úvodu.

Jeden z těch dvou, kteří slyšeli, co Jan řekl, a Je- 41
 žíše následovali, byl Ondřej, bratr Šimona Petra. Tím nám
 dává jemný náznak toho, že tím druhým byl on sám. Který ji-
 ný učedník byl tak úzce spjat s dvojicí bratří Ondřejem a
 Petrem? I u synoptických evangelistů se Petr a Ondřej ob-
 jevují vždy společně s bratry Janem a Jakubem (Mt 4,18-22;
 L 5,10). Bezprostřední uvedení Šimona Petra plným jménem
 ukazuje, že Jan počítá se čtenáři, kteří znají synoptická
 vyprávění. Šimona Petra nemusí čtenářům evangelia předsta-
 vovat!

Vyhledal nejprve svého bratra Šimona a řekl mu: "Nale-
 zli jsme Mesiáše (což je v překladu: Kristus)". Přivedl ho
 k Ježíšovi. Jestliže Ondřej mohl hned vyhledat svého bra-
 tra Šimona, byl zřejmě i on v okolí Jana Křtitele. Muži,
 kteří šli za Janem Křtitelem, byli hledající lidé, očeká-
 vající toho, k němuž směřovalo celé hnutí Jana Křtitele
 u Jordánu a jehož on sám zvěstoval. Proto si Ondřej nemohl
 ponechat svůj velký zážitek jen pro sebe. Tuto důležitou
 zprávu musel svěřit svému bratru a říci mu: Nalezli jsme
 Mesiáše. Tuto zprávu nelze jen chladně vyslechnout, Šimon
 musí k němu! Avšak, je-li to sám Mesiáš, mohu já, obyčejný,
 dovolit si za ním přijít? Tu se Ondřej s radostí ujímá
 služby: Přivedl ho k Ježíšovi. To zároveň ukazuje, jak se
 poselství o Pánu Ježíši šíří i takovou přirozenou cestou.
 Bratr může vykonat bratru tuto nejdůležitější službu. Ve
 slovech vyhledal nejprve svého bratra je "mezi řádky" na-
 značeno, že i Jan pak vyhledal svého bratra Jakuba a při-
 vedl ho podobným způsobem k Pánu Ježíši⁶⁸.

Ze slov Ondřeje se dodatečně dovídáme něco z onoho
 rozhovoru, o jehož obsahu nám Jan při své zdrženlivosti nic

68 Autor evangelia nechce mluvit o sobě. Proto ani synové
 Zebedeovi, kteří v synoptických evangeliích mají vý-
 znamné úlohy, nejsou v Janově evangeliu vůbec jmenová-
 ni. Jan postupoval obdobně, jako mnozí stavitelé a ma-
 líři středověku: své jméno zanechali někde ve svém dí-
 le jen v slabém náznaku.

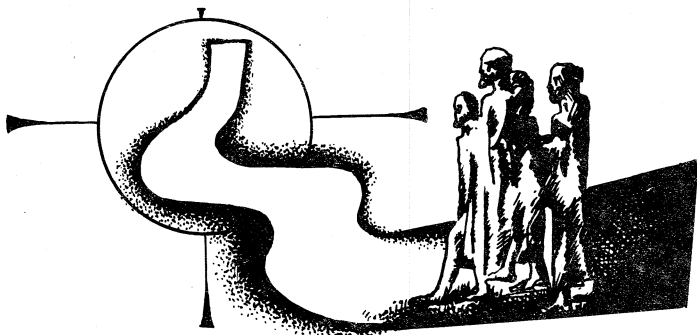
nesdělii. Pro Ondřeje Ježíš není jen Rabbi, pro něj je Mesiáš⁶⁹. Ten dávno očekávaný je zde a oba Janovi učedníci jej nalezli. Neodvážili se odpovědět na otázku Pána Ježíše "co hledáte?" tím, co se ozývalo v jejich srdcích již tehdy, když opustili Jana Křtitele: "Hledáme Mesiáše!" Avšak teď Ondřej vyznává Mesiáše. Není to v rozporu s Mk 8,29, neodporuje to Petrovu vyznání Mesiáše u Cesareje Filipovy? Právě Jan ve svém evangeliu ukazuje, jak je víra živým procesem, že má počáteční stádium, ze kterého musí vyrůst do zralějších forem, a jak prochází stále novými zkušenostmi. Proto se vyznání víry může vícekrát opakovat, aniž by tím vznikaly rozpory. Jan v pozdější, rozhodující chvíli (6,67-69) vypráví i o Petrově vyznání. A právě Jan ví, že ani toto vyznání před ukřižováním Pána Ježíše neobstojí, protože učedníci teprve při setkání se vzkříšeným Pánem nabývají plné jistoty. Je nutné mít na zřeteli skutečný průběh událostí, abychom nedali průchod nějaké falešné myšlence o zdánlivých rozporech ve zprávách evangelií.

- 42 S touto pomyslnou rozporností skutečného děje se setkáváme i v další verši. Kdy vlastně Šimon získal jméno Kéfas, Petr, Kámen? Podle Mt 16,18 bychom mohli usuzovat, že mu tento přídomek vyneslo až jeho vyznání u Cesareje Filipovy. Ale i Matouš ví (4,18; Mk 3,16), že toto zvláštní jméno mu bylo dáno již mnohem dříve. O tom teď vypravuje Jan: Ježíš na něj pohleděl a řekl: "Ty jsi Šimon, syn Jonášův; budeš se jmenovat Kéfas"⁷⁰ (což se překládá: Petr)." Pán Ježíš nevsvětluje tuto změnu Šimonova jména. Při pohledu na muže stojícího před ním vidí jeho nitro a nenalézá nic sta-

69 K hebrejskému slovu Mesiáš Jan připojuje jeho řecký překlad "Kristus". Pro řecké čtenáře - Jan psal zřejmě pro řecké okolí Efezu, ve kterém konal svou práci - mělo slovo Kristus význam "Pomazaný". Víme, že Kristus není jméno, jak se často myslí, ale titul, a to titul očekávaného krále. Izraelští králové byli pomazáni (viz 1S 9,16; 16,12; 2S 2,4; 1Kz 19,15). Očekávaný Mesiáš je však Pomazaný a Král výjimečným způsobem.

70 Původní aramejské slovo se tak zakořenilo, že je Pavel používá beze změn i v řeckých oblastech (1K 9,5; 15,5; Ga 2,9; 2,11).

lopevného v tom, který mezi učedníky podléhá zvláštním způsobem náladám a změnám. Vždyť nakonec zapře takto svého Mistra, i později je kolísavý, jak popisuje Pavel v Ga 2,11n. Avšak Pán Ježíš se dívá úplně jinak než my. Vidí v člověku to, co z něho chce sám udělat a co také z něho udělá⁷¹. Současně však máme na mysli i vysvětlení samého Pána v Mt 16, 18 při oslovení Šimona jménem Kámen. Toto vysvětlení předpokládalo, že Šimon již měl příjmení Petr. Ale Pán Ježíš ho znovu takto veřejně oslovuje a tím propůjčuje Petrovi obzvláštní úlohu při počátcích budování církve. To Jan potvrzuje při zprávě, jak vzkříšený Pán obnovuje Petrov úkol po jeho hlubokém poklesku (21,15-17)⁷².

71 Tak i Bůh "vidí" našeho starého člověka již ukřižovaného a pohřbeného, i když starý Adam ještě zůstává živ. Vidí nás před sebou jako svaté a spravedlivé, i když my sami na sobě dovedeme najít této spravedlnosti jen velmi poskrovnu.

72 Schlatter říká o tomto zvláštním vztahu Petra a Jana: "Pán Ježíš dává přednost jak Petrovi, tak i Janovi, každému zvláštním způsobem. Jan přichází k Pánu Ježíši před Petrem, ale Pán ne učinil "kamenem" Jana, ale Petra. Vztah obou učedníků se upevňuje v události paschy (13,23-26; 18,15n) a vzkříšení (20,3-10; 21,7-11) stejným způsobem".

FILIP A NATANAE SE STÁVAJÍ UČEDNÍKY PÁNĚ

Jan 1,43-51

v. 43-44: Mt 8,22; 9,9; Mk 2,14; J 12,21n
 v. 45: 5M 18,18; Iz 7,14; 53,2; Ez 34,23; L 24,25n; J 21,2
 v. 46: J 7,41.52
 v. 49: Mt 14,33; 16,16; J 6,69; 12,13

- 43 Pán Ježíš se už déle nezdržuje u Jana Křtitele. Druhého
 44 dne se Ježíš rozhodl vydat na cestu do Galileje. I kdyby
 chtěly zástupy probuzených lidí u Jordánu naslouchat jeho
 kázání, Pán respektoval plnou, Bohem darovanou samostatnost
 hnutí Jana Křtitele a zároveň chránil i svou plnou svobodu
 činnosti podle vůle Otcovy. Při návratu do Galileje vyhle-
dal Filipa a řekl mu: "Následuj mě!" Filip je první, koho
 Pán Ježíš sám povolává. Není třeba uvádět, že Filip poslechl
 na toto volání. Také synoptičtí evangelisté nám ukazují,
 jaká moc byla ukryta v tomto jednoduchém příkazu (Mt 4,18-
 -22; 9,9). I zde je Pán Ježíš Božím Slovem: "Co on řekl, to
 se stalo" (Ž 33,9).

Filip byl z Betsaidy⁷³, města Ondřejova a Petrova. Pán
 respektuje přirozené vztahy. To, že vyhledal Filipa, není
 náhoda ani svévole. Mezi Filipem a bratry Ondřejem a Petrem
 již existuje určitý vztah, a zvěst o Mesiáši se šíří přede-
 vším touto cestou od muže k muži. Nikdo z těch, které na-
 lezl, nemyslel na veřejné vystoupení Ježíše jako Mesiáše.

73 "Betsaida" znamená "Dům ryb". Víme o jednom městě jmé-
 nem Betsaida na severním břehu Genezaretského jezera;
 za Herodesovce Filipa bylo povýšeno na město a dostalo
 jméno Julia. O Betsaidě je zmínka v Mt 11,21; Mk 6,45;
 8,22-26; L 9,10-18; J 12,21. Nelze jednoznačně říci, zda
 se ve všech případech jedná o totéž místo. Protože je
 psáno o Betsaidě v Galileji (J 12,21), potom mohla exis-
 tovat i jiná Betsaida.

Vláda tohoto Pomazaného jím připadala příliš závažná. Okamžik a způsob veřejného vystoupení může určit jen sám Mesiáš. A Pán teď povolává k následování jen jednotlivce. Toto povolání apoštolů však není nic podružného, je to událost podstatného významu v historii evangelia. Tito muži jsou nepostradatelnými základními sloupy církve. Pán sám přímo nebuduje církev, teprve oni jí budují, nejprve z Izraele a pak i z pohanů (Sk 1,8).

Je velmi zvláštní, jak se slovo vyhledal prolíná verši 41-45. Stále se v nich opakuje. Jak vzácná jsou taková období "nalézání"! Avšak za "vyhledáním" Pána Ježíše stejně jako za "nalezením" člověka stojí tajemství Božího daru. Ve svém posledním rozhovoru s Otcem proto mluví Pán Ježíš s vděčností o lidech, které mu Otec dal ze světa (17,6).

A tak i Filip teď vyhledává někoho, koho zřejmě dobře zná a komu musí povědět o svém hledání a nalezení. Filip zase vyhledal Natanaela a řekl mu: "Nalezli jsme toho, o němž psal Mojžíš v Zákoně i proroci, Ježíše, syna Josefova z Nazareta." Zní to tak, jako by mezi oběma muži už došlo k několika rozhovorům o prorockých předpovědích Písma. Zdá se, že Natanael byl pozorný čtenář Písem. Vždyť Filip i Natanael vědí o očekávání Mesiáše, o němž psal Mojžíš v Zákoně i proroci⁷⁴. Jistěže Mojžíš psal o Mesiáši. Avšak on stále byl jen předmětem touhy a naděje. Byla to tedy úžasná zpráva, kterou Filip řekl Natanaeli: Nalezli jsme toho, o kterém jsme slyšeli a mluvili, a koho jsme očekávali. Nachází se tedy mezi námi jako konkrétní osoba? Ano, je to Ježíš, syn Josefov z Nazareta. Vidíme, že Pán Ježíš svým učedníkům vyprávěl o svém životě. Nebylo třeba se hned dotýkat tajemství jeho narození. Josef byl a zůstal před lidmi jeho otcem. Když Jan jako poslední psal evangelium, pak určitě znal Mt 1,18-21 a tuto znalost předpokládal i u svých

74 "Zákon a proroci", to je kánon starozákonního Písma. Knihy, které označujeme jako "naučné knihy" Starého zákona, byly k Písmu připojeny teprve později, jako jeho třetí díl. Přesto však Žalmy byly vysoko ceněny a častokrát přičítány k "prorokům".

čtenářů. Byla to Boží vůle, aby Pán Ježíš byl syn Josefův z Nazareta. Syn Boží (v.34) a syn Josefův - obojí bylo skutečností. Učedníci si ji přivlastnili, aniž by hned požadovali nějaké vysvětlení. Jistě, Filip byl ještě omezen ve svém chápání, ale u Natanaela (v.49) byla tato omezení ihned překonána. Filip viděl v Pánu Ježíši Mesiáše. Proč by však Mesiáš nemohl mít pozemského otce? Copak nebyl syn Davidův? Filip nemusel hned vědět, že Pán Ježíš byl zcela jiný Mesiáš, mnohem větší, mající opravdu božskou slávu.

- 46 Filipovo svědectví naráží u Natanaela na velké pochybnosti. Natanael vznáší proti Pánu Ježíši námitku, kterou později zopakují i jiní znalci Zákona a proroků. "Druzí prohlašovali: Je to Mesiáš! Jiní namítali: Což přijde Mesiáš z Galileje? Neříká Písmo, že Mesiáš vzejde z potomstva Davidova a z Betléma, odkud byl David?" (7,41-42). Kde je v Bibli řeč o Galileji, ba dokonce o takovém nepatrném Nazaretu jako o místě, odkud by měl přijít Mesiáš? Ani Natanael nedůvěřuje poselství o Ježíši, synu Josefov z Nazareta pro své "poznání Písma"⁷⁵. Svou námitku vyjadřuje slovy: Z Nazareta? Co odtamtud může vzejít dobrého? V této otázce není jen nedocenení nepatrného místa. Ani Betlém nebyl významným městem, bylo dokonce samotným prorokem výslovně označeno jako malé (Mi 5,1). Ale Betlém měl jasné božské zaslíbení, kdežto o Nazaretu nebyla v Písmě ani zmínka! Obyvatel Nazareta by se mohl za Mesiáše vydávat pouze za vlastní svévole. Co měl přinést, aby mohl naplnit velikou úlohu Mesiáše? V Galileji měli nedávno trpkou zkušenost s bezmocným mesiášským hnutím, když se Judas Galilejský (Sk 5,37), spoluzakladatel strany Zelótů⁷⁶, pokusil vyvolat povstání proti zavedení daní za Quirinia (L 2,1n). Mělo by teď z Nazareta vzejít něco podobně dobrého?

75 Něco podobného jsme již viděli u poslů z Jeruzaléma, kteří vyslýchali Jana Křtitele (viz výklad k 1,19).

76 Zelóti byli "horlivci", kteří chtěli dosáhnout svobodu pro židovský národ všemi mocenskými prostředky i s nasažením vlastního života, jak to dříve udělali Makedonci.

Filip mu může dát jen jedinou pohotovou a krátkou odpověď: Pojď a přesvědč se! Může to říci, protože si je tím zcela jist. Jen plná jistota osvobozuje od vzrušení, dokazování a diskutování. Můžeme pak jednat s přitažlivou srdečností, kterou poznáváme ze slov Filipa. Když jsem si jist, mohu vybídnout: Pojď a přesvědč se také. O skutečnostech nerozhodují teorie, ani žádná ideologie, byť by byla zdánlivě podložená Písmem. Skutečnost je nutno vidět a přijmout⁷⁷.

Avšak tím, kdo vidí, je sám Pán. Ježíš spatřil Natanaela, jak k němu přichází, a řekl o něm: "Hle, pravý Izraelita, v němž není lsti." Pán vidí upřímnost v otázkách a pochybnostech Natanaela. Nebyla v tom "lest", jako byla v otázkách vyzvědačů příšlých z Jeruzaléma za Janem Křtitelem. V něm bylo naplněno blahoslavenství Žalmu 32,2. A tak je Natanael pravý Izraelita, to znamená takový, jací by Izraelité měli být. Pánu Ježíši nejde o okamžité a náladové nadšení. Natanael se právě jako Izraelita může ptát na základě svých znalostí Písma; pokud se ptá opravdově a pokud nejsou jeho otázky formou odmítnutí, pokud opravdově "jde, aby viděl". Pán Ježíš mu nezazlívá jeho pochybnosti a vychází mu vstříc s klidnou pozorností.

Nebude to Natanael považovat za lacinou snahu si jej získat? Není v jeho otázce: Odkud mě znáš ukryta obrana? Anebo se tak ptá v překvapení?

Nyní "vidí", jak mu to Filip slíbil, a přece docela jinak, než si byl Filip schopen představit. Může se přesvědčit, jakým způsobem se "dívá" Pán Ježíš. Ježíš mu odpověděl: "Dříve, než tě Filip zavolal, viděl jsem tě pod fíkem". Jan neřekl, a ani neměl v úmyslu říci, co Natanael pod fíkem dělal. Ani my to nemusíme vědět a rozvíjet o tom

77 Díky Bohu, že i dnes můžeme říci každému pochybujícímu a upřímně se ptajícímu člověku: "Pojď a přesvědč se!" Potom to však musí udělat. Opravdová víra nevzniká ze žádné diskuse nebo řeči "o" Ježíši. Musíme se sami před něj postavit.

vlastní dohady⁷⁸. A evangelistovi nezáleží na tajemstvích Natanaelova nitra. Jde mu o slávu Pána Ježíše. Pán Ježíš nás vidí i tam, kde si myslíme, že jsme zcela ukryti pod hustou korunou stromu, vidí i naše nejtajnější skutky. To smíme vědět - s útechou nebo se strachem - podle toho, jak je pro nás třeba.

- 49 "Mistře", řekl mu Natanael, "ty jsi Syn Boží, ty jsi král Izraele." Natanael je přemožen. Opravdu poznává Pána Ježíše, protože Pán poznal jej. Tak i Pán Ježíš později říká učedníkům, že ne oni si jej vyvolili, ale že on vyvolil je (15,16). V Písmě je "Boží poznání" vždycky před poznáním lidským (Jr 1,15; Ga 1,15; 4,9)⁷⁹. Natanaelovo vyznání je jen odpovědí na to, že jej Pán již znal. Teď poznal, že z Nazareta "něco dobrého" může vzejít a že Filip má pravdu: Král Izraele je zde. Avšak toto "dobré", které proti všemu očekávání přichází z Nazareta; tento král Izraele znamená více než si Natanael při své znalosti Písma představoval. Je mnohem prostší jako Rabbi, Mistr, a přitom mnohem nevyzpytatelnější Syn Boží.

Z úst pravého Izraelity zaznívá na počátku evangelia vyznání: Ježíš z Nazareta - král Izraele. Totéž je později napsáno na kříži jako důvod rozsudku smrti: "Ježíš Nazaret-ský, král Židovský" (19,19).

- 50 Ježíš mu odpověděl: Ty věříš proto, že jsem ti řekl: "Viděl jsem tě pod fíkem?" Uvidíš věci daleko větší. Co vše znamená tato odpověď Pána Ježíše! On se nespokojuje tím, že Filip je přemožen a nyní v něj už věří. V jeho odpovědi nezaznívá ani ta nejmenší stopa vítězoslávy. Dává najevo, že

78 Nesmíme zapomenout na to, že dům v Palestině se obvykle skládal pouze z jediné místnosti, proto Pán Ježíš doporučil, aby se modlitebník ztišil v pokojíku (spížirné) Mt 6,6. Fikovník s větvemi sklánějícími se až k zemi mohl modlitebníkovi a čtenáři Písma poskytnout vhodné místo k soustředění.

79 To odpovídá jedinečné velikosti Boha. Ale má to i pro nás nezměrnou cenu. Náš vztah k Bohu nezáleží na našem slabém a kolísavém poznání, ale na věčném a dokonalém poznání Božím.

chce Natanaela vést dále. Základ Natanaelovy víry je příliš úzký. Jediný osobní zážitek stačí natrvalo⁸⁰. Natanael však uvidí věci daleko větší. A teď se Pán Ježíš obrací i na ostatní učedníky a z jeho úst zaznívá poprvé výrok: Amen, amen, pravím vám, který v evangeliu ještě mnohokrát uslyšíme. Je to totéž amen⁸¹, které takto zdvojené znamenalo již ve Starém zákoně potvrzení jak Božího složení, tak i požehnání (4M 5,22; Ne 8,6). Pán Ježíš tímto amen, amen říká svým učedníkům: Můžete se spolehnout, je to opravdu tak, jak vám slibuji. Je to pravdivé slovo, zaslouží si, aby bylo přijato (1M 1,15). Později v církvi rovněž zaznívá tato slova.

Co slibuje Pán Ježíš? To, co kdysi viděl ve snu Jákob (1M 28,10-13.17), má být pro učedníky skutečností v Pánu Ježíši. Kde je on, tam už není nebe zavřené, tam je odstraněna zeď, která od pádu člověka oddělovala svatý Boží svět od světa lidí. Příchodem věčného Slova z nebe na zem došlo k průlomu. Proto v noci, kdy se Pán narodil, bylo nebe otevřené a množství nebeských zástupů chválicích a velebicích Boha bylo blízko zemi. Nebe nad Pánem Ježíšem zůstává otevřené a andělé mají k němu volný přístup. Užříte nebesa otevřená a andělé Boží vystupovat a sestupovat na Syna člověka⁸². Vystupovat a sestupovat odpovídá popisu v 1M 28,12. Andělé jsou kolem Pána Ježíše. Od něho vystupují vzhůru, aby se dozvěděli Boží vůli, a od Boha sestupují dolů, aby ji činili ve službě Pánu Ježíši. V tom opět vidíme Janovu zdrženlivost, charakteristickou pro pravost jeho díla, že

-
- 80 Pozoruhodná je obdoba ve slovech k Tomášovi (20,29): "Že jsi mě viděl, věříš. Blahoslavení, kteří neviděli, a uvěřili".
- 81 Je to hebrejské slovo, odvozené od slovního kmene "amen = být pevný", vyslovené s prodlouženým "e" a s důrazem na druhé slabice. Ze stejného kmene je odvozeno i slovo "emet = spolehlivost, pravda, věrnost". Amen jako ujištění tedy znamená: "tak tomu je" nebo "tak to má být", "tak to platí". V tomto smyslu může předcházet výpověď a tak zdůrazňovat její pravost a platnost.
- 82 Rukopis "Koine" uvádí na začátku věty "od této chvíle".

neuvádí konkrétní příklady naplňování tohoto verše. V evangeliu nevidíme žádného anděla. Přesto však máme ve všem, co bude následovat, vidět Pána Ježíše žijícího neustále pod "otevřeným nebem" a obklopeného nebeskými posly. Učedníci jsou svědky jeho nerušeného spojení a jednoty s Otcem. Je "v náručí Otcově", vždyť "nebe je otevřené". Všimněme si přitom, že v Bibli je mnohokrát řeč o nebi v množném čísle, tedy o nebesích. Je jasné, že nejde o atmosférické "nebe", ale o skutečný Boží svět, který obsahuje mnohá "nebesa", mnohé Boží prostory⁸³.

V tomto verši je poprvé zvláštní výraz Syn člověka, jímž se označil sám Pán Ježíš. Syn člověka sám o sobě znamená nic jiného, než "člověk, který je jako člověk". Pán Ježíš snad tím chtěl vyjádřit "docela jako člověk", to je: žiji mezi vámi jako pravý člověk, ale jako ten, nad kterým je otevřené nebe. Avšak v popisu Dn 7,13n dostává slovo "Syn člověka" jiný význam pro "poslední časy". Tajemná postava Syna člověka učiní konec světovým říším i s jejich vládami přirovnanými zvláštním bytostem⁸⁴, aby pak převzal od Boha poslední zbývající a trvalé království. Tak mohl Pán Ježíš svým titulem Syn člověka poukázat na jeho význam a slávu "v poslední době", což je teď pochopitelně skryto v jeho prosté lidské existenci. Je "králem Izraele" a zpečetí to vlastní krví na kříži. A přece je ještě něco jiného a většího než to, co se očekávalo⁸⁵ od zaslíbeného krále, "syna Davidova". Je to Syn člověka z nebe, jemuž slouží andělé. Tak jej poznávají i jeho učedníci.

83 Viz k tomu především 1Kr 8,27; 2K 12,2-4.

84 Viz poukaz ve výkladu k 1,29 na protiklad mezi "beránkem" a "šelmou" ve Zjevení Jana.

85 Viz k tomu též Mt 22,41-46.

SVATBA V KÁNĚ

Jan 2,1-11

- v. 1: J 4,46; 21,2
 v. 3-5: 1Kr 17,18; Mt 12,48; J 7,6; 19,26
 v. 6: Mk 7,3n
 v. 7-8: Mt 9,15; 26,29
 v. 10: L 5,39
 v. 11: Iz 8,23; 9,1; J 1,14.50; 4,54; 11,40; 12,37; 20,30n

Před námi je popis prvního zázraku v evangeliu Jana. 11
 Bude dobře, zastavíme-li se před výkladem jednotlivých veršů nejprve u 11. verše, který nás jako podpis pod celým obrazem přivede k pochopení jeho podstaty.

Tak učinil Ježíš v Káně Galilejské počátek svých znamení a zjevil svou slávu. A jeho učedníci v něho uvěřili.
 Evangelista Jan popisuje celou řadu zázraků, které patří nerozlučně k osobě Pána Ježíše. Nemůžeme je vynechat ani odstranit, abychom tím nezkreslili celý jeho obraz. Jak je tomu vlastně se "zázraky"? Živý Bůh a zázrak patří nerozlučně k sobě. Bůh je živý, přítomný, mocný a slavný právě proto, že dělá zázraky. Jinak by byl mistrem, který kdysi sestrojil a uvedl do chodu vesmír a teď by jen nečinně přihlížel k jeho pravidelnému chodu. Pak by však i naše modlitby ztratily smysl. To vyplývá z největšího zázraku Starého zákona, kterým je záchrana Izraele z Egypta.

Pán Ježíš slíbil svým učedníkům život pod "otevřeným nebem", měl by to být tedy život zázraků. Pán Ježíš je Boží Slovo, které se stalo tělem. O tomto Slově je v Ž 33,9 v souvislosti s popisem stvoření řečeno: "Co on řekl, to se stalo, jak přikázal, tak vše stojí." Sláva Pána Ježíše, "jakkou má od Otce jednorozený Syn", se musí dokázat tak, že se budou skrze něj dít zázraky živého Boha. Právě tím zjevil svou slávu.

Již z toho vyplývá, že zázraky jsou znameními. Ať už

jsou dary, které Pán dává při zázraku, jakkoli velké - dostatek vína na svatbě nebo zdraví po třicetileté nemoci, světlo pro člověka slepého od narození či nový život pro předčasně zemřelého Lazara - to všechno jsou jen ojedinělé a pomíjející dary. To nejdůležitější a rozhodující je, že nám ukazují otevřené nebe, na Boha, který žije mezi námi v Pánu Ježíši, aby nám pomohl, na Pánovu zázračnou vládu nad všemi nemocemi, mocí temnosti a smrti. V evangeliu je obzvlášť zdůrazněn tento charakter zázraků, totiž, že jsou to "znamení". Proto o události na svatbě v Káně na začátku působení Pána Ježíše čteme: Tak učinil Ježíš v Káně Galilejské počátek svých znamení a zjevil svou slávu. Náš pohled nemá ulpět na vině. A ani zázrak sám o sobě není slávou Pána Ježíše. Již v 1,14 jsme četli, v čem spočívá tato sláva - v milosti a pravdě. A tato milost božským způsobem pomáhá, obdarovává a projevuje se i v zázraku. O zázraku nelze diskutovat. Buď se udál nebo ne. Jestliže za ním stojí Boží moc, pak nemůžeme s tím, kdo div učinil, polemizovat, proč vykonal něco pro nás nepochopitelného.

Bylo opravdu nutné, aby obstaral víno pro svatební hostinu v tak nadměrném množství?⁸⁶. Ano, vždyť jde o znamení. Všechno zde má svůj význam, vše hovoří svou zvláštní řečí. Jan křtí "vodou" a vodou jsou naplněny i kamenné nádoby. Janův křest znamená přípravné očištění, voda v nádobách ukazuje na předběžné očišťování podle ustanovení zákona a otců. Teď je přítomen někdo jiný, Mesiáš, který dokonale očišťuje. Teď je "svatba". Mají se snad svatebčané "postit", je-li ženich s nimi (Mk 2,19)? A svatba, na níž

86 Otázku alkoholu můžeme klidně odložit stranou. Přeš plezitostnou opilost na občanských slavnostech víno v chudém Izraeli nepředstavovalo žádné nebezpečí. Jinak tomu bylo v řeckých oblastech. Zatímco Pán Ježíš i při tvrdosti svých slov nepovažoval za nutné varovat před opilstvím, apoštol Pavel o tom mluví s takovou vážností, že to vzbuzuje hrůzu z hříchu opilství (1K 5, 11; Ga 5,21; Ef 5,18). Kromě toho se svatba v Palestině slavila řadu dní a při příslovečném orientálním pohostinství se počítalo s mnoha lidmi, kteří se jí účastnili kratší nebo delší dobu.

je přítomen Mesiáš, by měla být narušena nedostatkem vína?⁸⁷ Zasahuje-li král, může být tato pomoc jiná než královská, tedy něco jiného než hojnost nejlepšího vína? Učedníkům má být hned na počátku jasné: teď je svatba a královský ženich je mezi nimi (Mt 22,1-4).

Ve Janově evangeliu můžeme přehlédnout, že velké činy Pána Ježíše jsou vždy ve spojení s nějakou "slavností". Jeho pomoc není k dispozici jen v dobách nouze a utrpení, ale i pro slavnostní dny našeho života má Pán Ježíš dary, které teprve tvoří to, co může být pro lidi příčinou svátku. Pán Ježíš je nepostradatelný i ve vrcholných chvílích našeho života.

I zmíněná "pozemskost" tohoto prvního divu je zde na místě. Otcovo věčné Slovo, jímž bylo vše stvořeno, nestojí proti stvoření, a to ani tehdy, jedná-li se o radost úměrnou stvoření. Pán Ježíš nebyl asketa. Jan to zdůraznil ve svém obraze Pána Ježíše v protikladu ke gnostikům⁸⁸, kteří vždy projevovali rysy asketismu.

Činnost Pána Ježíše začíná na svatbě. Jeho první znamení není vyvoláno lidskou bídou, ale je divem působícím radost na slavnosti.

Zázrak není "nejlepším plodem víry". Ta může růst díky zázrakům, které jsme prožili. "Lid se bál Hospodina a uvěřili Hospodinu i jeho služebníkovi Mojžíšovi", to je výsledek zázračného přechodu Rudého moře (2M 14,31). A jeho učedníci v něho uvěřili. K tomu napomohlo, že Pán Ježíš projevils svou slávu ve znamení své tvůrčí moci. Takový výsledek působení znamení se měl docílit. "Jestliže je však činím, a nevěříte mně, věřte těm skutkům", nabádá Pán Ježíš Židy v J 10,38. Samozřejmě, víra na základě zázraků je křehká, zejména není-li div skutečně plně pochopen jako "znamení" a neobrací-li se srdce k tomu, na nějž div poukazuje.

87 Některé rukopisy označují víno ve 3.verši výslovně jako "svatební víno". Takový překlad asi stěží bude původní, ale ukazuje nám, proč jeho nedostatek byl tak závažný.

88 Gnostičtí filosofové se nedívali na tento svět jako na Boží stvoření, ale jako na dílo boha, stojícího proti pravému nebeskému Otci. Pak je samozřejmě nutné od tohoto světa se co nejvíce vzdalovat.

Nesmíme zapomenout na to, co jsme si již jednou vysvětlili, že víra je živá. Proto roste od prvopočátku ke stále zralejším formám. Učedníci plni radosti věří v Mistra, který tak slavně tvoří a obdarovává. Avšak budou se muset ještě mnoho učit a budou mnoho trpět, než z nich budou ti věřící, kteří po jeho smrti a vzkříšení jako jeho svědkové povedou jiné k víře v Pána Ježíše!

- 1 Přečtěme si ještě jednou pozorně verš za veršem. Průběh
- 2 děje je upřesněn časově: Třetího dne byla svatba v Káně Galilejské. Byla tam Ježíšova matka. "Třetí den" se počítá od časového údaje v 1,39. Polohu místa dnes nemůžeme přesně určit. Pravděpodobně je to dnešní Chirbet-Kana, 13 km severně od Nazareta⁸⁹. Matka Pána Ježíše není uvedena jménem. Je-li o ní stručně napsáno, že tam byla, může to vyjadřovat její bližší vztah k rodině svatebčanů. Na svatbu byl pozván také Ježíš a jeho učedníci. Ježíš byl pozván na svatbu jako nejstarší syn rodiny možná proto, že jeho pěstoun už nežil. O Josefovi není po první kapitole tohoto evangelia už žádná zmínka (viz zejména Mt 12,46; Mk 3,21. 31). Mezi pozvanými byli také učedníci Pána Ježíše. Vědělo se, že Pán Ježíš vystupuje jako Rabbi a má své žáky. Z 21,2 se dovídáme, že Natanael pocházel z Káně, což mohlo přispět k pozvání učedníků. Orientální země jsou známé svou pohostinností. Je-li na svatbu pozvána matka, pak pozvání platí i pro jejího syna, a má-li její syn své učedníky, jsou i oni srdečně vítáni.
- 3 Nemáme napsáno, proč předčasně došlo víno, ale je to skutečnost, která neunikla ženskému pohledu matky Pána Ježíše. Nemohl by Ježíš pomoci? Matka mu velmi stručně sděluje své zjištění. Už nemají víno. To ještě neznamená, že Marie předpokládala zázrak. Jak by jej mohla očekávat, vždyť "počátek

89 Viz biblické mapy. Kána Galilejská, místo popsané radostně svatby, sehrála později svou úlohu v boji proti Římanům. "V té době už v Káně křesťanství nebylo. Mládež Kány byla ovlivňována učením Zelotů. Bylo to již tenkrát za vlády Antipa, když Pán Ježíš působil v Galileji?" (Schlatter)

znamení" ještě nenastal. Otec zřejmě nežije, proto se ve svých rozpacích obrací na Pána Ježíše jako na nejstaršího syna. Snad by přece jen mohl nějak pomoci?!

V odpovědi Pána Ježíše není hrubost, jak se na první pohled zdá, ale hluboká vážnost, protože v ní slyšíme: "Co to ode mne žádáš?" Doslovně: "Ženo, co je mně a tobě?" "Co máme společného?" Můj úkol je naprosto jiný než tvůj. Jsi žena, tvé lidské myšlení se zabývá jinými záležitostmi než moje myšlení a má vůle. Ty se staráš o chybějící víno a já jako Boží beránek nesu hřích světa a očekávám "hodinu", která přijde a ve které svou smrtí dokonám svěřené dílo. Proto se mnou nemůžeš jednat podle své vůle. V této záležitosti už nejsem tvůj syn. Musíš pochopit, kdo jsem a co se ode mne očekává. Teď není čas pro lidské nároky⁹⁰. V zásadě je tím zdůrazněna neoblomnost, kterou uvádějí i jiná místa, jako Mt 8,21n; 10,37; 12,46-50: před jedinečnou velikostí a důležitostí Boží záležitosti ztrácejí všechny ostatní svazky svou platnost.

Pán Ježíš k tomu připojuje: Ještě nepřišla má hodina. V tom zřetelně vystupuje znamení. Hodina Pána Ježíše je vlastně v plném smyslu čas jeho smrti a proměnění (7,30; 8,20; 12,27; 17,1). Tato hodina, ve které vystoupí jako Syn, a bude povýšen na kříž, ještě nenastala. Ale i každá jiná hodina, ve které zazáří odlesk jeho synovské slávy, musí nejprve přijít, teprve pak může Pán Ježíš jednat. Vždyť už nejedná jako syn ženy, která pomáhá řešit obtíže lidskými prostředky⁹¹, ale jako Boží Syn, který může pomoci zázračně, jestliže již nastala hodina určená k tomu Otcem.

90 Také tato slova Pána Ježíše vylučují "mariánský kult", který začal již v raném křesťanství. Matka Pána Ježíše byla žena se všemi přednostmi a výsadami ženského života; ale ničím více.

91 Kolik křesťanů i dnes považuje Pána Ježíše za pomocníka v nouzi, který musí být k dispozici vždy, když ho člověk potřebuje. V každé situaci smíme doufat v moc jeho milosti; ale nikdy si nemůžeme dělat nárok na to, že nám musí být plně k dispozici.

5 Tak, jako kananejská žena v záporné odpovědi slyší a chápe nebeské "ANO" (Luther), tak i matka Pána Ježíše ve slovech ještě nepřišla cítí velikou možnost nastávajícího "teď přišla". Pán Ježíš nějak pomůže. Proto matka řekla služebníkům: "Udělejte, cokoli vám nařídí!" Zatím však není jasné, co jim může říci.

6 Náš pohled je teď zaměřen jinam. Bylo tam šest kamenných nádob, určených k židovskému očišťování, každá na dvě až tři vědra. Mezi Židy byla rozšířena celá řada "očistných zvyků" (viz Mt 15,1-20; Mk 7,1-4), protože znali Boží svatost a byli si vědomi vlastní nečistoty. Nešlo zde pouze o hygienickou čistotu, ale na prvním místě o čistotu kultickou. Při svatbě potřebovala mladá dvojice zejména kultické symbolické očištění. Proto bylo zajištěno tak velké množství vody⁹², která byla skutečně spotřebována. Musela to být velká svatba s mnoha hosty, pro kterou bylo třeba odpovídající množství vína. Dokazuje to i skutečnost, že na svatbě byla řada "služebníků" a "správce hostiny".

7 Pán Ježíš dává služebníkům příkaz, který sice nedovedou
8 pochopit, avšak - jako služebníci zvyklí poslouchat a navíc připravení pokynem jeho matky - jej poslušně plní. Ježíš řekl služebníkům: "Naplněte ty nádoby vodou!" I naplnili je až po okraj. Další výzva musela být pro ně ještě obtížnější: Teď z nich naberte a doneste správci hostiny! Co na to správce řekne? Ale oni jsou "služebníci" a dělají jen to, co jim bylo nařízeno. Rabbi, který má kolem sebe své učedníky, je vážená osoba, jehož pokyny prostě uposlechnou. Učinili tak.

Jan vypráví o tom, co se stalo. Přitom však ukazuje na linie Božího jednání, které lze pozorovat všude v Písmě a na které proto máme dbát. Zázrak v Káně začal rozkazem, který se zdál úplně nesmyslným. Chybí víno a Ježíš nechává

92 Řecké vědro = míra odpovídala hebrejskému bath, což bylo 39 litrů. Každá nádoba tedy obsahovala kolem 100 litrů vody.

přinést vodu! A tak na počátku biblických zázraků je vždy rozkaz, v němž se ukládá něco nepochopitelného, ba přímo nesmyslného. Uposlouchnutí tohoto rozkazu však přinese nemožné. Boží zázračné jednání nevychovává lidi tak, aby byli pasivně přihlížející, ale očekává od nich takovou víru, která se neprojevuje jen v myšli, ale v praktickém životě upřímnou poslušností.

Správce hostiny ochutnal vodu proměněnou ve víno - nevěděl, odkud je, ale služebníci, kteří vodu nabírali, to věděli. Stal se zázrak, a to v tichosti, vzdálen všemu, co by mohlo vypadat jako nějaké kouzlo. Je to zázrak, který Bůh jako Stvořitel neustále koná v každé vinné révě, tam nám to však připadá zcela samozřejmé, protože to probíhá pomalíčku v průběhu roku a jsme na to zvyklí. Zosobněné živé Slovo Stvořitele však zde vykonalo tento pochod okamžitě a bez jakýchkoli prostředků.

Poslušnost se služebníkům vyplatila. Směli se stát prvními svědky zázraku. Správce hostiny však nevěděl, odkud toto víno pochází. Zavolal si ženicha a řekl mu: "Každý člověk podává nejprve dobré víno, a teprve když už se hosté napijí, víno horší. Ty jsi však uchoval dobré víno až pro tuto chvíli." Tímto slovem se stává nedobrovolným svědkem kvality daru Pána Ježíše. Pán naplňuje to, co říká Ž 36,8n o Bohu a o Jeho domu, a právě tím se prokazuje jako Syn tohoto domu a jako někdo, kdo zjevuje Boha.

Všimněme si blíže způsobu Janova vyjadřování. Stejně jako v J 1,11n tak i zde následuje po výroku, který jakoby do souvislosti nezapadal, jeho pravý opak. Hodina Pána Ježíše "ještě nepřišla", a v témže okamžiku přichází. "Život" je charakterizován podobnými "rozpory" během jedné a téže události na rozdíl od strnulého mechanismu. Dále je nápadné, kolik toho Jan ve svém vyprávění pouze naznačuje nebo úplně přechází, zatímco něčeho jiného se přidržuje s velkou přesností. Vůbec se nedovídáme, zda služebníci hned nadšeně vyprávěli o zázraku, ani co na to řekli svatebčané, nebo jak toto vyslyšení prosby prožila Marie. Není to opět důkaz věrohodnosti? Nevypadala by vymyšlená historka o zá-

zraku úplně jinak? Na konci evangelia řekl Jan o znameních, že jsou zapsána, "abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a abyste věřící měli život v jeho jménu" (20,31).

Ani zázrak na svatbě pro něj tedy není pouhá historická událost, která se kdysi stala. Je to znamení, které patří čtenářům evangelia, tedy i nám, a má na nás působit stejně jako na učedníky, kteří uvěřili v Pána Ježíše. Znamení ukazuje na toho, který vstal z mrtvých a je mezi námi. Setkáváme se s týmž Ježíšem, o kterém jsme právě četli. "Ježíš Kristus je tentýž včera i dnes i na věky" (Žd 13,8).

Na co však ukazuje toto první znamení Pána Ježíše na svatbě v Káně? Ne náhodou daroval víno na svatbu v kamených nádobách, které sloužily k naplnění vodou pro očišťování podle zákona. Tím nejsou odstraněny jen ženské obavy matky Pána Ježíše. Zde dává znamení sám Mesiáš a Boží Syn. Začíná nové období. Tam, kde je on, už není třeba "očišťování" podle starého způsobu. Starozákonní strach končí. Mís- to úzkosti a obav nastoupila svoboda a radost v plné míře. To platí i pro nás. V tomto textu není odkaz na víno při Památce Páně⁹³. Ale Pán Ježíš je i pro nás Pán slávy, který nám daroval místo "vody" marných pokusů o očišťování podle zákona "víno" radosti evangelia v královské hojnosti. A protože jsme jí tak sami zakusili, věříme i vnějšímu znamení, jímž Pán Ježíš tenkrát zjevil svou slávu.

93 Strathman ve svém výkladu vidí podstatný smysl celé zprávy ve vztahu k eucharistickému vínu (při večeři Páně v církvi).

VYČIŠTĚNÍ CHRÁMU

Jan 2,12-22

- v. 12: Mt 4,13; 13,55
 v. 13: Mt 20,18; J 5,1; 7,10; 11,55; 12,1
 v. 14-16: Mt 21,12n; Mk 11,15-17; L 2,49; 19,45n
 v. 18: Mt 11,61; 21,23; J 6,30
 v. 19: Mt 16,21; 26,61; 27,40
 v. 21-22: Oz 6,2; J 12,16; 14,26; 20,9; 1K 6,19; 15,1n

V životě Pána Ježíše dochází k podstatnému zvratu, o 12 kterém se zřetelně zmiňují i ostatní evangelisté (Mt 4,12n): Potom odešel Ježíš.....do Kafarnaum. Evangelista Jan však rozšiřuje tuto zprávu o údaj, jehož smysl není pro nás jednoznačný. Píše, že do Kafarnaum nešel sám, že tam šli i jeho matka, bratři i učedníci. A k tomu dodává: a zůstali tam několik dní. Co to znamená? Zdrželi se tam jen nakrátko, protože všichni šli s Pánem Ježíšem do Jeruzaléma ke svátkům paschy (velikonoc)? Jak vyplývá z verše 17., učedníci jsou určitě s ním, ale byli s nimi také jeho matka a bratři? Anebo mají pravdu rukopisy, které píší: "A zůstal tam několik dní"? Nechce Jan dokonce říci, že rodina Pána Ježíše přišla s ním do Kafarnaum jen na několik dní a že se pak znovu vrátila do Nazaréta? To vše nevíme. O důvodech odchodu Pána Ježíše z domova se nedovídáme nic. Budou uvedeny v jiných zprávách, například v 6,41n. Když mluvili o jeho původu tak pohrdavě dokonce až u Genezaretského jezera, oč tvrdší muselo být jeho odmítnutí v samotném Nazarétu. Došlo však k tomu jistě i proto, že krajina u jezera byla daleko více obydlena než chudá hornatá země. Pán Ježíš hledal v Kafarnaum větší možnosti pro své působení.

Byly blízko židovské velikonoce a Ježíš se vydal na cestu do Jeruzaléma. Lze pozorovat velký rozdíl v popisu 13 života Pána Ježíše u Jana a u synoptiků. Synoptikové mluví 14 jen o jednom pobytu Pána Ježíše v Jeruzalémě, a to na kon-

ci jeho života, tedy ten, který vedl bezprostředně k jeho smrti. Podle jejich zprávy bylo celé působení Pána Ježíše v Galileji a popis je přitom tak souhrnný, že se zdá, jako by toto působení netrvalo déle než jeden rok. Janův popis činnosti Pána Ježíše se zřetelně týká několika let, přitom tato činnost neprobíhá tak jednoduše a přímočaře jako u ostatních evangelistů. Právě proto máme v evangeliu Janově historicky věrnější obraz.

Pán Ježíš jde do Jeruzaléma ke svátku paschy hned na počátku své činnosti a tehdy dochází k vyčištění chrámu, které však synoptikové zařazují až na konec příběhů Pána Ježíše. Museli je přeradit, protože znají pouze jeden pobyt Pána Ježíše v Jeruzalémě. Jan, který většinou zprávy synoptiků neopakuje, však předpokládá, že jsou známé a vypráví o tomto vyčištění chrámu z jiného pohledu, protože v tomto pozadí získává ještě jiný význam, o kterém nám chce povědět. Přitom není náhodné, že vyčištění chrámu následuje bezprostředně za prvním znamením na svatbě. Pán Ježíš je "zdrojem radosti", královsky obdarovávající. To víme již od začátku.

Ale obraz Pána Ježíše a jeho slávy Božího Syna by byl neúplný, kdybychom hned vzápětí nepoznali celou jeho rozhodnou a neúprosnou vážnost, která určovala jeho život a činnost od samého počátku až do konce. Nesmlouvavá horlivost pro dům Otce je právě tak projev "slávy Syna", jako jeho účast na tvořivé a darující Boží moci při zázraku na svatbě. Nelze oddělovat jedno od druhého či dokonce jedno stavět proti druhému. Pouze ve spojení obou těchto základních rysů zjevuje Pán Ježíš pravého Boha, který miluje svět tak, že pro něj dává to nejlepší, co má, jehož hněv se však přesto zjevuje s neoblomnou vážností (3,16; Ř 1,18). Nevíme, jak často přicházel Pán Ježíš po své první účasti na velikonocích ve dvanácti letech do Jeruzaléma a jak sledoval poměry v chrámě. Snad jej již dávno trápilo, co tam viděl. Teď však již není pouhý účastník slavností - teď musí jednat jako Mesiáš.

V chrámě našel prodáváče dobytka, ovcí a holubů i pe-

nězoměnce, jak sedí za stoly⁹⁴. Celý tento ruch v chrámovém nádvoří, tím však i ve svatyni, vznikl docela přirozeně. Kdo chtěl podle zákona přinést oběť, potřeboval předepsané zvíře. Měl je hnát s sebou dlouhou cestu?⁹⁵ Nebylo jednodušší nakupovat přímo v chrámu? A chrámová daň (Mt 17, 24), kterou platili každoročně všichni Židé, směla být placena jen židovskými penězi, zahraniční měny se nesmělo použít. Proč by si nemohli Židé ze zahraničí směnít své peníze přímo v chrámě? Všechno přece sloužilo jenom bohoslužbám, jak požadoval zákon. Nad čím se tedy pozastavovat? Co je na tom divného?

Pán Ježíš si udělal z provazů bič a všechny z chrámu vyhnal, i s ovce¹⁵ mi a dobytkem, směnárníkům rozházel mince,¹⁶ stoly zpřevracel. Proč to udělal? Proč se nespokojil s tím, co tu vzniklo samo od sebe z obětní služby v chrámu a co přehlíželi bez námitek i četní zbožní muži? Odpovídá nám slovy, která řekl prodavačům holubů: Pryč s tím odtud! Ne¹⁵ dělejte z domu mého Otce tržiště! I když snad všechno to, co se na chrámovém nádvoří odehrávalo, mohlo vypadat velice "prakticky", a proto i jako zcela "nutné", pro Pána Ježíše to bylo nesnesitelné. To přece není prostá příprava věcí potřebných k bohoslužbě, ale tržiště a obchod. Do svatyně vnikl svět lidského sobectví zaměřený na peníze, doprovázený dohadováním a křikem. Místo hlubokého ticha v přítomnosti svatého Boha (Abk 2,20!) je zde rušný provoz, místo soustředění se na Boha ve chválách, vzývání, díkůčiněních a prosbách je zde shon a chvat za vlastním ziskem. Přítomní lidé nemyslí na Boha, ale na peníze. Pán Ježíš je však Syn, pro něhož je tato svatyně opravdu domem Božím, "domem jeho Otce". Lidé to sice říkají také, ale naučenými slovy

94 Obchodníci v Orientě "sedí", stejně jako učitelé (L 4, 20; Mt 5,1-2).

95 Podle 5M 14,24-26 bylo v případě takových těžkostí výslovně dovoleno v penězích přinášet do Jeruzaléma desátek z toho, co se urodilo na poli, a tam provést potřebné nákupy.

a bezmyšlenkovitě. Pro Božího Syna znamená toto znesvěcování chrámu pohrdání samým Bohem⁹⁶.

- 17 Pán Ježíš zasahuje. Ne slovy nebo vysvětlováním, ale rozhodným činem. I v tom je třeba vidět znamení, které nelze přehlédnout. Pouhá slova vedou k diskusím, činy nutí k rozhodnutí. Tento výstup Pána Ježíše nebyl vyvolán lidským vzplanutím, po němž následuje jen malátnost a lítost. Vzniká z horlivosti, ze svatého rozhorlení pro Boha a jeho čest, o čemž se mluví už ve Starém zákoně: Jeho učedníci si vzpomněli, že je psáno: "Horlivost pro tvůj dům ve mně plane jako oheň" (Ž 69,10). V Pánu Ježíši se toto slovo naplnilo, tím je jeho čin zdůvodněn Písmem⁹⁷. Přitom mohlo učedníky napadnout, že toto prorocké Písmo není samoučelné. Čin Pána Ježíše zanechal vážné důsledky. Jakým bojům a nebezpečím se zde Pán Ježíš vystavuje! Vždyť tato horlivost pro Boží dům jej mohla v plném smyslu strávit, způsobit jeho smrt. Nakonec i kříž na Golgotě vyrostl ve skutečnosti z vyčištění chrámu, z odhalení lidského hříchu přímo v centru pobožnosti.

Na otázky, jak teď prakticky pokračovat v obětní službě a ve vybírání chrámové daně, Pán Ježíš neodpovídá. Jde mu především o první přikázání. Bude-li toto splněno, pak se ukážou i cesty, jak provádět obětní zákony. Slova Mt 6, 33 platí i zde. Pán Ježíš však před sebou zároveň viděl i konec tohoto chrámu s jeho bohoslužbou a zvyváním Boha v Duchu a v pravdě (4,23), které ukončí tento žalostný stav.

96 Je to velmi smutné, že v dějinách náboženství - a to i křesťanských - stále dochází ke vzniku směsice bohoslužeb a obchodu, Boha a peněz, na kterou si rychle zvykáme a kterou - stejně jako obyvatelé Jeruzaléma - pak již vůbec nepovažujeme za hřích. Musíme si znovu nechat otevřít oči, abychom viděli, kde i u nás začínají podobné nedostatky, i když v jemnější, ale právě proto ve zvlášť nebezpečné formě.

97 Jak slabá je naše horlivost pro Boha a jeho čest! Zranění našeho vlastního "já" bližními nás dovede pobouřit na nejvyšší míru; ale zlehčování Boha většinou pohne námi jen velmi nepatrně. V tom byl Syn zcela jiný než jsme my.

Činy nutí k rozhodnutí. Ani tento čin v chrámu nemohl 18
zůstat bez povšimnutí. Nutně vyžadoval od ostatních, aby k
němu zaujali stanovisko. To je vhodně vyjádřeno dále: Ži-
dé mu řekli (nebo též odpověděli). Stejně jako v 1,19⁹⁸
Židé zde představují úřední místa, oprávněné mluvčí národa.
Mohli to být příslušníci chrámové policie, kteří konali svou
službu pod vedením velitele chrámové stráže (viz Sk 4,1),
nebo příslušníci kněžstva, kteří měli v chrámě místo svého
působení.

Odpověděli Pánu Ježíši na jeho čin. Z toho rozumíme,
že konflikt s národem a s jeho vůdci nenarůstal poznenáhlu,
ale že trval od samého počátku a Pán ho svým činem odhalil.
Teď neútočí ti druzí, ale sám Pán, protože právě Židé, Bo-
ží lid, neznají Boha. Plyne to z poměrů v chrámě, centru ži-
vota Božího lidu, a z postoje k němu. Odkrývá se lež, podle
níž se zde všechno děje k vůli Bohu, ve skutečnosti je však
Bůh odsunut stranou a všechno slouží jen jako prostředek
lidskému sobectví. Proti tomu směřuje tvrdý útok toho, kte-
rý jako Syn miluje svého Otce, a nemůže vidět pohanu jeho
cti.

Odpověď Židů je v otázce na zplnomocnění Pána Ježíše.
Jakým znamením nám prokážeš, že to smíš činit? Odpůrci se
neodvažují zastat se obchodování v chrámě. Asi sami cítí,
že Ježíš má v zásadě pravdu. Ale to samo o sobě nestačí.
Kdo chce zaútočit na život Izraele, musí k tomu být pověřen
Bohem. Vždyť je to Boží lid. Proto zákoníci uvádějí pro své
pokyny a nařízení vždycky pečlivě podklady z Písma. Kdo
chce konat prorocké nebo dokonce mesiášské činy, musí doká-
zat znamením, že jeho činy nejsou vlastní svévolí, ale že
jedná na Boží pokyn. Stejně byl vyslýchán Jan Křtitel, když
se ho ptali na jeho oprávnění ke křtu (1,19-27). Teď má své
božské poslání dokázat znamením i Pán Ježíš (viz též Mt 21,
23-27).

98 Viz poznámku 52.

- 19 Ježíš jim odpověděl: "Zbořte tento chrám, a ve třech dnech jej postavím". Synoptičtí evangelisté nepodávají zprávu o těchto slovech Pána Ježíše. Podle Mt 26,61 a 27,40 však předpokládají, že je řekl. Jan nám vysvětluje, kdy je řekl a co tím měl na mysli. Je to jinotaj a tak je i míněn. Od-půrci však hned namítají.
- 20 Tu řekli Židé: "Čtyřicet šest let byl tento chrám budo-ván, a ty jej chceš postavit ve třech dnech?" Herodes Ve-liký nahradil malý chrám, zbudovaný po návratu z babylon-ského zajetí (srov. Ag 2,1-3), nádhernou stavbou, se kte-rou se započalo v letech 20 - 19 př. n.l., která však za dob Pána Ježíše ještě nebyla zcela hotova. Byl-li Pán Ježíš v Jeruzalémě v letech 27 a 28, pak mohli Židé říci, že se na tomto chrámu, který chce znovu postavit ve třech dnech, pracuje již 46 let.
- 21 On však mluvil o chrámu svého těla. Pán Ježíš nepodce-ňoval s falešnou duchovností jeruzalémský chrám. Dokázal to činem, při němž riskoval vlastní život. Ani oddíl v 4,21-24 nelze takto chápat. Svatyně v Jeruzalémě je mezi tisíci chrámy světa jediná, která byla postavena na Boží příkaz, má proto zaslíbení pravé Boží přítomnosti a tak plní smysl chrámu. Svatyně je skutečně Božím domem. Ale nyní, když se Slovo stalo tělem, bydlí Bůh na této zemi také jinak. Tělo Pána Ježíše je Božím příbytkem a proto pravým a slavným chrámem, který překonává vše, co mohla představovat svaty-ně na Sionu. Je-li však tato svatyně tak zlehčena, pak Boží přítomnost v Pánu Ježíši vyvolává proti němu nepřátelství na život a na smrt. Právě Boží lid zboří pravý Boží chrám. Jan neopakoval tři proroctví o utrpení, která přinášejí sy-noptikové. Ví, že Pán Ježíš před sebou viděl od začátku až do konce boj, který bude zakončen jeho zavržením a smrtí. Tento boj začíná - ze strany Pána Ježíše - právě vyčiště-ním chrámu. Zbořte tento chrám! Ó ano, uposlechnou jej, zbo-ří jej.
- Obdobně jako v synoptických zprávách i podle ev. Jana Pán Ježíš vidí před sebou - kromě utrpení a smrti - součas-ně i své vzkříšení.

Zbořte tento chrám, a ve třech dnech jej postavím. Pro výraz "stavět" používá Pán Ježíš slovo, které může znamenat zřítit, dát vzniknout, ale i vzkřísit. V tomto smyslu se toto slovo objevuje znovu hned v následujícím verši: Když pak byl vzkříšen z mrtvých. A tak bude zbořený chrám jeho těla znovu postaven během tří dnů při jeho vzkříšení⁹⁹ z mrtvých. Vyniká v tom naprostá jednota Syna a Otce, kterou Janovo evangelium představuje zvláštním způsobem (viz 5,19n). Pán Ježíš nepřipisuje znovupostavení chrámu Bohu, ale sobě: Ve třech dnech jej postavím. Odpovídá to způsobu, jakým Pán říká v J 10,17, že dává svůj život, aby jej opět přijal. Velikonoční poselství v sobě uzavírá obě tyto stránky: Říká o Bohu, že Pána Ježíše vzkřísil z mrtvých, a o Pánu Ježíši, že vstal z mrtvých. Důležité je to, že sám Syn dělá to, co vidí u Otce.

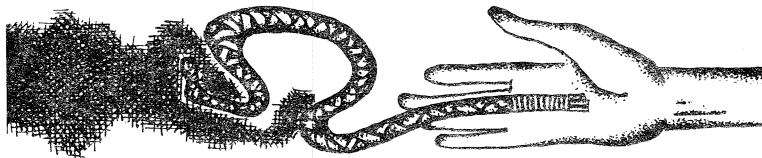
Jan jistě nenapsal tato podivuhodná slova o tělu Páně, které je chrám zbořený a ve třech dnech obnovený, aniž by myslel na to, že teď je také církev Pána Ježíše jeho tělem a tedy i nově zřízeným a pravým Božím chrámem (viz 1K 3,16; Ef 2,19-22; 4,11-16; Ko 1,18). Vše, co si lidstvo ve svých chrámech přálo mít, o čem předpokládalo, že bude mít, a přece nikdy nemělo - přítomnost živého Boha - se naplnilo v církvi Pána Ježíše, v jeho těle (1K 14,24n).

Přes všechny ostatní divy Pána Ježíše je u Jana - stejně jako u synoptiků (Mt 12,38-40) - toto znamení tím jediným a nesporným znamením moci Pána Ježíše, když svůj život vydá a pak - a navíc i slávu - ve svém zmrtvýchvstání opět získá. Požadavky na znamení ze strany nevěry nemohou být nikdy plně uspokojeny. Je to proto, že vycházejí ze srdce, které se nechce otevřít ve víře, ba naopak, vzpírá se proti

99 Takto Nový zákon všude mluví a ukazuje zásadní biblický postoj k smrti. Zemřít vůbec neznamená zmizet v ničím. Je to příchod k mrtvým, kteří žijí v říši mrtvých. Pán Ježíš je povolán Otcem k novému životu "z" nesčíslného zástupu "mrtvých". Ostatní mrtví zůstávají tam, kde jsou, až i oni - podle svého pořádku (1K 15,23) - budou vzkříšeni k novému životu (J 5,29).

tomu, který je vybízí k plné oddanosti. Proto nevěře nestačí ani ten sebevětší div. Názorně to vidíme na vzkříšení Lazara. Toto největší znamení nevyvolá víru, ale definitivní rozhodnutí velerady odstranit Pána Ježíše (11,46; Mt 26, 61). Teprve smrt Pána Ježíše a jeho vzkříšení dokáže jeho božské poslání tak, že víra v něj pronikne až do řad kněží (Sk 6,7). Proto Pán Ježíš poukazuje na toto znamení. Jako ukřižovaný a vzkříšený je Pánem, který má veškerou moc a všechno činí jen k slávě Otcově.

- 22 Ani učedníci nepochopili jeho záhadnou odpověď. Přece však, když byl pak vzkříšen z mrtvých, rozpomenuli se jeho učedníci, že to říkal. Toto neplatí pouze pro ono jediné, zvláštní Boží slovo, ale to bylo celkovou zkušeností učedníků při pohledu na slova a činy jejich Pána. Vzkříšení, které dokázalo "moc Syna Božího" (Ř 1,4), dalo zcela nový význam mnohému, co dříve slyšeli a viděli. To neznamená, že si pozdější církevní teologie vymyslela historku o vzkříšení a zabudovala ji do dějin Pána Ježíše! Je tomu tak, jak nám to ukazuje verš 22. Slovo Pána Ježíše bylo v tomto významu řečeno historicky již při vyčištění chrámu. Ale učedníci mu v plné šíři a hloubce neporozuměli (viz též 12,16; 20,9). To se stalo teprve po jeho naplnění při vzkříšení. Pak uvěřili tomuto slovu v plném smyslu, protože se jejich víra mohla opřít o dva nebo dokonce tři svědky: o Písmo, o slovo, které zvěstoval sám Pán, a o vlastní zkušenost při setkání se vzkříšeným Pánem. A uvěřili Písmu i slovu, které Ježíš pověděl.

JEŽÍŠ A OBYVATELÉ JERUZALÉMA

Jan 2,23-25

v. 23: J 4,45; 7,31; 11,45
 v. 24: J 6,15
 v. 25: Mt 9,4; Mk 2,8; J 1,42.47; 16,30

Hned za svého prvního pobytu v Jeruzalémě o velikonoč- 23
 ních svátcích pokračuje Pán Ježíš ve své pozoruhodné čin-
 nosti i znameními. Jeho růst není postupný v důsledku roz-
 šířování jeho působnosti, jak tomu bývá u lidských veliká-
 nů. V tomto smyslu nemá žádnou "historii", nedá se o něm
 takto napsat životopis. V žádném případě se u něho nedá mlu-
 vit o Galilejském jaru¹⁰⁰, po němž by teprve následovaly
 tragické zápletky, vedoucí k událostem v Jeruzalémě. Veřej-
 ná činnost Pána Ježíše nezačíná v Galileji, ale v Jeruza-
 lémě! Tam nejen učí - to samozřejmě také, jak nám to potvr-
 zují Nikodémova slova (3,2), - ale také činí další znamení,
 o nichž nám Jan neříká nic bližšího, i když jsou tak mocná,
 že činí dojem i na vůdce národa (3,2). Proto v srdcích mno-
 ha lidí vyvstává otazník a úžas, vidí-li Pána Ježíše. Vy-
 slovují jeho jméno se stále větší úctou. Ozývá se přitom
 jméno Mesiáš a objevují se myšlenky, že pravé jméno toho
 jedinečného muže by mohlo být Ježíš Kristus, tedy Ježíš,
 Mesiáš. A přece, jak je to ještě daleko od opravdového pře-
 svědčení, které skutečně vydává Pánu Ježíši jako Mesiáši
 vlastní osobu a existenci! Znamení jsou pozváním k víře.
 Sám Pán je takto hodnotí (viz 10,38). Ale záznaky samy o
 sobě nepřemohou lidskou chtivost. Mohou ji dokonce ještě
 zesílit a tak bránit skutečné víře, která musí být nezištnou
 oddaností. A protože je u Jana víra tím rozhodujícím,

100 Tak to vyjádřil Ernst Rénan ve svém slavném díle "Ži-
 vot Ježíšův" (1863).

ukazuje nám s pečlivostí niterné pohnutky, které mohou vypadat jako víra, a přitom opravdovou vírou nejsou.

- 24 Proto Pán Ježíš na takovou "důvěru" také nereaguje důvěrou¹⁰¹. Tak, jako oni - přestože věřili v jeho jméno - se mu v podstatě neodevzdali, tak ani Ježíš jím nesvěřoval, kdo je, poněvadž všechny lidi znal. Znal nejen Natanaela, kterého viděl ve zvláštní hodině jeho života (1,47-49), ale všechny. Všechny v Jeruzalémě, kteří jím jsou nadšeni, kteří mu důvěřují, a přece klamou sami sebe a nevědí, jak to s nimi opravdu je.

- 25 Všechny lidi znal; nepotřeboval, aby mu někdo o někom říkal svůj soud. Sám dobře věděl, co je v člověku. V tisíci různých projevech, životopisech a osobnostech se stále opakuje jenom člověk. Copak věčné Slovo nezná dokonale člověka, který byl jím a pro něho stvořen? V pravém světle, které svítí v temnostech, je odhalen člověk, který v současné podobě popírá svůj původ, míjí se svého cíle, a je proto ztracen ve tmě. Takovému člověku se Pán Ježíš nemůže svěřit. Zde vidíme hlubokou propast, která jej od nás všech odděluje, i když k nám přišel a stal se člověkem. Tento svatý odstup mezi námi a jím je třeba vidět a respektovat, aby v našem srdci nevznikl falešný vztah k Pánu Ježíši, aby nevznikla nějaká nesvatá důvěrnost. Pán Ježíš se nám nemůže svěřit, může pouze za nás zemřít! Jen tak lze překlenout propast, která nás od něho dělí, a pak se může "svěřit" tak, že v nás sám bydlí v Duchu svatém.

101 V řečtině je ve verši 24. totéž slovo jako ve verši 23, které jinak vždycky překládáme slovem věřit. Jan zde přísně zdůrazňuje, že obyvatelé Jeruzaléma sice věří ve jméno Pána Ježíše, ale on nevěří jim ani opravdovostí jejich víry.

ROZMLUVA S NIKODÉMEM

Jan 3,1-21

- v. 1: Mt 22,16; J 7,50; 19,39
v. 2: J 5,36; 9,33; Sk 2,22; 10,38
v. 3-4: Mt 18,3; J 1,13; 18,36; 2K 5,17; 1Pt 1,23; 1J 3,9; Jk 1,17n
v. 5: Ez 36,25-27; Mt 3,11; 19,28; Ř 6,4; Ef 5,26; Tt, 3,5; 1Pt 1,3; 2Pt 1,11
v. 6-7: LM 5,3; 6,9; J 1,13; Ř 8,5-9; 1K 15,50; Ga 6,8
v. 8: Kz 11,5; J 14,17; Sk 2,2
v. 9-10: L 1,34n; J 9,30; Ř 2,20n
v. 11: L 22,67; J 3,32; 8,26.28; 12,49; 14,24; 1K 2,14
v. 13: Ř 10,6; Ef 4,9
v. 14-15: 4M 21,8n; Mk 16,16; J 8,28; 12,32.34; 18,32; 2K 5,21; Ga 3,13
v. 16: J 5,24; Ř 1,16; 5,8; 8,32; 1J 4,9
v. 17: Mk 2,17; L 9,56; 19,10; J 12,47
v. 18: Mk 16,16; J 3,36; 5,24; 2Te 2,12
v. 19: J 1,5.9-11; 12,48;
v. 20: J 7,7; Ef 5,13
v. 21: Mt 5,16; 1J 1,6

Známou rozmluvu s Nikodémem většinou považujeme za samostatnou událost. Z textu vidíme, že časově spadá do prvního pobytu Pána Ježíše v Jeruzalémě. Je to část jeho tamější činnosti, případně také ovoce této činnosti. Pán Ježíš pohnul myslí lidí až po vedoucí kruhy národa. Je třeba mít stále na paměti, že očekávání Mesiáše v Izraeli bylo živé a pod tlakem římské nadvlády nabývalo nové síly.

Již při vystoupení Jana Křtitele se vynořila otázka: Nechtěl snad být Mesiášem (viz 1,19n)? A tento Ježíš je teď svou osobností a svými skutky mnohem úspěšnější než Jan Křtitel - "mnozí uvěřili v jeho jméno" (2,23). Proto se teď vydává jeden z vůdčích osobností Jeruzaléma za Pánem Ježíšem. Je to Nikodém¹⁰², který patří ke skupině farizeů a má

102 S Nikodémem se v evangeliu ještě setkáme v 7,50 a 19,29. Řecké jméno se u Židů v Palestině vyskytuje častokrát. Podle židovského podání existoval člověk jménem Nakdemon, který žil za dob velkého povstání a byl velice bohatý a zbožný. Tento Nakdemon by mohl být tožný s Nikodémem, avšak nikde nečteme o tom, že tento Nakdemon byl křesťanem (Fr. Büchsel).

své místo a hlas ve veleradě¹⁰³.

- 2 Ten přišel k Ježíšovi v noci a řekl mu: "Mistře, víme, že jsi učitel, který přišel od Boha. Neboť nikdo nemůže činit ta znamení, která činíš ty, není-li Bůh s ním". Jan neříká, proč tento muž vyhledal Pána Ježíše v noci. Nemuselo to být jen ze strachu a z obav. Nikodém mohl být zajedno s ostatními vůdci Izraele v hodnocení Pána Ježíše, když říká: "Víme, že jsi...přišel od Boha". Pak ale svou návštěvu u Pána Ježíše nemusel tajit. Tiché noční hodiny mohl využít jako vhodnou dobu k nerušeným rozhovorům, a proto Jan nepovažuje za nutné nějak zvlášť zdůvodňovat noční návštěvu. Rovněž zůstává otevřena otázka, zda se tohoto rozhovoru zúčastnili první učedníci Páně, tedy i sám Jan.

Nikodém oslovuje Pána Ježíše uctivě. Tento vážený teolog, učitel Izraele (v.10), nazývá nestudovaného muže z Galileje Rabbi. Vyjadřuje tak hluboký dojem, který na něho, podobně jako na jiné členy velerady, Pán Ježíš udělal. Nejsou to ani tak slova Páně, ale znamení, která jej přemohla, aby za činy Ježíše viděl Boha. Později však už ani ty nejpodivuhodnější zázraky Páně jeho protivníky nepřesvědčí, jen vystupňují jejich nepřátelství (viz 9,24-34; 11,46-53). Znovu se tak potvrzuje, že zázrak nemůže být základem života pravé víry. Za uctivým oslovením se již teď projevuje rezervovanost, která je vidět v následujícím slově učitel. Přišel jsi od Boha, to ano, ale jsi jen velký učitel¹⁰⁴, nic více. Chceš snad být více? Chceš přitakat těm, kteří začínají v Jeruzalémě říkat: Ježíš Kristus, Mesiáš? Pánu Ježíši je určena tato skrytá Nikodémova otázka, proto chce s ním samým o ní mluvit.

- 3 Pán Ježíš odpovídá, i když nepadla žádná přímá otázka. Netrpí samolibostí, kdy si člověk lichotí, jestliže jej uctivě osloví vysoce postavení lidé. Pán Ježíš se Nikodémo-

103 Viz poznámku č. 57.

104 Farizeové uznali Pána Ježíše jako učitele se stejným slovem "víme" i u Mt 22,16.

vou otázkou nezabývá. Nediskutuje s ním, ale věcně s rozhodnou vážností konstatuje, že Nikodémovi chybí základ pro vyřešení takové otázky. Ježíš mu odpověděl: "Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu (nebo také shůry), nemůže spatřit království Boží". To je radikální útok na teologa Nikodéma. On a jeho přátelé se domnívají, že vědí všechno potřebné. Domnívají se, že jako učitelé teologie a vážení členové velerady mají samozřejmě správný názor a že jasně rozeznávají Boží působení při pohledu na Ježíše. Avšak ve skutečnosti nemohou vidět Boží královské působení¹⁰⁵. K tomu jim chybí základní předpoklad. Boží království je před člověkem skryto. Naše myšlení a znalosti nám neodkrývají pohled na ně. Nepomohou ani vynikající znalosti Písem či teologické vzdělání, kterého se Nikodémovi nesporně dostalo. Oči otevřené pro Boha získá člověk pouze jediným způsobem, který Pán Ježíš srovnává se zplozením, narozením. Pouhé zlepšení nebo prohloubení teologického myšlení nevede k cíli. Obnova člověka musí být radikální, musí sahát až ke kořenům a musí přetvořit celou jeho bytost. Slovo "anóthen", kterého zde Pán Ježíš používá, může znamenat znovu, i shůry. Nemusíme se však rozhodovat pro jeden či pro druhý výraz. Právě v tomto dvojím významu je zachycena podstatná záležitost, o kterou jde. Člověk se musí narodit znovu. Avšak k tomu může dojít jen tak, že se narodí shůry¹⁰⁶.

Pán Ježíš odpověděl Nikodémovi skutečně v tom nejhlubším smyslu. Narazil na první překážku, která ho oddělovala od Nikodéma a všech jeho přátel. Hnutí farizeů mělo svůj

-
- 105 Lutherův překlad (podobně jako náš český) používá v citovaném textu známý pojem "království Boží". To nás však svádí k tomu, abychom si ho představovali prostoro-
rově. Avšak základní hebrejský výraz a jeho řecká ob-
doba nemají na mysli "prostor, oblast", ve kterém vládne Bůh, ale "královskou vládu Boha" v její realizaci,
Boží královskou vládu jako takovou.
- 106 Tím je položena základní otázka všem teologům a kazatelům. Splňují tento předpoklad, bez něhož by byli pouhými slepými teology a kazateli?

základ ve vlastních skutcích před Bohem. Tak se projevují všechna přirozená náboženství a zbožnost. Člověk plně spoléhá na sebe. V podstatě je to s ním v pořádku. Musí jen stupňovat svou mravní činnost a dodržovat zvyklosti. A právě to Pán Ježíš popírá. Prohlašuje, že člověk je zcela neschopný obstát před Bohem. Zde je v sázce¹⁰⁷ celý dosavadní Nikodémův život i myšlení. Proto odmítá slova Pána Ježíše jako nereálná, i když před tím pozdrevil Pána jako učitele, který přišel od Boha.

- 4 Nikodém mu řekl: "Jak se může člověk narodit, když je už starý? Nemůže přece vstoupit do těla své matky a podruhé se narodit". Nechápe¹⁰⁸ Pána Ježíše, avšak záměrně, aby tak zastřel svůj vnitřní odpor. Proto své nepochopení vyhrocuje a mluví o starci, který nemůže přece vstoupit do těla své matky a podruhé se narodit. Z této formulace nemůžeme ovšem vyvozovat, že sám Nikodém byl takovým starcem.

Neobjevuje se v tomto neporozumění i přes vědomý odpor bezděčná touha po světle, která může být v srdci farizeově navzdory jeho osobnímu přesvědčení? Kolik pobožných i bezbožných lidí zná tuto touhu! Moci se tak ještě jednou narodit, ještě jednou po všech marných bojích a trápeních se sebou samým začít znovu, stát se úplně jiným člověkem, to by byl zázrak! Ale je to jen neuskutečnitelný sen! Člověk nemůže přece vstoupit do těla své matky a podruhé se narodit! Nemůžeme začít nový život. Musíme zůstat tím, čím jsme.

- 107 Proto je obrácení "pobožného" člověka obzvláště neobvyklé, jako to vidíme na obrácení Saule z Tarsu. Ve všech probuzeneckých hnutích však toto "obrácení pobožných" má rozhodující roli.

- 108 V Janově evangeliu se mnohokrát setkáváme s takovým neporozuměním těch, kdo se zúčastnili rozhovoru s Pánem Ježíšem (viz 4,11; 8,33; 6,52; 11,12; 11,24).

A podle synoptických evangelií dokonce i učedníci často nerozuměli svému Pánu. Toto neporozumění nebylo - jak se v různých knihách zdůrazňuje - literárním prostředkem evangelisty, aby mohl rozvíjet rozhovor, ale smutná, nevyhnutelná skutečnost ze strany těch, kdo s Pánem hovořili. Kdyby mu rozuměli, pak by jeho slovo nebylo Božím zjevením a světlem, které "svítí ve tmě" (viz 3,19-21; 8,42n).

Co odpovéděl Pán Ježíš? Opakuje své tvrzení a zdůrazňuje je vážným: Amen, amen¹⁰⁹, pravím tobě jako něco nemátelné, nezvratné! Začíná však vysvětlovat: Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího. Pán uvádí dva prostředky, jimiž lze realizovat "neuskutečnitelný" sen: vodu a Ducha. Někteří vykladači Písma neúnavně tvrdí, že Jan tím myslel křesťanský křest. Jak by však Pán Ježíš mohl svému návštěvníkovi poukazovat v tak důležitém rozhovoru na něco, o čem by nemohl mít ani potuchy? Byla by to vůbec odpověď¹¹⁰? Pán musel mít na mysli takovou vodu, kterou znal i Nikodém. V evangeliu slyšíme o takové vodě dvakrát. Byla to voda v kamenných nádobách, určená ke splnění očištných předpisů zákona, a voda Janova křtu. Právě farizeové si byli vědomi nečistoty lidí před Bohem, a proto vyvinuli celý systém očištných předpisů. Zde bylo poznání, které je třeba jen prohloubit, aby se Nikodémova sebejistota zřítíla a aby se jeho srdce otevřelo pro velikou nabídku Pána Ježíše! Jan Křtitel přiváděl k zamyšlení o potřebě očišťování. Bylo třeba očistit člověka úplně celého, jednotlivá částečná očišťování nestačila. Takové očištění potřebovali farizeové, i vedoucí teologové velerady (Mt 3,7). A to Pán Ježíš připomíná svému návštěvníkovi¹¹¹. Znovuzrození začíná odsouzením sebe sama, které učinil každý, kdo přišel k Janovi a dal se jím pokřtít. Odsoudil tím celý svůj dosavadní život, potvrdil nutnost zásadního očištění a toužil po příslibu Božího odpuštění. Nikodéme, když považuješ znovuzrození za neuskutečnitelné, byl jsi u Jana Křtitele? Dal ses jím pokřtít? Podřídil ses tam u něho ve křtu Boží královské vládě? To samozřejmě ještě nestačí. K takové vodě musí ještě přistoupit Duch Boží, jak to zcela jasně řekl sám Jan Křtitel. Kdyby

109 Viz vysvětlivky k 1,51.

110 T1, co tvrdí, že se zde jedná o křesťanský křest, většinou považují tento rozhovor za myšlenky evangelisty, aby tím částečně slovy Pána Ježíše a částečně kázáním o něm sdělil to, co bylo pro církev důležité.

111 Odpovídá to Pánovým slovům podle Mt 21,23-27 a 28-32.

si Nikodém připomněl mocná slova Písma, Starého zákona, i kdyby to byla jen místa z Ez 36,25-27 nebo Iz 44,3, musel by to pochopit? Na obou těchto místech Nikodém již četl o spojení vody a Ducha, o očištění a o novém životě, jak mu to teď předkládal Pán Ježíš. Nezbylo Nikodémovi opravdu nic jiného, než jen odmítnout slova Pána Ježíše? Neměl se ve vši vážnosti a otevřenosti ptát, zda se staré zaslíbení o vodě a Duchu nenaplnilo v Janu Křtiteli a v Pánu Ježíši?

Pán Ježíš nejen prohlašuje nezbytnost znovuzrození, ale zároveň ji i zdůvodňuje. Boží království¹¹² máme nejen vidět, ale také do něho vejít a v něm žít. Je to "pobývání u sžírajícího ohně", o kterém píše prorok Izaiáš (33,14). Může přirozený člověk snést tento oheň? Má-li vejít do Božího království, musí tomu odpovídat i jeho podstata. Avšak co se narodilo z těla, je tělo.

- 6 Pozoruhodný výraz "tělo" označuje v Bibli podstatu od
7 Boha odděleného, a proto nečistého a padlého člověka a také podstatu všeho stvoření. Tělo nemůže žít¹¹³ v Boží říši, protože Boží podstatou je Duch. Toto slovo neznamená duchovnost v dnešním slova smyslu, nebo dokonce intelekt, nýbrž svatou, věčnou podstatu živého Boha¹¹⁴ v jeho síle a slávě. Pouze to, co se narodilo z Ducha, je duch, má tedy božskou podstatu a může obstát¹¹⁵ v Boží přítomnosti, snést království Boží. Proto, Nikodéme, nediv se, že jsem ti řekl: Musíte se narodit znovu (nebo shůry). Opravdu se tak musí

112 Tato slova, jinak často citovaná v ostatních evangeliích, Jan uvádí pouze na tomto místě. Pravděpodobně ani zde Jan nechce opakovat to, co si lze přečíst v jiných evangeliích. V nich však Pán Ježíš ve svých kázáních o Boží vládě používá starodávný pojem "království Boží" tak nově a živě, že Jan raději zcela jinými slovy a příklady Pána Ježíše ukazuje, co skrze něj Bůh dělá a dává. V antickém světě ke králi patřili služebníci (Mt 18,23). Pán Ježíš však svým učedníkům výslovně řekl, že je za sluhy nepovažuje (15,14-15).

113 Viz výklad o těle v pozn. 30.

114 Viz k tomu 4,24 a vysvětlení tohoto verše.

115 I tak poctivý mladý muž, jakým byl Izaiáš, v Boží přítomnosti mohl říci pouze: "Běda mi, jsem ztracen. Jsem člověk nečistých rtů a mezi lidem nečistých rtů bydlím" (Iz 6,5).

stát, je to vnitřní nutnost, vyplývající z podstaty věci, nejde o pouhé formální naplnění zákonitosti. Pán Ježíš nestaví Nikodéma před nepochopitelný a vyumělkovaný požadavek, ale před tajemství života, které nelze obejít.

Toto tajemství je však realita, kterou si lze ověřit. 8
Pán Ježíš to vysvětluje na příkladu nevypočitatelného, ale přesto nepopíratelného účinku větru. Vítr vane, kam chce, jeho zvuk slyšíš, ale nevíš, odkud přichází a kam směřuje. Tak je to s každým, kdo se narodil z Ducha. Srovnání s větrem je v tomto rozhovoru obzvláště příléhavé, protože jak v hebrejštině, tak v řečtině slovo ruach, resp. pneuma může znamenat nejen vítr, ale i duch. Vítr a duch vanou a přicházejí přitom z neznámých dálek. Mají nezměrnou volnost, se kterou lidé nemohou disponovat. Tak, jako nelze určit jejich působiště, nelze stanovit ani rozsah jejich účinku a cíl jejich dráhy. A přece vítr není nepoznatelný či dokonce neskutečný. Má svůj "hlas", který může každý slyšet a přesvědčit se tak o jeho existenci. Ve všech těchto rysech je vítr obrazem Ducha v jeho tajuplné a přece tak působivé skutečnosti. Přitom Pán Ježíš naznačeným způsobem nemyslí na ducha všeobecně, nýbrž na konkrétního člověka, na němž je možno pozorovat účinek Ducha. Tak tajuplné a přitom tak jasně zřetelné je to s každým, kdo se narodil z Ducha.

Teď klade Nikodém Pánu Ježíši otázku: Jak se to může stát? V rozhovoru sledoval Pána Ježíše. Začal chápat nutnost znovuzrození shůry z Ducha Božího. Avšak právě proto, že je to tak bezpodmínečně nutné, aby bylo možno vejít do Božího království, zaznívá tak naléhavě otázka jak? 9

Pán Ježíš musí odpovědět výčitkou: Ty jsi učitel Izraele, a tohle nevíš? Jak může být někdo učitelem Božího lidu, významným teologem, a přitom neznat tu nejnutnější věc pro pravé poznání Boha a pro dosažení spasení? Pán nevidí v Nikodémovi jen osamělou lidskou duši, která potřebuje pomoc. Přišel k němu jeden z vůdců Izraele. Jeho slepota strhává do propasti celý národ. Jaká odpovědnost ležela na 10

tomto muži¹¹⁶! Proto ve chvíli, kdy mluví s tímto učitelem Izraele, stojí před zraky Pána Ježíše celý Izrael.

- 11 Pán Ježíš by mohl Nikodémovi jako teologovi poukázat na Písmo, snad na Ez 36,25-27, a předložit tak důkaz Písmem. Nedělá to však. Mohlo by to vést k diskusi o způsobu výkladu. Pán Ježíš považuje za důležité něco jiného. To, co chce Nikodémovi říci, není z nedosažitelných výšin. Amen, amen, pravím tobě, že mluvíme o tom, co známe, a svědčíme o tom, co jsme viděli. Nejde o neskutečné teorie, o přemrštěné požadavky a o zbožné "vzdušné zámky". Pán mluví s pokojnou jistotou a ukazuje skutečnosti, které je možno vidět. Ztožňuje se se všemi Božími posly tím, že mluví v množném čísle. Nezastupuje ojedinelý názor. Jak jsme si uvedli, již proroci mluvili o nutnosti obnovy člověka vodou a Duchem. Teď však dochází v srdci posluchače Nikodéma k rozhodnutí. Zůstane jen u otázek a vysvětlování, nebo opravdově "přijme" svědectví Pána Ježíše? Pán Ježíš vidí, že i u takového muže, jako je Nikodém, bude výsledek záporný: ale vy naše svědectví nepřijímáte. Slovem "vy" musí svého hosta zahrnout do skupiny farizeů, protože i on sám začal rozhovor jménem své skupiny: "víme". Nikdo z nás se tak lehce nevymaní z vlivu svého okolí, které nás formuje a utvrzuje. Pán Ježíš se dívá na celé dějiny svého lidu: "vy", vůdcové, jste vždycky stáli proti "nám", poslům božské pravdy¹¹⁷. Mohlo by to teď mezi ním a farizeji dopadnout jinak? Ať už měl Nikodém jakékoli důvody a dále se snažil Pána Ježíše ocenit a projevit mu svou úctu (7,50; 19,39), ve skutečnosti sám tehdy nepřijal svědectví Pána Ježíše ani jeho samého¹¹⁸.

- 12 Pán Ježíš mluvil o pozemských věcech, o věcech, které se odehrávají na této zemi a patří do oblasti lidské zkuš-

116 Jaká odpovědnost leží na každém kazateli, na každém starším bratru církve!

117 Jak to později veleradě řekl první mučedník z řady svědků Pána Ježíše (Sk 7, především v. 51n).

118 Dodnes má mnoho lidí pouze sympatii vůči Ježíši, která však nikdy nevede k opravdovému "přijetí". Ale podle 1,12 zaslíbení patří pouze těm, kteří přijali Pána Ježíše.

nosti. Znovuzrození sice začíná zplozením shůry, ale nastává u lidí, kteří v současnosti žijí na zemi. Vidíme je, známe je. Existují však i nebeské věci, tajemství Boží a Božího světa¹¹⁹.

Pán Ježíš o nich mohl mluvit, protože je znal, jak nám to potvrzuje hned následující verš. Přišel-li však Nikodém proto, aby získal od Pána Ježíše jako od zvláště věrohodného učitele mimořádné vysvětlení Božích tajemství a aby s ním vedl hluboké rozhovory o posledních tématech teologie, pak se zklamal. Pánu Ježíši, tak jako všem novozákonním svědkům, nezáleží na našich náboženských zájmech. Jde mu o to, aby ohom opravdově přijali svědectví o naší ztracenosti a o naší spáse. A teprve až se uskuteční, mohou se věřící dovědět také něco o nebeských Božích tajemstvích. Sám Jan dává církvi ve Zjevení nahlédnout - samozřejmě se svatou zdrženlivostí - do nebe. Avšak Nikodémovi a všem jeho kolegům musí Pán Ježíš říci: Jestliže nevěříte, když jsem k vám mluvil o pozemských věcech, jak uvěříte, budu-li mluvit o nebeských?

Přítom je před Nikodémem teď jediný člověk, který může 13 mluvit o nebeských věcech jako skutečný svědek. Jinak totiž nikdo nevstoupil na nebesa, jak by to bylo nutné pro toho, kdo by chtěl znát nebeské věci. Nebeské věci zná jen ten, který sestoupil z nebes, Syn člověka. Obě tyto myšlenky jsou shrnuty ve zkrácené formě ve větě Pána Ježíše: Nikdo nevstoupil na nebesa, leč ten, který sestoupil z nebes, Syn člověka, který je v nebesích.

Je sporné, zda slova "který je v nebesích" patřila již k původnímu textu nebo zda je to velmi starý doplněk. Jeho význam je však v každém případě důležitý. Vypuštění takové obtížné výpovědi je snáze vysvětlitelné než její pozdější doplnění, pro které nemáme žádný důvod. Již správný překlad této kratičké věty je obtížný. Příčestí "ho ón", kterého je

119 "Nebeské věci" byly pro lidi vždycky velmi přitažlivé. I v židovské literatuře bylo mnoho spisů, v nichž se vyprávělo o nanebevstoupení známých biblických osob a současně se i líčil nebeský svět.

zde použito, může být totiž vysvětlováno také jako "který.. ..byl". V tomto významu by bylo tedy ještě jednou potvrze-
no to, co již bylo řečeno ve slovu sestoupil: Syn člověka
může mluvit o nebeských věcech, protože přišel z nebe, a te-
dy byl v nebi, pak chce poukázat (jako v 1,18) na hluboké
tajemství osoby Pána Ježíše: Pán Ježíš jako člověk jedná na
zemí a přitom je současně v nebi, v náručí Otcově. A tak je
jediným svědkem všeho, co je v nebesích.

14 Pán Ježíš přichází k vrcholnému bodu své odpovědi na
15 Nikodémovu otázku, kde člověk nalezne zplození shůry a na-
rození z vody a Ducha. Zdánlivě zcela bezdůvodně, ve sku-
tečnosti však v nejhlubší a nejnutnější souvislosti mluví
o kříži. V celých dějinách spásy vyvstává před námi tato
hluboká souvislost v zákonité niterné posloupnosti: Velký
pátek - velikonoce - letnice. Bez Velkého pátku a bez vzkří-
šení by nemohl být seslán ani Duch svatý. Teprve odstranění
hříchu světa, smíření s Bohem, oběť Syna a jeho oslavení
připravily volnou cestu Duchu a umožnily mu přebývat v cír-
kvi i v jednotlivých věřících.

Stejnou souvislost ukazuje apoštol Pavel v Ř 8,1-4.
Zdá se, že je zde volně spojeno ospravedlnění (v.1), půso-
bení Ducha (v. 2) se smírcí smrti Božího Syna (v. 3). Verš
4. však ukazuje, že jde o jedinou cestu k nové existenci
v Duchu svatém, o cestu, která musí vést přes kříž. Tutéž
pravdu potvrzuje i Petrovo kázání o letnicích. Dar Ducha
může dostat jen ten, komu již ukřižovaný a vzkříšený Za-
chránce obmyl hříchy a kdo již byl zachráněn z tohoto pře-
vráceného pokolení (Sk 2,38-42). I o tom Pán Ježíš mluví s
Nikodémem. Jak však vysvětlit židovskému znalci Písma kříž,
který bude stát na Golgotě až za několik let? Pán k tomu
používá událost s měděným hadem (4M 21,8-9), kterou Nikodém
dobře znal. Proto Pán Ježíš mohl mluvit o hadu. Jako Mojžíš
vyvýšil hada na poušti... Před Nikodémovými očima vyvstává
veliký zástup, lidé uštknutí ohnivými hady umírají pro svou
vínou bez pomoci. Tak je to, Nikodéme, i dnes s lidmi a je-
jich vínou před Bohem. Teď není čas na zajímavé teologické
disputace, teď jde o záchranu. Záchrana Izraele na poušti

byla v měděném hadovi. Smrtné hadí uštknutí mohlo být uzdraveno pouze pohledem na obraz hada. Ten však musel být vyvýšen, pověšen vysoko na kůl, aby jej mohl zahlédnout každý umírající, protože v tom byla záchrana. Bylo třeba udělat pouze jedinou věc, a tu mohl uskutečnit i ten nejslabší umírající - "pohlédnout" na hada. Naprosto stejně je tomu i dnes, mají-li být lidé zachráněni a mají-li ve své záchrane získat znovuzrození z Ducha svatého. Tak musí být vyvýšen Syn člověka, aby každý, kdo v něho věří, měl život věčný. Chyba není jediné v tom, že schází Duch. Smrt je způsobena hadím uštknutím. Proto i dnes musí být toto "uštknutí" uzdraveno "obrazem hada". Syn člověka a Boží Syn se stane "hříchem" (2K 5,21), aby od hříchu zachránil. I on přitom musí být vyvýšen, pověšen na kůl a ve vzkříšení a nanebevstoupení stát se všudypřítomným, aby každý, kdo v něho věří, měl život věčný. Ani teď není třeba něco jiného, než "pohled" víry na něj¹²⁰.

Ptá-li se Nikodém, jak člověk může získat znovuzrození k novému životu, pak se dozvídá o rozhodujícím kroku. Pohled na Ukřižovaného, který nese hřích světa, přináší život. A tento život je zde, stejně jako i na jiných místech, nazván věčný život.

Slovo "věčný" neznamená filosoficky chápanou věčnost jako protiklad času, rovněž tak neznamená pouhou nekonečnost¹²¹, která by sama o sobě byla strašná. Znamená vlastně

120 Názorně to můžeme vidět v životě mladého Spurgeon. Jednoho lednového dne nešťastný, bez pokoje, hledající se ocitl v metodistické kapli, kde vyslechl prorocství Izaiáše a poslechl osobní výzvu kazatele: "Mladý muži, jaký jsi ubohý! A ubohý zůstaneš, dokud nepohlédneš na Krista. Pohled! Pohled! Pohled! To znamená jen se podívej!" Spurgeon o tom svědčil: "...pohlédl jsem tak, že bych si mohl vyhledět oči, a ještě i v nebi se chci dívat na nevyslovitelnou radost!" Této zásady se držel po celý život.

121 Slovo eón jako překlad hebrejského "o'lam" označuje předně dlouho neurčitý a v tomto smyslu nekonečný čas, ať už v minulosti nebo v budoucnosti. V tomto významu eón není pouze filosofickým protikladem času, ale znamená naplněný časový úsek s neurčitými hranicemi, temný dávnověk nebo dalekou budoucnost.

eónický život, t.j. život, který patří nadcházejícímu eónu a který nese rysy budoucího světa. K tomu zcela určitě patří neporušitelnost a nesmrtelnost (1K 15,42-44), ale především božská sláva v plnosti života z lásky, která teprve věčnou existenci činí šťastnou (Ř 8,18; 8,29-30; 1K 2,7; 2K 4,17). Je to život, ve kterém smíme být naplněni Duchem svatým a jím utváření (1K 15,44-49).

- 16 Pán Ježíš ještě jednou opakuje to, co již řekl, ale hlouběji. Říká slova, která patří k nejznámějším místům Bible a která jsou právem nazývána "evangeliem v evangeliu". Nebož Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. Uvádí zdroj, z něhož vychází veškeré dění, které dává ztracenému člověku eónický život, věčný život z Boha. Tímto zdrojem je Boží láska.

Velice záleží na tom, abychom si zde povšimli jasného slova tak, které tuto lásku charakterizuje. To není jen "tak velice". Je v tom ukryto: tak velice, tak nepochopitelně, hluboce a nesmírně miluje Bůh tento svět. Toto tak je úměrné slůvku jako ve verši 14.

Tak, stejným způsobem, jak je to obrazně znázorněno na měděném hadu, miloval Bůh svět. Bůh jen takto umí milovat. Jeho láska nemá nic společného s dobráčkou přívětivostí "milého Pána Boha" k tomuto světu. Svět je skutečně "světem", Bohu odcizeným, nepřátelským a zkaženým stvořením (viz 1,5; 1,10n). Živý, svatý Bůh může milovat svět jen tak, že vydal svého jediného Syna a učinil jej "měděným hadem", hříchem a dokonce zlořečenstvím (Ga 3, 13). Namísto "Syna člověka" je zde důrazně uvedeno svého jediného Syna. Syn musí být dán, vydán Bohem na kříž a opuštěn. Tak miluje Bůh, taková je Jeho láska. Proto ji nemůžeme najít v přírodě nebo v dějinách, nýbrž jen tam, kde je před námi odevzdánost Syna - v jeslích, v bytosti Božího beránka, ve zbitčovaném a poplivaném Pánu slávy, v králi umírajícím na kříži. Bůh tak miloval....

Sami od sebe nevíme, co je to láska, abychom mohli zjistiť, že Bůh miluje svět. Teprve na této Boží lásce k světu

se učíme poznávat, co vůbec láska je. Tato láska není založena na sympatických vlastnostech druhého, ale pramení sama od sebe bez vnějšího důvodu a mění nepřátele na milované bližní. Můžeme o ní mluvit vždy jen s obdivem.

Ve slovech, že Boží láska patří světu, je základ jistoty. Vztahuje se i na mne, protože i já patřím ke světu. Podle těchto slov mohu mít tím větší jistotu, že mne Bůh miluje, čím méně se snažím být o něco lepší než ostatní a čím více se počítám k tomuto světu.

Svět je však společenstvím "ztracených". Slovy aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, je řečeno velmi vážně, že každý člověk je bez zachraňující lásky Pána Ježíše ztracen. Tato vážnost se v žádném případě nesmí přeslechnout! Jinak by byla tato věta znehodnocena. Poselství o Pánu Ježíši je bezpodmínečně nutné jako nejpodivuhodnější zvěst světa právě proto, že zahynulým přináší záchranu. Slovo zahynout znamená být ztracen, zničen, zabit. A toto zahynutí je, stejně jako život, věčné (2Te 1,9), eónické, pro zahynulé znamená strašnou tmou v nadcházejícím eónu, o kterém hovořil Pán Ježíš v Mt 8,12; 22,13.

Znovu je uveden jediný "čin", který se požaduje od člověka, věřit v něj. Tato víra je v samotném "pohledu na měděného hada". Nepožaduje žádný velký "výkon". Zvládne jej i ten nejneopatrnější a nejslabší. Není k němu třeba žádné síly. Když člověk s opravdovou vírou pohlédne na kříž, cítí, že je sám ztracen, a poznává svou jedinou záchranu v Božím Synu za nás vydaném. Pak Boha otí opravdu jako Boha, přijímá nepochopitelnou Boží lásku, a vidí v Synu člověka - v Pánu Ježíši - jediného Božího Syna, který se obětoval kvůli němu, hříšníku hodného smrti. Nyní je již lidská ztracenost, týkající se každého člověka, odstraněna. Taková víra vede k tomu, že "máme" věčný život. Jistěže nový eón teprve přijde. Život, který se k němu vztahuje, je proto budoucí. My však v tento život nejen doufáme, my jej už teď máme. To právě Jan nepřestává zdůrazňovat. Můžeme jej mít, protože nejde o filosofickou věčnost, která je protikladem časnosti, ale o božský život, který smíme žít již nyní.

Tento život je v Slově, v Kristu, jak jsme již četli v 1,4, a Kristus "žije" ve věřících (Ga 2,20).

Jak jednotné, prosté a jasné je evangelium se všemi svými svědky! Jak tato střední věta probíraného oddílu souhlasí se základní zvěstí Pavlova evangelia v Ř 1,6 a v 1K 1,21! Ať již toužíme po spravedlnosti či hledáme opravdovou moudrost nebo cítíme potřebu zásadní obnovy našeho zkaženého života, vždy nám evangelium dává stejnou, dětsky snadnou a přece tak mocnou¹²² odpověď: každý věřící nalezne pravou moudrost, spravedlnost, která obstojí před Bohem, eónický život, a to u kříže, kde se Boží Syn stal kvůli nám "hadem", hříchem a zlořečenstvím.

- 17 Jedno je jasné: jestliže v Izraeli viděli v přicházejícím Mesiáši toho, kdo vyhladí bezbožné, kázal-li o něm Jan Křtitel jako o muži s lopatou, který vyčistí svůj mlat (Mt 3,10 a 12), a jestliže i naše vlastní obtížené svědomí jej může očekávat jen s bází, pak skutečnost jeho prvního příchodu byla naprosto odlišná: Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen. S Pánem Ježíšem se teď setkáváme pouze jako se Zachráncem¹²³.

Kdo v něho věří, není souzen. Co vše je ukryto v této kratičké větě! Jak je zvláštní, že i přes toto jasné prohlášení Pána Ježíše bylo v některých církvích zvěstováno, že věřící budou také muset stát před soudem nad světem¹²⁴.

122 "Je to zvláštní: nejprve to vypadá tak jednoduché, že tomu mohou uvěřit i děti, ale pak se víra člověka roztrhne a on umírá dřív, než může plně věřit. V tom poznáváme malé stádce a o tom se zpívá u křišťálového moře" (Zinzendorf).

123 Proto už Luther varoval, abychom z Krista nedělali Mojžíše. Nám je svěřena služba smíření (2K 5,19n).

124 Zdůvodňuje se to slovy 2K 5,10. Avšak soud, na nějž přijdeme "my všichni", tedy jen věřící, je zcela jinou záležitostí. Na něm se nebude jednat o věčný život a o zahynutí, ale o naši spolupráci při budování církve. I ten, jehož celoživotní dílo shoří, bude zachráněn. Viz 1K 3,11n.

Každý věřící může na základě jasných slov Pána Ježíše žít a umírat s jistotou, že nebude souzen.

Je-li to však pravda, musí být nutně pravdivá i druhá 18 část: Kdo nevěří, již je odsouzen, neboť neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího. V řeckém textu je pro zápor "ne" použito slova, které nejen konstatuje skutečnost, ale vyjadřuje také záporné, odmítavé stanovisko. Dalo by se to přeložit také: "Kdo nechce věřit, je již odsouzen". K Božím tajemstvím patří i to, že víra je sice Božím působením a darem, ale přece nevylučuje naši vlastní vůli. Bez vlastní vůle nikdo neuvěří ani nesetrvá u víře¹²⁵. A odmítnutí víry je rozhodně vlastním činem člověka. Je to v podstatě odmítnutí zachraňující Boží lásky v její nejjasnější a nejpůsobivější podobě. Toto odmítnutí má základ v lidské pýše, která se domnívá, že žádnou lásku nepotřebuje, protože si nechce připustit svou ztracenost. Neuvěřit ve jméno jednorozeného Syna Božího tedy není odepřením vynuceného souhlasu s tvrzením nějakých dogmat! Skutečná nevěra má vždycky své hluboké a zásadní důvody v člověku a je proto rozhodnutím člověka, které jej může již samo o sobě odsoudit¹²⁶. Kdo nechce přijmout Boží zachraňující čin v Synu vydaném za nás, nutně propadl soudu a je již teď odsouzen, i když se to projeví s konečnou platností teprve onoho dne před velkým bílým trůnem (Zj 20,11n).

K této důležité otázce Pán Ježíš ještě něco dodává na 19 vysvětlenou. Bůh neposlal Pána Ježíše na svět, aby soudil,

125 Oddělování obou stránek víry (tedy jak domněnka, že záleží na člověku, který víru může a musí kdykoli mít, tak i představa, že je to výhradně Boží záležitost, na kterou člověk může jen pasivně očekávat) je velice nebezpečné jak v kázání, tak i v péči o duše.

126 Při tom je třeba si všimnout, že Pavel v 1K 14,24n v tomto smyslu rozlišuje nevěřící a neučené. A právě tak je třeba vědět, že podle tohoto místa do křesťanského shromáždění mohou přijít i nevěřící a být v něm přemoženi. Rozhodnutí lidí pro víru nemusí být vždy ihned definitivní.

ale aby zachraňoval¹²⁷. Ale přece je zde soud, který je mnohem hroznější než jakýkoli soud na základě zákona, soud, jemuž nelze uniknout. Vynesl-li zákon nad našimi hříchy rozsudek smrti, má jistě pravdu. Nikdo však nemusí pro své hříchy zahynout, i kdyby byly největší. Zachraňující Boží láska na kříži snímá KAŽDÝ hřích. Kdo však odmítá tuto lásku, vydává sám sebe do zatracení. To, co přichází z Boží lásky na tento svět jako záchrana, tedy jako protiklad jakéhokoliv soudu, se nakonec stane přece jen posledním soudem. Soud pak je v tom, že světlo přišlo na svět, ale lidé si zamilovali více tmu než světlo. Pán Ježíš to může říci, protože ví, "co je v člověku" (2,25). Neklame se ve svém pohledu na Nikodéma a na vládnoucí třídu národa. Tato skrytá "záliba" ve tmě bude znamenat pro Pána Ježíše kříž a také jeho poslové zažijí mnoho těžkostí (viz Sk 13,46; 2K 4,15; 4,4). Zkušenosti z celého světa potvrzují pravdivost toho, co zde bylo řečeno.

20 Důvod k tomuto postoji lidí vůči světlu lze zjistit. Proč lidé milují tmu více než světlo? Janovo evangelium odpovídá: Protože jejich skutky byly zlé. A vysvětluje dále: Neboť každý, kdo dělá něco špatného, nenávidí světlo a nepřichází k světlu, aby jeho skutky nevyšly najevo. Známe to z vlastní zkušenosti. Lidé se snaží všechno zlé, ošklivé a nečisté skryt a milují tmu lži, popírání, nepravdivé výmluvy a sebeospravedlňování¹²⁸.

21 Porozuměli jsme tomu? Vztahují se tato slova na skupinu zvláště špatných lidí, proti nimž je teď ve verši 21. postaven "dobrý člověk"? Kdo však činí pravdu, přichází k světlu,

127 Často se tvrdí, že tyto věty už nepatří k rozmluvě s Nikodémem, že to jsou evangelistovy vysvětlivky. Schlatter k tomu poznamenává: "Je zajímavé, že se stalo zvykem oddělovat poslední slova 18. verše od předchozího textu, i když teprve těmito slovy dospěla řeč k Nikodémovi, a teprve teď mu odkryla, co je v jeho okruhu, a otevřela mu cestu, po které mohl přijít k Řánu Ježíši".

128 Moderní psychologie odkryla, jak se velmi snažíme potlačit mučivé pocity viny a jak naproti tomu naše podvědomí chce je vyvést znovu na povrch.

aby se ukázalo, že jeho skutky jsou vykonány v Bohu. K Pánu Ježíši, ke světlu z Boha, přicházejí jen tito "dobří lidé"? 1900 let existence evangelia takový názor vyvrací. Do Božího království vždycky přicházejí dřív celníci a nevěstky (Mt 21) než lidé, kteří se sami považují za dobré, spravedlivé a pobožné, a které dokonce takto vidí a uznávají i jiní. Verš 19. nevyzvedává skupinu zvláště "špatných" lidí. Konstatuje pouze stav lidstva. Takoví jsou všichni lidé bez výjimky. Jak ale potom může Jan říci: Kdo však činí pravdu? Poprvé se setkáváme se zvláštním pojmem činit pravdu. Myslíme si, že pravdu lze znát, vědět a rozumět jí. I v křesťanství se ponejvíce zaměřujeme na toto rozumové chápání pravdy. Přitom používáme ten pojem pravdy, který počítá jen s "myšlenkovou správností". Jan však, jak jsme již poznali (pozn. k 1,17), pod slovem pravda rozumí opravdovou skutečnost života v protikladu ke všem domněnkám a k jakémukoliv zakrývání skutečnosti lží. K vlastní pravdě nás tedy nepřivede myšlení samo o sobě, ale pouze rozhodný krok, který znamená vzdát se útěku do temnoty a přiznat se ke skutečnosti, ať už je jakákoliv. To je první a základní čin pravdy. Činit pravdu tedy znamená především to, čemu říkáme činit pokání. Znamená to opustit úkryt ve tmě, vystoupit na světlo, ve kterém pochopitelně vyjdou najevo naše zlé skutky.

Tohoto kroku se lze odvážit jen tam, kde je Boží odkrývající světlo v Pánu Ježíši současně zjeveno jako zachraňující a obnovující světlo. Opravdové, upřímné pokání je jen u kříže. Pokání, opravdovost ve světle a víra v Božího Syna povýšeného na kříži, který je Zachránce těch, kdo vidí sebe jako ztracené, to jsou skutky vykonané v Bohu. Potvrzuje to i odpověď Pána Ježíše na otázku, "jak máme jednat, abychom konali skutky Boží": "Toto je skutek, který žádá Bůh: abyste věřili v toho, koho on poslal" (6,28n).

Člověk, který činí pravdu, už není "tělem". Je zplozen shůry a znovuzrozen, proto může vidět Boží království a vejít do něho. Ba, již teď v něm žije, protože Otec jej "přenesl do království svého milovaného Syna" (Ko 1,13). I to

ukazují dějiny zvěstování evangelia o Pánu Ježíši ve všech staletích, ve všech světadílech, mezi všemi národy. Nikodém přišel jen proto, aby s "učitelem" Ježíšem vedl teologickou rozpravu a slyšel od něho, za koho se považuje. Pán Ježíš jej však postavil před rozhodnutí: buď "činit pravdu" a vyjít na světlo, anebo zůstat v zahynutí. Jen v tomto rozhodnutí poznáme, zda je Pán Ježíš opravdu pouze velký učitel nebo skutečný Mesiáš a dárce života pro ztracené. Jan se ani slůvkem nezmiňuje o výsledku rozhovoru. I to dokazuje autentičnost (pravost) jeho evangelia. Při vymyšleném rozhovoru s Nikodémem by si pisatel nenechal ujít příležitost ukázat vítězství Pána Ježíše nad vysoce postaveným farizejem.

Nikodém se Pána Ježíše nezbavil, jak ukazují pozdější zprávy. Ale ani 19,39 ještě není důkazem o narození shůry, o kterém s ním Pán Ježíš hovořil.

POSLEDNÍ SVĚDECTVÍ JANA KŘTITELE

Jan 3,22-36

- v. 22: J 4,1-2
 v. 24: Mt 14,3; Mk 1,14
 v. 26: Mt 3,11,13; J 1,26-34
 v. 27: Mt 28,18; J 6,65; 19,11; 1K 4,7
 v. 28: Mt 11,10; L 3,15-17; J 1,20.23.27
 v. 29: Mt 9,15; 22,2; Mk 2,19; J 15,11; 17,3; 2K 11,2; Zj 22,17
 v. 31: 1K 15,47
 v. 33: Ř 8,16; 1J 5,10
 v. 35: Mt 11,27; 28,18; J 5,20; 10,17; 16,27; 17,2; Fp 2,9
 v. 36: L 3,7; J 3,18; Ř 2,8; 11,20; 30-32; Ef 2,3; 1J 5,12
 Zd 3,18n

Pán Ježíš přišel do Jeruzaléma k velikonočnímu svátku 22 pascha jako mnoho dalších poutníků. Neměl v úmyslu se zde déle zdržet, i když byla jeho první činnost ve městě významná. Nevracel se prostě zpět do Galileje, jak si to podle celkového obrazu načrtnutého synoptickými evangelisty bezděčně myslíme, nýbrž odešel se svými učedníky do judské země; tam s nimi pobýval a křtil. Zjišťujeme, že očitý svědek a apoštol Jan říká něco, co bychom se bez něho nikdy nedozvěděli. Pán Ježíš pobýval se svými učedníky delší dobu v Judsku. Tato krajina sahá až k Jordánu, kde zřejmě Pán Ježíš křtil. Viděli jsme, že Pán Ježíš nezůstal s Janem Křtitelem a nepřipojil se bezprostředně k tomuto hnutí (1, 43). Ale Janův křest byl pro Pána Ježíše tak mocným projevem Boží vůle, že ho nepovažoval jen za výjimečnou záležitost Jana Křtitele, ale sám tuto Boží vůli též naplnil. Tím se naplňuje i naše poznání slov Pána Ježíše o vodě a Duchu v 3,5.

Voda křtu pokání je tak bezpodmínečnou nutností pro 23 cestu k spáse, že jí sám použije. Při rozmluvě s Nikodémem myslel na tuto vodu a ne na později ustanovený křesťanský křest.

Jan Křtítel pokračuje ve své činnosti. Evangelista ví přesně, kde se odehrávala: Také Jan křtíl v Ainon, blízko Salim, protože tam bylo dostatek vody. Neznáme přesně zeměpisnou polohu obou míst. Hieronymus (asi 345-420), který byl od roku 386 představeným kláštera v Betlémě, svědčí o stejnojmenném místě 12 km jižně od Skythopolisu. A ještě dnes existuje Salim pět a půl kilometru na východ od Sichemu. Podle toho by mohl Jan Křtítel posunout své působíště z "Betánie na druhém břehu Jordánu" (viz pozn. k 1,28) dále na sever. Pak je ale důležitý dovětek, že i tam, do vzdálenější krajiny, lidé přicházeli a dávali se křtít. Jan od počátku vyhledával samotu a očekával, že ti, kdo touží po spasení, za ním přijdou. Pán Ježíš šel do Jeruzaléma a působil hned na veřejnosti v hlavním městě svého národa, čímž stavěl před rozhodnutí Izrael jako celek. V tom je výrazný rozdíl mezi Janem Křtitelem a samotným Mesiášem.

24 Evangelium při tom zdůrazňuje: To bylo ještě před Janovým uvězněním. Vědomě tak upřesňuje zprávu v Mk 1,14, podle níž by Pán Ježíš započal svou veřejnou činnost až po zatčení Jana Křtitele. Z úst očitého svědka víme, že Jan Křtítel a Pán Ježíš po určitou dobu působili ve svém posláni od Boha současně, i když na různých místech.

25 Tato časová souběžnost křtů se stala příčinou sporů. Mezi učedníky Janovými a Židy došlo ke sporu o očišťování. O přesném obsahu tohoto střetnutí nic nevíme. Mohlo jít zcela všeobecně o otázky očišťování, snad i o vztah nového křtu k mnoha omýváním, která znal a vykonával každý Žid. To, co následuje, nám však ukazuje, že se nějaký Žid veřejně ptal, není-li očištění Ježíšovým křtem účinnější než Janovým křtem, protože je stále žádanější a přitahuje stále větší množství lidí. Janovi učedníci byli touto otázkou dotčeni a obracejí se na samotného Jana.

26 Přišli k Janovi a řekli mu: "Mistře, ten, který byl s tebou na druhém břehu Jordánu, o němž jsi vydal dobré svědectví, nyní sám křtí a všichni chodí k němu." Sám jejich mistr má zaujmout postoj k této skutečnosti a tím i jim pomoci správně porozumět vývoji situace, která byla pro ně nepříjemná.

Tak dochází k dalšímu, posledního svědectví Jana Křtitele, které nám evangelium Janovo zaznamenává. Jan Křtitel bude brzy uvězněn a popraven¹²⁹. Toto poslední svědectví navazuje nejprve na předchozí a Janovým učedníkům důrazně připomíná: Vy sami jste svědkové, že jsem řekl: Já nejsem Mesiáš, ale jsem vyslán jako jeho předchůdce. Předtím je však uvedena kratičká věta, která má dotazujícím se učedníkům ukázat správný postoj. Jan odpověděl: "Člověk si nemůže nic přisvojit, není-li mu to dáno z nebe". To je snad všeobecná pravda o člověku přes všechnu jeho opovážlivost a přes všechny zdánlivé úspěchy na světě. To platí jednoznačně pro jakoukoli činnost v Božím díle. Každé vlastní přisvojení, i kdyby bylo dočasně sebevíc úspěšné a velkolepé, zůstává zcela marné¹³⁰ a neúčinné¹³¹. Učedníci mohou být zcela klidní. Jejich mistr mohl a může konat jen to, k čemu byl Bohem povolán a vstrojen. Velikost i omezení jeho činnosti je v jeho poslání - předchůdce Mesiáše. Ale Pán Ježíš si nebere nic o své vůli. Jemu je skutečně dáno z nebe něco docela jiného - aby byl Mesiášem.

Jan Křtitel teď působivě vysvětluje svá dřívější svědectví. Vidíme v tom kus skutečného života, který Jan Křtitel prožil. Používá přitom obrazu tehdejších svatebních zvyků. Bylo to přiléhavé, protože doba Mesiáše se všeobecně označovala jako "čas svatby". Od dob, kdy Píseň Šalomounova byla přijata do kánonu Starého zákona a symbolicky vykládána, se Izrael považoval za Boží "nevěstu". Bylo to připraveno jedinečným kázáním Ozeáše (Oz 1 a 2). A tak to, co teď Jan Křtitel řekl svým učedníkům, je jednak prostý příklad ze života, a jednak obraz, který je třeba chápat "mesiášsky". Ženich je ten, kdo má nevěstu. Ženichův přítel,

129 Některé rukopisy uzavírají oddíl poznámkou po verši 36.: "A pak byl Jan vydán".

130 Proto slovo "nemůže" má v řeckém textu význam "nemá k tomu moc", "není schopen".

131 Jak těžko chápeme, že v krvi máme "jed" pádu do hříchu, což je falešná představa o vlastní moci a slávě.

který u něho stojí a čeká na jeho rozkaz, upřímně se raduje, když uslyší ženichův hlas. Ženichův přítel není jen tak někdo z jeho přátel. Je to nejspíše významný přítel, kterého ženich poslal na námluvy, aby získal souhlas rodičů, a který právě přivedl ženichovi nevěstu. Teď, v den svatby, je jeho činnost u konce, a tak se raduje z hlasu ženicha, který svědčí o jeho lásce k nevěstě. Tu pak tento přítel stojí, což je určitým znakem přednosti před ostatními svatebními hosty, kteří podle tehdejších zvyků leželi při stole. Ženichem je však jednoznačně jen ten, kdo má nevěstu. Jan je ve vztahu k Pánu Ježíši tento přítel. Jeho úkolem bylo připravit Izrael na příchod Mesiáše, získat mu připravený národ jako "nevěstu" a přivést mu ji (L 1,17). Tento úkol je naplněn. Ženich je zde, jeho hlas je třeba poslouchat. Jan teď nechce a nemůže mít žádnou jinou radost než tuto "radost přítele". Říká: A tak je má radost dovršena. Teď záleží jen na Ježíši, protože je ženichem, který má nevěstu.

30

Je tedy zcela v pořádku, jestliže Ježíš roste a Jan ustupuje. On musí růst, já však se menšit. A to začíná již teď u křtu, který dělá učedníkům Jana Křtitele takové starosti. Rozruch kolem Jana utichne, všichni půjdou za Ježíšem. A brzy se Jan Křtitel zmenší úplně. Tato výrazná postava probuzeneckého hnutí zmizí ve vězení a přijde o život pro nenávisť jedné ženy a pro smyslý tanec jednoho děvčete. Ježíš však bude růst, bude z něho Kyrios, Pán a Zachránce, stane se hlavou církve znovuzrozených, kteří již teď mohou mít život přicházejícího eónu.

Jan to plně pochopil a uznal jako nutnost. Proto říká svým učedníkům, že se tak musí stát. Zanechal tím nezapomenutelné pravidlo církvi Pána Ježíše a všem jejím služebníkům a služebnicím. Jakákoliv činnost v církvi má sloužit pouze k tomu, aby Pán Ježíš mohl růst a stát se velkým. Každá lidská velikost se musí menšit a ztrácet. Služebníci a služebnice Pána Ježíše mohou s tím jako Jan souhlasit s plnou radostí, i když menšit se je pro ně někdy velmi

bolestivé¹³². Řeč Jana Křtitele v tomto verši končí. Přijali ji. Evangelista však na ni bezprostředně navazuje svědectvím, v němž souhrnně sděluje církvi, co řekl Jan Křtitel ve svém postavení svým učedníkům.

Kdo přichází shůry, je nade všecky. Mezi Pánem Ježíšem a Janem Křtitelem (i všemi "velikány" v Božím království) není zásadní rozdíl jen ve velikosti toho, co dostali z nebe. Mezi nimi je i kvalitativní protiklad. Kdo pochází ze země, náleží zemi a mluví o pozemských věcech. Jan Křtitel (nebo evangelista) mluví o pozemském bytí a zdůrazňuje ještě jednou; kdo je ze země, je zemí nutně poznamenán v celé své bytosti. Z tohoto stavu se ani při nejlepší vůli nemůže vymanit. Nepomůže mu ani jakákoliv duchovní činnost. Proto mluví o pozemských věcech.

Zcela jiný je ten, kdo není ze země, ale přichází shůry¹³³. Je nade všecky. To je jasné samo o sobě. Nemusíme se ptát, zda existuje vůbec někdo, kdo přichází shůry, a kdo by to mohl být. Je to řečeno o Pánu Ježíši. Zdvojené svědectví naší věty: Kdo přichází shůry, kdo přichází z nebe, je nade všecky, se vztahuje na Pána Ježíše a jeho slávu. Pro svůj původ, který určuje jeho podstatu, je Pán Ježíš nadřazen lidem, a to i těm největším, jací kdy byli nebo budou. Je totiž zásadní rozdíl mezi tím, kdo je ze země, a

132 Tak je také překonána žárlivost, zvláště špatný projev naší hříšné podstaty, našeho já, která tak snadno působí rozdělení mezi služebníky a služebnicemi Páně. "Projevuje-li se někde zvláštní milost Pána Ježíše, raduj se z milosrdenství, které získali druzí" (Zinzendorf). Jde přece jedině o Pána Ježíše a o rozšíření jeho milosti.

133 Toto slovo je současně obranou proti gnosti. Gnostikové v řeckém idealismu (Platon) považovali duši každého člověka za něco, co přišlo "z nebe", a co je teď uvězněno v těle, které je "ze země". Vykoupení má představovat vysvobození duše ze žaláře těla. Naproti tomu evangelium vidí celého člověka v jeho podstatě jako toho, kdo pochází ze země. Jedině Pán Ježíš je z nebe. Proto záchranu potřebuje celý člověk, tedy i v duchovním životě. Nejde o záchranu z těla, ale o záchranu z hřícha.

tím, kdo přichází shůry, který nemůže být ani v nejmenším nahrazen lidskou veličinou¹³⁴.

32 Pouze ten, kdo přichází shůry, může být "opravdovým svědkem" nebeských věcí, Boží pravdivosti a skutečnosti. Svědčí o tom, co viděl a slyšel! Vzpomeňme si na rozhovor s Nikodémem v této 3.kapitole. Pán Ježíš je svědek, je jím v tom nejvyšším a nejčistším smyslu, je svědek "věrný a pravý" (Zj 3,14). Svědčí o tom největším, co existuje, o Boží pravdě a jen o ní, svědčí cele a jasně. Jen on sám splňuje podmínky pravého svědka, sám totiž viděl a slyšel. Ale stejně jako již v 1,5; 1,10n a 3,11 vzniká nepochopitelná situace: ale jeho svědectví nikdo nepřijímá. Vždyť otázka Boha, jeho podstaty a vůle je nejdůležitější a Pán Ježíš je jediný na světě, kdo jí jako svědek může zodpovědět, protože přichází z nebe. Přesto je tato odpověď v jeho svědectví zamítnuta!

33 Stejně jako v 1,10-12 proti předcházejícímu výroku se zdánlivě absolutním "nikdo" čteme druhý, v němž se přece jen může mluvit o lidech, kteří slovo Pána Ježíše slyší. Kdo však jeho svědectví přijal, potvrdil tím, že Bůh je pravdivý. Právě tímto rozporným způsobem je nám výstižně naznačena skutečnost. Pohlédneme-li s vědomím jedinečnosti svědectví Pána Ježíše na svět, kde milióny a milióny lidí tomuto svědectví nevěnují ani na okamžik pozornost, pak nám projede srdcem: ale jeho svědectví nikdo nepřijímá. Když však tento svět, zeměkouli procestujeme, najdeme všude, i v těch nejdolejších koutech lidí, kteří tuto zvěst přijali. Potvrdili tím, že Bůh je pravdivý. To je zvláštní výrok. Není to právě naopak, že Bůh potvrzuje, pečeti věřícího (2K 1,22)? Může člověk potvrdit Boží pravdivost? Jistě! Věřící tak činí tím, že "věří". Příkládáme tím svou pečeti pod Boží výpověď. Vyznáváme, že nás Bůh neoklamal

134 Toto vyvrací každou teologii, starou i moderní, která zastřeně nebo i otevřeně učí, že Pán Ježíš byl jen člověk. Kdyby nepřišel shůry, z nebe, ale byl jako všichni lidé ze země, pak by samozřejmě mluvil o ní a jak by nám mohl pomoci?

a nepodvedl, ale že je pravdivý a že nás staví na skálu svatě a zachraňující skutečnosti. Víra není nějaký neurčitý náboženský pocit, není to nejistá úvaha či názor. Víra má co činit v plném smyslu s pravdou. Víra má svůj pevný postoj v tom, že uznává Boží pravdu a pravdivost. A naopak, hřích nevěry je v tom, že dělá z Boha lháře.

Jak však potvrdím Boží pravdivost, přijmu-li svědectví 34
 Pána Ježíše? Ten, koho poslal Bůh, mluví slova Boží. Pán Ježíš je proto pravý svědek, že neříká nic vlastního, ale jako Boží vyslanec jen slova Boží. Přitom se zde nemluví o samostatných slovech (logoi), ale o takových slovech (themata, hebr. debarim), která vyjadřují skutečnost, děj. Pán Ježíš může bezprostředně říkat taková slova, protože je příjemce a nositel Božího Ducha. A Bůh udílí svého Ducha v plnosti (bez odměřování). To lze samozřejmě říci, jak nám to ukazují následující verš, jen o Synu, ne o prorocích, kteří přijímali jen občas osvětlení Duchem a moc Ducha pro určité úkoly, kteří tedy měli Ducha jen do určité "míry". Pro Syna však platí: bez odměřování. Slovo "odměřování" nám představuje, jak prodavač plní své zboží do odměrky, aby je pak vsypal do nádoby kupujícího (viz L 6,38)! Tak Bůh nejedná, když propůjčuje svému Synu božského Ducha. Daroval mu Ducha bez omezení, plně. Proto každý, kdo přijímá svědectví Pána Ježíše, potvrzuje Boží pravdivost a věrohodnost, přikládá k ní svou pečeť. Tím, že vírou nasloucháme Pánu Ježíši, není Bůh odsunut stranou, ale naopak, je poctěn a uznáván jako věrný a pravý.

Tím jsme se setkali s jedním charakteristickým rysem, 35
 provázejícím Janovo svědectví v jeho evangeliu. Záleží mu na tom, aby ukázal naprostou jednotu mezi Pánem Ježíšem a Bohem, mezi Otcem a Synem. Již tehdy musela existovat obava, aby chom svým svědectvím o Pánu Ježíši "nepotlačovali" samého Boha a nezmenšovali čest Otce tím, že stavíme Syna do středu našich písní, kázání, našeho velebení a naší vděčnosti. Ne, toho se nemusíme obávat¹³⁵. Otec miluje Syna

135 Viz k tomu výklady veršů 5,22-23.

a všecku moc dal do jeho rukou. Nevztahujme naše žárlivé myšlení na srdce Pána Ježíše a Boha. Mezi Otcem a Synem vládne výhradně čistá láska. A láska dává, obohacuje milovaného, má radost, vidí-li, že milovaný je obdivován a uznáván plnou měrou. Bůh nedal do rukou Pána Ježíše jen "něco", nebo jen "mnoho", ale dal mu všechno. Pak to tedy odpovídá Boží vůli a oslavuje jeho vlastní jednání, jestliže hledáme a nalzáme v Pánu Ježíši všechno.

36

Proto náš postoj k Pánu Ježíši rozhoduje o našem životě. Kdo věří v Syna, má život věčný. Kdo Syna odmítá, neuznává život, ale hněv Boží na něm zůstává. Zde není napsáno: "Kdo věří v Boha", to by bylo neurčité, závislé na naší myšlenkové libovůli. Rovněž nečteme "kdo věří v Otce". Otce nelze nalézt a ani on sám nechce být nalezen nikde jinde než v Synu, v Pánu Ježíši. Kdo však věří v Pána Ježíše, kdo se mu cele v důvěře oddá, získává věčný život. Opět je zde uvedeno jednoduché, ale jasné slovo má. Nebude jej mít teprve až po smrti nebo možná v nejposlednější den, ale má jej teď, žije již teď eónický život tím, že věří v Pána Ježíše. Poselství o Pánu Ježíši neutěšuje nejistou budoucností, ale zve lidi, aby přijali život a měli jej již teď a na této zemi.

Vedle tohoto neslýchaného zaslíbení však stojí (stejně jako ve verši 18.) hrozná nebezpečí, jehož hrůza je úměrná slávě tohoto zaslíbení a která jej chrání před povrchním porozuměním. Jan při tom nezměnil formulaci "kdo nevěří v Syna" jen z důvodu jazykové pestrosti na znění kdo Syna odmítá. Stejně jako Pavel (Ř 1,16; 2Te 1,8) chápe víru jako poslušnost. Víra není libovolné přesvědčování o nějakých dogmatech a názorech. Víra je poslušnost toho, kdo se s námi setkává se světlem božské pravdy¹³⁶. Proto odmítnutí

136 V tomto smyslu víra není ani odyha, skok do neznáma, při kterém bychom chtěli vyzkoušet, zda Bůh vůbec existuje. Bůh může samozřejmě potvrdit i takovou "odvážnou" víru. Ale vlastní podstata pravé víry to není. Víra znamená, že jsem vnitřně přesvědčen o pravdě, kterou teď musím poslouchat.

Pána Ježíše není záležitostí mého vlastního názoru, podle kterého mohu dělat libovolně co chci, aniž by to pro můj život cokoli znamenalo. Odmítnutí Pána Ježíše je čin neposlušnosti, v důsledku kterého nebudu vidět život. Přitom je v textu slovo "život" bez určitého členu¹³⁷. Kdo odpírá Pánu Ježíši poslušnost víry, neuzří život. Přišel o všechny nároky na život. Neuvidí nic z toho, co život je. A je o něm řečeno ještě něco horšího: hněv Boží na něm zůstává. Jan předpokládá (stejně jako Pavel v Ř 1,18), že Boží hněv spočívá na celém lidstvu. Tento hněv je odňat pouze tam, kde se Boží bezhříšný Syn stal hříchem a jako Boží Beránek nesl hřích světa. Jen tam, kde zaujímá toto místo, je člověk osvobozen od Božího hněvu. Kdo však odmítá poslušný krok víry k Ježíši, nutně zůstává pod vlivem Božího hněvu. A před ním jej nemůže zachránit žádná pobožnost, žádná vlastní spravedlnost. Svou vlastní nevěrou zavrhl jedinou záchranu. Teď musí zahynout pod tíží Božího hněvu. Jaká je to existence už dnes? Jaká bude v tomto případě věčnost? Jak hrozné, ale přitom zachraňující je to, že tato kapitola, nazývaná též "evangeliem v evangeliu", která přináší světoznámá slova o Boží lásce, končí slovy o Božím hněvu. Teprve verše 16. a 36. dohromady nám říkají celou pravdu. Jeden verš chrání druhý před neporozuměním. O Božím hněvu mluvíme správně pouze tehdy, zvěstujeme-li ze všech sil Boží lásku, která nám připravila záchranu z tohoto hněvu. Ale Boží lásku zvěstujeme správně pouze tehdy, neukrýváme-li přitom celou vážnost Božího hněvu. Je třeba říci, že Boží hněv zůstává pro každého, kdo pohrdá Boží láskou, projevenou tím, že Bůh dal svého Syna. Každé zahrávání si s představou o "všeobecném smíření" je, díky těmto slovům, neoprávněné.

137 Pozn. př.: To platí i pro německý text.

ČINNOST PÁNA JEŽÍŠE V SAMARĚ

Jan 4,1-42

v.	1:	J 3,22.26
v.	2:	LK 1,17
v.	4:	L 9,52
v.	5:	Jz 24,32
v.	6-8:	Mk 4,38
v.	9:	L 9,52n
v.	10:	Ž 36,10; J 7,38n; Zj 21,6
v.	14:	Iz 49,10; 55,1; 58,11; J 6,27.35.48; 7,38n
v.	19:	L 7,39; J 1,49; 9,17; LK 14,24n
v.	20:	5M 12,5n; Ž 122
v.	21:	Ml 1,11; Sk 6,14
v.	22:	2Kr 17,29n; Iz 2,3; Ř 11,18
v.	23:	Ef 2,18; lJ 5,6
v.	24:	Ř 12,1; 2K 3,17
v.	25-26:	J 1,41; 9,37
v.	32-34:	Ž 40,9; Mt 4,4; J 5,36; 6,38; 17,4; 19,30
v.	35:	Mt 9,37; Mk 10,2; Sk 8,25; Zj 14,15
v.	36:	Iz 9,2; LK 3,6-9
v.	37:	Jb 31,8; Ml 6,15
v.	39-40:	Mt 8,34; J 4,29
v.	42:	J 3,17; Sk 8,5-8; lJ 4,14

- 1 Když se Pán dověděl, že farizeové uslyšeli, jak on
 3 získává a křtí více učedníků než Jan-ač Ježíš sám nekřtil,
nýbrž jeho učedníci - opustil Judsko a odešel opět do Ga-
lileje. Činnost Pána Ježíše v Judsku nemůžeme považovat za
 příliš krátkou. Nechal-li Pán Ježíš podle verše 35. učed-
 níky počítat, že jsou ještě čtyři měsíce do žní, pak popi-
 sovaný odchod z Judska musel být v prosinci nebo začátkem
 ledna. Jestliže se před tím po vlastních svátcích fáze (2,
 13n) zdržel v Jeruzalémě ještě několik dní nebo dokonce tý-
 dnů, trval jeho pobyt v Judsku několik měsíců. Jen proto
 mohlo dojít k hnutí tak velkého rozsahu, které působilo fa-
 rizeům značné obavy. Judsko je část Palestiny, která byla
 s Jeruzalémem spjata nejtěsněji. Proto farizeje velice za-
 jímá, co se děje v této oblasti. Již vůči Janu Křtiteli se
 stavěli odmítavě a slyšeli jeho tvrdou kritiku (Mt 3,7-10).
 A teď on získává a křtí více učedníků než Jan. Přitom Jan

poznává, že již Pán Ježíš se choval tak, jak to později vidíme u apoštolů Petra a Pavla (Sk 10,48; 1K 1,17). Jejich vlastním posláním je zvěstovat slovo, křest přenechávají jiným. O výslovných pohrůžkách skupin farizeů¹³⁸ vídčí Pánu Ježíši sice nečteme, ale on se chce v každém případě vyhnout konfliktu. Tento "ústup" Pána Ježíše je charakteristický. Ještě nepřišla jeho hodina. Jeho věcí není boj ve vlastní síle ani lidské hrdinství, ale poslušnost Otci, který mu teď nepřikazuje trpět, ale pracovat (5,17; 9,4). A tak se vrátil do Galileje¹³⁹.

Musel však projít Samařskem. Na té cestě přišel k samařskému městu jménem Sychar, v blízkosti pole, jež dal Jákob svému synu Josefovi. Cílem byla Galilea, jen cesta vedla přes Samařsko. Dorazil k městu Sychar, které nesmíme zaměňovat s blízko ležícím Sichemem. Podle domněnek přetrvalo dodnes jako vesnice Askar na úpatí hory Hébal. Zdá se, že v tehdejší době bylo Sichem zcela bezvýznamné, a proto nám Jan uvádí Sychar jako větší městečko této krajiny. Místo je v blízkosti pole, jež dal Jákob svému synu Josefovi. I Samaři má své staré posvátné tradice. Čím více Židé upírali Samařanům opravdový izraelský původ a skutečnou příslušnost k Božímu lidu, tím horlivěji tito prosazovali takové myšlenky z dob patriarchů. I obyvatelé Sycharu vzpomínali s hrdostí: zde je kus pole, který koupil Jákob podle LM 33,19n od synů Emora. S tím souvisí zpráva z LM 48,22, která hovoří o dílu země, který dal Jákob Josefovi jako přídavek k dědictví. Spojení těchto obou zpráv se zdůvodňuje tím, co vypráví Jozue 24,32 o uložení ostatků Josefa na tomto dílu pole Jákoba.

138 Jan říká "farizeové". Tím ukázal, že tvořili uzavřenou skupinu. I když snad tu a tam z jejich středu vystoupili ojedinelí zákoníci, přesto jednali a rozhodovali společně jako farizeové. I Nikodém nanejvýš mohl vznést dotaz, avšak jednání skupiny tím nemohl změnit (7,50-52).

139 Jan tímto údajem současně potvrdil a upřesnil zprávu Matouše 4,12.

- 6 Avšak Pán Ježíš nehledá Josefův hrob. Nedodrzuje židovský zvyk zdobit hroby otců a projevovat jim poctu (Mt 23, 29). Přitahuje ho něco jiného. Byla tam Jákobova studna. O ní se Starý zákon nezmiňuje, i když jinak popisoval studny z dob otců. Jak nám však ukazuje verš 12., lidé v Sychar jsou přesvědčeni, že tuto studnu vykopal sám Jákob a že z ní pil se svými syny i se svým dobytkem. Studna je v originálu označena nejprve jako pramen a pak, ve verši 12., jako studna. Není to tedy pouhá cisterna, nádrž, která by jen shromažďovala dešťovou vodu. Voda této studny pramení ze země. Na takový pramen se však narazilo teprve při kopání, proto je studna hluboká. Byla obezděna a nahoře přikryta poklopem. Chtěl-li si kdo nabrat vodu, musel dolů spustit vědro. Kdo putoval z Judska do Sychar, přišel nejprve k této studnici a až pak do samotného města¹⁴⁰. Tak jí našel i Pán Ježíš. Učedníci šli dále do Sycharu, aby nakoupili něco k jídlu (v.8.). Ale Ježíš, unaven cestou, usedl u té studny. Mohl to být okraj studny nebo místo pod stromem, které se nabízelo k odpočinku. Pán se u ní posadil "jen tak", tedy bez nějakého rozmyšlení, protože byl unaven po cestě. "Slovo se stalo tělem" opravdově. Pán Ježíš je pravý člověk, který pociťuje únavu a hledá odpočinek.
- 7 A přece nemůže odpočívat, protože sem přichází samařská žena, aby načerpala vodu. Označení "samařská" se nevztahuje ke slovu přišla, ale ke slovu žena. Žena přichází z blízkého Sycharu, ne ze vzdáleného Nablusu, postaveného na troskách starého města Samaří. Pochází ze samařské krajiny. Je to skutečná Samařanka. Evangelista udává: Bylo kolem pole dne. To je nápadné. V tuto dobu největšího vedra se nechodí pro vodu, zvláště k tak vzdálené studnici. Bojí se tato žena setkání s ostatními, kteří chodí pro vodu ráno nebo večer?
- 8 Pán Ježíš hned vidí ubohost a rozvrácenost života této ženy. Právě proto navazuje rozhovor s touto osamělou a opo-

140 Vidíme, jak Jan velice přesně znal tato místa.

vrhovanou ženou a začíná prosbou: Dej mi napítí!

Osamělý člověk je citlivý a nedůvěřivý. Samařská žena 9 mu odpovídá: "Jak ty jako Žid můžeš chtít ode mne, Samařanky, abych ti dala napít?" Evangelium vysvětluje: Židé se totiž se Samařany nestýkají. Židy a Samařany dělilo staré a hluboké nepřátelství. Po dobytí Samaří¹⁴¹ Asyřané odvedli do zajetí velkou část izraelského obyvatelstva a na jejich místě se usídlili cizí lidé z různých částí Asyrie (Ed 4,9n). Tak vzniklo smíšené obyvatelstvo, kterým čisto-krevní Židé pohrdali. Současně vzniklo jejich vlastní smíšené náboženství. Izraelské rodiny pozůstalé v zemi se pevně držely Boha. Samařané zachovávali Pentateuch (pět knih Mojžíšových) a jen jej uznávali za směrodatné Písmo. V zemi byly vybudovány svatyně, především chrám na hoře Garizim, vypínající se nad Sichemem. Samařané také živě očekávali Mesiáše. I pohanští přistěhovalci se zúčastňovali těchto bohoslužeb, protože tehdejší lidé, a zejména pohané, se domnívali, že bohové jsou pevně spojeni s určitou zemí. A jestliže žili na izraelském území, pak museli také vzdávat izraelskému Bohu - vedle svých vlastních - božskou poctu. To vše je velmi názorně popsáno v 2Kr 17,41. Můžeme tam jasně vidět i kultické a náboženské pohrdání ze strany Židů. Po návratu Izraele z babylonského zajetí, obnově Jeruzaléma i chrámu, se rozpory ještě přiosměřily (obraz o tom nám podává kniha Nehemiášova). A to zůstalo beze změn i v novozákonní době¹⁴². "Samaritán" je židovská nadávka (8, 48)¹⁴³. Tak chápeme podivnou nebo i možná rozhořčenou obranu ve slovech samařské ženy. Je opravdu samařská žena, která nechce mít se Židem nic společného. V Pánu Ježíši asi

141 O konci severní říše viz Novotný: Biblický slovník, heslo "Samaritán".

142 Je to zřejmé např. u židovského spisovatele Josefa Flavia (38-100 n.l.), který se ve svých dějepisných dílech zmiňuje o Samaritánech jen s nenávisí a zkrsleně.

143 Jak je to zvláštní, že v důsledku podobenství Pána Ježíše se slovo Samaritán stalo čestným označením!

každý na první pohled poznal Žida podle "trásní"¹⁴⁴, které nosil na svém plášti. I obyvatel Galileje je totiž Žid, který patří k Jeruzalému a podléhá mu.

- 10 Pán Ježíš odpovídá klidně, jak mu to umožňovala láska a vědomí pravé velikosti toho, čím je. Kdyby byl opravdu jen Žid, pak by měla Samařanka pravdu. Ale není tomu tak. Kdybys znala, co dává Bůh, a věděla, kdo ti říká, abys mu dala napít, požádala bys ty jeho, a on by ti dal vodu živou. Pán teď začíná obracet hovor ke svému cíli. Tato žena si má sama uvědomit hlubokou bídu svého života, kterou Pán tak jasně vidí. Ta, kterou Pán prosí, má pocítit svou potřebu a sama má prosit. Člověk však vždycky uzná a vyjádří svou bídu pouze tehdy, má-li jistotu, že mu ten druhý pomůže. Proto musí Pán Ježíš mluvit o sobě. V tomto svědectví něco naznačuje a slibuje, aniž by řekl něco bližšího o dárce a jeho daru. Využívá obrazu vody a žízně, který je pro prostředí studnice přiléhavý. "Živá voda" je krásný orientální výraz pro pramenitou vodu. Avšak Pán Ježíš má pro člověka, jehož život svědčí o tolika nespíněných přáních a ztroskotaných životních snahách, živou vodu, je to voda plná života.

- 11 Žena si jistě neuvědomuje sebe sama a své vlastní touhy. Je zcela pod vlivem nezbytností a potřeb dne, jak tomu bývá u prostých lidí v jejich tvrdém životě. Je skeptická vůči velkým slovům a na skutečnost se dívá střízlivě. Žena mu řekla: "Pane, ani vědro nemáš, a studna je hluboká; kde tedy vezmeš tu živou vodu?" A dokonce se hněvá na troufalost tohoto cizího Žida. "Jsi snad větší než náš praotec Jákob, který nám tuto studnu dal? Sám z ní pil, stejně jako jeho synové i jeho stáda." Před tímto Židem zdůrazňuje, že patriarcha Jákob byl praotec Samařanů.

- 13 Pán Ježíš musí ve svém svědectví pokračovat. Ježíš jí
14 odpověděl: "Každý, kdo pije tuto vodu, bude mít opět žízně. Kdo by se však napil vody, kterou mu dám já, nebude žíznit"

144 "Trásně" - viz A. Novotný: Biblický slovník, heslo "Podolek".

na věky. Voda, kterou mu dám, stane se v něm pramenem, vyvěrajícím k životu věčnému." Pán zůstává u obrazu vody. Ve vyprahlé zemi je voda, zejména čerstvá neboli "živá", životně důležitou hodnotou. Již ve Starém zákoně byla příkladem pro pramenící a oživující Boží spásu. Viz Ž 23,2; 42,2; 65,10; Iz 12,3; 44,3; 55,1; Jr 17,13; Za 14,8. Co však tehdy bylo jen touhou a zaslíbením, Bůh zde uskutečňuje. Pán Ježíš ví, že toto naplnění Starého zákona je v něm. A naopak vědomí, že za slovy Pána Ježíše stojí zvěst Starého zákona pro nás znamená velikou posilu víry. Této ženě, cele zaujaté vědními pozemskými starostmi, poprvé Pán Ježíš ukazuje marnost jejího myšlení a trápení. V poledne čerpá vodu, aby zahнала žízeň. Jak krátce však potrvá toto občerstvení, žízeň se objeví znovu. Stejně je tomu s naší "žizní", se vším úsilím a s každou pozemskou snahou, na níž zakládáme náš život. Nakonec všechno je marné. Každý, kdo pije tuto vodu, bude mít opět žízeň. Copak je možné uhasit žízeň natrvalo? Stejně jako Nikodém, teolog a člen velerady v Jeruzalémě, tak i prostá žena v Samařsku může vidět něco neslýchaného, co dává pouze Pán Ježíš. Voda, kterou mu dám - to je onen eónický (věčný) život, který nabízel Nikodémovi. Tato "voda" opravdu uhašuje žízeň života. Ale nejen to, dar Pána Ježíše způsobí, že se stane v něm pramenem, vyvěrajícím k životu věčnému. Musíme si povšimnout původního textu. Lutherův překlad "který vyvěrá do věčného života" by mohl vyvolat nepochopení, že se jedná o věčný život, který očekáváme po smrti. Řecký text k životu věčnému¹⁴⁵ se týká přítomnosti. Darem Pána Ježíše jsme získali pramen, z něhož již nyní v nás proudí věčný život. Je to trvalé uspokojování žizně z neustále vyvěrajícího pramene. Tento dar však působí ještě více. Ten člověk, který ho obdržel, se stává - i když to zde není výslovně řečeno tak, jako později v 7,37n - nositelem naplňujícího života i pro druhé. Tato žena se o tom sama brzy přesvědčí (v. 28-30).

145 Stejně použití tohoto slova je v 4,36; 6,27; 12,25.

- 15 Žena začíná prosit. Říká Pánu Ježíši: Dej mi! Podle oslovení Pane nabýváme dojem, že začíná něco tušit o velikosti Pána Ježíše. Prostí lidé ve svých životních strastech zůstávají myšlenkově povrchní a věcní, a přece dovedou dobře pochopit i ty nejhlubší pravdy, které slyší v názorných příkladech. Samařanka odpovídá stejným přirovnáním, které použil tento zvláštní muž, a myslí tím na celý svůj život se vší jeho bídou a marností: Pane, dej mi té vody, abych už nežíznila a nemusela už sem chodit pro vodu. Věděla přece, že tento muž nemá nějaké kouzelné vědro, z něhož by stále tekla voda. A tak mu říká napůl ironicky, napůl s opravdovou touhou: To by bylo nádherné nemuset stále chodit a nosit vodu; to by bylo úžasné, nemuset žít takový marný, nesmyslný život. Můžeš-li to, Pane, změnit, máš-li vodu, která dokáže navždy uhasit žízeň, dej mi ji!¹⁴⁶
- 16 Pán Ježíš vidí, že žena začíná chápat. Je třeba, aby rozuměla úplně. Svůj život musí vidět v pravém světle, jen tak může plně poznat Boží dar. Pán se nenechá prosit marně. Chce jí obdarovat tím, co může dát jen on. To první, co s darem souvisí, je upřímné odkrytí života. Pro Samařanku platí totéž, co Pán Ježíš řekl na konci svého rozhovoru s Nikodémem. Musí "činit pravdu" a "přicházet ke světlu" (3,21). Proto v odpovědi jí Pán říká něco, co ji muselo překvapit: Jdi, zavolej svého muže a přijď sem!
- 17 Není divu, že se žena chce po této zmínce o svém soukromém životě stáhnout zpět. Tento muž jí nabídl naplnění života, ale proč by se musela zmiňovat o svém bídném životě v mravní nečistotě? Žena mu odpověděla: "Nemám muže." Pánu Ježíši jde právě o její skutečný život. Nejedná se mu o náboženskou nadstavbu našeho života, ale o vlastní život. Nepřišel pro "pobožné" lidi, ale kvůli lidem žijícím v ubohém stavu hřícha. Žena řekla pouze polovinu pravdy a doufala, že se tak ukryje do zahalující tmy. Znovu se proka-

146 Ve slovech ženy není tedy třeba vidět jen "typické nepochopení", jímž by evangelista chtěl prodloužit rozhovor.

zuje pravdivost toho, co jsme četli v 3,20. Ale Pán Ježíš tento únik nepřipustí, vždyť on zná člověka (2,24n), "vidí" hřích a ubohý život této ženy právě tak, jako "viděl" Natanaele pod fíkovníkem. Nato jí řekl Ježíš: "Správně jsi odpověděla, že nemáš muže. Vždyť jsi měla pět mužů, a ten, kterého máš nyní, není tvůj muž." Pán Ježíš ženě ravytýká: "Lžeš!" Vždyť právě v jejích slovech nemám muže je obsažena pravda o celé bídě jejího života. Stále hledala muže a v něm úkryt, lásku, naplnění smyslu života¹⁴⁷. Proto byla pětikrát vdaná. O těchto manželstvích nemáme napsáno nic bližšího. Jednotlivá manželství ukončila smrt? Byla-li tato žena všemi pěti muži propuštěna, pak sotva bez vlastní viny. Víme však o tom, jak snadno v té době mohl muž napsat své ženě propouštěcí list a zapudit ji¹⁴⁸. Jaký život měla tato žena za sebou! A teď, po pěti manželstvích, žije neoddána s člověkem, který není její muž, tedy v otevřeném cizoložství. Proto její tvrzení nemám muže je "pravda" v tom nejhorším slova smyslu. Takový je výsledek života, v němž hledala své štěstí v muži. Žena si musela uvědomit tuto žalostnou "pravdu".

Uznala svou vinu? I na ni se vztahoval zákon pěti knih 19
Mojžíšových, které byly pro Samařany rovněž Písmem svatým, 20
bezpodmínečně platným Božím slovem. Zákon stanovil za cizoložství trest smrti (3M 20,10; 1M 38,24). Uvědomovala si to?¹⁴⁹ Z prvních slov dalšího rozhovoru to nevyplývá. Žena se nepokouší ospravedlnovat své jednání, ani obviňovat špatnost mužů. Ani rozpaky nelze při ní pozorovat. Naopak,

147 Při pastýřské péči o ženy je třeba pamatovat, že v pozadí i nejhorších činů je tato touha po "úkrytu", po "ochraně".

148 V židovských svatebních smlouvách se pamatovalo i na možnost "zavržení". Viz také Novotný: Biblický slovník, hesla "Manžel" a "Rozlučovati manželství".

149 Je velký rozdíl mezi naší objektivní vinou, která znamená Boží soud nad námi, a mezi pocitem viny, kdy se tohoto soudu bojíme. I když tento pocit viny chybí, to nic nemění na skutečnosti viny.

překvapuje nás, jak obratně naráží na veliký problém mezi Samaritány a Židy. Neznámý člověk se projevil jako prorok, protože prohlédl její soukromý život, a jako prorok mohl by říci něco důležitého i k této sporné otázce. Žena mu řekla: "Pane, vidím, že jsi prorok. Naši předkové uctívali Boha na této hoře, ale vy říkáte, že místo, na němž má být Bůh uctíván, je v Jeruzalémě!"

Jak máme rozumět této změně v rozhovoru? Evangelium nám to nevysvětluje. Je to pokus Samařanky odvrátit pozornost od hrozně pravdy vlastního života k zajímavému problému, aby se prorok raději zabýval touto otázkou, než její vinou? Podle formulace otázky ženě nejde především o její osobní vztah k Bohu a jeho vlastní uctívání, ale mluví o tom, co dělali předkové. Počínali si správně?

Naši předkové uctívali Boha na této hoře. Při rozhovoru se mohli dívat na horu Garizim. Stála naproti hoře Hébal. Žena mohla na Garizim ukázat prstem. Na vrcholu hory kdysi stál samařský chrám, v němž uctívali Boha - JAHVE (Hospodin). Makabejec Jan Hyrkán (135-105 př. n. l.), židovský velekněz a kníže, jej při jednom polním tažení dobyl a zbořil. Dělali snad předkové chybu, když uctívali Boha na této hoře? Nejsou Samařané v právu? A přece Židé tvrdí, že místo, na němž má být Bůh uctíván, je v Jeruzalémě. Mají pravdu? Teď se může za národně náboženskými otázkami ženy o "právech" Samařanů projevovat skrytá touha po Bohu¹⁵⁰. Kde Boha opravdu nalézt? Musí Samařané putovat do Jeruzaléma, aby přišli do Boží přítomnosti a aby Bůh slyšel jejich modlitbu? Je odloučena od živého Boha proto, že je Samařanka, jak jí to říkal každý zbožný Žid? Nemá snad tento prorok, který prohlédl celý její život, pro ni jinou odpověď?

- 21 Z odpovědi Pána Ježíše vyplývá, že v otázce Samařanky skutečně vidí její osobní touhu. Ona potřebuje opravdové setkání s Bohem, protože její dosavadní život je ztracený

150 Právě lidé s rozvráceným životem mívají často v hloubi srdce silnou touhu po Bohu.

a horší, než si sama uvědomuje. Potřebuje setkání s tím Bohem, který jako Otec odpustí a obnovuje život. Proto jí Pán Ježíš v odpovědi odkrývá to, co nemohl a ani nechtěl svěřit znalci Písma v Jeruzalémě. Ježíš jí odpoví: "Věř mi, ženo, že přichází hodina, kdy nebudete ctít Otce ani na této hoře ani v Jeruzalémě". Žena se jej ptala, protože mu důvěřovala. Pán Ježíš jí v odpovědi říká něco, co dosud neslyšela! Kéž by tomu uvěřila! On jí totiž vede vzhůru nad celý spor mezi Židy a Samařany. Nabízí jí tak vysvobození z prázdného a zatvrzelého samařanství, aniž by se musela podrobovat židovské "pravdě".

Samozřejmě, vy uctíváte, co neznáte. V tomto vy se teď rýsuje zcela nové hledisko, z něhož Pán Ježíš vychází při posuzování otázky nejen této ženy, ale Samařanů vůbec. Uctívají něco, co neznají. Přestože uznávají pět knih Mojžíšových a mají horu Garizim, jsou daleko od pravého živého Boha a neznají ho. Nemůže jim nějak pomoci? Může, ale v tom případě jim musí být jasně řečeno: My uctíváme, co známe, neboť spása je ze Židů. Dějiny spásy se odehrávaly v Izraeli, v Jeruzalémě, a to i soudem, zničením města, babylonským zajetím a návratem a obnovou Jeruzaléma i chrámu. Tam dal Bůh proroky před zajetím, jako Ezechiele, mocného posla, jehož slova jsou zachycena v Iz 40-66, i poexilní proroky. Chrám, vybudovaný podle jejich poselství, je i v očích Pána Ježíše, Syna, skutečně Božím domem a místem Jeho přítomnosti. Proto, jak jsme četli v kap.2., Pán Ježíš nepřihlížel lhostejně k znesvěcení chrámu, ale dokázal se zasadit o jeho vyčištění¹⁵¹. Už jen z tohoto výseku historie, jíž se účastní Bůh, lze vyrozumět, že se dovršuje spása a že je ze Židů¹⁵². Proto se i Pán Ježíš narodil jako Žid.

151 Viz výklad k 2,15-18.

152 To bylo a je velkým pohoršením pro sebevědomé národy, i pro mnohé Němce, že spása pochází z Židů. Ale přitom jde o vážné nepochopení. Židé tím nezískávají žádnou zvláštní přednost. Starý zákon to výslovně vylučuje (5M 7,7n; Ez 16,59n). Ale Bůh tak oznámil svou nejnižší zásadu, že si z množství národů vyvolil právě ten nepatrný, slabý a neurozený (1K 1,26n). Proto není Bohem filosofů nebo hrdinů, ale Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, a právě jako takový i Otec Pána Ježíše. Tak spása pochází ze Židů, a kdo to nechce uznat, nenažďe ji.

Samařané však stojí stranou. Mohou si zakládat na svatých místech patriarchů, knihách Mojžíšových, mohou se modlit a čekat na Mesiáše, ale to všechno je jen prázdná forma. Uctívají, co neznají.

- 23 Přesto se Samařané nemají obracet k židovství, samařská žena nemusí konat pouť do Jeruzaléma, aby se tam setkala s Bohem! Ve svém životě, zatíženém vinami, slyší úplně jinou zprávu a spolu s ní to mohou slyšet všichni Samařané: Ale přichází hodina, ano již je tu, kdy ti, kteří Boha opravdově ctí, budou ho uctívat v Duchu a v pravdě. Ježíš, Mesiáš, není obnovitelem starého, jak se mnozí domnívají. Proto také nedává za pravdu žádnému z dosavadních směrů, jak to jejich zastánci předpokládali. Tvoří něco nového. Uctívání bylo běžné jak v Samaří, tak i v Judsku. Řecký výraz pro uctívání vyjadřuje vnitřní postoj člověka, který padl před Bohem a "leží před ním v modlitbě" (viz Dn 9,18¹⁵³). Vidět člověka takto se modlit nebylo zvláštností ani v Jeruzalémě ani v Samaří. Avšak bylo v tom něco více než jen způsob, forma¹⁵⁴? Je v tom ještě "pravda", tedy opravdovost a upřímnost?

Pravé modlitebníky, (kteří Boha opravdově ctí), Pán Ježíš nenašel ani v Jeruzalémě. Tam udělali z domu jeho Otce obchodní dům. Ani Nikodém s osobní vážností svého charakteru a své teologie, nebyl takovým člověkem. I jemu ještě chybělo znovuzrození z vody a Ducha, které jediné umožňovalo vidět královskou Boží vládu a opravdově ctít Boha¹⁵⁵. Již v úvodu evangelia jsme četli, že zákon byl dán skrze Mojžíše. Nedokázal však vyvolat život (viz Ga 3,21), proto

153 Slovo "proskynein" doslovně znamená "plazit se jako pes", a nejprve znamenalo řecké odmítnutí orientálních modlitebníků. Řekové se modlivali vstoje s pozdvíženými rukama. Ale i Řek se učil "ležet" před Bohem. A tak se slovo "proskynein" stalo označením modlitebníka bez jakéhokoli pohrdavého tónu.

154 Je otřesné, kolik je i dnes křesťanských "způsobů", z nichž však vyprchal život a pravda.

155 Viz k tomu Sk 9,11.

"milost a pravda se stala skrze Ježíše Krista"(1,17). Pouze Duchem svatým se stává živou skutečností to,co by jinak zůstalo jen vyumělkovanou pobožností. Proto Duch a pravda patří nerozdílně k sobě.

Praví modlitebníci jsou ti, kteří se modlí a ctí Boha opravdově, celou svou bytostí. A to je možné jen v Duchu, protože je to Duch Boží. Člověk může obstát při jednání s živým Bohem pouze tehdy, je-li zplozen z Ducha svatého šůry, znovuzrozen a naplněn božským životem. A toto "nové" přichází. Dokonce již je zde¹⁵⁶, kde stojí Pán před ženou a nabízí jí živou vodu. Právě ona, ztracený a poskvrněný člověk, se smí stát opravdovým modlitebníkem. Pro ni a pro všechny Samařany začala¹⁵⁷ zvláštní hodina. Pán Ježíš, Syn, který zná Otce, ví, jak jeho Otec touží po takových modlitebnících. A Otec si přeje, aby ho lidé takto ctili. Zbožní, svévolní pokrytci působí Bohu větší bolest než hříšníci. To byla nejhlubší Boží obžaloba a projev nejvážnějšího hněvu, vyjádřeného slovy Jeho posla: Tento lid se "přibližuje ke mně ústy a ctí mě svými rty, ale svým srdcem se ode mne vzdaluje" (Iz 29,13), a "nenávidím vaše svátky, zavrhl jsem je, ani vystát nemohu vaše slavnostní shromáždění. Pryč ode mne s halasem tvých písní, tvé brnkání na harfy už nechci slyšet" (Am 5,21.23). Teď přichází Syn, aby Otci našel pravé modlitebníky, po kterých touží.

Pán Ježíš ještě jednou důrazně říká: Bůh je duch a ti, kdo ho uctívají, mají¹⁵⁸ tak činit v Duchu a v pravdě. Boha

156 Ke zvláštnostem evangelia patří i to, že nám předkládá protikladná slovní spojení "někdy" a "teď". Veliké Boží věci "přicházejí" a současně jsou již "teď" zde. Viz zvláště 5,25. Ale toto napětí protikladů nelze zrušit výkladem, že budoucnost vyústí do přítomnosti. To, co teprve přijde, je nutno brát stejně vážně jako to, co je již teď.

157 Mluví se o tom, co je pro nás samozřejmostí: úplné od-poutání modlitebníka od konkrétních svatých míst. "Ani na této hoře, ani v Jeruzalémě" -, ale všude je Bůh přítomen a umožňuje pravou bohoslužbu kdekoliv, i ve věznicích, v táborech, v lesích a jeskyních.

158 Pozn.př.: v něm.originálu i kralickém překladu je místo "mají" slovo "musí".

lze uctívat jen v Duchu a v pravdě, protože On sám je duch. Naše myšlení je od kořene převrácené, musíme si proto dát pozor, abychom tomu správně porozuměli. Vyras Bůh je duch neznamená nějakou "zduchovnělou" filosofickou představu Boha, jak ji vyjádřil Schiller ve svých Slovech víry: "Vyso-ko nad časem a prostorem se živě vznáší nejvyšší myšlenka". "Duch"¹⁵⁹, pneuma, je neviditelná Boží podstata, Jeho věčná síla a božství (Ř 1,20) - na rozdíl od padlého "těla" stvoření¹⁶⁰. I ty největší duchovní úspěchy člověka jsou a vždy budou "tělem" a člověka k Bohu nepřivedou (1K 1,21). Modlit se v pravdě, opravdově toužit po vztahu k živému Bohu, může člověk pouze tehdy, bude-li jeho srdce naplněno tímto Božím životem. Modlitba podle Boží vůle (1J 5,14), která může být vyslyšena, předpokládá, že skrze Ducha svatého je v našem srdci Boží vůle a Jeho myšlení. K pravému uctívání Boha patří láska, která ze srdce nadšeně volá: "Otče, tvé jméno..., tvé království..., tvá vůle..." Avšak taková láska může vzniknout jen jako ovoce Ducha svatého. Není to vynucený zákonický požadavek, že se modlitebníci musí modlit v Duchu a v pravdě. Je to přirozený důsledek, vyplývající ze samotné Boží podstaty. Kdo chce opravdu uctít Boha a ne jenom "odříkat modlitby", musí jít cestou, kterou Pán Ježíš ukázal Nikodémovi, musí si vzít "živou vodu" od toho, který ji zde nabízí samařské ženě a chce ji dát všem lidem. To, co musí mít praví podlitebníci, nemohou získat sami od sebe. Mohou to pouze obdržet jako dar od Pána Ježíše.

- 25 Vzácná rozmluva pokračuje. Žena jen málo rozumí tomu,
26 co bylo řečeno, a zdánlivě to nepřijímá. Přece však chápe, že je zde řeč o něčem novém a dokonalém, o něčem, co nějak souvisí se zaslíbeními, která slyšela o Mesiáši¹⁶¹. Proto

159 Viz také Novotný: Biblický slovník, heslo "Duch".

160 Viz výklad k 3,6-7.

161 I když Samařané uznávali pouze Pentateuch a ostatní knihy SZ nepovažovali za svatá Písma, přesto však z pěti knih Mojžíšových věděli o zaslíbení Mesiáše.

říká Pánu Ježíši: Vím, že přichází Mesiáš, zvaný Kristus. Ten až přijde, oznámí nám všecko. V jejím životě bohatém na zklamání byl náboženský zájem přece jen vážnější, než jsme si z počátku mysleli. Pán Ježíš to věděl. To, co věděla o přicházejícím Mesiáši, bylo zvláštní. Vím, že přichází Mesiáš. Tato myšlenka často zaměstnává a rozrušuje její srdce. Proto jí mohl Pán Ježíš prostě a jasně říci to, co nemohl říci Nikodémovi, přestože se na to ptal, a ani Židům přes jejich neustálý nátlak (10, 24). Ježíš jí řekl: "Já jsem to - ten, který mluví k tobě". Hned ze začátku tohoto rozhovoru jsme mohli vyčíst, že Pán Ježíš mluvil ženě o sobě, že to bylo jeho vlastním svěděctvím. Nejdříve toto svěděctví bylo v nepřímých náznamech, ale teď je Pán Ježíš mluví otevřeně. Slyšíme jedinečný výraz Já jsem, se kterým se v Janově evangeliu ještě mnohokrát setkáme. Ukazuje nám to, že před a za každým činem Pána Ježíše je rozhodující jeho "bytí", jeho "jsem". Kdyby nebyl tím, čím "je", pak by všechny jeho řeči a skutky ztratily moc a význam. Proto evangeliu začíná vyprávěním o tom, kým Pán Ježíš je, ukazuje jej jako věčné Slovo Otcovo. Nyní může i tato žena slyšet, kdo vlastně "je" tento muž, který s ní vede takovou podivnou rozmluvu a který jí slíbil živou vodu. Toužila-li po Mesiáši, pak tento Mesiáš už není nějaká pomyslná a vzdálená bytost. Stojí před ní osobně v Pánu Ježíši. Já jsem to - ten, který k tobě mluví.

Rozhovor vrcholí, když tu je přerušen. V tom přišli 27 jeho učedníci a divili se, že rozmlouvá s ženou. Svého mistra zanechali u studnice o samotě, a teď jej nacházejí, jak hovoří s nějakou ženou. Co to má znamenat?¹⁶² Učedníci mají k Pánu Ježíši natolik úctu, že nikdo neřekl "nač se ptáš", nebo "proč s ní mluvíš?" Není divu, že učedníci dosud ne-

162 Podle učení rabínů jakýkoliv rozhovor se ženou byl v podezření a zakázán, protože dle jejich představ z žen pocházelo erotické pokušení, kterému se každý zbožný muž raději vyhnul. Proto je to velmi důležité, že Pán Ježíš nejen Samařance, ale ženě vůbec dal plnou čest a poskytl jí svou společnost (L 8,1-3; 10,38-42).

pochopili zvrát, který vznikl na světě příchodem Pána Ježíše. Jelikož před Bohem teď mizí každá lidská velikost, i všechny zásluhy, a protože vysvobození z bloudění a nový poměr k Bohu člověk teď získává jen narozením sřiry a pouze vírou, proto zde také mizí rozdíl mezi mužem a ženou i všechny ostatní lidské hranice¹⁶³. Proto, k pochopitelnému údivu svých učedníků, jedná Pán Ježíš se zkaženou ženou ze samařského města stejně laskavě jako s Nikodémem v Jeruzalémě. Zde u studnice v Samaři začala slavná dalekosáhlá historie, která trvá až dodnes!

- 28 Žena chápe, že rozhovor končí. Ale není proto skleslá.
- 29 To už není ta žena, která přišla ke studnici plná zemských všedních starostí. Úplně se změnila. Je to vidět: Žena tam nechala svůj džbán, odešla do města a řekla lidem: "Pojďte se podívat na člověka, který mi řekl všecko, co jsem dělala. Není to snad Mesiáš?" O čem nám mluví džbán, který Samařanka nechala na studnici? Voda pro ni úplně ztratila význam, ani si ji nevzala s sebou domů. Její srdce je naplněno novou radostnou událostí. Musí k sousedům, aby jim řekla, co zažila a koho poznala v Pánu Ježíši. Jde rychle a bez zátěže, aby nemusela udržovat rovnováhu těžkého džbánu na hlavě. Tato žena s pochybnou pověstí se stává pravou zvěstovatelkou evangelia. Nepotrpí si na dlouhé řeči, ale volá: Pojďte se podívat! (viz 1,46). Její slovo je osobním svěděním. Co má říci o tomto zvláštním muži u studnice? Nemůže přece volat jen tak: "Pojďte se podívat, venku u studnice sedí Mesiáš!" Kdo by jí věřil? Každý ji přece znal, jaká je. A tak zdůrazňuje právě toto: Pojďte se podívat na člověka, který mi řekl všecko, co jsem dělala. Přiznává se tak ke své hříšnosti, kterou dříve, přes veškerá dobře míněná napomenutí, popírala nebo zamlouvala. Samozřejmě, neuvádí podrobnosti, to by nebylo vhodné¹⁶⁴.

163 Pavel to později napsal v 1K 12,13; Ga 3,28.

164 Konkrétní vyznání hříchů, zejména v sexuální oblasti, nepatří do veřejného svědectví, ale do osobního mezi čtyřma očima.

Kdo se za své hříchy opravdu stydí, nebude je vystavovat před druhými. To však ani nebylo třeba. V celém městě ji znali. Všecko, co jsem dělala - to úplně stačilo. Projevuje se tu její nový vnitřní postoj, který může vzbudit zájem lidí. Musí to být opravdu neobyčejný muž, když toto dokázal! Úsudek, zda opravdu je Mesiáš, ponechává svým soudům. Přijdou-li a uvidí, pak teprve pochopí, co tato pohrdaná žena zpozorovala. A skutečně. Vyšli tedy z města a šli k němu.

Samařanka udělala to, na co učedníci Pána Ježíše zapomněli. Znali jej jako Mesiáše, viděli jeho první skutky a mnohokrát slyšeli jeho kázání. Když však přišli do Sychar, mysleli jen na nákupy, které potřebovali obstarat. O Pánu Ježíši ve městě neřekli nic. Ale tato žena nechala stát svůj džbán a volala lidi ze svého okolí k Pánu Ježíši. 30

Čtème dál, co se bude dít, když přijdou lidé ze Sychar k Pánu Ježíši.

A právě tu, když s napětím očekáváme setkání lidí ze Sychar s Ježíšem, je vyprávění přerušeno. Mezitím ho prosili jeho učedníci: "Mistře, pojez něco!" Pro ně je jídlo ještě stále důležitější. Pán Ježíš jim však otvírá pohled do svého nitra, který si Jan natrvalo vtiskl do paměti a jehož vliv se nedá nikdy dostatečně ocenit. On jim řekl: "Já mám k nasycení pokrm, který vy neznáte"¹⁶⁵. Vrátili se sice z města, ale nevšimli si velké události, která se zde právě odehrávala. Dosud nepochopili, co je vlastně pokrmem jeho života. Jeho odpověď na pobídku k jídlu v nich vyvolala jen údiv a bezradnost. Učedníci si mezi sebou říkali: "Přinesl mu snad někdo něco k jídlu"¹⁶⁶? 31 33

165 Již Jeremiáš vydal svědectví, že Boží slovo bylo tímto pokrmem a dnes o tom ví každý opravdový křesťan. Pokrmem Pána Ježíše nebylo však přijaté Boží slovo, ale konání Boží vůle.

166 To nám umožňuje nahlédnout do života Pána a jeho učedníků. Ve svých vezdejších potřebách byli odkázáni na to, co jim "přinesli" jiní, ať již to byly přímé dary nebo peníze. Kratičké poznámky jako v 12,6 nebo v L 8, 1-3 nám blíže objasňují, jak to probíhalo.

34 Pán Ježíš se díval na svůj život docela jinak. Ježíš jim řekl: "Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě poslal, a dokonal jeho dílo". Spolu s učedníky můžeme poznávat, co to znamená být Synem a v čem spočívá sláva, "jakou má od Otce jednorozený Syn" (1,14). Sláva není v tom, že bychom se povznesli nad veškeré zemské potřeby a neznali únavu a hlad¹⁶⁷. Není ani v hojnosti, sytosti a klidu. Být Synem znamená být poslán, žít zcela podle vůle Otcovy. Přitom to není "těžká služba", kterou poslušně vykonává s přemáháním, ale tak, že se mu tato služba stává pokrmem, z něhož žije, který ho posiluje, sytí a činí šťastným. Je to plná poslušnost. Pán Ježíš neprosazuje vlastní vůli, ale koná vůli toho, který ho poslal. Koná ji však také v souladu se svou vlastní vůlí, protože se dobrovolně podřizuje vůli Otcově. Nekoná své dílo, které by jej samého mohlo nadchnout už proto, že je to jeho dílo, a přeneslo jej tak přes všechno. Přišel, aby dokonal Otcovo dílo. Je to však také záležitost jeho lásky a oddanosti, takže úplně zapomíná na únavu a hlad. Z toho se můžeme od Syna učit, co je to láska, která je plně proniknutá poslušností a kdy se poslušnost mění v živý a radostný postoj. Je to zásadní protiklad k podstatě "světa" a dokazuje, že Jan Křtitel měl pravdu, když řekl: Zde je někdo, kdo nepochází "ze země" (3,31). To, čeho si učedníci tak málo vážili a nad čím kroutili hlavou, - rozhovor s prostou ženou, z jejíž tváře se dal pravděpodobně vyčíst její život, - je ve skutečnosti vůle a dílo Otce! Jak nenápadně a chatrně může vypadat Boží dílo. Pán Ježíš však slyšel pokyn Otce, když tato žena přišla ke studnici. Proto rozhovor s ní nepovažoval za bezvýznamný, třeba ve srovnání s návštěvou vysoce postaveného zákoníka v Jeruzalémě. Toto dílo Boží nekonal jen s polovičním zájmem, ale dovedl je k cíli "s plným nasazením" a tak je do-konal.

167 Viz k tomu událost při pokušení Pána Ježíše podle Mt 4,2n.

Pán Ježíš věděl, že je to jen začátek, který neskončí 35 u Samařanky¹⁶⁸, proto pokračuje: Neříkáte snad: "Ještě čtyři měsíce a budou žně?" Pšenice a žito se v Palestině sklízí v dubnu a v květnu. Jestliže chyběly do žní čtyři měsíce, událost u studnice probíhala v prosinci nebo lednu. Setbu prováděli teprve nedávno, v říjnu nebo v listopadu, na poli mohlo být nanejvýš první osení. Přibližně tak připadalo učedníkům dílo Pána Ježíše. Všechno, co se odehrává před jejich očima, je přece teprve v začátcích. Jak dlouho ještě potrvá, než přijdou žně! Ale jsou na omylu: Hle, pravím vám, pozvedněte zraky a pohlédte na pole, že již zbělela ke žni. A právě zde, kde by to žádný Žid nemohl tušit, v pohrdaném a nenáviděném Samařsku, je již první žeň. Země leží před očima Pána Ježíše zralá ke žni. Jeho učedníci se od něho mají naučit tomuto pohledu¹⁶⁹. A nejen oni, kteří v tomto historickém okamžiku stojí před ním. V celých dějinách církve se neustále opakuje, že tento postoj, který dává Pán Ježíš, otvírá pohled na bohaté Boží žně právě tam, kde se zdá, že čas žně ještě nenastal a podle našeho lidského úsudku ani nemůže nastat¹⁷⁰.

Dříve, než si lze pomyslet, již přijímá odměnu ten, kdo žne, a shromažďuje úrodu k věčnému životu. To přítomní prožívají v okamžiku, kdy sem začínají přicházet Samařané ze Sychar. Slovy ten, kdo žne, jistě nemyslí Pán Ježíš jen na sebe. Do sklizně zapojil i své učedníky - stejně jako při své službě v Judsku. Kolik soukromých rozhovorů bylo třeba, nemělo-li zůstat jen při pouhém obdivu Ježíše a mělo-li dojít ke skutečnému, pravému ovoci!

168 I za to by měl Pán Ježíš "odměnu" (viz k tomu L 15,7).

169 Podle Mt 9,35-38 Pán Ježíš podobně právě tam, kde byl jen strádající a rozptýlený národ a kde by se v nejlepším případě mělo všechno teprve zorat a zaset, viděl bohatou žeň, vyžadující mnoho dělníků.

170 Připomeňme si Nommesenův pohled na počátku jeho činnosti mezi Bataky. Proto si k práci venku přál takové muže, "kteří počítají s Bohem s bezpodmínečnou skutečností jako s čísly, a kteří se radují z vítězství již na počátku boje".

Pán Ježíš to nemohl zvládnout sám a to dokonce jen ve dvou dnech. Splnilo se to, že se společně radovali rozséváč i žnec. Pán Ježíš s námahou rozséval u ženy, zatímco učedníci mysleli na zcela jiné věci. Pán se teď raduje, ale i učedníci se mohou radovat s ním, protože mají účast na bohaté žni. Evangelium Janovo je - stejně jako celá Bible - velice věčné, a jen zřídka kdy prozrazuje citovou stránku děje. Přesto zde najednou můžeme vidět, jak se Pán Ježíš ve svém nitru účastní toho, co se děje v jeho díle. Jeho srdce je plné radosti a očekává, že se i jeho učedníci budou radovat s ním. Když se dokonce andělé v nebi radují z každého zachráněného hříšníka, jak by neměli jásat učedníci, že mohou shromažďovat úrodu k věčnému životu, že lidé prostřednictvím jejich služby nalézají věčný život? Která jiná práce na tomto světě přináší takové plody? Právě zde zakoušejí, že přijímá odměnu ten, kdo žne.

37 Pán k tomu dodává: Přitom je pravdivé rčení, že jeden rozsévá a druhý žne. Snad se to může chápat jako pravidlo, které má však často výjimku. Kdo chce žnout, musí nejprve vykonat námahavou práci orby a setí. Zde v Samaří, a později vícekrát v dějinách díla Pána Ježíše na tomto světě, se opakuje, že lidé mohou sklízet i to, co sami s námahou a oddaností nerozsévali.

38 Já jsem vás poslal, abyste žali tam, kde jste nepracovali. Jiní pracovali a vy v jejich práci pokračujete. Učedníci nevyvaložili žádnou námahu k tomu, aby získali tuto ženu, spíše naopak, pohrdali jí. Námahu vynaložil Pán Ježíš. Přesto se však s úžasem mohli stát účastníky žně, která z toho vyplynula. Avšak Pán Ježíš říká tato slova v prorockém pohledu a mají proto dalekosáhlý význam. Jan měl na mysli tato slova svého Pána, když nastoupil v Efezu do práce, kterou za těžkých podmínek a bojů započal apoštol Pavel. Pavel "sel" a Jan směl "žnout". Ale platí to i nyní, když se díváme na obrovskou žeň v probuzeneckém hnutí. Nejdříve se muselo rozsévat v skrytu a se slzami. V únavné a zdánlivě neplodné práci se dělníci Pána Ježíše smějí potěšovat tím, že jiní budou v jejich práci pokračovat a sklídí bohatou

úrodu. Pak se budou tito rozséváči radovat spolu s těmi, kdo žnou (v. 36).

Pán Ježíš při těchto slovech neměl na mysli jen vlastní setbu, ale svým pohledem zahrnul celé dějiny Staré smlouvy. Kolik námahy, těžkostí a utrpení bylo v životě všech proroků! Jak marná se zdála být jejich práce! A když učedníci Pána Ježíše mohou mít v době milosti tak bohatou žeň, jak to Pán Ježíš předvídal, pak si nesmí myslet, že je to výsledkem jejich předností a schopností. Ne, jiní pracovali a vy v jejich práci pokračujete.

Po tomto soustředění naší mysli na Syna a na podivuhodná pravidla, platná pro Boží žeň, smíme sledovat pokračování příběhu. Mnoho Samařanů z onoho města v něho uvěřilo pro slovo té ženy, která svědčila: "Všecko mi řekl, co jsem dělala". Tak pozhnané může být svědectví jediného Slověka, této kdysi pohrdané ženy! Právě svědectví zjevného hříšníka má takovou moc. Často se to v dějinách církve potvrdilo.

Samařané cítí, že ještě není konec. Tento muž musí ještě s nimi zůstat! Musí o něm více slyšet, musí ho poznat i další z jejich města. Když k němu ti Samařané přišli, prosili ho, aby u nich zůstal. I zůstal tam dva dny. Trvání a konec evangelizace neurčujeme my, ale jen sám Bůh. Pán Ježíš poslechl pokyn svého Otce, i když se nám (a snad i Samařanům) doba dvou dnů zdá být krátká!

Je velice důležité, že v těchto dvou dnech mnozí Samařané uvěřili, utvrdili se, a to přitahovalo další. A ještě mnohem víc jich uvěřilo pro jeho slovo. Oné ženě pak říkali: "Teď už věříme ne pro to, co nám ty o něm řekla; sami jsme ho slyšeli a víme, že toto je opravdu Spasitel světa." Svědectví těch, kdo Pána Ježíše znají a prožili s ním velké zkušenosti, jsou při evangelizaci nepostradatelná a účinná. Bez svědectví této ženy by se toho v Sychar mnoho neudálo. Plná a trvalá víra vzniká teprve tehdy, když už nevěříme na základě něčích slov, byť byla sebepravdivější a sebemocnější, ale na základě toho, že dojdeme ve Slově k setkání se samotným Pánem Ježíšem a když je naše víra za-

měřena bezprostředně na něj. I když pro nás učitelé, evangelisté a pastýři konají velikou službu, za kterou jsme jim vděční po celý život a zůstaneme vděční i před tváří Pána Ježíše, přesto musíme sami slyšet a věřit, že toto je opravdu Spasitel světa.

Spasitel světa - Sótér = Zachránce byl tenkrát oblíbený titul mnoha božstev. Předně byl s oblibou jako Zachránce (lat. Aeskulap) označován bůh léčebného umění. Od dob Augusta (který si tento titul alespoň v něčem zasloužil), rovněž používali tento titul i římscí císaři. To bylo známo i v Samařsku. Musíme si uvědomit, že i Palestina, jako římská provincie, byla proniknuta řeckým jazykem a helenistickou civilizací. Z rozvalin starého Samaří vyrostlo nové město, které Herodes na počest císaře Augusta nazval Sebaste¹⁷¹. Také proto znali titul Zachránce¹⁷². Teď pochopili, že to, co u bohů a císařů bylo pouze titulem, prázdným slovem, se u Pána Ježíše stalo skutečností. Pán Ježíš opravdu zachraňuje svět, a je tedy Spasitel světa. Tito Samařané nejsou sobečtí, nechtějí být zachráněni jen oni sami. Jako spasení si uvědomují, že i svět potřebuje Zachránce. Je jim zcela jasné, že Pán Ježíš je tu pro ostatní právě tak, jako pro ně. Jedině v něm mohou získat to, co světu nedokázal opatřit žádný bůh ani císař. Mesiáš nebyl jen Spasitelem, který zachraňoval jednotlivé duše, ale i Králem, který měl spravedlivě vládnout celému Izraeli, a dokonce i celému světu. On má všechno uvést do pořádku. Pokrokovost Nového zákona nespatřujeme v tom, že by se upouštělo od záchrany ce-

171 Sebaste je řecký překlad latinského "Augustus" (Vznesený).

172 Nový zákon živě reagoval na svou dobu a své prostředí a používal slova a tituly, které byly tenkrát všeobecně známé. Při výkladu se nejprve máme snažit pochopit tato slova. I při zvěstování Božího poselství se máme stále znovu a znovu pokoušet říci je slovy a pojmy naší doby tak, jak tuto překladatelskou práci musí konat každý misionář. Slova a pojmy, kterých používáme, musí mít samozřejmě vnitřní obsah podobně, jako tomu bylo zde se zprofanovaným slovem Zachránce. Definitivní pochopení se však nedá docílit ani moderními slovy, to může způsobit pouze Duch Boží.

lého světa a nahrazovalo se to jen osobní zbožností. To by bylo velké zúžení a znamenalo by úplné překrucení Nového zákona. Prostí Samařané ze Sychar pochopili zcela správně, že Pán Ježíš je Spasitel světa.

V Samaří se Boží dílo uskutečnilo zcela neočekávaně, a tak to můžeme později pozorovat všude v práci apoštolů. Nic nebylo předem naplánováno a organizováno, vše se dělo z Boží vůle a Jeho svobodné milosti, když se lidé v plné oddanosti podřídili Božímu vedení. Opět nám zazářil verš 24. Cílem Pána Ježíše byla Galilea, přitom však musel projít Samařskem. Možná, že právě zde v Sychar by se mu velice těžko začínalo. Ale Bůh tam přece začal své dílo u hříšné ženy, která šla pro vodu. A Syn poslušně dokonil toto dílo, které se pro něj a jeho učedníky stalo zdrojem nečekané radosti.

DRUHÉ ZNAMENÍ V GALILEJI

Jan 4,43-54

- v.43-44: Mt 13,57
- v. 46: Mt 8,5-13; J 2,1-11
- v. 48: 1K 1,22
- v. 50: 1K 17,23
- v. 51: Mt 8,15; Mk 7,30
- v. 53: L 19,9; Sk 5,12; 16,31.51
- v. 54: J 2,11.23

Přesto, že se v Samařsku dílo Boží rozvíjelo, Pán Ježíš se zde zdržel jen dva dny a putoval dále do Galileje. Jan uvádí jeden zvláštní důvod, proč Pán vyhledal právě Galileu. Po dvou dnech odešel Ježíš odtamtud do Galileje. Sám totiž dosvědčil, že prorok nemá vážnost ve své vlasti. Neměl by však mít z Galileje obavy? Ano, kdyžby hledal vážnost. Tím, že se vzdaluje od Judska, hledá pokoj (viz výklad 4,1-5). Předpokládá, že ve své vlasti nepůjdou za ním lidé a že nevykoná nic mimořádného. Ještě nenastala jeho

43

45

hodina, hodina posledního boje a utrpení. Ale i ve své vlasti nachází prostor k činnosti. Když přišel do Galileje, Galilejští jej přijali, protože viděli všechno, co učinil v Jeruzalémě o svátcích, které tam také slavili. Velikonoční svátky - pascha - přivedly do Jeruzaléma Židy z celé Palestíny. Mnozí z Galileje byli svědky činnosti Pána Ježíše v Jeruzalémě. Mohli být hrdí na svého krajana, který konal taková znamení a upoutal na sebe pozornost mnohých. Proto jej ochotně přijali. Ale v 6.kapitole se dozvíme, že i mezi Galilejci a Pánem Ježíšem došlo k roztržce.

46 Pán Ježíš se vrátil na místo svého prvního znamení, jak svědčí evangelium: Přišel tedy opět do Kány Galilejské, kde předtím proměnil vodu ve víno. Žil tam muž, kterého označovali přívlastkem "královský". Mohl to být příslušník královského dvora. Pravděpodobně se však jednalo o královského úředníka, tedy o zřízence galilejského tetrarchy Herodovce Antipy. Byl to uznávaný a zámožný muž, který měl v Kafarnaum dům s otroky. V Kafarnaum byl jeden královský služebník, jehož syn byl nemocen. Nemoc zřejmě trvala již delší dobu, a lékaři nemohli pomoci. Jeho stav se natolik zhoršil, že se očividně přiblížila smrt. Mohl to být věkem dítě nebo mládenec. Výrazy dítě (v. 49) a syn (v. 51) se tenkrát používaly i pro odrostlé děti.

47 Když úředník uslyšel, že Ježíš přišel z Judska do Galileje, vydal se k němu a prosil ho, aby přišel a uzdravil jeho syna, který byl už blízek smrti. Jaký je to projev víry, z něhož má Pán Ježíš jistě radost! Navíc je to dojemné tím, že k němu nepřichází zbožný muž, ale člověk z družiny krále Heroda. Ale Pán Ježíš jej svým "vy" (množné číslo) zařazuje mezi všechny ty, jejichž neschopnost věřit je mu dostatečně známá, a dává mu odpověď, která překvapuje svou tvrdostí vzhledem k potřebě a obavám tohoto otce. Ježíš mu odpověděl: "Neuvidíte-li znamení a zázraky, neuvěříte". To, co způsobilo u úředníka, že se obrátil na Pána Ježíše, nebyla ještě víra, jakou Pán hledal. Úředník ho hledal jako toho, kdo činí divy a může pomoci v nemoci. Ale Pán Ježíš přichází ze Samařska, kde v něj lidé uvěřili jako

ve Spasitele světa bez jakéhokoliv znamení a zázraku. Také to ovlivnilo jeho slova. Židé, mezi něž patřil i tento královský služebník, nedovedou to, co dokázali Samařané. Slova Pána Ježíše však nesmíme chápat jako zásadní odmítání jakýchkoliv znamení a divů. Evangelista v té souvislosti připomenul zázrak v Káně, který posílil víru učedníků. Jde jen o to, co jsme už poznali z 2,23-25, že víra vyrůstající z prožitých zázraků nese v sobě nebezpečí deformace, nemá dost hluboké kořeny pro případ protivenství. Proto Pán dvořanovu prosbu z počátku odmítl ne z tvrdosti, ale z lásky. Přitom postupoval tak, aby tohoto muže přivedl k opravdové víře. V souvislosti s tímto příběhem mohli bychom si připomenout událost s kananejskou ženou (Mt 15,21-28). Pánovo tvrdé odmítnutí vyvolalo víru, o níž on sám prohlásil, že je velká.

Stejně jako kananejská žena v lásce ke své postižené 49
dceři, tak i tento otec v obavě o své dítě se nenechal od- 50
mítnout. Neurazil se, že Ježíš s ním jedná tak nevlídně, i když je vysoce postaveným a vlivným mužem. Myslí na své umírající dítě a pevně se drží Ježíše. Královský služebník mu řekl: "Pane, pojd, než mé dítě umře!" To je již víra jiného druhu. Obrací se osobně na Pána Ježíše a počítá s jeho milosrdenstvím vůči umírajícímu dítěti a vůči otci, který má toto dítě rád. Teď může Pán Ježíš jednat. Ježíš mu odpověděl: "Vrať se domů, tvůj syn je živ!" Při těchto slovech dochází u úředníka k překvapivému obratu. Slyšel jen to, co Ježíš říká o zdravotním stavu syna, a chápe se jej věrou. To je víra, která nemusí vidět znamení a zázraky, která důvěřuje pouhému slovu a tím i osobě, která je vyslovila. Po takové víře Pán Ježíš touží. Je to víra v něj skrze slovo¹⁷³. Stejně jako ve 2,7 div, který má člověku pomo-

173 Můžeme si též připomenout setníka z Kafarnaum (Mt 8, 5-13). Smíme však z toho vyvozovat, že se jedná o tu-
též událost? Nebylo by to nic zvláštního, kdyby se ko-
lem Pána Ježíše odehrála celá řada podobných událostí.
V každém případě nesmíme přehlížet charakteristické
znaky, jimiž se událost v evangeliu Janově liší od vy-
právění o římském setníkovi. "Podobnost je v podstatě
nepatrná".

ci, začíná těžko splnitelným příkazem. Má se vrátit ke svému na smrt nemocnému dítěti, aniž by přivedl s sebou velkého pomocníka. Víra současně znamená i poslušnost, a právě proto se projevuje ve vykonání určitého činu. Je to jasně řečeno: Ten člověk uvěřil slovu, které mu Ježíš řekl, a šel. Tím, že nezůstal déle a neprosil, ale s důvěrou šel, prokázal svou víru.

A protože víra nemůže být vidění, cesta tohoto muže do Kafarnaum byla spojena s vnitřním napětím a to tím větším, čím více miloval svého chlapce. Nemusel urazit celou cestu¹⁷⁴, aby se dozvěděl, jak to dopadlo. Ještě když byl na cestě, šli mu naproti jeho sluhové a oznámili mu: "Tvůj syn žije!" Teď mu spadl kámen ze srdce. Není to jen náhoda, že jeho dítě se uzdravilo? Tak to dost často říkají lidé, kteří se před tím v nouzi velice horlivě modlili. Tento muž byl jiný.

52 Zeptal se jich, v kterou hodinu se mu začalo dařit lé-
53 pe. Odpověděli mu: "Včera hodinu po polední"¹⁷⁵ mu přestala
horečka." Podle izraelského měření času den začíná v 6 hodin našeho času, proto syn byl uzdraven hodinu po poledni. V této době poledního horka nemůže horečka opadnout jen tak sama o sobě. Tu otec poznal, že to bylo právě v tu chvíli, kdy mu Ježíš řekl: "Tvůj syn je živ."

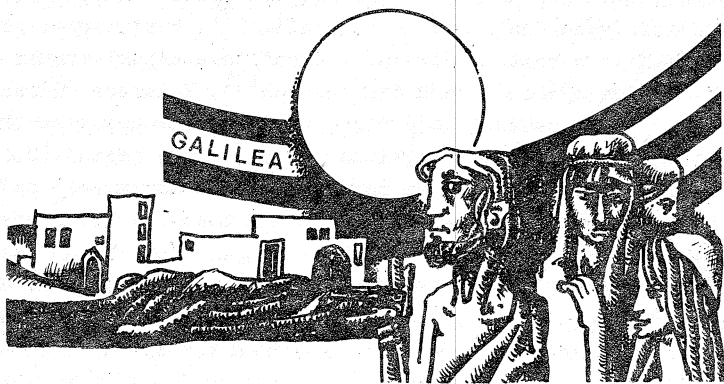
A uvěřil on i všichni v jeho domě. Už dříve jsme si vysvětlili (k 1, 41), že víra není záležitost, kterou po uchopení budeme mít stále po ruce. Víra je živá síla, která prochází mnoha stupni a vyzrává stále novými zážitky. Proto tento výrok ve vykládaném verši není v rozporu s 50. veršem. Dvořan uvěřil slovům Pána Ježíše a s plnou vírou pospíchal domů. Ale po plném prožití moci a milosti Páně uvěřil hlouběji. Už nedůvěřuje jenom slovu, ale vzhlíží se stálou a trvalou důvěrou na Pána Ježíše. K této důvěře vede celý svůj dům. Jeho žena, uzdravený syn, otroci, kteří pa-

174 Jde o vzdálenost 30 km.

175 Pozn. př.: V něm. originálu je: "Včera v 7 hodin".

třili k jeho domu, ti všichni teď v Pánu Ježíši poznali Spasitele, který přemohl smrt a může dát život¹⁷⁶. Trojnásobné prohlášení tvůj syn je živ (v. 50, 51, 53) je znamením pro nový život, který věřící přijímá od Pána Ježíše.

Zatímco se o pobytu Pána Ježíše v Jeruzalémě hovoří 54 obecně, že činil znamení (2,23), teď jsou jednotlivě popsána obě znamení, která vykonal v Galileji. To druhé znamení učinil Ježíš opět v Galileji, kam přišel z Judska. Schlatter k tomu dodává: "Porovnáním nového činu Pána Ježíše se znamením na svatbě Jan říká, že při návratu do Galileje nastalo nové období v životě Pána Ježíše. Tímto prvním krokem určil poměr Galilejců k sobě. Stejně jako prvním znamením v Káně vyvolal víru svých učedníků, tak druhé znamení způsobilo, že mnozí Galilejci uvěřili. Tím jsme připravováni pro zprávu v 6,1, kde je odhaleno, jak skončilo připojení Galilejců k Pánu Ježíši."

176 S podobnou vírou celých "domů" se setkáváme i později, např.: Sk 16,15; 16,32; 1K 16,15. Při tom musíme brát v úvahu, že ve starověku "dům" představoval pevně uzavřenou jednotku, určenou otcem. Proto tenkrát mohly být rychle pokřtěny celé "domy", jestliže otec a pán domu obdržel jasnou a opravdovou víru v Pána Ježíše.

UZDRAVENÍ U RYBNÍKA BETHESDA

Jan 5,1-18

- v. 1: J 2,13
 v. 2: Ne 3,1.32
 v. 8: Mt 9,6; Sk 3,7n; 9,34
 v. 9: J 9,14
 v. 10: Jr 17,21n; Mt 12,1-8; L 6,2
 v. 14: Mt 12,45; J 8,11; Sk 3,8
 v. 16: Mt 12,14
 v. 17: J 9,4
 v. 18: J 7,1; 19,25; 10,30-33.36; 19,7

- 1 Potom byly židovské svátky a Ježíš se vydal do Jeruzaléma. Řecký výraz pro potom - doslovně "po těchto"(událostech) - se vztahuje nejen na druhé znamení, ale na celou řadu dalších událostí. Chceme-li zjistit, jaká doba mezitím uplynula, musíme určit, o jaké svátky vlastně šlo, kdy se Pán Ježíš vydal na cestu do Jeruzaléma¹⁷⁷. V některých rukopisech se o tomto svátku píše neurčitě - nějaký svátek-, v jiných se myslí na konkrétní svátek¹⁷⁸. V každém případě je však třeba uvažovat o svátku stánků. Velikonoce, svátky pascha, totiž Janovo evangelium vždycky přímo jmenuje(2,23; 6,4; 11,55). O letnicích se podle jejich povahy muselo psát s použitím názvu, kdežto svátek stánků bude i v 7,2 nejprve označen jako "židovské svátky" a až pak blíže určen jako svátek stánků. Protože Pán Ježíš cestoval přes Samařsko do Galileje nejpozději v lednu, uplynulo od té doby až k tomuto svátku na počátku října devět měsíců. Bylo to období

177 Jeruzalém leží tak vysoko v Judském pohoří (818mnm), že cesta k němu vedla vždy vzhůru, ať už šel člověk odkudkoliv. Proto se o cestě do Jeruzaléma vždycky píše jako o "výstupu". (V něm. textu je místo výrazu se vydal slovo vystupoval - pozn. př.).

178 Pozn. př.: V něm. originálu je to vyjádřeno členem "ein Fest" (neurčitě) a "das Fest" (konkrétní svátek).

rozsáhlé činnosti, kterou nám popisují synoptická evangelia. V této době se události vyvíjely tak, jak jsou popsány v nejbližší zprávě J 6, zejména když se tam Pán Ježíš ještě vrátil, aby tam zůstal několik měsíců od slavnosti stánků do příštích velikonoce. Osoba Pána Ježíše vyvolala v lidu zvláštní zájem. Shromažďují se zástupy lidí, kteří jej chtějí provolat za Mesiáše. Pán Ježíš zde však přerušuje svou práci a jde ke svátku do Jeruzaléma. Ten, jehož začínají nenávidět jako narušitele pravé pobožnosti, je věrný Izraelita, který dodržuje Hospodinovo nařízení o slavnostech podle 5M 16,16: "Každý z vás, kdo je mužského pohlaví, se ukáže třikrát v roce před tváří Hospodina, tvého Boha". Ale za touto návštěvou Jeruzaléma během velkého svátku se skrývá ještě něco jiného: Pán Ježíš si je vědom svého závazku vůči celému Izraeli, a proto hledá příležitost, jak by oslovil celý národ a to právě nyní, kdy je na vrcholu svého života.

Evangelium popisuje místo dalšího děje: V Jeruzalémě je u Ovčí brány rybník, hebrejsky zvaný Bethesda, a u něho pět sloupořadí. Rukopisy se vzájemně liší ve vyjádření tohoto jména. Nestle převzal do svého řeckého textu název Bethzatha. My zůstaneme u dobře známé Bethesdy. Toto jméno muselo mít pro Jana velký význam, protože je uvádí v jeho hebrejské formě. Překlad jména Bethesda = dům milosrdenství tuto závažnost potvrzuje. Rybník leží u Ovčí brány, což známe¹⁷⁹ z Ne 3,1; 12,39. Tato brána je zřejmě totožná s branou Benjamínců v Jr 37,13; 38,7 a Za 14,10. Leží na severu města. Vykopávky v Jeruzalémě objevily toto místo a potvrdily údaje Janova evangelia. V blízkosti Anenského kostela (severně od chrámové plošiny) se našly zbytky dvojitého rybníka mezi pěti sloupořadími. Dvě řady sloupů byly

179 Je to brána, již začala stavba zdi. Zde stavěl sám velekněz s kněžími.

podél, dvě na šířku a páté rozdělovalo objekt na dvě části 180.

3 V nich ležávalo množství nemocných, slepých, chromých
 4 a ochrnutých. Jan po napsání tohoto 3.verše pokračoval popisem nemocného, jehož se tato událost týká, tedy textem pátého verše. Čtvrtý verš představuje velmi starou, avšak teprve později připojenou vysvětlivku, spočívající na lidovém podání. Má čtenáři blíže vysvětlit problém nemocného, jak o něm mluví v 7. verši. Jan nás však slovy nemocného informuje jen o pouhé skutečnosti občasného zviření vody a o přesvědčení nemocného, že po tuto krátkou dobu, kdy se voda vířila, byla obzvláště léčivá. Nepovažuje za důležité, jak k tomuto zviření docházelo. A rozhodně nevěřil v zázračný účinek rybníka, který by zastínil všechny divy Pána Ježíše. Poznámka v 9,32 potvrzuje, že v Jeruzalémě nebyl znám rybník, jehož voda by uzdravila člověka, ať trpěl kte-
roukoli nemocí.

5 Vůbec nezáleží na události u zázračného rybníka, popísované v evangeliu, ale na Pánu Ježíši a člověku, který tam ležel nemocný již třicet osm let. To neznamena, že by celých třicet osm let ležel v jedné ze síní u rybníka. Z mnoha důvodů je to nepředstavitelné. Není důležitá doba jeho pobytu v Bethesdě, ale doba nemoci. Dovedeme si představit, co to znamenalo být třicet osm let těžce tělesně postižený.

180 J.Jeremias píše ve svém Lexikonu k Bibli: "Jeden francouzský archeolog zjistil, že se jednalo o mohutnou stavbu, rozprostírající se na 5000 m². Dva velké bazény byly od sebe vzdáleny 6,5 m širokou mezistěnou. Celé zařízení bylo obklopeno 4 kolonádami. Pátá síň byla na zdi mezi dvěma bazény. Ze zachovalých zbytků sloupů se dá usoudit, že přístřeší byla vysoká asi 8,5 m. Nešlo tedy o skromné účelové zařízení, ale o nádhernou stavbu, kterou zřejmě v této podobě zřídil Herodes Veliký v souvislosti se stavbou sousedního chrámu. Shoda novozákonního a starokřesťanského podání s vykopávkami opravňuje ke ztotožnění dvojité vodní nádrže u sv. Anny s Ovčím rybníkem z Janova evangelia. Pro věřící církev je znovunalezená Bethesda novým svědectvím toho, že se živý Bůh zjevil v dějinách" ("Znovuobjevení Bethesdy" - Göttingen 1949, str.12 a 26. Viz také A. Novotný - Bibliický slovník pod heslem "Bethesda").

a to v době, kdy chyběla řádná léčebná péče, která je dnes pro nás samozřejmostí?

Evangelium, charakteristické svou stručností, nám nic 6
neříká o tom, jak se Pán Ježíš dostal během svátků na toto místo utrpení. Ale tak tomu bylo v celém pozemském životě Pána Ježíše: On a lidská bída se vzájemně přitahovali nevy-
světlnou mocí. K němu se stéká lidská bída ve svých nej-
rozmanitějších formách¹⁸¹ a on jako "lékař" nehledá zdravé,
silné a spravedlivé, ale nemocí spoutané hříšníky. Víme, že
jeho pokrmem bylo činit vůli toho, kdo jej poslal (4,34).
Božím vedením je Pán Ježíš u rybníka, kde spatřil nemocné-
ho, jak tam leží. Pán Ježíš opět "vidí" to, čeho si jiní
zde, kde je ubohost a bída všední záležitostí, vůbec nepo-
všimli. Pán Ježíš vidí jej, jednotlivce, a ptá se jej na
jeho vlastní osud. Když poznal, že je už dlouho nemocen,
řekl mu: "Chceš být zdravý?" Není to pro takto nemocného člo-
věka podivná a téměř urážlivá otázka? Copak by dělal zde,
u zázračného rybníka, kdyby nechtěl být zdravý? Viděl snad
Pán Ježíš u tohoto člověka něco podobného, co vysvětluje
moderní psychologie, že člověk přes všechny své nářky ve
svém podvědomí vlastně "nechce" být zdravý, ale křečovitě se
drží své nemoci jako útočiště před nároky života? Zaměřil
se Pán Ježíš na to, aby se tento muž dostal ze svého trp-
ného odevzdání se nemocí a znovu nabyl touhu a vůli být
zdravý? Těžko říci. Tím podstatným je zaslíbení, ukryté v té-
to otázce: "Chceš-li být zdravý, mohu ti pomoci". Tak je
vlastně otázka výzvou k víře: svěř se ve své bezmocnosti
tomu, kdo ti může pomoci.

V odpovědi nemocného poznáváme jeho žalostnou situaci: 7
Nemocný mu odpověděl: "Pane, nemám nikoho, kdo by mě donesl
do rybníka, jakmile se voda rozvíří. Než se tam sám dosta-
nu, jiný mě předejde." Voda uzdravuje jen po kratičkové do-
bu svého rozvíření. Nemocný sice není ochrnutý, ale je tě-
lesně velmi postižený a potřebuje někoho, kdo by jej rychle

181 Ukazuje nám to i slavný Rembrandtův "Stogulden".

dopravil do vody. Jak ukazují vykopávky, z jednotlivých přístřeší vedly schody k vodě. Zatímco se nemocný s námahou pokoušel sejít, vždycky jej někdo předběhl. Přišel pozdě. Jsme lidmi, kteří myslí v podobných situacích jen na vlastní záchranu a snaží se jako první dosáhnout uzdravující zřídlo. Nikdo při tom nemyslí na ostatní bezmocné. V problému tohoto osamělého nemocného je zřetelně vidět problém nesčetných bídníků, kteří si musí v nejrůznějších životních situacích postesknout: Nemám nikoho....

- 8 Pán Ježíš zasahuje. Stejně jako v 2,7 a 4,50, má jeho pomoc formu příkazu. V této události je jeho příkaz ještě více "nesmyslný" a neuskutečnitelný než v předešlých: Ježíš mu řekl: "Vstaň, vezmi své lože a choď!" Je to příkaz tvůrce, který nám umožňuje vykonat to, co požaduje. K tomu je však potřebná víra (nyní ještě více než v 4, 50), ve které nemocný může splnit nemožný příkaz a přitom prožít zázrak. Vlastně tento zázrak mu umožní příkaz splnit. O víře nemocného zde není ani zmínka. Co je potom víra, není-li to tato důvěřující poslušnost požadavku Pána Ježíše? Stejně jako královský úředník v 4, 50, stojí i tento nemocný u rybníka Bethesda při těchto slovech Pána Ježíše před rozhodnutím. Buď tato slova se zármutkem nebo povýšeně odmítne, ale pak nic nezažije, nebo bude důvěřovat tomu, kdo mu tato slova řekl, věřit, že to nejsou prázdná, lživá slova. Pak ve svém životě zakusí jejich pravdivost a schopnost vykonat to, co nedokázal po celých třicet osm let: vstát, jít a nést své lože. Skutek víry se však neprojevuje podobnými úvahami, ale okamžitou odpovědí celého člověka (duchem, duší i tělem) na slyšené slovo.

- 9 A hned byl ten člověk uzdraven; vzal své lože¹⁸² a cho-

182 "Lože", které měl nemocný a teď jej i mohl "vzít", je jen jakási svinutá matrace (viz k tomu Mk 2,3-4.11; Sk 5,15 a jiná místa, v nichž jsou použity různé výrazy, ale jde přitom o stejný předmět). Jistěže, již tenkrát bohatí lidé měli postele, které byly zhotoveny z části z drahé slonoviny (Am 6, 4), nebo dokonce ze stříbra (Es 1,6).

Avšak prostí lidé se spokojili s rohoží.

díl. Víra a uzdravení spolu úzce souvisí.

To, co zde Pán Ježíš udělal, není zapsáno jako znamení. Byl to pouze osobní čin pomoci v "domě milosrdenství", ve kterém bylo tolik bezohlednosti a sobectví (v. 7). Pán nechce způsobit žádný rozruch, a jak se dozvídáme z 13. verše, na tomto místě se ztratil v zástupu. Přesto se tento dobročinný skutek stává znamením. Způsobil vzrušení i když jiné, než při vyčištění chrámu. Tentokrát Pán Ježíš s nikým nepřišel do sporu, ani svým uzdravením neučinil nic výzývavého. A přece skutek milosrdenství vyvolal konflikt s farizeji a to tak vážný, že se pak rozhodli Ježíše zabít. Toto chce evangelium ukázat. Proto, a ne k vůli samotnému uzdravení, je vybrán tento čin Pána Ježíše z mnoha jeho "znamení". Ve stavbě Janova evangelia vidíme neustále se prohlubující boj Pána Ježíše s izraelským národem a jeho vůdci. V tomto "tichém" skutku Pána Ježíše přece jen nesmíme přehlédnout něco "vyzývavého". Toho dne však byla sobota. Příkázání o sobotě bylo jedním z nejdůležitějších, bylo zvláštním znamením smlouvy mezi Bohem a Izraelem (2M 31, 13n). Proto její přísné zachování mělo význam, vztahující se na poslední dobu¹⁸³. Pokud se sobota nebude řádně dodržovat, nemůže přijít Mesiáš! Kdyby se však Izraeli podařilo správně zachovat jen jednu jedinou sobotu, pak by se Mesiáš objevil! Přestoupení tohoto příkázání i ve zdánlivě lehkém případě bylo proto potrestáno smrtí ukamenováním (4M 15,32-36). Znalci Písma vzhledem k důležitosti příkázání o sobotě přesně stanovili, co je zakázaná práce nebo nepřipustný čin a co je dovoleno konat v sobotu. Nošení lože jednoznačně nebylo dovoleno. I tak duchovní prorok jako byl Jeremiáš se velice vážně stavěl proti nošení břemen v den sobotní (Jr 17,21). Nemocný se tedy v očích farizeů dopustil těžkého hříchu.

183 Jak vážně se na svěcení soboty díval i prorok Izaiáš! (Iz 58,13-14; 56,2.4-5).

- 10 Židé řekli tomu uzdravenému: "Je sobota, a proto nesmíš nosit lože". Janovi je přesně známé ustanovení Míšny¹⁸⁴, které nedovoluje obžalobu pro přestoupení zákona bez předchozí výstrahy. A této výstrahy se uzdravenému prokazatelně dostalo. Teprve potom, když i po varování dál nesl své lože, stal se hříšníkem, propadlým soudu.
- 11 Nyní chápeme závažnost odpovědi uzdraveného, kterou předchází varování. Odpověděl jim: "Ten, který mě uzdravil, mi řekl: Vezmi své lože a choď!" Vždyť právě tím byl uzdraven, že provedl tento příkaz! Jak tedy tento požadavek, aby vzal své lože, může být nesprávný? Přece nemohl nic jiného konat, než to, co mu řekl onen mocný Zachráníce. Samozřejmě, že se jej dále ptali:
- 12 Kdo je ten člověk, který ti řekl: Vezmi je a choď? Na to jim však nemohl odpovědět. Dosud přece nikdy Pána Ježíše neviděl a v síních rybníka jej ještě neznalí.
- 13 Pán Ježíš s ním po uzdravení dále nemluvil, ale hned odešel. Uzdravený nevěděl, kdo to je, neboť Ježíš se mu ztratil v zástupu, který tam byl. V tom se projevuje známý rys chování Pána Ježíše, který neustále zdůrazňovali ostatní evangelisté: Pán Ježíš si přál, aby se zpráva o jeho uzdravení nerozhlášovala, aby ho lidé nevyhledávali z nesprávných důvodů. Proto se ztratil mnoha lidem, nemocným, ale i těm, kteří jako návštěvníci zaplňovali síně.
- 14 Příběh s uzdraveným ještě nekončí. Po uzdravení musí následovat péče o duši, protože člověk je jednotou těla a duše, a potřebuje vždycky pomoc pro obojí. Později vyhledal Ježíš toho člověka v chrámě a řekl mu: "Hle, jsi zdrav. Už nehřeš, aby tě nepotkalo něco horšího!" Pán Ježíš se s ním neseťkal někde na ulici. Uzdravený vyhledal chrám, zřejmě byl puzen k tomu, aby Bohu poděkoval za své uzdravení. Z toho je vidět, že Pán Ježíš ty, kdo jím byli uchvácení, neodrazuje od izraelské bohoslužby. V rozhovoru s tímto mužem

184 "Mišna", z hebrejského "šana = učit se opakovaním", je název právních zvyklostí, odvozených z Mojžíšova zákona a ústně předávaných v židovstvu po návratu z babylonského zajetí.

se ukazuje Pánův hluboký zájem o jeho další život. Nehovořil s ním před jeho uzdravením o jeho hříchu¹⁸⁵. Podobně jako v případě ochrnutého člověka (Mt 9, 1-8) předpokládá, že si tento člověk velmi dobře uvědomuje svůj hřích. Pán mu nevysvětluje, že jeho nemoc byla následkem hříchu¹⁸⁶. Pro uzdraveného je i to jasné. Pán Ježíš chtěl na to jen stručně upozornit. Uzdravení Pánem Ježíšem bylo současně i odpuštěním. Tak směl člověk začít úplně nový život. Musel to však učinit opravdově. Kdyby teď zneužil prokázanou milost a znovu dal průchod staré moci hříchu, pak by následky mohly být mnohem horší než vše, co prožil v době třiceti osmi let své nemoci. Slovo horší, které by ho mohlo potkat, může znamenat to nejhorší, věčné zahynutí. Proto mu říká tak vážně: UŽ nehřeš! Pán Ježíš tím od něho nežadá a ani neočekává bezhříšný život. Nesmí se však dát spoutat určitými hříšnými svazky, ve kterých žil, a které měly nevyléčitelné následky. Však to už ani nepotřebuje. I v tom totiž příkaz Pána Ježíše zároveň obsahuje sílu k jeho provedení. Bude-li se uzdravený člověk vírou řídit jeho pokyny, zakusí vnitřní svobodu a vítězství nad svými hříchy.

Rozhovor byl zřejmě delší a obsírnější, než nám Jan 15 při své stručnosti sděluje. Uzdravený již Pána Ježíše "znal". Ten člověk šel a oznámil Židům, že je to Ježíš, kdo ho uzdravil. Písmo jednoduše oznamuje skutečnost, aniž by alespoň naznačilo, proč to uzdravený člověk udělal. Chtěl ze sebe definitivně setřást výčitku, že znesvěcuje sobotu? Myslel si snad, že má před autoritami svého národa podat svědectví ve prospěch Pána Ježíše, a přitom netušil, jaké to pro něj může mít následky? To nevíme.

185 Právě tak nemůžeme z uzdravování nemocných skrze modlitbu a víru podle Jk 5, 14 vyvozovat pravidlo, že uzdravení musí předcházet veřejné vyznání hříchů.

186 Samozřejmě, každou nemoc nesmíme šablonovitě považovat za trest pro nějaký hřích. Kap. 9, 1-3 nás před tím důrazně varuje. Naproti tomu však ani nesmíme přehlížet, že naše smrtelnost a tím i možnost být nemocen souvisí s naší hříšností, a že konkrétní chyby našeho života se projevují v nemocech a v utrpeních.

16 Tak dochází ke konfliktu s vlivnou skupinou farizeů. Musíme si ujasnit jeho závažnost. Při přemýšlení o tom se nevyhneme otázce: Neměli farizeové nakonec pravdu? Lze po-
 minout, nedodržel tak jasné Boží přikázání? Nebyla snad oprávněná napomenutí, aby se pro podobná uzdravování vyu-
 živaly ostatní dny týdne a aby se neznesevěcovala sobota (L 13,14)? Jestliže byl podrobnější výklad přikázání založen
 jen na lidském podání, mohou se porušit staré, posvěcené
 zvyky? Tato otázka je velice důležitá, vždyť všichni žijeme v ustálených názorech, v pevných tradicích a máme vlastní zásady pro život. Nemůžeme žít jinak. Je možné, aby na to jednotlivec úmyslně nedbal? Kam to povede? Neměli by opravdoví ochránci společnosti potírat právě takové projevy svévole? Farizeové to horlivě činí. A proto Židé začali Ježíše pronásledovat, že takové věci dělal v sobotu. Evangelium znovu uvádí jako odpůrce Pána Ježíše nejen farizeje, ale i Židy. Farizejství bylo velmi úzce spojeno se židovstvím. Ve farizejství se samo židovství projevilo tak, že Pavel při svém ohlédnutí na vlastní minulost říká: "Vynikal jsem ve věrnosti k židovství nad mnoho vrstevníků v našem lidu" (Ga 1,14). Toto židovství¹⁸⁷ stálo zásadně proti Pánu Ježíši a pronásledovalo jej stejně, jako pronásledoval Pána Ježíše farizeus Saul (Sk 9,4).

Co měl Pán Ježíš k této otázce říci? Jeho varování uzdraveného člověka ukázalo dostatečně, že není "věrolomný"¹⁸⁸ (Ž 25,3). Důrazně jej varoval před hříchem. Jak však zdůvodní zřejmé porušení přikázání o svěcení soboty? Vždyť uzdravený přestoupil výklad tohoto přikázání! Pravděpodobně se setkal s farizeji na zvláštní schůzce, kterou evangelium blíže neuvádí. Předkládá nám pouze zásadní odpověď Pána Ježíše.

17 On však jim odpověděl: "Můj Otec pracuje bez přestání, proto i já pracuji". Není takovým člověkem, který by si

187 Viz poznámku 52.

188 Pozn.př.: V něm. originálu je "lehkomyšlný pohrdač".

přivlastňoval právo svobodného přezírání starých zvyků či dokonce přikázání Božích. Nejedná podle své libovůle. Jeho odpůrci mu křivdí, přičítají-li mu svévoli. Nikdo není tak málo svévolný, tak omezen jako on, Syn, který poslouchá Otce v naprosté oddanosti (4,34). Jak potom může porušit sobotní klid, který přece připomíná Boží "odpočinutí" sedmého dne stvoření (LM 2,2)? Neměl by Syn právě naopak říci: "Můj Otec odpočinul sedmého dne, proto odpočívám i já"? Četli jsme, že Pán Ježíš tvrdí: Můj Otec pracuje bez přestání. Neodporuje to Písmu? Proč Bůh tehdy odpočíval a teď ne? Protože dokonal všeliké dílo a všechno bylo velmi "dobré". Avšak potom přišel pád člověka. Začala bída světa a lidstva, která se rozrostla jako lavina. Proto teď Bůh musí pracovat úplně jinak: na svém velkém plánu vykoupení a záchrany. Nemá pokoje, dokud nebude moci říci na konci dějin spasení: "Stalo se" (Zj 21,6). Pak znovu nastane sobota pro Boha i pro celé stvoření. Nyní Bůh neustále pracuje, pomáhá, uzdravuje i zachraňuje, a to i v sobotu. Samozřejmě, běžná zaměstnání a obchody všedního dne by neměly rušit sobotní klid, připomínající dokonalou minulost i nadějnou budoucnost. Avšak pomoc a uzdravování, dobročinnost, toto nejvlastnější Boží působení, je Synu nařízeno i v sobotu. Můj Otec pracuje bez přestání, proto i já pracuji. V této kratičké větě je shrnuto to, co řekl Pán Ježíš k otázce soboty podle synoptických evangelíí (Mt 12,9-12; Mk 3,4n; Mt 12,6-8; Mk 2,27n).

Je jasné, že tato obhajoba a vysvětlení Ježíšovy činnosti jen podnítily hněv jeho odpůrců, a to na život a na smrt. To bylo příčinou, že Židé ještě více usilovali Ježíše zabít, protože nejen znesvěcoval sobotu, ale dokonce nazýval Boha vlastním Otcem, a tak se mu stavěl na roveň. Hlubku tohoto konfliktu si nesmíme zastrít příliš rychlým a povrchním rozhořčením se nad odpůrci Pána Ježíše. Nebyla to maličkost, když se opravdoví zastánci toho, co bylo dosud považováno za pravou zbožnost¹⁸⁹, měli postavit proti

189 Je naše "křesťanství" opravdu něco jiného než plnění přikázání a zachovávání starých zbožných zvyků?

Ježíši a jeho činnosti. Při tomto vyhoceném nepřátelství farizeové poznali zcela správně, že zde nejde o nějaké jednotlivé změny ve formě zbožnosti, která se sama o sobě v zásadě nemění, ale že je zpochybněno všechno, v čem viděli podstatu pravého vztahu k Bohu. Doslova zde stojí: "Ježíš porušil sobotu". Čin Pána Ježíše považovali za rušení veškerého pořádku, za ohrožení Izraele v jeho niterné podstatě. Což netrpěli a nekrváceli otcové k vůli sobotě za dob Makabejců? A tento Ježíš ji jednoduše narušuje! Nezhroutilo by se všechno, kdyby se toto rušení připustilo?

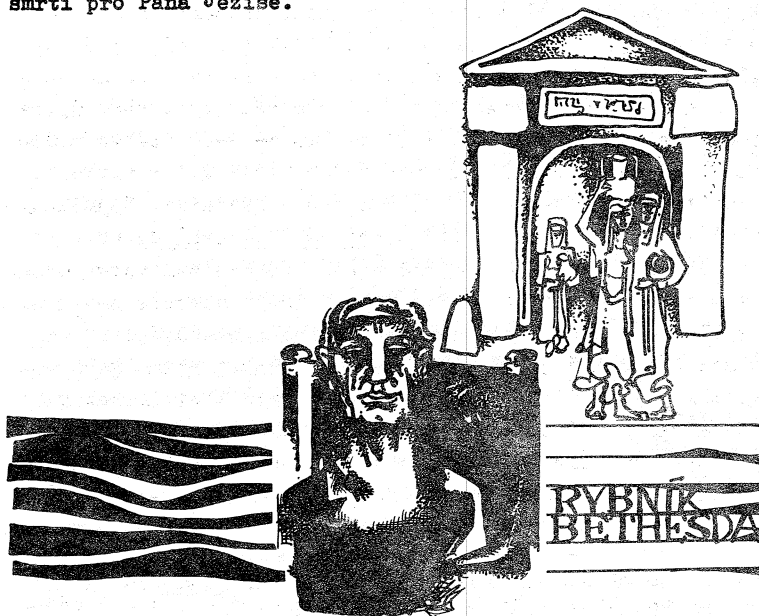
Ještě něco horšího bylo však pro ně to, že se člověk stavěl na roveň Bohu. Izraelský národ jako celek byl skrze Boží vyvolení v přeneseném smyslu jeho "syn" (2M 4,22; Oz 11,1). Proto mohli i v Izraeli pohlížet na Boha jako na Otce a tak jej i vzývat (5M 32,6; Ž 103,13; Iz 63,16; Jr 3,4; 3,19; 31,9). Bůh mohl izraelskému králi slíbit, že mu bude Otcem a král jemu synem (2S 7,14). To však bylo něco úplně jiného než tvrzení jednotlivce, že Bůh je jeho vlastním Otcem a že svou podstatou patří k Bohu¹⁹⁰. "Být rovný Bohu" - což to nebylo satanské pokušení prvních lidí? Nepodlehli Ježíš tomuto pokušení, když se stavěl na roveň Bohu?

Slova Pána Ježíše a jeho učení o Božím synovství jsou nám známá. Bude to však pro nás velice užitečné znovu se zamyslet nad tím, proč Židé tak rozhořčeně odmítli¹⁹¹ to, co sám Pán Ježíš řekl a co je v jeho církvi známo jako nezvratná pravda (dogma). Jde opravdu o božství Boha. Mezi Židy a Pánem Ježíšem nemohlo dojít k dohodě. Žid má jen dvě možnosti: buď skoncovat s celým dosavadním zbožným životem a oddat se Pánu Ježíši jako Božímu Synu a pravému vykona-

190 Proto až dodnes může židovství stejně jako islám uznat i respektovat Ježíše jako člověka. Ale pro obě náboženství je nepřijatelný názor, že by Bůh měl "Syna" a že by se měl člověk vzývat jako Bůh. Pro obě by tím bylo vydáno v sázku božství samotného Boha.

191 Moderní Židé jako Martin Buber nebo Schalom Ben Chorin s úctou mluví o Pánu Ježíši jako o velkém synu svého národa, avšak tvrdě odmítají jeho Boží Synovství a Mešiasství.

vateli Božího díla, nebo musí Ježíše nenávidět a snažit se jej zničit. Saul Tarsenský je příkladem tohoto rozhodného buď - anebo. Žil na obou stranách. Věnujme však pozornost tomu, co o svém božském Synovství říká Pán Ježíš v následujících verších. Z jeho slov je zřejmé, že se nestavěl na roveň Bohu nějakým hříšným způsobem a že se proto jeho Synovství nedotýká božství Boha, ale právě božství se zjevuje ve své podstatě - v lásce. Tento oddíl je předehrou události popsané v 11. kapitole. Současně ukazuje, že ani ty největší a nejpůsobivější zázraky nemusí přesvědčit odpůrce a získat je pro víru, jak si to někdy myslíme. Uzdravení nemocného u rybníka Bethesda, stejně jako vzkříšení Lazara, nepřivedly odpůrce k víře, ale naopak daly podnět k trestu smrti pro Pána Ježíše.

PÁN SVĚDČÍ O SVÉM SYNOVSTVÍ

Jan 5,19-30

- v. 19: J 3,11,32; 5,30; 2K 3,5
 v. 20: J 3,35; 14,12
 v. 21: 5M 32,39
 v. 22: Mt 25,32; Sk 10,42; 17,31
 v. 23: Dn 7,13n; L 10,16; Fp 2,10n; 1J 2,23
 v. 24: J 3,16; 18,36; 6,40.47; 8,51; 11,25n; 1J 3,14
 v. 25: J 11,43; Ef 2,5; 5,14
 v. 26: J 1,1-4; 1J 5,20
 v. 27: Dn 7,10.13n; Mt 25,31
 v. 28: Sk 24,15; 1Te 4,16
 v. 29: Dn 12,2; Mt 16,27; 25,31-46; Ř 2,7-10
 v. 30: J 6,38

19 Všechno, co Pán Ježíš řekl a udělal, bylo v očích jeho nepřátel hříšnou svévolí a pobuřující opovržlivostí. Jen tak si dokázali vysvětlit onen život, který nebyl (jako jejich) spoután úzkostlivým zachováváním všech předpisů. Pro to jim chtěl Pán Ježíš ukázat, že to není ani svévole ani sebechvála, jestliže se nazývá Božím Synem. Vždyť právě proto, že je Syn, je s Otcem skutečně a úplně spojen, tedy zcela jinak než oni. Ježíš jim řekl: "Amen, amen, pravím vám: Syn nemůže sám od sebe činit nic než to, co vidí činit Otce." A protože i my, kteří jsme v podstatě hluboce spřízněni s odpůrci Pána Ježíše a pod pojmem Boží Syn rozumíme něco slavné a oslňující, uděláme dobře, zdůrazníme-li si z této věty slova: Syn nemůže....nic. Právě to a nic jiného je znakem synovství! My sami jsme od pravého Božího synovství tak daleko ne proto, že bychom nemohli toho dost činit, ale právě proto, že dosud toho mnoho zmůžeme a chceme bez Boha sami od sebe dokázat. Ale Pán Ježíš je Syn, protože nemůže nic, nic sám od sebe, přesně řečeno nic bez Boha. Může konat pouze to, co vidí činit Otce.

Jeho moc, velikost a sláva Božího Syna je spojena právě s touto naprostou podřízeností a pokorou. Co činí Otce,

stejně činí i jeho Syn¹⁹². Právě proto, že nemůže nic, může všechno. Poněvadž je plně podřízen Otci, účastní se jeho díla a to, co činí Otec, dělá s plným oprávněním také on.

Jak se tyto protiklady slučují? Proč naprostá podřízenost Syna není ztrátou a potupou, ale velikostí a slávou, proč to, že nic nemůže, neznamena slabost, ale naopak plnou moc? Pán Ježíš uvádí řešení této otázky - je to v podstatě činnost lásky. Synovská láska jej plně podřizuje Otci a nedovoluje mu, aby dělal něco sám od sebe. A této synovské lásce odpovídá láska Otcova: Vždyť Otec miluje Syna a ukazuje mu všechno, co sám činí. Syn pomíjí sebe sama a dívá se na Otce, proto nemůže a ani nechce dělat nic jiného, než co vidí činit Otce. Avšak Otec nevyužívá - můžeme-li se odvážit k takovým slovům pro lepší vysvětlení - tohoto Synova postoje pro sebe, ale v nezištnosti své otcovské lásky ukazuje mu všechno, co sám činí. Podle slova všecko můžeme k svědectví 19. verše připojit myšlenku: neexistuje Boží jednání, které by současně nebylo stejnou měrou jednáním Pána Ježíše. Hned na začátku evangelia jsme viděli, jak byl Synu výslovně připsán nejvýznamnější čin Stvořitele a Otce, samo stvoření. "Všecko povstalo skrze něho a bez něho nepovstalo nic, co jest" (1,3).

A tak můžeme nahlédnout do tajemství Božího života. Bůh není osamocen. Má svůj protějšek - své Slovo, ve kterém se vyjádřil (1,1). Toto Slovo je způsobem bytí téže podstaty jako Otec. Avšak tato jednota podstaty neznamena nějakou strnulou, pevnou jednotu. V ní plně vládne sláva lásky. To, co jsme hned v kratičké větě úvodu evangelia četli, že Slovo je u Boha (směrem k Bohu), se nám teď více objasňuje. Obrovská nerovnost vytváří podivuhodně dynamickou (živou) shodu. Otec a Syn jsou si rovni ve své božské podstatě. Jsou si rovni v činnosti, jsou si rovni v lásce. Přitom však

192 Pána Ježíše vůbec nepochopili ti, kteří z projevů jeho pokory a podřízenosti Bohu (např. Mt 19,17) a z jeho modlitebního života vyvozovali, že se nikdy nemohl považovat za Božího Syna. Právě tak se projevílo, že je Božím Synem.

Syn ve své činnosti neustále pohlíží a očekává na Otce a na jeho činnost. Synova láska je neustále uctivá, odevzdaná, naplněna Otcem samým, jehož ctí a oddaně mu slouží. Otcova láska je svrchovaná, ona obdarovává a zjevuje¹⁹³. To si musíme uvědomit, říkáme-li: "Bůh je láska" (1J 4,16). Proto se na tomto původu a pravzoru veškeré lásky učíme, co to vůbec láska je.

Můžeme se tomu učit, protože svým původem jsme byli k takové lásce stvořeni a ve vykoupení v Pánu Ježíši dosahujeme života v této lásce. Pravého křesťana charakterizuje to, že čím déle chodí s Pánem, tím opravdověji může říci: "Učedník nemůže sám od sebe nic činit než to, co vidí činit svého Pána. Co činí Ježíš, stejně činí i jeho učedník. Vždyť Pán Ježíš miluje učedníka a ukazuje mu všechno, co sám činí". Proto je také u učedníka, stejně jako u Syna, vzájemně propojeno "nic" se "vším": "nic nemáme, a přece nám patří vše" (2K 6,10). Z této vlastní zkušenosti získáváme nový pohled na slova Pána Ježíše v probíraném oddíle. Farizeové však jsou ve své tvrdosti a nelásce slepí vůči tajemství lásky mezi Otcem a Synem. Nerozumějí Pánu Ježíši a v tom, kde se prokazuje¹⁹⁴ ve své slávě a v pravdě poslušné synovství Pána Ježíše, vidí jen hřích a rouhání se Bohu.

Přitom jde o skutečnou událost. Otec ukazuje Synu všecko, nezůstává jen u detailů nebo u dílčích částí. Toto "ukazuje" neznamena jen jednorázový, souhrnný pohled. Ukazování

193 Církev se pokusila toto tajemství Boha naznačit ve svém učení o Trojici. Právem zdůraznila totožnost Otce a Syna, Boha a Pána Ježíše. Rozlišením podstaty a osoby a biblickým označením Syna a Otce se pokusila vyjádřit, že tato totožnost není mrtvá a strnulá, ale naopak, že v živém Bohu je naplněno všechno z mocného a svatého života v lásce mezi Otcem a Synem. Jistěže církev ve svém učení o Trojici mohla jen mlhavě naznačit toto tajemství, ale ani tak nemůže a nesmí mlčet.

194 Jak velký zázrak nastal v životě Saula Tarsenského, když uviděl tuto slávu Pána Ježíše. Mohlo se to stát jen proto, že Saul v tom uviděl jasný zázrak "lásky", který z něho, velkého učitele víry, udělal svědka lásky v slovu i v skutku (1K 13; Ř 9,1-4).

Otce a divání se Syna probíhá neustále. Jak, o tom Jan nic neříká. Je to zvláštní rys pravosti a autentičnosti evangelia, že právě to nejvýznamnější a nejdůležitější v životě Pána Ježíše, jeho postoj k Otci, zůstává zahalen jako nedotknutelné tajemství. Znamení Otce, to, co Otec "ukázal", a uposlechnutí Syna vidíme jen ve zveřejněných událostech. Tak mu Otec ukázal Natanaela pod fíkovníkem, ukázal mu, co je třeba udělat na svatbě v Káně, přivedl mu Samařskou ženu k Jakobově studnici a teď v sobotu mu svěřil uzdravení nemocného. Toto vedení pokračuje dále až ke vzkříšení Lazara a k cestě na kříž. Pán Ježíš ví, že Bůh mu ukáže ještě větší skutky, takže oni užasnou. Ve slovu užasnete je zdůrazněna 2. osoba mn. čísla. Neúžasne jenom sám Syn, že Otec má pro něj připraveny ještě větší skutky. On na ně s velkou radostí¹⁹⁵ očekává. Ale užasnete vy, Židé, vy lidé, kteří nedokážete pochopit zmocnění toho, který stojí před vámi jako opravdový člověk.

Jaké jsou to skutky, které jsou ještě větší, než byla 21
proměna vody ve víno či uzdravení beznadějně nemocného? Je to vzkříšení mrtvých. Jako Otec mrtvé křísí a probouzí k životu, tak i Syn probouzí k životu ty, které chce. Je to řečeno nejprve všeobecně, abychom před sebou měli tyto "větší" a opravdu velké skutky. Bližší objasnění najdeme ve verších 25-30. V tomto verši je však obsaženo nové a neobvyklé pojetí Pána Ježíše o úloze a osobě Mesiáše. Podle dosavadních představ měl být Mesiáš králem, který Izraeli přinese vysvobození a zajistí dlouhou a požehnanou světovládu. "Údaje rabínů o délce mesiášské doby kolísají - vždy se starozákonním odůvodněním-mezi 40 dny a 365 000 lety". Pán Ježíš však o sobě věděl, že je králem, který přes svou smrt nezůstane mrtvý, protože bude povolán ze smrti, aby se stal Dárcem života.

I v těchto větších skutcích spatřujeme opět pravidlo

195 Pán Ježíš tyto "větší skutky" očekává právě od svých učedníků, skrze něž po svém vyvýšení bude nově působit ve světovém měřítku (viz J 14,12).

o jednotě činnů Otce a Syna v tomto nezaměnitelném pořadí: jako Otec...,tak i Syn. Obdobně i Pavel zdůrazňuje božství Boha v Ř 4,17, že "dává život mrtvým a povolává v bytí to, co není". Pán Ježíš se účastní tohoto skutečně božského díla. Jakého máme Pána! Připojená slova - ty, které chce - podle souvislosti nemohou znamenat svévoli Syna, ale znamenají, že tito mrtví nevděčí za svůj život sobě samým, ani svým vlastním zásluhám,ale jen svobodné milosti a aktu dobré vůle ze strany Pána Ježíše. Pán neobživuje ty,kteří si to zaslouží, nebo ty, kteří toho jsou hodni, ale ty, které chce, i kdyby to měla být zkažená Samařanka. Tak ruší jakékoliv "právo na život", které Židé viděli v tom, že jsou dětmi Abrahama a že jsou obřezáni. Každý člověk,i Izraelita, je ve svém obživení závislý na vůli Pána Ježíše. Pro získání spásy je tedy nezbytně nutné k němu přijít a uvěřit v něj.

- 22 K velkému tématu o smrti, vzkříšení, obživení patří
 23 i vážná řeč o soudu. Každý posluchač Pána Ježíše si to musel hned uvědomit. Nevyhradil si to Otec sám pro sebe? Nebude snad Syn mlčky přihlížet, jak Otec soudí? Otec nikoho nesoudí, ale všechn soud dal do rukou Synovi, aby všichni ctili Syna, jako ctí Otce. Mezi nejdůležitější úlohy toho, který je Bohem, Pánem a Soudcem světa, patří také to, aby dal všechn soud do rukou Synovi. Syn přitom nemá vykonávat jen nějakou funkci; soud je plně vložen do rukou Syna¹⁹⁶. Proto je úděl každého člověka ve věčnosti v rukou Pána Ježíše, a proto také jednou všichni budou muset ctít Syna, jako ctí Otce. Tak to řekl i Pavel ve Fp 2,9-11;přítom věděl,že v tom sklánění se před Pánem Ježíšem je obsažena úcta k Otcí. Pravidlo "jak Otec, tak i Syn" má svůj protějšek: "Otec v Synu". Nic není obráceno proti sobě. Je tu pravé a plné obcenství lásky, která znamená, že vlast-

196 Proto je to základní poselství všech dob (srov.Sk 10, 42; 17,31), že Pán Ježíš je ustanoven soudcem všech lidí, a tak na něm závisí jejich život i smrt.

nictví jednoho patří zároveň i druhému. Působení Otce se stává působením Syna a pocta Synu znamená současně poctu Otci. Proto může Pán Ježíš konstatovat: Kdo nemá v úctě Syna, nemá v úctě ani Otce, který ho poslal. Kdo se domnívá -jak si to tehdy mysleli Židé a jak si to dodnes myslí mnozí křesťané-, že je třeba "chránit" Boží čest před příliš velkou úctou k Pánu Ježíši, je na omylu, protože Bohu přisuzuje své lidské, sobecké smýšlení¹⁹⁷. Tyto úvahy o žárlivosti neuznávají lásku mezi Otcem a Synem a nechtějí připustit, že Bůh dal všechno do rukou Pána Ježíše. Bůh si to takto přál a také udělal, proto je pravá pocta Bohu vyjádřena pouze v počtě Synovi. Sám Syn vzdává veškerou poctu Otci, a to až k slavnému vyvrcholení dějin spásy, které Pavel líčí církvi v 1K 15, 28. Slovíčko "jako" ve větě aby všichni ctíli Syna, jako ctí Otce v řečtině neznamená pouze srovnání, ale skrývá v sobě i zdůvodňující tón: vzdávající Synu takovou poctu, která odpovídá počtě Otci; ctí Syna, protože právě tím ctí Otce.

Mluví Pán Ježíš o budoucnosti? Určitě! Potvrdí nám to 24 znovu v.28n. Avšak přitom mluví i o přítomnosti, o své současnosti, protože o konečné budoucnosti se rozhoduje dnes. Pán Ježíš to vyjadřuje úžasnou nabídkou, která se týká bezprostředně každého. Přitom zaměňuje třetí osobu za první, aby bylo zcela jasné, že Syn, o kterém mluví, je on sám. Tímto svým osobním "já" se obrací k přítomným vůdčím židovského národa a vyžaduje od nich rozhodnutí. Stejně tak se setkává s každým, kdo teď slyší nebo čte jeho slova. Amen, amen, pravím vám, kdo slyší mé slovo a věří tomu, který mě poslal, má život věčný a nepodléhá soudu, ale přešel již ze smrti do života. Tedy nikoliv až někdy ve vzdálené budoucnosti, někdy po smrti, ale dnes se může a má stát skutečností, že člověk přešel ze smrti do života. Pán Ježíš to

197 Srovnej k tomu závěry k 3,35. Tajemství lásky, jednoty a rozdílnosti Otce a Syna nemůžeme pochopit vlastním rozumem, ale pouze skrze Ducha svatého, který Pána Ježíše zjevuje (16,4).

vyjádřil jako děj, který již proběhl v minulosti. Již se tak stalo, rozhodující krok již byl vykonán. Tím mu už nehrozí soud, nepodléhá soudu. Jak by také někdo, kdo již má život věčný (jak nám to řekl ve 3, 16 a 3, 36), měl teprve přijít na soud¹⁹⁸? To je zásadně nemožné. Kdo však získal toto podivuhodné postavení? Kdo slyší mé slovo a věří tomu, který mě poslal. Začíná to slyšením slov Pána Ježíše. Jde samozřejmě o slyšení s otevřeným srdcem¹⁹⁹. Z toho pak vyrůstá víra. To není neurčitá a všeobecná "víra v Bcha". Pán neřekl: "a věří v toho, který mě poslal", ale věřící tomu, který mě poslal. Tím je určen i obsah této víry. Je tedy třeba věřit Bohu, že opravdu poslal Pána Ježíše a dal Synu své zmocnění. Opět je zde nerozlučitelná vzájemná důvěra. Slova Pána Ježíše vedou k důvěře v Boha a naopak, od důvěry v Boha k absolutní důvěře v Pána Ježíše, poněvadž jej poslal sám Bůh a v tomto poslání ukázal své srdce a sebe sama. Kdo slyší a věří, u toho již padlo rozhodnutí pro věčnost, ať je to kdokoliv. Další podmínky pro účast na věčném životě nejsou. Naopak, protože Židé neslyší a nemohou slyšet (8,43 a 47), soud je již ukončen a je vynesena rozsudek smrti.

- 25 Pán Ježíš říká jasně, že tato "hodina" rozhodnutí pro věčnost je teď zde na zemi, a právě proto pro lidi neustále přichází. Amen, amen, pravím vám, přichází hodina, ano, už je tu, kdy mrtví uslyší hlas Božího Syna, a kteří uslyší, budou žít. Jsme-li těmi, kteří musí "přejít ze smrti do života", pak jsme zákonitě mrtví. Tak to také řekl otec

198 Pavlovo poselství o vtržení věřících při příchodu Páně a o jejich spoluúčasti při soudu nad světem (1Te 4, 13-18; 1K 6,2-3) jen rozvádí to, co již zde Pán Ježíš zásadně řekl.

199 "Slyšet" - nebo také "neslyšet" - v celé Bibli znamená rozhodující okolnost. Z nespočetných míst uvedeme alespoň tato:
2M 5,2; 2S 22; 5M 6,4; 1S 3,9; Ž 85,9; 95,7; 103, 20; Iz 40,28; 50,4; 62,11; Jr 7,13; 22,29; 26,3; Ez 3, 7; Za 7,11; Sk 2,37; 10,33; 15,7; 28,28; Ř 10,14; Lj 1,1; 2,7; Žd 2,1; Jk 1,19; Zj 1,3; 2,7; 3,20.

marnotratného syna: "Tento můj syn byl mrtev..." (L 15,24), a apoštolské slovo v Ef 2,1-3 to potvrzuje: "mrtví pro své viny a hříchy". Ale děje se zázrak; tito mrtví dělají něco, co vlastně vůbec nemohou dělat: slýchají. To je síla hlasu Božího Syna. Dolehne až k mrtvým, zazní a je slyšet i v mrtvých srdcích. A tak se splní: kteří uslyší, budou žít.

Proč je to možné? Neboť jako Otec má život sám v sobě, 26 tak dal i Synovi, aby měl život sám v sobě. Ve svědectví Písma jde vždy o "život", v Janově evangeliu je však otázka života obzvláště zdůrazněna. Z toho důvodu se evangelium stalo i mimořádně účinné v misi, protože otázka života a touhy po pravém životě se týká všech lidí. Každý vnímavý člověk se může přesvědčit, že to, co známe a žijeme, není skutečný a opravdový život. Je to vlastně smrt. Pravý a tedy i nevyčerpatelný "věčný" život, život sám v sobě, má jenom Bůh. A pouze ten, kdo má podíl na tomto božském životě, má naplněnou touhu po životě. Otec sdílí tuto svou božskou podstatu se Synem. I Syn má život sám v sobě, původní, ne vypůjčený nebo odvozený. Proto, kdo věří v Syna, má účast na tomto životě (3,36).

Ten, kdo má sám v sobě život, vykonává soud tím, že 27 tento život může dát nebo odepřít. A dal mu moc konat soud, 29 poněvadž je Syn člověka. Výraz "Syn člověka" zde není uveden jako obvykle s určitým členem²⁰⁰, ani jako Syn člověka podle Danielova proroctví. Je spojen s neurčitým členem, čímž Pán Ježíš chtěl sebe označit jako obyčejného člověka. To lze jednoduše přeložit: "...poněvadž je člověk". A právě v této jeho dvojí podstatě je mu Bohem svěřena plná moc k soudu. Jako Syn ctí v soudu svatá Otcova práva; avšak jako člověk současně zná lidskou bytost s celou její vinou a bídou, zná ji z nejužšího obecenství. Proto může správně posuzovat.

Je možné věřit těmto prohlášením, když nepřátelé Pána Ježíše v něm vidí jenom člověka? Není nakonec přece jen

200 Pozn.překl.: Platí pro německý text.

pravda, že si tento člověk neoprávněně dělá nárok na božské věci? Odpůrci nezůstanou jen v údivu a se zlostí v srdci. Budou muset prožít všechno, co teď Pán Ježíš řekl. Neboť tak, jako se budoucí věci - soud a obdržení věčného života - uskutečňují již teď (dokonce i jeho nepřátelé mohou již teď získat slávu života), tak i přítomné události kvapem spějí k poslední velké hodině, v níž se všechno definitivně odkryje. Nedivte se tomu, neboť přichází hodina, kdy všichni v hrobech uslyší jeho hlas a vyjdou: ti, kdo činili dobré, vstanou k životu, a ti, kdo činili zlé, vstanou k odsouzení. Teď ještě všichni "žijí" pohromadě, "mrtví" spolu s těmi, kteří již "přešli do života". Ale všichni se ztrácejí stejným způsobem - v hrobě! I věřící, kteří "mají" věčný život, musí tělesně zemřít, protože tělo a krev nemůže mít podíl na Božím království (1K 15,50). Avšak přijde hodina²⁰¹, ve které znovu zazní jeho hlas! Potom všichni uslyší tento hlas, protože hrob je nemůže před ním uchránit. I dnes může hlas Pána Ježíše dolehnout k "mrtvým" a ti jej "mohou" slyšet ke své záchraně a k životu (viz v. 25). Ale potom jej budou "muset" slyšet bez výjimky všichni v hrobích. Budou muset vstát a vyjít ven z hrobů. Tomu se nikdo nevyhne, nikdo neunikne. I odpůrci Pána Ježíše, kteří žili současně s ním a jeho hlas nepovažovali za hlas Božího Syna, ani si ho nepřipouštěli k srdci, ale ho odsuzovali, že se rouhá Bohu, budou muset tento hlas uposlechnout. Pak to neviditelné dělení lidstva, které probíhá, bude zřejmé. Kdo činili dobré, kteří tedy slyšeli slova Pána Ježíše

201 Pán Ježíš zde do pojmu "hodina" shrnuje eschatologické události, ale stejného slova užívá i pro chvíle svého utrpení. Musíme přihlédnout i k jiným místům Písma, která nám ukazují, jak dlouho bude tato "hodina" trvat a jaký má obsah. Vzkříšení zesnulých věřících při paruzii Páně (1Te 4,15-17) a "první vzkříšení" mučedníků z dob velkého soužení (Zj 20,1-6) je odděleno od "vzkříšení k soudu" (Zj 20,11-15) dobou trvání tisíciletého království. Pán Ježíš však teď na to nemyslí. Pro biblické svědectví mluví o "Božím dni", resp. o "dni Ježíše Krista", i když velmi dobře zná délku a rozmanitost tohoto "dne".

a věřili Otcí, že poslal svého Syna, nepřijdou na soud (v. 24), ale vstanou k životu. "Eónický život", který již měli, může se plně rozvinout ve vzkříšených tělech (Ř 8,11; Fp 3, 20n; 1K 15,42-43). Ale ti, kdo činili zlé, protože nevěnovali pozornost slovům Pána Ježíše a tak zůstali ve smrtelné podstatě těla (3,1-6), budou vzkříšeni k odsouzení. Teď je farizeové, jeho odpůrci soudí a ve svém srdci vynesli již rozsudek smrti (v.18). Potom však budou stát před jeho soudem. Nezmění se? Nezastaví se ve svém hrozném odporu? Budou činit zlé tím, že zavrhnou a zabijí toho, koho k nim Bůh poslal jako svého milovaného Syna a jako svůj nejvyšší dar lásky. Slova Pána Ježíše však nejsou zaměřena jen na protivníky, k nimž se bezprostředně obrazejí. Jako logický protiklad k nádherné nabídce ve verši 24. zasahují každého, kdo se před ním uzavírá, a proto zůstává "tělem" a může kenat pouze "tělesné věci", které jsou pro Boha nepoužitelné²⁰².

Tak jsme 28.verš pochopili na základě toho, co jsme si vyjasnili při výkladu 3, 19-21. Schlatter tato slova Pána Ježíše vidí ve vztahu k soudu nad národy, který Pán popisuje u Mt 25,31-46. Při soudu nad národy však "činění dobra nebo zla" nebude mít stejný význam jako teď, v době milosti. To nebude znamenat s vírou slyšet anebo v nevěře odmítnout Pána Ježíše, ale spíše dobrý nebo špatný postoj k nejnepatrnějším bratřím Pána Ježíše. A tento postoj bude bezprostředně předmětem soudu. Podle rozsudku pro jedny bude znamenat život, pro druhé zatracení. Ti, kdo podle Mt25 budou stát před soudem, se nikdy nesetkali s Pánem Ježíšem, a proto ani nestáli před nějakou vlastní otázkou víry. Proto na toho, kdy slyšel poselství o Pánu Ježíši a byl Duchem Božím puzen, aby uvěřil v Něho, už Mt 25, 31n se nemůže vztahovat. Pro něj platí především J 3,36! Kdo zavrhuje víru v Pána Ježíše a jeho spasení, protože přece už "udělal

202 "Ti, kdo dělají jen to, co chce tělo, tíhnou k tomu, co je tělesné" (Ř 8,5).

dost dobrého" k dosažení vzkříšení k životu, ten je stále ještě v životu nebezpečné slepotě.

30 Ve všech státech světa probíhají soudy nad lidmi. I když se pozemští soudcové opravdově snaží vynést spravedlivý rozsudek, často jsou výroky soudu odsouzenými přijímány jako zaujaté, mylné nebo nespravedlivé. Avšak poslednímu rozsudku, vynesenému Pánem Ježíšem, dají za pravdu všichni postižení. Jak je to hrozné a přitom zároveň potěšující! Sám od sebe nemohu dělat nic; jak slyším, tak soudím, a můj soud je spravedlivý, neboť nehledám vůli svou, ale vůli toho, který mě poslal. V řeckém textu je v tomto verši opět zdůrazněno slovo já. Jak svévolní jsou všichni lidé právě ve svých soudech. Tací jsou i nepřátelé Pána Ježíše, ať už se při jeho odsouzení považují za sebevíc spravedlivé. Jen Pán Ježíš je jiný. Jak slyším, tak soudím. To to slyším v jeho soudu neznamena samozřejmou povinnost každého soudce slyšet obžalovaného i svědky. Kolik omylů může způsobit i to dobře míněné "slyšení" lidských soudců. Verš 30. říká, že Syn slyší Otce. S touto jednotou Syna a Otce se setkáváme v celém evangeliu. To, že soud byl dán do rukou Synovi, neznamena vyloučení Otce, právě nopak, Otcova vůle se uplatňuje v dobrovolné poslušnosti milujícího Syna, který nehledá vůli svou, ale vůli toho, který ho poslal. Bůh se nezklamal, když předal Synovi veškerý soud, vždyť v něm zůstává soudcem světa. Boží soud není nahrazen soudem jeho Syna, ale uskutečňuje se v Synu, jehož má Otec rád a všechno mu "ukazuje". Soud Syna pouze naplňuje svatou a spravedlivou soudcovskou vůli Otce. A tak můžeme pochopit, že biblické svědectví o "Božím dni" i o "dni Ježíše Krista" může v obou případech označit Boha i Krista jako našeho soudce (Ř 14,10-12). V Ř 2,16 píše Pavel přesně totéž, co o sobě řekl Pán Ježíš ve svém svědectví. Bůh soudí sám, avšak "skrže Ježíše Krista". To odpovídá jednotě Otce i Syna v díle stvoření.

Tím je vyložena základní věta obhajoby Pána Ježíše, když byl obviněn z přestoupení zákona: "Můj Otec pracuje bez přestání, proto i já pracuji". Žalobci jsou odkázáni na

den soudu, ve kterém uslyší spravedlivý výrok, že Pán Ježíš nebyl svévolný přestupník zákona, ale jako Syn z celého srdce plnil pouze vůli svého Otce, který ho poslal. Právě Ježíš nezná svévoli.

TŘI SVĚDKOVÉ PÁNA JEŽÍŠE

Jan 5,31-40

- v. 31: J 8,13n
 v. 33: L 3,15-17; J 1,19-34; 1J 5,9
 v. 35: Mt 11,16n
 v. 36: J 1,33; 3,2; 10,25.38; 14,10n; 1J 5,9
 v. 37: Mt 3,17; Mk 1,11; J 8,18
 v. 38: J 10,26
 v. 39: Iz 34,16; L 24,27.44; 2 Tm 3,15-17
 v. 40: Mt 23,37; L 11,42

Pán Ježíš slyší námitku svých odpůrců proti všemu, co 31
 řekl ve verších 19-30, a v jejich tvářích i srdcích ote: 34
 "To všechno o sobě říkáš jen ty sám, to jsou tvá tvrzení!
 Čím je chceš dokázat? Jaké svědky si můžeš přivést?" Pán
 Ježíš později (8, 14) odpověděl na tyto závažné námitky
 svých protivníků: "I když vydávám svědectví sám sobě, moje
 svědectví je pravé, neboť vím, odkud jsem přišel a kam
 jdu." Může kromě vlastního svědectví Pána Ježíše existovat
 ještě i jiné? "Nikdo nezná Syna než Otec, ani Otce nezná
 nikdo než Syn - a ten, komu by to Syn chtěl zjevit" (Mt 11,
 27). Kdo by chtěl nahlédnout do tohoto tajemství a objek-
 tivně soudit, zda jsou výroky Pána Ježíše přiměřené a prav-
 divé? Požadavek odpůrců pochopitelně nemůže být splněn. Ale
 kvůli svým posluchačům se Pán Ježíš staví do jejich zorné-
 ho úhlu a respektuje jejich námitku. Svědčím-li já sám o
sobě, mé svědectví není pravé, nemá potřebnou průkaznost,
 i když je samo o sobě pravdivé a na místě. Ale to není tak,
 jak se domnívají jeho protivníci. Je však jiný, který o mně

svědčí, a já vím, že svědectví, které o mně vydává, je pravé. Kdo je tento jiný, který o něm svědčí? Pán Ježíš se dívá na posledního platného svědka, který svědčí v jeho prospěch, na samotného Boha. Ale to je tentýž problém, jako když Pán Ježíš vydává svědectví sám o sobě. Již v 1,18 jsme se dozvěděli, že Pán Ježíš je jediným Božím exegetem, Božím vykladačem. Boží svědectví o Pánu Ježíši může být tlumočeno jen jeho prostřednictvím. Jenom Pán Ježíš, na kterého se toto svědectví vztahuje, může vědět, že toto Boží svědectví o něm je pravé. Jak rád by však svým odpůrcům pomohl, proto obrací jejich pozornost na svědka, který byl člověkem jako oni a kterého se i oni sami ptali, a to na Jana Křtitele. Poslali jste k Janovi a on vydal svědectví pravdě (viz též 1,19-27). Znovu je zřejmé, že pro bibliické osoby je pravda takovou "skutečností", která především vyplývá z myšlení a úsudku lidí. Stačí se podřídít této skutečnosti a tak vydat svědectví pravdě. Samozřejmě, Pán Ježíš svým předsunutým já²⁰³ zdůrazňuje, že toto svědectví, závažné pro jeho odpůrce, pro něj v žádném případě nestačí. Já nepotřebuji svědectví od člověka. Jak by také člověk mohl říci něco opravdu platného o vztahu Pána Ježíše k Otci, o nejhlubším tajemství Božího života? Mohl Jan Křtitel o tom něco vědět? Pán Ježíš poukazuje na Janovo svědectví jen proto, aby oni byli spaseni, neboť po tom všem, co Pán Ježíš řekl v 3,1-16; 36 a v 5,24-30, jsou přítomní zbožní obyvatelé Jeruzaléma nevyhnutelně ztraceni. Jejich existence i s vlastní pobožností jednou skončí ve vzkříšení k soudu, neuvěřili v Syna²⁰⁴. Potřebují být zachráněni. Syn ví, že Bůh jej neposlal na svět, aby svět soudil, ale aby byl skrze něj spasen (3,17). Jeho láska se vztahuje i na nepřátele, kteří jej nenávidí. Pokoušejí se ho zabít, ale on se pokouší je

203 Viz poznámku č. 55.

204 Jak i my těžce chápeme, že žádná zbožnost, ani ta největší, nemůže zachránit před soudem, a že věčný život má jen ten, kdo věří Pánu Ježíši.

zachránit. Proto používá i svědectví Jana Křtitele, které je pro něj samotného bezvýznamné, mohlo by však posloužit k záchraně druhých²⁰⁵.

Hned na počátku evangelia jsme četli (1,8), že Jan nebyl sám o sobě pravým světlem, ale jenom svědkem světla.

Přesto však v hluboké tmě své doby a svého národa byl svíce hořící a zářící. Ale nakolik jej brali vážně? Nepotírali jej, jak čteme v Mt 3,7n, dokonce k Janovi přicházeli "mnozí" z kruhů kněží a farizeů a chtěli být pokřtěni jeho křtem. Toto široké náboženské hnutí bylo pro ně určitou radostí. Vy jste se chtěli na chvíli radovat v jeho světle. Nedospěli však ke skutečnému pokání, nebrali Janovo poslání opravdově (srov. Mt 11,7-19; L 7,24-33; Mt 21,37). Pro budoucnost si nic nevzali. Vzrušené očekávání trvalo na chvíli. Teď, když byl Jan Křtitel uvězněn, se už na něj a na jeho poselství neptali. Jinak by totiž všechno bylo jiné, jiný by byl i jejich postoj k Pánu Ježíši!²⁰⁶

Pán Ježíš svědectví Janovo nepotřeboval. V kratičké větě, kterou to ještě jednou zopakoval, se rukopisy navzájem liší. Tato věta se dá číst tak, že se Pán Ježíš staví proti Janu Křtiteli, který zřejmě nevykonal žádný zázrak, a zní: "Já mám své svědectví jako ten, kdo je větší než Jan". Správnější však bude asi toto znění: Svědectví, které mám já, je větší než Janovo. Rozdíl ve způsobu čtení tohoto výroku je věcně závažný. Podle obou překladů Pán Ježíš proti lidskému svědectví Jana Křtitele staví důležitější svědectví. Necdvolává se přitom bezprostředně na Boha. Svým odpůrcům nejprve připomíná svědectví, které sami uznávali a jehož průkaznost mohli pochopit: skutky, jež mi Otec svěřil, abych je vykonal. Tyto skutky, které činím, svědčí o tom, že mě Otec poslal. Jeden z farizeů, Nikodém, byl již na správné stopě, když konstatoval: "Nikdo nemůže činit ta

205 Proto také Jan ve svém evangeliu podrobně popsal svědectví Jana Křtitele.

206 Vždycky hrozí velké nebezpečí, že se budeme jen chvílkou radovat z hnutí, které daroval Bůh, aniž bychom opravdově přistoupili na to, co v něm Bůh od nás požaduje.

znamení, která činíš ty, není-li Bůh s ním"(3,2). Proto vyhledal Pána Ježíše, aby si s ním vážně pohovořil. Kéž by tak všichni jednali a byli přístupni pro Pána! Ale oni us-trnuli na jediném bodě, že k zázračnému uzdravení člověka léta nemocného došlo v sobotu. Neviděli nádhernou a milo-srdnou Boží moc projevující se v Pánu Ježíši. Rychle ji od-sunuli stranou, a zapomněli na mnohá znamení, která na ně zapůsobila při jeho prvním pobytu v Jeruzalémě (2, 23). A přece jsou to skutky Otcovy, tedy skutky živého Boha, v ně-
hož věří a o jehož dívech v minulosti hodně mluví. Měli by je tedy opět poznat, když je teď Bůh svěřil Synu, aby je vykonal. Vždyť přece v těchto božských činech museli poznat zplnomocnění poslání Ježíše!

37 Ano, právě oni by v poslaném měli vidět Toho, kdo jej
38 poslal. Ve své zákonické teologii důsledně promysleli pod-
statu tohoto "poslání" a přitom definovali základní poučky,
že při ověření zplnomocnění tomu, kdo byl poslán, má být
prokazována stejná úcta jako tomu, kdo jej vyslal. Proč teď
nevyužívají těchto svých ustanovení? Proč nechápou, že nej-
větším a rozhodujícím svědkem pro Pána Ježíše je sám Otec?
A sám Otec, který mě poslal, vydal o mně svědectví. V tom
tkví hloubka konfliktu mezi Pánem a jimi. Neustále mluví
o Bohu, horlivě rozvádějí svou zákonickou teologii, chtějí
být vůdci "slepých, světlem těch, kteří jsou ve tmách, vy-
chovatelem nevzdělaných, učitelem nedospělých" (Ř 2,19n),
a přitom Boha vůbec neznají! Vy jste však nikdy neslyšeli
jeho hlas ani jste nespátřili jeho tvář. Jaká je v této vě-
tě vyzývavost vůči národu pyšnému na to, že jako jediný na
světě Boha skutečně zná. Byli malým, bezmocným národem, ani
pro světovou kulturu nic nepřinesli, nemohli se rovnat ani
Řekům, ani Římanům. Copak přesto nezněl v jejich srdcích
Mojžíšův jésot nad jejich jedinečnou výsadou: "Což se naj-
de jiný veliký národ, jemuž jsou jeho bohové tak blízko,
jako je nám Hospodin, náš Bůh, kdykoli k němu voláme"(5M 4,
7)? A to by jim tento Ježíš chtěl vzít? Cožpak neslyšel
Izrael na Sinaji Boží hlas? A nebyl tento hlas slyšet stá-
le znovu z Božích slov v Písmě? Avšak Pán Ježíš k tomu opět

říká své odmítavé NE. Jeho slovo ve vás nezůstává. Dobře věděl, že farizeové a zákoníci se neustále zabývají Božím slovem, ale pouze "slovy", činí z nich předmět svého teologického umění²⁰⁷. Slovo se v nich nestalo živou skutečností, která by v nich zůstávala, rozvíjela svou moc a určovala jejich myšlení i celý život²⁰⁸. To je zřejmé z toho, poněvadž nevěříte tomu, koho on poslal. Protože Pán Ježíš je opravdu Slovem, které přichází od Otce a naplňuje starozákonní zaslíbení, odmítnutí Pána Ježíše znamená zároveň odhalení vztahu Židů ke Starému zákonu a potvrzuje jejich úplnou neznalost Boha.

Nyní vidíme tento konflikt v celé šíři. Zde už není možná dohoda. Obžaloba, v níž se Ježíš staví proti teologům Izraele a vůdcům svého národa je tak radikální, že může vést buď k hlubokému pokání a k úplnému obratu Izraele nebo k prohloubení nenávisti až do krajnosti. Mají snad oni, vůdcové, k nimž všichni s důvěrou vzhlížejí, přikývnout: "Ano, my Boha neznáme"? Mají se zřítí všeho, co je jim drahé, a tak se jako bezmocní ubožáci vydat Ježíši a tak mu uvěřit? Právě o to jde²⁰⁹. Brání-li se však úplnému zhroucení svého života, pak musí Ježíše strašně nenávidět, a to tím více, cítí-li vnitřní oprávněnost jeho obžaloby a požadavků.

Také synoptikové nám vylíčili v mnoha samostatných příbězích tento rozpor mezi Pánem Ježíšem a pobožnými lidmi jeho národa. Janovo evangelium nám však umožňuje poznat hloubku tohoto rozporu, a tedy nám ho přiblížil jinak, než oni. Nejde o podrobnosti, ani o samotnou sobotu. Jedná se o zásadní otázku, o poznání samého Boha.

207 K tomu máme názorné příklady v Mt 15,1-6 a 23,16-22.

208 Proto Pán Ježíš v 8,31 a 15,4 zdůrazní, že znakem pravého učednictví je trvalé spojení mezi jeho slovem a učedníky. Jen tak se budou jeho učedníci lišit od farizeů a zákoníků.

209 Na Saulovi Tarsenském názorně vidíme, co pro zbožného farizea znamená takové obrácení (viz Fp 3,4-8).

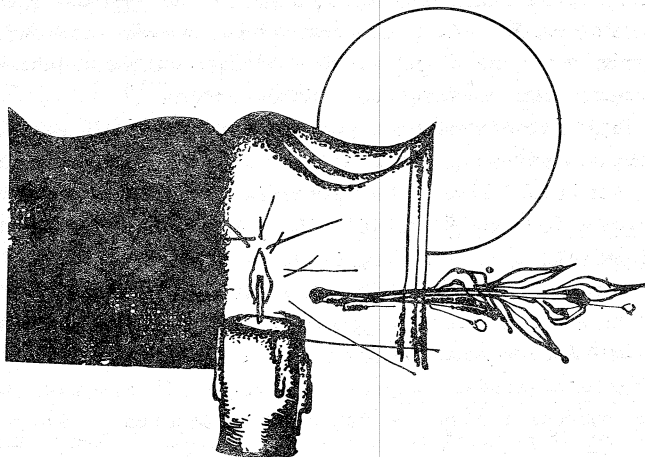
39 Je jasné, že Pán Ježíš musel k tomu uslyšet rozhořče-
 40 nou odpověď: "Tak? V nás prý nezůstává Boží Slovo? My, kte-
 ří jsme zvolili studium Písem za svůj životní program, kte-
 ří rozjímáme nad Božím zákonem ve dne i v noci, jak říká
 Žalm 1., my neznáme Boha?" Pán Ježíš to ví a plně to uzná-
 vá: Zkoumáte Písma a myslíte si, že v nich máte věčný ži-
 vot. K Písmům²¹⁰ mají správný postoj. Pro ně to nejsou svět-
 ské knihy, vždyť v těchto Písmech lze nalézt věčný život!
 Proto jsou zákoníky, znalci Písem. Nezabývají se jimi je-
 nom zběžně, nýbrž je zkoumají, věnují pozornost každému pís-
 menu, přemýšlejí o každé větě a chtějí pochopit smysl kaž-
 dého slova. Avšak v té souvislosti je hrozné právě to, že
 sice z vlastní vůle a píce je možno být zákoníkem, ale při
 tom lze přehlédnout a nepoznat to, co je v Písmech podsta-
 tné, že totiž Písma svědčí o Pánu Ježíši. Velký znalec Pí-
 sem Saul Tarsenský to po svém obrácení vyznal a napsal:
 "Avšak jejich myšlení na tom ustrnulo. Až do dnešního dne
 zůstává onen závoj při čtení staré smlouvy a nesnímá se; je
 zrušen v Kristu. A tak až podnes, když se čte Mojžíš, leží
 na jejich srdcích závoj. Avšak, když se obrátí k Pánu, je
 závoj odstraněn" (2K 3,14-16)²¹¹. V tom je zvláštní vzajem-
 ný vztah, že Pána Ježíše můžeme poznat jen ze svědectví
 Bible, a Bibli můžeme opravdu rozumět jen z poznání Pána
 Ježíše. On sám je klíčem k Písmu a Písmo je dveřmi k němu.
 V Písmu - na rozdíl ode všech knih světa - lze najít věčný
 život. Avšak tento život, o němž mluví Písmo na všech svých
 stránkách, dává pouze Pán. Proto právě znalcům Písma říká

210 Bible používá často množného čísla "Písma", např. 1K 15,3n v řeckém textu, protože tehdy ještě nebyla Bible jako jedna kniha, ale Písma se skládala z mnoha samostatných svitků. Výraz "hai graphai" však může označovat jednotlivé výroky Písma, jimiž se zákoníci intenzívně zabývali.

211 Tutéž zkušenost prožívá i dnes každý znovuzrozený člověk. Bible, se kterou si dříve při vší snaze nedoká-
 sal poradit, se teď před ním živě otevírá. Všude, kde-
 koliv ji otevře, ukazuje mu na Pána Ježíše. Především
 Starý zákon teprve v Pánu Ježíši chápeme jako Slovo
 Boha, který je Otcem Ježíše Krista.

s bolestnou výčitkou: Ale vy nechcete přijít ke mně, aby-
ste měli život. Odmítají vlastní smysl Písma, kvůli němuž
vlastně přišel na svět a na něž neustále poukazuje, a tak
se sami připravují o věčný život. To je otřesný konec zá-
konictví: Život zasvěcený dnem i nocí zkoumání Písem nako-
nec nepochopí jejich jedinečný cíl, a proto propadá smr-
ti²¹².

Pán Ježíš nesvědčí sám o sobě. Kromě Jana Křtitele
vedl svým odpůrcům tři svědky: své dílo, samého Boha a Pís-
mo. Ale jejich svědectví je marné. Nechat se jimi přesvěd-
čit totiž není jen záležitost myšlení, znamená to zhrouce-
ní celého dosavadního života a obrácení, jemuž se naše já
a celá naše seberealizace odporně brání. O tom bude Pán Je-
žíš dále hovořit.

212 Obdobné nebezpečí trvale hrozí i v křesťanství. Člověk může být pravidelným posluchačem kázání, věrným čtenářem Bible, horlivým spolupracovníkem v církevních záležitostech, vynikajícím teologem, a přitom nemusí přijít k samému Pánu Ježíši, aby u něho získal život!

NEVĚRA ŽIDŮ

Jan 5,41-47

v. 43: Mt 24,5; J 7,28
 v. 44: Mt 23,5-7; J 12,42n; Ř 2,29; 1Te 2,6
 v. 45: 5M 31,26n
 v. 46-
 -47: 5M 18,15.18; L 16,31; 24,44

- 41 Může zde vyvstat otázka: Neusiluje snad Pán Ježíš svým svědectvím a tím, že se dovolává tří velkých svědků, potvrzujících jeho věrohodnost²¹³, o uznání a úctu lidí? Nezáleží mu snad na tom, aby se jeho odpůrci, vůdcové národa, skláněli před ním a vzdávali mu poctu? Ne. Nečekám slávu od lidí. Přitom je Pán plně přesvědčen o svém poslání. Kdo přichází skutečně a opravdově s Božím posláním jako milovaný Syn, tomu nezáleží na lidském uznání²¹⁴.
- 42 Proč ostatní nemohou pochopit toto poslání Pána Ježíše? To má opět svůj důvod nejen v myšleních a teologických teoriích, ale i v hluboké převrácenosti jejich podstaty. Ale o vás jsem se přesvědčil, že v sobě nemáte lásku k Bohu. V Izraeli bývalo zvykem, že každý pravověrný Žid si dvakrát denně hlasitě předříkával z 5M 6,4-5 "Slyš, Izraeli..", toto přiznání k jedinému pravému Bohu a přikázání bezpodmínečné lásky k Němu. Avšak i ten nejkrásnější zbožný zvyk je zbytečný, není-li doprovázen skutečným životem. Zastíráním vnitřního stavu se tento zvyk dokonce stává velkým

213 Podle 5M 19,15 to bylo pravidlem v Izraeli: "Soudní výrok bude vynesen podle výpovědi dvou nebo tří svědků".

214 Když lidé oslavují Syna, protože tím opravdu chtějí oslavit Otce (což je podle verše 23. Boží cíl ve vyvýšení Syna), je něco úplně jiného a nemá nic společného se slovy "přijímat slávu od lidí". Stejná slova mohou vyjadřovat zcela odlišné zkušenosti, a to podle souvislostí, s nimiž jsou spjata. Budeme-li takto uvažovat, zmizí mnohé domnělé "rozpory" ve svědectví Bible.

nebezpečím. Jak zbožně a povýšeně nad lidí všech okolních národů si připadal Žid, když každé ráno a večer odříkával: "Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný. Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou". Pán Ježíš se však o nich přesvědčil a poznal, jak jim ve skutečnosti chybí láska k Bohu. Nešlo jim o Boha, ale o ně samotné. Byli naplněni sebeláskou a ne láskou k Bohu.

Proto se plní předpověď Pána Ježíše: Přišel jsem ve jménu svého Otce, a nepřijímáte mne. Kdyby přišel někdo ve svém vlastním jménu, toho přijmete. Pán Ježíš při svém eschatologickém prosluvu²¹⁵ v Mt 24,24 měl také před očima příchod falešného mesiáše. Mohl to předpovědět, protože je zde jasná vnitřní souvislost. Lidé bez lásky k Bohu nemohou uvěřit v Mesiáše, který opravdu přichází v Božím jménu. Pro tento vlastní princip mu nikdy nemohou rozumět. Celá jeho bytost pro ně trvale představuje soud, a to je pro ně nepřijatelné a nesnesitelné. Pouze láska k Bohu mohla poznat a ocenit milovaného Otcova Syna. Lidé sobecky zaměřeni na sebe však nadšeně přijmou egoistického "mesiáše". Je přece jedním z nich a odpovídá jejich vlastním přáním a představám. Avšak oddat se jinému, který přijde ve svém vlastním jménu, neznamena jen nevinné zklamání. To vede do zkázy a pro Izrael bude znamenat katastrofu. Povstání Bar Kochby²¹⁶ o sto let později a jeho konec potvrdily předpověď Pána Ježíše s celou vážností historické události.

Charakteristickým znakem ztraceného člověka je to, že nepřijal a nemiloval pravdu, ale uvěřil lži, a proto musí jít do záhuby (viz 2Te 2,10-12). Tento hrozný stav člověka se projevuje i v Izraeli: zavrhlí a ukřižovali toho, kdo přišel od Boha, zato se však ke své vlastní záhubě obětují pro takového mesiáše, který přijde ve svém vlastním jménu.

215 Pozn. př.: Eschatologie = učení o budoucích věcech.

216 Za vlády Hadriánovy v letech 132-135 došlo k poslednímu velkému povstání palestinských židů. Jejich vůdce byl mesiáš Simon, zvaný Bar Kochba (Syn hvězd), který krvavě pronásledoval křesťany ve svém národě.

44 Není náhoda, že nedospěli k víře v Pána Ježíše, k tomu jim nebránila jednotlivá neporozumění a myšlenkové obtíže. Projevila se převrácenost jejich životního zaměření a ta způsobila, že nemohli uvěřit²¹⁷. Jak byste mohli uvěřit, když oslavujete sebe navzájem, ale slávu od samého Boha nehledáte!

Pán Ježíš neodsoudil samotnou touhu po slávě a ani neprohlásil, že je hříšná. Člověk potřebuje slávu a nemůže bez ní žít. Je však otázka, kde svou slávu hledá. To vlastně rozhoduje o našem postoji k Bohu. Čí úsudek o nás a našem životě je pro nás závazný? Je to opravdu Boží úsudek, nebo se našeho nitra dotýká pouze lidské mínění a o Boží stanovisko se staráme jen okrajově? Jak žalostný obraz skýtají lidé, kteří mluví o Bohu, a přitom vzájemným prokazováním lásky se snaží zajistit si aspoň kousíček ubohé slávy. Jaká je v tom neúcta k Bohu! Tu Pán Ježíš viděl v jednání pobožných lidí svého národa²¹⁸. Tak se projevuje hřích, skutečná "bez-božnost" uprostřed zbožného horlení pro Boha. Proto nemohli jednoduše uvěřit, když před nimi stál ten, komu šlo výlučně o Boha. Opravdová víra může vzniknout jedinečně zásadní změnou, znovuzrozením shůry a skončováním s celým dosavadním životním zaměřením.

45 Pán Ježíš hovořil zcela otevřeně a odhalil podstatu pobožnosti farizeů a zákoníků. Slyšel jejich odpověď plnou hněvu, že se chce stát jejich žalobcem před Bohem. Nikoliv, nedomnívejte se, že já budu na vás u Otce žalovat! Vždyť on je "beránek Boží, který snímá hříchy světa", proto nemůže být současně žalobcem²¹⁹. Výzva k pokání sice navenek připomíná obžalobu. Může zasáhnout a způsobit bolest jako rozsudek smrti. Avšak cílem pokání není trest a zkáza, ale

217 Ani my nenacházíme překážky víry obvykle tam, kde je hledáme. Nejsou v našich "problémech", ale mnohem hlouběji - v naší nevysvobozené, spoutané bytosti.

218 Jak hluboko je hřích zakořeněn ve všech nás! Pohrdají-li námi lidé, dokáže nám to připravit bezesné noci. Ale nemůžeme usnout i proto, že s námi pohrdl Bůh?

219 Naším "žalobcem" u Boha je někdo úplně jiný (Zj 12,10).

záchrana. Pán Ježíš chce svým slovem zachránit i své protivníky, jak jsme to četli ve verši 34. A přece existuje žalobce Izraele a jeho vůdců, žalobce nečekaný a proto hrozný. Vaším žalobcem je Mojžíš, v něhož jste složili svou naději. Uvádí právě toho, kterého by tak rádi postavili proti němu: Mojžíš řekl...Mojžíš přikázal...! V Mojžíšovi se ořídili ospravedlnění a ochránění. Domnívali se, že Mojžíš je plně na jejich straně. Ale Pán Ježíš jim říká, že právě Mojžíš je jejich žalobcem před Bohem. Proč?

Kdybyste opravdu věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně, 46
neboť on psal o mně. Pán Ježíš prohlásil, že "Písma vydávají svědectví" o něm. A teď ještě zvláště mluví o Mojžíšovi, 47
že psal o něm. To se nedá "dokázat" samostatnými slovy a mesiášskými předpověďmi. V Mojžíšových knihách se o Pánu Ježíši nepíše jen tak jednoduše, aby kohokoliv přesvědčil. Je to třeba chápat do hloubky a duchovně. Proto Pán Ježíš teprve po velikonocích mohl svým učedníkům otevřít oči pro Písma: "Začal od Mojžíše a všech proroků a vykládal jim to, co se na něho vztahovalo ve všech částech Písma"(L 24,27). Už jsme viděli, jak celý průběh starozákonního zjevení Boha umožňoval poznat milost, která se uskutečnila v osobě Pána Ježíše. Mojžíš, který chtěl vidět Boží slávu, viděl v nepochopitelném, milostivém a milosrdném Bohu tu Boží lásku, která se zjevila v Pánu Ježíši (2M 34,5-7), tak jako Abraham viděl den Pána Ježíše a radoval se (8, 56). Na začátku evangelia jsme se dozvěděli, že již první list Bible, popisující Boží tvůrčí Slovo "na počátku", hovoří o tom, který přišel jako Ježíš Nazaretský. Proto Pán Ježíš svým odpůrcům vyčítá plným právem: Kdybyste opravdu věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně. Nevěříte-li tomu, co on napsal, jak uvěříte mým slovům? I když velmi horlivě zkoumali Písma a pokoušeli se přesně vyložit a plnit každé přikázání, přesto to nebyla pravá víra, skutečné otevření srdce živému Bohu, o kterém psal Mojžíš. Tito lidé se nezměnili, nevykonali rozhodující krok - zapřít samých sebe a plně se odevzdat Bohu. Tím je zdůvodněno, proč nepoznali Pána Je-

žije a nemohli věřit jeho mocným slovům²²⁰. Proto se jejich žalobcem před Bohem²²¹ stane právě Mojžíš, na něhož soustředili celou svou naději.

NASYCENÍ PĚTI TISÍCŮ

Jan 6,1-15

- v. 1: Mt 14,13-21; L 6,30-34; L 9,10-17
 v. 3: 3M 23,5-14; Mt 5,1
 v. 4: J 1,44; 2,13; 11,55
 v. 9: 2Kr 2,42-44
 v. 11: Ž 145,15n
 v. 14: 5M 18,15; Mt 3,11; J 7,12; 12,13
 v. 15: Mt 11,12; 21,8.11; J 18,36

- 1 Potom odešel Ježíš na druhý břeh Tiberiadského jezera v Galileji. Jsme překvapeni, že Pána Ježíše nalézáme v Galileji, aniž by tentokrát (podobně jako v 4,1-3 a 4,43) byla jeho cesta z Jeruzaléma do Galileje zdůvodněna nebo byla o ní alespoň zmínka. Proto se také usuzuje, že šestá kapitola byla zařazena na nesprávné místo a že by vlastně měla navazovat bezprostředně na 4,54²²². Avšak při zvláštnostech vyprávění evangelia Janova je možné, že nám ukazuje Pána Ježíše v Galileji bez jakéhokoliv bližšího vysvětlení. Slovo potom na začátku kapitoly naznačuje, že Jan věděl o událostech, které předcházely popisovanému nasycení. Řecký

220 Zde je opět uvedeno "rhema", viz k tomu 3,34.

221 Je to jasně přesvědčení všech novozákonních poslů, že nestojí proti Starému zákonu, ale že jejich poselství je SZ úplně potvrzeno. Jsou si jisti, že svým poselstvím neodvádějí pryč od SZ k novému učení, ale umožňují správné chápání SZ.

222 K otázce jednotnosti probíraného evangelia viz poznámky v doslovu.

výraz, který se překládá slovem potom, vlastně znamená "po tomto". Zde je v množném čísle, tedy "po těchto událostech". Časový úsek mezi slavností stánků (5,1) a blízkými velikonoce (6,4) je vyplněn bohatou činností Pána Ježíše v Galileji. Verš 2. mluví o mnoha uzdraveních, která na obyvatele Galileje hluboce zapůsobila. Jan se však o tom nezmiňuje. To všechno již synoptikové popsal. Janovi záleželo na tom, abychom poznali rozhodující charakter činnosti Pána Ježíše. Chce nám ukázat, proč se i v Galileji (obdobně jako v Jeruzalémě) k Pánu stavějí záporně, proč všude, - ba i v užším kruhu jeho stoupenců (v. 60 a 63) -, vzniká nevěra a s ní i jeho zamítnutí, přestože o jejich víru usiloval slovem i skutkem a plně si ji zaslouhoval. Evangelium zřetelně ukazuje, že v příchodu Pána Ježíše a jeho poslání Bohem jde pouze o víru nebo nevěru. Nevěra podle evangelia znamená neodpuštělný hřích, naproti tomu víra sama o sobě znamená záchranu člověka. Tímto hlediskem byl ovlivněn výběr toho, co evangelista předkládá čtenářům Bible. Proto nepomíjí zázračné nasycení, i když již o něm psali synoptikové (Mt 14,13-21; Mk 6,30-44; L 9,10-17). Pro něj není ono nasycení jedním z mnoha divů Pána Ježíše, ale označuje je jako vyvrcholení jeho činnosti v Galileji a zároveň jako její zvrát.

Pán Ježíš opouští Galileu a přechází na východní břeh jezera, které je zde uvedeno dvěma názvy - Galilejské moře a jezero Tiberiadské²²³. Lidé jsou jím tak nadšeni, že tam za ním šel velký zástup, poněvadž viděli znamení, která činil na nemocných. Znovu si povšimněme, že znamení Pána Ježíše měla mnohostranné účinky. Skutky, které mu svěřil Otec, aby je vykonal (5,36), byly mocnými důkazy, svědčícími v jeho prospěch. Měly ověřit jeho poslání a vzbudit víru. A tak události v Galileji, které způsobily, že se za ním hrnuly zástupy, mohly být počátkem opravdové víry. Ale právě v tom-

223 Pozn. př.: V originálu v. 2. zní: "... na druhý břeh Galilejského moře Tiberiadského".

to příběhu zjišťujeme, že tato znamení jsou nepochopena a že povedou k nevěře i v Galileji.

- 3 Pán Ježíš odchází se svými učedníky do hor východního
4 Jordánska zřejmě s touhou ztišit se spolu s učedníky po dlouhé činnosti. V Mk 6,30n je to řečeno jasně, Janovo evangelium to jen naznačuje: Ježíš vystoupil na horu a tam se posadil se svými učedníky. A pak připojuje časový údaj: Byly blízko židovské svátky velikonoční (pascha). Ze začátku října, kdy se odehrála událost v 5,1, jsme se teď ocitli v březnu. Možná, že blízkost velikonoce byla pro Jana důležitá i proto, že to, co teď Pán Ježíš vykonal a co ve spojení s tímto svým činem zvěstoval, má vnitřní souvislost se svátkem paschy. "Svatá večere, již Izrael oslavoval své vysvobození a smlouvu mezi Bohem a jimi, byla obnovena a nahrazena tím, že Pán Ježíš připravil svému lidu pokrm nejen s chlebem, ale i se svým tělem a krví k věčnému životu" (Schlatter).

- 5 Do atmosféry klidu na vrcholu hory začínají za Pánem Ježíšem a učedníky proudit lidé. V následujícím popisu se Janovo evangelium zřetelně liší od synoptiků: Když se Ježíš rozhlédl a viděl, že k němu přichází četný zástup, řekl Filipovi: "Kde nakoupíme chleba, aby se všichni najedli?" Podle svědectví synoptiků si učedníci vzpomínají na potřebu hladového zástupu až na sklonku dne naplněného kázáním a uzdravováním Pána Ježíše. Jan však považuje za důležité, že Ježíš je i zde opravdovým Pánem, který se sám chápe iniciativy a vyvolá jednání, které vede ke zvláštnímu zjevení jej samého. I tento "skutek" Otec dal Synovi. Pán Ježíš poslouchá Otce, ne lidi. Je to on sám, který při pohledu na přicházející zástup klade otázku učedníkům, zejména Filipovi, jak nasýtit všechny tyto lidi, kteří sem přišli z daleka, a proto se nemohou sami o sebe postarat. Evangelium prozrazuje, že Pán Ježíš věděl, jak problém vyřešit, proto jeho otázka v žádném případě neznamená bezradnost.

- 6 To však řekl, aby ho zkoušel; sám totiž věděl, co chce učinit. Ten, který vykonal tolik znamení, je i nyní pánem situace a je připraven k novému velkému činu.

Ale Filip, který se - na rozdíl od Natanaela - tak ra- 7
 dostně přiznal k tomu, že Pán Ježíš je Mesiáš (1,45n) a pak
 s ním tolik prožil, neobstál ve zkoušce, do které ho Pán
 postavil. Nedívá se na Pána Ježíše, i když jeho slávu vi-
 děl už na svatbě v Káně a od té doby v mnoha dalších znama-
 ních. Vidí jen okolnosti²²⁴ a bezmocně odpovídá: Ani za dvě
 stě denárů chleba nepostačí, aby se na každého aspoň něco
 dostalo. Denár odpovídá naší koruně, jenže tehdy měla tato
 mince zcela jinou hodnotu. Denár byl obvyklou denní mzdou²⁵
 dělníka. Dvě stě denárů tedy znamenalo značnou sumu. Tolik
 peněz Pán Ježíš ani jeho učedníci neměli. A při tom by se
na každého dostalo jen něco. Jeden z učedníků, Ondřej, bratr
 Šimona Petra²²⁶, se vmísil do hovoru:

Je tu jeden chlapec, který má pět ječných chlebů a dvě 8
 ryby; ale co je to pro tolik lidí! Ječný chléb byl levnou 9
 stravou chudých lidí. Pekli jej jako ploché placky o průměru
 kolem 30 cm, a proto jej ani nekrájeli, ale lámali. Pět ječných
 chlebů bylo velice málo jak co do množství, tak i co do kvality.
 Snad stačily pro samotného chlapce. Co však mohlo nasytit
 jednoho chlapce, bylo směšně málo při pohledu na nepřehledný
 zástup lidí. Keč Ondřeje, muže, který jako první našel Pána
 Ježíše (1,41), nám znovu odkrývá úplnou bezmocnost učedníků.
 Slovo ryby v tomto verši může znamenat i jakýkoliv pokrm.
 Šlo však opravdu o ryby, protože naložené, marinované ryby
 byly nejčastějším a nejlevnějším příkrmem ke chlebu.

Po takto odhalené bezradnosti učedníků následuje cíle- 10
 vědomý zásah Pána Ježíše. Opět začíná příkazem (viz 2,7;

-
- 224 Jak snadno přes všechny zkušenosti víry ulpí náš zrak na nových těžkostech, nepříznivých "okolnostech", a to nás přivádí k malověrnosti a selhání.
- 225 Viz Mt 20,9, kde však i v revidovaném Lutherově překladu zůstal nepochopitelný výraz "groš".
- 226 Jan jmenovitě uvádí jednotlivé učedníky. Protože i při jeho jiných údajích uznáváme podané vysvětlení, víme, že máme před sebou živé vzpomínky. To, co nám vyprávěl, si nevymyslel z tradic, ale tyto události sám prožil.

4,50; 5,8), který se v této situaci zdál být nesmyslný. Ježíš řekl: "Ať se všichni posadí!" To je příprava k jídlu! Navenek byl tento příkaz snadno uskutečnitelný, protože na tom místě bylo mnoho trávy. Lidé uposlechli pokynů učedníků. Posadili se tedy, mužů bylo asi pět tisíc. Jsou připraveni k jídlu, chybí pouze jediné, pokrm pro pět tisíc lidí. Čeká zde pět tisíc hladových mužů a Pán Ježíš tu stojí s pěti ječnými chleby a dvěma rybami.

- 11 Ale on jedná tak, jako by pro tento veliký zástup bylo všechno připraveno. Pak vzal Ježíš chleby. Stejně jako na svatbě v Káně i zde využívá v tichosti a prostotě to, co je k dispozici. "Nevyčaruje" jídlo ze vzduchu. Žádný pohyb, žádné slovo nám ani v nejmenším nepřipomíná nějaké čáry. Jak k samotnému zázraku vůbec došlo, není ani naznačeno. Obdobně tomu je u všech ostatních biblických divů. Pravý div se svou podstatou vymyká vysvětlení a tedy i jakémukoliv popisu. S naprostou samozřejmostí, jako by všechno bylo v úplném pořádku, Pán Ježíš vzdal díky a rozdíl sedcím, stejně i ryby, kolik kdo chtěl. Bez konce putují chleby a rybičky z rukou Páně k řadám širokého zástupu. Všechno probíhá v podivuhodné všednosti, jako by se nic zvláštního nedělo. Máme dojem, že i lidé ze zástupu během rozdělení jídla považovali za samozřejmost, když dostanou chléb a příkrm. Teprve později (v.14) jim došlo, co se to vlastně stalo.

- 12 Jednoduchý průběh celé události vynikne zvláště dojemně, když Pán Ježíš po ukončení jídla nezaujme postoj divotvorce, ale jako starostlivý hospodář dá pokyn svým učedníkům: Seberte zbylé nalámané chleby, aby nic nepřišlo nazmar! I když pro vyhladovělé lidi bylo všeho hojně, zbylé nalámané chleby nelze nechat nazmar. Prožitý zázrak nemá vést lidi k bezstarostnosti a marnotratnosti. To totiž není kouzlo jako z "Tisíce a jedné noci", ale Boží jednání, které se přes svou absolutní nepochopitelnost tiše zařazuje do každodenního pořádku (viz Mt 8,15; Mk 5,43; J 11,44). Z toho je zřejmé, že divy jsou jednorázovými výpomocemi a tedy jen znamením a zaslíbením. Neproměňují tento svět

a nepomáhají k pohodlnému životu trvalým vyplňováním přání. A právě toto neuznává sobecké chápání, a tak divy nevedou ke skutečné víře, ale právě naopak, k nevěře (v. 26).

Proto po zázračném nasycení musí následovat namáhavé 13 sbírání drobtů. Sebrali je tedy a naplnili dvanáct košů nálámanými díly, které z těch pěti ječných chlebů po jídle zbyly. Toto sbírání drobtů²²⁷ nám ještě jednou potvrzuje velikost divu. Z lámání plochých chlebů zbylo tolik malých úlomků, že jimi mohli naplnit dvanáct košů.

Zdá se, jako by zástupy, které se až dosud věnovaly 14 jídlu a neprojevovaly žádné známky údivu, teprve teď pochopily, co se vlastně stalo. Musí to nějak zařadit do svého myšlenkového světa a zaujmout k tomu stanovisko. Kdo je vlastně tento Ježíš, který v jejich středu a před jejich očima udělal něco tak mimořádného? Slovo Mesiáš ještě nevypravují. Bezděčně si vzpomněli na osobnost, o níž řekl Mojžíš: "Hospodin, tvůj Bůh, ti povolá z tvého středu, z tvých bratrů, proroka, jako jsem já" (5M 18,15; viz též J, 1,21). Za Mojžíše Bůh podivuhodně nasýtil lid a dal mu "chléb z nebe". Nebyl tento Ježíš druhým Mojžíšem, který teď mezi nimi udělal totéž? Když lidé viděli znamení, které Ježíš učinil, říkali: "Opravdu je to ten Prorok, který má přijít na svět!" O tomto Prorokovi, této postavě posledních časů, hodně slyšeli, v synagógách se o něm často mluvilo. Ale teď není mezi nimi jen v krásných myšlenkách při kázání, ale opravdu, v plné skutečnosti. Podle jejich dojmu je Pán Ježíš tím zaslíbeným Prorokem, který podle biblické předpovědi opravdu má přijít na svět.

Písmo nám umožňuje poznat sílu hnutí Zelótů²²⁸ v Gali- 15 leji. S napětím očekávali krále, který vysvobodí Izrael z cizí nadvlády a nastolí pro něj zaslíbený čas pokoje a hojnosti. Není tím pravým mužem Ježíš, tento druhý Mojžíš?

227 Otec Bodelschwing prožil tento pojem, když dal posbírat jako pracovní materiál pro epileptiky v Bethelu všechno, co lidem v domácnostech "zbyvalo".

228 Viz poznámku č. 76.

Je třeba se nadále bát císaře v Římě s jeho vojenskou mocí, jestliže se Boží divotvorná moc tak viditelně projevuje na straně Izraele? Ježíš bude naším králem! A pak bude konec veškeré bídy. A jestliže sám ještě nemá odvahu chopit se svého úkolu, pak se ho zmocníme a povoláme jej králem. Tak jistě překonáme jeho váhání.

Pán Ježíš poznává, co se zde připravuje. Připustí to? Když Ježíš poznal, že chtějí přijít a zmocnit se ho, aby ho povolali králem, odešel opět na horu, zcela sám.

Proč ustupuje? Což ' teď nenalezl v Galileji to, čeho marně chtěl dosáhnout v Jeruzalémě? Tam svými činy a svědectvím vyvolal odpor a odmítnutí, končící nenávisť až na smrt. A zde se lidé tlačí dopředu a chtějí jej sami provolat králem, Mesiášem. Nepochopili a nepoznali jeho poslání. Nepřišli k němu proto, že by poznali vlastní ztracenost. Nechtěli v něm poznat Zachránce světa. Tito Galilejci nejsou ještě otřeseni ve své vlastní slávě. Nepodřizují se mu proto, že by skutečně uznali jeho božské království, ale protože jeho království mělo být výsledkem jejich vlastního rozhodnutí. Král, kterého by provolali, protože se jim zalíbil svým zázračným nasycením, by byl úplným protikladem toho, čím Pán Ježíš - jako Syn poslaný Otcem - byl a být chtěl²²⁹. Propast mezi ním a Galilejci byla jiného druhu než mezi ním a pobožnými obyvateli Jeruzaléma. Galilejci nehorlili pro zákon a jeho přísné zachovávání. Horlili ve svém nezlomném egoismu Zelótů pro Boží království, které odpovídalo jejich pozemským zájmům. Je to Boží království, do kterého je možno vejít i bez zrození shůry. Proto poselství Pána Ježíše: "Nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží", setká se u prostých Galilejců se stejným odporem jako u učených jeruzalémských zákoníků. To se velmi brzy zřetelně projeví.

229 Myslí se vracíme k Mt 4,3-4.

PÁN JEŽÍŠ KRÁČÍ PO MOŘI

Jan 6,16-24

v. 18: Mt 8,24
v. 19: Ž 77,20; Iz 43,16
v. 24: Mk 1,37

Pán Ježíš se vrátil na horu a své učedníky nechal samotné. Ti se rozhodli odejít do Kafarnaum. Když nastal večer, sestoupili jeho učedníci k moři, vystoupili na loď a jeli na druhý břeh do Kafarnaum. Podle židovských zvyklostí večer začíná v 18 hodin našeho času. Učedníci chtěli strávit noc v horách a doufali, že poměrně krátkou vzdálenost do Kafarnaum lodí snadno zvládnou. Vždyť obě dvojice bratrů, které byly v popředí kruhu učedníků, tvořili rybáři, zvyklí na noční plavby. Ale přesto se situace zkomplikovala. Už se setmělo, a Ježíš s nimi stále ještě nebyl. Moře se vzdouvalo mocným náporem větru. Úzké a hluboko položené Genezaretské jezero bylo často postihováno náhlými bouřemi, které v důsledku vyvolaného silného vlnobití mohly být nebezpečné. Tak se učedníci na jezeře dostali do vážné tísně.

Pak došlo k události, která situaci vyhrotila. Když veslovali asi pětadvacet nebo třicet stadií, spatřili Ježíše, jak kráčí po moři a blíží se k lodi; zmocnil se jich strach. Stadion odpovídal délce slavného olympijského stadionu a měřil 185 m. Pětadvacet až třicet stadií je tedy 4,5 až 5 km. Genezaretské jezero měří v největší šířce 12 km. Vzdálenost z východního břehu do Kafarnaum byla podstatně kratší, přesto učedníci po pěti kilometrech veslování

byli ještě "uprostřed moře", jak říká Mt 14,24. Tu k nim po moři přichází postava, která se ve tmě noci a bouře musela jasně vznášet nad vzedmutými vodami. Matouš otevřeně popisuje hrůzu, která přepadla učedníky při tomto pohledu. "Když ho učedníci uviděli kráčet po moři, vyděsili se, že je to přízrak, a křičeli strachem" (Mt 14,26). Janovo evangelium o tom hovoří stručněji a zdrženlivěji. Můžeme si však sami domyslet, že to bylo pro ně hrozné.

Svět nás sice svými neměnnými zákonitostmi tísní, avšak přece je to jen nám dobře známý svět, ve kterém "jsme doma". Kdyby však najednou před našima očima přestaly platit přírodní zákony, kdyby přicházel člověk po vodní hladině, bylo by to strašidelné, a zcela určitě by nás to vyvedlo z naší obvyklé rovnováhy. I když si takto Pána Ježíše neumíme představit, jistě uznáme, že ve své nepochopitelné moci a převaze a svým nadpřirozeným jednáním mohl být pro své učedníky skutečně strašidelný²³⁰. On však jim řekl: "Já jsem to, nebojte se!"

20 Tato slova se hluboce zaryla do srdcí učedníků. Ve všech zprávách evangelistů zaznívají naprosto souhlasně. Jsou to slova přinášejíci záchranu, vysvobození, a to jak pro učedníky, tak i pro nás. Vždyť ten, kdo přichází po vlnách za bouřlivé noci, zatímco oni si myslí, že zůstal v horách, je přece tentýž Ježíš, jejich Pán, jemuž důvěřují, a jehož lásku i věrnost znají. Pro učedníky je nejdůležitější to, že on je. S tím se setkáváme od samého počátku Janova evangelia. Ježíš se nestává Pánem a Zachránce m teprve ve své činnosti, ale on tím je svým bytím, existencí. A toto bytí, ono JSEM, je zdrojem všech jeho skutků²³¹.

Proto slova já jsem to zahrnují v sobě všechno. Je-li ten, s kým se setkáváme, on sám, pak mizí strach a všechno je dobré. Tento zážitek učedníků s Pánem Ježíšem (podobně

230 I my se s tímto Pánem setkáváme tam, kde se nám to zdá být nemožné, a jeho přítomnost ve tmě a bouři zprvu zvětšuje strach našeho zmalomyslného srdce.

231 Viz výklad k 1,1-2.

jako jeho proměnění na hoře - Mt 17,11n) je předobrazem toho, co se naplnilo po vzkříšení. Jako vzkříšený, nepodléhající zákonům prostoru, času ani gravitace přichází po vodě ke svým učedníkům. Tělo bezhříšného Božího Syna bylo schopno vzkříšení i přesto, že bylo lidské, a proto mohlo být "proměněno" ještě před vzkříšením (Mt 17,2 doslovně). Proto má i prohlášení já jsem to božskou velikost. Je to totéž "Já jsem", s nímž se Mojžíš setkal v Božím jménu Jahve u hořícího keře. A protože Pán Ježíš tato svá slova neřekl řecky, ale aramejsky, jistě si jeho učedníci vzpomněli na ono "Já jsem", které kdysi uslyšel Mojžíš. Pán Ježíš je nositelem jména, které žádný Žid nesměl vyslovit.

Učedníci se velmi brzo osobně přesvědčili, co ono já jsem to pro ně znamená a jakou pomoc jim přináší. Chtěli jej vzít na loď, a hned se loď ocitla u břehu, k němuž je-li. Učedníci chtěli vzít Pána Ježíše k sobě na loď, ale k tomu už nedošlo. V témže okamžiku se ocitli u břehu v Kafarnaum. Jeden div následuje bezprostředně za druhým. To je trvalá zkušenost církve Páně, která často mluví o sobě jako o "loďce", mající podniknout plavbu přes bouřlivou temnotu doby. Je-li v loďce přítomen sám Pán, pak může dosáhnout i přes všechno trápení vytouženého cíle dříve, než bychom si pomysleli. Ještě před chvílí to byla samáhavá dířna u vesel v hluboké tmě a nebezpečí noci, a najednou jsme u bezpečného břehu, kde nám už nic nehrozí.

Příběh o tom, jak Pán Ježíš kráčet po moři, Jan podle svého způsobu popsal méně názorně než Matouš (Mt 14,22-27) nebo Marek (6,45-52). Současně však poznáváme, že vlastní souvislosti zná přesněji. Podle jeho zprávy tato plavba učedníků po jezeře navazuje na zázračné nasycení nejen navenek, ale má s ním úzkou souvislost a má i velký význam pro účastníky nasycení. Velký zástup pěti tisíc mužů nezůstal pohromadě na místě, kde byl nasycen. Přesto však na východním břehu jezera zůstalo hodně lidí, kteří chtěli vidět, co se bude dít dále. Zástup zůstal na protějším břehu moře. Druhého dne si uvědomili²³², že tam byl jen jeden

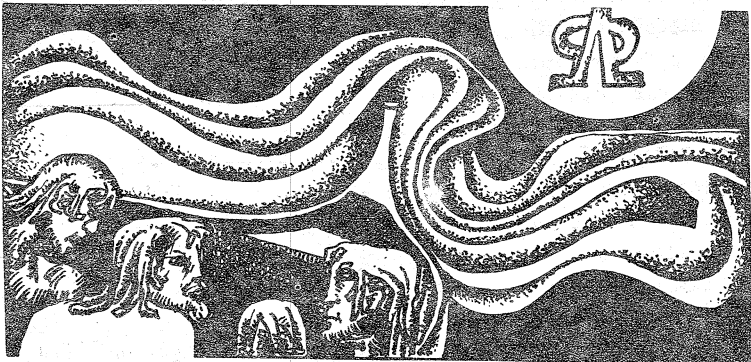
232 Pozn.př.: V kralickém překladu zní: "zástup...viděv".

člun a že Ježíš na něj nevstoupil společně se svými učedníky, ale že učedníci odjeli sami. Text tohoto verše je nejasný.

Toto množství lidí nemohlo přece všechno "vidět" teprve druhého dne. Mohli to pozorovat pouze v předcházejícím dni. Tak píší rukopisy (Koine): "Druhého dne, když množství uvidělo, že..." V tom případě by 23. verš musel být uveden jako dodatek v závorkách a ve slovech "když tedy zástup shledal..." (v. 24) bychom museli vidět pokračování verše 22. Ale tyto mluvnické těžkosti nic nemění na skutečnosti. Je jasné, co chce evangelium říci. Zástup, který byl zázračně nasycen, hledá toho předivného muže, který jim umí. Kde je? Včera byl na břehu jen jeden člun a tím odpluli učedníci. Kde zůstal Ježíš? Jsou celí bezradní.

23 Jiné čluny z Tiberiady však přistály nedaleko místa, kde jedli chléb, nad nímž Pán vzdal díky. Zpráva o velké události rychle pronikla do Tiberiady, města na západním pobřeží jezera. Mnozí se proto vypravili na lodích a připluli k místu, kde došlo k zázraku. Pána Ježíše však ne našli.

24 Když tedy zástup shledal, že Ježíš ani jeho učedníci tam nejsou, vstoupili na ty čluny a jeli ho do Kafarnaum hledat.

CHLĚB ŽIVOTA

Jan 6,25-35

- v. 27: J 4,14; 10,36
 v. 29: Sk 16,31; 1J 3,23
 v. 30: Mk 8,11; J 2,18
 v. 31: 2M 16,4; 13-15; Ž 78,24
 v. 32: 5M 8,3; Mt 6,11
 v. 33: J 6,51
 v. 35: Mt 5,6; J 4,14; 7,37

A tak konečně Pána Ježíše našli. Divili se, že byl na 25
 druhém břehu jezera dříve než oni. Když jej na druhém břehu
 moře našli, řekli mu: "Mistře, kdy ses sem dostal?"
 Pán Ježíš na jejich otázku neodpovídá a ani jim nevypráví,
 co zažili jeho učedníci. Vždyť by mu ani nevěřili, že může
 procházet touto zemí bez překážek, a dokonce i po rozbourě-
 ném moři. Raději se dívá do nitra těchto lidí. "Hledají Je-
 žíše" - není to nádherné a úplně jiné než v Jeruzalémě?

Ježíš jim odpověděl: "Amen, amen, pravím vám, hledáte 26
 mě ne proto, že jste viděli znamení, ale proto, že jste je- 27
 dli chléb a nasýtli jste se." Nepochopili, že nasycení by-
 lo znaméním, směřujícím přes tělesnou pomoc dále, že to by-
 la napřažená ruka ukazující s pozváním, ale i s výstrahou,
 na pravý chléb. Byli zaujati zázrakem, který utišil hlad
 těla. Ale to je příliš málo, protože to je pomíjející po-
 krm. Samozřejmě, i takový pokrm potřebujeme, proto ho také
 Pán Ježíš dal lidem. Avšak co to pomůže, když denně máme
 dostatek tohoto pokrmu, a přitom náš život spěje k zániku?
 Proto Pán Ježíš napomíná: Neusilujte o pomíjející pokrm,
 ale o pokrm zůstávající pro život věčný. Pomíjející pokrm
 nemůže zachránit pomíjející tělo před smrtí, ale pokrm zů-
 stávající pro život věčný způsobuje u toho, kdo jej přijí-
 má, spoluúčast na věčném životě. Proto jde především o to,
 aby chom usilovali o takový pokrm, a obstarali si jej. Jakým
 způsobem? Pán Ježíš nejen napomíná - to by samo o sobě ne-

1) a) chléb je tuším
 před tím
 (červen - la hvidky,
 bílý - maso, což)
 b) hledá se kvůli
 svému tělu, ne
 kvůli své duši
 (viz "Usdravovan"
 dříve)

3) bylo nic platné, ale i zvěstuje "evangelium" tím, že zaslubuje: Ten vám dá Syn člověka. Sami od sebe si přece takový pokrm nemohou "opatřit". Musejí ho přijmout od toho, kdo jako Syn člověka, Vládcе věčnosti (Dn 7!) disponuje tímto nevýslovným darem. Pán Ježíš se nedá provolat za "krále", který rozděluje pozemský chléb. Je však Synem člověka, který dává věčný život. Smí to o sobě říci s takovou jistotou? Ano, neboť mu jeho Otec, Bůh, vtiskl svou pečeť. Pečeť vládcе znamenala, že zapečetěná věc je jeho nedotknutelným vlastnictvím. Královská pečeť byla také průkazem panovníkovy vyslance a dávala mu plnou moc. A tak Pán Ježíš patří Bohu a má zplnomocnění svého Otce. Stavba věty se nám může zdát složitá, ale slovo Bůh postavené na závěr věty²³³ zdůrazňuje, že Otec, který mu vtiskl svou pečeť, je sám všemohoucí a věčný Bůh. Jak pevná a nezníčitelná je jeho "pečeť."

28 Zdá se, že rozhovor bude vážný a plodný. V každém člověku žije touha po pravém a trvalém životě uprostřed pomíjitelnosti. A zde stáli Izraelci, kteří byli od malička zvyklí myslet na Boha. Proto i otázka, kterou položili, mohla být opravdová. Řekli mu: "Jak máme jednat, abychom konali skutky Boží?" V tom zaznívá poučení, které přijali od zákoníků. "Čin skutky" - to bylo zdůrazňováno v synagógách. Od lidí se neustále žádala plnost "skutků zákona". Ale i Pán Ježíš hovořil o skutcích. Snad dovede říci ještě lépe a jasněji než rabíni, co je třeba dělat pro Boha. V této řeči Galilejců zaznívá něco podobné jako otázka, které příkázání je "největší". O to se zřejmě přeli i zákoníci (Mt 22, 34-36).

Nemůžeme vyloučit ani to, že se zde ozývá jejich "ze-lótismus". Zelóta nechtěl "čekat" jako farizeové, až Bůh sám zřídí své království. Bůh může Izraele vysvobodit pouze při masovém a obětavém povstání svého národa a tak z nich může udělat světovou mocnost. Obdobně tomu bylo za

233 Pozn. překl.: V německém originálu biblický text zní: "Protože toho Otec zapečetil, Bůh".

dob Makabejců. Proto i teď musí Izrael znovu konat skutky Boží. Hned po nasycení dokázali, jak aktivně jsou připraveni k rozhodným činům (v.15), a opět jsou Pánu k dispozici, jen ať jim řekne, co mají konat.

V prosté a jednoznačné odpovědi Pána Ježíše je proti 29 nejisté snaze zbožných lidí i proti vášnivosti Zelótů vy- zdviženo evangelium. Ježíš jim odpověděl: "Toto je skutek, který žádá Bůh: abyste věřili v toho, koho on poslal." Bůh od nás nežadá mnoho námahy, služeb a skutků, nýbrž pouze jediný skutek, který však přestává být skutkem, vírou, po- slušnou důvěrou, která celý náš život vydává tomu jedinému, jehož poslal Bůh. Pán Ježíš v těchto slovech říká totéž, co později učeně formuloval jeho apoštol Pavel, a co znovu re- formátoři pochopili jako centrum evangelia: "Jsmo totiž přesvědčeni, že se člověk stává spravedlivým vírou bez skutků zákona". Ale právě proto, že probíráme základní zvěst evangelia, musíme velice pozorně naslouchat Pánu Ježíši. Skutek, který Bůh chce při nás vidět, je víra. Víra sama o sobě je však skutek Boží, nikoliv náš. A protože víra je něco jiného než lidská námaha, kterou vynakládáme podle své vůle, a dostáváme ji jako Boží skutek, má zachraňující moc a spojuje nás s Bohem. Ve slovech Pána Ježíše má tedy výraz "skutek Boží" zásadně dvojí význam²³⁴.

Není lehčí věřit v toho, kterého Bůh poslal, než úpět 30 pod tíhou nesčetných předpisů, které museli zbožní Židé za- chovávat? Porozumějí teď Galilejci tomu, co jim vlastně Pán nabízí? Uvěří tak, jako Samařané? Galilejci se dívají - ja- ko mnozí lidé - na víru jinak, zdá se jim být příliš jedno- duchá a pohodlná. Co to znamená úplně vydat svůj život to-

234 Schlatter ve svém výkladu k tomuto místu vhodně po- znamenal, že víra jako "Boží skutek" od nás současně vyžaduje celou naši lidskou aktivitu, a že ji uvádí do pohybu: "Boží skutek je i zde skutek, který Bůh koná a nejen že jej pouze požaduje. Božím skutkem u člově- ka je to, že člověk věří v Pána Ježíše. Tím, že věří, Bůh skrze něho při dobrovolném podání se jeho vůlí koná práci, kterou sám chce. Je to práce vykonána člo- věkem, ale přitom vlastně skutek Boží."

5) Víra
v J. K.

6) < NeS
 nelze věřit a přitom chci předem záruky

muto muži, důvěřovat mu v životě i smrti a poslouchat jej? Máme to zkusit? Není to moc odvážné? Neměli bychom mít od něho ještě jiné záruky? Řekli mu: "Jaké znamení učiníš, aby-
 chom je viděli a uvěřili ti? Co dokážeš?" Tímto už vlastně padlo rozhodnutí. Chci-li něco vidět dříve než mohu uvěřit, požaduji-li nejprve záruky než se svěřím, pak tímto jsem již důvěru zklamal. Vztah k tomu druhému je tím narušen. Dělal ze sebe soudce, jestliže ten druhý se má přede mnou osvědčit. Neodvažují se zříci sebe sama, ale to přece patří k podmínce každé důvěry.

31

7) Div nevěra i s k víře

Pán Ježíš již učinil požadované znamení, když nasýtil zástup a tím vykonal něco neslýchaného! Vždyť to všichni prožili předchozího dne a sami si při tom mysleli: "Opravdu je to ten Prorok" (6,14), druhý Mojžíš, který stejně jako on zázračně obstaral chléb od Boha? Chtěli jej dokonce prohlásit za Mesiáše. Jistě na to myslí. Ale znovu se potvrzuje, že všechny zázraky jsou dvousečné. Galilejci se již rozhodli. Ano, včera to bylo krásné, to jistě. Avšak to, co dostali, byl pouze ječný chléb a ne pravá mana, jako za Mojžíše, chléb z nebe. Byla to strava chudých a ne "chléb nebešťanů" (Ž 78,24n). Naši otcové jedli na poušti manou, jak je psáno: "Dal jim jíst chléb z nebe". Ježíš by musel učinit něco podobného, pak by možná v něj uvěřili. Z Janova evangelia - stejně jako ze synoptických evangelií - je zřejmé, že nevěra sice neustále vyžaduje znamení, ale se žádným znamením se neuspokojí. Žádný div není dostatečně "zázračný". Stále to ještě není znamení z nebe, které by v nich vyvolalo víru. Galilejci sice řekli: "...abychom je viděli a uvěřili ti", ve skutečnosti si však nevěra v jejich srdcích myslela "...abychom viděli a už nemuseli věřit!" (Viz k tomu L 11,29-32 a výklad k J 2,23²³⁵).

32

Pán Ježíš vždy potvrzoval Boží dějiny v Písmech. Mojžíš - stejně jako Abraham - byl pro něj vznešenou postavou,

235 Galilejce omlouvá poněkud to, že jim jako prostým lidem rabíni líčili vyprávění Písem o maně "s neomezenou fantazií" (Schlatter) a zvěstovali jim obnovu tohoto velkolepého divu za dob Mesiáše.

poslanou Bohem. Svým proslovem nechce snižovat význam Mojžíše. Musí však odvrátit pohled Galilejců od lidských nástrojů, které oslavovali nepravým způsobem, a zaměřit jej na toho, jemuž vyhradně patří sláva. Manu jim přece nedal Mojžíš, ona byla Božím darem. Izrael a vůbec každý člověk teď potřebuje úplně jiný chléb, který má daleko větší význam než měla mana. Je to pravý, skutečný chléb z nebe. A ten nedává Mojžíš, ale Otec Pána Ježíše, a to v něm, v Synu. Aby to blíže vysvětlil, popisuje, co tento chléb musí vykonat a jaký musí být, má-li být opravdu chlebem z nebe, a Božím chlebem.

Neboť Boží chléb je ten, který sestupuje z nebe a dává život světu. Mana byla také pozemské podstaty a nebyla proto opravdovým "chlebem nebešťanů", či dokonce "Božím chlebem". I mana byla "pokrmem, který pomíjí", a která proto mohla sloužit pouze pro nasycení časného života otců. Pravý Boží chléb musí vykonat něco většího, musí dát život světu, tedy říší tmy a smrti, a to život pravý, božský a proto i věčný. Kdo to pochopil, ten se už nemůže spokojit se samotnou manou. Vidí v ní pouze znamení, které ukazovalo na něco většího.

Je pozoruhodné, že v řečtině je slovo "chléb" mužského rodu. V naší mateřštině tedy říkáme podobně: Boží chléb je ten, který sestupuje z nebe a dává život světu. Tím je však nejasné, zda se slovesný tvar "dává" vztahuje pouze na chléb, nebo zda tím Pán Ježíš už minil sebe, svou osobu. Jan poznává souvislosti, i když jsou vědomě vyjádřeny dvojsmyslně. V každém případě je Pán Ježíš chléb, který sestupuje z nebe, ale úplně jiný než mana, svou podstatou (viz 3,31; 8,23), proto může dávat život. Tento chléb není dán pouze jedinému národu jako mana Izraeli, ale pravý život přináší světu (viz 1,9-13). Galilejci jsou přece jen zasažení slovy Pána Ježíše. Už mu neříkají Rabbi, ale Pane, a obrazejí se k němu s prosbou:

Pane, dávej nám ten chléb stále! Jsou už tak daleko, 34 že stojí před posledním krokem na cestě k víře? Prožije Kafarnaum něco podobného jako Sychar? Avšak vzpomínka na

Samařianka nás varuje. I Samařanka prosila: "Pane, dej mi té vody", a přece přitom chápala nabídku Pána Ježíše ještě sobeckým, pozemským způsobem. Pán musel použít překvapujícího obratu v hovoru, než opravdu pochopila, co pro ni Ježíš znamená (viz 4,15n). Opravdu tito Galilejci, jako praví Židé a navíc vášniví Zelóti, lépe rozuměli nabídce Pána Ježíše než Samařanka?

To se dá poznat jen tak, když se Pán Ježíš bezprostředně zjeví a prohlásí, že tento podivuhodný chléb není věc, ale osoba, že je to on sám. Chtějí Galilejci opravdu nadpozemský chléb? Nuže dobrá, ať tedy slyší:

35 Ježíš jim řekl: "Já jsem chléb života". V těchto jeho slovech - jako pokaždé při jeho "JÁ JSEM" - je důraz na osobním zájmenu JÁ. V řečtině je to jasně zdůrazněno. Pán Ježíš nechce popisovat jaké bohatství je skryto v jeho osobě, že kromě mnoha jiných věcí je také chlebem života. Jemu jde o něco jiného. Jestliže lidé pochopili, co tento chléb znamená, že ho musí mít, a ptají se, kde se dá nalézt, pak Pán Ježíš odpovídá: "Tento vyhledávaný a nepostradatelný zázračný chléb - jsem JÁ". Tento chléb je neoddělitelný od jeho osoby. On sám je tímto chlebem. Není tedy v něčem, co by s Ježíšem sice mohlo souviset, ale není to on sám. Tímto chlebem není ani nejlepší učení o Pánu Ježíši, ani žádná svátost, kterou by ustanovil, ani večeře Páně²³⁶. Slova "Já jsem chléb života" vylučují všechno ostatní. Musíme mít samého Pána Ježíše, chceme-li mít opravdu chléb života.

Je pozoruhodné, že v obou prvních případech, kdy Pán Ježíš zjevil sebe, je řeč o vodě a o chlebu. Voda a chléb jsou životně důležité, je to něco, co musíme mít, chceme-li vůbec žít. Pán Ježíš nedává luxusní věci, ozdobující zbožné přívěsky k životu, ale nejdůležitější věc - pokrm.

236 Se "svátostí" je to jako s Písmem, svůj úkol plní pouze tehdy, pomůže-li nám přijít k samotnému Pánu Ježíši a u něho získat život (viz 5,39n).

V tom, že Pán Ježíš zjevil sebe, můžeme zároveň vidět souvislost celého biblického poselství. Člověk byl po svém pádu oddělen od stromu života, tím i od věčného života, a propadl smrti (LM 3,22-24). Bůh to teď napravuje tím, že posílá z nebe chléb života a nabízí jej lidem. V Pánu Ježíši se začalo plnit to, co se plně dokoná podle Zj 2,7 a 22,2.

Protože chlebem života je osoba, Pán Ježíš zprvu nepoužívá pro jeho přijetí nejpřiléhavější obraz jídla, ale jednoduché a přece úplně jasné výrazy: "přijít k němu" a "uvěřit v něj". Kdo "přichází k Pánu Ježíši", odpoutává se od sebe sama a opouští svůj dosavadní život. A kdo "věří v Ježíše", cele se mu svěruje a má svůj život pouze v něm. Pak Pán Ježíš slibuje, že tento chléb, který "dává život světu", vykoná své poslání, bude-li skutečně přijat. Kdo přichází ke mně, nikdy nebude hladovět, a kdo věří ve mne, nebude nikdy žíznit. Pán Ježíš to tenkrát s plným ujištěním zaslíbil Galilejcům. Doba 1900 let dějin jeho církve prokázala pravdivost tohoto zaslíbení. Zakusit to může jen ten, kdo k němu skutečně přijde a svěří se mu.

NEVĚRA GALILEJCŮ

Jan 6,36-51

- v. 36: Mt 13,13; J 15,24
 v. 37: Mt 11,28; J 17,6-9.11; Sk 16,14
 v. 38: Mt 26,39.42; J,4,34; 5,30; Žd 10,9n
 v. 39: J 10,28n; 17,12
 v. 40: J 3,14-16; 5,29; 11,24
 v. 42: L 3,23; 4,22
 v. 44: J 6,65
 v. 45: Jr 31,33n; Mt 11,25n; 1Te 4,9
 v. 47: J 3,16.36; 5,24
 v. 49: 1K 10,3.5
 v. 51: Žd 10,5.10

36 Pán Ježíš pozval Galilejce k sobě a předložil jim po-
 zehnanou nabídku. Teď se musí rozhodnout. Slova "Já jsem
 chléb života" lze buď věrou přijmout nebo zamítnout skut-
 kem nevěry. Pán Ježíš v obličejích a srdcích svých poslu-
 chačů vidí osudné NE. Znovu se ujímá slova: Ale řekl jsem
vám: Viděli jste mě, a přece nevěříte. Pro toto nevypočít-
 atelné jednání lidí platí otřesné: A přece nevěříte. Do-
 stali to, co chtěli, mohli "vidět a potom věřit" (v. 30).
Viděli jste mě, jak připojuje většina rukopisů. Viděli jej,
 jak před nimi stál a z nevyčerpatelné plnosti rozdával pro
 tisíce. Vidí jej i teď, když jim svědčí o sobě a zve je
 k sobě. On, který stojí před nimi, je chlebem uspokojí-
 cím vnitřní hlad. A přece nevěří. Nepřijmou tento Boží ne-
 výslovný dar! To je tajemství, které se v dějinách evange-
 lia neustále vyskytuje. To, co lidé odmítají, nejsou nespl-
 nitelné požadavky a příliš těžké podmínky. Odmítají zřící
 se vlastních schopností a věrou se uchopit tohoto jedineč-
 ného daru.

37 Jaká bolest musela proniknout srdcem Pána Ježíše, když
 i zde, v Galileji, se vyplňuje ono smutné sdělení: "Přišel
 do svého vlastního, ale jeho vlastní ho nepřijali." Při
 přemýšlení nad tímto odporem v Galileji vynoří se důležitá
 otázka: Co se tam vlastně stalo? Ztroskotá Boží vůle na

odporu lidí? Cožpak Otec, který ho poslal, je tak bezmocný? Může se nepatrný človíček postavit na odpor Boží vůli a zahrávat si s Bohem? Syn i v té chvíli upíral pohled na Otce a určitě věděl toto: Všichni, které mi Otec dává, přijdou ke mně. Otcova vůle nemůže být zmařena. Pán Ježíš s radostí přijímá každého, koho k němu přivádí Otec. Obráceně platí i to, že ty, kteří k němu nepřijdou, mu ani Otec nedal. O tom však nemluví. Galilejci, kteří nepřišli k němu, nesmí zůstat lhodestvní, ale musí si položit úzkostlivou otázku: Bůh, Dárce života, nás tedy jemu nedaroval? Jsme Bohem zavrženi?²³⁷

Pán Ježíš mluvil v pozitivním smyslu, protože jeho slova přinášejí jistotu a naději. I když se teď ono lidské NE staví proti němu jako železná zeď, lidé budou k němu přicházet. V této jistotě probíhala činnost Pána Ježíše v tehdejší době a stejné zkušenosti doprovází zvěst o Pánu Ježíši za všech dob a na všech místech. A právě tam, kde se to zdá být z lidského hlediska zcela beznadějně, se prokazuje, že Bůh dal lidi Pánu Ježíši. Překonají všechny vnější i vnitřní překážky a přijdou k němu.

Možná, že přijdou s velkou úzkostí. Z jakého života pocházejí, jaká si nesou břemena, svazky a poskvrny! Jak dlouho nedbali pozvání! Neodmítne je svatý a čistý Pán? Smíme přijít k němu za všech okolností, takoví, jací jsme? Nuže, teď Pán Ježíš říká slova, která dodala odvahu nescetným hříšníkům, aby se odhodlali jít k němu: A kdo ke mně přijde, toho nevyženu ven. Jak je to zvláštní - ten, kdo se hrozí pohledu sám na sebe, jehož život je zničen a rozerván, smí vědět: tím okamžikem, když jsem se vrhl k nohám

237 Stejným způsobem Petr později vedl církve k tomu, aby se vnitřně vyrovnala se skutečností, že její poselství naráží na odpor a odmítání. To není Boží "porážka" ani triumf nepřitele, ale tito lidé jsou "určení" k "pádu svým vzdorem proti slovu" (1Pt 2,8). Myšlenka předestínace = předurčení není na mnoha místech biblického svědectví uvedena náhodou. Bylo to nutné kvůli Boží slávě a velikosti, aby se z otázky spasení neudělal jednoznačně racionální systém.

Pána Ježíše, stal jsem se Božím darem, který věnoval Otec svému Synu!

- 38 Je sice pravda, že k Otci můžeme přijít jen skrze Pána Ježíše (14,6), ale nesmíme zapomenout, že naopak k Pánu Ježíši přijdeme jen skrze Otce! Boha nalézáme jen v Pánu Ježíši, protože nás On našel dříve a dal svému Synu. Pán nás nevyvolil podle svého uvážení a osobního hodnocení, jako by nás považoval za něco vzácného. Pán nás přijal jen proto, že jsme Otcovým darem, a protože plní pouze jeho vůli: neboť jsem sestoupil z nebe, ne abych činil vůli svou, ale abych činil vůli toho, který mě poslal.

- 39 V dalších slovech nás Syn seznamuje s celým Otcovým plánem spásy. To není tak, jak si to někteří křesťané představují, že by si nás Syn vyžebrel nebo vydobyl u nevlídného Otce. Ne, jeho vůle jest, abych neztratil nikoho z těch, které mi dal. Platí zásada, že "Syn nemůže sám od sebe činit nic než to, co vidí činit Otce" (5,19). Tím, že Pán Ježíš zachraňuje lidi a usmíruje je s Bohem, nepůsobí proti Bohu, naopak, je to Boží vůle a on - jako Syn - poslouchá Otce. Bůh mu dal určité lidi, svěřil mu je jako vzácný majetek. Nesmí je ztratit, a zcela určitě je také neztratí. Kdyby se to stalo, byli by ztraceni dvakrát: jednou pro svou protibožskou podstatu (3,16) a po druhé ztraceni Pánem Ježíšem - tedy zavržení. Oni jsou však právě tak dvakrát, a proto i s plnou jistotou, zachráněni: jednou Otcem, který je přivedl k Synovi a dal jemu, a po druhé zachráněni Synem, který je přijal a pevně drží ve své ruce. S touto dvojnásobně darovanou jistotou spasení se setkáme také v 10,28n.

Pán Ježíš se přitom dívá na konečný cíl. Posloupnost všedních dnů ve světové historii má svůj konečný cíl²³⁸ a tedy i "poslední den", jímž tato světová epocha skončí a začne nový eón s eónickým životem²³⁹. Tohoto eónu a jeho slá-

238 Řecky "eschaton". Odsud pochází naše slovo eschatologie, učení o posledních věcech, a eschatologický = vztahující se na budoucí věci.

239 Viz poznámku k 3,16.

vy dosáhneme pouze vzkříšením nebo proměněním, protože tělo a krev, které i jako znovuzrození lidé ještě stále nosíme, nemohou dosáhnout²⁴⁰ Božího království. Proto Pán Ježíš dílo záchrany lidí, které mu dal Otec, dokončí tím, že je neztratí, ale je vzkřísí v poslední den.

Jako je Syn plně závislý na jednání Otce, tak jsme i my plně závislí na Synu. Před námi je znovu živá jednota Otce a Syna, kterou stále v tomto evangeliu poznáváme, protože to je jeho zvláštní téma. Neboť to je vůle mého Otce, aby každý, kdo vidí Syna a věří v něho, měl život věčný; a já jej vzkřísím v poslední den. K Bohu nemůžeme bezprostředně přijít a u něho nalézt věčný život. Právě to Bůh nechce, ale přeje si, abychom jej viděli a našli v Synu (14,8). Pán Ježíš ještě nejdnou mluví o vidění Syna, po němž následuje víra, zatímco na konci evangelia jsou blahoslavení ti, "kteří neviděli a přece uvěřili" (20,29). To si lze vysvětlit tak, že teď stojí osobně před lidmi, kteří mohou vidět jeho skutky. Pokud žije v těle, pořádkem pro spasení je vidění a víra. V citovaném verši však může být i vysvětlení toho, proč nikdo nemůže přijít bezprostředně k Bohu. Každý Izraelita totiž velice dobře věděl, že "člověk nesmí spatřit Boha, má-li zůstat naživu" (2M 33,20). Pro hříšného člověka by vidění Boha neznamenal život, ale smrt! Jen v Pánu Ježíši smí hříšník vidět Boha tak, aby to pro něj znamenalo obdržení víry k spasení a přijetí života.

Každý, kdo vidí Syna a věří v něho - to je pravý opak toho, co charakterizuje postoj Galilejců, jimž Pán Ježíš musel říci: "Viděli jste mě, a přece nevěříte" (v.36). Tak se postavili nejen proti Ježíši, což nepovažovali za nebezpečné, nýbrž i proti vůli Boha, což by jistě sami nechtěli. Připravili se tak o jedinečný a nepostradatelný Boží dar, o věčný život.

Pán Ježíš staví vedle sebe - proto to tak zvěstují i apoštolové - již v přítomnosti existující eónický život

240 Blíže o tom pojednává 1K 15,50-57.

a plný vstup do nového eónu vzkříšením v poslední den, aniž by v tom viděl nějaký problém a hledal pro to srovnání. To, že máme opravdu božský život, ještě nemění naši přirozenost. Je to s námi spíše tak, jak to píše otevřeně Pavel v Ř 8, 10-11. Přestože máme nový život, nejsme ušetřeni tělesné smrti. A právě proto i my potřebujeme vzkříšení, při němž se i v těle staneme podobní Pánu (1J 3,2; Fp 3,20-21; Ř 8,29n).

41 Teprve v tomto verši se bezprostředně dovídáme o chování Galilejců. Verš 41. přesně navazuje na v. 35²⁴¹. Židé proti němu reptali, že řekl: "Já jsem chléb, který sestoupil z nebe". I Galilejci jsou Židé, právem patří k Izraeli. Avšak Jan tím jistě nechce poukázat jen na vnější příslušnost, ale vyzvedává především jejich vnitřní podstatu. Nejsou jiní než lidé Jeruzaléma, i oni Pánu Ježíši odporují. S obyvateli Jeruzaléma jsou zajedno v nevěře, a stejně jako oni jsou i praví Židé. Jan nám zároveň tímto sdělením vysvětluje to, co je zřejmé i u synoptiků, že přes veškerý zájem o osobu Pána Ježíše, rozruch kolem něho i víru, kterou tu a tam našel, Izrael jako celek přece jen odepřel věřit v Pána Ježíše. A v Izraeli - na rozdíl od jiných národů - šlo o postoj celého národa a nejen o postoj jednotlivců. Židé tedy proti němu reptali²⁴².

42 Současně se však Galilejci přece jen výrazně liší od Judejců. Neurážejí se nad Ježíšem v hněvu nad jeho postojem k zákonické zbožnosti. Dívají se na něho jako na svého soukmenovce, rodáka, jako na člověka, který vyrostl v řádovém domku mezi nimi, kterého každý znal pod jménem Ježíš, syn Josefův. Jak může tedy o sobě tvrdit: Já jsem chléb, který sestoupil z nebe? Jak si může tento náš spoluobčan

241 Proto někteří badatelé považují verše 36-40 za pozdější vsuvku, která prý zbytečně přerušuje souvislost mezi verši 35. a 41. Ale to je pouhá domněnka, která odpovídá lidskému racionálnímu a systematickému myšlení. V žádném rukopise není sebemenší náznak, že by tento úsek měl být pozdějším dodatkem.

242 K tomu viz vysvětlení pojmu Židé v pozn. 52.

přivlastňovat podstatu úplně odlišnou od naší, která jej prý řadí na Boží stranu? Tento boholidský původ byl takovým pohoršením, že ho nebylo možno překonat ani při vysvětlování jeho předivného zrození v Duchu svatém z panny Marie. Proto se ani Pán Ježíš nepokouší upokojit reptající Galilejce zprávou o svém narození²⁴³. Jenom v důvěře a odanosti, kterou se držíme samotného Pána Ježíše, zakoušíme, že je opravdu jiné podstaty než my! On je současně Boží i lidský syn. Teprve pak se nám zprávy o jeho narození stanou jistotou. Musíme si uvědomit, že v době pozemského života Pána Ježíše, v jeho bezprostřední přítomnosti zřejmě nebylo lehčí v něj věřit než pro nás dnes. Víra v Pána Ježíše je vždycky odlišná od "pohledu" naší přirozenosti; v člověku Ježíši vírou poznáváme Božího Syna příšlého z nebe²⁴⁴.

Ve své odpovědi se Pán Ježíš ještě jednou vrací k tomu, co už řekl ve 37. verši. Teď však jeho slovo není tak pozitivní a tak zaměřeno na budoucnost jako prve. Proti reptání Galilejců zdůrazňuje závažnost situace. Ježíš jim odpověděl: "Nereptejte mezi sebou! Nikdo nemůže přijít ke mně, jestliže ho nepřítáhne Otec, který mě poslal; a já ho vzkřísím v poslední den." Teď by se měli zaleknout Galilejci, kteří jej odsuzují a s reptáním zavrhují. I když jejich reptání může být vzhledem k Ježíšově lidskosti pochopitelné, je přece jen zároveň podobné reptání, jímž Izrael odmítl Boží láskyplné jednání vůči sobě v zachránci Mojžíšovi (2M 15,24; 16,2; 17,3; 4M 14,2).

Tehdy ono reptání proti Mojžíšovi znamenalo současně i reptání vůči samotnému Bohu (2M 16,7; 4M 14,27). A tak i reptání Galilejců může mít důsledek jejich odsouzení tak,

243 Viz vysvětlivky k 1,45.

244 A tak opravdu není divu, že i v samotné křesťanské teologii neustále vznikají pokusy vyhnout se této "nerelativnosti" a vidět v Ježíši pouze člověka, který je Božím Synem jenom v určitém přeneseném smyslu, ne však skutečně svou podstatou. Každá taková "moderní" teologie je vlastně velice "stará".

že je Otec nepotáhne k Pánu Ježíši, ale ponechá je jejich nevěře. Vraťme se k tomu, co jsme si již vysvětlili k verši 37. Naše obrácení se k Pánu Ježíši je naším vlastním svobodným činem. Kdo tento čin odmítá vykonat, nebude omluven. Avšak obrátit se nemůže nikdo libovolně, kdykoliv, podle svého vlastního uvážení. K němu nás musí táhnout živý Bůh, a to tak, že má své místo v našem životě²⁴⁵. Nemysleme si však, že toto je pouhý mechanický pohyb, kterému by se člověk musel bezmocně podrobit. Naše vůle má poslechnout Boží tažení. Jak jsme již připomněli (viz 2,7-8), právě v tomto pohledu na tažení z Boží stránky je víra zároveň poslušností.

- 45 Pán Ježíš to podkládá slovy Písma: Je psáno v prorocích: "Všichni budou vyučeni od Boha." Tato slova z Iz 54, 13 čteme v Lutherově překladu v trochu jiném znění, které odpovídá hebrejskému textu, zatím co řecké pojetí v Janově evangeliu zní podle LXX²⁴⁶. Smysl je však stejný a obsahem vyjadřuje zaslíbení nové smlouvy podle Jr 31,31n. Pán Ježíš tedy právem řekl, že je psáno v prorocích. "Od tebe samého musí být vyučen, kdo se v pokání obrací k Bohu, tomu dej nebeské poznání²⁴⁷". Kde sám Bůh způsobuje "nebeské poznání", tam se to projeví tím, že se člověk obrací k Pánu Ježíši a opravdově přijde k němu. Každý, kdo slyšel Otce a vyučil se u něho, přichází ke mně. Posлуhač, který se opravdu vyučil u Boha, pozná se podle toho, že nalézá Boha v Pánu Ježíši. Roznání Boha z nějakého jiného zdroje je ne skutečné, takový člověk vlastně nemá Boha (2J 9). Celá historie zvěstování evangelia potvrzuje to, co řekl Pán Ježíš

- 245 I plné věnování se člověku při evangelizaci a v pastýřské práci je marné, nezačala-li u člověka "Boží predehra". Přesto musíme říci rozhodující výzvu k pokání a obrácení, protože skrytý děj Boží predehry nemůžeme znát. Ale právě evangelista si musí uvědomovat tuto vážnou skutečnost neustále opakovaného omezení jeho činnosti: Nikdo nemůže přijít k Pánu Ježíši, kdo nepřitáhne Otec.
- 246 Viz seznam zkratk v doslovu.
- 247 A. Blaurer ve své svatodušní písni: "Jásej země a nebe, plesej....."

Galilejcům. Všude tam, kde dochází k Božím vyučování, kde přesvědčuje Bůh a lidé mu otevírají svá srdce, ať už jsou jakékoliv barvy pleti či stupně kultury, poznávají Pána Ježíše jako Spasitele.

Při "poslouchání Boha a učení se od Něho" se nejedná 46
o "vidění Boha". Platí to, co jsme četli na začátku evange- 48
lia (1,18). Ne že by někdo Otce viděl; jen ten, kdo je od Boha, viděl Otce. Teď není doba, v níž bychom viděli Boha, teď je čas víry. Do jaké míry je tato pevná a opravdová, protože to není jen nějaká nejistá vlastní úvaha o Bohu, do takové může věřící svědčit, že viděl Otce, a proto o Něm může mluvit v plné jistotě. V tomto opravdovém poznání živého Boha má věřící skrze víru již teď věčný život (17,3). Proto Pán Ježíš mohl v tomto verši znovu ujistit: Amen, amen, pravím vám, kdo věří²⁴⁸, má život věčný. Má ho proto, že je spojen s tím, který znovu prohlašuje: Já jsem chléb života. Po kolikáté je zdůrazněno slovo já! Já jsem chléb života - nikdo jiný než já.

A teď se Pán Ježíš ještě jednou vrací k tomu, čím mu 49
Galilejci oponovali z historie svých otců (v.31). Zázrač- 50
né nasycení na protilehlém břehu jezera nebylo pro ně průkazným znamením, protože Pán Ježíš jim dal jen obyčejný ječný chléb a ne manu jako Mojžíš. To je pravda, otcové dostali manu. Ale co jim to bylo platné? Vaši otcové jedli na poušti manu, a zemřeli. On, který jim jako znamení něčeho většího dal prostou, avšak dostačující stravu v jejich tělesném hladu, má jim dát to, co otcové od Mojžíše nedostali: Toto je chléb, který sestupuje z nebe: kdo z něho jí, nezemře. Teď Pán Ježíš nemluví v první osobě, ale ve třetí, aby jeho slova zněla s objektivním důrazem. Jde o velikou věc, o jedinečný a skutečný "chléb z nebe", který zachraňuje před smrtí. Přitom v obou větách Pán Ježíš nemyslel na tělesnou smrt, kterou musí procházet i věřící v něj. Jde mu o princip smrti, v němž jsou i zdánlivě živí lidé "mrtví",

248 Koiné, podporované C a D, zde uvádí "ve mne". Věcně je to zcela v pořádku, může to však být pozdější doplněk.

jak jsme si to řekli v 5,21. Pán Ježíš myslel na tuto smrt soudu i při pohledu na Otce. Měl před očima stejně jako Pavel v 1K 10,1n Boží soudy, pro které nikdo z vysvobozených z Egypta nedošel do zaslíbené země. Před touto smrtí v Božím hněvu mana otce nezachránila²⁴⁹. Avšak ten, kdo bude jíst "chléb sestupující z nebe", touto smrtí nezemře. Ozývá-li se znovu otázka výjimečné důležitosti tohoto chleba a možnosti jeho získání, pak Pán Ježíš znovu ujišťuje:

1 Já jsem ten chléb živý, který sestoupil z nebe, kdo jí z tohoto chleba, živ bude na věky. Na věky znamená doslovně do eónů. Nezahyne na poušti jako otcové, dosáhne Kanánu, nového eónu, nového světa, protože už v sobě vlastní život onoho nového světa ve víře v Pána Ježíše.

Pán Ježíš tak opakoval to, co již dříve řekl. Avšak teď k tomu připojuje větu, kterou prodlužuje svůj rozhovor s Galilejci (a také s námi!) obdobně, jak tomu bylo při rozhovoru s Nikodémem. Otázku chleba života, stejně jako otázku znovuzrození, nelze zodpovědět bez pohledu na kříž. A chléb, který já dám, je mé tělo, dané za život světa²⁵⁰.

Pán Ježíš je již jako osoba chlebem života, ale přesto takového, jak stojí před Galilejci, ho nemohou přijat jako životodárný chléb. Nejprve musí dát ještě něco jiného, než svět bude moci přijmout Dar spasení. Za život světa se musí zaplatit výkupné, musí být přinesena oběť. Svět je totiž opravdu svět, existence odcizená od Boha, pozdvihující se proti Bohu, svázaná v hříchu, tmě a smrti. Může svět vůbec nalézt božský život a dosáhnout nového eónu? Nechápe, že je to nemožné? Ale aby se toto nemožné přesto mohlo uskutečnit, musí se stát něco, co svou velikostí odpovídá oné nemožnosti. Teprve událostí, která se stane, mohou být spo-

249 Přesně totéž svědčí apoštol Pavel v 1K 10,1-5.

250 Text Koiné, který známe z Lutherova překladu: "Mé tělo, které dám za život světa", je opět pozdější doplněk. Formulace "mé tělo za život světa" připomíná krátké a právě proto tak mocné poselství v ustanovení památky Páně: "To jest mé tělo za vás" (1K 11,24 - dle řeckého znění).

jeny zásadní protiklady, "svět" a "božský život". A touto událostí je kříž. Syn dá své tělo, celou svou lidskou existenci, jako oběť smíření pro svět.

Galilejci se pohoršili na těle Pána Ježíše, na jeho pravém lidství, v němž s nimi sdílel svou existenci a byl jako jeden z nich. Měli - jako my všichni - touhu po "nadčlověku", po božském Zachránci, který by překonal slabost a poniženost těla, a který by zářil viditelnou slávou. Odmítli Pána Ježíše proto, že tak jasně nesl na sobě tělo. Jak mohl být chlebem věčného života, když sám byl tělem? Nevěřili mu. V jeho poselství viděli jen opovážlivost. Avšak Pán Ježíš jim říká, že pravým chlebem může být jedině skrze své tělo. Pouze tak, že se stal "tělem", může jít cestou oběti, utrpení a smrti. Samozřejmě, když se již teď urážejí kvůli jeho tělu a nemohou v něj proto uvěřit, což teprve až bude jeho tělo viset zbité, umučené a zohyzděné na zlořečeném dřevě kříže²⁵¹?

251 Toto odmítnutí Pána Ježíše je však bližší pravdě než náš vztah ke kříži ze zvyku, kdy už nejsme naplnění hrůzou z vydání Pána Ježíše kvůli nám.

TĚLO PÁNA JEŽIŠE JAKO CHLĚB ŽIVOTA

Jan 6,52-59

v. 52: Mt 26,26-28; J 4,14; 5,26
 v. 56: J 15,4; 1J 2,24; 3,24
 v. 57: J 5,26

52 Pán Ježíš ve svých slovech Galilejcům o "chlebu z nebe" došel až k tomu, že jim poukázal na oběť, kterou musí přinést pro život světa. Jak cizí to muselo být Židům, kteří nepoznali svou vlastní ztracenost a jako Židé se cítili být povýšení nad "světem". Tam, kde chybí niterné porozumění, myšlenka na jedení těla člověka se musí stát odpuzující a vyvolat urážku. Proto došlo k námitce, která se nedotýkala srdce, ale stala se pouhou diskusí. Jsme přece v synagóze (v.59), kde byly podobné diskuse přípustné. Židé se mezi sebou přeli: "Jak nám ten člověk může dát k jídlu své tělo?" Tento spor nám zároveň odkrývá, že v Galileji - na rozdíl od Jeruzaléma - byli přívrženci Pána Ježíše, kteří veřejně vystoupili v jeho prospěch a jim teď kladou otázku ti, co jej odmítají. Chtějí se i nadále zastávat tohoto člověka, který předkládá takové přepjaté, záhadné a rozporné věci?

53 Jak Pán Ježíš reagoval na tuto diskusi? Zopakoval všechno, co řekl o sobě jako o chlebu života. Objasnil však, že to platí pouze tehdy, jestli ho uvidí a uznají jako obětovaného a ukřižovaného. K předchozím slovům nepřidává další vysvětlení. Svým amen, amen, pravím vám zdůrazňuje, že jde o vážné věci, a opět podtrhl to, co je uráželo, když mluvil jednoznačně o jedení těla Syna člověka a pití jeho krve a tím dosažení pravého života. Amen, amen, pravím vám, nebudete-li jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život. To, co až dosud v sobě mají ve svém náboženském životě i ve své zelótské horlivosti, není opravdový život. Právě Galilejci, kteří chtějí "konat skutky

Boží", museli vyslechnout, že spása je v něčem úplně protichůdném - v přijetí toho, co pro ně krvácející a umírající Syn člověka - Mesiáš vykoná! Ať už se to Galilejům (i nám) líbí nebo ne, nezbytnost tohoto kroku je důležitější než jakékoliv vysvětlování. Obraz jídla a pití je k tomu pomůckou. Všichni totiž jídlem udržujeme svůj pozemský život, i když nerozumíme procesům, jakými se proměňuje v život a nedovedeme je vysvětlit.

Pán Ježíš se zde nazývá vznešeným titulem Syn člověka. Tím zdůrazňuje, že Danielův Syn člověka svou věčnou vládu dosáhne pouze tak, že se stane tělem a že toto tělo obětuje. Tělo lze přece jíst, jen když je obětované. S tělem se pije krev. I ta se dá pít jen tehdy, je-li prolita. Nádherný konečný cíl, na který zvlášť poukazuje titul Syn člověka, je možno dosáhnout pouze cestou přes hlubiny utrpení a smrti. To je vlastně evangelium, "slovo kříže", které teď Pán Ježíš káže Galilejům. Chceme-li dosáhnout eónického života, musíme Syna člověka přijmout takto, musíme jej "jíst a pít". Jen o tom, kdo jej takto přijme v jeho obětovaném těle a prolité krvi, může Pán Ježíš říci: a já ho vzkřísím v poslední den. Teprve tak získávají již několikrát vyslovená slova Pána Ježíše (5,26; 6,39.40.44) svůj pravý význam.

Toto je základní pravda evangelia. Představa, která nám o Pánu Ježíši vznikla prostřednictvím Janova evangelia, by mohla svádět k názoru, že se jedná o "zduchovnělého" Krista, kterého můžeme přijmout pro získání věčného života bez pohoršení. Snad se zdá, že k Pánu Ježíši lze přijít a "v něj uvěřit" bez jakýchkoliv těžkostí. Možná, že obliba Janova evangelia u "nábožensky založených" a duchovně "vysoko postavených" lidí spočívá v jeho nepochopení, když se domnívají, že existuje křesťanství i bez pohoršujících slov o kříži a o zachránčující a očišťující krvi.

Pán Ježíš odmítá takové chápání, které může mít vážné důsledky. Stejně jako v rozhovoru s Nikodémem i zde poukazuje na svůj kříž jako na jediný prostředek k získání nového života. Jen obětovaný a ukřižovaný Spasitel, který

205
Zacátek

ad sb.

308

dále %

dává své tělo za život ztraceného světa, je opravdovým dle-
bem života a nezklame ty, kdo k němu přijdou. Nestačí jen
nějaké "duchovní" nerušené obecenství s Ježíšem. Kdo má po-
dobné názory, ještě nepoznal sám sebe jako svět, tmu, hří-
šníka a prokletí (Ga 3,10). Pro bezbožné, hříšníky, nepřá-
tele (Ř 5,5n) Pán Ježíš nemůže být ve své duchovní podsta-
tě pokrmem života, vysvobozujícím ze smrti. Pro ně může být
jen jeho tělo pravý pokrm a jeho krev pravý nápoj, jak o tom
sám svědčil.

56

Proto Pán Ježíš volil velmi ostrá slova pro přijetí
své krvavé oběti. Slovo "jíst" ve verších 54. a 56. vyja-
druje pojem, který zdůrazňuje žvýkání a rozkousání, a po-
uzívající se také pro "žraní" zvířat. "Záměrně přiostruje
rozrušující a cty zranující osten slova" (Schlatter). A při
tom ujišťuje: Kdo jí (doslova žvýká) mé tělo a pije mou
krev, zůstává ve mně a já v něm. A tak tedy to, co vypadá
jako vnitřní a duchovní obecenství s Pánem Ježíšem, naše
"zůstávání v něm" a jeho "zůstávání v nás", se neděje pří-
mo, duchovními pochody, ale je plně vázáno na obětované tě-
lo a na prolitou krev Pána Ježíše. Pouze ten, kdo přijímá
oběť Pána Ježíše v celé její realitě, získává drahocenný
dar, že smí již teď "zůstávat v Pánu Ježíši" a být "jeho
příbytkem"²⁵².

Zatímco smrt znamená oddělení, při němž je zemřelý de-
finitivně odloučen od svých příbuzných, zde naopak, teprve
smrt Pána Ježíše vede k skutečnému a trvalému spojení s je-
ho učedníky. I když Pán Ježíš ve své velekněžské modlitbě
hovoří o tomto svazku (17,23.26), pak myslíme na to, že je
to založeno na jeho smrti.

Je nám jasné, že záměrná ostrá slova o žvýkání a pití
jsou vlastně obraznou řečí. Pán Ježíš nehovoří o přenesen-
ém či zvěčněném těle a krvi, které se nám podávají v něja-

252 V Pavlově slovu v Ga 2,20 máme před sebou ozvěnu této
zvěsti Pána Ježíše v životech učedníků. Apoštol Pavel
už nežije jako "já", ale žije "v něm" Kristus; to je
však založeno na tom, že Pán jej miloval a dal za něj
svůj život.

ké svátosti. Mluví jasně právě o tělu, které bude viset na dřevě kříže, a o krvi, která poteče z jeho těla po bičování a ukřižování. Toto své tělo a svou krev nikomu nevložil do úst, aby je jedl a pil. O žvýkání a pití však mluví proto, že ví, jak pojem víra dovedeme "zduchovnit" až k neskutečnosti, a zúžit na pouhou záležitost myšlení. Ne tak!, říká Pán Ježíš. Musíte žvýkat a pít. Přesto však je to obraz, stejně jako se na jiném místě hovoří o "omytí v krvi Ježíše" (Zj 1,5 a starý Lutherův překlad v 7,14). Obraz poukazuje na skutečnost, avšak sám touto skutečností není.

Jedení těla a pití krve Syna člověka charakterizuje křesťanství všech dob. Evangelium je vždycky, i po velikonočních a nanebevstoupení, "slovem kříže" (1K 1,18; 2,2). Nejde o překročení nějakých počátečních stupínků poznání, ale o trvalý stav. Ukazuje nám to večeře Páně, která se v církvi neustále slaví a je účastí na těle a krvi Krista (1K 10,16; 11,23). Do té míry je tento oddíl také slovem k památce Páně a hovoří o tom, co se právě při ní uskutečňuje, že se jí tělo Pána Ježíše a pije jeho krev. Jenže ne každý přijímá chléb a víno takovým způsobem, jaký měl na mysli Pán Ježíš. Tak to přijímá pouze ten, kdo opravdu věří. Obě věty Pána Ježíše - "kdo věří ve mne, má život věčný" a "kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný" - jsou stejně pravdivé. Neodporují si, vzájemně se doplňují a vysvětlují. Víra, která není opravdovým jedením, nám pomůže právě tak málo, jako jedení, které se nekoná vírou.

Pán Ježíš zvláštním způsobem mluví o životě, který od něj získáváme. Jako mne poslal živý Otec a já mám život z Otce, tak i ten, kdo mne jí, bude mít život ze mne. Život pocházející z poslední oběti nemůže být sobecký, nemůže patřit jen sobě samému a ani se nemůže točit kolem sebe. Pán Ježíš volí slovní vazbu, která znamená opak: Kdo mne jí, bude žít pro mne. Tento výraz vyjadřuje současně dvojí skutečnost: žijeme z něho, protože nás svou obětí vysvobodil z hříchu a smrti. Žijeme však pro něj také ve zcela jiném smyslu: v oddanosti Jemu, v jeho službě a pro jeho věci. Tento druhý výraz Pán Ježíš podtrhuje tím, že za vzor klade

pozn. sb.
308 #

! pozn.
sb. 210

své poslání Otcem a svůj život pro Otce. Tím, že jsme přijali Pána Ježíše a jeho oběť, jsme zapojeni do jeho vlastní existence a začlenění do jeho poslání. Z Boha proudí zachraňující láska k Pánu Ježíši a my jsme skrze Pána Ježíše tímto proudem strháváni jako služebníci této lásky ve světě. Právě v tom máme skutečně věčný život (viz 2K 5,15; Ga 2,20)²⁵³.

- 58 Jako jedině obětovaný, trpící a krvácející Syn člověka je chlebem z nebe, tak je pouze ten, kdo je sám hotov k oběti, utrpení a lásce, skutečným nositelem života, který nekončí, ale pokračuje dál v přicházejícím eónu, v novém Božím světě. To je ten chléb, který sestoupil z nebe - ne jako jedli vaši otcové, a zemřeli. Kdo jí tento chléb, živ bude na věky. To je hluboký rozdíl mezi církví a zástupem otců, kteří žili po vysvobození z Egypta starým sobeckým způsobem, a proto v něm i zemřeli. Ti, co patří do církve Syna člověka, mají opravdu nový život, osvobozený od sobectví, zaměřený na přicházející eón, vysvobozený ze smrti. Tento život je proto eónický, věčný.

- 59 To řekl, když učil v synagóze v Kafarnaum. Na začátku 25. verše nebylo řečeno, že ti, kdo hledali Pána Ježíše, jej našli v synagóze. Můžeme předpokládat, že teprve později vešel do synagogy spolu s Galilejci, a že teprve tam učil. Toto dodatečné určení místa nebylo ničím vynuceno. Jan ho uvedl zřejmě proto, že mu hluboko utkvělo v paměti, jak Pán Ježíš pronášel tyto základní pravdy právě v synagóze města Kafarnaum²⁵⁴.

253 Biskup Ignatius Antiochenský, který zemřel v Římě za Trajána jako mučedník, napsal před svou smrtí: "Ve mně není ochl, který miluje hmotné, ale voda, která je zde živá a říká ve mně, v mém nitru: K Otci! Neradují se z pomíjejících jídel ani z radosti života. Chci Boží chléb, to je tělo Ježíše Krista z rodu Davidova, a jako nápoj chci jeho krev, to je napomínající lásku".

254 Nemůžeme nechat bez povšimnutí, že v řeckém textu se slovo synagoga vyskytuje s určitým členem. Schlatter zastává názor, že se tím neoznačuje budova, ale jen "shromáždění" jako takové. Potom to překládá takto: "To řekl, když učil ve shromáždění v Kafarnaum". Avšak, jak se v tomto případě lišilo "shromáždění" lidí kolem Pána Ježíše od ostatních shromáždění, aby to Písmo nějak zvlášť poznamenalo?

Setkáme se s názorem, že tento oddíl lze velmi jednoduše vysvětlit, vztáhneme-li jej na památku Páně, tak jako se v J 3,5 dá najít souvislost s křesťanským křtem. Jan prý zde nechává mluvit Ježíše o večeři Páně a o její nezbytnosti pro život církve a jednotlivých křesťanů. Protože při líčení historie utrpení Jan nepíše o ustanovení památky, svědčil o ní a o jejím obsahu prý tímto svým zvláštním způsobem. Ale tím by si Jan svévolně vymýšlel a vkládal své vlastní úvahy do úst Pána Ježíše! Právě při této příležitosti by to bylo velmi nevhodné, protože ve verši 59. výslovně říká, že Pán Ježíš tato slova pronesl v synagóze v Kafarnaum. Z toho jasně vyplývá, že jsou to vlastní slova Pána Ježíše. Jinak bychom četli vědomě nepravdivá slova evangelisty. Protože Pán Ježíš tuto výzvu skutečně pronesl v rozhodujícím rozhovoru se svými krajany, pak s nimi nemohl mluvit o pozdější památce zanechané církvi, o které Galilejci nemohli mít ani nejmenší tušení²⁵⁵. Proto jsme pro pochopení tohoto oddílu památku Páně pominuli. Tento text o jedení těla a pití krve Pána Ježíše musíme nejprve číst a o něm přemýšlet samostatně.

Přesto mezi večeří Páně a tím, co zde Pán Ježíš řekl, je nepopíratelně úzká souvislost. Nebylo by dobré tuto souvislost odmítat. Ta však není v tom, že zde sám Pán Ježíš nebo autor evangelia hovořil o večeři Páně, ale jen ve veliké věci, o kterou jde jak při večeři Páně, tak i v této řeči v Kafarnaum. Schlatter usuzuje: Jan nepopsal církvi "Pána Ježíše jako zakladatele nějaké svátosti, ale jako toho, kdo ji sytí životem skrze tělo, vydané na smrt".

A právě toto svědčí i každé slavení památky Páně, jak o tom píše Pavel v 1K 11,26: Kdykoli jíte tento chléb a pijete tento kalich, "zvěstujete smrt Páně, dokud on nepřijde". Smrt toho, který je Pánem, však znamená život pro ty, kteří jí vírou přijmou. V šesté kapitole evangelia Jana není ustanovení památky Páně, avšak každá památka Páně potvrzuje 6. kapitolu tohoto evangelia. Proto plným právem mohou být slova této kapitoly použita právě u příležitosti památky Páně.

²⁵⁵ Zda Pán Ježíš při svých slovech již pomyslel na pozdější ustanovení své památky, je jiná otázka. Zodpovědět jí však nemůžeme.

ODCHOD UČEDNÍKŮ

Jan 6,60-71

- v. 61: Mt 11,6
 v. 62: L 24,51
 v. 63: J 15,3; 1K 15,45; 2K 3,6; Ga 6,8; 1Pt 3,18
 v. 64: J 2,25; 6,36; 10,26; 13,11
 v. 65: J 6,44
 v. 66: L 9,62
 v. 67: L 22,28
 v. 68: Sk 5,20
 v. 69: Mt 14,33; 16,16; J 1,49; 11,27; 1J 4,16
 v. 70-
 -71: L 6,13; 22,3; J 6,64; 12,4; 13,18; 15,16; 18,2

60

Evangelista popsal rozchod Galilejců s Pánem Ježíšem. To, že právě Kafarnaum je uvedeno jako místo rozhodující události, má svůj význam. Stalo se to "v jeho městě" (Mt 9, 1), tam došlo k rozkolu. Evangelium odkrývá hloubku tohoto rozkolu, protože o něm mluví bezprostředně po nadšení, s jakým Galilejci chtěli provolat Pána Ježíše králem. Slova Pána Ježíše se stupňující se tvrdostí měla větší účinek než všechno, co Galilejce pudilo k tomu, aby po zázračném nasyčení v něm viděli vytouženého Mesiáše. Židovské a zelót-
ské očekávání Mesiáše včetně myšlení a snah Galilejců i je-
jich dobře míněná zbožnost byly slovy Pána Ježíše zasaženy
přimo u kořene. Galilejci si přáli - a to děláme i my - ta-
kového Zachránce, který by je vysvobodil z poroby a bídy,
a který by jim zajistil život na tomto světě v bohatství a
štěstí. Pán Ježíš však jim (i nám) hovořil o tom, co nechče-
li slyšet ani pochopit, že totiž nutně potřebují Toho, kdo
svou smrtí může zachránit ztracené lidi a svým obětovaným
tělem a prolitou krví jim může přinést pravý život. Nechá-
peme-li toto odcizení, zklamání a odmítnutí Galilejců, pak
jme asi ani my neporozuměli řeči Pána Ježíše. Tato řeč mu-
sí i nás zasáhnout u kořene přirozeného myšlení a vlastní
lidské zbožnosti.

Toto i v řadách dosavadních přívrženců vyvolalo nepří-

znivou odezvu. Jan o tom píše svým zvláštním způsobem. Popsal povolání bratrských dvojic, Ondřeje s Petrem a Filipa s Natanaelem. Povolání bratří Jakuba a Jana jen naznačuje. A teď najednou čteme jakoby úplně samozřejmě o "Dvanácti" a další početné skupině mužů, kteří Pána Ježíše trvale doprovázeli jako jeho učedníci neboli žáci. Jan ve svém evangeliu nenapsal o celé řadě událostí, které znal. Předpokládal, že i čtenáři evangelia je budou znát. To, co v evangeliu "chybí", Jan ani nepopírá, ani nepovažuje za méně důležité.

Řeč Pána Ježíše mnohé jeho přívržence zalekla a odcizila je. Když to jeho učedníci slyšeli, mnozí z nich řekli: "To je hrozná řeč! Kdo to může poslouchat?" Šlo opravdu jen o neporozumění, takže se skutečně domnívali, že se má "pít krev" a "jíst lidské tělo"? Anebo rozuměli velice dobře, co tím Pán Ježíš míní, a právě proto jim připadala jeho řeč tak hrozná? Jak nepřijatelné bylo pro Šimona Petra to, když Pán Ježíš učedníkům poprvé zvěstoval své utrpení (Mt 16, 21n). Mesiáš na šibenici, na zlořečeném dřevě, - to pro každé zbožné srdce učedníka bylo pohoršením, "skandálem" (1K 1,23). A jak tvrdě to odsuzuje každý i zbožný člověk, jestliže očekávaný Mesiáš může být zachránce člověka, tedy i Izraelce, pouze svou smrtí na šibenici. Dá se vůbec poslouchat něco podobného? Opravdu to má platit pro Izrael a lidi vůbec?

61 Změní teď Pán Ježíš tvrdost svých slov? Uklidní znepokojené učedníky, že to nemyslí tak radikálně? Tím by tu jedinou pravdu o záchraně vydal všanc. Jistěže věděl, jak to vypadá z mnoha jeho učedníky. Ježíš poznal, že učedníci na to reptají, a řekl jim: "Nad tím se urážíte?" Jeho slova pro ně znamenala urážku, které podlehlí. Už nemohou dále, padli. Ale Pán Ježíš to nemůže změnit. Přece však dodává: Co až uvidíte Syna člověka vystupovat tam, kde byl dříve?

62 Co chtěl touto zvláštní otázkou říci? Jistě poukázal na to, že vydání jeho těla na smrt není tím jediným a posledním, co se s ním stane. Učedníci budou moci vidět také něco jiného, nejen kříž, ale i jeho nanebevstoupení, budou

jej moci vidět vystupovat tam, kde byl dříve. Všimněme si, že i Jan věděl o viditelném nanebevstoupení Páně (Sk 1,9), které Pán Ježíš sám předpověděl. Co bude potom, až budou vidět tuto událost? Pán Ježíš o tom dále nemluví. Může to být výzva k vytrvalé víře. Neodcházejte ode mne pro pohoršení nad mými tvrdými slovy! Věřte a čekejte! Když budu povýšen, pak porozumíte tajemství, před kterým teď stojíte. Tak Pán Ježíš předpověděl to, co se skutečně stalo po velikonočním pátku přes vzkříšení až po nanebevstoupení. Až potom nechápavým učedníkům napadlo: "Což neměl Mesiáš to vše vytrpět a tak vejít do své slávy?" (L 24,25n). Stali se posly právě tohoto kříže, a to takovými posly, kteří neznali nic většího a krásnějšího než to, co se jim v Galileji zdálo být tak tvrdé a nepřijatelné - oběť Syna člověka za život ztraceného světa. Z toho vyplývá, že svou zvláštní otázkou neubírá nic z vážnosti toho, co předtím řekl se stupňovanou ostrovní a stručností. Jeho "vyvýšení", návrat k Otci a nanebevstoupení začíná křížem, a může se uskutečnit jedině skrze události na Golgotě. Je to velmi tvrdé, ale platí: "Pouze cesta smrti vede k vyvýšení".

- 63 Nyní následují věty, které velmi ztěžují čtení evangelia, protože zdánlivě popírají to, co bylo předtím jednoznačně řečeno²⁵⁶. Ve verších 51-56 jsme četli, že darem Pána Ježíše je jeho tělo a že pro dosažení věčného života je bezpodmínečně nutné toto tělo jíst. A teď čteme: Co dává život, je Duch²⁵⁷, tělo samo nic neznamena²⁵⁸. Právě jsme byli varováni před jakýmkoliv zduchovňováním, a podle v.63 se zdá, že jedině správné je duchovní pojetí. Už v 3,5-8 a hlavně 4,24 jsme si vysvětlili, že "Duch" v biblickém smy-

256 S podobným protikladem jsme se již setkali v 1,11n a 3,32-33.

257 Pozn. př.: Podle řeckého textu v Novém zákoně nelze určit, zda jde o Ducha Božího nebo ducha (lidského). Dr. Boor ve v. 6. ve slově Duch rozumí Ducha Božího, proto na rozdíl od ekumenického překladu slovo Duch rovněž uvádíme s velkým počátečním písmenem.

258 Viz hesla "Duch" a "Tělo" v Biblickém slovníku.

slu neznamená "duchovnost" či pouhou "myšlenku", ale nejvyšší reálnou moc a Boží život. Samozřejmě, že "tělo a krev" představují pozemskou, pomíjející podstatu, v božských věcech neznamenaají nic. Jestliže se teď učedníci zlobí, pak jistě jsou v domnění, že tělo něco znamená. A v tom vězí jejich nepochopení. Naproti tomu celá Pánova řeč byla útokem proti jejich "tělesnému" smýšlení o Mesiáši, které je přivedlo k falešnému hodnocení "těla". Tělo chtělo mít krále, který by zázračně obstarával pozemský chléb a přivedl Izrael k vládě. Ale to všechno v očích Pána Ježíše nic neznamená. Ani jeho vlastní tělo by nic neznamenal, kdyby ho ušetřil a použil ke kralování podle přání Galilejců. Jenom jako bezcenné a obětované tělo může něco znamenat. Duch právě na kříži učinil tělo způsobilé pro dokonalou oběť za ztracený svět. Jak čteme v listu Židům, Pán Ježíš "přinesl sebe sama jako neposkvrněnou oběť Bohu mocí Ducha", a jen tím může Kristova krev "očistit naše svědomí od mrtvých skutků" (9,14). Bez Ducha, bez této svaté oddanosti, by tělo Pána Ježíše, které bylo podobné našemu, nic neznamenal. Když Pán bezprostředně v závěru své řeči o návratu do nebe mluví o Duchu, má zřejmě na mysli letnice. Tehdy přijde Duch Boží, který "dává život" a lidi "mrtvé" před Bohem obdaří novým, božským životem. Jenom skrze Ducha se mohou lidé "narodit shůry", znovuzrodit, a tak vejít do Božího kralovství. To Pán Ježíš řekl Nikodémovi zcela otevřeně. Ale neodporuje si teď, nebo zná dvě cesty k životu? "Tělo Syna člověka dává život" a "Duch obživuje"? Ne! Pouze Velký pátek umožnil letnice. První vyplývá z druhého, první je založeno na druhém, obojí směřuje k velkému společnému cíli, aby ztracení lidé, Boží nepřátelé, obdrželi eónický život. Pro problém naší věty platí, že musíme jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, abychom obdrželi Ducha, který dává život. Zdánlivý rozpor je i zde jen projevem hloubky a životní důležitosti této skutečnosti. O životě můžeme mluvit jen v "rozporech".

Proto teď Pán Ježíš spojuje svá slova o těle Syna člověka, které se musí jíst, s Duchem, který sám obživuje.

Slova, která jsem k vám mluvil, jsou Duch a jsou život²⁵⁹. Pán Ježíš tím mohl myslet na všechna slova, která vůbec řekl svým učedníkům, ale určitě se toto vztahuje na jeho řeč v 6. kapitole. A v situaci popisované evangeliem větou Slova, která jsem k vám mluvil má Pán Ježíš na mysli především proslov v 6,26-59. Tedy právě ta slova, která pojednávají o jedení a žvýkání jeho těla a pití jeho krve, jsou vpravdě Duch a život. Jedení obětovaného těla Pána Ježíše vede k přijetí Ducha a života, a naopak, Duch zase slovo o kříži činí zachraňujícím evangeliem a chlebem života. Takto v Duchu svatém je třeba číst řeč Pána Ježíše v 6. kapitole a chápat ji jako dar života.

64

Ale ani tímto vysvětlením Pán Ježíš nepřesvědčil reptající učedníky. Proč? Ale někteří z vás nevěří. Naše myšlení a chápání nejsou izolované a jen na sobě závislé funkce. Jsou řízeny něčím, co je hlouběji uloženo v našem nitru. Pokaždé, když opravdu slyšíme a chápeme, je to způsobeno tím, že jsme se vnitřně otevřeli, a to se označuje slovem víra. Jestliže se vzpíráme, pak narůstá nedorozumění a reptání a vnímané slovo je nám urážkou a pohoršením. To byl případ "mnoha" učedníků. Pán Ježíš je znal od počátku, i když jej po určitou dobu následovali, což se mohlo zdát jako projev víry²⁶⁰. Pána Ježíše vůbec nepřekvapuje takové odpadnutí "mnohých", kteří byli dokonce jeho učedníky. Věděl, jak Boží zjevení musí být pro svět urážlivé. Věděl o tvrdosti svého slova a vědomě mluvil stále stručněji a s většími nároky, neboť pouze tvrdá a nekompromisní zvěst vede k zásadnímu obratu, který je základem opravdové víry. Přitom musel počítat i s tím, že se urazí a odmítnou ho i další²⁶¹. Pán Ježíš věděl o účinku svého

259 Viz též Novotný: Biblický slovník, heslo "Život".

260 I dnes existují taková "obrácení" a "víra", při nichž se člověk plně neodevzdal Pánu Ježíši jako svému Zachránci. Pak však nevyhnutelně nastávají životní situace, ve kterých je zřejmý odklon od Pána Ježíše, protože jeho požadavky jsou "nesnesitelné" a jeho slovo se zdá být příliš "tvrdé".

261 Zkušenosti ze všech probuzeneckých hnutí nám potvrzují, jak je důležité si to i dnes při zvěstování evangelia uvědomit.

působení ještě více: Ježíš totiž od počátku věděl, kteří nevěří (nebo nechtějí věřit). Slova obsažená v této větě nejen že konstatují nevěru jako skutečnost, ale odmítavý postoj těch, kteří nevěří, vysvětlují tak, že nechtějí věřit. Tento odpor nevěry dovede jednoho muže z kruhu učedníků tak daleko, že zradí Pána Ježíše. Výraz, který obvykle překládáme slovem "zradí", vlastně znamená vydá, odevzdá, dá. Je to totéž slovo, které v Ř 8,32 popisuje vlastní Boží jednání vůči svému Synu, kterého Otec "za nás za všechny vydal". A tak v Jidášově jednání nebylo vůbec rozhodující to, že vyradil místo tajného úkrytu v Getsemanské zahradě, ale hrozná snaha vydat Pána Ježíše jeho nepřátelům a tím jej poslat na smrt. V tomto verši ještě není uvedeno jméno Jidáše, ale jen konstatováno: Ježíš věděl, kdo je ten, který ho zradí.

Jako ve verších 37. a 44., i teď se Pán Ježíš ještě 65 jednou dotýká toho hlubokého tajemství, skrytého v chování člověka. Člověk nikdy není svým vlastním, absolutním pánem, dokonce ani ve své vzpouře proti Bohu. Nerozhoduje sám o své víře či nevěře v Boha. I když je zdánlivě svobodný, přece je pod vlivem božského působení. A řekl: "Proto jsem vám pravil, že nikdo ke mně nemůže přijít, není-li mu to dáno od Otce". Pán Ježíš nerozvádí nějakou teorii o tom, proč lidem není dáno od Otce, aby k němu mohli přijít. Mluví pouze o skutečných prožitcích, které se trvale opakují. Syn respektuje jednání svého Otce, aniž by se Ho vypytał na "oprávnění" nebo na důvody tohoto jednání. Má radost z těch, které mu Otec dává, a kteří proto k němu přicházejí. Ale tam, kde to není dáno od Otce, nenaléhá na lidi, aby je získal. Snáší marnost svého úsilí a odmítnutí svého poselství i své osoby. Dodržuje totiž zásadní pravidlo: "Syn nemůže sám od sebe činit nic než to, co vidí činit Otce" (5,19)²⁶².

262 I my v službě pro Pána slyšíme obojí. To první - "Bůh chce, aby všichni lidé spasení byli" - v nás vzbuzuje horlivost, smělost a odvahu nést evangelium všem lidem. To druhé - "Nikdo nemůže přijít k Pánu Ježíši, není-li mu to dáno od Otce" - nás uklidňuje při odmítnutí našeho poselství a chrání nás před vlastní falešnou horlivostí.

66 Slova Pána Ježíše zůstávají bez odezvy. Od té chvíle ho mnoho jeho učedníků opustilo a už s ním nechodili. Vnitřní rozhodnutí se projevilo i navenek. Jako jeho učedníci, "následovníci", skutečně s ním chodili. Teď jej ale mnoho spolupoutníků opustilo, vrátili se ke svému dřívějšímu životu bez Ježíše. Rozruch kolem Pána Ježíše viditelně utichl a počet následovníků se zmenšil. Začíná se zřetelně projevovat "neúspěch, porážka", která skončí křížem (16,32). Jan to přiblížil mnohem důkladněji a s vnitřním zdůvodněním než synoptikové. V Mt 11 jsou uvedeny negativní výsledky činnosti Pána Ježíše v Galileji jen jako překvapení. Na tajemství veřejného působení Pána Ježíše však poukazuje i Matouš "janovsky" znějícími slovy v Mt 11,25-27.

67 Jak to dopadlo s nejužším kroužkem Dvanácti, které si
69 Pán Ježíš vyvolil ke svědectví dvanácti pokolením? Ani je Pán Ježíš nevyzývá k věrnosti, ale jen jim klade otevřenou otázku. Ježíš řekl Dvanácti: "I vy chcete odejít?" K víře nelze nikoho nutit. Víru si třeba přivlastnit svobodně. Tím se Pán Ježíš zásadně liší od všech lidských vůdců, kteří se snaží udržet si své přívržence všemi prostředky. Pán dává svobodu. I pro Dvanáct je cesta návratu stále otevřená.

Šimon Petr dává za všechny jasnou odpověď. Šimon Petr mu odpověděl: "Pane, ke komu bychom šli?" Jak jednoduchá a jasná je tato odpověď! Petr si v tomto okamžiku uvědomuje, jak by vypadal takový odchod od Pána Ježíše. Byla by to jen cesta zpět, pouhý návrat do starých poměrů, jako by mezitím nic neslyšeli a nic neprožili! Je vůbec možný takový odchod zpět²⁶³? Pro těchto dvanáct učedníků nebyl. Museli by jít k někomu "jinému", kdo by byl větší a lepší než Pán Ježíš²⁶⁴. Ale ke komu by měli jít? Vždyť nikde "jiný" neexistuje. A tak zaznělo jasné vyznání: Ty máš slova věčného

263 Právem se poukazuje na to, že celé lidstvo "po Kristu" už nemůže žít tak, jak žilo "před Kristem". Ani v tomto všeobecném smyslu neexistuje cesta zpět.

264 I zde pozorujeme vnitřní souvislost s Mt 11. Jan Křtitel se ptá na někoho "jiného", na něhož by měl "čekat" (Mt 11,3).

života. Petr nemluví o znameních a dívech. Ty nedrží učedníky pevně u jejich Pána. Drží je jeho slovo, jehož moc zakusili. Slova věčného života, - ta slova, která zahrnují a přinášejí život, - taková slova od něj slyšeli. Mohli by u někoho "jiného" najít něco ještě většího? Všimněme si nápadný rozdíl: pro učedníky, kteří odešli, byla slova Pána Ježíše "hrozná", ale učedníci, kteří zůstali, poznali v těchto slovech moc a dar věčného života. Tak rozdílně lze slyšet stejná slova. Záleží na tom, zda je věrou přijímáme anebo nevěrou odmítáme.

Petr se zahleděl na sebe a na své spoluúčedníky, a se zdůrazněním zejména my, říká: A my jsme uvěřili a poznali, že ty jsi ten Svätý Boží. Dvanáct učedníků uvěřilo a poznalo. Proti evangeliím se kriticky namítá, že nám neposkytují skutečný obraz učedníků Páně. Zprávy o jejich povolání jsou prý rozporné, není jasné, jak vlastně v Ježíše uvěřili, a tak je všechno nevěrohodné. Jan přece nemohl zapomenout, že již v 1,35n psal o víře prvních učedníků v Pána Ježíše. Ale stejně dobře věděl, že víra je životní proces a má tedy své "dějiny"²⁶⁵. V tom nemůžeme vidět rozpor nebo nesouvislost, jestliže učedníci uvěřili v něho hned při svém prvním setkání s ním a pak znovu po prvním znamení, které učinil. Podle 6,69 jasně vyznávají svou víru, a přece po velikonocích ji vyznávají znovu, a teprve pak vlastně uvěří v plném slova smyslu. My jsme uvěřili - tímto vyznáním se Šimon ohlíží zpět na celou dobu od prvního setkání s Pánem. Jejich víra má svůj průběh a dovedla je k určitému závěru. I když mnozí odešli, oni už nemohou Pána Ježíše opustit, jejich víra se jej pevně drží v plné svobodě²⁶⁶.

Opravdová víra nezůstává nějakým neurčitým tušením, ale vede k určité jistotě a poznání. Proto Petr pokračoval:

265 Viz vysvětlení k 1,42.

266 Máme žít ve víře, kterou právě teď máme, i když se v našem životě mohou vyskytnout nečekané zkoušky a bolestné prohry, jaké zažil Petr. Přestože Petr později zapřel svého Pána, tímto svým vyznáním nelhal.

a poznali jsme. Již při zamyšlení nad 64. veršem jsme si vysvětlili, že naše myšlení a poznání není nezávislé, ale že je řízeno z nitra naší bytosti. Teprve skrze víru se pro něco otevíráme, a tak nám umožňuje skutečné poznání. Petr to viděl správně. Počátek je ve víře v osobu Pána Ježíše. Z toho pak stále zřetelněji vyrůstá poznání jeho podstaty²⁶⁷. Stejně jako v celém evangeliu "pravda" neznamená pouhou teoretickou správnost, ale objektivní skutečnost, tak ani poznání není věcné myšlenkové konstatování, ale osobní,²⁶⁸ niterné pochopení toho, co skutečně existuje, je "živé".

Ptáme-li se na obsah víry a poznání Dvanácti, pak to pro nás není tak zcela lehké, protože právě zde máme jedno z míst, v nichž se rukopisy vzájemně liší. Rukopisy Koiné citují Petrovo vyznání takto: "že ty jsi Kristus, Syn Boha Živého". Text: "že ty jsi ten Svatý Boží" je převzat z egyptského rukopisu²⁶⁹. Je to pěkné, že Petrovo vyznání zní tak prostě, a přitom je živé a obsahuje to podstatné. Z Petra vytrysklo vyznání bez jakékoliv fráze: Ty jsi úplně jiný než my všichni ostatní, než ti nejlepší a nejpobožnější; jsi Svätý, i přes svou lidskost patříš Bohu. Výrazem Boží podstaty je to, že je svatý. "Svatý, svatý, svatý je Hospodin zástupů", bez přestání volají zástupy serafů u Božího trůnu. Tak svatý je i Pán Ježíš. Toto úžasné poznání učedníci získali v důvěrném obcenství s ním. Pánova svatost spočívá na jeho jedinečném vztahu k Bohu. Je svatý, ale

267 Proto základním úkolem církve je vést nově obrácené věřící k jasnému a hlubokému poznání. Jak často apoštol Pavel psal církvím: "Nechci, abyste nevěděli..."

268 Je zvláštní, že v Písmě se slovo "poznání" v 1M 4,1 vztahuje na manželské spojení. Viz též výklad k 10, 14n.

269 Podle jednoduchého zásadního pravidla pro posuzování textu můžeme říci: Je daleko pochopitelnější, že opisovači stručný popis doplňovali bohatšími a jím bližšími slovy, než že by vynechali slova, která tam původně byla. Nalistujme Mt 16,16 a zjistíme, že je tam stejné znění textu, které rukopisy Koiné uvádějí u Ja-6,69. Nechtěli opisovači sjednotit text obou míst?

Svatý Boží. V tom je vyjádřena podstata jeho osoby, na níž stojí jeho dílo, mesiášský úřad i zplnomocnění. Jako Svaty Boží může být skutečně Kristem²⁷⁰.

Petr promluvil jménem Dvanácti. Domníval se, že je všechny dobře zná. Pán Ježíš však vidí i to, co je lidem nepřístupno. Odhalil otřesné tajemství. Ježíš jim odpověděl: "Nevyvolil jsem si vás dvanáct? A přece jeden z vás je ďábel". Jak je to možné? On, který zná člověka skrz naskrz a jako Syn se neustále ptá na vůli Otcovu, si vyvolil těchto dvanáct učedníků. A přece je jeden z nich ďábel. Nezmýlil se, když si vyvolil takového člověka? Povolal jej přesto, že věděl, o koho se jedná? Proč to udělal? Proč to chtěl Otec? To je problém kolem postavy Jidáše, který se lidé stále snaží vyřešit, ale nakonec všechna řešení jsou nějak "zkreslená" a neodpovídají hloubce propasti Jidášovy historie. Neměli bychom usilovat o poznání toho, co nám biblická zvěst sama nesděluje²⁷¹. Jan toto tajemství neodhalil, uvedl pouze v jednoduché a přece jednoznačné formulaci závěr: Ten ho totiž měl zradit, jeden z Dvanácti.

Citovaná slova Pána Ježíše nebyla tehdy pro učedníky tak jasná, jako jsou dnes nám. Jeden z vás je ďábel. Řecké diabolos znamená především žalobník, nactiutrnač. Označení padlého anděla slovem ďábel vzniklo v tomto významu odvozené, protože satan (z hebrejského slova - pozn.př.) je ve své podstatě žalobník. Učedníci však v té chvíli ze slov Pána Ježíše mohli rozumět jenom to, že jeden z nich měl

270 Pán Ježíš je nazván Svaty také v Lj 2,20 a ve Zj 3,7.

271 Uděláme dobře, nebudeme-li se snažit vysvětlovat Jidášovu cestu. Vysvětlit totiž znamená učinit pochopitelným a tedy také omluvit. A k tomu nesmí dojít. Musí to zůstat tajemstvím, jak to napsal Schlatter: "Pro Jana byl pád Jidáše větší záhadou než dobytí Jeruzaléma a svržení rabinátu". Jidášova cesta se právě svou nepochopitelností stává pro nás výstrahou před jakoukoliv sebejistotou. Mchu si sám zvolit Pána Ježíše a zůstat s ním i tehdy, když "mnozí" odejdou, a přece mchu později dopadnout ještě hůře. Nerozchořujeme se nad Jidášem, ale pevně se držíme Pána Ježíše a společně jdeme na jeho milost a věrnost.

nactiutrhačné a žalobné srdce²⁷².

Pán Ježíš neuváděl jméno. Jeden z vás - to se vztahovalo na všechny. Mínil Jidáše, syna Šimona Iškariotského. Příjmení Iškariotský, které se pro nás stalo symbolem zákeřného srdce, se zde nevztahuje na Jidáše, ale na jeho otce Šimona. Toto příjmení vyjadřovalo nějakou konkrétní věc. Mohlo se považovat za aramejské slovo a překládat jako "Muž z Kariotu". Jiní to spojují s označením "Sikarejec". Členové radikálních kruhů v Izraeli, které vedly boj s římskou nadvládou pomocí různých atentátů, byli nazýváni "Muži dýky", "Sikarejci"²⁷³. Pocházel-li Jidáš z rodu, který patřil k tomuto hnutí, pak by bylo pochopitelné jeho silné rozčarování nad jednáním Ježíše, který neudělal nic pro osvobození Izraele. Proslov Pána Ježíše v Kafarnaum, zásadní odmítnutí zelótismu, strohé prohlášení o nezbytnosti utrpení a smrti pak mohlo pro něj znamenat opravdu tvrdou a nesnesitelnou řeč. Avšak záhada jeho cesty tím není vyřešena. Proč neodešel pryč s mnoha dalšími? Proč zůstal? Už nemá volnost ve svém jednání, je ďábel, je spoután satanem, jím zdržován v kruhu učedníků a připravován za nástroj pro vydání Svatého na kříž. Při těchto úvahách nesmíme zapomenout, že jsou založeny na nejistotách. Nevíme přesně, zda označení Jidášova otce Iškariotský má vůbec nějakou souvislost se Sikarejci.

Kdyby tato událost měla stejný průběh jako "Petrovo vyznání v Cesareji Filipově", které známe z Mt 16, pak bychom pochopitelně stáli před velkými a těžko srovnatelnými rozdíly. Ale právě při srovnávání míst, situací a cílů popsaných událostí v J 6 a Mt 16 můžeme poznat, že se jedná o dva rozdílné příběhy. Porozuměli jsme, že počáteční víra učedníků se později rozšiřuje a prohlubuje. Vnitřní boj Pána Ježíše s úzkostí sevřenou duší v 12,27n se ještě je-

272 Tento dvojitý význam slova nacházíme např. i v Ef 4,27. Věřící v Efezu nemají dávat místo ďáblu. Co to znamená? "Nedávejte místo rouhači" - jak říká Lutherův překlad, anebo "nedávejte místo ďáblu"?

273 Patřili tedy k Zelótům.

dnou opakuje v mnohem těžším zápase - v Getsemane. Řeč Pána Ježíše o svém těle jako o pravém pokrmu je možno konkretizovat při ustanovení památky Páně. A tak i v této kritické situaci, kdy mnozí Pána Ježíše opouštějí, Petr osvědčuje svůj postoj k němu. Později, když bude Pán Ježíš v severní Galileji se Dvanácti sám, položí jim otázku, aby zjistil jejich názor o sobě. Jan o tom nepíše, protože nepřipomíná téměř nic z toho, co bylo již napsáno v synoptických evangeliích.

NOVÉ VYSTOUPENÍ V JERUZALÉMĚ O SLAVNOSTI STÁNKŮ

Jan 7,1-13

- v. 1: J 4,43; 6,1
- v. 2: 3M 23,34
- v. 3: Mk 12,46.48; J 2,12; Sk 1,14
- v. 4: Mt 12,16
- v. 5: Mk 3,21
- v. 6: J 2,4
- v. 7: J 3,19; 15,18
- v. 10: J 2,13
- v. 13: J 9,22; 12,42; 19,38

I když Galilejci a někteří učedníci Pána Ježíše odmítli, on ještě delší dobu chodil po Galileji. Nebyl v ústraní, ale dál kázal a učil. Mezi jarem (velikonoce 6,3) a podzimem (slavnost stánků 7,2) uběhla řada měsíců. Pro Pána Ježíše to byla těžká doba. Už neočekával změnu v postoji Galilejců. Tak proč zde přesto zůstal a nevrátil se znovu do Judei, kde se předtím tak úspěšně uvedl (4,1)? Nechtěl chodit po Judsku, protože mu Židé ukládali o život. O tom, co se na začátku 4. kapitoly mluvilo jen v náznacích, se píše otevřeně. Nepřátelství farizeů je natolik vážné, že Pán Ježíš je v oblasti jejich vlivu v blízkosti Jeruzaléma v neustálém ohrožení života. Čteme o tom ve

verších 19, 25, 30 a 44.

Ti Židé, kteří jej chtějí zabít, jsou (stejně jako v 1, 19) vedoucí představitelé, především farizeové. Jan s oblibou používá toto slovo v jeho užším smyslu. Farizeové, kteří s největší horlivostí chtěli být pravověrnými Židy poddanými zákonu (přitom tvrdili, že jimi skutečně jsou), byli představiteli toho, co židovství vůbec znamenalo. A tak právě oni, Židé, považující se za výjimku ve ztraceném světě, stali se nejnebezpečnějšími zástupci "světa" v jeho tmě a v nepřátelství vůči Bohu tím, že chtěli Pána Ježíše zabít.

2 Byly blízko židovské svátky stánků. Svátek stánků je nejradostnější a nejlidovější ze všech tří velkých svátků. Také se někdy nazýval prostě "svátek" (viz 5,1). Slavil se sedm dní. Z větví stromů se postavily stánky (odtud řecký název "stavba stanů"). V těchto chatrčích z ratolestí, které stály na střechách, ve dvorech a na ulicích s radostí bydlelo po tyto dny všechno obyvatelstvo (3M 23,39-43)²⁷⁴.

3 A jeho bratři mu řekli: "Jdi odtud do Judska, aby tam
6 tvoji učedníci viděli skutky, které činíš". Jan opět předpokládal znalost synoptických evangelí, zejména zpráv v Mk 6,3 a Mt 13,55. Církev, která četla Janovo evangelium, věděla, kdo jsou to "Ježíšovi bratři", proto se Jan o tom nemusí zmiňovat. Bratři při této řeči nemysleli na povinnost slavit každoročně v Jeruzalémě svátek stánků i velikonoce, která se podle 5M 16,16 vztahovala na každého muže v Izraeli. Měli na mysli něco jiného. Oni totiž v něj nevěřili. Je to zdůrazněno, že dokonce ani jeho bratři

274 "...Během svátků kněz po sedm dní za úsvitu nabíral z rybníku Siloe plnou konev vody o obsahu 3 logů. U vchodu do chrámu jej pozdravilo trojí zatroubení. Voda byla vylita na oltář současně s mokrou obětí; byly tam dvě mísy s otvory, jimiž voda a víno stékaly pod zem. Při tomto obětování vody bylo citováno z Iz 12,3: "S veselím budete čerpat vodu z pramenů spásy". Kromě toho Židé začínali prosit o déšť, což vyjadřovali v modlitbě od 1. dne paschy až k 8. dni slavnosti stánků. Na potřebu daru vody navázal Pán Ježíš, když o slavnosti stánků nabízel dar živé vody každému věřícímu (7,37n). (Citováno z Lexikonu zur Bibel).

v něj nevěřili. Neměli být mezi prvními, kteří viděli jeho slávu a poznali v něm "Svatého Božího"? Byli přece řadu let jeho nejbližšími. Ale právě tato blízkost, tato důvěrná známost jim bránila věřit, stejně jako známost u Galilejských rodáků (viz 6,42). Nemohli připustit, že by jejich bratr, s kterým vyrostli, byl někým úplně jiným než oni sami. Nedokázali v něm vidět Mesiáše²⁷⁵. Zároveň je pohoršovalo jeho - podle jejich názorů - nerozhodné a pošetilé jednání. Když už chce být někým výjimečným, tak ať vystoupí a strhne lidi svými velkými činy! Nuže, Galilejci se odvrátili a už nechtějí být jeho učedníky, ale v Judsku přece získal spoustu přívrženců. Měl by jít k těmto učedníkům a ukázat jim své nové činy. Jistě již na to čekají. Jdi odtud do Judska, aby tam tvoji učedníci viděli skutky, které činíš. Takto si ale sám odporuje. Chce být Mesiášem, chce být známý na veřejnosti, přitom však zůstává v ústraní, v odlehle Galileji, a nepochopitelně se stahuje zpět. To přece nejde! Činíš-li takové věci, nežiješ-li prostě jako zbožný Izraelita, ale viditelně pomýšlíš na velké nebo dokonce mesiášské činy, pak se ukaž světu. Forma tvé současné činnosti odporuje tvým požadavkům, proto ti nemůžeme věřit. Velký svátek s mnoha poutníky ti nabízí příležitost k vystoupení, při kterém se pozornost soustředí na tebe. Z této rady Pánu Ježíši lze poznat vlastní důvod nevěry jeho bratří. Tímto důvodem je jejich "světské" smýšlení. Světu imponuje pouze velkolepé veřejné vystoupení s nápadnými činy. V radě bratří se znovu objevuje něco z toho, co Pánu Ježíši nabízel již kníže tohoto světa jako cestu k získání mas (Mt 4,5). Ale Pán Ježíš zná neviditelné, skryté Boží působení, které podivuhodným způsobem přináší dalekosáhlé výsledky. Mluvil o tom ve svých podobenstvích

275 Má to tím větší důležitost, že se to později změnilo. Po velikonocích bratří Pána Ježíše uvěřili, a Jakub se dokonce stal starším sboru v Jeruzalémě, než zemřel mučednickou smrtí pro Pána Ježíše (Sk 1,14; 12,17; 15,13; 21,18; Ga 1,19; 2,9.12). Jakub je proto zvláště důležitým svědkem vzkříšení Pána Ježíše (1K 15,7).

o hořčičném zrně, o kvasu a o setbě, která roste sama.

Tím se však teď Pán Ježíš nezabývá. Zdůrazňuje něco jiného, co určuje jeho jednání a co jej hluboce dělí od myšlení a života svých bratří. Člověk oddělený od Boha si nutně vysoko cení samého sebe, domnívá se, že si ve svém životě může vládnout sám. Vždycky smí dělat to, co považuje za správné. Podle jeho názoru je pro všechno stále příhodný čas. Ale Pán Ježíš hovoří o svém času, o své hodině, která musí přijít, než může jednat a v Jeruzalémě v rozhodující fázi vystoupit. Ježíš jim řekl: "Můj čas ještě nastal, ale pro vás je stále vhodný čas". Pro slovo čas používá řečtina výraz kairos. Tento výraz neznámá všeobecný tok času, ale zcela určitý čas, který je z tohoto toku vyňat jako neopakovatelná chvíle. Právě v této chvíli je možno a také nutno jednat, protože tuto hodinu neurčuje člověk, ale Bůh. Nelze kdykoli dělat cokoli. Bratři Pána Ježíše to neuznávají. Domnívají se, že hodina činu je připravena stále a tak záleží jen na vůli člověka, tedy na vůli jejich bratra Ježíše, aby jí využil. Nemají ani tušení o tom, že právě tento zplnomocněný Mesiáš je plně závislý na Boží hodině. Mezi ním a jimi leží nepřekonatelná propast. To není nešťastná náhoda, že v něj nevěří.

Pro Pána Ježíše má tato "hodina" rozhodujícího jednání zcela jiný obsah než pro jeho bratry. Snad je to hodina jeho veřejného vystoupení jako Mesiáše. Ale toto vystoupení vůbec neznámá získání pocty mas nebo svatého království, jak to řekl neočekávaně svým krajanům, ale znamená obětování jeho těla na kříži. "Ježíš Nazaretský, král židovský" bude v Boží hodině představovat pouze nápis na popravním kříži.

Z dalších slov Pána Ježíše vysvítá, že i při rozhovoru s bratry vidí přicházet svůj čas. Ví, že na něj dolehne nenávisť světa.

7

Vás nemůže svět nenávidět, mne však nenávidí, protože ho usvědčují z jeho zlých skutků. Pán Ježíš ještě podrobněji a s větší vážností než na počátku v rozhovoru s Nikodémem (3,17-19) poukazuje na to, jak se věci mají. Nebyl

poslán, aby soudil, ale aby zachraňoval. Kdo však s opravdovostí nabízí světu záchranu, musí současně tak opravdově dokázat jeho ztracenost. Svět, a zejména zbožný svět Izraele, je spokojen se svými skutky, a i když ví o některých svých nedostatecích, považuje se za dobrý. Ve svém sebehodnocení a v názoru na své postavení před Bohem se však zásadně mylí. A ten, kdo klade svůj život pro jeho záchranu, tento klam odkrývá - usvědčuje ho z jeho zlých skutků. Proto je takový zachránce pro svět nepřijatelný. Zbožné lidi, jako například bratry Pána Ježíše, svět docela dobře snese, ba dokonce si jich i váží. Nebudou jednat jako soudci, v nejhorším případě jen jako podivíni, jimž je možno dopřát jejich nevinné náboženské libůstky. Vás nemůže svět nenávidět. Ale Pána Ježíše nenávidí, protože svou smrtí na kříži světu odhaluje nepřeklenutelnou hloubku jeho ztracenosti²⁷⁶.

Až Pán Ježíš opustí Galileu a půjde do Judska a do Jeruzaléma, pak to nebude cesta ke konečnému triumfu, ale cesta na smrt. Touto cestou však půjde teprve tehdy, až nastane jeho čas. Ten však dle jeho úsudku dosud nenastal. Otec mu jej ještě nezjevil²⁷⁷. Proto svým bratřím říká:

Vy na svátky jděte, já na tyto svátky ještě nejdu, 8
protože můj čas se dosud nenaplnil. Podle toho také jednal, 9
To jím řekl a zůstal v Galileji.

A přece budeme překvapeni. Když jeho bratři odešli na svátky, 10
tu šel také on - ale nepozorovaně, aby se o tom nevědělo. Jak tomu máme rozumět? Vidíme v tom ještě větší "rozpor" nebo náhlou změnu rozhodnutí Pána Ježíše, než tomu bylo v 2,4.7. Pisatel evangelia si zřejmě přál, abychom si

276 Svět si proto stále oblibuje náboženství, která získávají miliony přívrženců. Vlastní evangelium však bylo a je v nenávisti, a to především v náboženském prostředí. V dějinách církve Pána Ježíše máme proto dostatek příkladů.

277 Pro vnitřní pohled Pána Ježíše byla jeho smrt jako Božího beránka tak úzce spjata se svátkem paschy, jejíž pravé naplnění představovala, že už jen kvůli tomu nemohl zemřít během slavnosti stánků.

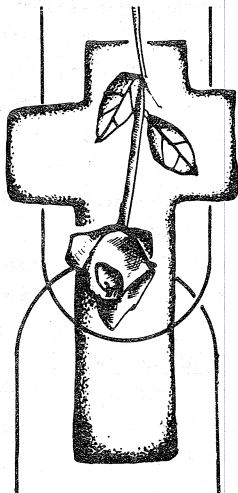
povšimli těchto zvláštních až rozporných projevů v chování Pána Ježíše, neboť jenom tak poznáme, co to znamenalo, když Syn měl žít v plné závislosti na Otci a přitom skutečně nemít žádnou vlastní vůli²⁷⁸. Písmo nám umožňuje nahlédnout do tajemství vnitřního života Pána Ježíše a do jeho vztahu k Otci. Je to jeden ze znaků ryzosti evangelia. A tak ani zde, stejně jako na svatbě v Káně, se nedovíme, jak nabyl jistoty, že právě teď nastala jeho hodina a naplnil se jeho čas. Společně prožíváme jen výsledek této jistoty.

Tímto nástupem cesty do Jeruzaléma došlo k velkému rozhodnutí. Znamenalo to poslední rozloučení s Galileou. Pán Ježíš sice ještě jednou opustí Jeruzalém (10,40) před triumfálním vjezdem do města (12,12), ale tato jeho cesta z Galileje do Jeruzaléma znamená vrcholný bod, obrat, protože od této chvíle jeho život směřuje k tělesné smrti. A tak se tímto krokem vydává do prostředí smrtelné nenávisťi světa. V tomto zvláštním významu času utrpení a smrti se teď skutečně jeho čas naplnil. "Rozpor" mezi verši 10. a 6n znamená tedy všechno jiné, jen ne svévoli Pána Ježíše či dokonce oklamávání jeho bratří. Vážnost rozhodujícího vykročení na "cestu smrti" spočívala v tom, co se jeho bratřím mohlo zdát jen jako nějaký neopodstatněný výmysl. Pán Ježíš nešel do Jeruzaléma se zástupy poutníků, veřejně, ale sám, snad bočními cestami, každopádně skrytě, inkognito.

11 Židé ho o svátcích hledali a říkali: "Kde je?" Označení Židé má v této větě opět úmyslně dvojitý význam. Pán Ježíš se stal natolik známým, že byla o něm řeč ve velkých zástupech poutníků, kteří doufali, že jej v Jeruzalémě uvidí. Hledali jej všichni poutníci, pokud byli Židé. Zejména ho však hledali farizeové, kteří na něho střežili. A tak Jeruzalémem v těch dnech zaznívala jak všeobecná, tak i úzce zaměřená otázka: Kde je?

278 Podobně je tomu s Božími dětmi, které se nechávají vést Duchem svatým. Pro ostatní je jejich jednání nepochopitelné a překvapující (viz 1K 2,15).

Již předcházející větou nám evangelium velmi objasnilo 12
situaci v Jeruzalémě. Teď ji konkrétně popisuje. Bylo o něm 13
mezi lidmi mnoho dohadů. Jedni říkali: "Je dobrý". Jiní ří-
kali: "Není, vždyť svádí lid". Nikdo ovšem ze strachu před
Židy o něm nemluvil veřejně. Synoptická evangelia nám tuto
situaci nepřiblížila. Tak dokázal popsat rozporuplnou a
tísňovou atmosféru jen ten, kdo ji sám prožil. Jméno Ježíš
se ozývalo ze všech úst. V průběhu tohoto svátku se o něm
hodně mluvilo, lidé se dohadovali, měli rozporné názory.
Přitom vlastně vůbec nešlo o nějaké důležité otázky, které
vyvolalo jednání Pána Ježíše u rybníka Bethesdy. Tak přes-
ně a "teologicky" národ nesmýšlí. Dohady se týkají pouze
všeobecných dojmů "je dobrý" anebo "není, vždyť svádí lid".
Ale i tato stanoviska zůstávají utajena. Věděli o nepřá-
telství Židů, to znamená vládnoucí skupiny kněží a farizeů,
a těch se lidé báli, nikdo se neodvážil o Ježíšovi mluvit
otevřeně.

STŘETNUTÍ PÁNA JEŽÍŠE S POUTNÍKY V PRŮBĚHU SVÁTKŮ

Jan 7,14-30

- v. 15: Mt 13,54; Mk 6,2
- v. 18: J 5,41.44
- v. 19: Sk 7,53; Ř 2,17-29
- v. 20: J 8,48.52; 10,20
- v. 21: J 5,16
- v. 22: 1M 17,10-11; 3M 12,3; 5M 1,16n; Mt 12,5
- v. 26: Mt 26,55
- v. 27: Žd 7,3
- v. 29: Mt 11,27
- v. 30: L 22,53; J 8,20

14 Tak jsme byli uvedeni do situace, v níž se octl Pán Ježíš. Co bude dělat? Pokusí se zůstat v ústraní, aby ho nepoznali? Ne. Když už bylo uprostřed svátků, vstoupil Ježíš do chrámu a učil. Veřejně se ukázal, až uplynuly první dny svátků. Navštívil chrám, středisko slavností, a využil práva, které měl každý Izraelita, aby se ve shromáždění ujal slova. Slovo učil nám říká ještě více. Je to odborný výraz pro odpovědný výklad Písma. Je rozdíl mezi pojmy "učit" a "zvěstovat" (řecky "evangelisovat"²⁷⁹). Kázání na hoře je pro svou vnitřní moc učením, ("učil jako ten, kdo má moc, a ne jako jejich zákoníci" - Mt 7,29), protože je to výklad zákona. Chování posluchačů v chrámě svědčilo, že slova Pána Ježíše chápali nejen jako nějaké "svědectví laika", ale jako odpovědný výklad učitele.

15 Židé se divili a říkali: "Jak to přijde, že se vyzná v Písmech, když ho tomu nikdo neučil?" Židé zde opět představují zejména skupinu farizeů a zákoníků. Věděli přesně, že na rozdíl od nich se Pán Ježíš nezúčastnil několikale-tého vyučování u uznávaných teologů, jakými byli Gamaliel

279 V Mt 4,23 se vedle sebe uvádějí tři samostatné činnosti Pána Ježíše: učil, kázal a uzdravoval.

nebo Nikodém. Proto Ježíš vlastně nemůže odpovědně vykládat Boží slovo. A přece mají dojem, že jeho učení má hluboké opodstatnění a moc. Jejich otázka doslovně zní: "Jak to, že zná písmena?" Ale to "gramma" nebo v množném čísle "grammata" může znamenat také "Písmo", resp. "Písma" (viz např. Ř 2,27n; 7,6; 2K 3,6). Tak to překládá známý Lutherův text: "Jak to, že zná písma, i když se je neučil?" Pak by však u "gramma" nebo "grammata" musel být člen, a ten v řeckém textu chybí. Výraz "znát písmena" byl všeobecný výraz často používaný pro vědomosti a vzdělání vůbec. Tak dostává tento slovní obrat dvojaký obsahový smysl, a nesmí znamenat jen znalost Písem svatých. Samozřejmě, že v oblasti zákonictví se všechny znalosti a vědecké poznatky vztahovaly na znalost a chápání biblických spisů. Proto z hlediska obsahu není rozdíl, chápeme-li řecký výraz v obojím smyslu. Naproti tomu je důležité vědět, že Pán Ježíš neměl nějaké teoretické vzdělání, a přece byl schopný zvěstovat Boží slovo pravdivěji a mocněji než jeho učení odpůrci. Totéž platí i o jeho učednících (Sk 4,13).

Pán Ježíš hned na to reaguje. Ježíš jim odpověděl: 16
"Mé učení není mé, ale toho, kdo mě poslal". Znalost písma byla jistě předpokladem pro vlastní citlivý a duchaplný výklad zákona. Ale takovému umění se musel člověk naučit. Přitom se každý nejprve učil o výkladech otců v jejich rozdílných teologických školách, až pak, tu a tam, si dovolil připojit svůj vlastní výklad. Učení Pána Ježíše bylo něco úplně jiného. On si je nevymyslel a nevypracoval, ale přijal je od Boha. Považovali jej za autodidaktika (=samouka), ale on je teodidaktik, "Bohem vyučený" v tom nejvyšším smyslu slova. Právě proto jeho učení znamená správný výklad Písma a jeho správné pochopení. Již skrze vynikající Boží posly Staré smlouvy působil a mluvil Duch Kristův (1Pt 1, 11), a tento Duch teď mluví v něm samém. Vždyť tento Duch nejlépe ví (a je to výhradně on sám) co měl na mysli a co chtěl říci ve zprávách pisatelů biblických knih! A ještě víc! V Pánu Ježíši je ztělesněno to Slovo, kterým Bůh odevádá mluvil a které zvěstoval také prostřednictvím Mojžíše

a proroků. Toto Slovo - Logos jedinečným způsobem zná slova Písma a rozumí jim. V tom je skryto ono tajemství, proč učení Pána Ježíše máme i my přijímat v jistotě víry²⁸⁰ pro život a smrt.

- 17 Není to jen pouhé tvrzení? Jak můžeme poznat, že slovo Pána Ježíše je skutečným Božím slovem? Pán Ježíš říká, že existuje způsob, jak získat jistotu. Samozřejmě, že to není cesta teoretického ověřování, filosofické nebo logické kritiky. Kde totiž najdeme spolehlivé měřítko, podle něhož bychom mohli rozhodnout, co je a není božské? Proto Pán Ježíš ukazuje zcela jiný způsob, praktický, který vyžaduje naše osobní zapojení, ale vede k cíli - skutečné jistotě. Kdo chce činit jeho vůli, pozná, zda je mé učení z Boha, nebo mluvím-li sám za sebe. To, co činíme, je vždy projevem něčí vůle, buď Boží nebo naší vlastní. Pokud jednáme podle vlastní vůle a usilujeme o vlastní cíle, mezi námi a Pánem musí dojít k rozporu, protože na rozdíl od nás jeho učení je z Boha a on sám jako Boží Syn zosobňuje vůli i čest Boží. Skrýváme-li svou ctižádost za zástěru horlivosti pro Boha, pak je toto střetnutí zvlášť ostré a musí vést k nepřátelství vůči němu. Chceme-li však opravdu činit jeho vůli, pak Pánu Ježíši rozumíme a alespoň částečně poznáváme jeho Synovství. Pán nám názorně ukazuje to, co sice chceme, ale co vůbec nedokážeme: "Syn nemůže sám od sebe činit nic než to, co vidí činit Otce" (5,19). A tak i jeho učení není z něho, není to moudrost, kterou by vynášel sám ze sebe, ale je to Boží učení. Člověku často teprve setkání s Pánem Ježíšem ukáže, jak velice byl naplněn svou vlastní vůlí bez ohledu na vůli Boží, i když byl "dobrým" a pobož-

280 Fr. Büchsel při úvaze o správném výkladu slov Pána Ježíše napsal něco pozoruhodného: "Slova Pána Ježíše mohla být jako lidská slova vysoce zajímavá a dokonce hluboce dojemná. Ale vlastní velikost těchto lidských slov byla v tom, že to bylo Boží slovo. Staří teologové, kteří nezdůrazňovali lidskou jedinečnost tohoto slova a nepovažovali to ani za důležité, aby se toto slovo chápalo historicky ve svém vztahu k tehdejšímu světu, ale cháпали je jako slovo Boží, nakonec pochopili Pána Ježíše daleko více".

ným člověkem nebo dokonce křesťanem. Podle slov Pána Ježíše je to současně způsob, jak máme poznat, že jeho život je božský a prostý jakékoliv svévole v řeči o Bohu²⁸¹.

Pán Ježíš to vysvětluje na druhém charakteristickém znaku. Kdo mluví sám za sebe, hledá svou vlastní slávu; kdo však hledá slávu toho, který ho poslal, ten je pravdivý a není v něm nepravosti. Pán Ježíš již v 5,44 poukázal na marnost oslavování, které bylo farizeům překážkou k víře v něho, a teď to opět v Jeruzalémě připomíná svým odpůrcům. Touha po slávě není charakteristickým rysem jen zvlášť špatných lidí, ale jako snaha po uplatnění vůbec patří k podstatě našeho já. Často je naše jednání pod vlivem snahy o získání slávy, a tak je ovlivněna naše řeč i práce pro Pána mnohem více, než si myslíme. A právě toto pošilhávání po vlastní slávě se prozrazuje v naší řeči, mluvíme sami za sebe, i když přitom mluvíme o Bohu a odvoláváme se na Bibli. Zpozorovali odpůrci Pána Ježíše na něm něco podobného? Hned při jeho prvním vystoupení v Jeruzalémě, když vyčistil chrám, zažili něco jiného: "Horlivost pro tvůj dům ve mně plane jako oheň". A tak i teď stojí před nimi jako ten, kdo hledá Boží čest, pro ni se vzdává vlastní oblíbenosti a jde vstříc potupě kříže. Proto je pravdivý a není v něm nepravosti. Hledání vlastní slávy vždycky vede k předstírání. Pokrytectví, náboženské divadlo, které Pán Ježíš farizeům vyčítal, má své kořeny v touze po slávě. Teprve vysvobození ze ctižádosti, naplnění Boží slávou dělá člověka pravdivým²⁸². Kdo se pokojně a soustředěně dívá na Pána Ježíše, poznává v něm tuto Pravdu a srdečně se jí poddává. To je zkušenost všech lidí, kteří v něj uvěřili.

281 Podle tohoto ujištění Pána Ježíše můžeme jednat i tak, že prakticky se budeme snažit následovat v životě jeho pokyny a učení. Pak se přesvědčíme, že učení Pána Ježíše není jeden z mnoha světových názorů, které si vymysleli lidé, ale že do našeho života přináší Boží pravdu.

282 Poněvadž jsme skutečně ztraceni hříšníci, svým snažením o uplatnění se chováme zprvu nevědomky, a proto s velkým nebezpečím jako herci, když se sobě i druhým představujeme jako dobří a pobožní lidé. Jaké je to vysvobození, odložíme-li tuto masku před Pánem Ježíšem, zachránce hříšníků, a staneme-li se "pravdivými".

- 19 S jeho odpůrci je to však jiné. Jistě jsou to horliví zákoníci a důslední farizeové, a přece jim Pán Ježíš musí říci to, co později podobně řekl Štěpán (Sk 7,53) a apoštol Pavel (Ř 2,17-29): Nedal vám Mojžíš zákon? A nikdo z vás zákon neplní. Právě proto nepatří k těm, kteří s vroucí touhou "chtějí konat Boží vůli". To je také důvodem, proč nemohou uznat, že učení Pána Ježíše pochází od Boha. Výčitka, že nikdo z nich neplní zákon, jim musela připadat jako urážka, neslýchané obvinění, protože se domnívali, že celý svůj život zasvětili zkoumání a plnění Božího zákona. A tento Ježíš, který v sobotu uzdravuje a přikazuje lidem, aby nosili své lože, a tak je přestupníkem zákona, je chce obviňovat, že neplní zákon! Vůči Pánu Ježíši vyrostla nenávisť, kterou okusil Štěpán i Pavel. Pán poznal, že v jejich srdcích vznikla myšlenka, aby jej odstranili. Proč mě chcete zabít? Protože učení Pána Ježíše je od Boha a jeho úsudek je zcela zřejmě Božím úsudkem, jsou jen dvě možnosti: sklonit se před ním a oddat se jemu, anebo se mu vzepít, což však vede až k vášnivě snaze o jeho likvidaci.
- 20 Do rozhovoru se zapojuje i zástup. Snad jsou to pouťníci, kteří přišli do chrámu, ale nechápou hloubku zápasu mezi Pánem Ježíšem a farizeji, a ve slovech Pána Ježíše vidí neopodstatněnou starost, ba určitý druh stihomamu, který může být vyvolán pouze zlým duchem. Zástup odpověděl: "Jsi posedlý? Kdo tě chce zabít?"
- 21 Pán Ježíš se nemůže pustit do diskuse se zástupem. Připomíná však původ konfliktu a tím i pozadí jejich snahy jej zabít. Ježíš jim na to řekl: "Jediný skutek jsem učinil, a všichni se nad tím pozastavujete."
- Tímto jediným skutkem bylo uzdravení nemocného u rybníku Bethesda (5,1n), a protože se to stalo v sobotu, vyvolal rozbroj mezi ním a farizeji. Tenkrát se Pán Ježíš prostě odvolal na činnost svého Otce a svým protivníkům pak obšírně vysvětlil, že jako Syn nemůže jednat svévolně a hříšně, ale že je mnohem poslušnější než ti, kteří horlili pro zákon. Teď se utkává se svými odpůrci na jejich vlastní půdě:

Mojžíš vám dal²⁸³ obřízku - ne že by pocházela tepr- 22
ve od Mojžíše, je od praotců - a vy obřezáváte člověka i
v sobotu. Obřízka je starší než Mojžíš. Již Abrahamovi by-
la nařízena jako znamení smlouvy (1M 17,10-12). Ale Mojžíš
ji převzal do zákona a přitom určil, že se má konat osmého
dne od narození (3M 12,3). Mělo-li se toto nařízení přesně
dodržovat, pak se musely děti obřezávat i v sobotu, jestli-
že byla osmým dnem. Podobně jako zákoníci konstruovali své
teologické závěry, Pán Ježíš teď vyvozuje své zdůvodnění.

Přijímá-li člověk v sobotu obřízku, aby byl dodržen 23
Mojžíšův zákon, proč se na mne zlobíte, že jsem v sobotu
uzdravil celého člověka? Zdálo by se, že zde Pán Ježíš ne-
chápal obřízku v celé její vážnosti jako znak příslušnosti
k izraelské obci, ale přiklonil se k výkladu s oblibou po-
užívaném v řeckém světě k zdůvodnění obřízky - jako zdra-
vovní opatření. V tomto smyslu je obřízka pouze částečnou
prevencí v oblasti hygieny těla, zatím co on uzdravil ce-
lého člověka. Avšak Pán Ježíš to myslel jinak: jestliže zá-
koníci i farizeové uznávají povolené nebo dokonce "naříze-
né" skutky konané v sobotu, pak musí také pochopit, že
uzdravující pomoc nešťastnému nemocnému patří mezi tyto
skutky. Proto žádá své odpůrce, aby se na tuto záležitost
nedívali pouze povrchně a mechanicky, ale hlouběji.

Nesuďte podle zdání, ale suďte spravedlivým soudem! 24
Viděli pouze zdánlivé překročení příkazu o sobotním dnu a
nezkoumali vnitřní pohnutky. Místo aby po důsledném rozbo-
ru postupu Pána Ježíše došli ke spravedlivému soudu, vy-
tvořili si podle zdání nesprávný úsudek.

A teď se do střetnutí vměšují někteří obyvatelé Jeru- 25
zaléma. Nejsou to zákoníci, ale prostí lidé. Jako měšťané 26

283 V řeckém textu podle Nestleho tato věta začíná slovem "proto", které bylo k ní připojeno při běžném rozdělení textu na verše: "Proto vám dal Mojžíš obřízku". Ale toto "proto" nemá zde žádný význam, zatímco se dá logicky připojit k větě předchozí. Musíme si uvědomit, že řecké rukopisy ještě neznaly větná znaménka. Záleželo tedy na našem vlastním názoru, jak v řeckém textu oddělíme věty.

mají pozorného a poněkud ironického ducha. Vědí o rozhořčení vedoucích kruhů proti Ježíši a o jejich snaze jej odstranit. Proto se diví a říkají: Není to ten, kterého chtějí zabít? A hleďte, mluví veřejně, a nic mu neříkají. Jan charakterizuje situaci se znalostí věci. V tehdejší židovstvu mlčení autorit znamenalo souhlas s děním. Povinností "znalců zákona" bylo okamžitě zasáhnout, dělo-li se nebo učilo-li se něco nedovoleného. Z židovského podání známe řadu střetnutí o ustanoveních zákona začínajících tím, že nějaký rabín kritizoval jednání, které sám vyzoroval nebo o kterém ho někdo informoval. Teď však nechávají Ježíše veřejně mluvit v chrámě a nic mu neříkají. Jeruzalémští si to doveďou vysvětlit s nádechem vlastní ironie: Snad nedošli přední muži opravdu k poznání, že je to Mesiáš? Tito lidé zřejmě měli sympatie k Ježíši, který se přes všechna nebezpečí odvážil takto vystoupit a veřejně hovořit. Samozřejmě, od opravdové víry v něj byli na hony vzdáleni. Navíc Ježíš jen málo odpovídal jejich tajuplným představám o Mesiáši. Kromě biblického očekávání Davidova syna z Betléma žila v národu ještě jiná domněnka, podle níž měl "Mesiáš před svým veřejným vystoupením pobýt někde v ústraní" (Strack - Billerbeck). Takto smýšleli i Jeruzalémští.

27 Ale o tomto člověku víme, odkud je. Až přijde Mesiáš, nikdo nebude vědět, odkud je. Podobně jako představitelům národa, i jim galilejský původ Pána Ježíše již předem bránil věřit. Ježíš nemůže být Mesiášem, protože neodpovídá jejich představám o Mesiáši.

28 Názory těchto lidí pronikaly až k Pánu Ježíši, nebo je opět vyzoroval na jejich obličejích a v jejich srdcích. Tak či onak obrátil se důrazně proti tomuto způsobu myšlení i proti tomu, jak mu nechtějí věřit. Tu Ježíš, když učil v chrámě, hlasitě zvolal: "Znáte mě a víte také, odkud jsem." Uprostřed svého vyučování zvýšil hlas a zvolal, doslova křičel. S podobným zvoláním jsme se setkali už v 1,15 při svědectví Jana Křtitele. Přitom není rozhodující síla hlasu, ale to, co je v obou případech (v 1,15 i zde) připojeno stručným a řekl. "Zvolání" poukazuje na vnitřní intenzitu

toho, co "řekl",²⁸⁴ a podtrhuje plnost jistoty. Tomuto často říkáme proklamace. Pán Ježíš se rozhodně staví proti povrchnímu uznání měšťáků, kteří jej ve stejném okamžiku znovu odmítají jako člověka z ubohé Galileje. Jde o tajemství jeho bytosti, a proto jeho posluchači stojí před otázkou života a smrti. Znáte mě a víte také, odkud jsem? Stačí vám pouhá skutečnost mého příchodu z Galileje? Tak rychle jste se mnou hotovi, tak málo posloucháte, co vám mám říci? Prostrádáte u mne tajemství, které musí zahalovat pravého Mesiáše? Myslíte, že se svou chytrostí a znalostí lidí dokážete všechno lehce prohlédnout a správně usoudit? Avšak v mém případě jde o tajemství! A přece jsem nepřišel sám od sebe, ale poslal mě ten, který je pravdivý; toho vy neznáte. Nepřišel z Galileje a ani sám od sebe. Přišel, protože byl poslán. A pro to platí zásada, že vyslanec reprezentuje toho, kdo jej vyslal. Tímto vysílajícím je pravdivý, se kterým si nelze zahrávat. Oni však neznají tohoto pravdivého, "osobního", pravého živého Boha. Pán Ježíš se to odvažuje říci v chrámě, na místě, které je pro každého Žida jedinečným místem Boží přítomnosti! A neřekl to jen pozorným měšťanům, ale právě tak kněžím, farizeům, zákoníkům, kteří proti Pánu Ježíši horlili kvůli Bohu, a právě tím dokázali, že Boha opravdu neznají.

Pán Ježíš jejich rozhořčení ještě více stupňuje a ztrácí tak i poslední zbytky sympatií, které měšťané měli vůči němu tím, že říká: Já však ho znám, neboť jsem od něho a on mě poslal. Rukopisy kolísají mezi "par auton = od něho" a mezi "par auto = u něj"²⁸⁵. Ať už sledujeme ten či onen text, v obou Pán Ježíš nově popisuje svůj vztah k Bohu. Tyto věty pro židovské uši musely znít mnohem vyzývavěji

284 Pozn. př.: Kraličtí překládají: "Zvolal Ježíš v chrámě, uče a řka...."

285 K výrazu "jsem" by se hodilo "u něj". Tím by i sám Pán Ježíš řekl to, co o něm napsal Jan v 1,18. Obyvatelé Jeruzaléma ho považovali za Galilejce a netušili, že ten, kdo před nimi stojí, je nepřetržitě "u Boha", a proto také skutečně v plnosti "zná Boha".

a rouhavěji než pro naše, protože Izrael znal Boha jako svatého a nepřístupného, před nímž si zastírají obličej i mocní andělé (Iz 6!), a který má svůj trůn mimo oblast světa v nedostižitelné výši. Jak se může člověk odvážit tvrdit, že je od Boha nebo během svého života na této zemi současně u něj! Buď je to opovážlivost a rouhání, které ve zbožném člověku zákonitě musí vyvolat hněv, nebo nezbyvá, než se tomuto Ježíši skutečně s vyznáním: "Pán můj a Bůh můj" cele oddat. A je to znovu Pavel, který z vlastní zkušenosti ví, že člověk může říci buď jen Kyrios = Ježíš je Pán, nebo Anathema Jesus = Ježíš buď proklat (1K 12,3). Právě rozhodnutí však může způsobit pouze sám Duch Boží²⁸⁶.

30 Pán Ježíš neočekává porozumění a ani postupně nepřesvědčuje své odpůrce. Žádá rozhodnutí, i když ví, jak musí dopadnout. Ten, kdo nevěří v Pána Ježíše, jej může pouze hrozně nenávidět jako rouhače či dokonce může cítit povinnost jej zničit. Tehdy se ho chtěli zmocnit; ale nikdo na něj nevztáhl ruku, neboť ještě nepřišla jeho hodina. Tato jeho hodina jej v jednání vnitřně zavazuje, zároveň však svazuje ruce i jiným. Bůh vede Syna vnitřně uvědomělou poslušností, ale zároveň božskou mocí i lidi vnějšími událostmi proti jejich vůli.

286 Pán Ježíš svým neslýchaným tvrzením i dnešnímu čtenáři znemožňuje přijít k němu pouze ze sympatií a tak se vlastně vyhnout skutečnému rozhodnutí. Je Pán Ježíš "vznešený člověk"? Ale vždyť žádný "vznešený muž" neřekl o sobě taková slova, jaká zde prohlásil Pán Ježíš. Je dobře, urážíme-li se na jeho tvrzeních, dokud nás nepřesvědčí a dokud v něm nepoznáme opravdového Božího Syna.

POKUS VELERADY O ZATČENÍ PÁNA JEŽÍŠE

Jan 7,31-36

- v. 31: J 8,30
 v. 33: J 13,33
 v. 34: J 8,21
 v. 35: 1Pt 1,1; Jk 1,1

Přes všechno nepochopení, všechen odpor, bázeň a strach 31
 přece jen lidé uvěřili v Pána Ježíše. Tato víra však neby-
 la způsobena slovy Pána Ježíše, ale jeho zázraky. Ale mnozí
ze zástupu v něj uvěřili a říkali: "Až přijde Mesiáš, bude
snad činit více znamení než on?" Toto nebyla ještě skuteč-
 ná víra, po jaké Pán Ježíš toužil a jakou předivně našel
 u Samařanů v Sychar bez vykonání znamení. Na druhé straně
 právě Janovo evangelium vidí ve znameních pravý důvod k ví-
 ře, ba dokonce povinnost věřit. Viz 10,38; 12,37 a 20,30.
Zástup uvažoval prostěji než Jeruzalémští nebo dokonce zá-
koníci. Proto byl správný a skutečný jeho názor, že více
divů než Pán Ježíš by nemohl vykonat ani Mesiáš. K jedno-
značnému závěru - "Ježíš je Mesiáš" - však zástup nedospěl.
 I ve své "víře" v Ježíše říkali: Až přijde Mesiáš.

Pro protivníky Pána Ježíše byla nebezpečná i takováto 32
 víra. Ať si hovoří co chce, pokud je sám, není nebezpečný.
 Ale už jeho křest v Judsku vzbudil jejich obavy (4,1-3).
 A když teď získal přívržence dokonce v samotném Jeruzalémě
 a oni v něm začínají vidět Mesiáše, je třeba zakročit. To-
 to je předehra události popsané v 11,47n, která pak pro
 Pána Ježíše znamenala definitivně vstup na cestu utrpení.
 Jeho přívrženci v Jeruzalémě se ještě neodvážili veřejně
 vystoupit. Neměli takové přesvědčení, ve kterém by byli
 schopni veřejně se přiznat k Pánu Ježíši. Pouze se o něm
 "reptá", jak se dá řecký text doslovně přeložit. Farizeové

se doslechli, že se to v zástupu o něm říká. To se jim zdálo být krajně nebezpečné. Ale farizeové měli pouze velký "morální" vliv. Částečnou výkonnou moc měl jen úřadující velekněz, kterému podléhala chrámová policie. Stejně jako později farizeus Saul Tarsenský mohl přistoupit k zatýkání křesťanů teprve až měl v ruce písemné zplnomocnění velekněze (Sk 9,1n), tak se i teď farizeové museli obrátit se žádostí o pomoc na saduceje, kněžskou stranu, vůči níž byli jinak v tvrdé opozici. V této situaci farizeje i kněze spojuje nenávisť vůči Ježíšovi. A tak společně s velekněžskými poslali chrámovou stráž, aby ho zatkl. Zřejmě to byli velekněží a farizeové, kteří společně zasedali ve veleradě. "Služebníci", jak je uvedeno v některých překladech, byli vlastně členové chrámové stráže (viz Sk 4,1-3; 5,22n).

33 Pán Ježíš přesně chápal svou situaci, s utrpením a se
34 smrtí počítal. Jan nezaznamenal tři "předpovědi utrpení" jako synoptikové (Mt 16,21; 17,22; 20,17-19). Ale i v jeho evangeliu mluví Pán Ježíš jasně o svém nadcházejícím konci. Ježíš řekl: "Ještě krátký čas budu s vámi, pak odejdu k tomu, který mě poslal". To, co sám musí vytrpět, jej nevzrušuje. Ve své smrti vidí jen návrat k Otci. Má však starost o to, co bude s těmi, kteří jej odmítají a nenávidí, i když jej rovněž potřebují, chtějí-li žít. Ještě krátký čas bude s nimi. Tento čas, tento "dnešek rozhodnutí", rychle pomine, a pak bude pozdě. On ví, co přijde: Budete mě hledat, ale nenajdete. A kde budu já, tam vy přijít nemůžete. To bude důkazem úplné bezmocnosti jeho nepřátel. Právě pro svůj čin, že Ježíše zabijí, jej navždy ztratí. Marně jej budou hledat, aby zmařili jeho dílo, pro ně bude nedostižitelný. Nemohou za ním přijít do nebe, k Božímú trůnu, kde potom bude.

Slova Pána Ježíše mohou mít ještě hlubší smysl. Vypukne hledání toho, co může dát jedině on. Izrael touží po Mesiáši a tato jeho touha se bude stále zvětšovat. Avšak pak už jej, pravého Mesiáše, nabudou moci nalézt, stane se pro ně nedostižitelným. Kéž by jen k němu přišli, dokud může být nalezen! Ve slovech Pána Ježíše zaznívá ozvěna po-

zvání, které kdysi Bůh nechal vyhlásit skrze Izaiáše: "Dotazujte se na Hospodina, dokud je možno ho najít" (Iz 55,6)²⁸⁷.

Ti, kdo nevěří, nemohou ani slyšet, ani rozumět. V pro- 35
slovu Pána Ježíše neslyší pečující a hledající Lásku. Za- 36
jímavě je dále popsáno, jak jeho odpůrci, Židé, debatují
o jeho slovech. Dovedeme si představit jejich rozhořčená
slova i posměšky: Židé si říkali mezi sebou: "Kam hodlá jít,
že ho nenajdeme? Chce snad jít mezi pohany (do řecké dia-
spory) a tam učit?" Řecká diaspora znamená rozptýlené Židy
žijící mezi Řeky, jak o tom svědčí i stejný slovosled v je-
dnom dopise rabína Gamaliele I. Snad nechce k nim utéci?
Nebo nakonec chce přednášet své velkolepé učení Řekům?,
připojuje druhý. Snad u těchto pohanů, odcizených Bohu, bu-
de mít více štěstí než u nás, když jsme prohlédli jeho rou-
hání se Bohu. A přece je Slovo Páně se svou tajuplnou váž-
ností nenechá na pokoji. Musí se jím zabývat a neustále si
ho opakovat: Co znamenají slova, jež řekl: "Budete mě hle-
dat a nenajdete, a tam, kde budu já, vy nemůžete přijít"?
Když Jan předával tato slova církvi, mohl v nich dodatečně
slyšet "předpověď", podobně jako bezděčné "proroctví" vele-
kněze při vynášení rozhodnutí o usmrcení Pána Ježíše v 11,
49-52. V době, kdy psal evangelium, Pán Ježíš prostřednic-
tvím svých poslů skutečně vyšel do řecké diaspory a tam
učil. Tam, mezi národy tehdejšího světa, vznikly na řecké
půdě celé sbory. Pán Ježíš sám ovšem lákavé pozvání Řeků
nepřijal (12,20n) a vyvrátil tak předpoklady farizeů. Až
do své smrti zůstal věrný Izraeli, který jej zavrhl, a stal
se tak pšeničným zrnem přinášejícím hojnou úrodu, a to me-
zi Řeky i na celém světě (12,24).

287 Toto "pozdě" platí "předně" Židům (Ř 1,16; 2,10; Sk 13,46), ale právě tak platí i světu. Pro každého čte-
náře evangelia může být "pozdě", zamešká-li "dnešek",
kdy slyší Boží slovo a ono se jej dotýká.

VÝZVA K UVĚŘENÍ V POSLEDNÍ DEN SVÁTKŮ

Jan 7,37-44

- v. 37: 3M 23,36; Iz 55,1; Zj 22,17
 v. 38: Iz 44,3; 58,11; Ez 47,1-2; J1 3,1
 v. 39: J 16,7; 2K 3,17
 v. 40: 5M 18,15; J 6,14
 v. 42: 2S 7,12; Mi 5,1; Mt 2,5-6; 22,42
 v. 43: J 9,16

37

Nastal poslední den slavnosti stánků, která pro Pána Ježíše znamenala hluboké pohnutí. Zřejmě nejde o sedmý den, ale o osmý, který je podle 3M 23,36 ke svátkům připojen a vlastně znamená vyvrcholení slavnosti. Janova řeč je chudá na přídavná jména. Slovo "velký" používá i tam, kde u nás je běžný jiný výraz. Luther to vycítil, a prosté slovo velký přeložil jako "nejslavnější" (revidovaný Lutherův překlad "největší"). Tento den Pán Ježíš využil k novému nálehavému oslovení návštěvníků. V evangeliu se opět používá výraz zvolal, o němž jsme již hovořili v 1,15 a 7,28. Vyjadřuje vypětí hlasu tehdy, kdy je rozechvěno srdce k vyjádření něčeho důležitého. V poslední, velký den svátků Ježíš vystoupil a zvolal: "Jestliže kdo žízní, ať přijde ke mně a pije!" Svou výzvu mohl takto formulovat, protože ke zvyklostem této slavnosti patřil dojmavý děj, na který myšlenkově navázal. Každý den se totiž scházeli kněží k rybníku Siloe²⁸⁸, kde naplnili zlaté vědro vodou a odnášeli je ve slavnostním procesí do chrámu. Za jásotu národa a za zvuku chrámové hudby bylo toto vědro spolu s konvicí vína vyprázdněno do stříbrné mísy, připravené na oltáři. Velké shromáždění přitom vzpomínalo na slova Izaiáše: "S veselím budete čerpat vodu z pramenů spásy"(12,3). *Domněnka,*

288 Viz poznámky k J 9,6-7.

že mají tento pramen spásy a že z něho mohou čerpat, byla jejich pýchou a hrdostí. To byla sláva! V Izraeli se říkalo: "Kdo neviděl radost při čerpání vody, neviděl radost nikdy".

Jak to prožíval Pán Ježíš? Neradoval se také? Již ve Starém zákoně se Boží poslové museli obracet právě proti velkým náboženským slavnostem (Am 5,1n; Iz 1,11-15; 29,13). Tyto slavnosti mohou být strhující a mohou budit dojem největšího náboženského bohatství, a přece jim může scházet vlastní pravda, která jako jediná obstojí před Bohem. Pán Ježíš vidí zástupy lidí, slyší jejich jásot, ale - skutečně s radostí čerpají vodu z pramenů spásy? Což nebyla ve velkém slavnostním shromáždění srdce, která s bolestí pozorovala, že chybí vlastní podstata tohoto svátku? Zdali nemají při vši nádheře slavnosti "žízeň", kterou nemůže voda ve zlatém vědru uhasit? Jsou-li někteří z nich přítomní, pak je Pán Ježíš volá k sobě. U něj mohou nalézt to, co tato slavnost - i při plném zachování zákona a ve své nádheře a velkoleposti - postrádá. Skutečným "pramenem spásy" je totiž on sám, ve své osobě. U něj se mohou doopravdy napít.

Slova Pána Ježíše mají platnost za všech dob a ve všech životních situacích. Nejen v Izraeli, ale i v křesťanských církvích, snažících se o působivé kázání, dodržování krásných zvyků a dojemných slavností jsou žízniví, kteří v tom všem nenalézají utišení²⁸⁹ své žízně. A ani to největší a nejkrásnější, co můžeme mít v ostatních oblastech našeho působení, nám nedá život, po němž vědomě či nevědomě toužíme. Kdo má žízeň, může a musí přijít k samému Pánu Ježíši. Jeho život s ním se stane nevyčerpatelným pitím, které utiňuje žízeň a současně uvolňuje prostor pro stále rostoucí touhu, která bude více a více uspokojována

289 Vzpomeňme na Martina Luthera, který jako horlivý mnich v ničem, co jeho církev nabízela svým nejlepšími zástupcům, nenalezl jistotu spasení, po které tak horlivě toužil.

až ke konečnému naplnění v nové zemi (Zj 21,6; 22,17; Zj 7,17)²⁹⁰.

Pozvání Pána Ježíše však ponechává lidem plnou svobodu, na nikoho nečiní nátlak. Jestliže kdo žizní, říká Pán Ježíš. Toto pozvání má neomezenou šířku. Tímto kdo může být kdokoli. Nevyžadují se zvláštní předpoklady, nějaké hodnoty či činnosti jakéhokoli druhu. Každý smí přijít takový, jaký je. A přece v těchto slovech je současně vysvětlení, proč Pána Ježíše hledají a nalézají jen někteří lidé, i když ho potřebují všichni. Jen ten, kdo žizní, otevírá sluch pro pozvání Pána Ježíše.

- 38 Pán Ježíš však dává ještě více než pouhé uspokojení touhy. Již Samařance slíbil, že ta voda, kterou jí dává, se stane prýšticím pramenem (4,14). Teď, v chrámě mezi Izraelity, může mluvit ještě jasněji: Kdo věří ve mne, "proudy živé vody poplynou z jeho nitra", jak praví Písmo. Nevíme²⁹¹, zda odkaz na Písmo má být vodítkem pro víru ("kdo věří tomu, co Písmo říká"), nebo tím Pán Ježíš zdůvodňuje příslib, že ten, kdo věří v něho, bude mít přetékající život pro jiné. Také nevíme, které místo Písma měl na mysli. Uvažuje se Iz 44,3n; 58,11 nebo Ez 47,1-9; Za 14,8. Ať už tomu bylo jakkoli, Pán Ježíš plnost života viděl v tom, že skrze nás poplynou proudy "živé vody" i dalším lidem. V celé Bibli platí princip, že Bůh nikdy nedává své úžasné dary jen pro vlastní požehnání a obhacení příjemce, ale i pro užitek a službu druhým²⁹². Tato služba není břemenem, ani nějakým omezením milosti, ale nejvyšším vyznamenáním. Nejen si uhasit vlastní žízeň, ale být schopen dát pít dalším žiznivým. Nejen přijmout život, ale život předávat

290 I tímto voláním Pán Ježíš dokazuje své bohatství, svou jednotu s Otcem. Naplňuje to, co Bůh zaslíbil o jeho osobě (Iz 44,3; 55,1).

291 Ve starých rukopisech nejsou žádná interpunkční znaménka. Již oírkevní otcové Cyprian a Origenes interpunkci, a tím i význam textu, chápali rozdílně.

292 Viz např.: 1M 12,1-3; 2M 3,6.10; Iz 6,6-8; L 5, 8.10; Sk 9,5.15n.

dále - to je nejslavnější naplnění touhy po plnosti života. Toto naplnění nikdo nenajde v samém sobě. Samí od sebe se nikdy nestaneme pramenem. Zaslíbení je podmíněno splněním základní podmínky: Kdo věří v něho. My, křesťané 20. století, v úžasu potvrzujeme pravdivost těchto slov, protože víme, jak se po staletí až podnes naplňují na známých i neznámých, slavných i skrytých učednících Páně.

Ještě si zvlášť povšimněme dvou výrazů ve slovech Pána Ježíše. Hovoří výslovně o proudech, které mají téci. Ti, kdo v něj věří, nemají mít pro druhé jen pár kapek. Jejich vliv se bude rozšiřovat mocnými proudy, které vytékají z jejich nitra²⁹³. V Bibli jde vždycky o celého člověka, který je teprve svým tělem skutečně živý a vpravdě se vydávající. Naplnění příslibu Pána Ježíše prožije pouze ten, kdo své tělo vydává jako živou oběť v Boží službě(Ř 12,1).

Evangelista od počátku pozorně sledoval řeč svého Pána a mohl proto vysvětlit, jak to Pán Ježíš konkrétně myslel: To řekl o Duchu, ježž měli přijmout ti, kteří v něj uvěřili. Opravdu všechno, co zde Pán Ježíš říkal, se týkalo Ducha svatého. Pouze ten, kdo přišel s vírou k Pánu Ježíši, jej obdržel. Žádná prosba o Ducha svatého nám nepomůže, nepřijdeme-li k Pánu Ježíši. V Duchu svatém však dostáváme božský život a naše žízeň je uhašena. Duch svatý se stává hybnou silou našeho svědectví slovem i životem, přivádí i druhé k životu a dává jim věčný, božský život. Tak se slova Pána Ježíše sama vyloží po naplnění zaslíbení. Když tenkrát Pán Ježíš hovořil, toto nemohlo být ještě známo. Do- sud totiž Duch nebyl dán. Jan samozřejmě věděl, že Boží Duch byl i na zemi od věčnosti a že mluvil již skrze proroky. Ale opravdu před letnicemi na zemi ještě plně nepůsobil. K vylití Ducha mohlo dojít teprve po naplnění veškerého Božího jednání v Pánu Ježíši, až byl "povýšen" na kříž, vzkříšen z mrtvých a vzat vzhůru na Boží trůn. Jan to všechno shrnuje jedním výrazem - "oslavení" Páně. Duch ne- byl dán, neboť Ježíš ještě nebyl oslaven.

293 Pozn. př.: V němčině je "z těla".

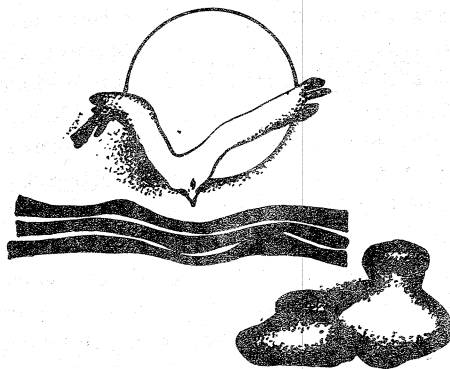
40 Evangelium popisuje, jaký účinek měla tato zvěst na
 42 zástup. Slova Pána Ježíše zapůsobila hlubokým dojmem. Stejně jako při zázračném nasycení v Galileji, a již předtím při činnosti Jana Křtitele, i při této rozmluvě v Jeruzalémě se připomíná zvláštní osoba - Prorok, na kterou teď myslí hodně lidí (viz k tomu výklad k 1,21 a 6,14). Když někteří ze zástupu slyšeli ta slova, říkali: "To je skutečně ten Prorok!" Jiní se odvažovali jít ještě výše: Druzí prohlašovali: "Je to Mesiáš!" Zástup tušil, že se mezi nimi děje něco velkého a naplňují se stará proroctví. Nenastala snad dokonce mesiášská doba? Při této události se však opět odhalilo nebezpečí teologických představ a "biblického" myšlení. Ty mohou být překážkou tomu, abychom srdcem srozumitelně přijali skutečnosti, které nám Bůh právě teď daroval. Jiní namítali: "Což přijde Mesiáš z Galileje?" Lidé v zástupu pro své pochybnosti měli biblické zdůvodnění. Neříká Písmo, že Mesiáš bude pocházet z potomstva Davidova a z Betléma, odkud byl David²⁹⁴? Na rozdíl od kritiky obyvatel Jeruzaléma ve 27. verši zástup měl výhrady proti Pánu Ježíši jako Mesiáši s odvoláním na proročké zaslíbení. Podle Písma se velmi dobře "ví", odkud Mesiáš přijde. Ale Ježíš nesplňuje biblické zaslíbení! Jan k tomu nezaulal žádné stanovisko a nepoukázal na to, co se dovídáme z Mt 1 a L 2²⁹⁵. Jistě u čtenářů předpokládal znalost ostatních evangelii, což platí pro celý text evangelia Jana. Z vnitřních důvodů však vědomě neuvádí jakoukoliv zmínku o narození Pána Ježíše v Betlémě. Šlo mu především o to, abychom se opravdově naučili věřit v Pána Ježíše (viz 20,31 - závěrečná slova jeho evangelia). Pravá víra může vzniknout a růst pouze tehdy, jsme-li přemoženi slovy Pána Ježíše a skutečností, která je obsažena v jeho slovech a činech. Vnější důkazy nestačí. Ani důkaz naplnění proroctví o Mesiáši

294 Tito posluchači znali písem měli na mysli místa jako 2S 7,12; Ž 89,4n; Ml 5,1.

295 K této otázce viz výklad 1,13 a 6,42.

nemůže vyvolat naši víru. Víra těch, kteří o slavnosti stánků slyšeli Pána Ježíše, nesměla záviset na místě jeho narození. Tito lidé stáli bezprostředně před otázkou, zda uvěří. To by bylo možné jen tak, že uvidí a uslyší pouze Pána Ježíše a s důvěrou se mu oddají. A jestliže v něj uvěří, s překvapením a radostí poznají, jak se Bůh postaral o to, aby Ježíš "Nazaretský", "Galilejský" přesto přišel z Betléma, odkud byl David, a byl z potomstva Davidova. Bůh své slovo splní. Ale skutečné naplnění zaslíbení miže vypadat úplně jinak než naše utkvělé představy.

Při tomto setkání nevznikla opravdová víra. Nečteme, 43
že by někteří lidé opustili zástup a přišli s opravdovou 44
žízň k Pánu Ježíši. Zůstalo jen u všeobecného vzrušení, u protichůdných názorů. Došlo k určitému duchovnímu rozdělení. Ti, kteří říkali je to Mesiáš!, to nemysleli naprosto vážně, ale ani ti, kdo jej chtěli zatknout, ještě záměr neprovedli. A tak došlo v zástupu kvůli němu k roztržce²⁹⁶. Někteří z nich ho chtěli zadržet; ale nikdo na něj nevztáhl ruku.

296 Jestliže ani sám Pán Ježíš nemohl získat všechny, ale vyvolal roztržku, proč se žádá po evangelistech, aby u nich nebyly roztržky? Tam, kde musí nastat rozhodnutí, zákonitě musí také dojít k rozdělení.

NEZDAŘENÝ POKUS VELEKNERADY O ZATČENÍ

Jan 7,45-52

v. 46: Mt 7,28n; 27,63
 v. 48: 1K 1,26n
 v. 50: J 3,1-2
 v. 51: 5M 1,16; Sk 25,16

45 Příslušníci chrámové stráže, poslaní podle 32. verše k zadržení Ježíše, se vrátili k těm, kteří je vyslali. Zastavili jsme se u pokračování činnosti Pána Ježíše a jeho výsledků v národě a přehlédlí jsme, že byl na něho vystaven úřední zatykač. Rozhodnutí velekněží a farizeů nebylo splněno. Teď se o tom píše. Chrámová stráž se vrátila k velekněžím a farizeům. Nový zákon - stejně jako židovský spisovatel Josephus - mluví o velekněžích v množném čísle. Přitom Jan velmi dobře věděl, že byl vždy pouze jeden úřadující velekněz (srov. 11,51). Avšak v početném kněžstvu, ke kterému patřili mnozí chudí a bezvýznamní lidé, kteří sloužili v chrámě pouze po určitou dobu, ale jinak žili na venkově (viz L 1,5n, zejména 8. verš), existovala vlivná skupina, obklopující úřadujícího velekněze, jak je to popsáno ve Sk 4,6. Tito přední mužové kněžské šlechty označeni jako velekněží byli zde pospolu s farizeji, mezi nimiž jistě nechyběli ani uznávaní vůdcové širokého hnutí farizeů. I přesto došlo k velkému překvapení. Stráž přišla bez Ježíše. Členové velerady ihned zjišťují: Proč jste ho nepřivedli?

46 Oni odpovíděli: "Nikdo nikdy takto nemluvil!" V původním jazyku je to ještě zřetelnější: Nikdo nikdy takto nemluvil, jako mluví tento člověk! Projevilo se to, co ještě lépe vyniklo z jednání setníka z Kafarnaum. Právě tito příslušníci pořádkové služby, kteří jsou zvyklí provádět zákroky mezi zástupem lidí, a kteří přemýšlejí velmi reálně,

cítí "moc" slov Pána Ježíše. Zřejmě, že jeho slovům nerozuměli, nedovedli o nich podat žádnou teologickou informaci, a ani neuvěřili. Nedokázali však Pána Ježíše zatknout. Zdržoval je svatý respekt, o němž mohli mluvit jen povrchně.

Farizeové jim na to řekli: "I vy jste se dali svést? Uvěřil v něj někdo z předních mužů či farizeů? Jen tahle chátra, která nezná zákon - kletba na něj!" Farizeové měli odpověď pro chrámovou stráž dříve, než vznešená kněžská šlechta. V této záležitosti byli horlivější, protože pramenila z nich nenávist vůči Pánu Ježíši. Kněží byli liberální, a proto poněkud tolerantnější, jestliže nešlo o jejich politické a mocenské postavení (11,48). Zřetelně se zde projevila jejich bezděčná touha po slávě, která určovala směr a náplň jejich myšlení (5,44). Nešlo jim o to, zda Pán Ježíš mluví pravdu nebo ne. Pro ně je vyřízen, protože mu neuvěřil nikdo z významných lidí a ani nikdo z jejich společenství. Začínají-li v něm vidět Proroka nebo dokonce Mesiáše pouze nevzdělaní lidé z davu, pak to nelze brát vážně. Kdo nezíská vliv v předních kruzích, je pro ně vyřízen. Zároveň se projevilo jejich rozhořčení proti chátrě, která nezná zákon. Po staletí se neustále snažili vychovávat národ v zákonu a vést jej k přesnému zachování všech předpisů zákona. Je to však stále jen několik málo jedinců, které skutečně získali. Prostí lidé se ve svém boji o existenci nestarají o složité otázky výkladů zákona a zastávají názor, že veliké množství předpisů nemohou dodržet. Ve výrazu tahle chátra, který farizeové s oblibou používali, zaznívá opovržlivé označení "am ha ares", "venkované". Podle jejich názoru venkované žili povrchně a bez zájmu o farizejské výklady zákona. Farizeové o nich se zlostí říkali: "Kletba na něj"²⁹⁷; Pouze tato chátra, tito

297 Nemáme právo se jen tak povrchně pohoršovat nad jednáním farizeů. I pro nás je to typické, zejména tvoříme-li skupiny se specifickými názory anebo s určitou životní a náboženskou praxí, že se zlobíme na lidi, kteří se nezajímají o to, co my považujeme za velmi důležité. Praxe farizeů v krajnosti ukazuje to, co v jemnějších formách hrozí i nám.

venkované se zajímají o Ježíše. Tím je odsouzen. Tento rozsudek farizejského vedení odpovídá jejich zjištění: "Přijímá hříšníky a jí s nimi!" (L 15,2).

50 Do situace promluvil Nikodém. Písmo zdůrazňuje, že pa-
51 třil ke skupině farizeů, byl teologem a členem velerady, a připomíná, že nám je známý ze své noční návštěvy u Pána Ježíše. Jeden z nich, Nikodém, který za Ježíšem již předtím přišel, jim řekl: "Odsoudí náš zákon někoho, aniž ho napřed vyslechne a zjistí, čeho se dopustil?" V těchto slovech se projevil jako opatrný muž, stejně jako tenkrát. Neměl odvahu zastat se Pána Ježíše. Bylo by to také marné. Raději poukázal na zákon, který jeho kolegové tak horlivě zastupují, a mluvil jako jeden z nich o našem zákoně. Položil otázku: Odsoudí náš zákon někoho, aniž ho napřed vyslechne a zjistí, čeho se dopustil? Chtěl přinejmenším zabránit tomu, aby Pán Ježíš byl zavržen a zničen bez řádného vyšetření. Ale svým vystoupením ničeho nedosáhl. Ostatní nepřistoupili na jeho námitku. Takové klidné otázky ve své nenávisti vůbec neslyšeli. Z Nikodémových slov však vycítili, že se Ježíše zastává, a tak jej museli umlčet.

52 Řekli mu: "Nejsi také ty z Galileje? Hledej v Písmu a uvidíš, že z Galileje prorok nepovstane!" Vidíme, jak si v Jeruzalémě cenili Galileu. I Natanael se hned otázal: "Z Nazaréta? Co odtamtud může vzejít dobrého?" Ale Natanael byl "pravý Izraelita". Dal si říci a uposlechl pokynu: "Pojď a přesvědč se!" Odpůrci Pána Ježíše však "vidět" nechtěli. Pro ně byl tento případ definitivně vyřízen. Jen u Galilejců mohla vzniknout myšlenka uznat Galilejce jako Božího posla. Farizeové byli tak přesvědčeni, že Nikodéma napomenuli, aby se "díval" správně: Hledej v Písmu a uvidíš, že z Galileje prorok nepovstane! Ježíš nemůže být prorok, ani Boží posel, jestliže pochází z Galileje. Přitom přehlédli 2 Kr 14,25, kde se mluví o Jonáši, synu Amítajovu, proroku z Gatchéferu v zemi Zabulon, tedy z Galileje. V té chvíli však mohli myslet jen na prorocké předpovědi budoucnosti, a v nich vystoupení proroka z Galileje nebylo zaslíbeno. Prorok z Galileje nepatří do biblického obrazu budoucnosti.

VLOŽKA: PÁN A HRŠNICE

Jan 7,53-8,11

v. 5: 3M 20,10; 5M 22,22-24
 v. 6: Mt 22,15
 v. 7: Ř 2,1
 v. 9: Ř 2,15.22
 v.11: J 5,14

Tento oddíl je vlastně vložkou, kterou Jan nenapsal a která k tomuto evangeliu původně nepatřila. Vlastní text pokračuje dále v 8,12. To, že se jedná o vložku, nám dokazuje nejen zcela jiný styl vyprávění, ale i rozdílné umístění v jednotlivých rukopisech Nového zákona. V nich je si- ce tento oddíl zařazen většinou po 7,52, ale také někdy po 7,36, po 21,24 a dokonce také po L 21,38 a Mk 12,17. I v sa- motném textu jsou v jednotlivých rukopisech značné rozdíly. Koine obsahuje některá rozšíření, která známe z Lutherova překladu Bible. Nevíme, odkud toto vyprávění pochází, ani jak se vůbec do evangelia dostalo, ale jeho vnitřní ryzost a přesvědčivost je mimo jakékoliv pochybnosti. Ukazuje na Pána Ježíše nezapomenutelným způsobem.

Farizeové tvrdě odmítli Nikodéma. Přesto je však jeho 7,53 otázka vyrušila, a to právě proto, že k ní nezaujali sta- 8,2 novisko. Neměli odvalu udělat nový závěr. Jednání odročili a všichni se vrátili do svých domovů. Ze života Pána Ježí- še se nám však zachoval výjev, který známe pouze z posled- ních dnů jeho pobytu v Jeruzalémě (viz Mt 21,17-18). Ježíš však odešel na Olivovou horu. Na úsvitě přišel opět do chrá- mu a všechen lid se k němu shromažďoval. On se posadil a učil je. Nocí trávil mimo město na Olivové hoře, časně z rá- na se však vracel do města a učil v chrámě. Toto učení pro- bíhalo v jedné z mnoha hal na nádvoří chrámu. Dále popisov- vaný příběh se tedy odehrál venku na chrámovém nádvoří.

3 Tu k němu zákoníci²⁹⁸ a farizeové přivedou ženu, při-
 5 stíženou při cizoložství; postaví ji doprostřed a řeknou
mu: "Mistře, tato žena byla přistižena při činu jako cizo-
ložnice. V zákoně nám Mojžíš přikázal takové kamenovat. Co
říkáš ty?" Kdy a jak ji bezprostředně přistihli při cizo-
 ložství, se nepíše. Dostala se však do rukou farizeů a zá-
 koníků. Přivedli ji do chrámu a postavili doprostřed. Tedy
 musel být kolem Pána Ježíše kruh posluchačů. Před ním byl
 volný prostor a do něj postavili tuto ženu. Hlasitě zve-
 řejnili její prohrěšek, přitom v žalobě zvláště zdůrazňova-
 li skutečnost, že byla přistižena při činu. Pro to neexis-
 tovala žádná výmluva. Ustanovení zákona 3M 20,10 a 5M 22,
 22-24 jsou jednoznačná a tvrdá. K tomu měl Pán Ježíš zauj-
 mout stanovisko.

6 Tou otázkou ho zkoušeli, aby ho mohli obžalovat²⁹⁹.
 Těmto lidem vůbec nešlo o hřích a boj proti němu. K tomu
 by Pána Ježíše nepotřebovali. Šlo jim o boj proti němu sa-
 mému. Domnívali se, že jej konečně polapili a tak jim už
 neunikne. Jestliže odsoudí tuto ženu, dá za pravdu svým
 odpůrcům a ztratí pověst "přítele celníků a hříšníků". Kdy-
 by se však pokusil takovouto hříšnici chránit, pak by pře-
 de všemi odhalil, jak vážně to vůbec s Božím přikázáním
 myslí. Pak by skutečně a prokazatelně byl "služebníkem hří-
 chu" (Ga 2,17). Ať už se rozhodne jakkoliv, mají ho teď
 v hrsti, a jeho stanovisko mohou použít proti němu. Neuvě-
 domovali si přitom, že vlastně odhalují pouze sami sebe.
 Tím se přece jasně ukáže, že jejich zbožná horlivost se

298 Janovo evangelium nepoužívá slovo zákoníci, které se tak často vyskytuje v synoptických evangeliích. I z tohoto detailu v textu můžeme soudit, že citovaný oddíl nepochází od Jana. Právě tak je nemožné, aby po tom, co se stalo v 7.kapitole, odpůrci oslovili Pána Ježíše Učiteli! Také už jej nepotřebovali zkoušet, "aby ho mohli obžalovat". Je zřejmé, že vykládaný oddíl nepatří do tohoto místa evangelia.

299 To je typický synoptický příběh, podobně jako u Mt 22, 15-22; 22,23-40. Jan nikdy nic podobného neřikal; boj Pána Ježíše s farizeji popisuje pouze zásadně, a proto jen ve veřejných prosloveh.

vlastně netýká Boha a jeho přikázání, ale že je vyvolána jen úskokem a nenávisí. Jak je to hrozné, chceme-li zneužít tak vážné věci, jako jsou těžká provinění a Boží hrozby pro vlastní boj s člověkem, kterého nenávidíme.

Pán Ježíš to poznal a trestal své protivníky pohrdáním. Ježíš se sklonil a psal prstem po zemi. Ale nenávisť jeho nepřátel byla houževnatá. Musí jej přimět k odpovědi! Nesmí jim teď uniknout! Mlčí snad z rozpačitosti? Psal snad do písku něco významného? Ne, slovo psát může znamenat také malovat. Pán Ježíš svými prsty kreslil do písku asi jakési čáry a obrazce. Dal tak najevo, že se plně distancuje od všech těchto nechutných otázek svých nepřátel. Když však na něj dále dotírali, vzpřímil se a - zazněla jedna z odpovědí, která roztrhala důmyslnou síť, a z triumfujících protivníků se rázem stali poraženi, ba dokonce navíc i obžalovaní:

Kdo z vás je bez hříchu, první hoď na ni kamenem! Mojžíšův zákon platí. Pán Ježíš mu neodporoval. Cizoložnice si v Izraeli zaslouhuje smrt. A tak zcela vážně, začněte s kamenováním! Ale - jako první smí hodit ten, kdo sám je bez hříchu! A opět se sklonil a psal po zemi. S odpůrci nevedl žádnou diskusi, žádné dlouhé řeči, aby jim vysvětlil svůj vnitřní postoj k hříchu. Tato věta stačila, tím bylo řečeno všechno. 7 8

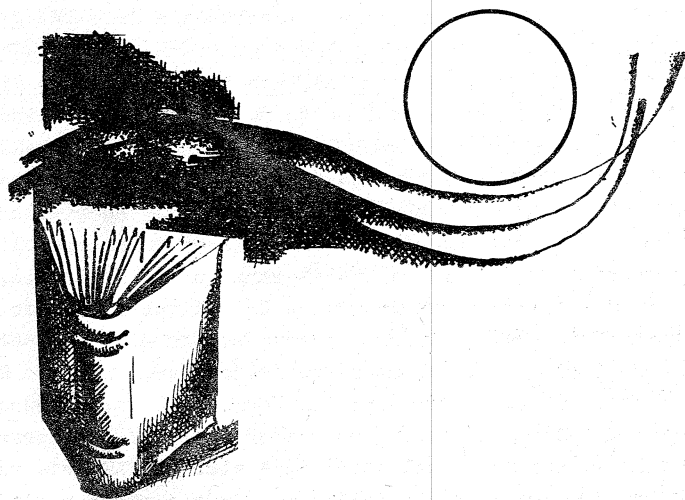
Jakou moc dokáže mít slovo! Nepřátelé se neodvolávali na to, že Mojžíš nic nepsal o podobných podmínkách, protože tím by pak provedení ustanovení zákona vůbec nebylo možné. Zde platilo slovo Pána Ježíše. Nikdo se neodvážil uchopit kámen a prohlásit se za bezhříšného. Když to uslyšeli, vytráceli se jeden po druhém, starší nejprve. K těmto slovům existuje známý dovětek "zahanbení ve svém svědomí". Z věcného hlediska je zcela správný. Avšak právě proto jde o dodatek, který by byl v rukopisech stěží vypuštěn, kdyby tam byl od počátku. Původní text je zdrženlivější. Konstatuje skutečnost a přenechává čtenáři, aby děj vnitřně chápal. Protože Pán odhalil své protivníky, v jeho přítomnosti nemohou obstát. Slova bez hříchu byla míněna i řečena vše- 9

obecně. Ale v souvislosti s cizoložnicí těmto mužům mohla připomenout jejich vlastní nečisté a žádostivé myšlenky. Starší vyklidili prostor jako první. Neodvážili se hodit první kámen, ale udělali první krok zasaženého svědomí. Až zůstal sám s tou ženou, která stála před ním. Žena neoděšla. Nevyužila příležitost k tajnému útěku. Nevzdálila se od Pána Ježíše se svým všeobecně známým hříchem. Ještě chtěla od tohoto Učitele slyšet aspoň nějaké slovo, musí jí říci svůj rozsudek. A tak v tichosti vznikla taková víra, která se podřizuje druhému. I zde byl Pán Ježíš znovu jedinečný. S hříšnou ženou nic nevyřizoval, neusiloval o nějaký pastýřský rozhovor. Věděl, že v jejím srdci se již všechno odehrálo. Konstatoval pouze to, co se zde úžasného stalo.

10 Ježíš se zvedl a řekl jí: "Ženo, kde jsou ti, kdo na
 11 tebe žalovali? Nikdo tě neodsoudil?" Ona řekla: "Nikdo, Pa-
ne." A pak, jako by v dalších slovech zaznívala svatá ironie. Ježíš řekl: "Ani já tě neodsuzuji." Když tě neodsoudili tito přísní svatí mužové, potom to nemusím dělat ani já. Souhlasil jsem se zákonem a s kamenováním. Teď se připojuji k osvobozujícímu výroku zástupců zákona. Jediný bezhříšný, který by mohl plným právem hodit kamenem, tak nečiní. Se soudcovskou vznešeností Pán Ježíš vynesl osvobozující výrok: Jdi! To je propuštění obžalované na svobodu. A se zplnomocněním zachránce připojil konstruktivní napomenutí: A už nehřeš! Vážnost tohoto napomenutí jsme poznali už v 5, 14. Záchrana před rozsudkem smrti, kterou žena právě zažila, by jí nebyla nic platná, kdyby se vrátila ke svému dřívějšímu životu. A toto nebezpečí je právě v té životní oblasti, kde selhala, dostatečně velké! Potřebovala pokyn, a ten jí její Zachránce dal. V božském pokynu je zároveň síla k jeho provedení obdobně, jako to směl na vlastním těle pocítit nemocný u rybníku Bethesda.

V této zprávě se znovu setkáváme s paradoxem v jednání Pána Ježíše Krista. V kázání na hoře až do krajnosti zdůrazňoval Boží požadavky, přitom však současně byl přítelem celníků a hříšníků. A naopak, i když mohl plně odpustit

i takovým hříšníkům jako byla tato cizoložnice, nebral hříchy na lehkou váhu a nezlehčoval přikázání. Již pouhý pohled s žádostí označil za cizoložství. Jak se to může slučovat? Tento příběh nám to poněkud odhalil. Jelikož se Pán Ježíš dívá na hřích tak hluboce, že vidí jeho nejskrytější kořeny, ztrácí se před ním rozdíl mezi hříšníky a spravedlivými. U něho platí to, co později vyjádřil apoštol Pavel: "Není totiž rozdíl: všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy". Navenek čistí a "dobří" lidé totiž ve skutečnosti nejsou jiní než všeobecně známí "hříšníci" a hluboko v sobě nesou zárodek jakéhokoliv hříchu. Pobožní muži Izraele, kteří určitě zachovávali manželskou věrnost, byli kázáním na hoře stejně odsouzeni, proto žádný z nich nemohl první hodit kamenem po cizoložné ženě. Všichni mohou žít jen na základě svobodné milosti a odpuštění. V srdcích všech lidí by měla znít důležitá otázka: Kde lze najít toto odpuštění? Pán Ježíš osobně je jedinou odpovědí na tuto otázku. Proto i ženě, která jako jediná zůstala stát před ním se svou vinou, mohl říci slova odpuštění. On měl na to právo.

SVĚTLO SVĚTA

Jan 8,12-20

- v. 12: Iz 9,1; 42,6; 49,6; 60,13; Mt 5,14; J 1,5,9;
 1Te 5,5
 v. 14: J 5,31; 7,28.33; 1K 2,11
 v. 16-
 -17: 5M 17,6; 19,15; Mt 18,16; 26,60
 v. 18: 1J 5,9
 v. 19: J 14,7
 v. 20: J 7,30

12

Rozpor mezi Pánem Ježíšem a vůdci národa trvá. On nepřestává učit v chrámě. Nečteme, jak dlouho toto jeho vystoupení trvalo. Nebylo možné popsat vše, co Pán Ježíš po dobu svého života vykonal. Úvodními slovy Ježíš k nim opět promluvil v tomto verši a ve verši 21. evangelista vybírá obzvlášť důležité úryvky z učení Pána Ježíše a jeho zápasu s Židy. Pán Ježíš začal mocným prohlášením JÁ JSEM. Ježíš k nim opět promluvil a řekl: "Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života." I těmito slovy navázal na to, co návštěvníci slavnosti stánků sami intenzivně prožili. Večer posledního velkého dne svátků zářil osvětlený chrám do tmavé noci. "Slavnostní zvyk tak připomínal v obci vzájemně myšlenky na životodárnou vodu a světlo" (Schlatter). Osvětlený chrám symbolicky představoval to, co Bůh zaslíbil skrze proroka (Iz 9,1; 60, 1.19). A ti, kdo se shromáždili u příležitosti tohoto radostného svátku, zaslíbené vzácné statky měli. Uprostřed noci měli jasné světlo, které osvěcuje všechny národy. Měli však toto světlo doopravdy? Pán Ježíš zvláštním způsobem upoutával pohled na samého sebe a prohlašoval, že teprve on dává to, o čem se Izrael domnívá, že vlastní. A ještě více: Pán Ježíš nejenže světlo dává, ale on tímto světlem sám "je".

Tím je zaručeno, že tento dar existuje a je skutečný, opravdový. Já jsem světlo světa. Ale světlo života bude mít jen ten, kdo mě následuje, kdo se mnou zůstává.

Znovu vidíme, co znamená božství Pána Ježíše. Již po formální stránce si Pán Ježíš přivlastnil ono veliké JÁ JSEM, jímž se představil sám Bůh (2M 3). Takto může o sobě hovořit jen Bůh. Avšak mnohem více to platí o obsahu toho, co Pán o sobě prohlásil. Jen Bůh může říci: "Já jsem světlo světa". Říká-li to Pán Ježíš, zdůrazňuje svou totožnost s Bohem. Představuje Boží osvětlující a životodárnou přítomnost ve světě. Pouze v něm máme Boha skutečně jako světlo světa. Tento výrok Pána Ježíše by musel uznat každý jeho posluchač znalý Písem, kdyby si při jeho slovech vzpomněl současně na taková místa, jako Ž 4,7; 27,1; 36,10; 89,16; Ml 7, 8, a pod.

Uvědomme si však také, že Pán Ježíš o sobě nikdy neříkal pouze abstraktní, dogmatické výroky. To, čím on "je", má velmi praktický význam pro každého člověka. S každým takovým prohlášením o jeho osobě je spojeno veliké zaslíbení, a naplněním tohoto zaslíbení lze "dokázat" pravdivost prohlášení. Kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života. Více než 1900 let je tento výrok prověřován v celosvětovém měřítku. Pán Ježíš se osvědčil jako světlo světa nejen v Izraeli, nejen v životech jednotlivců, ale v každém národě, na každém stupni kultury a u všech typů lidí. Pro nás je tedy snažší pochopit slova Pána Ježíše, než pro jeho tehdejší posluchače³⁰⁰.

Světlo a tma jsou obsáhlé pojmy, které nebudeme dále vysvětlovat a konkretizovat. Nejde jen o vnější záležitost. "Svět" dokáže šířit jasnou a trpytivou zář, vedle které

300 Projevilo se to jako užitečné, že dnešní teologie na rozdíl od čistě dogmatických zájmů dřívějších dob vyzvedává "význam" Pána Ježíše a jeho slova pro nás. Jen se naopak nesmí všechno změnit ve "význam" a přitom podceňovat "existence", protože s jedinečnou "existencí" Pána Ježíše také nutně stojí a padá i jeho "význam". Kdyby nebyl opravdu "světlem světa", nemohl by jej ani nikdo následovat a nebylo by ani světlo života.

cesta křesťana může vypadat temná. Ale všechno, co je zlé, co souvisí s knížetem tohoto světa, co podléhá smrti, život vzdálený od Boha, život jen pro sebe samého, je vždycky tma, i kdyby se zdála být nejkrásnější. A všechno, co pochází z Boha, co je opravdu dobré a čisté, je světlo. Výraz světlo života jsme zpočátku podle 1,4 chápali tak, že život je světlo lidí. Pravý, věčný život naplňuje naši bytost jasnou září, protože "živý" Bůh je světlem lidí. Avšak platí to i obráceně; životu se daří pouze ve světle, světlo je podmínkou existence života. Pán Ježíš je světlem života. Kdo jej následuje, kdo žije ve stálém obecenství s ním, bude muset projít i tmou tohoto světa, bude muset zakusit pokušení, útoky satanské moci, zažije utrpení i údolí stínu smrti. Přitom však nebude chodit ve tmě, nebude tmou ovládan, ale i v této tmě bude mít světlo života. To je zaslíbení.

13 Na odpůrce Pána Ježíše to nepůsobí. Jeho výroku já jsem rozumí opět jen tak, že se prohlašuje za něco vyjimečného. Farizeové mu řekli: "Ty vydáváš svědectví sám o sobě, proto tvé svědectví není pravé". To neznamena, že by to považovali za lež. "Pravý" má zde také smysl skutečný nebo platný. Jinými slovy: Mluvíš sám o sobě a to není opravdové svědectví, je to pouze tvrzení, které nám musíš dokázat.

14 Avšak mimo Pána Ježíše neexistuje žádný pevný bod, kterého bychom se mohli držet při důkazu pravdivosti jeho výpovědi. Jen ten, kdo se odváží jít s Pánem Ježíšem, kdo se mu odevzdá a svěří (kdo tedy věří nebo následuje), může zakusit a také zakouší, že opravdu je tím, co o sobě říká. Pro to, čím opravdu je, Pán Ježíš nemůže uvést svědky ani podat žádné důkazy, protože o tajemství svého života ví pouze on sám. Ježíš jim odpověděl: "I když vydávám svědectví sám sobě, moje svědectví je pravé, neboť vím, odkud jsem přišel a kam jdu". Pán Ježíš se v 5,31 řídil všeobecně uznávaným pravidlem, že svědectví o sobě samém není dostatečně průkazné. Tenkrát svým protivníkům uvedl tři potřebné svědky, teď ale podobné 3 požadavky odmítá. Svědectví o sobě však potvrzuje tak, že to musí zastavit i jeho ne-

přátele. Existuje otázka stará jako lidstvo samo: "Odkud pocházíme? Kam jdeme? Máme na to zaručenou odpověď?" Pán Ježíš má jasnou odpověď i pro situace, kdy záhady přináší lidem tmou a obavy. Ví, že přišel od Otce a že k němu jde, a neustále žije v jistotě - "v náručí Otcově" (1,18).

Jeho odpůrci mu však nevěřili a odsuzovali jej. Přitom se domnívali, že jednájí ve jménu Božím a chrání Boží čest. Pán Ježíš jim však musel říci: Vy soudíte podle těla. Jednájí podle svého přirozeného myšlení vzdáleného Bohu, ovládaného sobeckými motivy, ctižádostí, úsilím o získání moci, prosazováním sebe, urážlivostí a nenávisť. Avšak tímto přirozeným, tělesným myšlením nemůžeme poznat Boha a jeho vládu, jak to Pán Ježíš otevřeně a jednoznačně řekl již Nikodémovi (3,3). Soudí svou tělesností, místo aby poslouchali a skutečně zkoumali, co říká. Jednání Pána Ježíše je diametrálně odlišné. Já takto nesoudím nikoho. Nesoudí ani své nepřátele, jak je o tom ujistil již v 5,45. Nebyl poslán soudit, ale zachraňovat (3,17). Přísnost jeho řeči, radikálnost jeho slov, tvrdost jeho útoků na pobožnost Izraele nemá za cíl ponížit, odsoudit a zavrhnout, ale vytrhnout ze zákazonosné lži a zvát k zachraňující pravdě. Mohl by si Pán přát víc, než aby jej jeho odpůrci a celý Izrael poslechli, přišli k němu a u něj našli světlo, chléb a život?

V těchto verších opět vyniká jedinečnost Janova evangelia. Následující věta totiž zdánlivě popírá to, co bylo řečeno ve větě předchozí. Pán Ježíš řekl: "Já takto nesoudím nikoho". A pak pokračoval: Jestliže já soudím, je můj soud pravdivý, neboť nesoudím sám, ale se mnou i ten, který mě poslal. Jak máme rozumět tomuto "rozporu"? Již ve 3, 18n jsme slyšeli, že zachraňující čin Pána Ježíše znamená definitivní odsouzení pro toho, kdo jej odmítne, a tak sám potvrzuje svou ztracenost, v níž setrvává. Ale už v 5,22 Pán Ježíš o tom říká více. Bůh mu opravdu vložil do rukou soud. Ti, kdo jej teď soudí a odsuzují, si musí uvědomit, že ve skutečnosti oni stojí před ním jako před soudcem. Každý, kdo odsuzuje Pána Ježíše, by si měl uvědomit, že se

všemi svými názory o něm podléhá jeho soudu. Je to nebezpečná situace, když ten, o kterém se domníváme, že jej můžeme soudit, se před námi najednou objeví jako soudce, před nímž nelze utéci.

Pán Ježíš hovoří o vážnosti svého soudu. Jeho soud a rozsudky jsou pravdivé. To neznamena jen pravdivost, ale především jejich oprávněnost a platnost. Tomuto pravdivému rozsudku se nikdo nevyhne. Je to zdůvodněno tím, (jak jsme četli již v 5,22), že Otec sice předal všecken soud Synovi, přesto však v něm zůstává tím, kdo soudí. A tak Pán Ježíš nesoudí sám, ale s ním i ten, kdo jej poslal. Je ještě nějaká možnost odvolat se k vyšší instanci?

Tím ke svědectví Pána Ježíše přistupuje další svědek, jak to požadoval zákon. I ve vašem zákoně je přece psáno, že svědectví dvou osob je pravé. Dva svědkové, které požadoval zákon, jsou zde: Jsem to já, kdo svědčí sám o sobě; a svědčí o mně také Otec, který mě poslal. Ale ani tohoto druhého svědka není možno předvolat a vyslychat. Toto Boží svědectví vnímá jen ten, kdo s vírou otevírá své srdce. A velkého svědka - Boha - lze nalézt pouze v Pánu Ježíši, jemuž své svědectví vydává. Tajemství božské pravdy, přístupné pouze víře, se v tomto slově Pána Ježíše objasňuje. Přesto zůstává to jako tajemství: Pána Ježíše poznáme jen na základě Božího svědectví, ale Boha, který o Pánu Ježíši svědčí, lze nalézt pouze v Pánu Ježíši.

Když Pán Ježíš mluvil o jejich zákoně, pak měl na mysli předně to, že se odvolávají na zákon a chtějí jej bránit. Zároveň byl v tom vyjádřen jeho odstup od zákona, který vidíme i u Pavla (zvláště v Ga 3,19n a Ř 5,20). Zákon není první ani poslední Boží slovo, a ani není tím slovem, které Bůh promluvil teprve ve svém Synu. Farizeové to neuznávali, ale horlili pro zákon, jako by ten byl vším. Pán Ježíš se však nemohl takto k zákonu stavět a mluvit "náš zákon". On měl původní Boží slovo, evangelium, nabídku života pro každého člověka.

19 Pán Ježíš jako druhého svědka tedy uvedl svého Otce, který jej poslal. Vzápětí bylo slyšet kritickou otázku:

Kde je tvůj otec? V principu nebylo možné, aby Pán Ježíš zodpověděl tuto otázku tak, jak by si to jeho odpůrci přáli, totiž aby jim "ukázal" Boha jako svého Otce. Tuto žádost musel později odmítnout i svým učedníkům (14,8.10). Boha nelze nalézt a "ukázat" nikde jinde než ve "Slově", protože se sám jako Slovo zjevuje. Pán Ježíš jim nemůže nejprve představit Otce, aby pak "dokázal", že tento Bůh a Otec jej opravdu poslal. Otce můžeme poznat jen v Synu, a Syna v Otci (viz též slova Páně v Mt 11,27). Ježíš odpověděl: "Neznáte ani mě ani mého Otce. Kdybyste znali mne, znali byste i mého Otce." Poznání Boha a poznání Pána Ježíše jsou vzájemně tak spjaty, že jedno bez druhého nemůže existovat. Jednoho z nich můžeme poznat jen tak, že zároveň poznáme i druhého. Neexistuje žádná jiná cesta k Bohu než cesta víry v Ježíše. Ale právě farizeové touto cestou nechtěli jít za žádnou cenu. Proto každý rozhovor s nimi byl předem ztracen. Nebylo možno se dohodnout, zůstal jen zápas, který navenek skončí porážkou Pána Ježíše.

Výsledek tohoto zápasu však nepřátelé přece jen neměli 20 ve svých rukou: Ta slova řekl v síni pokladnic, když učil v chrámě. Jan byl očitým svědkem, a proto živě vzpomínal na to, jak Pán Ježíš diskutoval v chrámové síni pokladnic. Jeruzalémský chrám byl (stejně jako pohanské chrámy tehdejšího světa) zároveň důležitým peněžním ústavem. Ale Pán zřejmě nemluvil "v" některé z těchto pokladnic. Předložka "v" se pravděpodobně vztahuje na část chrámu, v níž Pán hovořil³⁰¹. Pro evangelistu byla - při upřesňování místa rozhovorů - důležitá jedna skutečnost: Pán Ježíš se nacházel v prostoru, kde jeho nepřátelé měli plnou moc. Pokladnice byly uvnitř chrámu chráněny zvláštními bezpečnostními opatřeními. Síň pokladnic střežili nepřátelé Pána Ježíše pomocí chrámové stráže. Proto nebylo velkým problémem, aby byl zatčen. A přece se tak nestalo. Ale nezatkli ho, protože dosud nepřišla jeho hodina. Pán Ježíš tam stál bezbranný, chráněn v ruce Otcově, který určoval jeho hodinu nezávisle na jakékoliv lidské moci.

301 Pozn. př.: V něm. textu je totiž napsáno: "Ta slova řekl v pokladnici...."

ZÁSADNÍ VÝZNAM POSLÁNÍ PÁNA JEŽÍŠE

Jan 8,21-30

v. 21-
 -22: Mk 12,41; L 22,53; J 7,34n; 13,33
 v. 23: J 3,31; 17,16; 18,36; Ko 3,1n
 v. 28: Mt 26,64; J 3,14; 12,32
 v. 30: J 7,31

- 21 Zápas pokračoval. Pán Ježíš znovu zvěstoval posluchačům své poselství a zdůrazňoval vážnost rozhodnutí. Opět jim řekl: "Já odcházím; budete mě hledat, ale umřete ve svém hříchu. Kam já jdu, tam vy přijít nemůžete." I když se jej při této rozmluvě neodvážili zatknout, jeho čas byl velmi krátký. Odejde, a pak bude pro své posluchače nedostupitelný. Budou ho hledat, ale marně. Protože byl poslán, aby zachraňoval, potom každý, kdo jej odmítl, zemře ve svém hříchu. Všimněme si, že Pán Ježíš hovoří o hříchu v jednotném čísle. Ani u jeho odpůrců tehdy, ani u nás nyní nejde o řadu morálních poklesků, jichž jsme se dopustili, ale o jedinou vinu, a tou je životní postoj nevěry (16,9) v pyše a bezbožnosti. Pán zemře, ale jeho smrt je vlastně odchod, který pro něj neznamená žádné neštěstí. Přece se vrátí k Otcí do slávy, kam jej ti, kteří zahynou ve svém hříchu, nemohou nikdy následovat. Jejich smrt znamená odchod do tmy.

Byla to Boží milost, že u mnoha posluchačů Pána Ježíše přece jen došlo k obratu, když po jeho "odchodu" o letnicích se jich slovo mohlo ještě dotknout a přivést je v zástupu k Pánu Ježíši. Ale Pán chtěl své posluchače pobídnout k víře, pokud byl s nimi, v čase, který rozhodoval o jejich životě a smrti³⁰².

302 Viz slovo Pána Ježíše ve verši 28. a jeho výklad.

Jeho odpůrci ani tak nechápali závažnost těchto slov. Jestliže ho neodpraví jako toho, kdo se rouhal Bohu, ale "odejde" sám, pak by to mohl udělat pouze sebevraždou. Dříve při podobných slovech (7,33-36) mysleli na jeho útek k Řekům, teď jim pro takové nápady vadila slova: Kam já jdu, tam vy přijít nemůžete. Řecko přece nebylo pro ně nedostupné. Mnozí Židé tam vycestovali. Jistě tedy Ježíš pomyslí na sebevraždu. Židé řekli:

"Chce si snad vzít život, že říká: Kam já jdu, tam vy nemůžete přijít?" Ve starověku se sebevražda uznávala jako východisko z neřešitelného života. Takové řešení volili zejména poražení politikové. Neskončí tak nakonec i Ježíš? Po vysilujícím zápase s nimi zřejmě nechce dále v něm pokračovat, a tak mu zbývá jen toto poslední východisko? Samozřejmě, tam ho nebudou následovat a má plnou pravdu: Kam já jdu, tam vy přijít nemůžete. Jako Židé sebevraždu pravděpodobně považovali za hřích, který znamená odchod na místo trápení, do něhož by nechtěli přijít, a protože jsou pravověrní Židé, ani nepřijdou!

Proč Židé ve svém odporu vůči Pánu Ježíši myšlenkově zašli tak daleko? Proč nemohli správně slyšet a rozumět? To nebyla ani náhoda, ani nedostatek schopností. A nebyl to ani "nedostatek dobré vůle". Za tím se skrýval boj dvou stanovisek, a tato rozdílnost znemožňovala slyšení a chápání. I řekl jim: "Vy jste zdola, já jsem shůry. Vy jste z tohoto světa, já nejsem z tohoto světa"³⁰³. Původ nás formuje a poznamenává. Evropan se liší od obyvatele Afriky. Původ určuje celou naši bytost, náš život, naše myšlení i pocity. Být "zdola" nebo "shůry", "být z tohoto světa" a

303 Tento "svět" je překlad hebrejského slova a v řečtině zní tento "eón". Zatímco Řek uvažoval skutečně prostorově a představoval si, že nad tímto špatným světem je čistý a dobrý svrchní svět, Žid přemýšlel v historické dynamičnosti. Současný svět je zlý se vším, co z něj pochází a k němu patří. Ale Pán Ježíš nepochází "z tohoto eónu", pouze do něj vešel, aby nás z něj zachránil. Tak to také řekl apoštol Pavel Izraeloům v Ga 1,4.

"nebýt z tohoto světa" - to je řeč v prostorovém obraze³⁰⁴ o zásadních bytostních protikladech. Ten, kdo je zdola a ze světa, nemůže nikdy rozumět tomu, kdo přichází shůry od Boha.

Pozastavme se u toho, že slova vy jste zdola, vy jste z tohoto světa se netýkají jen některých mimořádně "zlých" a "nevěřících" lidí, ale že se vztahují bez výjimky na všechny lidi. Jen jeden jediný mohl říci, já jsem shůry, já nejsem z tohoto světa. Proto je "přirozené", že Pána Ježíše opravdově nepoznáváme, nerozumíme mu a odmítáme jej³⁰⁵. Jestliže přesto se nám otevrou oči pro něj, jaký je to div milosti. Pro tuto situaci je velmi důležité to, co Pán Ježíš řekl Nikodémovi o bezpodmínečné nutnosti znovuzrození (3,3n). Teprve "zplozením shůry" se stáváme lidmi, kteří mohou pochopit toho, který je shůry a který odtud přišel.

Zároveň jsou v těchto slovech Pána Ježíše obsaženy zásadní pravdy christologie³⁰⁶. Podstatu Pána Ježíše se lidé snažili vyjádřit nejrůznějšími způsoby. I my v tom pokračujeme, protože všechny způsoby myšlení stárnou a nemohou obsáhnout tajemství jeho osoby. V učení o Pánu Ježíši musí být vždy zdůrazněno, že při plné skutečnosti jeho lidského života byl zcela "jiný" než my. Nedá se to vyjádřit jednodušeji a výstižněji, než jak to řekl on sám v tomto verši. Jeho slovům porozumí i ten nejprostší křesťan. Každý, kdo

-
- 304 Na nutnosti zobrazovat zásadní vnitřní věci pomocí prostorových obrazů se nic nezmění, budeme-li podle návrhu Robinsona hovořit místo "co je shůry" o "hloubce" existence. Naopak, je třeba se ptát, zda Bible při uvádění tmavých, zlých a protibožských věcí nemluví zřetelněji jako o tom, co je "dole", v "hloubi"; a hledá-li božské, světlé, svaté a dobré věci jako o tom, co je "nahore". Kdo podvědomě "nepozvedá" své srdce a svůj obličej, pomyslí-li na Boha?
- 305 Kdo si jako "zkušený křesťan" myslí, že poznat Pána Ježíše a rozumět mu je snadné a samozřejmé, měl by se zeptat, zda jej již skutečně poznal a pochopil. Každé lidské oceňování a obdiv Pána Ježíše ve skutečnosti může být pouze omyl a neporozumění. To platí i o postoji moderních Židů, kteří v Pánu Ježíši vidí "velkého syna židovského národa".
- 306 Viz k tomu poznámku č. 5.

se s ním setká, získá tento dojem. V mém myšlení, úsilí i pocitech se projevuje to, že jsem zdola, z tohoto světa, ale on v ničem není z tohoto světa, je shůry. Kdo to nepoznal a Pána Ježíše jakýmkoliv způsobem staví do jedné řady s ostatními lidmi, nikdy se s Pánem nesetkal.

Pán Ježíš dále vysvětloval svým odpůrcům, proč mu zá- 24
sadně nemohou rozumět, přestože na pravém poznání Pána Ježíše závisí jejich život. Proto jsem vám řekl, že zemřete ve svých hříších. Jestliže neuvěříte, že já to jsem, zemřete ve svých hříších. To je snad nejradikálnější věta celého evangelia, zahrnující v sobě jeho všechny další výpovědi. Jeho já jsem, které vybízí a dává štěstí, nemá žádné bližší omezení a určení. On není jedno nebo druhé (je právě tak jedinečným způsobem chlebem z nebe, jako i světlem světa, dveřmi i vinným kmenem, cestou, životem i vzkříšením), ale Ježíš je. A protože Ježíš je, v tom je naše záchrana a náš život³⁰⁷. Kdo se vírou neuchopil onoho "jsem", přestože se to výslovně vyžaduje, musí zemřít ve svých hříších. Naproti tomu ten, kdo věří, čím Pán Ježíš "je", i když třeba ještě nemá bližší osobní poznatky o některých podrobnostech osoby Pána Ježíše, patří k těm, o nichž říká Pavel v Ř 10,13: "Každý, kdo vyzývá jméno Páně, bude spasen". Tato prostá víra, že Pán Ježíš "je", stačí k záchraně. To zároveň ukazuje, jak tímto svým "já jsem" Pán Ježíš božsky mluví. Podobně o sobě mluvil Bůh, když Mojžíšovi na jeho prosbu oznámil své jméno. Kdo je to ten Bůh otců, který se setkává s Mojžíšem a zaslibuje vysvobození z Egypta? Mojžíš měl říci svému národu: "Jsem posílá mě k vám"(2M 3,14)³⁰⁸. Jen Bůh může o sobě prohlásit: "Jsem, který jsem" (nebo "Budu, který budu"). Toto "já jsem" Bůh připomněl Izraeli

307 Proto J. Ch. Blumhardt pod svůj obraz napsal: "Kdykoliv píšu jméno Ježíš, proniká mne svatá bázeň a s radostnou vděčností vědomí, že tento Ježíš je můj. Teprve teď vím, co pro nás znamená".

308 V německém překladu Bible se toto Boží jméno překládá ponejvíce "Budu, který budu". Elberfeldská Bible má "Jsem". Gramaticky jsou oba překlady tohoto hebrejského slovesa možné.

znovu skrze proroka Izaiáše: "Tak mě poznáte a uvěříte mⁱ a pochopíte, že to jsem já. Předemnou nebyl vytvořen Bůh a nebude ani po mně. Já, já jsem Hospodin, kromě mne žádný spasitel není"(Iz 43,10-11). V něm se Izrael setkává s jedinečným věčným Já, které pro nás znamená protějšek - ty. Oslovení "ty" vylučuje jakékoliv další nároky. Je to takévé "ty", které nás chce mít cele pro sebe, a proto nás také úplně vysvobozuje. A právě toto Boží "Já" si Pán Ježíš přivlastňuje! Bůh se zjevil jako "Já jsem", proto i ten, kdo je Božím Slovem, je také tímto "Já jsem"³⁰⁹.

Pán Ježíš svým já jsem žádá od každého definitivní rozhodnutí. Na tom závisí jeho život nebo smrt. Již varoval své posluchače, že zemrou ve svých hříších. Teď to znovu zdůraznil jako nevyhnutelný důsledek nevěry: Jestliže neuvěříte, že já to jsem, zemřete ve svých hříších. Stojí-li před námi v Pánu Ježíši sám Bůh jako Zachránce z hříchu a smrti a my jej odmítneme, kde potom chceme hledat záchranu? Každý, kdo Pána Ježíše odmítá (nebo jej považuje pouze za šlechtného člověka), by si měl uvědomit, že tím současně ztrácí možnost odstranění svých hříchů, v nich tedy zůstává a také zemře. Jak strašné to musí být, když mám zemřít ve svých hříších, odejít na věčnost vstříc soudu splnou tíží svých hříchů!

- 25 Jeho protivníci se ani na chvíli neodvážili připustit rovnítko mezi Ježíš a Jahve - to by bylo strašné rouhání (v. 59). Pro jeho požadavek, aby věřili, že on je "jsem", jim chybělo bližší vysvětlení. Řekli mu: "Kdo jsi ty?" Odpověď Pána Ježíše na tuto otázku se dá vysvětlit rozdílně. Řečtí otcové "ten archen" na začátku věty chápali jako "vůbec". Podle jejich výkladu tedy Pán Ježíš zvolal: Proč s vámi vůbec mluvím? Tím by vyjádřil to, co jsme si již dříve řekli: "Porozumění" mezi ním a jeho odpůrci není možné, rozhovor je od samého počátku beznadějný. "Proč mám vůbec

309 Při tomto textu evangelia je třeba zvláště zdůraznit, jak záleží na historické věrnosti svědectví evangelia. Taková slova nesměl vložit do úst Pána Ježíše žádný člověk! Ona platí pouze tehdy, jestliže je řekl sám Pán!

s vámi déle mluvit?" K tomu se velmi dobře hodí prorocství ve verši 28., že teprve v jeho příštím příchodu (a tedy příliš pozdě!) poznají, že on "je". Ale "ten archen" může znamenat také "zprvu" nebo "předně". Ptáte se, kdo a co jsem? Nuže, co vám od začátku říkám (to platí). Tento smysl odpovídá původnímu Lutherovu překladu: "Především ten, kdo s vámi mluví". Přece musí poznat, jak jim dává své slovo, a tím jim dokazuje, že je hledá a chce jim pomoci! Když to uslyší, potom jej poznají. Výrok se ještě poněkud změní, budeme-li "ten archen" chápat jako "úplně", a jestliže podobně, jako Nestle, rozdělíme "hoti" na "ho" a "ti". Pak to můžeme přeložit: Jsem plně to, co jsem vám řekl³¹⁰. Pán Ježíš nemůže podat jiná vysvětlení než ta, o nichž již tak obšírně mluvil. Odpověď na to, kdo on je, musíme najít v jeho vlastních slovech. Jeho slova nejsou - jako často bývají naše - maskováním vlastní podstaty, z jeho slov vychází jasně najevo, kým a čím je. Jsem plně to, co jsem vám řekl. Jestliže samotná jeho slova nezískají nad nimi vnitřní moc, aby jej skutečně poznali, pak nepomůže ani žádné další vysvětlování v odpovědi na jejich otázku.

Oni však vidí situaci jinak. Vyslychají jej proto, aby se bránil a ospravedlňoval. Ve skutečnosti je tomu úplně jinak. Mám o vás mnoho co říci, a to slova soudu. Zatímco jejich otázky a obžaloby jsou falešné a pocházejí z neschopnosti slyšet a chápat, u Pána Ježíše je to zcela jinak. (Ale)³¹¹ ten, který mě poslal, je pravdivý, a já oznamuji světu to, co jsem slyšel od něho. Pán Ježíš nemluví o své újmě. On může opravdově slyšet, a to toho, kdo jej poslal. A ten je pravdivý.

Nad významem slova "ale" v tomto verši se musíme zamyslet ještě hlouběji. Kdyby Pán Ježíš chtěl říci: "Mluvit s vámi už nemá smysl; o vás bych mohl samozřejmě mluvit hodně a mohl bych vás soudit", potom by pokračoval: "Ale

310 Pozn. př.: Tak toto místo překládá také Elberfeldská Bible.

311 Pozn. př.: Toto "ale" je v ekumen. překladu vypuštěno, v původním textu se však nachází.

přece to nedělám". Text však zní: (Ale)ten, který mě poslal, je pravdivý. S Izraelem vede při sám Bůh a přitom pravdu vynáší na světlo. Proto Pán Ježíš může mlčet. Na druhé straně se Pán Ježíš nenechá omezovat ve své zvěsti světu. A já oznamuji světu to, co jsem slyšel od něho. Izrael jej může nenávidět a zavrhnout, jeho zvěst ve jménu Otce však půjde dále do světa.

27 Evangelista k tomu poznamenává: Nepoznali, že k nim mluví o Otci. Odvolávání se na autority nebylo pro odpůrce Pána Ježíše něčím zvláštním. Každý zákoník opakoval především to, co slyšel od svých učitelů. "Přijmout a předat dál" - to byl základní princip učení zákoníků³¹². A tak bylo pro ně samozřejmé, že se Pán Ježíš odvolával na toho, kdo jej poslal, a že mluvil jen to, co od něj slyšel. Ale to, že jej posílá sám Bůh a jako Otec bezprostředně všechno říká svému Synu, při nepředstavitelném odstupu, který právě viděli mezi Bohem a jakýmkoliv stvořením, bylo pro ně prostě nepochopitelné. Na to při slovech Pána Ježíše nesměli ani pomyslet. Tak vzdálené a cizí jim bylo všechno, co Pán Ježíš mohl mít jako Syn.

28 Necháпали a nerozuměli tomu, čím Pán Ježíš byl, bojovali proti němu a odsuzovali jej. Ale jednou poznají, čím "je", a pochopí jeho majestátní "já jsem". Pán Ježíš to jen naznačil jako hádanku: Ježíš jim řekl: "Teprve až vyvýšíte Syna člověka, poznáte, že já jsem to a že sám od sebe nečiním nic, ale mluvím tak, jak mě naučil Otec!" Právě oni, jeho nepřátelé, vyvýší Syna člověka. Podle 3,14 víme, že Pán Ježíš tímto "vyvýšením Syna člověka" mínil své ukřižování. Jeho nepřátelé jej vyvýší na kříž, jako kdysi Mojžíš pověsil na kůl měděného hada. Budou si myslet, že jej definitivně porazili, zhanobili a zničili. Ale ve skutečnosti jej povýší způsobem, o jakém neměli ani potuchy. Na kříži bude dokonáno jeho dílo a dosaženo vítězství nad satanem, hříchem a smrtí. A toto vítězství se v plné míře ukáže při

312 Je to zřejmé i u apoštola Pavla v 1K 11,23; 15,3.

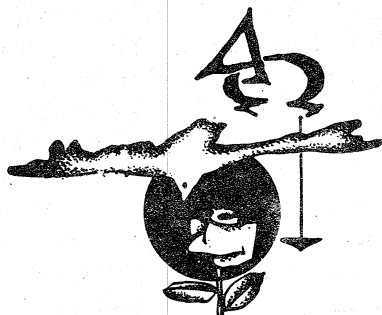
vzkříšení! Bude známo světu ve skutecích Vyvýšeného z nebe a vyvrcholí v jeho paruzii³¹³.

A pak, po vzkříšení a seslání Ducha svatého, lidé v Izraeli, dokonce i z řad jeho odpůrců, poznají, že je to on a že sám od sebe nečiní nic, ale mluví tak, jak jej naučil Otec. Jeho vystoupení strhne roušku z očí mnoha lidí, jejichž pohled na Pána Ježíše byl při rozmluvě s ním zastřen. Budou osvětleni světlem vzkříšení, Duchem svatým, takže budou moci pochopit jeho vnitřní podstatu, jeho já jsem. Pochopí, že Pán Ježíš je Boží Syn. S údivem se přesvědčí o tom, že Pán Ježíš v celém svém životě nečinil nic sám od sebe, ale že mluvil jen tak, jak jej naučil Otec. Tato hodina, při které Pán Ježíš v chrámě vyučoval, byla rozhodující, protože tím, že mnozí nepochopili slova Pána Ježíše a neuvěřili v něho, "zemrou ve svých hříších". Pán Ježíš však viděl ještě možnost Boží milosti, jak jsme se o tom zmínili již dříve. Biblické texty jako Sk 2,37-41; 6,7; 9,1-19; 15,5 nám částečně mluví o naplnění slov Pána Ježíše. Po jeho "vyvýšení" v něj uvěřili i kněží a farizeové.

Ale v té chvíli šel Pán Ježíš cestou ke kříži sám, nepochopen a zavržen všemi autoritami Izraele. Později jej i jeho učedníci opustí (16,32). Ale ten, který mě poslal, je se mnou. A ani to jinak nemůže být, protože Syn nejde svou vlastní cestou, je plně závislý na Otci. Nenechal mě samotného, neboť stále dělám, co se líbí jemu. Pán Ježíš musel neustále zdůrazňovat tento protiklad. Byl obžalován jako zvlášť velký hříšník a přestupník zákona. Říkali o něm, že se rouhá Bohu a proto musí být z Izraele odstraněn. Ve skutečnosti však vždy a ve všem konal jen to, co se Bohu líbí.

313 Nový zákon nemluví o "opětném příchodu", ale buď o novém zjevení Pána Ježíše nebo o jeho paruzii. Paruzia znamená doslovně přítomnost, může však také znamenat příchod, který vlastně způsobí přítomnost. O místech jako je 1K 16,17; Fp 1,26 se dá těžko rozhodnout, zda se slovem paruzie míní pouze jeho příchod nebo zároveň i jeho nová přítomnost na zemi.

30 Opravdu není nikoho mezi nimi, kdo by správně usuzoval? I když mnohé pravdy nechápu, neměli by mít jasno alespoň v tom, zda někdo koná Boží vůli a líbí se Bohu anebo je neposlušný a svévolný? Neměli by to rozpoznat právě ti, kteří neustále mluví o Bohu a tvrdí, že jsou plně v jeho službách? Pán Ježíš jim to řekl již v 7,17. Komu jde skutečně o Boží vůli, pozná, zda je jeho učení od Boha anebo mluví-li sám od sebe. A tak přece mnozí pochopili, že svědectví o jeho poslušnosti Bohu je pravdivé. Tomuto vlivu se nemohli ubránit. Získali důvěru k Pánu Ježíši. Když takto mluvil, mnozí v něho uvěřili. "Jejich víra nevznikla na základě viditelně projevené moci Pána Ježíše, ale z jistoty a klidu, vyvěrajícího z jeho jednoty s Boží vůlí" (Schlatter). Proto v následujícím oddíle může být řeč zejména o Židech, "kteří mu uvěřili" (v. 31). Byli tam někteří ze stovaceti lidí, kteří se již před letnicemi modlili společně s učedníky Páně? Dá se těmito začátky víry vysvětlit skutečnost, že o letnicích bylo na Petrovo kázání najednou zasaženo tolik lidí, a tak se obrácením a křtem definitivně stali vlastnictvím Pána Ježíše? Prameny nejsou natolik dostatečné, aby podobné otázky mohly zodpovědět.

SWOBODA PRO VĚŘÍCÍ ŽIDY

Jan 8,31-36

- v. 31: J 15,14; 1J 2,5
 v. 33: Ne 9,36; Mt 3,9
 v. 34: Ř 6,16.20; 2Pt 2,19; 1J 3,8
 v. 35: Ga 4,30
 v. 36: Ř 6,18.22; 1K 7,23; 2K 3,17; Ga 5,1

Židé uvěřili v Pána Ježíše! A tentokrát ne proto, že 31 viděli znamení jako v 2,23, ale pro jeho slova. Víra jako životní postoj může začínat maličkým "zárodkem", ale v každém případě musí růst a potřebuje podporu. A tak se Pán Ježíš obrací na Židy, kteří byli zasaženi jeho svědectvím a projevíli mu důvěru. Ježíš řekl Židům, kteří mu uvěřili: "Zůstanete-li v mém slovu, jste opravdu mými učedníky." Poprvé z úst Pána Ježíše slyšíme slova o "zůstávání", která později při vyučování nabudou významu (15,4-7; 15,9-11). Pán Ježíš nekritizuje víru svých posluchačů, ani neměří její velikost. Avšak vnitřní podnět, který víru vyvolal, může odeznít nebo může být narušen jinými vlivy (Mt 13, 5-7). Proto tak velice záleží na tom, aby zůstali. Pobídka Pána Ježíše však není všeobecná, hovoří o tom, aby zůstali v jeho slovu. Věřící Židé slyšeli slova Pána Ježíše jen v ústním podání, musejí si je proto pamatovat a ve vzpomínkách se k nim neustále vracet³¹⁴. Avšak ani to nestačí. Mohli bychom totiž i tak prožít svůj život mimo působení jeho slova s výjimkou několika hodin pobožností. Věřící zůstanou v jeho slovu pouze tehdy, určuje-li toto slovo i ve všedních dnech celý jejich život, a to ve všem, v myšlení, slovech i skutcích. Přitom musí počítat s "pohoršením",

314 I my, kteří máme tištěnou Bibli, a můžeme tedy zůstatvat ve Slově tím, že si jej čteme, měli bychom se učit z paměti jednotlivé texty a získat tak možnost přemýšlet o Božím slově po celý den (viz Ž 1,2).

kteřé slova Pána Ježíše nutně vyvolají, jestliže v nich skutečně žijí. Záleží na tom, aby v nich přesto zůstali. Teprve pak jsou opravdu jeho učedníky. Jinak se jejich učednictví velmi brzy projeví jako nepravé a určitě ztroskotá.

- 32 Zůstanou-li však v jeho slově, pak budou mít úžasnou životní zkušenost. Pán Ježíš jim řekl: Poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými. Nepoznali pravdu, když uvěřili v Pána Ježíše? Přece víra v něho na základě jeho slova neexistuje bez poznání. Ale to už při probírání 6,69 jsme pochopili, jak z víry vyrůstá nové, hlubší poznání. Pravda je tak nevyčerpatelná, tak veliká a obsáhlá, že pro její poznání nejsou žádné hranice, zůstáváme-li ve slovech Pána Ježíše. Když Pán Ježíš říká poznáte pravdu, tak nemyslí pouze na znalost skutečnosti nebo potvrzení správnosti. Myslí na zásadní, živou pravdu, která ukazuje, kým je Bůh a kým jsme vlastně my lidé; jak dosáhnout věčný (eónický) život, jak nádherné cíle má Bůh s celým svým stvořením a jak tyto své cíle uskutečňuje³¹⁵. Tato pravda se nedá obsáhnout lidským rozumem, ale těm, kteří zůstávají ve slovech Pána Ježíše³¹⁶, ji Duch svatý (16,13) zjevuje stále více a více. Později řekl Pán Ježíš svým učedníkům, že on sám "je" touto pravdou osobně (Jan 14,6). Zůstanou-li v jeho slovech, dosáhnou zásadního spojení s živou Boží pravdou.

Další zaslíbení, které Pán Ježíš připojuje k poznání pravdy ukazuje, že tato pravda je skutečnost, způsobující proměnu jejich celého života. Zaslubuje jim: a pravda vás učiní svobodnými. Vysvobozující sílu pravdy smíme zakoušet i v našem životě. Zklamání a omyl, ale i lež a faleš nás činí nejistými a nesvobodnými. Každý člověk prožívá mocné vysvobození (někdy i bolestné), prosadí-li se v jeho životě pravda, která překoná lež a omyl. Ale vrchol osvobození

315 Apoštol Pavel tuto "pravdu" nazývá "moudrostí Boží, skrytou v tajemství, kterou Bůh od věčnosti určil pro naše oslavení" (1K 2,7).

316 Tak se uspokojuje touha po pravdě, kterou měli velcí básníci a myslitelé lidstva, a kterou má každý opravdový člověk.

jící síly pravdy, kterou měl Bůh připravenou již od počátku, prožíváme tehdy, když poslední, a definitivní pravda přináší plnou svobodu. Znovu si můžeme připomenout Pavla jako příklad člověka uvedeného do této svobody³¹⁷. Osobně prožil to, jak nám "vydobył Kristus" svobodu. Proto i církev chtěl vidět v této "svobodě křesťana" (viz Ga 5,1).

Brzy se odhalilo, jak tito "věřící Židé" málo rozuměli 33
Pánu Ježíši. Odpověděli mu: "Jsme potomci Abrahamovi a nikdy jsme nikomu neotročili. Jak můžeš říkat: stanete se svobodnými?" Se vznikem víry ještě nezmizí naše staré myšlení a stará přirozenost. Je i u věřících a může se projevovat velmi silně a spontánně. Ještě před chvílí to byli Židé, kteří uvěřili v Pána Ježíše, přesto se hned ukázalo, že jsou to praví "Židé". Židovská pýcha, která byla překážkou i v činnosti Jana Křtitele, teď prudce vzplála: Jsme potomci Abrahamovi (viz Mt 3,9). Nabízené zaslíbení Pána Ježíše nepotřebují. Nikdy jsme nikomu neotročili. Od čeho mají být "osvobozeni"? V postoji Židů se stále projevovala hrdość na svobodu, vyvolaná rabínskými výklady Písem, kterou Izraelci, jako synové Abrahamovi a synové Boží, mají na rozdíl ode všech okolních národů³¹⁸. Pod tlakem vnější poroby se tato pýcha na vnitřní svobodu ještě stupňovala. Navenek se museli podrobit cizí nadvládě, ale vnitřně nikdy nikomu neotročili. A tak i ti, kdo byli zasaženi a dotčeni slovy Pána Ježíše, odmítli přijmout slova zpochybňující jejich svobodu. Jak můžeš říkat: "stanete se svobodnými?" I ve vztahu ke svým přívržencům měl Pán Ježíš tak těžkou úlohu, kterou musel splnit v celém Izraeli. Musel se bolestně dotknout jejich pýchy a odhalit nepravdivost a neskutečnost toho,

317 Luther hluboce porozuměl zásadám evangelia, když psal o "svobodě křesťana". Bylo to nové bureující téma, které odpovídalo znovuobjevení evangelia.

318 A. Schlatter cituje: "Akiba řekl: I chudí v Izraeli jsou svobodní, neboť jsou syny Abrahama, Izáka a Já-koba, původ od Abrahama jim propůjčuje svobodu, kterou nelze ztratit. Tím, že bylo Izraeli řečeno: Vy jste synové Hospodina, svého Boha (5M 14,1), jsou vyvedeni z otroctví do svobody".

o čem se domnívali, že mají (viz také 5,43-44). Domnívali se, že nikomu neotročili, a proto nepotřebují vysvobození. Pak ale nikdy nepochopí Pána Ježíše na jeho cestě kříže. Jeho posláním je být Zachráncem, Vysvoboditelem. Proto jim musel ukázat jejich vlastní otroctví.

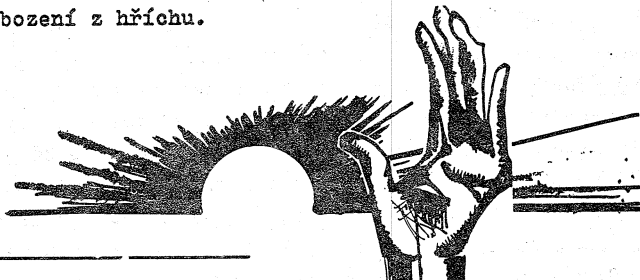
34 Ježíš jim odpověděl: "Amen, amen, pravím vám, že každý, kdo hřeší, je otrokem hříchu". Zelóty trápila politická nesvoboda za římské nadvlády. Existuje však otroctví, které je mnohem horší a nebezpečnější, i když nemusí být navenek vůbec vidět. Je to otroctví, které vede do věčné záhuby. A tomuto otroctví propadá každý, kdo hřeší. Jestliže člověk podlehne pokušení a vykoná konkrétní hřích, je to jeho vlastní čin. Člověk si samozřejmě myslí, že tento čin není tak závažný, je to jen jakési "vykolejení", ojedinělá chyba. Sám tím přece není zasažen a neztratil svobodu. Ale Pán Ježíš řekl, že tím se stal otrokem, a to otrokem hříchu. Kdo hřeší, je svou vinou svázán a už se jí sám nemůže zbavit. Z jednoho hříchu upadne do dalšího, a tak vznikne celý řetězec hříšných událostí. A co hlavně, svým hříšným činem uzavřel smlouvu se zlem, kterou sám nemůže zrušit. Stal se opravdu otrokem, který má svého pána - ďábla. Každý, kdo hřeší, bude otrokem - to platí i o Izraelcích. Původ Abrahama jim není nic platný.

35 To je skutečnost, jejíž dopad si musí Židé uvědomit. Pán Ježíš používá obrazu otroka, o němž se právě hovořilo, aniž by vysvětlil případnou otázku, otrokem koho se stal člověk, který zhřešil. Všeobecně totiž platí: otrok nezůstává v domě navždy. Nemá nezrušitelnou příslušnost k domu jako syn, který v něm navždy zůstává. Otok může být kdykoliv prodán nebo odeslán pryč. Židé jsou ještě v domě. Patří Bohu jako jeho lid. A biblická místa jako 4M 12,7; Ž 36,9; 84,5 ukazují, že Izrael získal svou příslušnost k Božím domu, protože Bůh "bydlel" v jejich středu ve stánku úmluvy a v chrámě. Jako símě Abrahamovo, jeho potomci jsou na to hrdí. Avšak jako otroky, a to otroky hřícha, je Bůh může kdykoli vykázat ze svého domu. Pán Ježíš tak říká Židům totéž, co jim již dříve řekl Jan Křtitel. Příslušnost

k potomkům Abrahama nemůže nikdy člověku zajistit Boží přítomnost, jako by Bůh byl vázán na Židy³¹⁹.

Otroci hřícha musí být vysvobození! Je to bezpodmínečně nutné. Ale kdo je může vysvobodit? Tato otázka je pro každého člověka životně důležitá. Ve své falešné samostatnosti si člověk od svého pádu neustále představuje, že tohoto vysvobození může dosáhnout svým úsilím o polepšení, změnu, obnovu atd. Židé se domnívali, že hřích překonají naplněním zákona. Ale toto všechno je marné. Pán Ježíš zná správnou odpověď, protože je živá a spočívá v jeho osobě. Když vás Syn osvobodí, budete skutečně svobodní. Svobodný je pouze Syn, skutečně svobodný od sobectví, starostí, strachu ze smrti, nezávislý na vlastní cti či na osobním majetku (Fp 2,5n), svázán je pouze s Otcem, pro kterého žije. Svobodně a dobrovolně se za nás vydává, aby nás vysvobodil. O svém osvoboditelském díle teď neřekl nic bližšího. Pochozí je po jeho "vyvýšení" na kříž. Teď jim jen zaslíbil, že skrze něj budou skutečně svobodní. A až to prožijí, pak se jejich počáteční vztah víry prohloubí a upevní. Pak zůstanou v jeho slově, protože už nebudou moci žít jinak.

Janovo podání zvěsti Pána Ježíše v některých místech by mohlo vyvolat dojem, že jde jen všeobecně o život, světlo a víru, o pouhý postoj bez bližšího zaměření. Avšak tento probíraný úsek ukázal, že i v Janově evangeliu je náš pohled jasně zaměřen na hřích a na hlavní úkol Syna, na vysvobození z hříchu.

319 I v křesťanství se v různých formách neustále opakují pokusy utéci před Božím soudem do zbožného úkrytu. Hranice mezi pravou důvěrou v Boží věrnost a mezi falešnou ochranou před Boží svatostí je jemná jako vlásek.

I ABRAHAMOVI POTOMCI MOHOU BÝT DĚTMI ĎÁBLA

Jan 8,37-47

v. 42: 1J 5,1
 v. 43: Ř 8,7; 1K 2,14
 v. 44: 1M 3,1-5; Sk 13,10; 1Pt 2,4; 1J 3,8-10
 v. 45: Ga 4,16
 v. 46: 2K 5,21; 1Pt 2,22
 v. 47: J 18,37; 1J 4,3.6; 5,19

Zápas Pána Ježíše se Židy se blíží k vyvrcholení. Stále více se projevuje jeho intenzita a nezadržitelný konec. Nejde o pouhou lidskou rozdílnost názorů. Je to zásadní boj, který sahá až do věčnosti, boj mezi Bohem a satanem.

37 Pán Ježíš hovoří s věřícími Židy, kteří si zakládali na svém původu z Abrahama. Jsou plni židovské pýchy, která je oslepuje a místo k víře v Pána Ježíše je vede k nenávisti. Proto se teď Pán Ježíš znovu obrací na všechny. Jistě, jsou Abrahamovými potomky, ale jak v příkrém protikladu k tomu jednájí! To má nějakou příčinu, a tak jim říká: Vím, že jste potomci Abrahamovi; ale chcete mě zabít, neboť pro mé slovo není u vás místa. Nenechali Pána Ježíše lhotejně samotného bez povšimnutí, stále se kolem něj tlačí a poslouchají jeho slova. Přesto však není u nich místa pro jeho slovo. Nepřijímají je, nemíže u nich zakořenit a působit na ně. Zůstává v nich jako cizí těleso. Proto se v nich všechno proti tomuto slovu bouří a vzniká nenávist k tomu, kdo je tak mocně zvěstuje. Chtějí ho zabít. To sice popřeli (7,20), snad si to ještě ani sami neuvědomovali, ale Pán Ježíš viděl dál než oni. V jeho očích je každá nenávist vraždou (Mt 5,21n; 1J 3,15). Jejich nenávist vyvrcholí snahou o jeho zabití. Budou volat: "Pryč s ním, pryč s ním, ukřižuj ho!" (19,19).

38 A tak není možné, aby byli opravdovými potomky Abrahamovými. Či jsou tedy "synové"? Znění následující věty není

podle řeckého textu jednoznačné. V rukopisech je u slova "otec" připojeno zdůraznění "můj", resp. "váš". Já mluvím o tom, co jsem viděl u (svého) Otce; a vy děláte, co jste slyšeli od vašeho otce. Podle takového znění by sice Pán Ježíš ještě neřekl, že otec Židů je ďábel, ale hned poznamenává, že Židé mají jiného otce než je jeho. Není to však pozdější rozšíření textu, které bylo tak lákavé, že se ani nemůžeme divit jeho proniknutí do mnoha rukopisů? Nenechal nakonec Pán Ježíš otázku otcovství vědomě otevřenou? U Pána Ježíše je to jednoznačné: mluvím o tom, co jsem viděl u Otce. Sya nemůže sám od sebe nic dělat ani mluvit (5,19n). Avšak ani jednání jeho posluchačů nezávisí jen na nich samých. I oni dělají, co slyšeli od svého otce. Kdo je jejich otec? To je otázka nesmírně důležitá. Jsou-li opravdu potomky Abrahama a tedy i Božími dětmi, pak se to musí projevit v tom, co Pán Ježíš řekl již v 6,45 stejnými slovy (slyšel Otce): "Každý, kdo slyšel Otce a vyučil se u něho, přichází ke mně." A on je k tomu volá. Poslechnou-li, pak slyšeli pravého Otce a jsou opravdu Abrahamovými potomky. Jestliže však k němu nepřicházejí a místo toho jej nenávidí, pak je jasné, že Otec, kterého slyšeli a jímž se řídí, je někdo docela jiný.

Židé porozuměli otázce, před kterou je Pán Ježíš postavil. Chtěli se jí vyhnout, proto se znovu ujistili o skutečnosti svého původu z Abrahama. Odpověděli mu: "Náš otec je Abraham." Pán Ježíš je nenechal uhnout z důsledné logiky, kterou je vedl v obou předchozích větách a která ho teď dovedla ke konkrétnímu, jasnému a přesvědčivému závěru. Ježíš jim řekl: "Kdybyste byli děti Abrahamovy, jednali byste jako on. Já jsem vám mluvil pravdu, kterou jsem slyšel od Boha, a vy mě chcete zabít. Tak Abraham nejednal." Náš původ určuje naše chování a jednání³²⁰. Potom existuje jen jediný důkaz toho, že jsou opravdu Abrahamovy děti:

320 Tím se samozřejmě myslí pravý a skutečný původ. Tak je i v Novém zákoně vyjádřeno Abrahamovo synovství (Ř 9, 7n; Ga 3,7; 4,21-31).

musí jednat jako on. To jsou činy poslušnosti (odchod z Cháran), plné důvěry (očekávání a obětování Izáka) a láskyplné pokory (vztah k Lotovi). Ale na nich není nic podobného vidět, tělesná příbuznost s Abrahamem jim není nic platná. Z nich totiž vyvěrá něco úplně jiného: vy mě chcete zabít. A pro tuto vražednou nenávisť mají jediný důvod v tom, že Pán Ježíš jim mluvil pravdu, kterou slyšel od Boha. Odmítnutí Boží pravdy, zabití jeho posla - to je jasný opak Abrahamova života víry. Tak Abraham nejednal. Přitom Pán Ježíš zdůraznil, že přišel ve službách Boží pravdy jako prostý člověk. Neporáží je svou božskou převahou a nenutí věřit. Žije mezi nimi úplně bezbranný, proto je ničím neupoutal. Přináší jen slova, a to ani ne vlastní, jimiž by se domáhal oti, ale ta, která slyšel od Boha a jimiž jim zvěstoval Boží pravdu. Proto se ve vzpouře proti němu projevila hloubka jejich zkaženosti. Vy konáte skutky svého otce - to musí být hrozný otec, plný tmy!

41 Židé rozuměli výtce, že nejsou syny Abrahamovými, ba že jimi ani být nemohou! Proti tomu se však ohradili. Vždyť přece právě to, že jsou³²¹ Abrahamovými potomky, Bohem vyvolenými a milovanými, je povznáší nad ostatní národy a zajišťuje jim pevnou půdu pod nohama. Chce jim vzít toto právo? Jak hroznou urážku jim tím vmetl do tváře! Řekli mu: "Nenarodili jsme se ze smilstva, máme jednoho Otce, Boha." Jasný a prokazatelný původ byl pýchou a jistotou Židů. Židé se nenarodili ze smilstva jako Moábeci a Amorejci (1M 19, 36-38), nejsou také národnostní směsicí jako Samařané. Mají jednoho Otce, Boha. A když se u Ježíše neustále setkávali s jeho podivnou "opovážlivostí", že chtěl mít vyjímečný vztah ke svému Otci, jak mu teď jasně řekli, že mají k Bohu tentýž vztah, Bůh je jim, právě tak jako jemu, jedním Otcem. Neměli snad pravdu podle Písem (2M 4,22; 5M 32,6; Iz 63,16)?

321 Zapomněli, že prostřednictvím Ozeášše jim Bůh musel říci: "Neomilostněná" a "Nejste můj lid" (Oz 1,6-9)?

Židé hovořili s naprostým přesvědčením. Bylo to jejich 42
 "vyznání víry", pro něž horlili a trpěli. A přece toto vyznání víry bylo falešné a tím horší než otevřená nevěra světa. Nepravdivost jejich "nejsvětějšího přesvědčení" byla zřejmá. Ježíš jim řekl: "Kdyby Bůh byl váš Otec, milovali byste mě." Kdyby pocházeli z Boha a byli opravdu jeho dětmi, přivítali by jej s radostí a láskou! Přece přišel od tohoto Boha a žije uprostřed nich jako jeho Syn. Kdyby byl Bůh opravdu jejich Otcem, pak by jej museli ctít a uznávat. Neboť jsem od Boha vyšel a od něho přicházím. Pán Ježíš bez bližšího vysvětlování řekl přišel jsem. To je neměnná skutečnost. Je v tom zahrnuto vše, co vyplývá z jeho příchodu. Již 40. žalm mluvil o jedinečném Božím poslu, jehož poslušnost vůči Bohu se projevila v tom, že mohl říci: "Hle, přicházím" (Ž 40,8 - viz Žd 10,1-10). Tak Pán Ježíš "přišel" od Otce. Ještě jednou zdůraznil, že ani v nejmenším to není opovázlivost a svévole, kterou mu ve své zaslepenosti připisují: Nepřišel jsem sám od sebe, ale on mě poslal.

Rozpor mezi ním a Židy se prohloubil natolik, že už 43
 vůbec nešlo o nějaké podrobnosti. Mezi Ježíšem a jimi byla propast úplného nepochopení. Pán si musel postesknout: Proč mou řeč nechápete? Jsem-li v cizině a zaslechnu rodnou řeč, potěší mne, že této řeči hned rozumím. Tak by to muselo být i při setkání s Pánem Ježíšem, kdyby Židé opravdu pocházeli od Boha. Ale oni nemohou snést jeho slovo. Je pro ně cizí řeč, nesrozumitelná. Nemohou opravdově slyšet³²². Tím se prokázalo, že tentýž Bůh nemůže být jejich otcem.

Kdo je pak jejich otcem, není-li to Bůh? Přece ne- 44
 vznikli sami od sebe, taková moc lidem nebyla dána. Naposledy Pán Ježíš zaútočil naprosto otevřeně a ostře: Váš otec je ďábel a vy chcete dělat, co on žádá. Vžijme se do

322 Podobně je tomu dodnes u neznovuzrozeného člověka při čtení Bible. Přes veškerou vynaloženou námahu ničemu nerozumí. Může se to stát dokonce i na kazatelně. Schlatter vypráví o jednom vánočním kázání na téma Izaiáš 9. Kazatel "strkal poselstvím Izaiáše sem a tam a přel se s ním".

vzniklé situace. Hrozná slova "vy jste z ďábla" Pán Ježíš neřekl římským okupantům ani celníkům a hříšníkům. Tato slova platila Izraeli, Božímu vyvolenému národu, a zejména vůdcům národa, kteří vyznávali, že jsou Izraelci a chtějí důsledně plnit zákon. Jaká to byla obžaloba³²³.

Samozřejmě, chceme-li rozumět slovům Pána Ježíše, musíme se oprostít od moralismu, který nás - zejména v křesťanství - tak silně ovlivňuje. Pán Ježíš nedělal ze svých odpůrců ďábly a nevyčítal jim nemoralnost. Jistě mnohé z nich odsoudil, stejně jako Pavel sebe, při pohledu zpět na svou židovskou minulost (ve Fp 3,5n). I to, co ďábel žádá a co chtějí dělat, neodpovídá naší představě, kterou si vytvoříme při čtení těchto slov. Je však zvláštní, že zatímco Pán hovořil o vůli Otcově, kterou činí, satanu nepřiznal jasnou vůli, ale žádosti. To, co satan na prvním místě horlivě žádá, nejsou opravdu rouhavé a škodlivé věci.

Bytost ďábla je mnohem nebezpečnější. Pán Ježíš to charakterizoval takto: On byl vrah od počátku a nestál v pravdě, poněvadž v něm pravda není. Když mluví, nemůže jinak než lhát, protože je lhář a otec lži. Pán Ježíš se opět vrátil na "začátek", k pradějinám. Neudělal to proto, aby vysvětlil "původ" ďábla a aby nám ukázal, jak se z velikého Božího anděla mohl stát ďábel. Zlý, a to v podstatě zlý, zůstává nevysvětlitelný, jinak by nebyl opravdu "zlý"³²⁴. To, co se dá vysvětlit, je pochopitelné, a tedy i omluvitelné. Proto otázka "odkud pochází zlo v Božím stvoření?" musí zůstat nezodpovězena. Pán Bůh nám předkládá jen skutečnosti. Již při prvním setkání s ďáblem na počátku, ve zprávě o pádu člověka (v 1M 3), se projevuje jako vrah lidí. Satanovi jde o lidi, protože člověk je stvořen k Božímu obrazu. Dívá se na člověka s nenávistí k smrti, protože člověk je určen k pravému životu, který on sám navždy

323 Kdo může přijít a říci: "O mně to neplatí"? Ten, kdo by to tvrdil, by vlastně odhalil, že patří k Židům, kteří odmítli Ježíšův úsudek.

324 Viz výklad k 1,11 a 6,70.

ztratil. Proto mají být lidé "zabiti" a strženi do věčné záhuby. Současně však chce ďábel ranit samého Boha a zničit jeho nádherné plány. A tak satan sváděl Adama a Evu k hříchu, který neznamenal morální poklesek, ale odmítnutí Boha a ve svém důsledku oddělení od Boha, od zdroje života. To nutně přineslo smrt. Lidé od té doby musí umírat. Jejich vnější pomíjitelnost je však jen projevem toho, že se připravili o pravý, božský a věčný život³²⁵.

Vedle ďáblova vražedného úsilí je zde ještě lež. Přitom se nejedná o jednotlivé nepravdy, které mají svůj původ v ďáblu. Lež je základním charakterem jeho bytosti. Nestál v pravdě, poněvadž v něm pravda není. Znovu bychom si měli uvědomit, že v Janově evangeliu pravda není pouhým pojmem, ale zásadní skutečností a jejím projevem. Jestliže ďábel nestál v pravdě, pak to neznamená jen jeho neschopnost být upřímný a pravdivý. Satan totiž už nestojí ve skutečnosti a ona není v něm. Znovu připomeňme, že pravda je sám Pán Ježíš. Je jí ve svém božském Synovství, ve kterém "byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, ...v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži." Z této pravdy, z tohoto pravého postoje k Bohu satan vypadl a stal se nepřitelem Božím, poslušného Božího Syna a člověka, který se stal Božím obrazem. Proto je lhářem v mnohem širším a hlubším smyslu. Samozřejmě, lze i tak, jak to chápeme v oblasti morálky, jako např. při pokušení člověka (1M 3,4-5). Je to lež se znakem pravdy, které ji dělá nebezpečnou. Adam a Eva po sněžení zakázaného ovoce nezemřeli, jejich oči se skutečně otevřely a poznali, co je dobré i zlé. Toto vědění však obdrželi v hrozném spojení se zlem, které předtím nemohli poznat. Ale už v tomto vlivu satanově je lež víc než pouhá nepravda. Satan vytrhává člověka ze skutečnosti, ve které lidé mohli žít, z dětsky

325 Jak bezbranný je náš lidský život, a přece máme nepřítel, usilujícího o náš život, našeho vraha! Kolik obav míváme, s jak úzkostlivou péčí se jistíme před každým nebezpečím, jen o "vraha lidí" se vůbec nestaráme.

poslušné závislosti na Bohu a strhává jej do neskutečné existence, ve které vlastní silou se chce stát rovný Bohu. Právě tím upadá do útrap marného života a věčné záhuby. Satan popírá Boží skutečnost, jeho jasná přikázání, vážnost jeho varování a ubohost bezbožnosti, a lživě mluví o možnosti být jako Bůh. A toto převrácení skutečností je podstatou jeho existence. Když mluví, nemůže než lhát, protože je lhář a otec lži. Snaží se neustále působit ve světě překrucování skutečností. Tato lež sahá tak daleko, že ji může provázet pathos pravdy. A tak jsou na světě pořád lidé, kteří jsou jím ovládnuti, objektivně slouží satanské lži a přitom subjektivně mohou být docela "čestní"³²⁶. V tomto smyslu ďábel, jako otec lži, je i otcem Židů a působí to, že v Pánu Ježíši nevidí pravdu, nádhernou osvobozující Boží skutečnost, ale že se jej štítí jako svůdce a hanobitele, a chtějí jej zabít. Jinak se nedá vysvětlit, proč nejzbožnější lidé na světě - horlíci pro Boha - zavrhlí toho, který od Boha přišel a přinesl jim život. Takové překroucení skutečnosti je ďábelské.

45 Pán Ježíš na tento nepochopitelný postoj poukázal
47 prostými a přitom jasnými slovy: Já mluvím pravdu, a proto mi nevěříte. Jak lze vysvětlit to, že oni nevěří tak jasně vysvětlené a prokázané pravdě? Vždyť přece pravda a víra patří nerozlučně k sobě.

Porušenost, kterou Pán Ježíš odhalil, je daleko větší. Židé mu nevěří nejen "přestože" mluví pravdu, ale dokonce "protože" mluví pravdu. Tak dalece jsou ovlivněni svým otcem, otcem lži, že předložené pravdě nevěří, odmítají ji, ba dokonce si ji oškliví.

Je snad na Pánu Ježíši přece jen něco špatného či zlého, co by jim mohlo bránit v tom, aby mu uvěřili? Kdo z vás mě usvědčí z hříchu?, zeptal se Pán Ježíš otevřeně svých

326 Myslíme na 1J 2,22: "Kdo je lhář, ne-li ten, kdo popírá, že Ježíš je Kristus"? Mnoho Židů i pohanů (včetně teologů) popírá božské synovství a mesiášství Pána Ježíše s "upřímným" přesvědčením. Subjektivně tito lidé poctivě horlí pro "pravdu", přesto však jsou "lháři".

nepřátel. Tak plně si byl vědom své čistoty, božskosti a bezhříšnosti³²⁷. Pak bylo ovšem bezhříšné a pravé i jeho slovo. Ještě jednou se zármutkem se musel Pán Ježíš zeptat Mluví-li pravdu, proč mi nevěříte³²⁸? Na tuto otázku existuje jen jediné vysvětlení, které je ovšem pro Izrael, Boží vlastnictví, hrozné: Kdo je z Boha, slyší Boží řeč. Vy proto neslyšíte, že z Boha nejste. Tento princip se vztahuje na každého, kdo "neslyší" slova Pána Ježíše, i kdyby byl nejlepší a nejzbožnější. Jak je tato výpověď prostá a nevratitelně logická: kdo je opravdu z Boha, musí Boží řeč slyšet a rozpoznat. Pro "řeč" je v řeckém textu použit výraz rhema, tedy pojem, který označuje uskutečněné a vykonané slovo.

Nejste z Boha, "jste z otce ďábla", řekl Pán Ježíš svému národu, zastoupenému jeho staršími. Tak velmi ostře dokázal mluvit Pán Ježíš. "Janovský Kristus" je zcela nepochopen, představujeme-li si jej jako "měkkého" člověka. Zde se rozbíjí všechny falešné obrazy Pána Ježíše. Pán je svědek pravdy. Zbožný klam, náboženské pokrytectví, neupřímnost před Bohem, neoprávněné přivlastňování božských vztahů jsou nesnesitelné pro toho, kdo je Pravda. Proto musí být tvrdě probuzeni. Přesto však jeho tvrdost nebyla chladná jako v úsudcích a soudech odpůrců. I když na Boží výšiny nesmíme zanášet sentimentalitu, přece jen zachraňující láska (3,16n) je spojena s hlubokou bolestí, když vidí, jak milovaný a vyvolený Izrael propadl ďáblu jako svému otci, a když musí nad chrámovou bohoslužbou a synagogami, nad zkoumáním Bible a farizejstvím vynést rozsudek: Nejste z Boha. Tak musíme chápat poslední slova Pána Ježíše při vyvrcholení jeho zápasu se svým národem jako slova božské bolesti.

- 327 Jeho protivníci by mohli okamžitě odpovědět: Rušíš sobotu! O bezhříšnosti se nedá diskutovat. I Pán Ježíš o ní pouze svědčil a očekával, že v Božím světle ani druzí na něm nenaleznou žádný hřích. Ovšem pro záchranné dílo Pána Ježíše byla jeho bezhříšnost nutným předpokladem. Jinak by i pro něj platil Ž 49,8-10.
- 328 Jak přímo v linii Pána Ježíše stojí apoštol Pavel, viděl-li dopředu, že v době Antikrista, světovládcce ve jménu satanově, lidé budou raději "věřit lži". Bude to jako odplata za to, že nechtěli věřit "pravdě" - tedy evangeliu o Pánu Ježíši Kristu (2Te 2,10n).

VĚČNOST PÁNA JEŽIŠE

Jan 8,48-59

- v. 48: Mk 3,21n; J 7,20
 v. 49: Mt 1,6
 v. 50: J 5,41; 1Pt 2,23
 v. 51: J 6,40.47
 v. 52: Mt 16,28
 v. 55: Mt 26,72; J 7,28
 v. 56: 1Pt 1,8; Ža 11,13
 v. 59: Mt 23,37.39; J 10,31

48 Pán Ježiš zaútočil na Židy neobyčejně ostře. Neuznal jejich příslušnost k Abrahamovi ani to, že jsou Božími dětmi, a ďábla označil jako jejich skutečného otce. Za těchto okolností mohlo existovat pouze jediné: "buď - anebo". Buď v opravdovém pokání přijmout tento rozsudek Pána Ježíše, anebo se proti němu, který je takto odsoudil, musí tvrdě bránit. Nedivme se, že Židé s rozhořčením zahájili protiútok. Židé mu odpověděli: "Neřekli jsme správně, že jsi Samařan a jsi posedlý zlým duchem (doslova démonem)?" Ve slovech Pána Ježíše o Izraeli viděli jen ponižování a hanobení svého židovství. Spoustu takových útoků zažili ze strany Samařanů. A tak - podle nich - tento Ježiš byl také Samařan! Každopádně se tak choval. Anebo jeho moc, kterou cítili, měla ještě horší pozadí: má zlého ducha, je posedlý, je to démonický člověk. Tušili to již dávno (viz 7,20), ale po těchto hrozných slovech jsou přesvědčeni, že měli pravdu. Označení Samařan mohlo mít svůj původ také v tom, že do Jeruzaléma pronikla zpráva o činech Pána Ježíše v Samařsku (kap.4), kde byli lidé pro něho nadšeni. Proto zřejmě patří k těmto míšencům a kacířům.

49 Pán Ježiš odpověděl rozvážně, ale jasně a jistě. Vidí-
 50 lí při něm něco démonického, neuznávají jej ani jeho dílo. Tvrdost jeho útoku proti nim měla však zcela jiný důvod. Jemu šlo jediné o Boží slávu, a to se vši vážností, jakou čest svatého a živého Boha vyžadovala. Povrehní a deforme-

vaná zbožnost, ve které neustále zneužíváme Boží jméno, se dotýká Boží cti. Tato lež Izraele a zbožných lidí v něm musela být plně odhalena a ukázána v pravém světle. Pán Ježíš byl neúprosný, protože mu jako Synovi šlo o Otcovu čest. Ježíš odpověděl: "Nejsem posedlý, ale vzdávám čest svému Otci, vy však mi čest upíráte." Sám nebyl projevem neúctou uražen. I tím se lišil ode všech. Nezakládal si na své vlastní cti, jako oni (5,44). Já sám nehledám svou slávu. Avšak Bůh nemůže být lhodstevný, je-li nesmírný dar jeho lásky (3,16) zneuctěn a jeho svatý Syn potupen. I když Pán Ježíš sám svou vlastní čest nehledá, jest, kdo ji pro něj hledá, a ten soudí³²⁹. A před tímto soudem nelze uniknout.

Čest Pána Ježíše, jeho sláva měla jedinečný "důkaz". 51 Amen, amen, pravím vám, kdo zachovává mé slovo, nezemře navěky. Pán Ježíš mluvil o "zachovávání slova", protože se díval na ty, kdo mu uvěřili, a jimž toto zachovávání slova svěřil jako úkol (v. 31). Znamenalo to však také ještě jednu nabídku jeho odpůrcům. Nemusí propadnout smrti a soudu. Ani teď není jeho cílem soud, jak se domnívají, ale záchrana. Najde se mezi nimi ještě někdo, kdo jeho slova opravdově uslyší a bude je zachovávat? Pak bude plně osvobozen od smrti. Takovou moc má jeho slovo, tak dalece je to "slovo věčného života" (6,68), kterým teď tolik pohrdají a které zavrhnou. Zde nejde o tělesnou smrt. Tou musíme projít a není nic horšího, než poslední tělesné útrapy. Hrozná je však okusit³³⁰ smrt, být vydán smrti v odloučení od Boha, a zůstat v této smrti na věky, po celý přicházející eón. Kdo zachovává slova Pána Ježíše, je toho ušetřen. Smrt, jako neoddělitelný konec pozemského života, tak na-

329 Obvinění Pána Ježíše odpovídá podezření zapsaném u Mt 12,24: "On nevyhání demony jinak, než ... jménu Belzebuba, knížete démonů". Tenkrát P. Ježíš své odpůrce varoval: Takové podezření vede k rouhání proti Duchu svatému, k jedinému hříchu, pro který nebude odpuštěno. I zde Pán Ježíš mluví o Božím soudu, jímž sám Otec chrání čest svého Syna a své vlastní působení v něm.

330 Pozn. př.: Tak uvádí kralický překlad.

bývá úplně nový smysl. Už to není setkání se smrtí, ale s Pánem. Teď už "umíráme Pánu"(Ř 14,8),"chceme raději odejít z těla a být už doma u Pána" (doslovně "vyjít z těla a přijít k Pánu"- 2K 5,8). Jaká to sláva pro každého, kdo přichází k Pánu Ježíši! Jaká sláva Pána Ježíše se v tom rozzáří!

52 Ale ani tato slova, která se bezprostředně týkala vlast-
53 ního života a smrti posluchačů, nedovedli pochopit, ba ani se nad nimi zamyslet. Neptali se, zda opravdu může něco tak zvláštního existovat. Viděli v tom zase jen démonický projev a byli přesvědčení, že se tím potvrdil jejich předpoklad. Židé mu řekli: "Teď jsme poznali, že jsi posedlý! Umřel Abraham, stejně i proroci, a ty pravíš: Kdo zachovává mé slovo, neokusí smrti navěky." Bylo jim jasné, že Ježíš vyslovil nesmysly. Vždyť Abraham přece zemřel! A právě to, že musel zemřít, i když byl Božím přítelem, bylo v zákonickém výkladu Písma považováno za důkaz moci smrti. I velicí Boží poslové, jejichž spisy byly považovány za posvátné, rovněž zemřeli. Jestliže Ježíš tvrdí, že ten, kdo zachovává jeho slovo, neokusí smrti a tedy nemusí zemřít, pak by musel být větší než Abraham i všichni proroci! Jsi snad větší než náš otec Abraham, který umřel? Také proroci umřeli. Co ze sebe děláš?

Takový je původ otázky, která musela být a také i byla vyslovována za všech dob až dodnes všude tam, kde lidé neuvěřili v Pána Ježíše. Co ze sebe děláš? Slova Pána Ježíše, kterými nás vybízí, abychom mu věřili, přesahují všechna lidská měřítká. Máme-li v něj opravdu věřit, pak musel tak mluvit. Věřit, totiž patřit v životě i smrti, v časnosti i ve věčnosti v bezpodmínečné důvěře někomu jinému mohu jen tehdy, je-li to skutečně ten, kdo přichází shůry od Boha a není jen obyčejný člověk, byť i člen největší a nejvznešenější společnosti. Stojí-li však přede mnou člověk, který o sobě prohlašuje, že je "zcela jiný", pak si musím zodpovědět otázku: Dělá ze sebe sám něco nadlidského, nebo je to zvláštní skutečnost, které se musím podrobit? Lze to říci i takto: Ježíš je buď démon, posedlý člověk s chorobnou

ctižádostivostí a sebevědomím - s čímž se ovšem nesrovnává hluboký pokoj, který z něho vyzářuje - anebo je opravdu Božím Synem. Rozhořčená otázka co ze sebe děláš? má bližší pravdě, než všechny pokusy považovat Pána Ježíše za neškodného, velmi dobrého člověka anebo z něj udělat člověka pobožného. V tom jeho odpůrci měli pravdu: nebyl "pobožnístkář"! Proto existují jen dvě možnosti, buď odmítnutí: co ze sebe děláš? nebo vyznání, "můj Pán a můj Bůh", se kterým se jemu člověk vydává.

Ježíš odpověděl: "Kdybych oslavoval sám sebe, má sláva by nic nebyla. Mne oslavuje můj Otec, o němž vy říkáte, že je to váš Bůh." Co měl Pán Ježíš jiného odpovědět? Jeho odpůrci měli pravdu. Kdyby si to všechno, o čem mluvil, přivlastňoval sám a dělal se větším nad všechny biblické osobnosti, pak by to bylo marné. Ale on to nedělal. Opět jim mohl vydat svědectví a oni měli tomu věřit: Bůh, kterého v celých svých dějinách nazývali svým Bohem, je jeho Otec, a ten jej oslavuje. Je to zlé, že jej nazývají "svým Bohem", když jej ve skutečnosti vůbec neznají. Asi dobře znají židovské dějiny a z horlivého vyučování farizeů a zákoníků se mnoho dověděli o Bohu. Jsou si jisti, že jsou jediným národem na světě, který zná pravého Boha. Vy jste ho nepoznali. Jejich domněnka je lež, která otravuje celý jejich život, celé náboženství a právě z nich, horlivců pro Boha, dělá lháře³³¹. Naopak, právě takovým lhářem by byl Pán Ježíš, kdyby popřel, že Boha zná. Kdybych řekl, že ho neznám, budu lhář jako vy. Proto vydává svědectví: Ale znám ho a jeho slovo zachovávám. Tak vidím vyvrcholení konfliktu. To, co u Pána Ježíše označili jako opovážlivost, domýšlivost, posedlost, je pravdou od Boha. A tam, kde proti Pánu Ježíši vystupovali s vášnivou horlivostí v domněnku, že obhajují Boží pravdy, byli lháři. Evangelium ukazuje, z jak hlubokého konfliktu mezi Pánem Ježíšem a zbožnými lidmi tohoto světa vyrostl jeho kříž. Chce nás naučit správně chápat,

331 Zde se znovu potvrzuje to, co jsme si řekli o smyslu slova lež v 8,44.

protože každý posluchač poselství kříže a každý čtenář evangelia stojí před stejnou volbou mezi hněvem a vírou.

56 Pán Ježíš věděl, že všichni tito posluchači žili dějinami. "Jsme potomky Abrahamovými" - tak mu odpověděli, proto jim musel něco říci o vztahu Abrahama k němu, k Pánu Ježíši. Jestliže požaduje, aby mu věřili, chce-li být skutečně "více než Abraham" a dává-li přísliby, kterých by se Abraham nikdy neodvážil -, jak je to potom s jeho vztahem k Abrahamovi? Pán Ježíš nezůstal dlužen odpověď. Váš otec Abraham zajásal, že spatří můj den; spatřil jej a zaradoval se. Zatím co si oni mysleli, že Pána Ježíše nepotřebují, a proto k němu ani nešli, aby od něj získali život s radostí (5,40), Abraham s radostným očekáváním vyhlížel den Pána Ježíše³³². Velké zaslíbení o požehnání pro všechna pokolení na zemi se přece mělo a mohlo naplnit teprve v Abrahamovu potomstvu. Proto Abraham vyhlížel tohoto svého potomka (Ga 3,16!), který měl završit dějiny spásy dokonáním díla záchrany, ty dějiny, které Bůh započal povoláním Abrahama. Zajásal, že jednou dojde k tomuto naplnění. A Pán Ježíš věděl, že nezůstalo jen u tohoto očekávání a prorockého pohledu³³³. Spatřil jej a zaradoval se. Pán Ježíš neříká, jak se to stalo. Když na hoře proměnění přišli k Pánu Ježíši velcí mužové Starého zákona, Mojžíš a Eliáš, a mluvili s ním o jeho odchodu (Mt 17,3; L 9,30n), proč by právě tak Abraham nemohl mít živou účast na Pánu Ježíši a jeho poslání a radovat se z něj?

57 Židé mu řekli: "Ještě ti není padesát, a viděl jsi Abrahama?" Tím, co Pán Ježíš řekl o Abrahamovi, byli tak vyvedeni z míry, že jeho slova nevědomky překroutili. Pán Ježíš

332 Mezi Židy se hovořilo o "dnech Mesiáše", protože očekávali, že ve své pozemské činnosti se projeví jako vysvoboditel a vládce Izraele. Proroci však hovořili o "dni Jahve", protože prohlédli k Božím dokonávajícímu jednání. Pán Ježíš se prokazuje jako Mesiáš, ale skrze něho se nenaplní očekávání národa. To se naplní teprve vlastním konečným činem Božím. Proto mluví o "svém dni" v jednotném čísle.

333 Na tento pohled Abrahama měli učitelé Izraele různé názory. "Jochanan Zachai řekl: Bůh zjevil Abrahamovi tento, a ne budoucí svět" (Schlatter).

řekl, že Abraham viděl jej a jeho den. Židé to však pochopili tak, jako by Pán Ježíš tvrdil, že sám viděl Abrahama. O stáří Pána Ježíše nám tento výrok neříká nic. Ještě ti není padesát - v tehdejší době to byl přibližně průměrný věk člověka. "Ještě nejsi stařec a chtěl jsi vidět Abrahama"³³⁴.

Pán Ježíš to nechal tak, neopravoval jejich názor, ale 58 navázal právě na toto tvrzení Židů svědectvím, které však nepřineslo nějaké vyšší poznání, než co Pán Ježíš sám o sobě řekl v jiných božských projevech. Doposud tato rozmluva byla všeobecná, nenázorná, "dogmatická". Ale teď se jeho svědectví stalo konkrétním a odkrylo se v plné skutečnosti před Židy i před námi. Ježíš jim odpověděl: "Amen, amen, pravím vám, dříve než se Abraham narodil, já jsem." To jeho já jsem zaznělo ve svém absolutnu jako vystoupení věčné existence, Boží bytosti před Židy, před námi. Pán Ježíš si přisvojil právo nejen být "větším" než jejich otec Abraham, ale dokonce proti historickému Abrahamovi stát na výšinách věčnosti³³⁵.

Chápeme bezprostřední reakci Židů. Tu se chopili kamení 59 a chtěli je po něm házet. V podobné situaci jsou jen dvě možnosti: buď padnout před Pánem Ježíšem, vzývat jej a odezdat se mu, anebo jej kamenovat jako blázna a rouhače. A Židé, kteří se tenkrát chopili kamení, mu rozuměli lépe než dnešní Izraelci, kteří jej chtějí uctívat vedle Abrahama jako významného člena svého národa.

Bylo možno v chrámě se jen tak "chopit kamení"? Za dob Pána Ježíše se na chrámě ještě stále pracovalo. Jistě na nádvořích bylo dostatek kamení. Tak i Josephus několikrát

334 V padesáti letech skončila povinnost platit dvoudrachim jako chrámovou daň; bylo to jakési osvobození od daně ve stáří. A tak i Mt 17,24 ukazuje, že Pán Ježíš neměl ještě padesát let.

335 Rozdíl mezi časností a věčností je kvalitativní ne kvantitativní. Věčnost není jen "velmi dlouhá doba". Ani nejdelší čas ještě neznamená věčnost. Pán Ježíš to vyjadřuje tím, že věčně přítomné "já jsem" klade do protikladu k tomu, že "byl", narodil se.

popisuje kamenování v chrámě. Ježíš se však ukryl v zástupu a vyšel z chrámu. Bible nám nevypráví, jak to udělal. Ani na tom nezáleží. Vzpomeňme si na to, co jsme si už ve 4,3 řekli o "ústupu" Pána Ježíše. On nevedl lidský boj. Jeho jednání v tomto zápase proto nemohlo mít nic společného s lidským hrdinstvím. Pán Ježíš nebyl zmocněn k tomu, aby zdolal své nepřátele vnější mocí. Byl povolán k utrpení. A toto utrpení mělo vyvrcholit vyvýšením na kříži. Jeho úkolem nebylo dát se ukamenovat v tuto hodinu. To nebyl kalich, který měl vzít z ruky Otcovy. Jeho kalich byl nekonečně těžší a trpčí.

UZDRAVENÍ SLEPÉHO

Jan 9,1-7

v. 2: 2K 20,5; L 13,2
 v. 3: 11,4
 v. 4: Jr 13,16; J 5,1
 v. 5: Mk 8,23; J 8,12; 12,35
 v. 6: Mk 8,23
 v. 7: 2K 5,10

1 Další zpráva nemusí dějově navazovat bezprostředně na 8,59. Evangelium nám chce ukázat, že mocné působení Pána Ježíše nezadrží ani na chvíli stále prudší nepřátelství jeho protivníků. Pán Ježíš se sice musel ukryt a odejít z chrámu, avšak hned cestou uviděl člověka, který byl od narození slepý. Nechtlížel se ustrašeně po svých pronásledovatelích, měl otevřené oči pro bídu tohoto světa, která mu vyšla vstříc v osobě slepého od narození. To, že je to slepota od narození, poznal Pán Ježíš svým pronikavým pohledem hned, nebo předcházel rozhovor, o kterém Jan ve své stručnosti nenapsal?

2 I učedníci zpozorovali tuto bídu, ale sama o sobě se jich nedotkla. Zajímala je úplně jiná otázka. Jeho učedníci se ho zeptali: "Mistře, kdo se prohřešil, že se ten člo-

věk narodil slepý? On sám, nebo jeho rodiče?" Židé ovlivňování zákonem žili v představách odplaty. Z osudu člověka se dala vyčíst buď jeho zbožnost nebo hřích. Bůh má zálibu v pobožných lidech, proto se jim vede dobře. Naproti tomu neštěstí, bída a nemoc jsou příznaky toho, že byl spáchán zvláštní hřích, který vyvolal Boží hněv a trest. To, co Mojžíš a proroci zvěstovali izraelskému národu o jeho dějinách a co Izrael neustále prožíval ve štěstí i v neštěstí (5M 28; 2Kr 20; Pl 3,43-45), mnozí vztáhli na jednotlivce a jejich osud (viz řeči Jobových přátel). Bylo to tak hluboce zakořeněno v srdcích, že bylo zcela běžné, když při pohledu na trpícího (např. slepce) zvolali: "Buď veleben spravedlivý soudce." Otázka učedníků byla tedy samozřejmá, ukazuje nám však, jak tvrdé a nemilosrdné muselo být toto zákonické myšlení.

Pán Ježíš však nezačal provádět rozbor a příčinu hříchů, který se mohl skrývat za těžkým údělem slepce. Nezajímaly ho lidské příčiny, ale božský cíl. Ježíš odpověděl: "Nezhřešil ani on, ani jeho rodiče; je slepý, aby se na něm zjevily skutky Boží." Není tedy člověk tím, kdo něco dělá, a Bůh tím, kdo odplácí. Bůh je v tvůrčí práci, on otevírá oči, které ještě neviděly. Učedníci se měli naučit chápat Boha úplně jinak. Ve světle tohoto poznání Boha i utrpení a bída nabývají nový smysl. Pro slepého od narození uzdravení Pánem Ježíšem bude znamenat jedinečný zážitek, který převáží všechno trápení a dá jeho životu nový směr.

336. Odmítnutí takového zákonického myšlení by nám však nemělo bránit v tom, abychom viděli skrytou pravdu. Bůh odplácí spravedlivě. Myšlenka odplaty u apoštola Pavla i u samého Pána Ježíše je jasná a povzbuzující. A tak v jednotlivých případech může být skutečně souvislost mezi hříchem a nemocí. Sám Pán Ježíš to řekl v 5,14. Učiníme tedy dobře, budeme-li se ve svých nemocích ptát, zda je na nás Bůh nadopuatil pro naše konkrétní hříchů.

337. Podobné zkušenosti mají všichni, kteří prožili, že je Bůh uvedl do těžké situace, aby jim pak prokázal svou úžasnou a mocnou pomoc. Nechtěli by jinak žít a svou situaci měnit s těmi, kteří žili bez utrpení, ale také bez podivuhodných zkušeností s Bohem.

I.

Nemoc jako trest.

II.

Nemoc jako

panace duchovní

4 Boží skutky mají být zjevné. Bůh to však ve své milosti zařídil tak, že jeho dílo konáme "my". Musíme konat skutky toho, který mě poslal, dokud je den. Pán Ježíš zahrnuje do práce i své učedníky, protože jeho vlastní dílo bude pokračovat v jejich životech³³⁸.

Toto Boží působení skrze "nás" má však svůj čas. Může být konáno pouze dokud je den. Přichází noc, kdy nikdo nebude moci pracovat. Všichni Boží posloupové žili v přesvědčení, že rozhodně je nutno vykupovat čas pro Boží dílo, protože je omezený. Dokud je den - nikdo neví, jak dlouho bude tento den trvat. Zcela nepozorovaně a rychleji, než si myslíme, může přijít noc, která práci znemožní. Pán Ježíš zde hovořil o dnů a o noci natolik neurčitě, že při výkladu nemáme právo chtít jednoznačně určit to, co Pán Ježíš nezjevil. "Noc" může znamenat přirozené zakončení našeho života smrtí. Pán Ježíš se zde však díval na násilné přerušování svého díla nenávistí svých nepřátel. Když Jidáš odešel od poslední večeře Pána Ježíše s učedníky, aby jej zradil, byla noc (13,30). A v dějinách církve Pána Ježíše přišla noc pro leckteré započaté dílo různými způsoby, jako změnou světové situace, přivřením předtím otevřených dveří, v neočekávaném vzniku protiproudů. Noc může konečně také znamenat antikristovu světovou říši, ve které už církev Pána Ježíše nebude moci pracovat. Pán Ježíš svými slovy myslel na to všechno právě proto, že nehovořil o "určité noci" (se členem), ale o noci všeobecně (bez členu), která ukončí naši práci. Pak už nebude moci nikdo pracovat, ani ti nejodhodlanější, nejsilnější a nejschopnější.

5 Toto závažné dokud platilo i pro pozemskou činnost Božího Syna. Pokud jsem na světě, jsem světlo světa. Slovo světlo zahrnuje všechno: osvětlení, pomoc, uzdravení, vysvo-

338 Některé důležité rukopisy místo "my" mají "já". Toho se přidržuje i revidovaný Lutherův překlad. Jak by se však při opisování mohlo vůbec použít zájmeno "my", když v původním textu bylo jednoduché "já"? Náhrada nevhodného "my" slůvkem "já" je naproti tomu snadno pochopitelná. A tak zřejmě varianta s "my" bude původnější.

bození, oživení. Pán Ježíš nejen že konal jednotlivé skutky, ale ve své osobě také tím vším je, a proto také jeho činnost bez ustání pokračuje. Z věcného hlediska tato věta poukazovala na zvláštní Boží dílo, které se mělo uskutečnit. Světlo světa nemůže zanechat člověka ve tmě slepoty.

Když to řekl, plivl na zem, udělal ze sliny bláto, potřel slepému tím blátem oči a řekl mu: "Jdi, umyj se v rybníce Siloe, (to jméno znamená Poslaný)". On tedy šel, umyl se, a když se vrátil, viděl. I při této události se opět naše "systémy" hroutí. Ve 4,50 a 5,8 Pán Ježíš uzdravoval svým slovem bez jakéhokoli činu. Ukázala nám v tom Bible "zduchovnělého Krista", který božským způsobem pronáší své tvůrčí slovo? Zastáváme-li tento názor, pak budeme u případu uzdravení slepého pohoršeni. Pán Ježíš neesteticky udělal z hlíny bláto a potřel jím slepcevy oči. Stal se najednou dítětem své doby, v níž platila všeobecná domněnka, že lidská slina v sobě ukrývá zvláštní moc, a že tedy slina velkého divotvorce způsobí uzdravení? Proč Pán Ježíš jednal naprosto jinak než v předchozích případech? Evangelista Jan to nijak nevysvětluje, proto můžeme napsat jen své domněnky. Možná, že Pán Ježíš měl důvod, proč právě u tohoto bídného člověka použil zvyklosti své doby a způsobil mu prožitek uzdravení zrovna tímto způsobem. Slepce snad mohl snáze "uvěřit", když na sobě pocítil činnost Pána Ježíše a mohl svou víru spojit se skutkem "omytí". Protože se ho pak neustále vyptávali, jak byl uzdraven, měl možnost říci také něco konkrétního. Pro farizeje měla zpráva o přípravě bláta a jeho nanesení na oči slepého velký význam. Při uzdravení slovem bylo nejasné, zda jde o "skutek", který by se v sobotu neměl dělat, avšak to, co teď Pán Ježíš vykonal pro uzdravení, bylo jednoznačně "zakázaným" skutkem.

Písmo nejen podává zprávu o pokynu Pána Ježíše slepému, aby se umyl v rybníku Siloe, ale i vysvětluje význam jména Siloe jako Poslaný. Původní význam hebrejského slova byl "vyslání, vedení, výtok" a používalo se ho na označení umělého přívodu vody z pramene Gíhon skalním tunelem krále

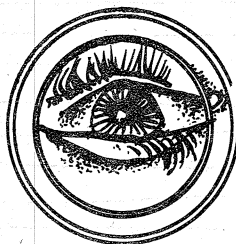
!!! Víra se musí projevit
Skutkem POSLÁNOSTI!

P.J. ví jak
 se slepci pod-
 dožhem pro-
 vzením sloven
 On ví jak se
 hoždem se
 přiblížit.
 On miluje
 konkretní
 láskou

Ezechiáše 2Kr 20,20 (do rybníka)³³⁹. Jan však mohl mít na mysli i to, že v Pánu Ježíši je pro nás voda, která "prýští k věčnému životu". Uzdravující moc není ve vodě rybníka, ale v tom, který byl poslán Bohem, aby se stal Zachráncem lidské bíd. Tak nám jméno Siloe připomíná 4,7.

Lover Slepý od narození poslechl, šel k rybníku Siloe a udělal to, co mu Pán Ježíš řekl. To byla víra, sice v zárodku, na svém počátku, projevila se však opravdově v konkrétní poslušnosti. Hned musela procházet protivenstvím, v němž se upevnila a prohloubila, až ji sám Pán Ježíš změnil v takovou víru, která se plně zaměřila na jeho osobu.

Amen

339 Viz A. Novotný: Biblický slovník, heslo "Siloe". Hebrejské slovo zní vlastně "Šíloach".

FARIZEOVÉ VYSLÝCHAJÍ UZDRAVENÉHO

Jan 9,8-34

- v. 8: Sk 3,10
 v. 10: J 7,43; Sk 2,22
 v. 27: J 7,13; 12,42; 16,2; 19,38; 20,19
 v. 24: J 7,19
 v. 31: Ž 66,18; PŘ 15,8.29; Iz 1,15; Sk 10,35
 v. 34: Ž 51,7

Uzdravení slepého proběhlo v klidu. Prohlédl tak, že 8 odešel a umyl se v rybníku Siloe. Zmínka o návratu v 7.verši 12 neznámá, že se vrátil k Pánu Ježíši a jeho učedníkům. Pán Ježíš totiž podle 1. verše odcházel před pronásledováním. Ve 12.verši čteme o tom, jak uzdravený slepec výslovně prohlašuje, že neví, kde Ježíš je. Teprve později se opět setkává s Pánem (v.35). Ale uzdravení nemohlo zůstat utajeno. Sousedé a známí si toho všimli a mluvili o tom. Sousedé a ti, kteří jej dříve vídali žebrot, se ptali: "Není to ten, kdo tu sedával a žebrot?" Jedni říkali: "Je to on". Jiní pak: "Není, ale je mu podobn." Evangelista tuto situaci líčí plasticky a připouští u lidí možnost omylu. Ale uzdravený vyvrátil tyto pochybnosti a prohlásil: Jsem to já. Samozřejmě, že se jej ptali, jak byl uzdraven, a tak jim o tom ve stručnosti vyprávěl. Pána Ježíše nazval prostě: Člověk jménem Ježíš. Teprve později při výslechu ze strany farizeů vyšlo najevo, že si přece jen o Pánu Ježíši vytvořil vlastní názor (v. 17; 31-33). Rádi bychom věděli něco o tom, co vnitřně prožíval, když se mu před očima otevřel neznámý svět v barvách a když teď krásně viděl to, co dříve mohl jen s námahou ohmatat. Ale Bible je v tom (stejně jako vždy) velmi zdrženlivá. Důležité jsou skutečnosti a ne subjektivní postoje a zážitky.

Také se nic nedovídáme o úžasu a radosti sousedů. Ne- 13
 byla to pro ně dokonce nebezpečná a podezřelá záležitost? 15
Přivedou toho, který byl dříve slepý, k farizeům. Farizeové

byli pro národ něčím podobným jako správní orgány. Tak, jak se uzdravený malomočný musel ukázat kněžím a nechat si jimi vystavit osvědčení, i v tomto případě měli náboženští odborníci posoudit, jak je třeba hodnotit zázrak uzdravení. Pravděpodobně i sousedům bylo podezřelé, že k uzdravení došlo v sobotu. Toho dne, kdy Ježíš udělal bláto a otevřel mu oči, byla totiž sobota. Farizeové se však při vyšetřování nezabývali pouze tímto činem. Chtěli vědět něco bližšího o uzdravení. Proto se ho farizeové znovu dotazovali, jak nabyl zraku. Odpověď uzdraveného byla ještě stručněji, než při jeho rozhovoru se sousedy. A on jim řekl: "Položil mi bláto na oči, umyl jsem se a vidím."

- 16 Můžeme si v tom opět všimnout, jaký má význam "skutečnost". O myšlenkách a názorech se mohou vést nekonečné spory. Skutečnosti se však nedají popřít a nutí k zamyšlení. Tak došlo k roztržce mezi samotnými farizeji. Jedni byli se svým úsudkem hned hotovi: Někteří z farizeů říkali: "Ten člověk není od Boha, protože nezachovává sobotu". Potvrdilo se to, co jsme si v 8,46 řekli o bezhříšnosti Pána Ježíše. Pro farizeje byl jeho hřích jasný: porušuje sobotu. Nemůže tedy být od Boha. A přece i mezi farizeji byli lidé, kteří nemohli jen tak lehce pominout skutečnosti. Jiní naopak říkali: "Jak by mohl hříšný člověk činit taková znamení?" Bylo to výsledkem úvah, které se projevily již otázkou učedníků na začátku evangelia. Do jakého problému nás uvádí? Jestliže někdo zázračně uzdravuje, musí být přece zbožný a Bohem poslaný, avšak člověk, který přestupuje přikázání o sobotě, "nemůže" být od Boha. A došlo mezi nimi k roztržce. V této roztržce se znalci zákona obrátili na laika, který na sobě pocítil skutek Pána Ježíše a zeptali se ho na jeho názor o osobě Pána Ježíše. Řekli tedy znovu tomu slepému:

- 17 "Za koho ty jej pokládáš, když ti otevřel oči?" Snad doufali, že se Ježíš stane uzdravenému (podobně jako jeho sousedům a známým) nějak "nebezpečný". Ale on odpovídal: "Je to prorok". Uzdravený zklamal očekávání. Přestože to byl tak velký div (v.32), nepomyslel, že by Ježíš mohl být

Mesiášem. Považoval jej za jednoho z těch Božích mužů, o kterých do té doby jen slyšel a četl. Teď takový prorok je mezi nimi. Z toho současně můžeme poznat, že podle tehdejší představy hlavním projevem proroka nebylo předvídání budoucnosti, ale zmocnění od Boha. Kdo se s Boží pomocí může pozvednout nad obyčejný a průměrný život a dokáže dělat velké činy, je prorok. Jak velká touha byla po tom, aby ve zvlášť vyvolených Božích poslech byl skutečně přítomný živý Bůh.

Další skupinka lidí, kteří jsou opět nazváni Židé³⁴⁰, 18
chtěla vyřešit roztržku mnohem jednodušeji. Vždyť ta vzrušující událost nemusí být vůbec pravda. Je třeba jen celý případ důkladně prošetřit a pak se ukáže, že vlastně k žádnému zázraku nedošlo. Ten uzdravený člověk je zřejmě mládenec. Ještě žijí jeho příbuzní? Ano, dokonce žijí i jeho rodiče. Tak musejí být předvedeni. Židé nevěřili, že byl slepý a že prohlédl, dokud si nezavolali jeho rodiče a nezeptali se jich: "Je to váš syn, o němž říkáte, že se narodil slepý? Jak to, že nyní vidí?" Rodiče mohli potvrdit skutečnost: tento mládenec je jejich syn, narodil se slepý a nyní vidí. O samotném uzdravení nemohli nic říci. Jako praví svědkové uvedli jen to, co opravdu sami věděli. Jejich slova však zdůraznila: Víme, že je to náš syn a že se narodil slepý. Jak to, že nyní vidí, to NEVÍME, a kdo mu otevřel oči, také NEVÍME. To svědčilo, že s tím nechťeli mít nic společného. Jeho se zeptejte, je dospělý, ať mluví sám za sebe!

Jeví se nám v tom odpor prostých lidí vůči vrchnosti, 22
která je předvolala k takovému výslechu. Strach z nepříjemnosti 23
byl silnější, než radost z uzdravení jejich syna, kterou přesto jistě měli. Tento strach byl opodstatněný. To řekli jeho rodiče, protože se báli Židů, neboť Židé se již usnesli, aby ten, kdo Ježíše vyzná jako Mesiáše, byl vyloučen ze synagógy. Proto řekli jeho rodiče: "Je dospělý, zeptejte se ho!" Vyloučení ze synagógy nebylo ještě úředním

340 Viz výklad k 1,19.

výnosem velerady. Zatím se o tom hovořilo jen mezi představiteli národa. Není to tedy "rozpor" s 16,2, kde Pán Ježíš mluví o "klatbě" jako o opatření budoucnosti. Pod vlivem farizeů a zákoníků přívrženci Pána Ježíše mohli být velice rychle vyobcováni ze všech synagóg. Tak by se stali psanci, s nimiž nikdo nechtěl mít nic společného. V takových případech mnoho záleželo na mínění národa. Podle postoje rodičů uzdraveného vidíme, jak tyto vyhrůžky byly účinné. Z kapitoly 12,19 víme, že z celkového pohledu farizeové a zákoníci ztroskotali na postoji národa. I ve Skutcích apoštolů se setkáváme s tím, jak všechno záviselo na souhlasu národa. Podle Sk 4,21 a 5,26 s ohledem na lid nemohli proti apoštolům nic vážnějšího podniknout; ale podle 7,56 již nic nestálo v cestě proti ukamenování Štěpána. A podle 12, 1-3 Herodes mohl zabít apoštola Jakuba a zatknout Petra, protože se to "Židům líbilo" a postoj národa se všeobecně změnil proti církvi.

24 S rodiči se nedalo nic podnikat, ti už pověděli vše. A tak došlo k druhému výsledku slepého od narození. Zavolali tedy ještě jednou toho člověka, který byl dříve slepý, a řekli mu: "Vyznej před Bohem pravdu! My víme, že ten člověk je hříšník." V těchto slovech zazněl určitý soud "odborníků", kteří "vědí" všechno. Písmo to zdůrazňuje jejich: My víme. A když jsme rozhodli "my", pak se tomu tento mladý laik musí také podrobit. Proto jej slavnostně a biblicky oslovili jako kdysi Jozue Achana (Jz 7,19): "Vyznej před Bohem pravdu!" Vyznání víry je jediný způsob, jak hříšník může vzdát poctu Bohu. Nemá myslet na sebe a na svůj osud, ale má vyvýšit Boha. Ale záleželo jim opravdu na Bohu, jako kdysi Jozuovi šlo o Boží čest? Nešlo jim ve skutečnosti o vlastní čest a nejednali z nenávisti vůči Ježíši? Na roztržku ve vlastních řadách zapomněli. Pravdu musí mít oni a ne Ježíš. Uzdraveného musí přimět k doznání! Vnitřní nejistota a špatné svědomí mohou vést k fanatismu.

25 Ale mládenec se nedal. Nehodlal se s nimi hádat o je-
27 jich teologickém názoru na Pána Ježíše. Byly mu jasné sku-

tečnosti, na kterých se nedalo nic překrucovat. Odpověděl: "Je-li hříšník, nevím; jedno však vím, že jsem byl slepý a nyní vidím." Jistě, to ani farizeové nechtěli napadnout, ale "jak" došlo k uzdravení? Nebyla v tom nějaká kouzla? Řekli mu: "Co s tebou učinil? Jak ti otevřel oči?" Uzdravený slepec cítil neupřímnost takové otázky. Na tom jim nezáleželo, jak se to všechno událo, chtěli jen vyzvědět něco, co by se jim hodilo jako důkaz proti Ježíši. Pro upřímné smýšlení mladého muže to bylo zavrženíhodné. Odmlít jejich otázku s ironií. Odpověděl jim: "Již jsem vám to řekl, ale vy jste to nevzali na vědomí. Proč to chcete slyšet znovu? Chcete se snad i vy stát jeho učedníky?"

Farizeové pochopili trapnost své situace, proto také prudce reagovali. Osopili se na něho: "Ty jsi jeho učedník, ale my jsme učedníci Mojžíšovi. My víme, že k Mojžíšovi mluvil Bůh, o tomhle však nevíme, odkud je." Rozhořčeně odmítli tuto opovážlivost nazvat se učedníky Ježíše. Mohli se chlubit tím, že jsou učedníci Mojžíšovi. V zachovávaní tradic se cítili bezpečně. O Mojžíšovi se v Písmu jasně hovoří. Jako Mojžíšův učedník je člověk jistý. Naproti tomu Ježíš tuto jistotu rozbíjí a bourá základy, na nichž je postaven celý jejich život i náboženství³⁴¹. A přitom o tomto Ježíšovi nikdo neví odkud je. Svě neslýchané požadavky nemůže ničím "dokázat". Připomeňme si slova Pána Ježíše v 5, 46. Kdyby jeho protivníci "věřili" Mojžíšovi, kdyby se opravdu podřídili Mojžíšovu slovu a chtěli skutečně konat Boží vůli (7,17), pak by také měli otevřená uši a srdce pro Pána Ježíše a poznali by v něm vlastní Boží přítomnost ku pomoci. Opět vidíme propastnou hloubku konfliktu. To, co zde vystupuje proti Pánu Ježíši, je vášnivá "pobožnost", která se odvolává na starou svatou autoritu.

341 Při každém probuzení se v církvi odehrává něco podobného. Těm, kteří ulpěli na starých a vžitých poměrech, se nový život z Boha zdá být neoprávněný, ba dokonce nebezpečný a nakažlivý. S přesvědčením bývá potlačován. Dějiny reformace a probuzeneckých hnutí skýtají názorné příklady této skutečnosti.

30 Prostému laikovi však jde o holá fakta. Ta si nedá
 33 vzít. Slepec přece byl uzdraven Pánem Ježíšem neslychaným
 způsobem. Tato skutečnost je právě tak jistá jako "poznání"
 těch, kteří ho vyslyšali. "Diví" se nevědomostí "znalců".
Ten člověk jim odpověděl: "To je právě divné: Vy nevíte,
odkud je - a otevřel mi oči!" Nepřátelé Pána Ježíše zasa-
 huje přesně v nejcitlivějším místě. Opravdu nevěděli odkud
 je? Nepodal Ježíš žádné "důkazy" svého poslání? "Nikdo ne-
 může činit ta znamení, která činíš ty, není-li Bůh s ním",
 právě tak to řekl jeden přední muž z jejich vlastních řad
 a potvrdil to oním "víme" (3,2). Pročpak oni, učení teolo-
 gové, nevědí to, co je jasné prostému laikovi? Když ulpěli
 na skutečnostech minulosti, na Boží rozmluvě s Mojžíšem na
 Sinaji, proč prohlédli skutečnosti dneška? A tak jim vyšel
 vstříc rovněž se slovem "víme". Víme, že hříšníky Bůh ne-
slyší, slyší však toho, kdo ho ctí a činí jeho vůli. Co je
svět světem, nebylo slycháno, že by někdo otevřel oči sle-
pého od narození. Teď mohl stejně dobře jako oni vyvodit
teologické důsledky, a proti jejich úsudku o Ježíšovi po-
stavit svůj: Kdyby tento člověk nebyl od Boha, nemohl by
nic takového učinit.

34 Farizeům nezbývalo nic jiného, než se na něj obořit a
 použít násilí. Odpověděli mu: "Celý ses narodil v hříchu,
a nás chceš poučovat?" A vyhnali ho. Vrátili se ke stejné
 myšlence, kterou jsme slyšeli na začátku této kapitoly z úst
 učedníků Pána Ježíše. Protože se tento muž narodil slepý,
 pak to musel být velký hříšník, který se celý narodil v hří-
chu. Nějakou bližší představu o tom, jak se mohl celý v hří-
chu narodit, neměli, a ani ji nepotřebovali. Byli nesmírně
 pobouřeni, že takový hříšník chce je, spravedlivé učitele
 Izraele, poučovat. Přikročili k provedení toho, na čem se
 již dříve mezi sebou dohodli, i když uzdravený zatím v Je-
 žiši nepoznal Mesiáše: vyhnali ho. Musel opustit prostor,
 ve kterém s ním mluvili, avšak slova: "Ven s tebou! S tebou
 jsme skončili!" ulpěla na mladém muži jako skvrna. Nemohl
 pak obstát nikde, kde byli farizeové a zákoníci. Ten, který

měl být svědectvím o Boží milosti a podnětem k velebení Boha pro jeho soucit, pro zaslepení nepřátel Pána Ježíše se stal tím, kdo hanobí "zbožné" a protiví se jim.

SLEPÍ VIDÍ A VIDOUcí JSOU SLEPÍ

Jan 9,35-41

- v. 37: J 4,26
 v. 39: Mt 11,5.25; 13,11-15; L 2,34; Sk 9,8; 13,11
 v. 40: Mt 15,4
 v. 41: PŘ 26,12; J 15,22.24

Ježíš se dověděl, že ho vyhnali. Dověděl se o osudu 35
 člověka, kterého uzdravil. Co si o tom myslel, není zazna- 38
 menáno. Ale pak ho vyhledal. Řecké slovo "vyhledal" může
 znamenat nalezení po usilovném hledání, ale také náhodné
 setkání. Přesto Pán Ježíš člověka, kterého se ujal, neopus-
 til v této situaci. Můžeme předpokládat, že se na něj vě-
 domě pamatoval. Jestliže slyšel o jeho vyhnání ze synagogy,
 pak se jistě dozvěděl i o jeho statečném vyznání a rostou-
 cí víře. Zprvu jeho víra byla prostá, důvěřující poslušnost
 určitého pokynu Pána Ježíše. V pokušení a pod dotěrnými
 otázkami protivníků tato víra rostla a stávala se důvěrným
 poznáním osoby Pána Ježíše. Pán Ježíš je prorok. Je bez
 hříchu. Je zvláštním způsobem spojen s Bohem, je "od Boha".
 Pán Ježíš chtěl ještě více pozvednout jeho víru ke zralos-
 ti. Ježíš se dověděl, že ho vyhnali: vyhledal ho a řekl mu:
"Věříš v Syna člověka?"

Pán Ježíš zřejmě předpokládal, že slepý od narození ví
 o Synu člověka z Daniele 7 a rozumí tomu, co znamená slovo
 věřit. Vědět o Synu člověka podle Daniele 7 a dokonce oče-
 kávat jeho budoucí příchod ještě není "víra v Syna člově-

ka³⁴². V tomto smyslu věřili v Syna člověka i zákoníci a farizeové. Ale u uzdraveného se stalo něco jiného. On již Syna člověka potkal, důvěřoval mu, poslechl ho a zakusil jeho zachraňující moc. V této otázce Pána Ježíše se zdůrazněným oslovením ve druhé osobě jednotného čísla ("ty") bylo povzbuzení. Ty vlastně věříš v Syna člověka v důsledku toho, co jsi prožil. Jen musí spadnout poslední závoj, ještě musíš poznat, v koho jsi uvěřil. Proto je v protiotázce uzdraveného skryto více, než jsme si v prvním okamžiku pomysleli. Opravdu si měl myslet, že Syn člověka je někdo zcela jiný, a že mu jej teď Pán Ježíš představí? A kdo je to, pane, abych v něho uvěřil? Není v tom prosba: Pane, jsi-li ty sám tím vytouženým Synem člověka, jen řekni, abych ti mohl bezvýhradně věřit? Pán Ježíš se tomuto prostému muži - stejně jako dříve Samařské ženě - přímo zjevuje. Takové zjevení farizeům a zákoníkům nemohl dát. Ježíš mu řekl: "Vidíš ho; je to ten, kdo s tebou mluví." Teprve teď se nám odkrývá duchovní pravda o tom, jak uzdravený člověk slavně dostal "zrak". Slepý od narození "vidí" Syna člověka, Zachránce a Dokonavatele světa, kterého "moudří" představitelé nemohli poznat. V tomto znamení při uzdravení slepého je popsána podstata vzniku víry. Každý člověk je pro Boží pravdy "slepý od narození". Aby mohl získat opravdovou, živou víru, jeho slepota musí být zázračně uzdravena. Takový věřící vidí jeho slávu (1,14) a ví, že je to ten, kdo s ním mluví (8,24!).

Pán Ježíš tuto větu řekl v minulém čase³⁴³. Viděl jsi ho - provždy. Toto "viděl" je teď základem našeho života do doby, kdy jej "spatříme takového, jaký jest" (1J 3,2). V přítomné době je to on, kdo s tebou mluví. Znovu a znovu budeš poznávat, že je to ten, kdo s tebou mluví. Pán Ježíš

342 Na tom můžeme hodnotit nebezpečnou situaci, do níž se může dostat víra člověka. My bychom takovou známost a očekávání považovali již za "víru v Syna člověka". Tak mnozí křesťané věří v Boha a v Pána Ježíše, aniž by však v biblickém pojetí skutečně věřili.

343 Pozn.př.: Podle kralického překladu: "Viděl jsi ho".

je Synem člověka, kterého viděl Daniel.

Tak vznikla opravdová víra. On na to řekl: "Věřím, Pane," a padl před ním na kolena. Pravá víra vyvolala jasné svědectví, proto mohl vyznat: Věřím. Dále vedla k vzývání Pána Ježíše. Uzdravený před ním padl. To nebyla jen důvěra k dobrému člověku, který mu pomohl, ale ani posvátná hrůza před prorokem, Božím poslem. Tímto projevem byl v Pánu Ježíši uznán ten, který byl "na počátku u Boha" a kdo má Boží podstatu. Jak podivuhodně se slepému otevřely oči! Ve vztahu k Pánu Ježíši byl možný pouze jeden jediný postoj - padnout před ním. Kdyby to byl viděl některý z farizeů! Ježíš se nechává uctívat jako Bůh! Není-li právě tato úcta projevem rozhodnutí, k němuž by každý měl dojít, když slyší slova "Já jsem"? Ve vztahu k Pánu Ježíši jsou jen dvě možnosti - buď jej vzývat, nebo proklínat jako rouhače.

Pán Ježíš dal najevo, jak to všechno sám prožíval. 39
Představitelé Božího lidu, teologové, kteří se domnívali, že Boha velmi dobře znají, jej úplně odmítli, dokonce nenáviděli a chtěli jej zabít. Prostý nešťastný člověk, slepý od narození, před ním poklekl a poznal v něm Syna člověka. Co se to stalo? Jak si to vysvětlit? Ježíš řekl: "Přišel jsem na tento svět k soudu: aby ti, kdo nevidí, viděli, a ti, kdo vidí, byli slepí." Jeví se nám to tak, jako by se sám Pán Ježíš divil tomu, co ukázala skutečnost. To, co se dělo, nebylo v jeho úmyslu. Věděl, že jej Otec poslal, aby zachránil svět (3,17). Ale po těchto událostech musel poznat: Přišel jsem na svět k soudu. V této větě je pro "soud" použito slovo znamenající dokončený a uzavřený soud. Stalo se to, co bylo předpovězeno v 3,19. Pán Ježíš nesoudil, ale soud probíhal právě v něm jako v zachránci, jak to sám s pohnutím konstatoval. Jeho dílo záchrany se blížilo k cíli. Slepí budou vidět nejen tělesně, navenek, ale i vnitřně. Slepému od narození nebylo darováno pouze světlo pro jeho oči, ale i "pravé světlo", světlo věčného života. Ale současně ti, kdo viděli, se stali slepými. Kde jinde na celém světě měli být "vidoucí", ne-li Židé, a mezi nimi

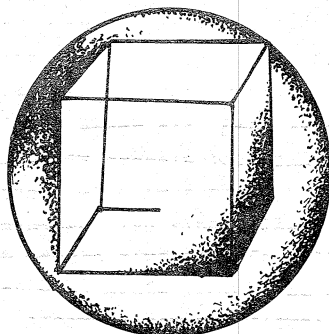
zvláště ti, kteří dnem i nocí studovali Písma a chtěli řídit svůj život přesně podle Božích přikázání? Ale Pán Ježíš právě tyto vidoucí viděl den ode dne zaslepenější. I my pro takové jednání používáme výraz odvozený od slova "slepý", tj. farizeové a zákoníci byli stále více zaslepeni. Byli slepí pro Boha, slepí pro Ježíše, slepí vůči svým sobě³⁴⁴.

- 40 Pán Ježíš musel na vážnost této situace upozornit ty,
41 na něž se slova o zaslepení vztahovala, a ukázat jim, že už ani nedovedou zpozorovat toto vlastní zaslepení. Farizeové, kteří tam byli, to slyšeli a řekli mu: "Jsme snad i my slepí?" Domnívali se, že vidí dobře. Cítili se natolik v pokušení, že je ani nenapadlo vztahovat slova Pána Ježíše na sebe. Proto měli podezření, že je znovu napadá. Ježíš jim odpověděl: "Kdybyste byli slepí, hřích byste neměli. Vy však říkáte: vidíme. A tak zůstáváte v hříchu." Pán Ježíš tímto ještě jednou poukázal na stav svých nepřátel. Opravdu byli vůči němu "slepí". Neviděli jeho pravdu. S vášní a přesvědčením bojovali proti němu. Ale právě toto již nebyla něžná přirozená, nic netušící slepota, která mohla pro ně znamenat polehčující okolnost a nikoliv hodnocení jako hřích nevěry³⁴⁵. Tak by ještě mohli být uzdraveni jako slepí od narození. Ale jejich slepota byla jiného druhu. Slepými se stali teprve tím, že odmítli slova Pána Ježíše. Byli slepí proto, že více milovali tmu nežli světlo, a že se postavili proti pronikajícímu Božímu světlu stále těsnějším spo-

344 Kdo jednostranně hovoří jen o radosti evangelia, nedocenuje hlubokou vážnost toho, že poselství o záchraně také odsuzuje. Evangelium je "smrtonosnou vůní vedoucí k zánubě" a "životodárnou vůní vedoucí k životu" (viz 2K 2,16).

345 Slovu Pána Ježíše odpovídá rozdí, který apoštol Pavel v 1K 14,23n klade mezi "nevěřící" a "neznalé". Nevěra, která zatracuje, je podle Nového zákona teprve úmyslné odmítnutí jasně prokazatelné vyslechnutého poselství o Pánu Ježíši. Kdo je takto "odmítá", bude se vždy cítit jako "rozvážný a moudrý člověk", který nepotřebuje záchránce a který právem odmítá "bláznovství" (1K 1,18). A právě proto je ztraceným člověkem.

jením s tmou. Protože přitom byli pyšní na své náboženské "poznání" a právě v tomto odmítání Pána Ježíše se považovali za znalce a tedy vidoucí - stále nám zní v uších jejich "víme, víme..." -, pak vzali na sebe odpovědnost. "Neviděl očima svýma" - tak ústy Izaiáše zněla Boží obžaloba, týkající se jeho lidu; byla to zároveň hrozba rostoucí zatvrzelosti (Iz 6,9n; Mt 13,13). Chlubit se svým zrakem při plné slepotě a v tomto domnění soudit a zavrňovat Boží světlo jako tmu, to je hřích³⁴⁶ a současně i trest za něj.

346 Pán Ježíš ve všech proslvech za hřích nepovažuje přestoupení v oblasti zvyklostí, ale hříšné zaslepení vůči němu. Samozřejmě, že tato hříšná slepota je spojena s vnitřními mravními vadami jako je ctižádost, žárlivost, úsilí o moc a nepravdivost.

OBRAZY ZE ŽIVOTA PASTÝŘE

Jan 10,1-21

- v. 1: Mi 2,12
 v. 3: Ž 95,7; Iz 43,1
 v. 7: Ž 118,20; Mt 7,13-15; 23,13
 v. 8: Jr 23,1-2
 v. 10-
 -11: Ž 23,1; Iz 40,11; Ez 34,11-23; 37,24; L 15,4-7;
 J 15,13; 1J 3,16; Žd 13,20
 v. 12: Sk 20,29; 1Pt 5,2n
 v. 14: 1M 4,1; 1K 8,2n; Ga 4,9; 2Tm 2,19
 v. 15: Mt 11,27
 v. 16: Za 14,9; J 11,52; Sk 10,34n; Ef 2,14-18; 4,5;
 Fp 2,8-9; 1Pt 2,25
 v. 17: Iz 53,10
 v. 18: J 5,26
 v. 19: J 7,43; 9,16
 v. 20: Mk 3,21; J 7,20

1 Je dobře, že 10. kapitola, nejznámější a nejoblíbeněj-
 3 ší z celé knihy, začíná důrazem: Amen, amen, právím vám:
Kdo nevchází do ovčince dveřmi, ale přelézá ohradu, je zlo-
děj a lupič. Povšimněme si, že v následujících obrazech
z pastýřského života není líčena idylka, natož oblíbená
představa odpočinku. Desátá kapitola popisuje pokračující
a nelítostný zápas, který se od 5. kapitoly neustále stup-
ňoval a na konci 8. kapitoly téměř vyvrcholil v ukamenová-
ní Pána Ježíše. I v 10. kapitole je tématem vlastního svě-
dictví Pána Ježíše jedinečná velikost jeho poslání a zpлно-
mocnění. A toto svědictví se současně stává i útokem na
tehdejší vůdce národa.

Pro pochopení tohoto úseku se musíme seznámit s teh-
dejším způsobem chovu dobytka. Hospodářství se stájemí a
loukami v dnešním slova smyslu neexistovalo. Ovce různých
majitelů (podle 12. verše jsou nazváni vlastními pastýři)
byly umístěny ve "dvorech", tedy v obezděném prostoru pod
širým nebem. Do dvora (ovčince) vedla vrata, která byla
zejména v noci hlídána vrátným. Z ovčince pak byly ovečky

vyváděny buď samotným majitelem nebo placenými nájemníky na volné prostranství, aby si tam našly potravu. Záleželo na tom, aby pastýř pro své ovce našel dobré pastviny a především nezbytnou vodu (Ž 23). V horách byly ovce samy o sobě zcela bezbranné, vystaveny nebezpečí, že je přepadnou divoká zvířata, lev, medvěd či vlci. V boji o své ovečky pastýř musel být připraven nasadit vlastní život. Život takového pastýře velmi názorně popisuje David v 1S 17,34-37. Vypadal úplně jinak než idylický pastýřský život u nás.

S tímto poznáním můžeme pochopit obraz, který vyličil Pán Ježíš. Kdo nepřichází k ovcím dveřmi kolem vrátného, ale někde přeskóčí zeď, je člověk se zlými úmysly. Chce loupit a krást. Kdo však vchází dveřmi, není vetřelec, ale je pastýř ovcí. Vrátný mu otvírá, zná jej přece jako majitele ovcí.

Do ovčince přišel pastýř. Jsou tam však ovce různých majitelů. Jak mezi nimi najde své ovečky? Použije zvláštní způsob, který se snad může zdát nevhodný, ale který se používá i dnes: Volá své ovce jménem a vyvádí je. Majitel svá zvířata pozná, má je rád, a naopak, tyto ovce znají svého pastýře a jdou za ním.

Vlastní pastýřská služba začíná vyvedením ze dvora. Když je má všechny venku, kráčí před nimi a ovce jdou za ním, protože znají jeho hlas. Je to jedinečná skutečnost, že zvíře zná právě hlas svého pána. Slovo znají není jen pouhé konstatování³⁴⁷ "toto je náš pán", ale současně znamená také důvěru, se kterou se v očekávání svěřují svému pastýři a jdou za ním. Hlas pastýře překoná strach a přirozenou nedůvěru zvířete, která se okamžitě projeví, objeví-li se někdo "cizí". Za cizím však nepůjdou, ale utečou od něho, protože hlas cizích neznají.

Tato řeč Pána Ježíše je pravým podobenstvím, jak je známe ze zpráv synoptiků. Vyličil skutečné události ze života bez jakéhokoliv výkladu. Posluchač měl sám porozumět,

347 Toto slovo "znají" bude podrobněji vysvětleno jako základní téma ve verších 14-15 a 27. (viz též pozn.č.268).

I dnes se
vele využívá
použití :
ovce slyšela
na svého pastýře

4

5

6

proš se mluvilo o obrazu ze života a co mu měl říci. Pro pohození podrobností nebyla rozhodující intelektuální bystrost posluchače, ale vnitřní pohled na vlastní situaci, která v podobnosti byla objasněna. Proto i učedníci Pána Ježíše byli často bezradní, když chtěli rozumět takovému podobnosti (viz třeba Mk 4,1-9; 10,13-20). A tak ani ne-jme překvapení, když vůdcové národa, k nimž Pán Ježíš mluvil, si nevěděli rady s tímto obrazem ze života pastýře. Vždyť přece byli slepí pro Boha, slepí pro Ježíše i sami pro sebe. Toto přirovnání jim Ježíš řekl; oni však nepochopili, co tím chtěl říci. I když Izraelci bydleli v Jeruzalémě, lépe znali život pastýře než my dnes. Také v Starém zákoně byly často a různým způsobem použity obrazy ze života pastýře. Žalm 23. byl tehdy oblíben právě tak jako dnes, a navíc mu lépe a bezprostředně rozuměli. Veliké zaslíbení v Iz 40,11 zaznívalo v uších každého písmáka: "Jak pastýř pase své stádo." Izaiáš postavil (1,3) hluchému národu³⁴⁸ za vzor voly a osly, kteří "znají svého pána". Neutěšený stav Izraele byl znázorněn obrazem "ovcí bez pastýře" (1Kr 22,17; Iz 13,14; 53,6; Za 10,2). Proto také selhání vedoucích činitelů Izraele Bůh s pohrůzkou označil obrazem nevěrných, neschopných a zlých pastýřů (Jr 2,8; 10,21; Ez 34,1-10; Za 11,4-6). A při tomto hrozném selhání, které zapříčinilo úpadek Izraele, Bůh slíbil, že se sám ujme svého stáde, bude jeho pastýřem, že mu dá opravdové pastýře (Jr 3,15; Ez 34,11-16.23; Mi 5,3), jakými bývali Mojžíš (Iz 63,11) a David (Ž 78,70-72; Ez 37,24).

Právě zákoníci a farizeové měli všechny předpoklady, aby Pánu Ježíši rozuměli. Jak jsme si však vysvětlili již v osmé kapitole, naše "slyšení" a "chápání" nezáleží jen na našem všeobecném přehledu, ale velikou úlohu v tom hraje také náš vnitřní postoj. Náš "sluch" a naše "myšlení" jsou bezděčně řízeny vlastním já. A zde již první věta napadala osobu každého z posluchačů. Jak? Oni, povolání a vážení

348 Proto náboženský svět dodnes o vánočních znázorňuje jesle s volem a oslem.

vůdcové a strážcové národa prý někde přelezli přes ohradu jako "zloději a lupiči"! To se jich natolik dotklo, že už další obraznou řeč Pána Ježíše nepřipustili k srdci. Jestliže někdo nevešel branou důkladné přípravy a úředního zmocnění, ale vstoupil někudy jinudy, pak to byl právě sám Ježíš. Vnikl do ovčince Izraele neoprávněně, pokusil se nepřipustným způsobem uchvátit vládu a odmítl poskytnout jakékoliv důkazy svého zmocnění (2,18). Opět se zřetelně vynořil nepřekonatelný rozpor mezi Pánem Ježíšem a vůdci Izraele.

Pán Ježíš se proto ani zde nepokusil o dorozumění, a výklad podobenství podal s obnoveným zásadním svědectvím o sobě. Řekl jim tedy Ježíš znovu: "Amen, amen, pravím vám, já jsem dveře pro ovce. Všichni, kdo přišli přede mnou, jsou zloději a lupiči." Opět použil ono já jsem. V těchto slovech Pána Ježíše je obsažen konkrétní vztah k existenci Izraele, Božího "stáda". V příslušavém obraze označil sebe za dveře³⁴⁹, za jediný pravoplatný a skutečný příchod do ovčince, ve kterém je shromážděno Boží stádo. Ve svém důsledku to znamená, že k Božímu lidu lze přijít výhradně skrze Pána Ježíše. Kdo přistoupí k Božímu lidu jen tak sám od sebe, bez Pána Ježíše, podobá se muži, který přešel zeď do ovčince. Důvodem takového vstupu jsou sebecké cíle, proto je zloděj a lupič.

Těmi, kteří přišli před ním³⁵⁰, Pán Ježíš v žádném případě nemínil Jana Křtitele, jehož ctil jako Božího posla, a který svým svědectvím o Pánu Ježíši přišel k Izraeli opravdu dveřmi. Samozřejmě ani proroci nejsou postiženi tímto rozsudkem Pána Ježíše. Mluvili v Duchu Kristově (1Pt 1,11), a tak přicházeli k ovcím rovněž dveřmi anebo ovce ke dveřím přiváděli. Od dob Malachiáše (kolem 450 let před Kr.) však proroctví umlklo. Duchovní vůdcovství Izraele

349 On "neotvírá dveře", vždyť "je" jimi sám, a tedy nemůže být "vrátný".

350 Důležité rukopisy (Koiné a Sinaiticus) nemají výraz "přede mnou". Při vypuštění těchto slov by však pochopení věty nebylo snazší.

stále více přejímali zákoníci a farizeové. A nad nimi Pán Ježíš vynáší tvrdý rozsudek - nevešli dveřmi, ale vedli národ svévolně a sobecky, proto jsou zloději a lupiči. Pán Ježíš převzal rozsudek proroků nad nezodpovědnými pastýři Izraele (Jr 2,8; 10,21; Ez 34,1-10; Za 11,4-6) a vztáhl jej na vedoucí představitele v Jeruzalémě, s nimiž vedl zápas.

Je to hrozná skutečnost - v Boží církvi je možno horlivě pracovat a sebevědomě se považovat za pastýře, ale přitom být zlodějem a lupičem. Jen v Pánu Ježíši může člověk skutečně přijít dveřmi až k ovcím. Těmito dveřmi však není ani správné učení o Pánu Ježíši, ale pouze on sám, ve své osobě, svou bytostí a ve své lásce. Já jsem dveře pro ovce. Je nutno "do" Pána Ježíše vstoupit, žít v něm, "jíst" jej (6,57) a "pít" (4,14; 7,37), abychom jím opravdu prošli jako dveřmi k ovcím. Na Pánu Ježíši se rozhoduje o tom, kdo je pravý pastýř a kdo není. Chybí-li tento vztah, pak činnost v církvi musí nutně určovat jiné motivy - možná dokonale skryté a právě proto tak nebezpečné - a ty pak dělají z člověka lupiče, který chce žít jen z ovec. Lupiči v církvi připravují ovce ze zjištěných důvodů o věčný život.

Pán Ježíš k obrazu připojil: Ale ovce je neposlouchaly. Pozorujeme obtížnost střetů, které Pán Ježíš měl s vůdci národa. To, co řekl, nakonec nebylo vůbec vidět. Právě naopak! Nebyl to on sám, komu nejširší masy nerozuměly a neposlouchaly jej? Neodvrátili se od něj mnozí, včetně jeho vlastních učedníků, takže se nakonec musel ptát i Dvanácti: "I vy chcete odejít?" Nebyli snad farizeové a zákoníci ve všeobecné úctě? Neposlouchali je všude? A přece tato slova Pána Ježíše obsahovala hlubokou pravdu, která se zachovala až dodnes. Při vši úctě a všeobecné oblíbenosti farizeové a zákoníci nikdy opravdově nezasáhli nitro člověka. Nikdy nedokázali, aby "mrtví" slyšeli hlas Božího Syna a dosáhli života. Lidé se jim nikdy opravdu nesvěřili se svými vlastními těžkostmi a otázkami. Přijdou-li však lidé ke druhým "skrže Ježíše", a to i se svými chybami a slabostmi, pak se jim tito druzí svěřují, "poslouchají" slova, pak se dějí zázraky probuzení a záchrany.

Niz. sbc.
205

Proto Pán Ježíš změnil popis obrazu a díval se na je- 9
dnotlivce, kteří mají přejít ze smrti do života. Já jsem
dveře. Kdo vejde skrze mne, bude zachráněn. Pán Ježíš není
jediným pravým vchodem pouze pro ty, kteří chtějí sloužit
v církvi. Je osobně jedinými dveřmi k záchraně pro každého
jednotlivce. Člověk může patřit k zástupu zachráněných,
k církvi, k Božímu lidu jen tak, že vejde dveřmi, jimiž je
sám Pán Ježíš. Členy vykoupené církve se nestaneme ani na-
rozením, ani zvyky či tradicemi, ani svátostmi či nějakým
"vzrůstem". Je pravdou, že může existovat více cest, jimiž
se dostaneme před dveře. Nechceme podceňovat nic, co může
člověka upozornit na Pána Ježíše. Mnohostrannost a origi-
nalita Boží předešly u každého člověka je úžasná. Ale k ži-
votu nevede více dveří, je jen jedna cesta a jedny dveře.
Můžeme vejít jen skrze Pána Ježíše, a to v našem osobním
vztahu k němu.

Ale Pán Ježíš není dveřmi jen k záchraně, k počátku
nového života. Zůstává jimi neustále i v dalším životě za-
chráněného. Kdo jím byl zachráněn, bude vcházet i vycházet
a nalezne pastvu. Znovuzrozením se nestáváme samostatnými
lidmi, kteří mají sami v sobě to, co potřebují, a kteří
proto mohou žít odděleně. Tak jako ovce denně musejí pro-
cházet dveřmi, aby našly venku pastvu, je tomu i s každým
zachráněným po celý život bez ohledu na jeho věk. Neexis-
tuje "pastva", kterou bychom si našli bez Pána Ježíše a mo-
hli ji používat pouze pro sebe. Nalézt pastvu je možno jen
v Pánu Ježíši.

Rozdíl mezi Pánem Ježíšem a falešnými vůdci Izraele 10
(i církvemi od letnic po dnešní dobu) je zřetelně vidět
z této neustále se opakující zkušenosti duchovního života.
Přitom jde o rozpor v nejužší zaměření života. Zlo-
děj přichází, jen aby kradl, zabíjel a ničil. Službě v cír-
kvi vždycky hrozilo nebezpečí deformace, zneužití ovcí k
získání vlastní slávy, vlastních výhod. Přitom těmto "slu-
žebníkům" na životě ovcí nijak nezáleží. Mohou klidně za-
hynout, jen když pastýř prospívá. V příchodu Pána Ježíše a
v jeho službě však šlo výhradně o ovce a o jejich život.

Pán Ježíš nehledal nic pro sebe³⁵¹. Co by také hledal, vždyť jako Syn měl všechno! Jeho příchod pro něj samého znamenal jen odříkání a vydání se. Ale tím přinesl život druhým. Já jsem přišel, aby měly život a měly ho v hojnosti. Nikdo se nemusí bát, že by Pán Ježíš chtěl něco "vzít" nebo "uloupit". Jeho dílo představuje dar. Dává skutečný a pravý život, a přitom ne nějak úsporně a s obavami. Nespokojí se s tím, že by jeho učedníci měli jen kousek života, mající mít v hojnosti. Jak se tato slova Pána Ježíše během staletí za všech situací v životech nesčíslného počtu věřících naplnila!

11. Výklad podobenství se pak zaměřil ode dveří k samotnému pastýři. Opět zaznělo jedinečné prohlášení Pána Ježíše: Já jsem dobrý pastýř. Bůh s dlouhočekající a bolestnou trpělivostí pozoroval, jak nedostateční a zlí pastýři zanedbávají a kazí jeho lid. Slíbil, že se sám ujme svého stádece. V Pánu Ježíši tento slib plní. On sám, jediný pravý a dobrý pastýř přišel. Pán Ježíš mohl říci: já jsem tím, kdo nese všechny znaky dobrého pastýře. Já jsem tím, ve kterém se definitivně naplnil obraz pastýře, starodávný obraz pro království v Izraeli. Ve mně se naplnila slova z Ez 34,11-16 a Iz 40,11. Jaká je to slepota, jestliže to vůdové v Izraeli nepoznali a odmítli toto naplnění Božího zaslíbení.

Dobrý pastýř se musí nutně takto charakteristicky projevít: Dobrý pastýř položí svůj život za ovce. Život zloděje a lupiče je charakterizován přirozenou zásadou: pro sebe. Ze života Pána Ježíše intenzivně vyzařovalo: pro své ovce. Proč věčné slovo opustilo své místo ve slávě u Otce? Proč se toto Slovo stalo tělem a sdílelo naši existenci? Proč Logos bylo trpící, zkrvavený a umírající Boží služeb-

351 Pán Ježíš tak označil pokrytectví církevních vůdů své doby: "Béda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Vyjídáte domy vdov pod záminkou dlouhých modliteb" (Mt 23, 14). Žádný kazatel a pastýř by to však neměl říkat příliš odvážně, aby nebyl také přistižen (1K 9,27).

ník? Je jen jedna odpověď: Pro své ovce, kvůli nám! Výpověď Pána Ježíše jsme zvyklí slyšet v tomto znění: "Dobrý pastýř položí svou duši za ovce". Tak to čteme i v některých novějších překladech. Je to správné, protože židovské "nefeš" a řecké "psyché" (česky "duše") neoznačují "duši" v přísném dogmatickém nebo filosofickém smyslu, ale jako "životnost" bytostí. Proto mohou být někde přeloženy i jako "život". Na druhé straně právě v tomto textu není použito výrazu "bios" nebo "zoe", jak by čtenář pro obvyklý překlad slovem "život" předpokládal, ale "psyché = duše". Z obsahového důvodu nemůžeme si zvolit libovolný překlad. "Položit život" totiž znamená jednoznačnou a v podstatě pasivní myšlenku na smrt. Potom by to však mohlo znamenat, že se Pán Ježíš stal dobrým pastýřem teprve v hodině své smrti. Když Jan napomíná v 1J 3,16, že máme také "položít duši za své bratry", pak jistě neměl na mysli, že všichni křesťané mají zemřít za druhé. Myslel na "celkovou připravenost", na ochotu vydat celou "duši". Tak tomu má být mezi námi v lásce stále. Stejně to chápal i E. M. Arndt, který doslovný překlad použil ve své písni: "Kdo cele duši vydá, dosáhne korunu". Pro takový postoj připravenosti vydat duši úplně může smrt být mezním důsledkem. Tak tomu bylo u dobrého pastýře v jeho smrti na kříži. Svou duši však obětoval neustále po celý život. Duši pokládal pro ovce i v tvrdém zápasu, který sváděl s jejich svůdci, se zloději a lupiči stáda.

Pro vysvětlení Pán Ježíš ukázal jako protiklad právěho pastýře toho, kdo pracuje jen za mzdu. V tomto verši jsme zvyklí slyšet slovo "nájemník". Po bolestných zkušenostech s neschopnými a zbabělými pastýři v církvi Pána Ježíše, slovo "nájemník" má pro nás odpuzující a zavrhnoucí přídech. Ale Pán Ježíš mluvil velmi konkrétně, a takto konkrétně to máme i my chápat. "Misthotes" je "námezdní pracovník", člověk, který za stanovenou mzdu vykoná určenou práci. "Námezdní pracovník" může být ustanoven pastýřem. Ovce nejsou jeho, nemá na nich vlastní zájem. Zaoptří je řádně, avšak necítí se povinen kvůli nim obětovat život.

Když se přiblíží dravec, opustí ovce a zachrání se sám. Kdo by mu to chtěl vyčítat? Má snad kvůli mizerné mzdě a cizím zvířatům riskovat své zdraví či dokonce život? Ten, kdo není pastýř, kdo pracuje jen za mzdu a ovce nejsou jeho vlastní, opouští je a utíká, když vidí, že se blíží vlk. A vlk ovce trhá a rozhání. Tomu, kdo je najat za mzdu, na nich nezáleží.

*Exkurs:
Baslor*

I když nájemníkovi nemůžeme jeho chování příliš vyčítat, je to pro ovce zlé, jsou-li svěřeny někomu, kdo je v nebezpečí opustí. A jestliže ten, kdo se považuje za pastýře, jedná podobně jako námezdní pracovník, pak je právem odsouzen. Toto je pravé podobenství a nikoliv alegorie, není třeba vysvětlovat všechny jeho detaily. Příchod vlka znamená především ohrožení stáda. Tím je označeno jakékoliv ohrožení církve, jak zvenčí tak i zevnitř. V tomto smyslu hovoří Pavel o lidech, kteří byli nepřátelé církve, jako o "vlcích"³⁵². Nemusí to být jen vnější pronásledování, při nichž ten, kdo pracuje jen za mzdu, utíká. Může také nečinně přihlížet k narušování církve bludným učením, protože se bojí ran, které by mohl v boji utržit, a nechce vydat všanc svůj teologický věhlas. V tomto případě však zůstává "nájemníkem", který sice plní dobře nebo špatně své povinnosti, avšak ve skutečnosti se vlastně o ovce nestará a vyhýbá se boji. Obraz musíme pochopit správně do hloubky, aby nám byl opravdu varováním a výstrahou.

Ovšemže, vždycky ve všem a za vším je nakonec skutečný "vlk" - satan, který ovce trhá a rozhání. Tak Pán Ježíš (podle 8,44) za zlodějí a lupiči, kteří vnikli do Izraele, viděl jejich otce ďábla, jehož žádosti plní. Zásadním a nejdůležitějším úkolem dobrého pastýře je zachránit ovce před tímto vlkem. Celý život Pána Ježíše, jeho působení, utrpení a smrt byl bojem se satanem a vítězstvím nad ním. Tak nám to později napsal tentýž Jan, který v evangeliu po-

352 Řekl to při posledním rozhovoru se staršími v Efezu, v pozdějším působení Janově (Sk 20,29).

dával zprávu o Pánu Ježíši: "Proto se zjevil Syn Boží, aby zmařil činy ďáblův"³⁵³(1J 3,8).

Pán Ježíš ještě jednou prohlásil: Já jsem dobrý pastýř. 14
 Teď se nám v podobenství o pastýři podtrhuje skutečnost, 15
 která byla důležitá již ve verších 2. - 5., že ovce a pastýř
 se vzájemně dobře "znají". Znám své (ovce) a ony znají
mne³⁵⁴. Jestliže na počátku podobenství bylo důležité, že
 ovce poznaly hlas pastýře a za ním v důvěře šly, pak teď se
 za slovy "slyší" a "jdou" skrývá hlubší poznání. Podoben-
 ství navazuje na předchozí děj, který se skutečně odehrával
 mezi pastýřem a jeho ovečkami. Při popisu tohoto poznání je
 však podobenství přerušeno, protože se mluvilo skutečnosti,
 kterou nelze pochopit srovnáním dějů probíhajících na zemi.
 Slovo "znají" má tak hluboký obsah, že ho Pán Ježíš může
 porovnat pouze s vlastním vztahem k Otci. On a jeho ovce se
 navzájem znají tak, jako jej zná Otec a on zná Otce. Pán
 Ježíš potvrzuje to, co jsme se již odvážili říci k 5,19, že
 v našem životě s Pánem Ježíšem se odráží ta podivuhodná
 podstata vnitřního obecenství, jakou vidíme ve vztahu mezi
 Otcem a Synem. Skutečně, Pán nás zná tak, jako jej zná Otec.
 Je to možné? Nezpůsobí snad tato "znalost" člověka jeho
 zdrženlivost vůči nám, jak jsme to viděli v 2,24n? Ba co
 víc, když pozná mou zkaženou bytost, nevyvolá to u něj pro-
 ti mně s hněvem zošklivení a zavržení? Pán Ježíš přece slí-
bil (již v 6,37), že nezavrhne nikoho, kdo k němu přijde.
 Toho, kdo se skrze víru stane "jeho", "zná" nepochopitel-
 ným, ale blahoslaveným způsobem napravující lásky, kte-
 rá jednou dosáhne svého cíle v našem spojení s ním (1J 3,2;

353 Mezi významnými teology je to především Karl Heim, který takto pochopil a popsal dílo Pána Ježíše (v kni-
 ze "Ježíš dokonavatel světa"). I my skutečně pochopíme
 to, co máme v Pánu Ježíši, teprve tehdy, až poznáme
 "vlka" v celé jeho hrůze a uvědomíme-li si, že dobrý
 pastýř polcčil svůj život pro naši vlastní záchranu z
 jeho moci.

354 Nám dobře známá věta "ony znají mne" se nachází v mno-
 ha důležitých rukopisech. Avšak znění, které jsme po-
 užili, lépe odpovídá paralelní výpovědi následujícího
 verše. V něm. originálu totiž verš zní takto: "Znám ty,
 kteří mně patří /ovce/ a ti, kteří mně patří /ovce/
 znají mne".

Ř 8,29). Později, v posledních rozhovorech se potvrdí, že toto jeho "znám" znamená "mám rád": "Jako si Otec zamiloval mne, tak jsem si já zamiloval vás" (15,9). Právě proto se naše známost Pána Ježíše může rovnat jeho vztahu k Otci: a ony znají mne, tak jako....já znám Otce. Nikdy bychom ho neznali, kdyby on prve neznal a nemiloval nás (1J 4,19). V Pánu Ježíši nyní vidíme a milujeme jediný zdroj našeho pravého života, jako i Syn má svůj život z Otce a v Otci. Syn si plně uvědomuje a přeje závislost na Otci, a tomuto vztahu odpovídá přinejmenším naše upřímná závislost na Pánu Ježíši, která ovládá náš vnitřní postoj a způsobuje souhlas s jeho vedením.

Aby se ono znám své ovce mohlo splnit, musela být přinesena za nás obět Pána Ježíše. Syn zná a miluje Otce s radostí a se zalíbením. Nás však Pán Ježíš může milovat pouze tak, že svůj vztah k nám podřídil své vůli. A svůj život dávám za ovce. Vidí a zná nás jako ty, které vykoupil s vydáním vlastního života. Proto jsme mu drazí. Avšak na nás vidí již to, co při nás udělá vydáváním své duše. ³⁵⁵

Dílo a zápas Pána Ježíše se plně vztahovaly na Izrael. Při tom, co jsme až dosud četli, musíme mít neustále na zřeteli, že Pán Ježíš mluvil k Židům. Právě Jan, který popisuje hluboký protiklad mezi Židy a Pánem Ježíšem, zároveň ukazuje, s jakou věrností Pán Ježíš, jako král Židů, lpěl na Izraeli až do své smrti. Ovce, o nichž se mluví v tomto oddílu, jsou "ztracené ovce z lidu izraelského" (Mt 10,6; 15,24), k nimž byl výhradně poslán³⁵⁶. Ale i při této věrnosti k Božím vlastnictví Pán si uvědomuje své poslání v celém světě. Mám i jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince. I ty musím přivést. Uslyší můj hlas a bude jedno stádo, jeden pastýř. Jiné ovce nejsou chráněny v ohrazeném prostoru, v ovčinci, jako Izrael za "plotem zákona". Jsou

³⁵⁵ Před Boží tvář nás přivede svaté, neposkvrzené a bez úhony (Ks 1,22). viz Ř 8,29; Ef 5,27.

³⁵⁶ Toto jeho poslání bude také splněno. Izrael jako celek bude jednou zachráněn (Ř 11,26).

Kouec

"viz. H 10,16
8b. 203

"bez Krista, odloučení od společenství Izraele, bez účasti na smlouvách Božího zaslíbení, bez naděje a bez Boha na světě" (Ef 2,12). Pán Ježíš však věděl, co bude dělat podle Otcova nádherného plánu a podle jeho vůle. Muselo se naplnit Boží zaslíbení dané Abrahamovi v LM 12,3. Proto Pán musí přivést tyto jiné ovce ze všech pokolení, jazyků a národů, aby je vykoupil svou krví pro Boha (Zj 5,9). Stane se zázrak, který nemohl očekávat nikdo z lidí. Uslyší můj hlas. Lidé, kteří ani svým původem, ani dějinami či kulturou nemají nic společného s tímto mužem z Palestiny, jím budou zastaveni a naleznou v něm svůj život. Stane se pro ně vším. Kdybychom z dějin evangelia nevěděli, že se tak děje, považovali bychom to za nemožné. Slova Pána Ježíše jsou pravdivá: Uslyší můj hlas. A pak už nebudou existovat různá stáda, ale bude jedno stádo, jeden pastýř. Pán Ježíš předem viděl církev ze Židů a pohanů, která jako první byla v domě Korneliově, pak další sbory v místech Pavlovy evangelizace, o kterých rozhodoval první apoštolský koncil (Sk 15). Jedno stádo, jeden pastýř - tak to potvrzuje i Pavel, který jednou v Kristu staví nad všechny rozdíly (1K 12,12n; Ga 3, 28; Ko 3,11). Slova Pána Ježíše o jednom stádu nejsou pouhým ideálem. Slavně se naplnila. Ve všech světadílech, zemích, rasách a jazycích je slyšet hlas Pána Ježíše a všude jsou lidé znovuzrozením připojováni k církvi Pána Ježíše. Podle tohoto principu může být pouze jedna církev, jako je jen jeden pastýř, který ji svým životem vykoupil³⁵⁷.

Všechno bylo závislé na oběti Pána Ježíše. Proto nakon- 17
 nec ještě jednou mluvil o vydání duše, svého života. Je to 18
 shrnuto ve dvou větách, které ukazují postoj Otce k jeho oběti. Pán Ježíš šel svou cestou na výslovný pokyn Otce. Takový příkaz jsem přijal od svého Otce. Bůh vydal Syna ze své lásky k světu (3,16; Ř 8,32). A právě tím, že Pán Ježíš

357 Proto evangelická aliance podle Ř 12,5 viděla jednotu všech znovuzrozených Božích dítek již darovanou a potřebnou skutečnost, která není cílem, ale základem všech snah tuto jednotu Božích dětí konkrétně používat ve společném naslouchání Slova a ve společných modlitbách.

tento příkaz Otce nesl světu, byl předmětem Otcovy lásky. Proto mě Otec miluje, že dávám svůj život.

Ale právě proto, že byl tak obklopen přáním a láskou svého Otce, měl plnou svobodu pro své rozhodnutí vydat svůj život. Nikdo mi ho nebere, ale já jej dávám sám od sebe. Průběh jeho života a smrti navenek vypadá samozřejmě zcela jinak. Zdánlivě podlehl přesile nepřátel. Přece byl vydán bez pomoci, když se proti němu spojili jinak velcí nepřátelé "Herodes a Pontský Pilát spolu s pohany i s národem izraelským" (Sk 4,27)? Usilovali vzít mu život, ale on ho obětoval zcela dobrovolně a svobodně. Pán Ježíš jasně viděl konec svého života a hovořil o něm s plnou jistotou jako o ději, který již proběhl: "Nikdo mi moji duši nevzal"³⁵⁸. To nám zároveň prozrazuje, že nadcházející průběh událostí nebyl donucením, jemuž by byl Pán podroben. Jde cestou ke kříži naprosto dobrovolně.

Pán Ježíš však přitom věděl ještě více. Duši, kterou vydává na smrt, neztratí provždy, ale dostane ji zpět. Výraz, který zde Pán Ježíš použil, je možno přeložit také jako "vzít, přijmout". Mám moc svůj život dát a mám moc jej opět přijmout. Ale ani v této moci a opětném přijetí není nic švévolného. Podle svědectví celého Nového zákona Pána Ježíše z mrtvých vzkřísil sám Bůh a vrátil mu duši k novému životu ve slávě vzkříšení. Ale jako podle 5,19n Syn byl v plné závislosti na Otci a dělal jen to, co viděl u něj, tak i toto "opětné přijetí" života bylo zároveň jeho vlastním činem, k němuž měl moc, samozřejmě propůjčenou Otcem. Tato řeč Pána Ježíše odpovídá jeho slovům o vzkříšení v předpovědi o utrpení podle synoptiků (Mt 16,21; 17,22; 20,18n). Avšak toto vědomí budoucího nového života neodnímá jeho oběti hloubku a závažnost, tak jako se nezmenší trpkost mučednické smrti tím, že mučedník může myslet na velká Boží zaslíbení ukazující mu budoucí slávu. Právě v takové situaci musí být zachována víra, pro níž je zaslíbení důleži-

358 Pozn.př.: To je doslovný překlad podle něm.originálu.

tějšší a jistějšší než skutečnost utrpení a smrti, která pro něho začíná.

To, co posluchači slyšeli z úst Pána Ježíše, muselo na ně zapůsobit. Účinek byl však rozdílný. Cesta k jednomu stádu s jedním pastýřem vede přes rozhodnutí, a tedy i rozdělení. Pro tato slova došlo mezi Židy opět k roztržce. Mnozí měli dojem, - který se musí objevit pokaždé, nedojedli k opravdové víře a odevzdání se Pánu³⁵⁹ -, že to, co tento Ježíš o sobě mluvil, je pouhé bláznovství. Cítili v tom přímo ďábelskou domýšlivost a přeceňování vlastní osoby. Ukázalo se to i v tvrdém odsouzení uznávaných vůdců národa jako "zlodějí a lupičů". Mnozí z nich říkali: "Je posedlý zlým duchem a blázní. Proč ho posloucháte?"

Mezi posluchači se však ozvaly i jiné hlasy. Jiní říkali: "Tak nemluví posedlý". Tak jednáme i my, když se učíme Pána poznávat z jeho Slova. Jsou to snad neslychaná slova, činí si pro sebe ty nejvyšší nároky, a přece je sděluje prostě a pokorně. Není v nich nic křečovitého a násilného. V jeho největších svědectvích není cítit domýšlivost, ale lze tušit jeho velikost. Proto slova Pána Ježíše, a zejména slova o sobě samém jako o dobrém pastýři, vždycky převládla k němu a způsobila víru. Opravdu, tak nemluví posedlý.

Ti, kteří byli tohoto názoru, použili pro "slovo"³⁶⁰ výraz rhema, který může znamenat také událost, čin³⁶¹. To je závažné i pro naše chápání. Řeč Pána Ježíše v 10. kapitole dávali do souvislosti s jeho uzdravením slepého od narození. Proto ke svému názoru na slova Pána Ježíše připojili: Což může zlý duch otevřít oči slepých? Všimli si, že Pán Ježíš nejen mluví, ale že také jedná. Za jeho slovy stála velká, působící moc, kterou nesměli nechat bez povšimnutí.

359 Viz výklad k 7,29.

360 Pozn. př.: V něm. originálu tato věta zní: "To nejsou slova posedlého".

361 Viz v evangeliu 3,34; 6,63; 6,68; 8,20. Výraz rhema je v tomto smyslu zvláště jasně použit ve Sk 10,37, ale také v L 1,37; 2,15; Mt 18,16; 2K 13,1 podle 5M 19,15.

VÝZVA K ROZHODNUTÍ VE SVÁTEK POSVĚCENÍ CHRÁMU

Jan 10,22-42

- v. 23: Sk 3,11
- v. 24: Mt 26,63
- v. 25: J 4,26; 5,36
- v. 26: J 6,64; 8,45.47
- v. 27: Ž 95,7; J 18,37
- v. 28: J 5,24; 6,39; 17,2; 1Pt 1,5
- v. 31: J 8,59
- v. 33: Mt 9,3; 26,65; J 5,18
- v. 34: Ž 86,2; 1K 8,5
- v. 35: Mt 5,17n
- v. 36: L 1,35; J 5,17-20
- v. 39: L 4,30; J 8,59
- v. 40: J 1,28
- v. 42: J 7,31

- 22 Byly právě svátky posvěcení jeruzalémského chrámu; bylo to v zimě. Poslední časový údaj, který evangelium zachovalo o událostech ze života Pána Ježíše v 7,2, byl svátek stánků. Činnost Pána Ježíše v Jeruzalémě s divy, jakým bylo i uzdravení slepého od narození a s vnitřním zápasem o zbožné a vedoucí kruhy Izraele, která je popsána v oddílu 7,1-10.21, navazovala na jeho vystoupení při slavnosti stánků. Tato činnost probíhala v době dva až dva a půl měsíce od tohoto svátku. Pak počátkem prosince nastala zima, protože v té době je i v Izraeli chladno s deštěmi a se sněhem. V takovém období probíhal svátek posvěcení chrámu, 5 dní od 25. kislevu. Nepatřil k těm velkým svátkům, při kterých muži z celého národa měli přicházet do Jeruzaléma. Byl to však radostný svátek, který měl zvláštní význam pro město Jeruzalém, v němž byl chrám, vybudovaný po návratu z Babylona a ukončený v roce 515 před Kristem. Chrám pak byl znesvěcen Antiochem Epifanem, jak nám o tom podává zprávu apokryfní kniha 1Mak 1 a 4,34-61. Po osvobozenéckém boji proti nad-

vládě syrských králů Juda Makabejský chrám znovu vystavěl a v r. 165 př. Kr. ho posvětil. Na památku této události byl vyhlášen svátek, který se jmenoval hebrejsky "chanukka", řecky "engkainia" = obnova, znovuustavení.

Pán Ježíš se zdržoval v chrámě, ve velké kolonádě na východní straně předsíně, v sloupeví Salamounově, kde později i apoštolé hovořili k velkému zástupu posluchačů (Sk 3,11; 5,12). Nebál se veřejnosti, ale neustále vyhledával nová setkání se svým národem a s jeho vůdčími osobnostmi. Židé ho obklopili a řekli mu: "Jak dlouho nás chceš držet v nejistotě? Jsi-li Mesiáš, řekni nám to otevřeně!" V teologii se důrazně poukazovalo na "tajemství Mesiáše", které podle ostatních evangelíí ve vztahu k jeho řečem a činům, na základě jeho výslovného přání, trvalo i nadále (Mt 16, 20; J 19,9). Vidíme, že i Jan věděl o tomto "tajemství Mesiáše", které Židy tak rozrušilo. Pán Ježíš se jako Mesiáš - Syn člověka otevřeně představil jen Samařance a slepému od narození (4,26; 9,37). Mezi všemi jeho jedinečnými výroky "já jsem" nebyl ani jediný, který by zněl: "Já jsem Mesiáš". Ale Židům se zdálo, že právě na tom záleží. V národě přece žila obrovská touha po Mesiáši. Proč je drží v nejistotě? Pro své definitivní rozhodnutí vyžadovali jeho jednoznačné zaujetí královské důstojnosti a moci.

Tak vznikla výjimečná situace. Pán Ježíš řekl o sobě více, než se Mesiáši všeobecně přisuzovalo. Židé byli jeho svědectvím pobouřeni a pociťovali je jako rouhání, na něž byla jediná odpověď - kamenování (8,59). Přitom si ale stěžují na jeho zdrženlivost a požadují od něho, aby se konečně jasně a jednoznačně prohlásil za Mesiáše. Čekali na takové strhující mesiášské výzvy k boji za svobodu a moc Izraele, s jakou se setkáváme později v činnosti Bar Kochby. Jsi-li Mesiáš - i přes svůj nepřátelský postoj vůči Pánu Ježíši přece jen znovu připouštěli, že tento nepochopitelný člověk je očekávanou pomocí. Avšak v tomto případě řekni nám to otevřeně. Pak by byl právě svátek posvěcení chrámu, se vzpomínkou na národní povstání za Makabejců, tím nejvhodnějším okamžikem k vystoupení Mesiáše.

Je charakteristické, že přes všechny prožité zázraky (Mt 12,38; 16,1) nevěra neustále požaduje "znamení z nebe", a že přes všechna výslovná svědectví si vynucuje stále další, ještě jasnější a otevřenější prohlášení. Kao své srdce ve víře a v poslušné důvěře neotevře a nevydá, tomu nebude žádný div dostatečně zázračný, žádné svědectví dostatečně jasné a žádný důkaz dostatečně průkazný. Proto nevěru nikdy nelze překonat zvenčí. Lze ji uzdravit pouze vírou.

- 25 A tak Pán Ježíš na zapřisáhávání Židů mohl odpovědět pouze tolik: Řekl jsem vám to, a nevěříte. A jestliže vás má slova nechávají v pochybnostech, pak skutky, které činím ve jménu Otce, ty o mně vydávají svědectví. Pán Ježíš touží po víře zrozené ze "slova". Tak s radostí prožíval víru Samařanů v Sychar, mezi nimiž nevykonal žádné znamení. Věděl, jak lidé snadno zázraky nepochopí a jak divy mohou dovést k nebezpečné falešné víře (6,15; 6,26). Poznal křehkost víry vzniklé na základě zázraků (2,23-25). Přesto však znamení neustále konal. Věděl o moci, která pochází z činů, a zakusil, že právě tyto divy nutily k zamyšlení řady jeho odpůrců (3,2; 7,21.31; 9,16; 10,21). A tak i teď tazatele upozornil na své skutky. Tento výraz použil místo slova divy nebo znamení zřejmě proto, že mu nešlo jen o jednotlivé zázračné činy, ale o celé jeho dílo. Jeho skutky zahrnují celý jeho život jako Božího Syna. O sobě samém nejenom mluví (to by nakonec mohla být přece jen prázdná a neopodstatněná tvrzení), ale také to, co říká, skutečně "je". Jeho skutky ve jménu Otce potvrzují jeho slova a osvědčují jeho poslání.

- 26 Proč však nikdo nevěří, jsou-li jeho slova dostatečně jasná a prokázána jeho skutky? Ale vy nevěříte, protože nejste z mých ovcí. Patří-li u něj nerozlučně k sobě slova, skutky a bytí, lze totéž říci i o jeho protivnících. V tom je "začarovaný kruh", který se nedá logicky vyřešit. Nevěří, protože nejsou jeho ovce, avšak to je neomlouvá, neboť jeho ovceci nejsou jen proto, že nevěří. Pouze takovým, rozumu nepochopitelným kruhem, je možno popsat živé tajemství víry.

Víra skutečně není něčím, co bych mohl dokázat pokaždé, kdy se mi chce. Nejprve mi musí Bůh "otevřít uši", abych slyšel jako "učedník" a abych pak tomu, co slyším, "mohl" uvěřit³⁶². Přesto však jsem povolán k víře - jak často to Pán Ježíš činil a učiní tak znovu i v tomto oddíle (v. 38.) -, a právě tím, že toto volání následují a věřím mu, stávám se tím, kdo může věřit³⁶³.

Pán Ježíš se dále zabýval svými ovce, jejich podstatou a životem. Vrátil se znovu k tomu, co řekl v základní části podobenství ve verších 1. - 5., a obrátil se na své učedníky. Ti byli na počátku charakterizováni tím, že mohou slyšet jeho hlas. Moje ovce slyší můj hlas. Pochopitelně, pronesené slovo může akusticky slyšet kdokoliv, avšak zůstane pro něj cizí, nesrozumitelné, nevyvolá u něj žádnou odezvu, jako by se jej skutečně netýkalo. Je to jedinečný proces, který se dodnes trvale opakuje, jestliže opravdu "slyšíme" slova Pána Ježíše a poznáváme v nich "hlas svého Pána", "hlas" pravého "pastýře"³⁶⁴.

Ale Pán Ježíš nehovořil jen o podivuhodném začátku víry v něj. Ono slyší můj hlas charakterizuje celý jejich život. Svět je naplněn nesčetnými "hlasy" nejrůznějších druhů a všechny tyto hlasy usilují o to, aby nás získaly. I v našich vlastních srdcích se ozývají různé hlasy, které nás lákají nebo odrazují. Ale ti, kteří patří Pánu Ježíši, slyší v té směsici jeho hlas, jedinečný hlas dobrého pastýře v jeho bezvadné čistotě a nepřekonatelné lásce. Stále znovu v Pánu Ježíši poznávají věčné Slovo, které jako jediné přináší život.

-
- 362 Viz Iz 50,4. Za slovy Pána Ježíše je i ta skutečnost, na kterou poukázal v 3,19-21.
- 363 Otcové reformace potvrdili toto tajemství, když učili, že samotná víra je nové narození a nový božský život. Schlatter to rovněž potvrzuje tím, když říká, že věřit se člověk učí jen vírou, tak jako se člověk naučí chodit jen tím, že chodí.
- 364 Tento proces je cílem všech kázání. Nedá se však dosáhnout vlastní silou a schopnostmi, žádnými starými ani novými metodami. Máme se za něj modlit a očekávat jej. Kazatele a zvěstovatele slova pobízí k vroucím modlitbám za něj.

A tomuto "poznávání" odpovídají slova Pána Ježíše platná i pro nás: Já je znám. Pochopili jsme už, že slovo znám pro nás vždycky znamená lásku a vysvobození? Můžeme si připomenout i to, že toto znám je také základem absolutní a nerozrušitelné jistoty našeho vztahu k Pánu Ježíši. Ve styku s lidmi nás pronásledují tajné obavy, že nás přestanou mít rádi, když poznají, jací ve skutečnosti jsme. Jsme si vědomi převrácenosti svého srdce a zkaženosti své přirozenosti. Proto je mezi námi tolik uzavřenosti a tak mnozí otevřeně či skrytě "hrají divadlo". Život víry mnoha křesťanů je provázen strachem, že by je Pán mohl opustit nebo zavrhnout, kdyby je skrz - naskrz znal. Ale tato obava je neopodstatněná! Jestliže nás Pán Ježíš přijal, potom nás zná dokonale. Nikdy jej nemůžeme zklamat, protože se nikdy a v ničem neklamal.

Tento vztah k Pánu Ježíši při oboustranném poznání vede k následování. Jdou za mnou. To je jediné, co ovce "dovedou" a co mohou konat. A přece to není žádný skutek, jak to názorně ukazuje podobenství. Ovce tím pro svého pastýře vlastně nic nekonají a touto činností mu ani nic nepřinesou. Proč tedy za ním jdou (v. 4)? Protože u něj nacházejí to, co potřebují k životu: pastvu, vodu, vedení a ochranu. Tyto obrazy ukazují, že pravý, věčný život nalézáme jen u Pána Ježíše, pod jeho vedením a v jeho následování. Proto Šimon Petr nabídku Páně Dvanácti, aby i oni odešli, odmítl slovy: "Pane, ke komu bychom šli? Ty máš slova věčného života" (6,68) a nikoliv: "My tě nenecháme v nesnázích, jsme s tebou". Nikde jinde nezískáme to, co jsme obdrželi u něj. Proto Pán Ježíš s takovou jistotou mohl říci o svých učednících: Jdou za mnou. Vždyť v tom je jejich život.

28 Tak to i v další větě potvrdil: A já jim dávám věčný život. Pojem věčný život v tomto verši (stejně jako již v 3, 15n) nemáme chápat jako neomezeně trvajícím, nekonečným, ale spíše jako eónický, t.zn. příslušejícím novému věku, v němž bude všechno dokonáno. Může též prostě znamenat žití. Je to život, po kterém všichni touží a který lidé podvědomě a

marně hledají³⁶⁵ na svých bludných a hříšných cestách. Pán jej však svým učedníkům dává. Je to dokonalý a největší dar, který může dát jen on³⁶⁶. Tento dar "zakoušíme" již teď (Žd 6,5), ale je "skryt pod křížem" (Luther) a patří jen věřícím. Dobrý pastýř, který svým ovcím dává věčný život, je současně posílá "mezi vlky" (Mt 10,16). Život můžeme u něj "získat" jen tak, že jej kvůli němu "ztratíme". Eónický život, poznamenaný příštím věkem, nemůže se tedy projevat touhou po pozemské rozkoši.

Jeho učedníci už teď "mají" takový život, daroval jim ho. Zatím jsou však na cestě k přicházejícímu eónu, který teprve všechno naplní. Dosáhnou tohoto eónu, Božího království, a vejdou do něho (3,5)? Nezahynou na dlouhé cestě, která leží před nimi? Pán Ježíš zaslíbil: Nezahynou na věky. Tím nemáme rozumět filosofický pojem věčnosti, ale podle doslovného znění a přesného biblického chápání takto: ovce Kristovy nezahynou "až do přicházejícího eónu". Proč tedy mohou mít takovou jistotu³⁶⁷, i když neznám budoucnost ležící přede mnou? Jak to mohl Pán Ježíš slíbit, když právě on velice dobře znal všechna nebezpečí a pokušení, viděl přicházet "vlka" a jistě nepodceňoval kníže tohoto světa? Očekával snad od svých ovcí, že budou mít takovou sílu, v níž mohou vítězit? Že by jejich víru považoval za takovou sílu? Vůbec ne! Pán Ježíš mohl dát podobný slib jedině

365 V tom je vysvětlení, proč tak často k Pánu Ježíši přicházejí snadněji "hříšníci" než "spravedliví". Hříšníci horlivě hledali "život" na svých špinavých a temných cestách, teď s překvapením je jim tento život nabízen v Pánu Ježíši a oni ho přijímají.

366 Může se zdát zvláštním, že zde, stejně jako v celém evangeliu, není zmínka o "odpuštění hříchů" jako o daru Pána Ježíše. Ale věčný život je pro hříšníka jen ve vysvobození (v. 9.) a v odpuštění! A právě v pohledu evangelia je pastýř současně beránkem, který snímá hřích světa.

367 Pán Ježíš to podle Mt 16,18 zaslíbil církvi. I apoštol Pavel v Ř 8,35-39 hovoří o církvi ve své písni o vítězství. A ve vykládaném textu základní obraz stáda se vztahuje na církev. Osamělá ovce, která opustila stádo, je vážně vystavena nebezpečí "zahynutí".

proto, že sám je zachová, jak o tom dále řekl: a nikdo je z mé ruky nevyrvé. Ruka dobrého pastýře je silná a neporažitelná. A proto neuspěje žádný³⁶⁸, kdo by nás chtěl vytrhnout z jeho ruky, ať už smrt nebo život, andělé či knížata neb mocnosti, přítomnost či budoucnost, vysokost nebo hlubokost, ať je to vůbec cokoliv, co je "stvořením".

29 A kdybychom ještě váhali, pak nám Syn poukazuje na Otce. U samého všemohoucího Boha je to úplně jasné: Nikdo je nemůže vytrhnout z ruky Otcovy. Jestliže nás Pán Ježíš získal a vložil nás do rukou Otce jako děti (1,12), kdo by nás potom mohl vytrhnout z této mocné ruky³⁶⁹? A tak nás drží dvě ruce, a můžeme mít plnou jistotu. Všimněme si však, že Pán Ježíš mluvil jen o "vytržení". Zaslíbil, že nás nikdo nemůže vytrhnout. A co my sami, nemůžeme se z těchto rukou uvolnit? On nás nedrží mechanicky, bez naší vůle či dokonce proti naší vůli.

Tak jednoduchý a jasný je závěr tohoto verše, a přece jeho začátek působí při výkladu potíže. Je to zapříčiněno rozdílností rukopisů tohoto místa. Jako nejlepší překlad se uvádí: Co mně můj Otec dal, je větší než všecko ostatní. Jak to Pán Ježíš myslel? Přece to, co mu Otec dal, jsou jeho učedníci? Řekl to v 6,37: "Všichni, které mi Otec dává, přijdou ke mně". Že by Pán Ježíš takto hodnotil své učedníky? Proto, že mu je Otec dal, mají větší cenu než cokoliv jiného? V tomto pojetí by pak Pán Ježíš zdůraznil to, o čem později napsal Jan v 1J 5,4: "Kdo se narodil z Boha, přemáhá svět." Uvedený překlad má však vnitřní problém. Myslel Pán Ježíš skutečně své následovníky, že jsou "větší než všecko ostatní"? Z Písma víme, že něco podobného totiž z jeho úst nikde nezaznělo. Proč by potom bylo třeba takové dvojí zajištění bezpečnosti v ruce Páně i Otcově, jsou-li sami větší než všecko ostatní? Mnohem jednodušší je dobře

368 Apoštol Pavel je podle Ř 8,38 opět pravým poslem Pána Ježíše a nejlepším vykladačem jeho slova.

369 Pavlovy otázky v Ř 8,31-34 jsou opět nejlepším vysvětlením.

známá verze³⁷⁰: Můj Otec, který mi je dal, je větší nade všecky. Nemí to však vylepšení vlastního textu pro usnadnění porozumění, které bylo brzy po sepsání evangelia přijaté a proto zachované i ve starých rukopisech? Rozdíl řeckého textu je velmi nepatrný, a proto se dá vysvětlit jako chyba při opisování. K záměně však mohlo dojít i záměrně, protože ve větě "Otec, který mi dal" chyběl předmět, a ten byl doplněn slůvkem "je"³⁷¹. V této podobě je verš 29. srozumitelný a vede bezprostředně a logicky k závěru, o kterém jsme již hovořili. Z toho je také zřejmé, že nás vlastně nedrží dvě různé ruce. Jsme v ruce pravého pastýře, ale do této ruky nás vložila ruka Otcova. A z této Otcovy ruky nás nikdo nevytrhne, protože Otec je největší ze všeho. Jsme v ruce Syna, z které nás nic nemůže vyrvat a ani se nemůžeme ztratit, protože Synu nás svěřila ruka Otcova.

Jak zde znovu vyniká naprostá jednota mezi Otcem a Synem! Jejich činnost je jednolitá a slouží k naší záchraně a zachování až do budoucího eónu. Jak jistý, nebojácný a odvážný může být ten, kdo věří v Pána Ježíše, když je takto skryt!

Proto Pán Ježíš výslovně mluvil o své jednotě s Otcem. 30 Řekl o ní stručně a proto tak působivě: Já a Otec jsme jedno. Všimněme si, že Pán Ježíš netvrdil: "Já a Otec jsme jeden." Otec a Syn nesplývali dohromady v jedné osobě. Oni jsou dvě osoby, avšak v dokonalém obecenství jsou jedno. O této jednotě Pán Ježíš blíže mluvil v 5,19n. Je to jednota dokonalé lásky, ale taková jednota, že Otec je první, který vede a dává, a Syn vědomě zůstává tím, kdo přijímá, poslouchá a vykonává to, co mu bylo svěřeno.

To, co zde Pán Ježíš uvedl ve stručném souhrnu svých dosavadních výroků, však neznamená, že můžeme hovořit o "jednotě vůle" mezi prostým člověkem Ježíšem a Bohem. Takovými pokusy moderního výkladu by se božství Pána Ježíše okles-tilo na pouhé symbolické označení a uloupila by se mu jeho

370 Pozn. př.: Tak to vykládají i Kraličtí.

371 Pozn. př.: V kralickém textu je doplnění slovem "je" vyznačeno kurzívou.

vlastní podstata. Tím by se na místo skutečnosti postavil obraz "člověka" podle vlastní fantazie, a z Pána Ježíše by zbyl pouze vymyšlený "ideální člověk". Skutečný člověk totiž po pádu zůstává v nejhlubším rozporu s Boží vůlí a s jeho podstatou. Kdyby Pán Ježíš byl jen člověk, pak by nemohla být žádná řeč ani o jeho "jednotě vůle" s Bohem. Pouze proto, že v člověku Ježíši se Slovo stalo tělem, ono Slovo, jímž Bůh vyjádřil své srdce a celou bytost, mohla být ústy tohoto jediného člověka řečena úžasná věta: Já a Otec jsme jedno. Verš J 10,30 by nemohl existovat bez verše 1,1.

- 31 A právě proto je pochopitelná reakce ze strany Židů. Židé se opět chopili kamenů, aby ho ukamenovali. Jestliže nad tím jen pokrčíme rameny, pak pravděpodobně nejsme duchovně nad těmito Židy, ale hluboko pod nimi. Potom je Bůh pro nás tak daleko, tak neviditelný, cítíme tak málo jeho jedinečnost, velikost a svatost, že nás stěží zneklidní, jestliže někdo tvrdí o své jednotě s Bohem. Židé si velmi zakládali na teoretické znalosti, protože jim bylo stále vštěpováno: "Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný." To bylo denní vyznávání každého Žida³⁷². Ono slůvko "jediný" mu hořelo v duši. Dodnes je pro přísný Židovský monotheismus³⁷³ nepřijatelné, stojí-li vedle Boha někdo jiný, zejména je-li tím "jiným" nějaký "člověk".

Jen když to plně pochopíme a vžijeme se do tohoto cítení, budeme správně slyšet tuto větu Pána Ježíše a znovu vidět jeho jedinečnou velikost. Sám tímto svým slovem rozbíjí všechny nesprávné představy o sobě.

- 32 Tentokrát se Pán Ježíš "neskrývá" jako v 8,59. Znovu oslovuje rozčilený dav a připomíná jim právo, platné v Izraeli. V tomto právu nešlo o názory, myšlenky a mínění jako později ve velkých církvích, kde kacířské myšlenky byly trestné. V Izraeli neexistoval trest smrti pro "kacířství", ale podle zákona se vždy posuzovaly jen skutky. Proto Pán Ježíš těm, kteří jej chtěli odsoudit k trestu smrti ukame-

372 Viz vysvětlivky k 5,42.

373 Monotheismus je víra v jediného osobního Boha.

nováním, položil otázku: Ukázal jsem vám mnoho dobrých skutků od Otce. Pro který z nich mě chcete kamenovat? Na jeho nádherný a šťastný život v jednotě s Otcem chtějí odpovédět kamenováním? Zamyslel se nad svými skutky, celým svým dílem: Čím a kde lidem uškodil a ranil je? Nebyly to jen dobré skutky, které Otec svěřil Synu, aby je konal? Který skutek je tak rozhořčil?

V odpovědi Židů to jednoznačně vyšlo najevo. Židy nepohoršovaly jeho skutky a samo o sobě ani to, že uzdravoval v sobotu. Šlo jim o postoj Ježíše k Otci, že se nazývá jeho Synem. To nebyly jen myšlenky a názory, které by nakonec mohl o sobě mít. Ale on veřejně prohlásil, že je Božím Synem a požadoval víru, kterou Izrael mohl mít jen k Bohu. To byl skutek, který si zaslouží smrt. Znamenal totiž útok na svatost Izraele, bylo to rouhání a modlářství. Židé mu odpověděli: "Nechceme tě kamenovat pro dobrý skutek, ale pro rouhání: jsi člověk a tvrdíš, že jsi Bůh." Tak je tomu dodnes. Lidé rádi uznávají na Ježíši mnoho dobrého, dokonce jsou ochotni udělit mu i nejvyšší lidský titul. Když si však přivlastňuje zvláštní vztah k Bohu a tvrdí, že je Bůh, ale přitom se pohybuje mezi nimi jako prostý člověk, to je nepřijatelné³⁷⁴. Tato obžaloba z rouhání ukazuje, jaký to byl tvrdý a nesmiřitelný boj. V tom, co Židé považovali za bezbožný útok na jejich svatost, se ve skutečnosti naposledy a nejhluběji zjevila láska právě toho Boha, v něhož Izrael věřil. Tím, že Židé neuznali toto Boží zjevení samého sebe ve Slovu, které se stalo tělem, a rouhali se mu,

374 Proto chápeme pokusy teologie prohlásit božství Pána Ježíše za "církvní obrasy" a "církvní teologii" a zachovat pouze člověka Ježíše s jeho "dobrymi skutky". Jan však podobným teoriím v celém svém evangeliu tvrdě oponuje a ukazuje (mnohem důrazněji než synoptikové), že by nikdy nedošlo k nenávisti vůči Pánu Ježíši a k jeho ukřižování, kdyby byl Pán Ježíš jen "člověk s dobrými skutky". Celý zápas mezi Židy a Pánem Ježíšem nakonec vyústí v útok týkající se výhradně tvrzení, že Pán Ježíš je Božím Synem. To je na konci evangelia úplně jasné:

sami se stali rouhači³⁷⁵. Proto později, když církev měla spor se Židy, bylo jim vytýkáno, že se rouhají (Sk 13,45; 18,6). Izrael měl být Božím svědkem a tedy i svědkem Pána Ježíše (Iz 43,9-13; 44,6-11). Místo této služby se dopustil rouhání, protože Pána Ježíše, pravého a věrného Božího svědka, zavrhl jako rouhače (Zj 1,5). To byl problém, který se měl vyjasnit: Kdo se rouhá a kdo svědčí - Izrael nebo Ježíš, církev nebo Židé?

- 34 Pán Ježíš se naposledy snažil vytvořit příležitost svým
36 odpůrcům k tomu, aby mu porozuměli. Poukáže-li jim ze samotného Písma, že i tam byli lidé postaveni do výjimečného vztahu k Bohu a byli nazýváni různými božskými tituly, pak se musí uklidnit a nemohou jej jednoduše odsoudit jako rouhače. Ve Starém zákoně byli opravdu i lidé někdy nazváni "bohové". V 82. žalmu se Bůh s výstrahou obrací na nespravedlivé soudce a připomíná jim božskou velikost jejich úřadu. "Ač jsem řekl: Jste bohové, všichni jste synové Nejvyššího..." (Ž 82,6)³⁷⁶. To musí uznat i jeho nepřátelé. Je-li nepochybné, že Písmo³⁷⁷ označuje lidi v jejich božském po-

375 Právě tak to vidíme na Pavlovi. Jako farizeus horlivě zastával Boží čest před rouhačem Ježíšem a jeho přívrženci. U Damašku pak musel poznat, že svou horlivostí pro Boha byl vlastně sám rouhač, pronásledovatel a násilník (1Tm 1,13).

376 I v 2M 21,6 a 22,7-8 je řeč o "ha elohim", o "bozích", před nimiž se konaly právní spory. Původní Lutherův text má zde slovo "bohové", revidovaná Bible používá pojem "Bůh", zatímco Elberfeldská bible pod "elohim" rozumí "soudce". Právě ze Ž 82,6 je pravděpodobné, že v 2M 21 a 22 úředníci a soudci se svou zvláštní pravomocí byli nazýváni "bohové". K nim bylo zaměřeno Boží slovo. I v Izraeli byly soudy současně prorockou činností (Samuel). Ve vůdčí a soudní činnosti byl přítomen sám Bůh se svou silou a moudrostí. Úřad zde měl skutečně opravdovou božskou autoritu.

377 Řecké znění uvádí na tomto místě sloveso "nazývat, označovat", ve 3. osobě jednotného čísla: "on, ona, ono nazývá." Jako podnět této činnosti může být podle židovského obyčeje Bůh: "jestliže (Bůh) je nazval bohy..." Může se však vztahovat na předcházející "zákon" anebo na následující "Písmo": "Jestliže váš zákon (resp. jestliže Písmo) je nazval bohy..."

slání a pověření jako "bohy"; jestliže Bůh ty, jichž se týká toto slovo, nazval bohy - a Písmo musí platit - jak můžete obviňovat mne, kterého Otec posvětil a poslal do světa, že se rouhám, protože jsem řekl: Jsem Boží Syn? Písmo uznává božské zplnomocnění lidí. To musí zákoníci potvrdit. Neměli by podle toho pochopit, že Pán Ježíš byl Bohem zplnomocněn ještě docela jinak? Nerozumí, že jej Otec posvětil a poslal jinak než tyto "bohy"? Pán Ježíš si přece nic svévolně nepřivlastnil, jak si to domýšleli jeho odpůrci na základě svého vlastního sobectví. Otec jej "poslal" jako posvěceného, který je až do konce Bohu k dispozici. Proto mluví a jedná se zplnomocněním, které přesahuje vše, co bylo svěřeno vůdcům a prorokům Izraele.

Avšak právě o toto posvěcení a poslání Pána Ježíše se zde bojuje. Právě to Židé napadají. Všechna tato svědectví považují za neprokázaná tvrzení. Kdo má tedy rozhodnout? "Slova" nestačí, proto se Pán Ježíš ještě jednou odvolává na skutky, nezvratné "skutečnosti" svého celého života. Nečiním-li skutky svého Otce, nevěřte mi! Jestliže je však činím, a nevěříte mně, věřte těm skutkům. Jeho odpůrci nemusí věřit jemu a jeho tvrzením; mají však vidět skutečnosti a těmto skutečnostem, skutkům věřit³⁷⁸. V jeho skutcích, v celém jeho životě přece musí vidět Otcův charakter.

A z této víry pak dospějí k poznání jedinečného vztahu mezi Pánem Ježíšem a Bohem. Věřte těm skutkům, abyste konečně pochopili, že Otec je ve mně a já v Otci. Teprve vírou a ve víře vyrůstá poznání, neboť to není zjištění holé skutečnosti, ale pochopení osob a jejich vztahů. A toho lze dosáhnout pouze vírou. Pán Ježíš charakterizuje jednotu mezi Otcem a Synem dalším způsobem: Otec je ve mně a já v Otci. Toto je jednotu osob, jaká do té doby nikde nebyla. Nikdy předtím nemohla být osoba "v" jiné osobě. Pouze vpravdě

378 Co bychom si museli pomyslet o autorovi evangelia, kdyby vážně očekával od nepřátel Pána Ježíše, že založí svou víru na "skutcích" Pána Ježíše, které by si teprve sám vymyslel!

znovuzrození učedníci Pána Ježíše znají tuto jednotu, a to proto, že sami zakoušejí podobné tajemství - Pán Ježíš žije v nich (Ga 2,20) a oni jsou v myšlení, řečech i skutcích neustále "v Kristu", jak to apoštol Pavel často ve svých listech opakuje. Ani mezi učedníky a Pánem Ježíšem nejde o nějaké "smíšení". Nejsme Kristem vstřebáni a odosobněni, jak si to představují mystikové. Zůstáváme v plné osobní samostatnosti a Pán Ježíš zůstává cele ve své slávě. A přece Pán Ježíš nežije jen "nad námi" na svém trůnu po pravici Otce, ale "v nás" a současně v prostoru, ve kterém probíhá náš život. Toto tajemství je nevysvětlitelné, a nedá se logicky vyložit. Dá se však dětsky prostě zakusit jako skutečnost. A s touto zkušeností nejsme zcela bez schopnosti porozumět tajemství vztahu Pána Ježíše k Bohu. V Pánu Ježíši přebývá a působí sám Bůh, aniž by rušil jeho osobní činnost a samostatnost. Současně Otec je věčný životní prostor, v kterém probíhá celá činnost a existence Pána Ježíše.

V textu je opět obtížné místo, které vedlo k odchylkám ve způsobu chápání rukopisů. Řecký text lze doslovně přeložit: "abyste přišli k poznání a poznali"³⁷⁹. Toto zdvojené použití slova "poznání" v různé formě vyjadřuje myšlenku: Budou-li jeho odpůrci chtít věřit jeho skutkům, pak obdrží pravé poznání jeho jednoty s Bohem, a tím se jejich poznání bude dále prohlubovat. Víra vede k tomu, abyste pochopili, že Otec je ve mně a já v Otci.

- 39 O tuto víru, o takovou podřízenost pravdě a o otevření srdce pro Pána Ježíše jeho protivníci nestáli. Jejich nepřátelství se nedalo překonat důvody a argumenty. Na úsilí Pána Ježíše odpověděli opět násilím. Pokusili se ho znovu zatknout. Nepodařilo se jim to však, protože ještě nenastala hodina Pána Ježíše. Opět se ho chtěli zmocnit, on jim

379 Rukopisy Koiné, podepřené v tomto případě také Kodexem sinaïticus, nabízejí tento překlad: "Abyste poznali a uvěřili." Vypadá to na "vylepšení" dvojnásobně použitého slova "poznat", které bylo o to bližší, protože Pánu Ježíši šlo neustále o víru. Ale obnovená řeč o víře zde není přiléhavá poté, co Pán Ježíš právě hovořil o víře ve své skutky.

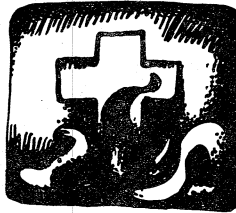
však unikl. O tom, jak mohl uniknout, není nic bližšího napsáno. Důležitá je pouze samotná skutečnost, že ho nemohli zatknout.

Pán Ježíš v dlouhém, těžkém, měsíce trvajícím zápasu 40 (kap. 7-10) ze své strany vykonal všechno pro získání vůdců 42 Izraele. Snažení bylo marné. Jan v tomto verši úžasným způsobem rozvinul to, co bylo už na počátku evangelia shrnuto slovy: "Přišel do svého vlastního, ale jeho vlastní ho nepřijali." Pán Ježíš zápas přerušil. Opustil Jeruzalém a odešel znovu na druhý břeh Jordánu, na místo, kde dříve křtil Jan, a tam se zdržoval. Na mapě najdeme toto místo na druhé straně Jordánu pod názvem Perea. Tam byl Pán Ježíš v bezpečí, nehrozilo mu bezprostřední zatčení. Farizeové a kněží byli šťastní, že činnost Pána Ježíše v hlavním městě před jejich očima a ušima skončila. Na pronásledování Ježíše v odlehlém a pustém území Pereji nepomýšleli. Pokud byl tam, nepřipadal jim nebezpečný.

Avšak ani tam Pán Ježíš nezůstal osamocen. Mnozí k němu přicházeli a říkali: "Jan sice neučinil žádné znamení, ale vše, co o něm řekl, je pravda." Ještě jednou slyšíme o velikosti, významu a působení Jana Křtitele. Byla to pravda, o jeho zázracích nemáme žádné zprávy. Přesto přitahoval veliké zástupy, což bylo dobré znamení opravdovosti, čistoty a hloubky jím vyvolaného hnutí. Byl jen prorokem, a proto stejně jako jiní starozákonní proroci ani on se nepotřeboval prokazovat zázraky. Jako prorok ukazoval na Toho, který přichází. Ti, kdo slyšeli jeho dřívější svědectví o Pánu Ježíši, mohli jen potvrdit: jeho svědectví byla ryzí pravda. A tak tam, v odlehlé, zapadlé Pereji, se stalo to, co se v Jeruzalémě dělo jen velmi omezeně a po námaze: A mnoho lidí tam v Ježíše uvěřilo. Bylo to zároveň Janovo slovo k těm, kteří byli v té době pokřtěni: Podívejte se na Jana Křtitele, na jeho zvěst i dílo, poslechněte jeho slova a svědectví, a tak i vy nakonec uvěříte v Pána Ježíše.

Pán Ježíš je v odlehlé Pereji, vůdci národa v Jeruzalémě jsou naplněni hněvem nepřátelství vůči "rouhači" Ježí-

šovi, - jaké to bude mít pokračování? S touto otázkou uzavíráme první díl výkladu evangelia. Druhý díl nás přivede znovu do Jeruzaléma k největšímu divu Pána Ježíše, ke vzkříšení Lazara. A právě tento největší zázrak, opravdové "znamení z nebe", přivede veleradu ke konečnému odsouzení Ježíše na smrt. Druhý díl výkladu evangelia je poznamenán událostmi cesty kříže a jejich vyvrcholením ve vzkříšení Pána Ježíše z mrtvých.

DOSLOV¹

I. KDO NAPSAL TUTO KNIHU O PÁNU JEŽÍŠI ?

Čteme-li Janovo evangelium, klademe si důležitou otázku: Kdo napsal tuto knihu o Pánu Ježíši? Byl to Zebedeův syn Jan, učedník a očitý svědek všech událostí? Církev byla po staletí skálopevně přesvědčena, že je to dílo apoštola Jana. Ale pak se ozývaly námitky proti jeho autorství. V roce 1792 anglický teolog Evanson přisoudil Janovo evangelium neznámému platonickému filosofovi ze 2. století. Od té doby nepřestaly třenice o pravost tohoto evangelia. Tyto spory zde nebudeme rozebírat, čtenáři však musíme umožnit do těchto otázek alespoň nahlédnout. Náš pohled na Janovo evangelium bude docela jiný, budeme-li přesvědčeni, že k jeho napsání Duch Boží použil apoštola Jana, než kdybychom museli uznat, že ve formě evangelia nám své představy o Ježíši sděluje nějaký neznámý člověk 2. nebo 3. generace.

Poslyšme tedy nejprve

1. Co o svém autorovi říká samo evangelium?

a) Charakteristickým znakem všech novozákonních listů - a zvláště výjimkou je právě 1. list Janův - je, že na počátku se autoři představují svým jménem. Naproti tomu u všech evangelii, včetně Lukášova, jméno autora chybí. Ale Lukáš, jako "vzdělaný spisovatel", nám v úvodu přece jen něco o své práci pověděl. U Jana (stejně jako u Matouše a Marka) zmínka o autorství chybí.

b) I když Janovo evangelium nemá předmluvu, v 21. ka-

1 Viz W. Michealis: "Einleitung in das Neue Testament" - Bern 1961 - str. 91n, článek "Johannesevangelium" v Lexikon zur Bibel - Brokhaus Verlag, a heslo "Janovo evangelium" v Biblickém slovníku A. Novotného.

pitole má doslov². Tato kapitola popisuje povelikonoční události, k nimž nedošlo v Jeruzalémě, ale v Galileji. Patří k nim také rozhovor Vzkříšeného s učedníkem Petrem (v. 15-19). V závěru tohoto rozhovoru je napsáno: "Petr se obrátil a spatřil, že za nimi jde učedník, kterého Ježíš miloval, ten, který byl při večeři po jeho boku a který se ho tehdy otázel: Pane, kdo tě zrazuje?" (v. 20). A pak skupina mužů, které blíže neznáme, podává svědectví: "To je ten učedník, který vydává svědectví o těchto věcech a který je zapsal; a my víme, že jeho svědectví je pravdivé" (v. 24). Tím je potvrzena zásadní skutečnost - toto evangelium napsal "učedník, kterého miloval Ježíš". Tento učedník musel patřit mezi dvanáct apoštolů, protože u poslední večeře byli přítomni jen oni. Svědectví zapsané v tomto evangeliu pochází od očitého svědka, od někoho z nejužšího kruhu učedníků, který byl Pánu obzvlášť blízko³.

c) Je možno zjistit, kdo byl tímto učedníkem? Učedník s touto charakteristikou se objevuje i ve 20,2n v bezprostřední společnosti s Petrem. Jan stojí vedle Petra podobně ve Skutcích (3,1 a 4,13), tak je spolu vidí i Pavel v Ga 2,9 jako "sloupy" církve. Mluví-li evangelium o "učedníku, kterého miloval Ježíš" v této souvislosti s Petrem (i v události ve 13,23n), pak každý čtenář evangelia v něm musel poznat apoštola Jana.

d) Tento "učedník, kterého miloval Ježíš", nemohl by přece jen být vymyšlenou postavou⁴, jakýmsi symbolickým vzorem "pravého učedníka"? Mohl by jím být, kdyby se v evange-

2 V 20,30n je jasný závěr. Kapitola 21. byla připojena k původní knize, pravděpodobně hned při jejím zveřejnění, protože neznáme jediný rukopis, který by ji neobsahoval.

3 "Ležel na prsou" Pána Ježíše. Nesmíme to chápat sentimentálně. Tenkrát se při slavnostních příležitostech u stolu leželo. To znamenalo, že každý host "ležel na prsou" spolustolovníka a podpíral si hlavu otočenou směrem ke stolu. Místo "na prsou" hostitele se považovalo za čestné místo.

4 Tak R. Bultmann ve svém komentáři - "milovaný učedník je spíše ideální postavou".

liu vyskytoval jen symbolicky. Ale v něm jsou právě tomuto muži přiřítány zcela konkrétní činy, a je uváděn jako jeden z kruhu apoštolů. W. Michaelis poukazuje na zvlášť důležitou skutečnost: "Zpráva o poslední večeři, popsaná v 13, 23n, patří k jasným svědectvím synoptické tradice. To znamená, že v době, kdy Janovo evangelium vznikalo, všichni křesťané věděli o poslední večeři Páně s učedníky jako o historické události i o tom, kdo se jí zúčastnil. Který autor by se mohl odvážit těmto čtenářům vsunout do zprávy o poslední večeři nějakou vykonstruovanou ideální bytost? A koho by vůbec napadlo něco podobného? Toto řešení je nejméně pravděpodobné ze všech možných "alternativ".

e) K tomu připojme další postřeh. Evangelium nešetří jmény apoštolů. Šimon Petr, Ondřej, Filip, Natanael a Tomáš jsou uvedeni na více místech. Jen Jakub a Jan se nikde jménem nevyskytují! To se dá vysvětlit jen tak, že Jan sám jako autor se zdráhal uvedením svého jména mluvit o sobě. Kdo však v "učedníkovi, kterého miloval Ježíš" poznal Jana - a prvním čtenářům evangelia to muselo být mnohem bližší než nám -, chápe i citlivý způsob, kterým Jan mluví o sobě a jak v 1. kapitole naznačuje svou věrohodnost⁵.

f) Nesmíme také přehlížet a zlehčovat prohlášení na začátku evangelia: "Viděli jsme jeho slávu" (1,14). Nic nenavědčuje tomu, že by výraz "viděli" autor chápal jen jako něco "duchovního", co sdílí s každým křesťanem. Podle 1J 1,1 je to dokonce vyloučeno, protože tentýž svědek uvádí kromě vidění a slyšení i dotek vlastníma rukama. A má-li v 20,29 tak jasně na mysli křesťany, kteří neviděli a uvěřili, pak nemůžeme zpochybňovat důraz na to, co "viděl" (v. 1,14) nebo snižovat význam této skutečnosti.

g) Je nesporné, že autor evangelia se velmi zdrženlivě, ale zároveň jasně představuje jako Jan, syn Zebedeův, učedník a apoštol Pána Ježíše.

5 Viz výklad k 1,40n.

Jakékoliv popření Janova autorství proto znamená i těžké obvinění vydavatelů evangelia. Podle toho se neznámý autor pokusil způsobem, který lze označit jen jako rafinovaný, vyvolat při čtení dojem, že je apoštolem Janem⁶. A skupina vydavatelů by pak tento podvod kryla výslovným ujištěním v 21. kapitole o pravdivosti evangelia, a tak by čtenáře utvrzovala v klamném domnění, že čtou svědectví apoštola Jana. Podobná obvinění autora a vydavatelů Janova evangelia by se v tom případě musela opírat o pádné důvody, které by nezvratně dokazovaly, že apoštol Jan nemohl být pisatelem evangelia. Existují takové důvody?

Už jenom z toho, že význační vědci jako Fr. Godet, Th. Zahn, A. Schlatter a další jsou přesvědčeni o Janově autorství, vyplývá, že podobné důkazy neexistují. I oni by totiž museli uznat skutečně jednoznačné důkazy falešnosti Janova evangelia.

2. Co o Janovu evangeliu psala církev prvních století?

Přístupme k otázce blíže a ptejme se na svědectví církve prvních století.

a) Nejstarší bezprostřední zprávu o vzniku Janova evangelia podal Ireneus, nejvýznačnější "církevní otec". Ireneus pocházel z Malé Asie, a v roce 178 se stal biskupem v Lyonu - v jižní Francii. Ve svém hlavním díle "Proti herezi"⁷ píše o apoštolu Janovi, že žil v Malé Asii až do dob Trajána (98-117). "Poté (po synoptických) také Jan, učedník Páně, který ležel na jeho prsou, vydal ve své době též

6 Je snadné tvrdit, že evangelium napsal neznámý křesťan na konci prvního století, který však chtěl vyvolat dojem, že je napsal Jan. Jak bychom si však mohli konkrétně představit možnost oklamání tehdejší církve? Byl-li Jan opravdu starý, pak jej církev především v Malé Asii dobře znala a okamžitě by věděly, že to není jeho evangelium. Kdyby však Jan již dříve zemřel mučednickou smrtí, jak se domnívá Bultmann a někteří další teologové, pak by církev teprve stěží věřily, že se najednou po desetiletí objevilo jeho evangelium.

7 Ireneova "Adversus haereses". Německý překlad v "Bibliothek Kirchengäter", 2. vydání 1911.

evangelium, za svého pobytu v Efezu v Malé Asii." Toto evangelium prý bylo zaměřeno zvláště proti gnostikovi Kerintovi, současníkovi apoštolů a proti Nikolaistům (Mikulášenoům).

Odkud vzal Ireneus tyto informace? Odvolává se na biskupa Polykarpa ze Smyrny, který zemřel v roce 155 nebo 166 jako mučedník ve věku 86 let. Ireneus velmi dobře znal Polykarpa. Vzpomněl nejen to, že Polykarp se zmiňoval o Janovi a jiných učednících Pána Ježíše, ale i to, co Polykarp v podrobnostech⁸ slyšel od Jana o Pánu Ježíši, o jeho dívech a o jeho učení.

Ireneova zpráva o Janovi a jeho písemnostech měla tedy pevný základ. Spočívala na sdělení muže, který s apoštolem Janem byl v osobním styku⁹.

b) Proti tomuto svědectví Ireneově vystupuje výrok Papiův, který cituje¹⁰ Eusebius ve svých Dějinách církve (III, 39) z Papiovy předmluvy k jeho dílu "O slovech Páně". V této Papiově předmluvě je nápadné, že se v ní o Janovi píše dvakrát. Jednou se objevuje v řadě známých apoštolů. Poté je však uveden "starší Jan" společně s jinak pro nás neznámým Aristionem. Byli tedy dva muži jménem Jan, kteří byli Papiovi známi a od nichž mohl získat spolehlivé zprávy o Pánu Ježíši?

K této verzi se přiklonila řada badatelů, a proto rozlišují mezi "presbyterem" Janem, a "apoštolem" Janem, synem Zebedeovým. A dále se domnívají, že to byl právě tento "presbyter Jan", který žil až do vysokého stáří v Efezu za dob Trajána a napsal Janovo evangelium. Pochopitelně, brzy mohl

8 Viz Ireneův dopis gnostikovi Florinovi, sdělený Eusebiem v jeho "Dějinách církve".

9 Fr. Büchsel uvažuje: "Toto sdělení má v Polykarpovi důležitýho zastávce a potřebuje jen jedno, aby dosáhlo od Ireneia až k Janovi. Zaslouhuje si proto naši plnou důvěru. Mohly by proti němu vystoupit jen obzvláště závažné důvody."

10 Papias byl biskup v Hierapolis ve Frýgii a psal své dílo "O slovech Páně" v letech 120-160 n. l. Z tohoto díla se zachovaly jen zlomky v citátech jiných spisovatelů.

být snadno zaměněn se známým apoštolem Janem, na kterého se tak přeneslo všechno, co se vlastně týkalo "presbytera Jana".

Avšak i kdyby toto pojetí mělo pravdu, neodstranilo by to vlastní problém, kvůli kterému by byl presbyter Jan uznán jako autor evangelia s určitým ulehčením. Problém není ani tak v tvrzení, že evangelium psal právě syn Zebedeův, ale v tom, že jeho autor musel být učedníkem a očitým svědkem. Ten totiž vůbec není "presbyter". Slovo "presbyteros" u Papias neoznačuje církevní úřad, ale příslušnost k první generaci, která znala samotného Pána. "Když však někdo, kdo následoval staršího ("presbyteroi"), se vrátil, pak jsem se neustále vyptával na slova starších ("presbyteroi"), co řekl Ondřej nebo Petr, anebo co řekli Filip, nebo Tomáš, nebo Jakub, nebo Jan, nebo Matouš, anebo někdo z učedníků Páně." Přesně tak se i tento druhý Jan jmenoval "starší" ("presbyteros"). Tedy i on patřil k první generaci a byl označen stejně jako Ondřej, Petr a jiní, to jest "učedník Páně". Chodil tedy stejně jako Ondřej, Petr a ostatní s Pánem Ježíšem a byl očitým svědkem. Jen proto Papiovi zastánci mohli klást důraz na to, co "mluvil" a stavět tato slova do jedné řady s tím, co "řekl" Ondřej, Petr a j. Jinými slovy: I kdyby existoval nějaký "druhý Jan", který napsal toto evangelium, pochází od muže z první generace, od učedníka Páně a očitého svědka. "Janovská otázka" tak nezískala jednodušší řešení.

Opravdu však Papias myslel na dva muže se jménem Jan? Je to velmi nepravděpodobné, když si ujasníme, že oba mají stejné označení. Oba jsou "starší" a oba jsou "učedníky Páně". A tak se zřejmě v obou Papiových větách jedná o tutéž osobu. Proč se o ní mluví dvakrát? Nuže, i při naprosté rovnosti v označení existuje v obou výpovědích přece jen určitý rozdíl, kterého je třeba si všimnout. Je to rozdíl v časové formě sdělení. Při pohledu na řadu apoštolů je řeč v minulém čase - "řekli". Naproti tomu o Aristionovi a Janovi je napsáno, že "řikají" - tedy v přítomném čase. Přitom také nesmíme ztratit ze zřetele, oč Papiovi šlo.

Chtěl ukázat zdroj svých informací, své zpravodaje, od nichž se sám učil. A tyto zpravodaje rozdělil do dvou skupin. Od druhé skupiny se mohl dovědět, co teď říkají učedníci Páně Jan a Aristion. První skupiny se mohl ptát, co jim kdysi "řekli" Ondřej, Petr a jiní. Tedy znal lidi, kteří někdy dříve měli styk se všemi apoštoly, mezi nimiž pochopitelně byl také i Jan. Ale znal i ty, kteří ještě teď mají příležitost mluvit s posledními žijícími z první generace. Vedle Aristiona k nim patří také "starší" Jan. Právě jako nejstarší z řad učedníků Páně měl čestný titul "starší", jímž se uvádí také ve svém 2. a 3. listě.

Církevní podání, které přechází od Ireneae k Janovu učedníkovi Polykarpovi, jednoznačně připisuje evangelium apoštolu Janovi a výpověď Papiova, kterou jsme rozebírali, jí nezpochybňuje, ale podpírá.

3. Nepopírá snad Marek (Mk 10,39) Janovo autorství?

Je i další otázka, zda autorství Jana, syna Zebedeova, přece jen není popřeno a to velmi jednoduchým způsobem? V Mk 10,39 bylo přece oběma synům Zebedeovým prorokováno¹¹ mučednictví. Pro kritické badatele je toto proroctví samozřejmě "vaticinum ex eventu", tedy předpovědí vloženou do úst Pána Ježíše jen proto, že Jan byl skutečně brzy popraven jako jeho bratr Jakub. Existuje však někde skutečně nějaký věrohodný doklad této brzké Janovy mučednické smrti? To není jeho případ. Skutky 12,2 informují jen o popravě Jakuba. Při "apoštolském koncilu" (Sk 15) Pavel potkává Jana, který je ještě jako "sloup" jeruzalémského sboru (Ga 2,9). A kdyby psal dodatek evangelia kdokoliv, nemohl by v 21,22 poukazovat na obzvláště dlouhý život apoštola, jehož předčasná smrt by byla všeobecně známá.

11 To je ve skutečnosti nejdůležitější argument pro R. Bultmanna. "Apoštol Jan v žádném případě nepřichází v úvahu jako autor, už kvůli odstupu Janova evangelia od starého podání, ale také proto, že Jan Zebedeův byl již záhy zabit Židy, jak to vyplývá z Mk 10,39, a jak je to potvrzeno některými starocírkevními svědectvími, zvláště fragmentem Papiia, jehož pravost lze zpochybnit."

Pán Ježíš předpověděl svým učedníkům utrpení pro jeho jméno (Mt 10,17-22; J 16,1n). V Mk 10,39 tedy nezdůrazňuje utrpení Zebedeovců jako něco mimořádného. Předpovídá jim všeobecný úděl apoštolů, protože se ho ptali na čestná místa v Božím království. Přitom však zůstává otevřeno, jaká bude cesta jednotlivých učedníků. Kalich utrpení a křest utrpení byl určen všem učedníkům, i když vlastní utrpení každého z nich mohlo mít naprosto rozdílnou povahu. Mk 10,39 proto ještě nedokazuje¹² Janovu předčasnou smrt.

Pochybnosti o pravosti Janova evangelia však nevyrůstají z podobných jednotlivých postřehů. Jestliže tak mnoho teologů neustále popírá Janovo autorství evangelia, pak to má jiné důvody. Ty jsou v rozdílu mezi Janovým evangeliem a "synoptikami"¹³, kterého si musí všimnout každý pozorný čtenář Bible. Této otázce se budeme věnovat v následujícím oddíle.

II. JAN A SYNOPTIKOVÉ

1. Náčrt působení Pána Ježíše.

Nápadně rozdílný je náčrt působnosti Pána Ježíše. Podle synoptiků nabýváme dojem, že veřejná činnost Pána Ježíše trvala asi rok a že se odehrávala výhradně v Galileji. V průběhu svého veřejného vystoupení přišel do Jeruzaléma

12 Církevní historik Philippus ze Sidy (kolem r. 430) se snažil u Papija vyčíst: "Jan Teolog a jeho bratr Jakub byli zabiti Židy." Stejně podání se ještě jednou vyskytuje u jednoho kronikáře z 9. století. Ale toto tvrzení není pro nás dokladem. Mohlo pocházet z nepochopení. V žádném případě takové pozdní a nekontrolovatelné údaje nemohou popírat vlastní výroky evangelia a svědectví prvotní církve.

13 Matouš, Marek a Lukáš používají - nehledě na obdarování každého z nich - obdobné podání slov a činů Pána Ježíše v širokém rozsahu. Texty se často shodují buď doslovně nebo jen s nepatrnými odchylkami. Proto je v souhrnném pohledu můžeme stavět vedle sebe - řecky se tomu říká "synopse". Na základě možnosti této synopse se tato 3 evangelia nazývají "synoptická" a o pisatelích hovoříme jako o "synoptících".

jen jednou, a to během velikonočních svátků (paschy), při nichž přišel o život.

Naproti tomu podle Janovy zprávy Pán Ježíš šel do Jeruzaléma na velikonoce hned na začátku svého vystoupení (2,13). Působil v Jeruzalémě a v Judsku. Samozřejmě, i Jan popisuje působení Pána Ježíše v Galileji (1,43 - 2,12; 4,43n; 6,1n), ale pokaždé (5,1n; 7,10; 10,22n) je Pán Ježíš o velkých svátcích v Jeruzalémě a nikoliv až tam slavnostně vjel k poslednímu svátku (12,12n). Zásadní proslovy a střetnutí s Izraelem¹⁴ se odbyvaly v Jeruzalémě. Veřejná činnost Pána Ježíše musela podle Janova vyprávění trvat nejméně tři roky.

Žádné z evangelií nepodává životopis Pána Ježíše moderním způsobem. I Jan vybírá z toho, co by se o něm dalo vyprávět (20,30; 21,25) jen to, co může čtenáře evangelia vést k víře anebo co tuto víru může posilovat. I jeho evangelium je "zvěstováno". Zatímco synoptikové nekladli důraz na historickou přesnost "rámce", ale jsou naplněni významem své "látky", projevuje se Jan jako bezprostřední učedník a očitý svědek tím, že bezděčně popisuje časový sled působení Pána Ježíše tak, jak k němu skutečně došlo.

2. Odchytky od synoptiků.

Pro tuto rozdílnost není div, že se Jan od synoptiků liší i látkou svého evangelia. Popisuje sice také působení Pána Ježíše v Galileji a zmiňuje se přitom i o divu nasycení zástupů a o jednání Páně na rozbouřeném moři. Ale marně hledáme známá slova a podobenství Pána Ježíše, uvedená u synoptiků. Mnohá uzdravení, vyhnání ďáblů a mocné činy, jimiž jsou naplněna synoptická evangelia, ta u Jana nejsou.

14 Toto historické označení používáme i ve výkladu. Výraz "židovský národ" by mohl budít falešné zdání, jako by Izrael byl jen jedním z mnoha národů. Tím je sice Izrael také, avšak svým vyvolením a předurčením v dějinách spásy je zásadně oddělen ode všech jiných národů. Není třeba nijak zvlášť podotýkat, že se v této knize jedná jen o Izrael z dob Pána Ježíše a ne o dnešní stát Izrael.

Jan prokazatelně předpokládá¹⁵ znalosti ostatních evangelií v církvi. Neopakuje to, co už církev věděla, ani ustanovení Večeře Páně. Naproti tomu uvádí činy a proslovy Pána Ježíše, které synoptikové nezaznamenali už proto, že jejich zrak nebyl zaměřen na Jeruzalém. Tři velké zázraky (uzdravení nemocného u rybníku Bethesda, uzdravení slepého od narození a vzkříšení Lazara), které měly mimořádný význam v zápasu Pána Ježíše s vedoucími představiteli jeho národa, se odehrály v Jeruzalémě. Stejně i velké proslovy a setkání v kapitolách 5, 7, 8 a 10 se plně vztahují na situaci v Jeruzalémě.

A tak nelze vznášet námitky proti těmto částem evangelia proto, že je uvádí jen Jan. Z rozsáhlého materiálu je - jak ukazuje právě Jan (20,30; 21,25) - vybrán a popsán pouze zlomek. Jan zaznamenal ve svém evangeliu to, co sloužilo k vysvětlení zásadní činnosti Pána Ježíše v Jeruzalémě. Rozdílnost námětu tedy není žádným "důkazem" proti pravosti evangelia.

3. Proslovy Pána Ježíše - rozpor mezi Janem a synoptiky?

I když toto všechno pochopíme a uznáme, nezůstává ještě stále nepřekonatelný rozpor mezi Janem a synoptiky ve vylíčení proslovů Pána Ježíše? Mohl Pán Ježíš mluvit způsobem, jak to popisují synoptikové, a současně tak, jak to čteme v Janově evangeliu? U Jana nalézáme dlouhé proslovy, jejichž předmětem je sám Pán, jeho osoba a význam. U synoptiků jsou naproti tomu uvedeny krátké a stručné proslovy podle palestinských zvyklostí a krátké názorné příklady. Všechno je zaměřeno na Boží království a na správný poměr k Bohu a k bližnímu. Nepopisují proto pravého historického

15 Je to zřejmé např. z toho, že se v 3,23n výslovně odvolává na údaje synoptiků (Mk 1,14; Mt 4,12) a tyto upřesňuje, protože je lépe znal než oni. Tak se Jan odchyluje od synoptiků také v údajích o dni a hodině smrti, kdy zemřel Pán Ježíš. (Viz výklad k 13. kap.; 18,28; 19,14).

Ježíše jen synoptická evangelia, zatímco "janovský Kristus" je právě svými proslovy zjevně volný výmysl evangelisty?

Musíme být velmi opatrní se soudem, co historicky "mohlo" a co "nemohlo" být. Je pochopitelné, že se slova a podobenství Pána Ježíše, jak nám je podávají synoptikové, lehce uchovávala v paměti a snadno se šířila dál zejména právě v Galileji a mezi prostým lidem. Musel však Pán Ježíš proto mluvit stejně i v Jeruzalémě při svých střetnutích s představiteli národa?

Nemohla tam být situace ve vztahu k jeho osobě a poslání i k víře v něj úplně jiná, jak ji vidíme hned při první návštěvě hlavního města při vyčištění chrámu a při rozhovoru s Nikodémem? Právě tyto "proslovy" - i ty v synagóze v Kafarnaum! - neměly charakter nějakého kázání, ale stálých rozhovorů, ba přímo ostrých diskusí, při nichž odpovědi Pána Ježíše umožňují poznat otázky a námítky jeho odpůrců i tam, kde je Jan výslovně neuvádí.

I synoptikové nepřímo prozrazují, že Pán Ježíš skutečně mluvil i "jinak". Zmínují se o "dlouhých kázáních" (Mk 6, 34) a o celodenních zvěstech (Mk 8, 2), při nichž nemohl po celé hodiny uvádět za sebou jen krátká podobenství a výroky. "Dlouhá kázání" vyžadovala souvislý přednes, jak je Jan zapsal v šesté kapitole i v popisu galilejské činnosti Pána Ježíše.

U tohoto bodu se musíme zdržet, protože i takoví vykladači, kteří jsou přesvědčeni o Janově autorství, vidí v proslovech Pána Ježíše evangelistovu volnou tvorbu. Fr. Büchsel soudí: "Čtvrté evangelium popisuje historickou činnost Ježíše jen v rámci chápání, a to dodatečně získaného Janem, který stanul proti pouze historickému s vlastní charakteristickou volností." W. Wilkens mluví o "obrovské svobodě čtvrtého evangelia proti tradici, která je založena na plné moci pravého svědectví." H. Strathmann je ještě otevřenější. "Říká se, že janovské Ježíšovy proslovy jsou pre-filtrovány Janovou osobou. Dobrá! Co to ale znamená? Janovy Kristovy proslovy jsou Janovými proslovy o Kristu. Jan je používá jako formu kázání o Kristu, přičemž také někdy Je-

žíšovy řeči i formou znenadáni přecházejí do proslovů o Ježíšovi. Jinými slovy: Jan se při svém líčení nekloní k historicismu, ale k principu kerygmatické stylizace."

Za těmito slovy jsou určitě správné postřehy. Platí to zejména v pohledu na osobitou řeč v Janově evangeliu, která určuje i řeč Pána Ježíše v tomto vyprávění. "Je to častokrát konstatovaný postřeh, že v Janových písemnostech nacházíme stále stejný styl řeči, ať už mluví Ježíš, nebo Jan Křtitel anebo Jan, syn Zebedeův. Mezi proslovy Pána Ježíše a Janovými listy není rozdíl ve stylu" (Fr. Büchsel). Z toho můžeme usuzovat, že Jan v dlouhých letech mnohostranné práce zvěstování převzal do sebe všechno, co prožil s Pánem, a tak to svou řečí předával dál.

Proti tomu je však přesto nutno položit zásadní otázku: Kde je hranice mezi "historickým svědectvím" a "duchovním vnuknutím"? Máme zde ještě co do činění skutečně se samým Ježíšem, anebo se setkáváme s postavou, kterou evangelista sám od sebe maluje teprve až na základě "dodatečně získaného chápání"? Mínil-li Büchsel: "Kdo chtěl rozumět Ježíšovi z toho, co o něm mohl vědět z dob jeho života, musí ho podle Jana nutně chápat falešně" a "že dojem historické činnosti prostě jako takový nikoho k víře v Ježíše nepřivede", pak by Židé byli naprosto v právu, jestliže Ježíšovi tenkrát nerozuměli a odmítli jej. Známa slova J 1,14 by se pak musela změnit: Slovo se stalo tělem, a později, po jeho vzkříšení a vyvýšení, jsme viděli jeho slávu¹⁶. Jestliže Jan popisuje Pána Ježíše jen podle svého pozdějšího duchovního chápání, pak jsme závislí na Janovi a správnosti jeho chápání a nesetkáváme se s opravdovým Ježíšem, ale skutečně jen s "janovským Kristem".

Víra nemůže žít z "výkladu", byť je i nejhlubší a nejkrásnější, víra žije ze skutečnosti. Jestliže Jan nepředal nejdůležitější slova Páně proto, že je slyšel, ale bylo-li to jeho dodatečné mínění: tak by vlastně Ježíš musel mlu-

16 A jak bychom pak měli rozumět 1J 1,1, kde se výslovně mluví o vidění očima a o dotýkání rukama!

bychom měli pochybovat¹⁹ o vlastním svědectví evangelia i o církevní zprávě, že autorem evangelia je apoštol Jan.

III. POJMY V PROSLOVECH PÁNA JEŽÍŠE

Zamysleme se nad některými pojmy v prosloveh Pána Ježíše podle Janova evangelia. Sice i u synoptiků se v kázání Pána Ježíše vyskytují zásadní protiklady, jako je světlo a tma, život a smrt, a ve zvěstování vyzývají posluchače k opravdovému rozhodnutí. Ale u Jana jsou proslovy Pána Ježíše doprovázeny protikladnými dvojicemi "světlo a temnota", "duch a tělo", "pravda a lež", "být shůry" a "být zdola" atd. Teologové našli k tomu odpovědi v gnosticizmu²⁰, a proto v Janově evangeliu viděli pozdější spis, který vedl boj proti²¹ gnosí s použitím gnostických pojmů a názorů. Avšak nálezy rukopisů v Južské poušti a objevy myšlení a

- 19 Je velmi zajímavé, že po staletí až dodnes nebyly shledány nějaké neslučitelné rozpory mezi Pánem Ježíšem popisovaným synoptickými evangelií a evangeliem Jana. Není to jednoduchý důkaz toho, že je to jeden Pán, který před námi stojí ve zdvojeném svědectví synoptiků a Jana?
- 20 Gnosis je označení učení, které potvrdilo, že může zprostředkovat vyšší "poznání" a hlubší proniknutí do náboženských tajemství. Zastánci tohoto učení byli nazýváni gnostikové. Zastupovali svou filosofii v prvních staletích n.l. Rozlišují se gnostikové Klemens Alexandrijský, Origenes a jiní, kteří chtěli svými spekulacemi podporovat křesťanskou víru od vysloveně heretických gnostiků, jako byli Basilides, Valentinus, Marcion aj., kteří směřovali gnosticizmus se staroorientálními, perskými a syrskými představami, židovskou teologií, platonickou, stoickou a pythagorickou filosofií. Přitom vznikaly různé fantastické zvrácené systémy. Nový zákon potírá a odmítá stopy gnostických názorů (Ko 2,8; 1Tm 6, 3-21, ale také 1J a Zj).
- 21 "Jak se evangelista mohl odvážit psát své evangelium s použitím gnostických představ a pojmů, pochopíme, když poznáme, že v gnostickém mýtu našel otázky, na které mohl navázat a v evangeliu na ně odpovědět" (R. Bultmann).

života "klášterního" bratrstva v Kumránu²² nám překvapivě ukázaly, že s "gnostickými pojmy" bylo možno se setkat²³ nejen teprve později v helenistickém gnosticismu, ale už v předkřesťanské době v přísně židovské společnosti. A tato společnost žila v blízkosti Jordánu, kde působil Jan Křtitel. Kněží v Jeruzalémě a vedoucí kruhy farizeů musely o "Kumránu" vědět, byl od Jeruzaléma vzdálen sotva 20 km. A názorový svět Kumránu s jejich tvrdou kritikou oficiálního židovstva nebyl cizí právě těm kruhům, které v živé naději očekávaly konečné Boží jednání. A tak mohl i Pán Ježíš hovořit řečí, která v Jeruzalémě nebyla neznámá²⁴, jak přátelům, tak i nepřátelům.

IV. CÍL JANOVA EVANGELIA

Janovo evangelium správně pochopíme pouze tehdy, budeme-li mít před očima cíl, který Jan svým evangeliem sledoval.

a) Církev již měla jiná evangelia. Proč tedy Jan psal

-
- 22 Bližší přiblížení nálezů v Kumránu nám přináší z dostupné literatury kniha Johna Allegra: Rukopisy od Mrtvého moře. Mladá fronta, edice Kolumbus - Praha 1969. Ze zahraniční literatury: H. Bradtke: Die Handschriftenfunde am Toten Meer, díl 1. a 2., a Die Handschriftenfunde in der Juda, Hauptbibelgesellschaft zu Berlin; a Leopold Grundmann: Umwelt des Christentums - sv. 1., str. 305 - - EVA 1965.
- 23 "Co lze bez nadsázky říci, je jen to, že evangelium, Janovy listy a svitky od Mrtvého moře vyrůstaly na stejném základě sektářského židovstva. Svitky nám tedy ukazují to, co se často opomíjelo, že půdu, ze které vyrostla Janova teologie, nemusíme hledat mimo židovskou Palestinu." M. Burrows: Die Schriftrollen vom Toten Meer - München 1957, str. 281.
- 24 Připomeňme si však, že jsme teprve na počátku bádání o Kumránu a o jeho vztahu k Novému zákonu. Názory badatelů se zčásti diametrálně liší. Můžeme tedy mluvit pouze o možnostech, které by mohly odkryt nové chápání právě tzv. "janovské řeči".

ještě další evangelium? Již v církvi²⁵ prvních století se domnívali, že Jan se pokusil představit Pána Ježíše "duchovněji", "vnitřněji" - moderně řečeno "filosoficky". Proto je také Janovo evangelium zvlášť hodnoceno v "duchovních" a filosofických kruzích. A přece se tento názor mýlí. Jan v plné vážnosti vycházel z toho, že Pán Ježíš se stal "tělem", tedy ze skutečného života Božího Syna. Na druhé straně neusilovalo to, aby činnost Pána Ježíše přiblížil v plné šíři. To udělali již synoptikové. Soustředil se na jediné téma, které sám považoval za vlastní téma života Pána Ježíše. Napsal to hned na počátku svého evangelia - věčné Slovo, jímž byl svět stvořen, přichází ve své slávě, posláno Bohem, aby zachránilo svět. Avšak jeho vlastní ho nepřijali! Celé Janovo evangelium popisuje boj Pána Ježíše s jeho lidem a jeho vůdci, s kněžími a farizeji v Judsku a se zelóty v Galileji. I synoptikové znali tento rozpor mezi Pánem Ježíšem a vůdci národa a popisovali jej na mnoha místech stručnými slovy v jednotlivých případech. Věděli, že z nich vyrostl kříž Pána Ježíše. Jan nám však umožňuje prožít hloubku konfliktu a neustálé stupňování boje až k vyvrcholení na kříži úplně jinak.

Protože celé evangelium naplňuje střetnutí Pána Ježíše s Izraelem a jeho snahou jej získat, chtěli by je lidé považovat za "misijní list Izraeli". Tím by však byl popřen zásadní rys, který evangeliu dává jeho jedinečnost. Už na začátku vidíme, že Pán Ježíš není jen Mesiášem Izraele, ale že je od počátku prostředníkem všeho stvoření, se vztahem k celému světu. Proto je při svém příchodu jako Zachránce "ve světě", a je to "svět", který jej nezná (1,10). Jan Křtítel vidí v Pánu Ježíši Božího beránka, který nese nejen pochybení Izraele, ale "hřích světa" (1,29). V Pánu Ježíši

25 Klemens Alexandrijský (kolem r. 200, učitel katechetské školy v Alexandrii) napsal ve svém díle "Hypotyposen", že "Jan prý byl toho názoru, že venkovní - lidská stránka dějin Pána Ježíše je již ve starších evangeliích dostatečně popsána, a na naléhání svých žáků a naplněn Duchem svatým napsal evangelium, které nám v příbězích Pána Ježíše ukazuje jejich duchovní stránku" (tak Eusebius, KG VI 14,7).

Bůh ukazuje, že "miluje svět" (3,16) a ne jen svůj vyvolený lid. Samařané, kteří uvěřili, jej proto právem vyznávali jako "zachránce světa" (4,42). "Král", který měl za úkol být svědkem pravdy (18,37), byl nejen "králem židovským" (tím je ovšem také!), ale králem všech lidí, protože pravdu potřebovali všichni, tak jako jsou všichni podrobeni smrti a potřebují toho, který je "vzkříšení a život" (11,25). I když Pán Ježíš zůstal až do smrti věrný Izraeli a neodešel ven k Řekům (7,35; 12,20n), jako povýšený na kříži však "všechny přitáhne k sobě" (12,32).

Naproti tomu je však zřejmé, že Izrael přes své vyvolení, které nepopíratelně zůstává (4,22!), se svou nevěrou stal zvláštním reprezentantem Bohu nepřátelského světa. Ti, kteří se chlubí, že jsou dětmi Abrahamovými, jsou dětmi ďábla (8,44), který je "knižetem světa".

Takový je cíl evangelia, které popisuje zápas Pána Ježíše o Izrael, světové poslání Božího Syna.

b) V zápase s Izraelem nejde o detaily, i když také u Jana vystupují do popředí jednotlivé problémy jako např. otázka soboty (5,10-16). Ale Jan poukazuje ještě zřetelněji než synoptikové, že v podstatě jde o jedno jediné, opo-
tož k samotnému Pánu Ježíši, o to, zda mu lidé věří nebo nevěří. To v porovnání se synoptiky dává Janovu evangelium rys "jednoduchosti", anebo - chcete-li vzácné jednodu-
losti. Po věčné stránce u synoptiků není tomu jinak (viz L 10,42; Mt 7,24-27; 11,20-30; 19,21; 19,28n apod.), ale u Jana je z vlastní zvěsti Pána Ježíše jasné (co později vyznívá z poselství apoštolů, zejména apoštola Pavla určeného Židům i pohanům): "Věš v Pána Ježíše Krista a budeš spasen ty i dům tvůj." Jan objasňuje, že toto poselství nebylo Pavlovým objevem, ale že sám Pán Ježíš takto požadoval rozhodnutí víry v jeho osobu: "Když neuvěříte, že já to jsem, zemřete ve svých hříších" (J 8,24).

c) Není divu, že sám Jan viděl cíl svého svědectví o Pánu Ježíši ve víře. Na konci evangelia píše o množství znamení a divů Páně, které zde všechny nemůže uvést. "Tato

vit, pak jsme jako věřící ve velmi špatné situaci. Jak bychom mohli vážně vykládat například slova Pána Ježíše "já jsem...", kdybychom se domnívali, že je vlastně sám Pán Ježíš vůbec nevyslovil!? A jak bychom pak mohli důvěřovat Izraelci - neboť jím autor evangelia zcela určitě byl -, že si tato slova připomínající jméno Jahve sám nevymyslel a nevložil je do úst Pána Ježíše!? Může být pravda, jak se teď často v této souvislosti zdůrazňuje, že vymyšlené anekdoty a výpovědi mohou historickou postavu charakterizovat lépe než historicky zaručené zprávy. Situace je však naprosto jiná, chci-li sám využít určitého slibu mocného člověka. V tom mi nic nepomůže ani to nejlépe charakterizující slovo, bylo-li vymyšleno. Onen člověk musel dát svůj slib zcela bez možnosti nesprávného výkladu, abych pak podle něho mohl uplatňovat své nároky. Kdyby Pán Ježíš opravdu neřekl své mocné "já jsem..." s připojeným následujícím zaslíbením, pak by nám v nejrozhodnější chvíli, třeba v okamžiku smrti, nebylo vůbec nic platné, že nás Jan podle svého dodatečného poznání Krista ujistil, že by Ježíš "mohl" takto mluvit, ba že by takto vlastně "musel" mluvit.

Tento názor o zpětném přenosu pozdějšího poznání Krista do vyličení historického Ježíše však popírá samo evangelium. Sám Jan poznamenal na několika místech, že učedníci tato slova Pána Ježíše správně pochopili až po jeho vzkříšení (např. 2,22; 7,39; 12,16). Tím však potvrdil, že si tato slova Páně nevymyslel nebo že je dodatečně nepozměnil, ale že je předal v původní podobě, i když tenkrát jemu i ostatním učedníkům nedávala smysl a pochopili je až po velikonocích. Kdyby však ve svém evangeliu popisoval všechno až podle svého pozdějšího chápání, pak by už neměl podnět k tomu, aby na určitých místech zdůrazňoval, že teprve pozdější poznání mu otevřelo hlubší smysl události.

Je to konečně otázka důvěry, před kterou stojíme. Nemáme možnost objektivně přezkoumat, zda Jan řeči svého Pána reprodukoval správně a věrně. V evangeliu však neustále čteme, jak se snažil popisovat působení Pána Ježíše do

všech podrobností¹⁷. Mohl by pak být najednou v hlavním smyslu své knihy¹⁸ ve slovech a proslovech Pána Ježíše nespolehlivý a dovolil by si předkládat své vlastní postřehy jako slova Páně? Mohl by tak postupovat učedník, jehož přátelé výslovně potvrdili pravdivost jeho svědectví (21,24), a který ve svém listu ujišťuje: "Co jsme viděli a slyšeli, to vám zvěstujeme" (1J 1,3)? Proslovy Pána Ježíše v evangeliu smíme číst v plné důvěře, že v nich slyšíme mluvit samotného Pána Ježíše.

4. Vnitřní jednota se synoptiky.

Při pohledu na synoptiky nechceme jednostranně upozorňovat jen na rozdíly, ale chceme vidět též vnitřní jednotu. Což ten, kdose odvážil svým učedníkům říci neslýchaná slova: "Vy jste světlo světa" by neměl nejdříve sám o sobě prohlásit: "Já jsem světlo světa"? Slova s ničím neporovnatelného majestátu Pána Ježíše jsou zapsána i u synoptiků, a i u nich jsou spojena s jedinečným vědomím poslání, vyjádřeného slovy "Já jsem přišel..." (např. Mt 10,34.35.37 ve spojení s 5M 33,9; Mt 5,17; 9,13; 18,11; 20,28; L 6,46 ve spojení s Ml 1,6; L 12,49). A "janovský" tón ve vlastním svědectví a ve volání ke spáse (Mt 11,25-30) byl uznán již dříve.

A tak jsou značné rozdíly mezi Janem a synoptiky pochopitelné. Neskytají však žádný opodstatněný důvod, proč

17 Viz výklad k 1,28; 3,22; 4,5n; 5,2; 6,59; 8,20; 10,22-23 a 1,35; 1,39; 1,43; 4,40; 5,10.

18 Již M. Luther konstatoval: "Protože Jan popisuje jen velmi málo Kristovy skutky, ale jeho mnohá kázání, na rozdíl od toho tři ostatní evangelisté popisují mnohé jeho skutky a jen málo jeho slov, proto je Janovo evangelium krásné, pravé a hlavní evangelium a je třeba mu dávat před nimi přednost a pozvedat je výše (než je)". (Předmluva k Novému zákonu). Nelze ovšem přehlížet, jak právě Jan si cení skutky Pána Ježíše - viz jen 10,37n.

však zapsána jsou, abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a abyste věřící měli život v jeho jménu" (20,31). Přitom si všimněme, že Jan zde neříká "abyste uvěřili", ale že používá slovesnou formu nedokonavého vidu, která vyjadřuje trvání děje. Jeho evangelium není vlastně misijní list, ale je napsáno již existujícím sborům, aby jejich víru posilovalo, vysvětlovalo a prohlubovalo.

Je možné, že Jan přitom měl na mysli nebezpečí, pocházející z určité formy gnose, která chtěla být křesťanská, a dokonce prohlašovala, že teprve ona přivede křesťanství ke skutečné velikosti. Proto se intenzivně zajímala o sbory. Již v listu Kolosenským se setkáváme právě v Malé Asii s počátky této křesťanské gnose, s jejím "vyšším poznáním" a jejími zvláštními metodami duchovního života (Ko 2,8.16-23). Současně s Janem v Efezu žil a působil gnostik Kerinth. Je možné, že různá místa v evangeliu jsou zdůrazněna s ohledem na gnosticismus. Popřeli bychom však velikost Janova evangelia, kdybychom v něm viděli jen spisek zaměřený proti gnosticismu. Je to opravdu "evangelium podle Jana", jak je nazývali věřící prvních století, celé, plné evangelium, které bylo napsáno s cílem, aby čtenářům ukázalo Pána Ježíše tak, aby jejich víra lpěla na něm, a aby v něm mohli najít cestu, pravdu i život.

V. JEDNOTNOST JANOVA EVANGELIA

Jak je tomu s jednotností evangelia? Nemůže být zpochybněna? Nejsou odchylky v jeho slohu ve stavbě vět?

Je nápadné, že v 6. kapitole vidíme Pána Ježíše v Galileji, aniž by nám - jako v 4,1-3 - bylo cokoli řečeno o skutečnosti a důvodech jeho nové cesty zpět do Galileje. Neměla být 6. kapitola zařazena hned za 4. kapitolou? A kdyby pak 5. kapitola následovala až za šestou, nebyla by slova Pána Ježíše v 7,21 s jeho poukazem na divy vyprávěné v 5. kapitole mnohem srozumitelnější?

Nemohlo dojít k pozdějšímu chybnému zpřeházení kapi-

tol? Protože všechny rukopisy bez výjimky uvádějí text tak, jak jej známe dnes, muselo by k tomu dojít už při prvních vydáních knihy. Aby to bylo srozumitelnější, myslelo se na přeházení listů. V tom případě by Janovo evangelium nebylo napsáno na svitek, ale jako tzv. kodex na jednotlivých listech. Avšak záměna listů nepozorností by byla možná jen tehdy, kdyby text páté i šesté kapitoly vyplnil celé listy, aniž by nějaké řádky přesahovaly do dalšího listu.

H. Strathmann navrhl v této věci řešení, které by mohlo zároveň vysvětlit některé další nerovnosti²⁶ ve stavbě evangelia. Pustil-li se Jan do sepsání knihy až ve stáří, možná že nedokázal zpracovat její konečnou podobu. Potom jeho spolubratři a přátelé mohli evangelium doplnit o 21. kapitolu a převzali odpovědnost za vydání díla. Při tom se mohlo stát, že neznali správné pořadí 5. a 6. kapitoly, a tak již v původním rukopisu byl text napsán tak, jak se objevuje ve všech známých rukopisech. Ale ani toto řešení není nic více než pozoruhodná možnost.

VI. DOBA VZNIKU JANOVA EVANGELIA

Má pravdu církevní podání o vzniku evangelia? Napsal jej Jan ve vysokém stáří na konci 1. století v Efezu? Kriticky zaměřeni badatelé už od dávna by rádi posunuli vznik evangelia do mnohem pozdější doby a prohlásili by jej za dílo neznámého autora. Ale všechny tyto snahy byly překonány okamžikem, kdy se v Egyptě našel útržek papýru s několika větami z 18. kapitoly Janova evangelia, který dokazuje, že evangelium bylo již kolem roku 100 rozšířeno do

26 Tyto nerovnosti neustále vedly vykladače k tomu, aby předpokládali přeházení textu, nebo aby v nich viděli pozdější vsuvky. Komentář R. Bultmanna je jedním z pokusů vytvořit s nesmírnou námahou "lepší" a jasnější text. Strathmann to právem komentuje takto: "Kterého z těchto vykladačů máme považovat za duchaplného, když z uznávaného pořádku vytvářejí nepořádek?"

Egypta. A tak muselo být napsáno²⁷ nejpozději koncem 1. století. To souhlasí se zprávou Ireneovou: "Jan žil v Malé Asii, resp. v Efezu, až do dob Trajána (98-117), a tam vydal po Matoušovi, Markovi a Lukášovi i on své evangelium".

VII. ROZDÍLY ČTENÍ V RUKOPISECH

Rozdíly ve způsobu čtení rukopisů nejsou nijak výrazné. Tam, kde jsou obsahové odchylky, které ovlivňují význam vět evangelia, je na to poukázáno při výkladu textu. Současně jsou uváděny i odkazy na jednotlivé rukopisy. Kdo neovládá řečtinu a nemá jasnou představu o řeckých rukopisech a o latinských a syrských překladech, neměl by z podrobnějších údajů mnoho užítku. Kdo dokáže číst Nový zákon v řečtině, může si všechno vyhledat sám. To nejdůležitější o velkých rukopisech a skupinách si však lze přečíst v tomto doslovu.

VIII. LITERATURA K JANOVĚ EVANGELIU

Pro vlastní další studium je jako pomůcka důležitá především konkordance.

Kéž čtenář skutečně využije paralelní místa a jejich pomocí Písmo vykládá Písmem.

Z konkordancí si připomeňme:

Brémskou biblickou konkordanci

Biblickou kapesní konkordanci F. Hausse

Konstanzer Kleine Konkordanz

Elberfelder Bibelkonkordanz

27 Dnes se ve výzkumech objevují tendence uznat dokonce poměrně brzkou dobu vzniku. Např. Gericke zastává teorii, že Janovo evangelium se objevilo krátce po Markově, a to nejpozději v r. 68 n.l.

Z našich českých konkordancí:

Biblická konkordance, II. revid. vydání, Praha 1933.
Bič, Souček - Biblická konkordance, Kalich, Praha 1961.

Na Biblický slovník A. Novotného je čtenář v textu rovněž mnohokrát odkázán.

Vysvětlení nejdůležitějších novozákonních pojmů nabízí R. Luther v "Neutestamentliches Wörterbuch".

IX. SEZNAM ZKRATEK

LXX = Septuaginta, překlad Starého Zákona do řečtiny.

NZ = Nový Zákon

SZ = Starý Zákon

srov.= srovnej

t.j.= to jest

"n" za číslem verše = 1 následující verš nebo verše.

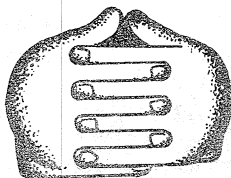
Biblické texty jsou citovány podle ekumenického překladu. Z tohoto překladu jsou rovněž převzaty zkratky biblických knih.

VĚCNÝ REJSTŘÍK

Tento věcný rejstřík obsahuje pouze nejdůležitější pojednávané biblické pojmy. Jednotlivé pojmy jsou seřazeny abecedně a je u nich uvedeno místo, kde jsou obsírněji vysvětleny.

Boží beránek	1,29.35-36	nevěra	6,1.64; 7,35; 8,21
Boží synovství		očištění	3,25
- člověka	1,12.13	odpuštění hříchů	1,29;
- Pána Ježíše	8,28		7,10-11
Bůh Otec	8,19.27.38;	otroci hřícha	8,33-35
	10,15.38	ovce	10,26
čas - kairos	7,6	pastýř	10,3.12.16
Duch Boží	3,8.34; 6,63;	poslušnost	2,5; 6,45
	7,39	poznání, známost	6,69;
ďábel	6,71; 8,44.48		10,14-15.27.38
hněv Boží	3,36	pravda	1,14; 3,21; 4,24;
Chléb života	6,35.42.50-59		8,32.45
Jan Křtitel	1,6-8.19-29	skutky	
Ježíš - prorok	6,14.31	(Boží, Ježíšovy)	5,36; 6,29;
- stvořitel	1,3		10,25.32.37
- světlo	1,4.8; 3,19	sláva	1,14; 2,11.13.14
- Syn	1,2	sláva Boží	5,41-44; 7,18
- život	1,4	soud Ježíšův	5,22.23.27-29;
jméno Ježíš	1,12		9,39
kříž Ježíšův	1,14; 6,51-	stádce Ježíšovo	10,16
	-56.59.60; 8,28	Svatý Boží	6,69
láska		svědectví Janovo	1,7.19;
(Ježíšova a Boží)	3,16; 5,20		3,28
lhář, lež	8,44.55	svědectví Ježíšovo	3,32;
Logos - Slovo	1,1-3.14		5,31-34.40; 7,7;
Mesiáš	1,41; 4,25;		8,13
	7,26.27.31.39-42;	svět	1,10; 3,16; 8,23
	10,24	svoboda	8,36
milost	1,14-16	Syn Boží	1,18.34.49
následování	8,12; 10,27	Syn člověka	1,51; 3,15;
nepráteleství (vůči Bohu)	7,1		5,27; 6,27.62; 8,28; 9,35

tajemství Pána Ježíše	1,1	vůle Boží	6,38; 7,17
tělo Ježíšovo	1,14; 6,51	vzkříšení	5,21.27-29
tělo lidské	3,6.7; 6,63	vzývání	4,23
temnota	1,15; 3,19; 8,12	záchrana	8,24
učedníci	4,31-33; 8,31	záchrana světa	4,42
učedníci Janovi	1,35.36	zákon Mojžíšův	1,17.45; 7,19.49; 8,18
učení Ježíšovo	7,14; 8,1	znamení (zázraky) Pána Ježíše	2,11.23; 6,2.12-14.21.26.31
uzdravení	5,9; 9,8-14	znovuzrození	3,3-7
věčnost	8,51	ztracenost	3,16; 8,24
věčný život	3,15.16; 4,14.36; 5,24; 6,27.40.47.58.67; 10,10.28		
víra	1,7.12; 3,16; 4,21.39-42.52-53; 5,24.38; 6,29.35.40.48.56.69; 7,38; 8,30; 9,7.35; 10,38		

Werner de Boor

**EVANGELIUM
PODLE
JANA**

1985

Vydaly Křesťanské sbory v ČSSR pro svou vnitřní potřebu.
Vytiskly Moravské tiskařské závody, provoz 26 Valašské Meziříčí.
Povolení Ústředního církevního nakladatelství v Praze ze dne
11. února 1985 č. 9/1985
Překlad: Redakční rada časopisu Živá slova

2. díl

Výklad 11-21. kapitoly

S laskavým svolením vydavatele Wuppertaler Studienbibel dostává se vám do rukou český překlad komentáře dalších kapitol evangelia podle Jana, který napsal zesnulý bratr Werner de Boor.

Název německého originálu:

Das Evangelium des Johannes, 2.Teil. Kapitel 11 bis 21 erklärt von Werner de Boor. Evangelische Haupt - Bibelgesellschaft zu Berlin, 1971.

O B S A H

Úvod	7
I. Ukončení zápasu Pána Ježíše o jeho národ	17
Vzkříšení Lazara (J 11,1-44)	17
Důsledky zázraku (J 11,45-54)	34
Odbočení: Vzkříšení Lazara - symbol nebo skutečná událost?	39
Situace v Jeruzalémě (J 11,55-57)	42
Pomazání Pána Ježíše v Betanii (J 12,1-8)	43
Vjezd do Jeruzaléma (J 12,9-19)	47
Rozhodnutí Pána Ježíše (J 12,20-36a)	52
Závěrečné ohlédnutí za dílem Pána Ježíše v Izraeli (J 12,36b-50)	64
II. Poslední rozhovor Pána Ježíše s učedníky a s Otcem (J 13-17)	72
1. Výstroj učedníků ke službě Pánu (slova loučení) (J 13-16)	72
Umývání nohou (J 13,1-11)	72
Slova Páně o mytí nohou (J 13,12-20)	83
Vyhoštění zrádce z kruhu učedníků (J 13,21-30)	88
Základní příkaz učedníkům (J 13,31-35)	92
Předpověď Petrova zapření (J 13,36-38)	98
Co mají učedníci vírou? (J 14,1-11)	100
Zaslíbení Páně o skutečích učedníkům (J 14,12-26)	110
Slova loučení při odchodu z večeřadla (J 14,27-31)	122
Podobenství o vinném kmenu (J 15,1-8)	127
Obecenství Páně s učedníky (J 15,9-17)	135
Nenávist (J 15,18-16,4a)	142
Působení Duoha (J 16,4b-15)	149
Smutek a radost v životě učedníka (J 16,16-33)	156
2. Poslední rozhovor Pána s Otcem (J 17)	166
Pán se modlí za sebe (J 17,1-5)	166
Přímluva za učedníky (J 17,6-19)	172
Prosba za budoucí učedníky (J 17,20-23)	183
Modlitba za všechny učedníky (J 17,24-26)	188

III. Utrpení a vzkříšení Páně (J 18-21)	192
1. Proces proti Pánu Ježíši (J 18,1-19,16)	192
Zatčení (J 18,1-11)	192
Výslech před Annášem a Kaifášem (J 18,12-27)	198
Petr zapírá (J 18,12-27)	198
Před Pilátem (J 18,28-32)	204
První rozhovor Piláta s Pánem Ježíšem (J 18,33-38a)	208
Pokus o velikonoční amnestii (J 18,38b-40)	212
Předvedení zbičovaného (J 19,1-7)	215
Druhý rozhovor Pána Ježíše s Pilátem (J 19,8-11)	219
Odsouzení k ukřižování (J 19,12-16)	222
2. Smrt a pohřeb Pána Ježíše (J 19,17-42)	226
Ukřižování (J 19,17-22)	226
Rozdělení oděvu (J 19,23-24)	231
Péče o matku a učedníka (J 19,25-27)	233
Smrt Pána Ježíše (J 19,28-30)	236
Bodnutí kopím (J 19,31-37)	239
Pohřeb Pána Ježíše (J 19,38-42)	242
3. Zjevení vzkříšeného Pána (J 20,1-21,25)	246
Prázdný hrob (J 20,1-9)	246
Marie z Magdaly se setkává s Pánem (J 20,10-18)	251
Vzkříšený Pán přichází k učedníkům (J 20,19-23)	256
Pán Ježíš a Tomáš (J 20,24-29)	264
Závěrečné slovo (J 20,30-31)	270
Dodatek evangelia (J 21,1-25)	273
Zjevení vzkříšeného u Tiberiánského jezera (J 21,1-14)	274
Obnova Petrova poslání (J 21,15-17)	282
Zaslíbení Petrovi a Janovi (J 21,18-23)	286
Závěrečné slovo (J 21,24-25)	291
Věcný rejstřík	293

ÚVOD

I.

Některé všeobecné otázky k Janovu evangeliu byly stručně probrány v 1. díle výkladu. Bude však užitečné, když čtenářům uvedeme doslovné zprávy svědků církevních dějin, na něž jsme se odvolávali.

V dopise Ireneae gnostikovi Florinovi (Eusebiovy Dějiny církve V, 20) je napsáno: "Mohu jmenovat místa, kde sedával blahoslavený Polykarp a s oblibou hovořival, mohu popsat jeho vycházení a veházení, jeho životní postoj, jeho tělesný zjev, jeho proslavy, které měl v církvi, jak svědčil o svém setkání s Janem a s ostatními, kteří viděli Pána, jak se rozpomínal na jejich slova o jeho divcích a učení; jak Polykarp všechno dosvědčil v souladu s Písmem jako ten, kdo to převzal od očitých svědků učitele Slova. To jsem tedy, když jsem zakusil Boží slitování, horlivě poslouchal a vštípil si do paměti, ne na papír, ale do srdce, a skrze Boží milost to předávám nefalšovaně dále."

Citát z předmluvy Papiovy (Eusebiovy Dějiny církve III, 39) zní: "Ale když přišel někdo, kdo následoval staršího, zkoumal jsem slova starších, co řekl Ondřej nebo Petr, Filip, Tomáš nebo Jakub, anebo Jan nebo Matouš, co řekl někdo jiný z učedníků Páně, a co říkají Aristion a starší Jan, učedník Páně."

II.

Pojednání o všeobecných otázkách můžeme doplnit ze dvou hledisek.

1) Ptejme se: Mohl Jan v tak vysokém stáří ještě spolehlivě podat zprávu o Pánu Ježíši?

Tato otázka je pochopitelná. Při odpovědi musíme brát

v úvahu tři zásadní skutečnosti.

Je všeobecně známo, že starý člověk sice velmi rychle zapomíná současné události, avšak vzpomínky na mladá léta se ve stáří vynořují velmi zřetelně a živě.

Dále si musíme uvědomit, že Jan nezačal mluvit o Pánu Ježíši až teprve ve stáří. Vždyť byl "aloupem" prvotní církve (Ga 2,9), účastníkem jejího působení i učení apoštolů (Sk 2,42) a přitom všechno, co s Pánem Ježíšem prožil a co od něj slyšel, znovu a znovu zvěstoval a svědčil církvi. Jeho evangelium je tedy vyjádřením a souhrnem dlouholeté zvěsti.

Především však sám Jan v 14,26 poukazuje na rozhodující záruku věrohodnosti vzpomínek a správnosti chápání událostí v životě Páně. Tuto záruku převzal Duch svatý! "Ale Přímluvce, Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všemu a připomene vám všechno, co jsem vám řekl" (14,26). Tuto skutečnost musíme přijímat mnohem vážněji, než obvykle činíme. Pravdivost evangelia nám zaručuje Duch pravdy.

2) Choeme také říci ještě několik slov k jazykové stavbě evangelia.

Jestliže Jan napsal tuto knihu po desetiletích ústní zvěsti, pak nemusíme být překvapeni, že text psal ve vlastním "janovském" jazyku. Tím není řečeno, že by si Jan slova Páně sám volně skládal! Přece věděl, že jeho úkolem je být "svědkem" Pána Ježíše (15,27). Svědek si nevymýšlí, ale říká jen to, co skutečně viděl a slyšel. Zvláštní způsob formulace slov evangelia také nemusí znamenat, že učedník přisoudil svému Mistru vlastní vyjadřování učedníka. Jak je to nepravděpodobné i z důvodu toho, co tenkrát platilo v Izraeli o pravém vztahu mezi mistrem a učedníkem (viz 13, 16). Daleko přijatelnější je to, že učedník ihned tlumočil proslovy svého Pána v jeho vlastní řeči. Potom tak plně prožíval slova svého Pána, že nakonec ve způsobu řeči věčného "Slova" začal již sám přemýšlet, mluvit a psát, když vyprávěl o tom, co s ním prožil anebo když o něm psal ve svých listech. Tím není snižován způsob řeči Pána Ježíše

v synoptických evangeliích. Je něco jiného, jestliže Pán Ježíš učil lid v Galileji anebo když měl v Jeruzalémě (ale také v synagóze v Kafarnaum) spory s vůdci svého národa.

III.

V kapitolách 11 až 21 nacházíme zvláštní potvrzení historické věrnosti Janovy zprávy.

1) Jan sám prožil ohrožení církve římskou státní mocí a pohanským císařským kultem. Vyplývá to i z knihy Zjevení. V evangeliu je tomu jinak! To, co je tam napsáno v 15,22-25 a v 16,1-4 o budoucím pronásledování učedníků Pána Ježíše, se výlučně vztahuje na židovské poměry a v žádném případě nezobrazuje to, co Jan prožil za doby císaře Domiciána (81 - 96 n.l.). Kdyby si nějaký křesťan z doby kolem roku 100 n.l. volně vytvořil obraz Krista pro požadavky svého okolí a vložil mu do úst slova, která by měla zodpovědět otázky současnosti, pak by předpovědi v citovaných místech zněly naprosto jinak. Jan ale věrně tlumočí to, co Pán Ježíš položil na srdce svým učedníkům pro nejbližší budoucnost a co pak Skutky apoštolů v kapitolách 4, 5, 7 a 8 popisují jako naplněnou skutečnost.

2) Jan píše evangelium v době, ve které mohl vzniknout také 1. list Klementův, dopis sboru v Římě korintskému sboru. V tomto listě se už začínají zřetelně rýsovat znaky budoucí ústavní církve. V listech Ignatiových o několik let později už před námi vystupuje tato církev jako pevně semknutá organizace s vysoce váženými biskupskými úřady. Kdyby autor evangelia byl svobodně tvořící umělec, který by pro svého Krista použil slov týkajících se současnosti, musel by se tento Kristus právě při svém loučení rozhodně vyjádřit k budování sborů a mluvil by o potřebných "úřadech". Ale o tom není v posledních pokynech Pána Ježíše učedníkům ani stopy. Pán Ježíš vidí svou církev jako vinnou révu, kde je každá ratolest bezprostředně spjata s vinným kmenem a tak nese ovoce (15,1-8). Pro život učed-

níků je směrodatná vzájemná láska a připravenost vzájemně si umývat nohy (13,12-17; 13,34n). Petr sice v 21,15-17 bude opětovně pověřen, aby pásł ovce a beránky Páně, není mu však svěřeno nějaké "úřední" postavení nad ostatní učedníky. Naopak. Když se Petr dotazoval, co má dělat jeho spěluučedník Jan, byl stroze odmítnut: "Není to tvá věc. Ty mne následuj!" (J 21,21n).

Tak i zde uchoval Jan s historickou přesností to, co svým učedníkům Pán skutečně řekl, aniž by to přizpůsoboval otázkám a problémům přiměřeným době vzniku evangelia či dokonce volně ztvárnil.

3) Na doplnění toho, co je uvedeno v 1. díle na počátku doslovu (ve stati "Co o svém autorovi říká samo evangelium"), budiž připomenuto důležité místo J 19,35 a jeho výklad v tomto díle. V něm je totiž obsaženo velmi významné svědectví evangelisty. Jan výslovně uvádí, že sám stál pod křížem svého Pána a viděl římského vojáka, jak mu hrotem svého kopí otevřel bok. A tak stojíme před volbou - buď věřit autorovi evangelia a pak jej respektovat jako očitěho svědka událostí, anebo máme před sebou pokus zvláštního ujišťování o pravdivosti s cílem oklamat čtenáře.

IV.

Při studiu 2. dílu je na čase připomenout si základní linie Janova díla a zdůraznit zvláštnost evangelia nejen formou a způsobem řeči, ale také jeho obsahem.

Může však nějaká "zvláštnost" vůbec existovat? Není-li Jan právě ten očitý svědek, který prostě popsal, jak se všechno stalo, co Pán Ježíš řekl a udělal? Jan důrazně prohlásil, že z množství slov a činů svého Pána musel pro evangelium vybrat jen některé. A právě způsob tohoto výběru charakterizuje jeho knihu. Nebyl pouhým "zpravodajem". Chápal Pána Ježíše zvláštním způsobem a viděl na něm slávu, jakou má od Otce jednorozený Syn, plný milosti a pravdy (1,14). Přál si, abychom i my mohli mít tento pohled,

abychom i my věřili, že "Ježíš je Kristus, Syn Boží, a bychom věřice měli život v jeho jménu" (20,31). Tím má toto evangelium vlastní základní linie, které musíme pochopit.

1) Evangelium podle Jana se celou svou výstavbou podstatně liší od synoptiků. Jan se díval na veškeré působení Pána Ježíše z jedné strany: Pánu Ježíši jde nejprve o Izrael, o lid Boží smlouvy, který očekává svého Mesiáše a teď jej při jeho příchodu nepoznal, odmítl a nenávidí. Kapitoly 1-3 a 7-12 líčí tento jeho zápas o izraelský národ. Naproti tomu 4. kapitola ukazuje, jak snadno uvěřili Samařané, které vůdcové Izraele odmítali. Šestá kapitola nám z činnosti Pána Ježíše v Galileji odhaluje tolik, že po počátečním falešném nadšení jej nakonec odmítli stejně jako v Judeji. Protože Jan chce podrobně poukázat právě na tento zápas Pána Ježíše o Izrael, soustřeďuje se na návštěvy Pána Ježíše v Jeruzalémě. V něm se muselo definitivně rozhodnout. Proto také chápeme zvláštní způsob řeči Pána Ježíše v Janově evangeliu. Nejsou to "kázání", jako například kázání na hoře. Jsou to spory, ostré a bouřlivé diskuse, ve kterých se ozývají námítky a útoky odpůrců. Je jasné, že Jan musel toho hodně vypustit, aby si ponechal prostor pro toto velké téma. Přitom věděl, že věřící se o dalších činech a slovech Pána Ježíše dozví z evangelií napsaných Matoušem, Markem a Lukášem.

Když se Izrael definitivně rozhodl nevěřit, mohly následovat už jen některé události utrpení a vzkříšení (kapitoly 18-21). Avšak Jan zařadil mezi 12. kapitolu a kapitoly 18-21 tzv. "slova loučení". Záleželo mu na tom, aby vyzvedl, jak Pán vystrojil své učedníky pro jejich poslání. Tím, že se Izrael zřekl svého Pána a Zachránce, Boží plán neztroskotal. Naopak. Kříž znamenal "vyvýšení Ježíše" k oslavě Otce a Syna, a otevřel cestu k shromažďování církve věřících z celého světa.

2) Jan kladl velký důraz na "skutky" Pána Ježíše. Stále jej popisoval jako toho, kdo jedná slovem i skutkem. A přece u Jana našla přednost "ontologie" - učení o bytí a podstatě Pána Ježíše. U synoptiků jen zřídka čteme výroky

o tom, co Pán Ježíš "je". Takové místo, jako je Mt 11,27n, proto ihned připadá jako "janovské". Jan ve svém evangeliu ihned na počátku silnými výrazy ukázal Pána Ježíše jako věčné Otcovo "Slovo". A při zmínce o velkých činech Pána Ježíše vyzvedl, že Pán Ježíš toto všechno "koná" jen proto, že ve své bytosti "je" výjimečným. Proto v tomto evangeliu dominují slova JÁ JSEM. "Skutky" jsou pouze "znameními" pro "bytí", které k nám přišlo v Pánu Ježíši. Tak "příchod" Pána Ježíše a "poslání Otcem" je tedy vlastním dějem zjevení, z něhož vyplývají všechna jednotlivá slova i činy.

Vrohol zvěsti ve slovech JÁ JSEM je v evangeliu zapsán v 8,21-24. Pouze poznání vlastní "bytosti" Pána Ježíše vysvobozuje z hříchu. Je tato Janova zpráva v souladu s poselstvím apoštolů? Nemluví snad o kříži jako o prostředku naší záchrany? Pokud se týká slova kříž, nesmíme zapomenout tuto zásadní pravdu: kříž sám o sobě nás nezachraňuje, ale ten, kdo na něm visel. Kdyby Pán Ježíš nebyl tím JÁ JSEM, pak by nám jeho ukřižování vůbec nepomohlo.

Janovo evangelium nás vede k tomu, abychom nezůstali stát u jednotlivých slov a činů Pána Ježíše, ale abychom pochopili jeho bytost a osobu, i když také naopak, jeho bytost k nám přichází jen v jeho slovu a skutcích.

3) Jan nám zdůraznil, že tuto knihu napsal, abychom "věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a věřice měli život v jeho jménu" (20,31). Jan viděl ve VÍŘE ten rozhodující prostředek, který nám dává život. Přitom se VÍRA vztahuje právě na to, co jsme si připomněli v druhém odstavci. I víra povstala "ontologicky" a vyjádřila podstatu bytosti Pána Ježíše. Janův vlastní výrok "Ježíš je Kristus, Syn Boží" naznačuje obsah víry. To odpovídá důležitému místu J 8,21-24, na které jsme už poukázali.

V celém evangeliu se neustále jedná o VÍRU a NEVĚRU. Někjaké úsudky o morálce v Izraeli v něm nenajdeme. Izraelci nejsou "dětmi ďábla" z důvodů mravních poklesků, ale pro svou neschopnost vpravdě poznat Pána Ježíše a pro své odhodlání zničit Božího Syna.

Přítom však Jan neměl nějakou schematickou představu o tom, co je to víra. Víru považoval za živou skutečnost, která také proto může růst a procházet různými stadiemi. Proto v evangeliu nacházíme takové výroky o víře, které si zdánlivě odporují. Na závěr zápasu Pána Ježíše o jeho národ čteme: "Ač před nimi učinil taková znamení, nevěřili v něho" (12,37). Na počátku evangelia je přítom zpráva o prvních velikonocích, které Pán prožíval v Jeruzalémě, že "mnozí uvěřili v jeho jméno, protože viděli znamení, která činil" (J 2,23). Nejsou tedy tyto dvě zprávy v rozporu? Kde byli ti "věřící" z Jeruzaléma? Pán Ježíš na tuto jejich "víru" neodpověděl, nedůvěřoval jim (2,24-25)! Tam se v lidech odehrálo něco, co se označuje jako "víra", a přece to skutečná víra nebyla. Chtěli je učinit králem a Mesiášem (6,14n). Ale s takovou "vírou" Pán Ježíš nemá nic společného. Na konci se pak od něj odvracejí všichni, včetně celé řady učedníků (6,66). V evangeliu je možno velmi jasně sledovat, jak naše lidské úsilí překáží víře, aby se mohla uplatnit (5,44), nebo víru tak deformuje, že člověk sice "věří v Ježíše", přesto se však bez odporu účastní rozhodnutí o smrti Ježíše (12,42n). Taková víra je vlastně neskutečná. Jan věděl, že existují tyto různé formy a druhy víry. (Jak důležité je i pro nás, abychom to věděli i o sobě a o těch, s nimiž jsme v důvěrném vztahu, a mohli tedy zkoumat víru "kriticky" - viz 2K 13,5). A tak mnozí Židé "uvěřili" v Ježíše, i když skutečná víra vznikne teprve tenkrát, zůstanou-li v jeho slovech (8,31). Ale o tom už nic nečteme. Jan poznal i takovou "víru", která se ptá a nedokáže se vymanit z dojmu, který na ni Pán Ježíš udělal, a přece nikdy nevyvolá skutečné a jasné rozhodnutí se pro něj (7,31.40-43).

Zdánlivě rozporný je také popis víry učedníků. Ve skutečnosti se však právě takto víra projevuje ve svém růstu. Hned na počátku (1,41; 1,50) učedníci vírou došli k poznání Pána Ježíše jako Mesiáše. Ve 2,11 se o nich znovu vydává svědectví, že po zázraku na svatbě v Káně uvěřili v Ježíše. A přece se zdá, že teprve v 6,69 se u nich projevila

opravdová víra. Při loučení s Pánem před jeho smrtí se však ukázalo, jak učedníci skutečně málo poznali Pána Ježíše a jak povrchně "věřili" (14,8-11). Ať už J 16,31 chápeme jako otázku nebo zvolání, v žádném případě dosavadní víra učedníků neobstojí v přicházejícím pokušení (16,32). Pak na příběhu Tomáše se prozrazuje, jak učedník teprve po velikonocích nabývá plnou a opravdovou víru, takovou, která v Ježíši poznává svého Pána a Boha (20,28), a tak byla opravdu "vítězstvím, které přemohlo svět" (1J 5,4). Pán Ježíš však předem věděl, že taková víra vzniká předivným způsobem u lidí, "kteří neviděli a uvěřili". A takové "věřící" prohlašuje za blahoslavené (20,29).

4) Pro celý Nový zákon je charakteristické, že obsahově sice středem všeho je láska, jak o tom právě Jan píše v 1J 3,14; 4,7-12; 4,16, ale o lásce se povětšinou mluví jen velmi zdrženlivě. Pavel věděl, jak Bůh prokazuje svou lásku k nám (Ř 5,5n). Ale na začátku listu Římanům jako obsah evangelia neuvádí zjevení zachraňující Boží lásky, ale mluví o Boží spravedlnosti. V 1K 13 je láska vyzvednutá jako rozhodující ctnost v životě křesťana, bez níž je všechno ostatní ničím, přesto však tato láska není hlavním tématem listu. Viděli snad Boží svědkové nebezpečí těch zkreslených názorů, které jsou spjaty se slovem "láska"?

I v Janově evangeliu 3,16 se o Boží lásce píše jako o základu celého poslání Pána Ježíše. Tento verš se často nazývá "evangeliem v evangeliu". Tím více si musíme povšimnout, že v následujících kapitolách se už tohoto výroku dále nepoužívá a o této Boží lásce se nemluví. Není tématem proslovů Pána Ježíše.

Teprve ve "slozech loučení", tedy v uzavřeném kroužku učedníků, Pán Ježíš znovu výslovně poukazuje na lásku, a to na lásku Otce k Synu (15,9), na svou vlastní lásku k učedníkům (15,10), ale také na lásku Otce k věřícím (16,27; 17,23-26).

S překvapením ve 13,1 čteme o lásce, kterou Pán Ježíš miloval své na světě, že je miloval až do konce právě teď, na cestě ke kříži. Není pochyb o tom, že láska určovala

jeho celý postoj k učedníkům. Ale nic z popisu jednání Páně s jeho učedníky nám neumožňuje tuto lásku názorně vidět. A nikde není přímo znát, že Pán Ježíš bojuje o člověka v "lásce". Právě Jan ukazuje "tvrdość" Pána Ježíše (8,41-45; 9,39-41; 10,8; 11,6.21.32.33), za kterou se láska nedá tak lehce rozpoznat. Avšak tím není popřena jeho láska k nemocným, ztraceným a svedeným lidem! Povšimněme si však opatrnosti a zdrženlivosti, s jakou se v evangeliu o lásce mluví.

Celý život a dílo Pána Ježíše, Božího Syna, je projevem jeho lásky k Otcí. Slova Pána Ježíše v 5,19-20 vyjadřují nesmírnou hloubku této lásky mezi Synem a Otcem. Pán Ježíš však k vyjádření svého vztahu k Otcí nepoužívá slovo "láska". Teprve ve 14,31 pouze jedenkrát otevřeně a přímo mluví o své lásce k Otcí, která určuje jeho cestu na kříž.

I o lásce učedníků k Pánu Ježíši čteme teprve ve "slovech loučení", aniž by byla blíže charakterizována a vysvětlen její vznik v srdcích učedníků. To, že učedníci mají lásku k Ježíši, se považuje za samozřejmost, a nyní se z ní vyvozují určité důsledky.

Právě tak bezprostřední je přikázání lásky v 13,34. Předtím o něm nikde nenajdeme zmínku.

A přece je to jednoznačné: Tam, kde se v Janově evangeliu vyskytuje slovo "láska" (3,16; 13,1; 13,34n; 14,15; 14,31; 15,9-10; 16,27; 17,23-26; 21,15-17), jde vždy o zásadní skutečnost. Láska není v Janově evangeliu nějakým "vedlejším črtem", ale skrytou základní pravdou, která se na některých jednotlivých místech projevuje navenek v plném světle. Chápeme-li pod pojmem "láska" něco měkkého a cituplného, pak ovšem Jan není "apoštolem lásky", jak bývá s oblibou nazýván. Znamená-li však láska "být zde pro druhé, což plně určuje vlastní existenci" (to je dobrá Bultmanova definice. Vyžaduje to však vyloučení "osobního zapojení myslí" - jak se Bultman domnívá -, nebo právě naopak její včlenění. Anebo existuje chladné, neosobní "bytí pro druhé"), pak Jan tuto lásku poznal v poslání, v díle, ve smrti a ve vzkříšení Pána Ježíše, a proto se ve svých

listech stal zvláštním způsobem jejím apoštolem. Láska je v evangeliu podle Jana jednou ze základních linií, i když se o ní hovoří jen velmi zdrženlivě.

I. UKONČENÍ ZÁPASU PÁNA JEŽÍŠE O JEHO NÁROD

VZKRÍŠENÍ LAZARA

Jan 11,1-44

- v. 1: J 12,3; L 10,38n
- v. 2: Mt 26,7
- v. 4: J 9,3; Mk 5,39
- v. 5: 5M 33,3; 2J 1,2
- v. 8: J 8,59; 10,31
- v. 9: J 9,4-5; Mt 6,22-23; 1J 2,10
- v. 10: J 12,35; 1K 15,20; 1J 2,11
- v. 11: Mt 9,24
- v. 15: J 11,42
- v. 16: J 20,24-29; 21,2; Mk 10,32; 14,31
- v. 17: J 11,39
- v. 20: L 10,39
- v. 21: J 11,3.32
- v. 22: J 9,31.33
- v. 24: J 5,15.29; 6,40; Mt 22,23-33; Sk 24,15
- v. 25: J 3,36; 5,24; 6,40.54; 8,51; 14,6
- v. 27: J 1,49; 6,69; Mt 16,16
- v. 29: J 11,20
- v. 32: J 11,21
- v. 33: J 13,21; Mk 3,5; 9,19; Mt 26,37-38
- v. 35: L 19,41
- v. 36: J 9,6.7.32
- v. 40: J 2,11; 11,4.23.25.26
- v. 41: J 17,1; 1Kr 18,36n; Mt 14,19; Mk 7,34
- v. 42: J 11,15; 12,30; 1J 5,14
- v. 43: Sk 7,8
- v. 44: J 20,7; Mk 5,42-43; L 7,15

Pán Ježíš přerušil svůj zápas o Izrael, který se v po- 1
pisu uvedeném od 2,13 až po 10,39 evangelia podle Jana ne- 2
ustále stupňoval. Vrátil se zpět na východní břeh Jordánu.
Jaká byla jeho další cesta a jak došlo k rozhodnutí, o kte-
rém již dávno věděl (2,4) a mluvil o něm jako o své "hodi-
ně"? Z evangelia je nám jasné, že Pán si tuto hodinu nijak
nepřipravoval.

Všechno probíhalo zdánlivě náhodně, a přece tak, aby

Syn krok za krokem poznával plán a vůli Otcovu a aby tuto vůli činil¹. Proto uchvacující 11.kapitola, na jejímž konci čteme o rozsudku smrti vyneseném veleradou (v. 46-53. 57), začíná skoro bezvýznamným sdělením: Byl nemocen jeden člověk, Lazar z Betanie. A když text dále pokračuje: z vesnice, kde bydlela Marie a její sestra Marta, pak je opět zřejmé, že se u čtenářů Janova evangelia předpokládá znalost synoptických evangelií. V něm se zatím o Marii a Martě nemluvílo, a přece jsou popisovány jako osoby známé. Marta znamená "Paní" a máme za to, že byla skutečně nejstarší ze sourozenců a tedy i skutečnou "paní domu". Podle L 10,38-42 je však pro svůj vnitřní postoj výše postavena Marie. Tak je tomu i v 2. verši 11. kapitoly: To byla ta Marie, která pomazala Pána vzácným olejem a nohy mu otřela svými vlasy. O tomto pomazání budeme číst v 12,1-8, ale již zde je o něm zmínka jako o známé události. Ale až z 11. kapitoly evangelia podle Jana se dovídáme o Lazarovi², že pochází ze stejné vesnice jako Marie a Marta a že je dokonce jejich bratrem. Tím zpráva, že jejich bratr byl nemocen, má větší důležitost.

3 Cítíme, že Pána Ježíše s tímto domem spojovalo zvláštní pouto. V případě, o kterém budeme dále číst, bylo tomu jinak než při uzdravení nemocných v 5. a 9. kapitole. Sestry mu vzkázaly: "Pane, ten, kterého máš rád, je nemocen." Nemocného u rybníka Bethesda a slepého od narození Pán Ježíš dříve neznal, ale Lazara znal a měl ho rád. U něho, který přišel z věčné slávy, se v pozemském životě zřetelně

1 Ze Skutků apoštolů se dovídáme, že velký úkol Páně-nést evangelium přes Jeruzalém, Judstvo, Samaří a až do posledních končin země - se vyplňuje událostmi, které zdánlivě překážejí tomuto úkolu, a přece vedou učedníky krok za krokem podle pokynu jejich Pána.

2 "Lazar" je řecká forma hebrejského Eleazar, tzn. Bůh pomohl. Je to časté jméno, které nalézáme také v 2M 6, 23,25; 2S 23,9n; 1Pa 23,21b; Ed 8,33; 10,25; Mt 1,15 a které Pán úmyslně používá v L 16,20.

ukazovaly lidské vlastnosti. I v tomto příběhu se Pán Ježíš projevil jako pravý člověk. Obou vzpomenutých nemocných si sám všiml a uzdravil je, do události s Lazarem byl však povolán.

O druhu Lazarovy nemoci nevíme nic bližšího, a ani lékařskou diagnózu nepotřebujeme. Rozhodující je duchovní diagnóza, stanovená samým Pánem. Když to Ježíš uslyšel, řekl: "Ta nemoc není k smrti, ale k slávě Boží, aby Syn Boží byl skrze ni oslaven." Ve své podstatě každá nemoc směřuje k smrti. Tuto skutečnost nemůže zásadně změnit žádný pokrok medicíny. Pán Ježíš však dává nemoci úplně nový cíl. A činí to tak důkladně, že ve zdánlivém rozporu se svým slovem nechává Lazara zemřít³. Tím, že zůstává daleko od svého nemocného přítele, vlastně nic nepodniká proti ukončení jeho života. Ta nemoc není k smrti - to není pouhá uklidňující předpověď, prognóza. Pán Ježíš tím předpovídá útok proti smrti, která má ve své skutečnosti sloužit k slávě Boží. Smrt je poslední zkouškou Pána Ježíše. Vykonal již mnohé velké činy, ale až doposud vždycky, když pomáhal nemocným a uzdravoval je, mohl navázat na život, který uzdravení lidé měli.

Opravdu má moc i nad smrtí? Ano, má, jak o tom již řekl v 8,51 a 10,18. Teď to, o čem mluvil, musí prokázat a zjevit⁴ svou moc při setkání se smrtí a jejími hroznými následky. V tomto vítězství nad smrtí zazářila Boží sláva. Zároveň je Lazarovou nemocí oslaven i Pán, který jednal v poslušnosti vůle Otcovy. I v tomto případě (viz 5,17 n) vzájemně splývají sláva Otcova a oslavení Pána Ježíše. Je-li mocným činem oslaven Syn, pak se zaskví i Boží sláva. Velikost a moc neviditelného Boha může být na zemi patrná

3 Pozn. př.: Ve zdánlivém rozporu se slovy: "Ta nemoc není k smrti".

4 Toto vše je řečeno s ohledem na Janovo evangelium. Podle zpráv synoptiků prokázal Pán Ježíš svou moc nad smrtí již v případě Jairovy dcery a u mládence v Naim. Ale i pak platí, že Pán Ježíš byl - po zpochybnění svého zplnomocnění - postaven proti smrti v její ještě hroznější formě než doposud (rozklad těla - pozn.př.).

jen v takových činech Syna⁵.

Pohled Pána Ježíše byl jistě upřen do budoucnosti. Tento neslýchaný div, který tak silně na nás působí, jej sice oslaví, ale zároveň se právě on stane příčinou jeho vlastní smrti. V čem tedy spočívá jeho oslavení? Na tuto otázku odpovídá svým učedníkům ve 13,3ln tak, že je oslaven svou smrtí (17,1)? Protože je "kníže života", "vzkříšení i život", jeho "povyšení" na kříž, smrt na zlořečeném dřevě znamená vysvobození ztracených lidí ze smrti a přenesení do věčného života (J 3,15). Pán Ježíš v onemocnění svého přítele slyší odbití své "hodiny". Tuto "hodinu" chápe v tom, že Lazar zemře a bude vzkříšen. Je to "hodina" záchranu i pro mnohé. Jedenáctou kapitolu můžeme správně pochopit jen v těchto širokých souvislostech.

5 Ale Písmo nás ujišťuje: Ježíš měl rád Martu, její sestru i Lazara. Musíme se to dozvědět, abychom v neobvyklém váhání Pána Ježíše (v.6) neviděli projev nelásky, ale abychom pochopili, že Pán miluje svůj lid, a to i tehdy, když se jeho jednání zdá být tvrdé a lhostejné. Možná proto evangelista pro výraz "láska" zde používá silné slovo agapáo. Tato láska je vyšší než jakýkoliv lidský soucit. V této lásce Pán Ježíš udělá pro dům v Betanii mnohem více než kdyby spěchal, aby co nejdříve zachránil Lazara. Láska někdy jedná i tak, že vypadá jako nelaskavá. Ponechává milovaného člověka projít i smrtí, aby se pak úžasným způsobem zjevila Boží sláva (v. 40).

6 Pán Ježíš k nemocnému nespěchal. Když uslyšel, že je
8 Lazar nemocen, zůstal ještě dva dny na tom místě, kde byl. Učedníky to vůbec nepřekvapilo, právě naopak, když jim sdělil svůj úmysl: Pojďme opět do Judska, varovali jej: Mistře, není to dávno, co tě chtěli Židé kamenovat, a zase tam chceš jít? Na nemocného nemysleli, ale viděli nebezpe-

5 Pán Ježíš svým slovem usměrňuje i náš postoj k nemocem, přičemž je jedno, jak naše nemoc navenek probíhá a končí. Není pravda, že věřící nesmí být nemocen. Ale každý věřící smí vědět o platnosti slov Pána Ježíše i pro jeho nemoc - slouží k Boží oslavě.

čí, které hrozilo Místru, i jim, jakmile se znovu objeví v oblasti Judey. Ještě stále bylo jejich srdce plné hrůzy z toho, co prožili podle 10,31.

Pán Ježíš je této úzkosti zbavuje. Kdo chodí ve dne, 9
neklopýtne, neboť vidí světlo tohoto světa. Ve dne chodíme 10
 bezpečně, nemusíme se bát. Což nemá den dvanáct hodin?
 A těchto dvanáct hodin musí proběhnout dříve, než se setmí.
 Teprve pak bude tma. Den ještě nepominul. Proto učedníci
 mohou s ním tuto cestu podniknout beze strachu. Ale "deň"
 nepotrvá dlouho, proto cestu nelze odkládat. Jinak by se
 mohli ocitnout v noci, o níž platí: Kdo však chodí v noci,
klopýtá, poněvadž v něm není světla. Jistě nás to překva-
 pilo, když jsme v této větě najednou četli o světle v něm,
 pokud se předtím mluvilo jen o světle tohoto světa, které
 v noci pochopitelně postrádáme. Z uvedeného však vyplývá,
 že Pán Ježíš tento svůj výrok chápal obrazně a dával mu
 hlubší smysl. Věřící člověk by neměl být závislý jen na
světle tohoto světa. Jako učedník Kristův může a má mít
v sobě pravé světlo, které mu umožňuje chodit bezpečně i ve
tmě. Tato slova Pána Ježíše učedníkům mohou být potěšením
 i v různých situacích našeho života a naší služby.

Teprve po odstranění falešného strachu ze srdcí učed- 11
 níků Pán dodal: "Náš přítel Lazar usnul⁶. Ale jdu ho pro-
 budit". Pán Ježíš mluvil o Lazarovi jako o našem příteli.
 Zdůraznil to právě ve chvíli, kdy ustrašení učedníci mysle-
 li jen na sebe a ne na nemocného Lazara. Chtěl, aby to, co
 sám cítil, prožívali i oni (15,15). Protože miloval Laza-
 ra, potom to pro všechny učedníky znamenalo, že Lazar byl
 i jejich přítel. Pánova láska je spojovala s domem v Beta-
 nií a podílela se na všem, co se v něm dělo. Avšak učední-
 cí slova Pána Ježíše nepochopili, protože byli naplnění
 vlastními starostmi a tužbami.

Učedníci mu řekli: "Pane, spí-li, uzdraví se." Není 12
 třeba podnikat namáhavou cestu, protože by to byla jen
 krátká povzbuzující návštěva u rekoalescenta.

6 Rukopis D - viz tabulka v doslovu 1. dílu.

13 Ježíš mluvil o jeho smrti, ale oni mysleli, že mluví o pouhém spánku⁷.

14 Pán Ježíš musí rozbít iluze, jimiž bychom si chtěli
15 zpříjemnit život. Tehdy jim Ježíš řekl přímo: "Lazar umřel. A jsem rád, že jsem tam nebyl, kvůli vám, abyste uvěřili: Pojďte k němu!" Tehdy - Pán Ježíš neřekl učedníkům tvrdou pravdu hned, nejprve je na ni připravoval. A proto ve chvíli, když jim řekl Lazar umřel, mohl mluvit o radosti. Tam, kde má Pán Ježíš věci ve svých rukou, světlo radosti září i v dobách zármutku. I Lazarova smrt byla pro něho důvodem k radosti, což pro učedníky muselo být nepochopitelné a zaražející, a jistě to vyvolalo i jejich výčitky. Proč jejich Mistr nechal bezúčelně uplynout dva dny a dovolil, aby Lazar zemřel? Jak nemocný se svými sestrami jistě po něm toužil! Copak to Pána Ježíše neznepokojovalo? Jak jen mohl být rád, že tam nebyl? - Kvůli vám, abyste uvěřili. Věřit znamená odvrátit zrak od sebe, ode všech svých možností a nadějí, a upřít ho na živého Boha, tedy na Pána Ježíše Krista. Tomu se však naučíme⁸ věřit teprve tehdy, až jsme "na dně" svých možností a zcela bezmocní. Nemocný Lazar se mohl uzdravit, zejména když spal. Ale mrtvý Lazar potřeboval vítězství nad smrtí, a to učedníci nedovedli. Tak se důvěra učedníků k Pánu musela plně stát vírou, která na něho spoléhá i v "nemožném".

16 K takovému postoji měli učedníci ještě daleko. Slově Páně pojďte k němu! nerozuměli správně. K němu jako mrtvému, který definitivně odešel na věčnost, by už nemohli jít. Proto mrtvý Lazar musel zůstat v dosahu Pána Ježíše (Ř 14, 9), jestliže jde k němu. Ale to učedníci nechápali. Tomáš, jinak Didymos (Dvojče), se ujal slova a řekl ostatním učedníkům: "Pojďte i my, ať zemřeme spolu s ním!" Tato kratičká věta charakterizuje osobu Tomáše. Lazar je definitivně

7 I dnes stejným způsobem používáme slovo "zesnout, usnout", chceme-li mluvit o smrti jemným způsobem.

8 Pozn.př.: Verš 15. v něm. textu zní: "...abyste se naučili věřit".

mrtev. Tomáš už nemůže jít k němu. Podle jeho názoru je všemu konec. Přesto však nechce zůstat pozadu. Ví, že je nerozlučně spjat s Pánem i tehdy, když nemá žádnou naději. Proto se rozhodl: Pojďme i my! Samozřejmě, pak zbývá jen to jedno - ať zemřeme spolu s ním. Lazar je mrtev a brzy budou mrtvi i oni, protože Židé je ukamenují. Ale to Tomáše neděsilo. Nejlépe bude, když zemrou společně a všechno skončí. Tomáš nebyl "pochybovačem" běžného typu. Jeho pouto k Pánu bylo pevné. Při čtení zprávy o něm v kapitole 20,24-29 si to budeme muset připomenout, abychom Tomášovi správně rozuměli. O něm neplatí to, co o některých učednících v 6, 66. Ovšem "věřit" dovede právě tak málo, jako ostatní učedníci. Písmo nám to na Tomášově příkladě velmi jasně ukazuje, že víra učedníků ve vzkříšení nepramenila z jejich srdcí.

A tak se vydali na cestu do Betanie. Když Ježíš přišel, shledal, že Lazar je již čtyři dny v hrobě. Kdyby byl Pán čekal u Jordánu jen dva dny a dva dny potřeboval na cestu do Betanie, pak Lazar musel zemřít a být pochován v tentýž den, kdy došla zpráva o jeho nemoci k Pánu Ježíši. Nemocného by tedy stejně nezastihl živého, i kdyby k němu spěchal okamžitě. Z vyprávění evangelia však vyplývá, že Pán Ježíš otálel úmyslně, a proto nemohl přijít včas k lůžku přítele. Jak se to shoduje s časovými údaji, to už nedokážeme posoudit. 17 19

Tichá a radostná domácnost při příchodu Pána Ježíše a učedníků vypadala jako většina orientálních domů smutku. Dům byl plný hostů, příbuzných a přátel, kteří se po celý týden snažili plnit svou povinnost nářkem a potěšováním. Nepřišli jen z vesnice, ale i z blízkého Jeruzaléma. Betanie byla blízko Jeruzaléma, necelou hodinu cesty⁹, a mnozí z Židů přišli k Martě a Marii, aby je potěšili v zármutku nad jejich bratrem. Na příkladu obou sester jasně vidíme,

9 Jeden "stadion" je délka obvyklé běžecké dráhy na stadionu = 182 m. Vzdálenost 15 stadií podle toho měří celé 3 km.

někdo je nedobral a těsíl jen ten, kdo opravdu pomocí uměl.

jak málo je platná jakákoliv lidská útěcha, i když je podložena náboženstvím. Ani pohled do daleké budoucnosti na "vzkříšení v poslední den" (v. 24) nedokáže doopravdy překonat žal. Potěšit při smrti může jen ten, kdo je již nyní vzkříšení i život.

- 20 Zpráva o příchodu Pána Ježíše ho předešla až do domu smutku. Když Marta uslyšela, že Ježíš přichází, šla mu na-proti. Marie zůstala doma. Marie se domnívala, že se musí podle obyčeje starat o hosty, proto zůstala doma. Ale Marta se nedala zdržet a spěchala vstříc Pánu Ježíši. Setkala se s ním venku, v tichosti, nerušena zástupem návštěvníků. Marta řekla Ježíšovi: "Pane, kdybys byl zde, nebyl by můj bratr umřel." To nemusela být výčitka. Mohl to být projev víry, sice ještě ohraničené, ale ve svém omezení velmi jisté. V přítomnosti Pána Ježíše by smrt neměla žádnou moc. Marta to věděla a také to dosvědčila svými slovy. Potvrdila to i další větou, v níž její víra překonává hranici omezení: Ale i tak vím, že začkoli požádáš Boha, Bůh ti dá. Měla při vyslovení této myšlenky Marta naději, že Pán Ježíš vykoná nějaký konkrétní čin? Odvážila se myslet na vzkříšení z mrtvých? Její slova mohla mít jen tento smysl. Co by Bůh měl nyní (viz kral. překlad) dát Pánu Ježíši, ne-li toto vzkříšení?

- 23 Pán Ježíš odpověděl jasným zaslíbením. Ježíš jí řekl:
- 24 "Tvůj bratr vstane." Marta měla porozumět těmto slovům a přivlastnit si tak neslýchané zaslíbení, vždyť sama prohlásila totéž! A přece k tomu nenašla odvalu. To však nebylo v rozporu s jejím výrokem v 22. verši.

I my známe takovou víru, která se zalekne své vlastní smělosti a netroufá si přivlastnit Boží sliby v jejich celé velikosti. Marta ve slovech Pána Ježíše slyšela jen to zaslíbení, které již znala. Řekla mu Marta: "Vím, že vstane při vzkříšení v poslední den." Opravdu to Marta věděla? Potom by to bylo zdrojem potěšení, které by dokázalo přemoci její bolest. Ale jak snadno zůstáváme jen u zbožného "vědění", které není skutečnou jistotou srdce. Pak je to jen planá útěcha, která do tmy současného zármutku přináší málo světla.

Pán však následujícími slovy přibližuje dalekou budoucnost "posledního dne" do přítomnosti - a povrchní, teoretickou naději spojuje se svou osobou. Jeho je třeba bezprostředně se chopit. Ježíš jí řekl: "Já jsem vzkříšení a život." Znovu zaznívají slova "já jsem", která v osobě Pána Ježíše ztělesňují to, co je jinak pouze "myšlenkou". Proto pro nás, kteří podléháme smrti a hrobu, je pouhé učení o existenci vzkříšení zcela bez moci. Existuje vůbec vzkříšení? Neumíme si to představit. Vzkříšení a věčný život jsou pro přirozeného člověka neznámé pojmy.

Jestliže je však Pán Ježíš sám osobně vzkříšení a život¹⁰, pak to pro věřící v něho - umírající i pozůstalé - bude znamenat skutečnou naději. Pána Ježíše poznáváme z nesčíslných zkušeností víry. Je nám blízký a skutečný. Kdo mu náleží, může říci s apoštolem Pavlem: "Život, to je pro mne Kristus" (Fp 1,21). Tak se z dogmatu stává osobní zkušenost. Teď můžeme pochopit slova Páně: Kdo věří ve mne, i kdyby umřel, bude žít. Už v 5,24 jsme slyšeli z úst Pána Ježíše, že věřící člověk "má" již nyní věčný život a že "již přešel ze smrti do života." Smrt těla nemůže rozvázat naše spojení s Pánem ani se dotknout života, který má svůj původ a podstatu v Spasiteli¹¹.

Proto je jen logické, že Pán Ježíš pokračuje: A každý, kdo žije a věří ve mne, neumře navěky. Uděláme dobře, zamyslíme-li se znovu nad tím, co jsme si vysvětlili v oddílu 8,51n a předtím již v 6,47n. Je-li to plná pravda, že "máme" věčný život (3,16), pak tento nový "věčný" život v nás, který patří již nadcházejícímu eónu (časovému období), skutečně nemůže zemřít. Pán Ježíš tím samozřejmě ne-

10 K pojmům "vzkříšení" a "život" - viz vysvětlení v Biblickém slovníku.

11 Jestliže se dnes někde učí, že tělesnou smrtí zemře celý člověk a že bude povolán z ničeho teprve v poslední den, pak to zásadně odporuje výpovědím Pána Ježíše. Vrací nás to prakticky zpět k onomu prohlášení Marty "víme", které v sobě nemá moc útěchy. W.Stählin k této otázce říká: "Princip prvního stvoření lze vyjádřit slovy creatio ex nihilo (stvoření z ničeho), principem druhého stvoření je proměna".

popřel nutnost tělesné smrti svých učedníků. Ta jim naopak hrozí ještě více (viz 16,2). Ale v Pánu Ježíši pojmy "život" a "smrt" nabývají úplně jiný smysl a obsah. Oba pojmy se vztahují na přicházející eón¹². Kdo žije a věří ve mne - to je člověk, který již vírou v Pána Ježíše přijal opravdový život. Není uchráněn tělesně, ale věčné smrti¹³.

Po tomto svědectví se Pán Ježíš táže Marty na její osobní víru: Věříš tomu? Boží zaslíbení mohou být vždycky buď vírou přijata anebo v nevěře zamítnuta. V každé opravdové zvěsti je obsažena nutná otázka: "Věříš tomu?", i když někdy není vyslovena. Marta pochopila to, co je rozhodující. Není podstatné, že si můžeme tvořit vlastní myšlenky a představy o vzkříšení a věčném životě. Všecko závisí jediné na osobě Pána Ježíše, který je zárukou. Skutečnost vzkříšení i života je obsažena v něm samém. Proto Marta už nemluvila o svém bratrovi ani o své víře ve vlastní vzkříšení. Viděla pouze Pána Ježíše. Její odpověď znamenala osobní vyznání, že Pán je Mesiáš a Boží Syn. Řekla mu: "Ano, Pane. Já jsem uvěřila, že ty jsi Mesiáš, Syn Boží, který má přijít na svět."

Vírou se chopila staré mesiášské naděje. Tato naděje byla jistě mnohostranná. Mohla se dívat na Mesiáše jako na smrtelnou bytost, ale mohla v něm vidět též nositele vzkříšení a života, když by překonala národní omezenost a spojila všemohoucí Boží činnost s Mesiášem¹⁴ jako Božím Synem. Ve svém přiznání se k Pánu Ježíši Marta udělala krok do budoucnosti, vždyť spojila otázku učení (Mesiáš, který má

12 O "eónu" a "eónickém" viz vysvětlivky k 3,15-16; 6,39 a 8,23. Izrael rozlišoval "nynější zlý věk (eón)" - Ga 1,4 a "přicházející eón" - obsahující obnovené stvoření, vysvobozené ze všeho zla a smrti.

13 Pro tento verš obzvlášť platí to, co jsme si vysvětlili již v úvodu. Nedává-li nám tento příslib sám Pán Ježíš ve své autoritě věčného Slova, a je-li to pouze názor Jana či prvotní církve, prohlašovaný za slova Pána Ježíše, pak neskýtá žádnou záruku. Uspokojoval by nás jen tehdy, kdy jsme vzdáleni od ohnivé linie smrti. Ale tváří v tvář vážnosti smrti nám víra prvotní církve nepomůže. Tehdy potřebujeme mít slova Pána Ježíše.

14 "Mesiáš" - viz Biblický slovník.

To je
víra
prava

přijít na svět) se živou přítomností: Já jsem uvěřila, že ty jsi Mesiáš. To přesně odpovídá zpřítomnění¹⁵ a realizaci vzkříšení ve slovech Pána Ježíše. Marta to tedy pochopila správně, i když bezprostředně nenavázala na tato jeho slova.

Samotná Marta se v této živé naději upokojila. Ale i Marie měla u Pána Ježíše získat jistotu a pokoj. Pravděpodobně Pán řekl v tomto smyslu něco, co evangelista v následujícím verši mlčky předpokládá. S těmi slovy odešla, zavolala svou sestru Marii stranou a řekla jí: "Je tu Mistr a volá tě." Je nápadné, že Marta bezprostředně po svém přiznání se ke Kristu nazývá Pána Ježíše prostým titulem Mistr. Možná, že u nich doma v Betanii až dosud říkali Pánu Ježíši prostě Mistr, přičemž jakákoliv záměna s ostatními současnými mistry byla vyloučena. Marta použila toto důvěrné označení před svou truchlící sestrou. Přeje jí stejný tichý rozhovor s Pánem, jaký prožila sama, bez zvědavců a kritizujících pozorovatelů. Proto jí toto pozvání Pána Ježíše řekla stranou (kral. překlad "tajně"). Pro Marii to znamenalo odložení všech závazků stranou.

Jak to Marie uslyšela, rychle vstala a šla k němu. Ježíš totiž dosud nedošel do vesnice, ale byl ještě na tom místě, kde se s ní Marta setkala. Ale její odchod nezůstal utajen. Když viděli Židé, kteří byli s Marií v domě a těšili ji, že rychle vstala a vyšla, šli za ní; domnívali se, že jde k hrobu, aby se tam vyplakala. Smuteční hosté považovali za svou povinnost potěšovat ji i u hrobu. Marie však nešla k hrobu, ale k Pánu Ježíši. I ona před ním vylévala své stísněné srdce. Jakmile Marie přišla tam, kde byl Ježíš, a spatřila ho, padla mu k nohám a řekla: "Pane, kdybys byl zde, nebyl by můj bratr umřel"¹⁶.

15 To ale neznamená, že by přítomnost odsunula budoucnost. Sám Pán Ježíš, ačkoliv "je" Vzkříšení a již dnes dává věčný život, jasně odkazuje na budoucnost - vedle 5,24 je v 5,28n a v 26. verši této kapitoly rovněž obrácen pohled do budoucnosti.

16 Řecké přivlastňovací zájmeno "mou" je zde zdůrazněno jinak než v 21. verši. Německý překlad se pokouší tento rozdíl ukázat tím, že ve verši 21. má "můj bratr" a ve verši 33. "mně bratr", i když v řečtině slovo "mně" v tomto verši není.

* nechodíme ke hrobu, ale k P. J.

Opět to nemusela být výčitka. Je však zřejmé, že jí tato myšlenka po celé dny neopouštěla a trápila. Projevilo se to tak, že padla k nohám Páně. Byla jinak dojata než Marta, vždyť to byla ona Marie, se kterou se setkáváme i v L 10,39 a J 12,3. Bible je velice skromná v popisech citů. O vnitřních pocitech Pána Ježíše se dovídáme jen velmi vzácně¹⁷. Je proto nápadné, jak dojímavě Jan popisuje další průběh událostí. Když Ježíš viděl, jak pláče a jak pláčou i Židé, kteří přišli s ní, vzrušilo ho to a rozhorlen řekl... (kral: "...zastonal duchem a zkormoutil se"). Jan o tom psal jako svědek této události, avšak bez bližšího vysvětlení. Proto není úplně jasné, jak přeložit a chápat slova, která mají základní význam "vyjet na někoho", "obořit se"¹⁸. Vzrušil se Pán Ježíš v pravém slova smyslu? Proč to udělal? Je to vzrušení nad mocí smrti, která přináší tolik bolesti? Nebo ho vzrušila nevěra Židů i samotné Marie, která místo aby věřila v přítomnosti Spasitele, pláče? Citované slovo o zkormoučení nebo o zachvění se nacházíme také v 12,27 a 13,21, kde se Pán Ježíš zachvěl při pohledu na kříž. A tak si můžeme jeho vnitřní pohnutí, vyjádřené v tomto verši silnými slovy, vysvětlit v souvislosti s cestou kříže, zvláště když jsme byli hned na počátku této kapitoly (v. 4) na ni upozorněni. Vzrušení a rozhorlení Pána Ježíše patřilo moci hřícha a smrti, moci nevěry, která byla i v samotném Izraeli. Toto vše způsobilo, že musí být povýšen na kříž, musí vydat své tělo, aby světu přinesl život (6,51). Pán Ježíš viděl moc hříchu před sebou ve smrti svého přítele, v slzách Marie a Židů. To, co měl udělat s Lazarem, bude znamenat definitivně kříž. Jen za tuto cenu mohl vzkřísit mrtvého Lazara.

34 Pán Ježíš se však rozhorlení nepoddal, ale jednal. Řekl: "Kam jste ho položili?" Řekli mu: "Pane, pojd se podívat!" Slova "pojd a viz!" zazněla již na počátku tohoto

17 Je třeba si stále připomínat Mk 3,5; Mt 9,36; 17,17; 26,37 a L 19,41.

18 Tak v Mt 9,30 a Mk 14,5.

evangelia (1,39; 1,46). Tenkrát vedla lidi ke Knížeti života, v tomto příběhu lidé volali Kníže života ke hrobu. Pánu Ježíši však nešlo jen o mrtvé tělo, o smrtelnou schránku, položenou do hrobu. Podobně jako v 15. verši položenou otázkou hledal "jej", Lazara, a ptal se, kde by ho našel.

Ježíšovi vstoupily do očí slzy. Slovo se stalo "tělem", 35
to platilo v plné míře i zde. Ten, který jednou s konečnou 36
platností setře slzy z očí všech, pláče spolu s námi. Židé
říkali: "Hle, jak jej miloval!" Pán Ježíš věděl i to, co
znamená "mít rád" někoho z lidí. Ani my, jeho učedníci, se
nemusíme stydět, máme-li kromě obecenství se všemi věřící-
mi ještě své osobní přátele. Smuteční hosté vyzorovali
lásku k Lazarovi. Přesto se hned ozvaly kritické hlasy,
typické pro nás lidi:]

Když otevřel oči slepému, nemohl způsobit, aby tento 37
člověk neumřel? Z mnoha zázraků jim zůstalo v paměti zejm-
na uzdravení slepého od narození v Jeruzalémě. Samozřejmě,
ani tato vzpomínka nesloužila ke kladnému hodnocení, ale
byla zneužita ke kritice Pána Ježíše. Jistě to bylo zprvu
nepochopitelné, že nechal svého přítele zemřít bez pomoci,
když měl tak zázračnou moc. Na tuto nejasnost bychom se
mohli ptát zcela vážně. A Boží odpověď bychom našli v jed-
nání Pána Ježíše s Lazarem. Avšak ti, co se ozvali, ve sku-
tečnosti neměli zájem na vyjasnění problému, ale svou otáz-
kou vlastně vyjádřili výčitku.

Je pochopitelné, že se Pán Ježíš při takovém povyšová- 38
ní, neporozumění a skepsi opět "rozhorlil". Ježíš, znovu
rozhorlen, přichází k hrobu. Byla to jeskyně a na ní ležel
kámen. Lazara pochovali do skalního hrobu, jakých bylo ten-
krát hodně¹⁹. Byla to přírodní jeskyně, na které je judská
pahorkatina bohatá. Hrob byl uzavřen velkým balvanem, aby
mrtvola byla chráněna před roztrháním zvěří. Často to býval
kulatý kámen, který se odsouval ve skalním zářezu, a aby se
mohl hrob otevřít, musel být "odvalen"²⁰. U vstupu do Laza-

19 Viz heslo "Hrob" v Biblickém slovníku.

20 Viz J 20,1n; Mk 16,1n.

rova hrobu byla zřejmě postavena kamenná deska, která se dala odstrčit (viz v. 39).

- 39 Pán Ježíš začal svou všemohoucí činnost. Ježíš řekl: "Zvedněte ten kámen!" Ve slovech Marty je zděšení, které zachvátilo všechny přítomné. Sestra zemřelého Marta mu řekla: "Pane, už je v rozkladu²¹, vždyť je to čtvrtý den." I Marta, která po setkání s Pánem Ježíšem tiše odešla s vírou v moc jeho zaslíbení (v. 27n), teď podléhá přirozené hrůze, která se nás zmocňuje při setkání s viditelnou a hmatatelnou mocí smrti, proměňující těla našich milovaných v odpornou hmotu. Jako kdysi Petr začal tonout, protože se místo na Pána díval na větrnou bouři a vlny, tak i zrak Marty nespočíval upřeně na tom, který se jí představil jako Vzkříšení a Život. Zděšeně se dívala na skalní hrob, který mohl skrývat jen něco odporného. Před znovuzrozením a přijetím Ducha svatého je zcela nemožné jednat v umění víry, "nehledět k viditelnému, nýbrž k neviditelnému" (2K 4,18).

- 40 Pán Ježíš ji chtěl přivést zpět k takové víře. Ježíš jí odpověděl: "Neřekl jsem ti, že uvidíš slávu Boží, budeš-li věřit?" Musela věřit, to znamená očekávat na slovo Páně s jeho mocí, která se nezastaví ani před smrtí a rozkladem. Proto Pán rozkázal otevřít hrob toho, který již byl "v rozkladu". Bude-li takto Marta věřit, uvidí - ne hrůzy smrti, ale Boží slávu. Tak to Pán Ježíš zamýšlel hned po obdržení zprávy o Lazarově onemocnění (v. 4). Na to myslel i při této poslední zkoušce. Učiní skutek, který ho oslaví jako Božího Syna. Při tomto vpádu do říše smrti se zaskví Boží sláva. Pro Pána Ježíše jako Božího Syna je charakteristické, že Martě nesliboval pohled na svou slávu. V nesobecké lásce k Otci si přál jen Boží slávu. Tak se Pán Ježíš zásadně lišil od všech kouzelníků, jakých bylo ve starověku bez počtu²².

21 Židé neznali "mumie", které by byly chráněny před rozkladem. Balzamování, které prováděli, mohlo jen zmírnit hnilobný zápach.

22 Ve vztahu k tomu si připomeňme Šimona kouzelníka v Samaří dle Sk 8,9n.

To se ukázalo v postoji Pána Ježíše po odvalení kamene 41
u vchodu do hrobu. Zvedli tedy kámen. Ježíš pohlédl vzhůru.
Martě a Marii, učedníkům a všem, kteří to brali vážně, uká-
zal "pohled na neviditelné" (2K 4,18). Hrob byl otevřený,
ale Pán se nedíval do tmy v něm, nevedchoval mrtvolný pach,
ale pohlédl vzhůru. A pohled k Otci vyvolal rozhovor: Otče,
děkuji ti, žeš mě vyslyšel. Jestliže jej Otec vyslyšel,
pak musela předcházet Synova prosba. Jistě se obrátil na
Otce s prosbou již tehdy, když se dověděl o nemoci v domě
milované rodiny v Betanii. V odpovědi dostal od Otce nesly-
chaný úkol. * Otci zde ukázal Synovi "co sám činí" a svěřil
mu něco z těch "větších skutků", o nichž Pán Ježíš mluvil
v 5,20. Již tenkrát poukázal na vzkříšení z mrtvých (5,21),
a teď se to mělo uskutečnit. Výrok z 5,21 se potvrdí, a to-
to potvrzení zase poukazuje na konečné velké naplnění²³.

To, že zde Otec vyslyšel Pána Ježíše, není nic výji- 42
mečného. Věděl jsem sice, že mě vždycky slyšíš. V tom je
důležité doplnění toho, co v 5,19 Pán Ježíš řekl vůdcům
lidu při první obhajobě svého synovského poměru k Otci.
Jako Syn je a chce být plně závislý na Otci. To však nezna-
mená němou poddanost. Syn může Otce prosit, a to dokonce
s jistotou, že bude vyslyšen, protože jej Otec miluje. To,
že mu Otec ukáže co činí, je projevem jeho lásky k Synu a
zároveň odpovědí na všechny jeho otázky a prosby. Pán Je-
žíš "vždycky" očekává na svého Otce, a od něho všechno
přijímá. A jako Syn je vždycky vyslyšen, čehož si je vědom.
Tím ukazuje nám, "synům v Synu", normální život v obcen-
ství s Bohem. Proto právě Jan připomíná církvi v 1J 5,15,
že pravý modlitební postoj předpokládá vědomí vyslyšení,
ono vítězné "máme". Čím plněji žijeme jako Boží děti, tím
zřetelnější je i u nás spojení hluboké pokory a plné zá-
vislosti na Bohu se smělou jistotou.

Pán Ježíš chtěl přítomným u hrobu ukázat slávu toho,
že je Božím Synem. Proto neskryl své obecnství s Otcem

23 Pozn. př.: To znamená na vzkříšení z mrtvých.

jako obvykle, ale je zjevil kvůli zástupu, který stojí kolem, aby uvěřili, že ty jsi mě poslal. To nebylo zneužití modlitby k senzaci. Právě v Janově evangeliu je toto tajemství popisováno velmi zdrženlivě. Nikde nevidíme "anděly Boží vystupovat a sestupovat na Syna člověka" (1,51). Do vztahu mezi Otcem a Synem nemůžeme proniknout. A přece při tomto neslýchaném zázraku Pánu Ježíši nesmírně záleželo na tom, aby ho lidé neobdivovali jako toho, který činí divy, ale aby i v tomto činu viděli Otce, samého živého Boha. Netouží po žádné jiné slávě než po tom, aby lidé uvěřili, že ho poslal a potvrdil Otec a že činí "skutky svého Otce" (10,36-37).

- 43 Nyní následuje velmi stručná zpráva o vlastním zázraku. Tím více vyniká jeho velikost. Když to řekl, zvolal mocným hlasem: "Lazare, pojď ven!" V hrobě neležel zdánlivě mrtvý, kterého bylo možno hlasitým voláním probudit. Pán Ježíš nevolal mocným hlasem proto, aby jeho hlas pronikl až k Lazarovi a vzbudil ho. Mrtvého neprobudí ani nejhlasitější volání. Pán Ježíš zvolal mocným hlasem na znamení jistoty svého vítězství nad smrtí. Jeho jasné, božské jednání se zásadně lišilo od podivného "sípání a mumlání" různých jasnovidců a čarodějů (Iz 8,19). Znovu se setkáváme se splněním "neproveditelného"²⁴ příkazu. Rozkaz slyšel a provedl někdo, kdo vlastně ani nemohl slyšet a jednat, jemuž sluch a schopnost něco konat byly darovány teprve vlastním zázrakem. Přesto se však zázrak uskutečnil pouze osobním slyšením a poslušností. Rozkládající se Lazar byl považován za "osobu" a podle toho s ním Pán Ježíš jednal: byl povolán²⁵ svým jménem a vyzván, aby sám vyšel.

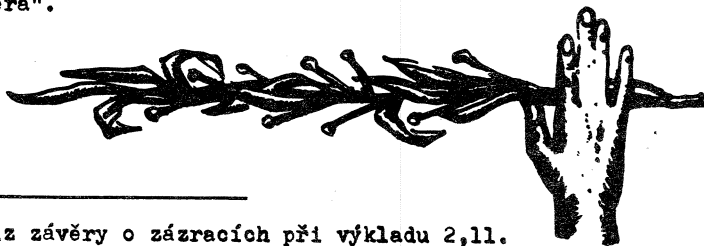
- 44 Jan se vůbec nesnažil popisovat průběh zázraku. Tím se tato biblická zpráva zásadně liší od mnoha starověkých

24 Viz výklad k 2,7n a 5,8.

25 Otcové reformace považovali div "probuzení" člověka z duchovní smrti k živé víře za paralelu k Lazarově vzkříšení. I duchovní probuzení se neobejde bez toho, aby lidé slyšeli, a aby se na základě tohoto slyšení vědomě obrátili. Ale tato schopnost slyšet je způsobena teprve probouzejícím slovem.

popisů divů. Ke svatosti živého Boha patří i to, že nemůžeme pozorovat jeho činnost ani při stvoření z ničeho, ani při uzdravování nemocí a návratu ze smrti. "Co on řekl, to se stalo, jak přikázal, tak vše stojí" (Ž 33,9). Proto se evangelista ani nepokusil zázrak nějak "vysvětlit" a aspoň trochu jej udělat srozumitelným²⁶. Právě naopak, ještě podtrhl naprostou neproveditelnost tohoto děje. Zemřelý vyšel, měl plátnem svázaný ruce i nohy a tvář zahalenou šátkem. Člověk nemůže chodit se svázanýma rukama i nohama, a má-li na obličej šátek přes oči, bude těžko hledat cestu. Muselo to být jakési "vznášení se" postavy zahalené bílým plátnem ven z hrobu, což jistě muselo působit přímo strašidelně. Ale Pán Ježíš svým praktickým pokynem odstranil to, co vypadalo strašidelně a zázračně. Ježíš jim řekl: "Rozvažte ho a nechte odejít!"²⁷ Lazar vyproštěný z pohřebního plátna odešel domů jako ostatní lidé! Byl samozřejmě středem pozornosti, jak o tom čteme v 12,9. Vždyť se již začal v hrobě rozkládat, a přesto byl navrácen k životu. Nikde však v evangeliu nečteme, že by Lazar někomu vyprávěl, jak to vypadá po smrti, na oné "druhé straně".

Pro evangelistu je typické, že upouští od popisu toho, co ve svých srdcích cítili účastníci této neslýchané události. Nečteme o údivu nebo zděšení diváků, o velebení Boha ani o jásotu a vroucích projevech vděčnosti Marie a Marty. To vše přirozeně následovalo, ale pro Jana to nebylo teď důležité. Velkým tématem jeho evangelia byla "víra a nevěra".

26 Viz závěry o zázracích při výkladu 2,11.

27 Viz pokyn Pána Ježíše rodičům Jairovy dcery (Mk 5,43). I tam pisatel - na rozdíl od obvyklých popisů zázraků - zprávu o samotném divu dále nerozvádí.

DŮSLEDKY ZÁZRAKU

Jan 11,45-54

- v. 45: J 7,31; 12,11.42
 v. 47: J 12,37; Mt 26,3-5; 27,18
 v. 48: J 12,19; Sk 4,16; 6,13n
 v. 50: J 18,14; 2K 5,14
 v. 51: 2M 28,30; 4M 27,21
 v. 52: J 7,35; 10,16; 1J 2,2
 v. 53: Mt 21,38; Ef 4,4-6

45 Mnozí z Židů, kteří přišli k Marii a viděli, co Ježíš učinil, uvěřili v něho. Byl to opět jen ten druh víry, s nímž jsme se setkali už v 2,23n? Kde byli tito jeruzalémští Židé na Velký pátek? Nečteme o žádném pokusu těchto "věřících" zastat se Pána Ježíše. Možná že byli o letnicích mezi těmi třemi tisíci, kteří byli skutečně zachráněni. Ve svém "letničím kázání" se Petr zcela jasně odvolává na skutečnosti, které posluchači s Pánem Ježíšem prožili. "Ježíše Nazaretského Bůh potvrdil před vašimi zraků mocnými činy, divy a znameními, která mezi vámi skrze něho činil, jak sami víte" (Sk 2,22). Nevzpomněli si mnozí posluchači při těchto Petrových slovech na událost s Lazarem, která je tenkrát přivedla k víře v Pána Ježíše? Je zajímavé, že se zde píše pouze o Marii, kterou Židé navštívili.

46 Ale někteří z nich šli k farizeům a oznámili jim, co učinil. Je jasné - tak se totiž víra způsobená zázrakem vždy projevuje -, že nevěru nepřesvědčí ani ten největší div. Potvrzuje se to, co říká Abraham bohatci v příběhu Pána Ježíše: "Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých" (L 16,31). Není popisováno nic, co tito přísluhovači farizeů při Lazarově vzkříšení pociťovali nebo nač mysleli. Mohlo se jim to zdát jako strašidelné a podobné čarování. Jejich nenávisť vůči Pánu Ježíši se jen prohloubila. Každopádně se

jich však zmocnila myšlenka: "To musíme oznámit farizeům."

Farizeové si ihned uvědomili, že se něco musí podniknout. Protože měli v synedriu větší vliv než kněžská třída²⁸, přiměli velekněze, aby svolali nejvyšší radu. Velekněží a farizeové svolali radu. Kněží a farizeové se již zabývali Ježíšem mnohokrát, předvolali jej a chtěli jej uvěznit (7,30.32.44.45-52). Na této schůzi velerady se nejprve projevila bezradnost. Všichni byli zajedno v tom, že Ježíš je tím nebezpečnějším, čím více stoupenců získá. Jak ale proti němu zahájit proces? Musíme si uvědomit, že v tehdejší židovstvu neexistoval pojem "kacířství". Zákon postihoval pouze skutky člověka, ne jeho učení a myšlenky. Nebylo možno jej postihnout jako "falešného učitele". A to, co činil, mluvilo jen v jeho prospěch. Co si počneme? Ten člověk činí mnohá znamení. Co se odehrávalo kolem Ježíše, mohlo působit dojmem "mesiášského hnutí". Přitom však tento výstřední pošetilec²⁹ neměl moc ani schopnosti připravit Izrael k opravdovému osvobozeneckému boji. Římané by ihned a tvrdě zakročili, kdyby se jim toto hnutí kolem Ježíše zdálo podezřelým. A pak by byl konec s posledními výhodami samostatnosti Izraele, na kterých lpěli především kněží, ale i farizeové. Když proti němu nezakročíme, všichni v něj uvěří a přijdou Římané a zničí nám toto svaté místo i národ. "Svatým místem" se v této větě (ale i na jiných místech) neoznačuje země nebo jen město Jeruzalém, ale jmenovitě chrám. Farizeové a kněží by při takovém vpádu Římanů ztratili základ své existence a moci - chrám a národ. Až dosud proti Ježíšovi kromě několika nezdařených pokusů nezakročili. Tak to cítil i lid - 7,25n. Bylo-li Janovo evangelium napsáno, jak je pravděpodobně³⁰, až ke konci 1. století, tedy až po katastrofě v roce 70, pak si jeho čtenáři mohli jasně uvědomit, jak krátkozraká může být naše

28 Tak to uvádí Josephus ve "Starověku" (18,17).

29 Pozn. př.: Takto asi uvažovali v radě.

30 Viz úvod.

* To je výjimek a s křesť. obaly,
žije ho neznačí.

lidská moudrost. Tehdy vedoucí třída ztratila svaté místo i národ, a to přesto, nebo právě proto, že vůdcové Izraele Pána Ježíše (a jeho apoštoly!) neposlouchali, odstranili ho a pronásledovali jeho církev. Tak se naše lidská moudrost mylí a sama si přivodí to, čeho se bojí.

Členové rady viděli nebezpečí. Ale při otázce: Co si počneme? Ten člověk činí mnohá znamení, nedospěli k závěru. To je především hlas křídla farizeů. Toto váhavé myšlení farizeů známe z rady Gamalielovy ve Sk 5,35-39. Farizeové požadovali od Pána Ježíše znamení pro ověření jeho poslání (2,18; Mt 16,1; L 11,16), nyní konstatují: Ten člověk činí mnohá znamení. Což není vzkříšení člověka, který byl již čtyři dny v hrobě, dostatečným důkazem jeho zplnomocnění? Mají v tomto případě oprávnění proti němu zakročit?

- 49 Předsedající Kaifáš, velekněz toho roku³¹, takto vůbec
50 neuvážoval. Nemyslel ani trochu nábožensky, ale ryze politicky, a napadl nerozhodné shromáždění: Vy ničemu nerozumíte; nechápete, že je pro vás lépe, aby jeden člověk zemřel za lid, než aby zahynul celý národ. Je příznačné, že nejvyšší kněz Izraele nesledoval při rozhodnutí nejvyššího úřadu "Božího lidu" v tomto problému jiné hledisko než jeho "užitečnost" (kral. překlad: ".....je užitečné nám" - v. 50!). Radu tvrdě postavil před rozhodnutí: Bůd' zemře člověk Ježíš, nebo zanikne celý národ. V takovém případě je snad rozhodnutí lehké. Avšak nevědomky mu přišlo na jazyk to, co chápal pod pojmem národ: pro vás je lépe, bude-li Ježíš odstraněn. Horlivost pro národ je jen část pravdy; šlo mu o vlastní mocenské postavení, pro které je existence národa nezbytná.

31 To nemusí znamenat, že Kaifáš byl veleknězem jen toho roku. Samozřejmě, velekněz byl povolán na celý život. Ale Jan znal historickou skutečnost, podle které se toto povolání z politických důvodů neustále měnilo. Velekněz byl často ponecháván v úřadu jen na několik let. Text pouze konstatuje, že v rozhodujícím roku, který znamenal pro Božího Syna kříž a pro Izrael počátek úpadku, byl odpovědným veleknězem Kaifáš.

Jan byl o tomto jednání tak dobře informován³², že 51 ještě ve stáří si pamatoval tato Kaifášova slova. Utkvěla mu v paměti tak pevně i proto, že v nich viděl božské proroctví. To však neřekl sám ze sebe, ale jako velekněz toho roku vyřkl proroctví, že Ježíš má zemřít za národ. Proroctví není vlastní náboženská schopnost, váže se na příkaz, nebo dokonce na "úřad"³³.

Pro Jana bylo velmi důležité, že toto božské proroctví bylo slyšet právě na tomto místě, a to z úst velekněze, rozhodného odpůrce Pána Ježíše. Totiž ve chvíli, kdy byl úředně vynesena rozsudek smrti, se jistě lidé museli ptát: Kde je teď Bůh? Jak to Bůh může dopustit? Při vzkříšení Lazara se Ježíš osvědčil jako Kníže života (Sk 3,15), a teď má být zabit. A kým? Nejvyšším vedením Božího lidu. Je-li Bůh živý a všemohoucí, neměl by zabránit takovému zločinu? Ne, Boží všemohoucnost se prokázala úplně jinak. Projevila se tak, že Kaifáš ve chvíli svého vystoupení proti Pánu Ježíši prorokoval, vyslovil a vykonal Boží vůli. Při vši své moudrosti, moci a vzdoru byl přece jen použit jako nástroj v Boží ruce.

Proto tato nespravedlivá a hrozná událost přinese nádherné ovoce. Pán Ježíš umírá "za národ" v mnohem hlubším významu, umírá jako jeho zachránce od viny³⁴. Ano, ovoce jeho smrti má ještě větší cenu:....a nejenom za národ, ale také proto, aby rozptýlené děti Boží shromáždil v jedno. Tak rozsáhlý a bohatý bude přínos toho, co teď vypadá jako jasné vítězství nepravosti, jako triumf moudrosti světa a jeho zloby. Slova o rozptýlených Božích dětech, které musí být shromážděny v jedno, nám připomínají výrok Pána Ježíše v 10,16. Lidé jsou již za Boží děti vyvoleni, ale jsou ještě rozptýleni a jsou ukryti mezi národy. Poselství o ukři-

32 Je to přece učedník, který "byl znám veleknězi" a měl přístup do jeho paláce (18,15).

33 V židovských spisech se o prorokujících velekněžích hovoří vícekrát.

34 Pavel později zvěstoval totéž, když svědčil o minulosti (Sk 13,27-29).

zovaném a vzkříšeném Pánu Ježíši je povolá, a v jeho církvi budou shromáždění v jedno stádo. Velká církev vykoupenných, která proti milionům v národech zůstává "malým stádcem", a přece je "velikým zástupem ze všech ras, kmenů, národů a jazyků" (Zj 5,9), povstává jedině z oběti Pána Ježíše na kříži.

53 Slovo velekněze se prosadilo. Od toho dne byli tedy smluveni, že ho zabijí. Překlad byli smluveni, dohodnuti, je správnější, než např. "radili se" nebo "radu společně drželi" (kral.). Zdá se, že tento překlad vhodněji navazuje na počáteční slova od toho dne. Zásadní rozhodnutí vynešení rozsudku nad Pánem Ježíšem padlo při této schůzi po tvrdých slovech Kaifáše, nikoliv na dalších poradách. Další porady nejvyšší rady, pokud se konaly, mohly se zabývat pouze tím, jak Ježíše odstranit. To nám chtěl říci Jan slovy "radu společně drželi" či "pojali úmysl", i když se tento překlad jazykově nehodí ke slovům "od toho dne".

54 Pán Ježíš vyvodil důsledky z této vážné situace. Proto Ježíš už nechodil veřejně mezi Židy, ale odešel odtud do kraje blízko pouště, do města jménem Efraim, a tam zůstal s učedníky. Zde je znovu patrna zásada v životě Pána Ježíše, se kterou jsme se již mnohokrát setkali³⁵. Lidem se nejeví jako bojovník nebo hrdina; jde vstříc kříži, ale při tom čeká na svou hodinu. A pokud nepřichází, vyhýbá se ohrožení svého života. Odešel se svými učedníky "do kraje blízko pouště". Od objevu v Kumránu³⁶ je nám ještě jasnější, jaké útočiště skýtala Judská poušť. Pán Ježíš však odešel přímo na tuto poušť, ležící východně od Jeruzaléma blízko Mrtvého moře, ale na její severní okraj, do města Efraim, východně od Betelu. Tam zůstal s učedníky. To nás opravňuje k domněnce, že se jednalo o delší pobyt, avšak blíže tento časový úsek určit nemůžeme.

35 Viz 4,1-3; 7,6n; 8,59n.

36 O Kumránu - viz doslov 1. dílu.

ODBOČENÍ: VZKŘÍŠENÍ LAZARA – SYMBOL NEBO SKUTEČNÁ UDÁLOST ?

Při výkladu Janova evangelia jsme došli k místu, kde se již nemůžeme vyhnout otázce, jak máme chápat obsah 11. kapitoly. Jde o skutečnou událost, popisovanou očitým svědkem, nebo je to jen "legenda", popřípadě obrazné líčení, alegorie, jíž má být Pán Ježíš zcela volně popsán a oslaven? Na tuto otázku jsme nemuseli odpovídat při čtení o uzdravení nemocného u rybníka Bethesda, o nasycení na poušti nebo uzdravení slepého od narození. Teď je to však nutné. Jako čtenáři Janova evangelia musíme vědět, na čem jsme.

Strathmann se domnívá, že "ani v této kapitole se nejedná doslovně o skutečnou historickou událost, nýbrž o volně sestavené symbolické vyprávění pod vlivem synoptických předobrazů a ztvárnění, zejména lukášovských prvků tradice, které nám pomocí tohoto jedinečného "znamení" pravdy mimořádného spásného významu Ježíše, přinášející Martě co nejstručněji vyjádřená slova zaslíbení (v. 25,26), říká jen to, co i všechny předcházející kapitoly. Chce nám zdůraznit a ještě jednou ukázat, že Ježíš zemřel jako oběť právě tohoto svého poslání a významu.

Toto symbolické vyprávění mluví o víře v životodárnou moc TOHO Krista, který může pomoci i tam, kde se všechno zdá být beznadějně mrtvé. Tato kapitola se teprve v tomto pojetí stává mocným svědectvím vítězné křesťanské víry. Svou moc nám odhalí teprve tehdy, až se přestaneme trápit apologeticko - historickým významem. Měli bychom od této zastaralé apologetiky upustit, a to tím spíše, že při tom nezískáme skutečné přesvědčení, ale nanejvýš nějaké uspokojení".

To je řešení, které nám častokrát nabízí teologie i při pohledu na další zázraky Pána Ježíše, na narození z panny nebo při zprávě o vzkříšení. Nemáme prý v nich hledat historická fakta (copak na nich záleží?), ale chápat, co teologicky významného přináší o Ježíši. Můžeme přijmout také větu "řešení"? Nemůžeme, protože by nás přivedlo k vážnému rozporu. Jde-li nám totiž o "víru v životodárnou moc Krista, který může pomoci i tam, kde se všechno zdá být beznadějně ztraceno a mrtvé" (Strathmann), pak už nemáme důvod, proč bychom neměli v této víře důvěřovat tomuto Kristu, že skutečně povolal mrtvého Lazara z hrobu! Anebo si myslíme, že Pán Ježíš byl vůči strašlivé moci smrti a rozkladu právě tak bezmocný jako my? Potom však každá taková řeč o "Kristu, který může pomoci i tam, kde se všechno zdá být beznadějně mrtvé", je jen zbožnou frází bez skutečné reality³⁷.

Symbolické vyprávění by mohlo zprostředkovat pouze symbolickou a ne skutečně "životodárnou" moc Pána Ježíše. Již na počátku kapitoly nám bylo jasné, že smrtí Lazara byla Pánu Ježíši položena zásadní otázka. Již dokázal, že má moc nad nemocemi. Ale jak je tomu s mocí nad smrtí? Nejde o význam smrti ani o úvahy, týkající se posmrtného života. Smrt je moc nepřítele (1K 15,26). Pán Ježíš se bude muset před ní sklonit jako my všichni, anebo může vítězně proniknout i do oblasti její moci? Tato otázka se nedá vyřešit nějakým "symbolickým vyprávěním", ale jen skutečným činem Pána Ježíše.

Sám evangelista v žádném případě svou zprávu nechápal tak, jako Strathmann a jiní. Vzkříšení Lazara bylo natolik reálné, že právě ono přivedlo veleradu k rozsudku smrti pro Ježíše. Evangelista zdůrazňuje tuto realitu navíc tím, že ve 12,2 píše o stolování vzkříšeného Lazara s Pánem a v 12,9 ujišťuje, že mnozí Židé přišli do Betanie nejen kvůli Pánu

37 Apoštol Pavel nám v 1K 15,12-19 odkryl, jak novozákonním svědkům právě proto nesmírně záleželo na plné realitě vzkříšení Páně.

Ježíši, ale také "aby viděli Lazara, kterého vzkřísil z mrtvých". Podle J 12,10 velekněží chtěli zabít i Lazara a v J 12,17-19 se nadšení lidu při vjezdu Pána do Jeruzaléma vysvětluje jako důsledek toho, co se stalo u Lazarova hrobu. Toto vše by Jan nemohl napsat s vědomím, že v předcházejícím textu použil jen volně sestavené symbolické vyprávění. Jan, učedník Pána Ježíše, jednoznačně a s plným důrazem vydal svědectví o skutečném vzkříšení Lazara z hrobu a tím i o moci Pána Ježíše, Božího Syna. Proto jsme postaveni před otázku víry a nemáme se pokoušet ji obejít s tvrzením, že Janově zprávě nerozumíme. Ani s projednáváním problému zázraků vůbec nepokročíme z místa. Vzpomeňme si na to, co jsme si o "zázraku" řekli při výkladu 2,1-11.

Potřebujeme pouze jedno: své vlastní myšlenky odložit stranou a vírou přijímat poselství evangelia. Pak se bude-
me v životě i ve smrti radovat z toho, že máme Pána a Spasitele, který má moc i nad smrtí. On je vpravdě "vzkříšení i život", nejen v přeneseném a tím i oslabeném smyslu, ale je jím v plné realitě. Bohu buď za to čest, chvála a dík.

Vzkříšení Lazara je ovšem "znamením", protože Lazar při tomto vzkříšení ještě neobdržel věčný život. Musel ještě jednou zemřít. Ale pak mohl umírat jako ten, kdo se smrti nebojí, protože tak úžasně zakusil moc Pána Ježíše nad smrtí.

Může nás napadnout poslední úvaha: Nezlomil Pán Ježíš moc smrti teprve vlastní smrtí na kříži a svým vzkříšením (2Tm 1,10)? Ani v tomto případě není tomu jinak, jako když Pán Ježíš odpustil hříchy ochrnutému. Syn člověka "má moc na zemi odpouštět hříchy" (Mk 2,10), protože jde ke kříži. A tak dokázal své vítězství nad smrtí v jednotlivých, se znameními spojených případech na zvláštní Boží pokyn ještě dříve než zazářilo v plné slávě velikonočního rána. Musel tak učinit, protože šel vstříc vítězství přes kříž a vzkříšení.

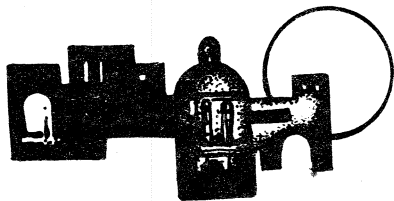

SITUACE V JERUZALÉMĚ

Jan 11,55-57

55 Hned první věta ukazuje, že poslední pobyt v ústraní nemohl trvat dlouho, protože bylo krátce před židovskými velikonocemi. Jeruzalém již ožil poutníky, kteří tam chtěli být včas před svátkem, aby se mohli při své kultické "nečistotě" podrobit nutnému očišťování. Kdo se například poskrnil dotykem mrtvého člověka, potřeboval sedm dní, aby mohl opět vstoupit do chrámu a účastnit se hodů beránka (4M 19,11n). Mnozí z té krajiny přišli před svátky do Jeruzaléma, aby se očistili.

56 I tito lidé mysleli na Ježíše, a to ještě mnohem více
57 než při slavnosti stánků v J 7,11-13. Ve městě ho ještě nezahlédli. Hledali Ježíše, a jak stáli v chrámě, říkali si mezi sebou: "Co myslíte? Přijde na svátky?" Lidé věděli o usnesení velerady, v kterém šlo naprosto vážně o odstranění Ježíše. Velekněží a farizeové vydali totiž nařízení, že každý, kdo by věděl, kde se zdržuje, má to oznámit, aby ho mohli zatknout. Odváží se Ježíš i teď přijít do města na svátky a vydat se tak do rukou svým mocným nepřátelům? O jeho zatčení nebude usilovat jen chrámová stráž, která již dříve byla vyslána k jeho zadržení (viz 7,32 a 45n), ale každý má povinnost pomáhat při jeho zatčení. Tak jasné vyličení situace, jak nám ho podává toto evangelium, ve zprávách synoptiků nenajdeme.

POMAZÁNÍ PÁNA JEŽÍŠE V BETANII

Jan 12,1-8

- v. 1: J 11,1.43
 v. 2: L 10,40
 v. 3: L 7,38
 v. 4: J 13,26; 18,2
 v. 6: J 13,29; L 8,3
 v. 8: 5M 15,11

Nová kapitola začíná odpovědí na otázku lidí, nacházejících se v napjatém jeruzalémském ovzduší (viz 11,56): Ježíš přišel. Jednalo se o něm před veleradou i mezi návštěvníky chrámu. Jeho samého se to však nedotýkalo. Pokojně a cílevědomě šel cestou, která mu byla určena. Pán Ježíš šel! Máme o tom dokonce přesný časový údaj: Šest dní před velikonoce přišel Ježíš do Betanie. Podle tehdejšího kalendáře, který svátek pascha řadil do šestého dne, Pán Ježíš přišel do Betanie v neděli. Měl před sebou ještě čtyři dny nerušené činnosti než přišel pátek, den, ve kterém zemřel. Jeho cesta směřovala nejprve jen do Betanie. Evangelista k tomu připojuje: kde bydlel Lazar, kterého vzkřísil z mrtvých. Tím potvrzuje, že vůbec nejde o nějakou symbolickou představu toho divu.

Připravili mu tam večeři; Marta při ní obsluhovala.
 2
 Čtete to bezděčně tak, jako by se tato večeře konala v domě sourozenců a ne u Šimona Malomocného, jak nám o tom podává zprávu Matouš (26,6). Marta však mohla z nejrůznějších důvodů konat práci hospodyňky i v domě Šimonově. Víme o tom příliš málo, abychom mohli důkladně posoudit souvislost mezi zprávou Matouše a Jana. Nápadně neurčitá formulace "připravili mu tam večeři" a zdůraznění služby Marty mohou poukazovat právě na to, že večeře byla v jiném (snad větším) domě. Pro tuto možnost svědčí následující poznámka. Přítomnost Lazara ve vlastním domě by byla naprosto

samozřejmě, zde je ale napsáno: Lazar byl jeden z těch, kteří byli s Ježíšem u stolu. Stoloval tam prostě a "historicky". Jeho předchozí příběh, vzkříšení z mrtvých, byl stejně skutečný jako jeho stolování.

- 3 Tam, kde byla Marta a Lazar, nacházela se i Marie. V tomto příběhu Jan vypráví to, co krátce naznačil již v 11,2. Tu vzala Marie libru drahého oleje z pravého nardu, pomazala Ježíšovi nohy a otřela je svými vlasy. Nardus je druh indického baldránu, kozlíku, z jehož kořene se získává silně vonící olej. Samozřejmě, že už tenkrát existovaly nepravé napodobeniny. Právý nardus z daleké ciziny byl velmi drahý. Libra (což je asi 300g) byla "pokladníkem" Jidášem oceněna na 300 denárů, takže jeden gram měl cenu jednoho denáru³⁸. Tento drahý olej Marie nepoužila podle zvyku na hlavu Pána Ježíše (Ž 23,5; L 7,46), ale na nohy svého Pána. A přetékající olej neotřela plátnem, ale vlastními vlasy. V této události všechno svědčí o velké, na sebe zapomínající lásce. Marie chce Pánu Ježíši projevít svou vděčnost, úctu, a přece od něj zachovává odstup jako od Božího Syna, který má moc nad smrtí. Odvažuje se pouze pomazat jeho nohy, to však dělá dokonale. Dům³⁹ se naplnil vůní té masti. Právem můžeme v této události poznat její symbolický význam. Prává oddaná láska k Pánu Ježíši naplňuje celé okolí vzácnou vůní. A tak se může rozšířit i "vůně poznání Krista" a působit na mnohé lidi (2K 2,14).

- 4 Láska nekalkuluje, láska rozdává. Láska se neptá na zisk. Láska chce milovat. Evangelista zdůrazňuje tuto lásku na jejím protikladu ve smýšlení Jidášově. Matouš napsal, že odpor proti pomázání vznikl mezi učedníky. Jan to přes-

38 Je obtížné přepočíst denár na dnešní měnu. Mohli bychom jej porovnat s naší korunou, ale musíme přitom vzít v úvahu, že 1 denár představoval tehdy obvyklou denní mzdu (Mt 20,2). Cena masti byla tedy vysoká.

39 V Orientě měl dům pouze jedinou místnost, proto slovo "dům" může znamenat i "světnice" - místnost (sr. Mt 5, 15). Textu můžeme rozumět i tak, že místnost, ve které seděli, se naplnila vůní masti.

nil: Jidáš Iškariotský⁴⁰, jeden z jeho učedníků, který jej měl zradit, řekl: "Proč nebyl ten olej prodán za tři sta denárů a peníze dány chudým?" Z těchto slov zaznívá bezcitnost, která vidí v činu Marie jen nesmyslné mrhání penězi.

Bezcitnost je vždycky "morální", a svou nízkost a chlad zakrývá mravním rozhořčením. Jak se může dát jedinému muži všechno, když je kolem tolik chudých? Proč tak nákladně ošetřovat jeho nohy, když tolika lidem chybí to nejnnutnější k životu? V tom je pochybnost o právu lásky a to i lásky k Pánu Ježíši. Počínala si Marie správně? Smíme milovat a ctít Pána Ježíše samého a to dokonce i "marnotratně"? Anebo nám Mt 25,40 ukazuje jedinou cestu, jak je možno dokázat⁴¹ lásku k němu?

Písmo nám ukazuje, že Jidášova kritika lásky a jejího projevu měla - jako se to stává mnohokrát - zakrýt nejen jeho vlastní chudobu citu a chladnost, ale měla zastřít ještě něco mnohem horšího. To řekl ne proto, že by mu záleželo na chudých, ale že byl zloděj; měl na starosti pokladnici a bral z toho, co se do ní dávalo. Jidáš byl zloděj. Je to Janovo velmi prosté vysvětlení hlubokého tajemství kolem Jidáše, o kterém jsme se v 6,70 domnívali, že je nedokážeme objasnit? Není v tom jednoduché řešení záhady - zloděj Jidáš zradí Pána Ježíše kvůli penězům? Ne, tak to Jan nemyslel. V 13,2 a 13,27 Jan výslovně odkryje temné, satanské pozadí Jidášova činu. Učí nás však chápat, že satan se nemohl zmocnit Jidáše náhodně a pouhou svévolí. Nepoctivost a touha po penězích mohly spolupůsobit při přípravě Jidášova konce⁴². Nový zákon velmi vážně považuje pe-

6

40 V souvislosti se jménem tohoto učedníka porovnej výklad v 6,71. Tam a opět v 13,26 přídomkem "Iškariotský" není označen samotný Jidáš, ale jeho otec Šimon.

41 Pán Ježíš v Mt 25,40 pouze konstatuje, že to, co bylo prokázáno nejmenším z jeho učedníků, bylo učiněno jemu. Netvrdí však obráceně, že jen to bylo vykonáno pro něj, co bylo vykonáno pro nejnepatrnějšího bratra.

42 Viz k tomu též konec Ananiáše a Safiry ve Sk 5,1-11. I u nich mohl satan naplnit srdce, protože mu láska k penězům umožnila přístup.

níze za příliš nebezpečné pokušení⁴³. Peníze, které měl Jidáš na starosti a nosil je v pokladnici⁴⁴ pro potřeby učedníků, spolupůsobily na jeho zkáze.

- 7 Jidášova kritika jednání Marie nebyla upřímná, ale tím ještě není úplně vyvrácena. Neměl Jidáš v podstatě pravdu, i když jeho slova byla subjektivně nepravdivá? Nech jí, uchovala to ke dni mého pohřbu! Pán Ježíš byl na večěři uspořádané na jeho počest. Všichni jej považovali za někoho mocného, protože vzkřísil muže, který byl také přítomen u stolu. Ale Ježíš sám se cítil jako ten, kterého čeká smrt, a proto mluvil o svém pohřbu. Čin Marie považoval za službu lásky, která se prokazuje mrtvým. Text je zde nejistý. Doslovný překlad by zněl: "Nechej jí, aby to zachovala ke dni mého pohřbu". Ale vylitá mast nemůže být uchována pro den pohřbu. Chápeme, že novozákonní rukopisy slovo "aby" škrtnuly a sloveso zaměnily na uchovala to. Pokud nechceme tuto změnu přijmout, musíme s Fr. Büchselem⁴⁵ uvedené místo číst podle citovaného doslovného překladu. Obsahově se smysl slov Pána Ježíše nemění. Přijal Mariin obrovský dar jako předem vykonanou přípravu k pohřbu. Marie udělala úplně něco jiného, než co se domnívala. Pomazání hosta bylo spíše pomazáním mrtvého. Tím je velikost jejího daru opodstatněná⁴⁶, a to i před kritickými počtáři. Nebyla v této větě, adresované Jidášovi, skryta výčitka: A ty, Jidáši, pomůžeš k tomu, aby toto pomazání posloužilo k mému pohřbu?

- 8 Na to navazuje druhá věta, která v některých důležitých rukopisech chybí: Chudé máte vždycky s sebou, ale mne

43 Všeobecná výstraha Pavlova v 1Tm 6,9 se v plné vážnosti projevila v životě Jidášově.

44 Zde použité slovo "glossokomon" je odvozeno od slova "glossa = jazyk" a označuje krabici, ve které se přechovával náustek flétny. V přeneseném smyslu pak to byl výraz pro všechny krabice jako schránky vůbec (viz 1S 6,19; 2Pa 24,8n). Tento výraz pak převzali rabíni.

45 Podobně překládá Menge: "Má být uchována".

46 V 19,39 bude překonána Nikodémem.

nemáte vždycky. Marie mohla vypadat marnotratně, ale byla to jedinečná, poslední příležitost, která se už neopakovala. Pán už brzy nebude žít v těle mezi svými učedníky. Nebudou jej mít vždycky. Vždycky však budou lidé, na jejichž potřebách bude možno dokázat lásku učedníků. A těch 300 denárů, o které přišli, se jim vrátí tisícero násobně zpět, protože Pán Ježíš naplňuje svou církev touhou pomáhat.

Jak je to však s tím, co jsme si řekli o lásce k Pánu Ježíši a o "vůni masti"? Jistěže všechny pokusy oslavovat Pána Ježíše jen vnějšími skutky a zlatými ozdobami jsou dětinské, i když mohou být tu a tam ve své naivitě dojemné. Avšak vděčná láska hořících srdcí plní i dnes všechno vůní takové překypující lásky k němu.

VJEZD DO JERUZALÉMA

Jan 12,9-19

- v. 11: J 2,23; 7,31; 11,45
 v. 13: 3M 23,40; Ž 118,25n; J 1,49; 6,15; 18,33.36; Mt 23,39
 v. 15: Iz 40,9; 41,10.13; Za 9,9
 v. 16: J 2,22; 7,39; 12,23; L 24,45
 v. 17-
 -19: J 3,26; 11,48; Mt 21,15n; L 19,39n; Sk 5,28

Přítomnost Pána Ježíše v Betanii nezůstala utajena. 9
 Při usilovném pátrání v Jeruzalémě (11,56) našli první stopu. Velký zástup Židů se dověděl, že tam Ježíš je. Množství lidí se vydalo do blízké Betanie. A přišli nejen kvůli němu, ale také aby viděli Lazara, kterého vzkřísil z mrtvých. Evangelista zde znovu podtrhuje skutečnost učeného divu. Lazar, který již byl v říši mrtvých, to je přece senzace. Přitom je použita charakteristická formulace, kterou později nalézáme v celém Novém zákoně. Lazar

nebyl vzkříšen ze "smrti", ale z mrtvých. Patřil "k mrtvým", do říše mrtvých, a odsud byl povolán zpět k pozemskému životu. Protože byl "u mrtvých" jako osoba, mohlo se volání Pána Ježíše⁴⁷ dostat k němu. Lazar nedával informace o říši mrtvých. Lidé ho nepřišli "poslouchat", ale chtěli ho vidět⁴⁸.

10 Tak se pro kněze stal nebezpečným i Lazar, neboť mnozí
 11 Židé kvůli němu odcházeli a věřili v Ježíše. Chtěli odstranit i tohoto svědka slávy Pána Ježíše. Proto se velekněží uradili, že zabijí i Lazara. Tak daleko jde nenávisť, která dokáže oslepit lidi. Kněží chtěli zabít toho, komu Pán Ježíš daroval život. Chtěli odstranit výsledek zázraku, kterým se nedali získat. Lazar patří do svého hrobu. Z popisu událostí se dozvídáme, že v tomto případě byli velekněží osamocení. Chtěli Lazara odstranit z ryze politických důvodů. Farizeové se podobné vraždy štítili.

12 Pán Ježíš v Betanii nezůstal stranou. Byl odhodlán
 13 k činu, k cestě do Jeruzaléma. Druhého dne se dovědělo mnoho poutníků, kteří přišli na svátky, že Ježíš přichází do Jeruzaléma. Jestliže 15. Nisan⁴⁹ připadl toho roku na pátek, pak podle 12,1 Pán Ježíš přišel do Betanie šest dní před velikonoce, tedy v neděli. "Druhý den" by pak nebyla tzv. Květná neděle, ale pondělí před velikonoce. V tomto dni se uskutečnil vjezd do Jeruzaléma. Evangelista Jan

47 Představa, že člověk smrtí definitivně končí a že bude znovu stvořen teprve v poslední den, je zde - stejně jako v celém NZ - naprosto cizí.

48 To, že Lazar veřejně nemluvil o "onom světě", nevyvrací skutečnost, že tam opravdu byl. Víme, že lidé, kteří se probrali z hypnózy, si vůbec nevzpomenou na nic z toho, co jsme při nich během hypnózy mohli sledovat a zjišťovat. Především však myslíme na to, že Pavel neměl nic říci o tom, co slyšel v "ráji" (2K 12,4).

49 Hebrejský rok měl 12 měsíců. Začínal měsícem Abib (= měsíc na počest), který se po babylonském zajetí nazýval Nisan. Tento měsíc určil Bůh Izraeli jako první měsíc roku na památku odchodu z Egypta (2M 12,1n; 13,4). Podle našeho kalendáře tento měsíc připadá přibližně do doby od poloviny března do poloviny dubna. Slavnost nekvašených chlebě se konala v období 15. - 21. Nisanu.

o něm vypráví svým charakteristickým způsobem, jinak než synoptikové, aniž by přitom vyvracel jejich zprávu. Jan ví a také to zde zdůrazňuje, že Pán Ježíš sám tento příjezd neinscenoval. Zástupy lidí rozrušených zázrakem s Lazarem - jak bude později vysvětleno ve v. 17-18 - poznávají v Ježíši Mesiáše, krále Izraele, a uspořádají uvítání panovníka podle starověkých zvyklostí. Jakmile uslyšeli zprávu, že Ježíš přichází do Jeruzaléma, vzali palmové ratolesti, šli ho uvítat⁵⁰ a volali: "Hosanna, požehnaný, jenž přichází ve jménu Hospodinově, král izraelský". I když bylo před velikonoce, nalámali palmové větve jako při slavnosti stánků⁵¹. Především však znělo provolání slávy, vítající Mesiáše, neboť on přichází ve jménu Hospodinově. Žalm 118., z něhož tato slova pocházejí, byl tedy chápán mesiánsky již tenkrát. Přichází-li dlouho očekávaný "král izraelský", velkým pomocník, pak je třeba volat k samému Bohu s prosbou o zdar a pomoc pro Izrael a jeho krále. To vyjadřuje známé hosanna⁵². Sám král přijímá provolávání požehnaní, které může znamenat jak "požehnaný", tak i "pochválený"⁵³.

50 Zde je tentýž výraz jako v Mt 25,6; Sk 28,15 a 1Te 4, 17. Nejde o pouhé vyjítí vstříc, ale o přivítání ženicha, resp. Pavla a jeho průvodců nebo Pána při jeho opětném příchodu. I na tomto místě jde o podobné přivítání. Příchod (lat. adventus) Páně vyžaduje slavnostní přivítání v hlavním městě. Mt 8,34 ukazuje, že toto slovo se může použít i pro takový průvod k setkání, který má zcela protikladnou prosbu, aby opustil zemi. Ale v žádném případě nešlo jenom o náhodné setkání.

51 Snad bychom si při této příležitosti měli představit "lulab", slavnostní kytici při svátcích stánků.

52 Volání o pomoc "hoši ah" v 2S 14,4 a 2Kr 6,26 bylo zaměřeno i na pozemské krále. V Žalmu 118,25 je k tomuto volání připojeno ještě "na", které zdůrazňuje naléhavost této prosby. Tak vzniklo zvolání "hoši ana" = "pomoz přece!" Řecký text toto zvolání uvádí jako "hosanna"!

53 Viz Ef 1,3, kde je ve verši "Pochválen buď Bůh., který nás obdařil vším duchovním požehnaním" použito totéž řecké slovo pro "pochválen" i pro obdařil "požehnaním". Překlad (v němčině): "Pochválen buď, kdo přichází ve jménu Páně", není tedy nesprávný. Ale v hebrejském textu Ž 118,25 je jednoznačně použito slovo "požehnaný".

- 14 A co Pán Ježíš? Přijímá hold, který mu patří. Vždyť je opravdu král izraelský. Přichází "shůry", "ve jménu Otce" (3,31; 5,43). Avšak právě teď zdůrazňuje, jak chápe své království. Lidem o tom neříká slovy, ta se mohou snadno zapomenout, ale obrazně nezapomenutelným způsobem. Ježíš nalezl oslátka a vsedl na ně. Jak je našel, to již bylo církvi známo z Mk 11,1n. Ze závěru 16. verše pozorujeme, že Jan tyto dřívější zprávy samozřejmě také znal a věděl o spoluúčasti učedníků při hledání oslátka. Jeho svědectví neodporuje synoptickým evangelíím. Teď však ohce náš pohled odvodit od jednotlivých detailů a upoutat jej k základní pravdě.
- 15 Nezáleží na tom, jak Ježíš nalezl oslátka, ale důležité je to, že se na něm naplnilo slovo proroka Zachariáše 9,9, jak je psáno: "Neboj se, dcero Sionská, hle, král tvůj přichází, sedě na oslátku." Starověké národy se králů bály. Měly k tomu své důvody. Zejména orientální panovníci byli krutí despotové, plní svévole, násilí a touhy po majetku. Charakteristická jsou pro ně slova Roboáмова z 1Kr 12,14. Také dcera Sionská - hlavní město Jeruzalém - častokrát a důkladně poznala takové panovníky, naposledy v Herodesovi Velkém. Král na oslátku, král, před nímž se není třeba bát, to je něco neslýchaného. Pán Ježíš svému národu a městu Jeruzalému nabízel takové království. Naplnil tak prorocství Iz 40,9 a všechna další provolání Bible, která říkají Božimu lidu: "Neboj se!" A přece - právě to mu přinese smrt.
- 16 Učedníci prožívali všechno společně, aniž by tomu porozuměli. Co se to kolem nich událo! S jakými obavami se vraceli zpět do Jeruzaléma (11,8.16). Pak ta neslýchaná událost u Lazarova hrobu! Věděli o hrozbě v rozhodnutí velerady, a pak viděli nadšení lidu, který šel Pánu Ježíši vstříc. Ale proč takové nepochopitelné chování jejich Mistra, jízda na oslátku.....Co to má všechno znamenat? Jan předbíhá události a přivádí nás mezi učedníky po velikoncích, jak si čtou Písma podle rady vzkříšeného Pána. Tak dospěli k Za 9,9 a pochopili, jak přesně se tato slova naplnila při příjezdu Pána Ježíše do Jeruzaléma, a to i je-

jich vlastním přičiněním. Jeho učedníci tomu v té chvíli neporozuměli, ale když byl Ježíš oslaven, tu se rozpomenuli, že to o něm bylo psáno a že se tak stalo.

Jan k tomu dodává: Zástup, který s ním byl, když vyvo- 17
lal Lazara z hrobu a vzkřísil ho z mrtvých, vydával o tom 18
svědectví. Proto ho také přišlo uvítat množství lidu, neboť
slyšeli, že učinil toto znamení. Slovíčko "teď", které Jan
s oblibou ve svých vyprávěních používá⁵⁴, nelze chápat jen
jako časový údaj. Zástup, množství lidí, kteří byli svědky
Lazarova vzkříšení, nevydávali svědectví o zázraku až te-
prve "teď", při příjezdu Pána Ježíše do Jeruzaléma. Sou-
časně Jan zdůraznil, že lid mu šel vstříc, protože slyšeli,
že učinil toto znamení. Mnozí po celé předchozí dny s nad-
šením vyprávěli ve svém okolí, co na vlastní oči viděli
v Betanii. Řecká forma slovesa "vydávání" svědectví zdů-
razňuje, že to mělo delší trvání. Proto se umístění těchto
vět právě zde považuje za nevhodné. Ale Písmo nám tak za-
nechává velmi působivý odkaz. Nejprve nás nechává prožívat
příjezd Páně bez vysvětlení jeho významu, a pak nám o něm
řekne jako o naplnění proroctví. Nebylo to úžasné? Neměl
lid konečně pochopit a vpravdě poznat Pána Ježíše? Před-
cházející verše nás upozornily, že i oslátka mělo lid va-
rovat. Galilejci hledali krále, který zaopatří dostatek
chleba. Judští a jeruzalémští obyvatelé byli nadšeni krá-
lem, který povolává mrtvé z hrobu. Byla to již opravdová
víra? Znamení a činy mohou víru vzbudit (10,38; 5,36).
Avšak od samého začátku je sporná taková víra, která v zá-
zraku nechápe "znamení" poukazující na Boha, ale zázračné
dary požaduje pro sebe, k zachování a obohacení vlastního
života. O takové víře platí to, co jednou Pán Ježíš vážně
řekl Petrovi: "Tvé smýšlení není z Boha, ale z člověka!" (Mt
16,23).

Jaké stanovisko k tomu všemu měli protivníci Pána Je- 19
 žíše? Zapůsobil na ně tento příjezd za jásotu zástupu ně-
 jak dojemně? Zviklalo je to v jejich nepřátelství? Farize-

54 Pozn. př.: viz v kral. překladu slovo "pak".

ové si řekli: "Vidíte, že nic nezmůžete! Celý svět se dal za ním." V tom měli pravdu: úspěch, nadšení, spousta přívrženců nejsou v Božích záležitostech žádným důkazem. Ani zdaleka nemusí být Bohem poslán a zplnomocněn ten, za kým se dal svět. Oni skutečně měli obavu, že nic nezmohou. Tento muž na oslátku přece nedokáže zachránit Izrael ve víru světové politiky! Naopak, může strhnout národ do neštěstí (11,48). Svým mesiášským příjezdem může vyvolat obávaný vpád Římanů, aniž by při tom mohl proti okupační síle cokoliv dokázat. To, co bylo řečeno na schůzi velerady (11, 48-50), se potvrzuje. Kéž by jen mohli dosáhnout aspoň něčeho - oddělit zaslepený lid od Ježíše! Ale zdá se, že Ježíš vítězí na celé čáře. Cítil se jako "vítěz"? Zmizel kříž z jeho programu? To nám zodpoví následující úsek.

ROZHODNUTÍ PÁNA JEŽÍŠE

Jan 12,20-36a

- v. 20: J 7,35; 11,55
- v. 21: J 1,43n; Mt 13,16n; L 8,20; L 19,3
- v. 23: J 7,39; 13,32; 17,1
- v. 24: Mt 16,21; Ř 14,9; 1K 15,36
- v. 25: Mt 10,39; 16,25; L 9,24; 17,33
- v. 26: J 14,3; 17,24
- v. 27: J 11,33; Ž 6,4; 42,6
- v. 28: J 1,51; 5,37; 13,31; Mt 3,17; 17,5
- v. 29: L 22,43
- v. 30: J 11,42
- v. 31: J 14,30; 16,11; L 10,18; Ef 2,2; Žd 2,14
- v. 32: J 3,14; 8,28; 17,24; Iz 52,13
- v. 33: J 21,19; 1M 40,13.19
- v. 34: Dn 7,13n; Ž 110,4; 3,14; Iz 9,6n
- v. 35: J 1,5; 7,33; 8,12; 9,5; 11,9-10
- v. 36: J 8,59; L 16,8; Ef 5,8n

20 Všechny okolnosti naznačovaly, že se asi dostaví velký
 22 úspěch. Na Ježíše se ptali Řekové. Jeho jméno proniklo i za hranice vlasti. Někteří z poutníků, kteří se přišli

o svátcích klanět Bohu, byli Řekové. Kdo byli tito Řekové a odkud přišli, to nám evangelium neříká. Protože se přišli klanět Bohu, šlo o proselyty z řeckého světa, kteří přišli na velikonoce do Jeruzaléma, aby se zúčastnili tohoto velikého svátku. To nejdůležitější, na čem pisateli velice záleželo, je však prozrazeno v další části verše. Ti přistoupili k Filipovi, který byl z Betsaidy⁵⁵ v Galileji, a prosili ho: "Pane, rádi bychom viděli Ježíše."

Slovo "pane" mohlo již tenkrát znamenat zdvořilostní oslovení, jak je tomu dnes. Řekové se s úctou dívali na muže v nejbližším okolí znamenitého Ježíše. Filip je známé řecké jméno, možná že právě proto se na něj cizinci obrátili. Chtěli vidět Ježíše. Mínili tím skutečně osobní seznámení, vždyť vidět a slyšet mohli Pána Ježíše bez jakýchkoliv zábran. Sami se neodvažovali jít za ním, prosili učedníka o zprostředkování. Filip se nechtěl sám rozhodnout, a tak šel a řekl to Ondřejovi, učedníku, který měl rovněž řecké jméno a mohl mít vztah k řeckým rodinám. Ondřej a Filip to šli říci Ježíšovi. Pro učedníky to byla veliká věc, že se i Řekové chtějí seznámit s jejich Mistrem. V 11,8 a 11,16 jsme poznali, jak hluboce zapůsobilo na učedníky ohrožení života Pána Ježíše. Neotevíralo se při návštěvě Řeků pro Pána Ježíše a jeho učedníky východisko, ke kterému mu dopomohli jeho vlastní nepřátelé (7,35)? Kéž by se tak mohli vysvobodit z toho začarovaného kruhu nedůvěry, zavržení a nenávisť, který se - jak to sami cítili - kolem nich neustále zužoval!

Zdálo se, že Pán Ježíš souhlasil se svými učedníky a že 23 si rovněž velmi vážil zájmu Řeků. Ježíš jim odpověděl: 24 "Přišla hodina, aby byl oslaven Syn člověka." Dojde tedy konečně k zásadnímu obratu? Projeví se sláva jejich Mistra, kterou tak dlouho očekávali? Bude oslaven v nové oblasti působnosti, když se k němu přikloní vzdálený národ Řeků? Tak se stane "Spasitelem světa", jak jej nazvali Samařané

55 Viz poznámku v 1. díle k 1,44.

(4,42). Ó ano, Pán věděl, že přišla hodina, aby byl oslaven Syn člověka. Ale cesta k tomuto oslavení byla úplně jiná, než si to představovali učedníci. Hodina byla a zůstala hodinou kříže. Právě v té chvíli, po slavném příjezdu do města, když se o něj zajímali Řekové, jim musel říci: Amen, amen, pravím vám, jestliže pšeničné zrnó nepadne do země a nezemře, zůstane samo. Zemře-li však, vydá mnohý užitek.

Jednoduchým obrazem je vyjádřena nevyhnutelná skutečnost. To není pouhá mravní zásada či asketický požadavek pro učedníky. Jestliže pšeničné zrnó bude ušetřeno, tedy nebude zaseto do země a nemusí v ní "zemřít", - pak mu to opravdu zajistí "přetrvání". Ale to by bezpodmínečně znamenalo, že zůstane samo, bez užitku. Naproti tomu bude-li pohozeno, jestliže padne do země a v ní se zmaří, neboli zemře, pak přinese mnohý užitek. Jen tak z jediného zrna vyroste klas s mnoha zrny.

- 25 To, co Pán Ježíš na obraze přírody vysvětlil předně jako princip pro svou vlastní cestu, se stalo jasným pravidlem pro všechny křesťany. Ale ani v tom Pán neurčil mravní zásady, ale postavil nás před holou skutečnost a ponechal volbu na nás samých. To vyplývá z vlastní formulace. Pán Ježíš neříká: "musíš..." nebo "máte...", pouze konstatuje: Kdo miluje svůj život⁵⁶, ztratí jej, kdo nenávidí svůj život v tomto světě, uchrání jej pro život věčný. V německém překladu jsme zachovali slovo duše. Výraz duše poukazuje na obsah života hlouběji než slovo život, vyjadřuje cílevědomý život s jeho vnitřním bohatstvím⁵⁷. Také pojmy milovat a nenávidět duši ponecháváme v překladu (sr. Mt 6,24). Nenávidět v tomto verši (stejně jako v L 14,26) nemá nic společného s pocitem nenávisti. Vyjadřuje zde pouze ostří odstupu. Slovem milovat se chápe snaha, péče, upřednostnění. Kdo usiluje o uspokojení své duše s tisíci

56 Pozn.př.: v německém a kralickém textu je výraz "duše".

57 Již v 27.verši se vyskytuje totéž slovo v souvislosti, ve které může být chápáno pouze jako "duše", jako "vnitřní život". A jen jedenkrát je zde jiné řecké slovo než u věčného "životu", k němuž duši uchováváme.

jejími přáními, žádostmi a vášněmi, ten ji ztratí. Kdo ji však bez slitování dá v tomto světě v sázku, uchrání ji pro život věčný.

Z toho je zřejmé, že smrt pšeničného zrna nepřináší užitek pouze druhým. Ani samo pšeničné zrnko přitom není ukráceno. Právě jeho smrt, že se vzdá své vlastní existence, znamená uchránění vlastního života. V této jistotě může i příprava na smrt probíhat v radosti.

Tak nám byly předloženy zásadní principy pro život, volba záleží na každém z nás. Naše přirozené životní zaměření nás pochopitelně odvádí od těchto zásad. Milování vlastní duše se nám vždycky bude zdát jako jediná rozumná a správná cesta k našemu "štěstí", nenávidění vlastního života vypadá jako jasné bláznovství. Jedině jsme-li "uchvácení" Kristem (Fp 3,12), zakoušíme v opravdovém následování pravdivost toho, co zde Pán Ježíš řekl.

Pán Ježíš pokračoval slovy o tomto následování - o "ne- 26
návisťi" vlastního života v jeho službě. Řekl: Kdo mně chce sloužit... Pán Ježíš je sám na počátku tím pšeničným zrnem, které muselo zemřít, abychom byli zachráněni a mohli žít (6,51). Tak on sloužil sám. Ale jeho služba pokračuje a na nás je odpovědnost, abychom si nechali posloužit Pánem Ježíšem. Zároveň však tento náš vztah k našemu Spasiteli nemůže být jiný než ten, že i my sami budeme sloužit jemu, svému Pánu. Veškeré dění v církvi Pána Ježíše je v Novém zákoně charakterizováno jako diakonie - "služba". Tak se Pavel rád představoval jako "doulos" = otrok Ježíše Krista (Fp 1,1), a Petr rozlišoval "diakonii slova a modliteb" od "diakonie stolů" (Sk 6,2-4). Formulace slov Pána Ježíše kdo mně chce sloužit znovu ukazuje na plnou svobodu a dobrovolnost. Nikdo není nucen ke službě Pánu Ježíši. Kdo

58 Jak snadno se i u křesťana znovu prosazuje jeho přirozená povaha. Dochází ke zbožnému pěstování vlastní duše. Přitom mohou být znesvěceny a znehodnoceny i tak veliké věci v křesťanském životě, jako je obrácení, záchrana, posvěcení a naděje. Takové křesťanství je jednou z největších překážek Božího díla ve světě.

však chce sloužit, ať mě následuje, a kde jsem já, tam bude i můj služebník. Práví služebníci patří ke svému pánu. Tímto jednoduchým pravidlem obsaženým v jediné větě Pán Ježíš uvedl základní princip křesťanské etiky v plné šíři a skutečně hloubce⁵⁹. Každý učedník Pána Ježíše může své jednání neustále kontrolovat jedinou otázkou: "Jsem teď tam, kde je Pán Ježíš⁶⁰?" Učedník Páně si nebude naříkat nebo se divit, že musí žít právě v největší temnotě světa, a snášet nejtěžší břemena. Vždyť přece právě tam je i jeho Mistr a Pán. Tato slova upozorňují učedníky, že jejich místo je předně mezi ubožáky, utlačovanými, trpícími a mezi "celnými a hříšníky". Tam byl Pán Ježíš, tam je dodnes se svou láskou v Duchu svatém. Tam bude i jeho služebník, aby vykonával neopakovatelnou a jedinečnou službu Spasitele těm, kdo ji nejvíce potřebují.

Každý učedník může v těchto slovech zároveň slyšet i veliké zaslíbení, které pak Pán přednesl ve "velekněžské modlitbě" Otcí: Kdo je zde na zemi tam, kde je Pán, bude s ním též sdílet jeho slávu (17,24). Část tohoto zaslíbení už oznámil na své těžké cestě: Kdo mně slouží, dojde cti od Otce. Učedník bude "nenávidět" svou "duši" tak, že na sebe vezme opovržení a hanbu. Do vězení či na popraviště nepůjdou všichni, ale bez určité míry posměchu, opovržení a zneuznání nezůstane nikdo. Co je to však proti slávě, která se mu dostane od Boha, od samotného Otce⁶¹!

- 59 Podobně Pavel ve Fp 2,5; Ko 3,17; 1Te 2,12, který však přesto napsal přesné pokyny pro jednotlivé konkrétní otázky, zřejmě pro správné chování otroků. V naší složitě době nelze postrádat obsáhlé knihy křesťanské etiky.
- 60 Ospravedlnění na základě pouhé víry není zrušen požadavek následování, naopak, teprve pak jej lze splnit. Pavel úplně samozřejmě spojoval horlivé následování (ve Fp 3,7-12) se spravedlností z víry (v. 9!) a toto následování také očekával od církve (v. 17). Jestliže jsou horliví následovníci Pána Ježíše, pak se stanou příkladem všem věřícím (1Te 1,6).
- 61 Toto zaslíbení nebude ve všech případech naplněno teprve ve věčnosti, ale často se plní již zde. Jak milování a vážení byli Luther, Calvin, Wesley, Bodelschwingh, matka Eva, Hudson Taylor a mnozí jiní.

Tato cesta není lehká. Je to zřejmé z toho, že sám Pán 27 Ježíš v tomto okamžiku řekl: Nyní je má duše sevřena úzkostí. Mám snad říci: Otče, zachraň mě od této hodiny? Jeho nepřátelé si mysleli, že slaví vítězství; učedníci s nadějí pohlíželi na Řeky v domnění, že se pro ně otevírá východisko ze všech nebezpečí. Pán Ježíš však právě nyní viděl před sebou svou hodinu. On sám sebe zmařil, pro sebe nepoužíval moc tak, aby nade všemi měl nekonečnou převahu. Slovo se stalo opravdu tělem⁶². Pán Ježíš byl pravý člověk. Každý člověk prožívá otřes, když přichází dlouho očekávaná smrt a chce se jej chopit. Pro Pána Ježíše smrt byla "posledním nepřítelem," a to v nejhroší podobě. Ve smrti musel současně potkat toho, kdo "smrtí vládne" (Žd 2,14), ďábla a celou moc temnosti. Proto jeho "hodina" byla tak hrozná, že si to neumíme ani představit. Tuto hodinu viděl již před sebou při radostné svatbě v Káně⁶³, a této hodině šel neustále vstříc.

Konečně nastala. Právě nyní začala. Jako Boží beránek má na vlastním těle vynést hřích světa na prokleté dřevo kříže. Nyní je má duše sevřena úzkostí⁶⁴. Zdali nemá Syn v podobných chvílích přístup k Otci? Ano, má, ale právě tím se jeho vnitřní boj jen prohlubuje. Mám snad říci: Otče, zachraň mě od této hodiny? Je možné, aby takto prosil? Jistěže ano (Mt 26,53). Žádný zákon mu takovou prosbu nezakazoval. Vždyť je to prosba, která zcela přirozeně vzniká v každém lidském srdci. To by nebyl hřích. "Hodina" utrpení je zároveň "hodinou pokušení" (Zj 3,10; Žd 4,15). Proto se neobejde bez nelítostného boje. Pán Ježíš to věděl.

62 Viz výklad k 1,14.

63 Viz 2,4 s výkladem.

64 Často se lidé dohnívali, že Jan chtěl tímto nabídnout jakousi náhražku za boj Pána Ježíše v Getsemane, který v popisu utrpení Páně (v 18,1-11) úplně pomíjí. Jakou zvláštní představu mají někteří lidé o svévoli a domýšlivosti evangelisty. Navíc něco podobného by bylo naprosto zbytečné. "Getsemane" byla již tehdy velmi silně zakotvena ve vědomí věřících a nějaký pokus o její náhradu nemohl mít žádný úspěch. Jan, jako věrný učedník svého Pána pouze ukázal, že "Getsemane" nebyla jen ojedinelá hodina v životě Pána Ježíše.

Vždyť pro tuto hodinu jsem přišel. Přišel proto, aby se v této zkoušce osvědčila pravdivost všeho toho, co svědčil o svém vztahu k Bohu a o svém Synovství (5,20; 8,29; 8,49b; aj.). A toto smýšlení Syna teď vítězilo nad všemi otřesy a obavami z nepředstavitelných hrůz jeho cesty. Úpěnlivá prosba: Otče, zachraň mě od této hodiny, se změnila na prosbu: Otče, oslav své jméno! A to je vítězství. Teď chápeme, co znamená být Božím Synem. Je to něco úplně jiného, než co si představuje přirozený člověk. Neznamená to být ušetřen, jít na výsluní štěstí, být uchráněn před pokušením a utrpením. Ne, "jednorozeného Syna Božího" (1,14) poznáme podle toho, že v nejhlubších otřesech, v temnosti ponížení, smrti, v opuštění Bohem, má pouze jediné přání: aby bylo oslaveno jméno Otcovo. V této chvíli nebyl pohled Pána Ježíše zaměřen na lidi a na jejich vykoupení⁶⁵.

Syn se především a trvale díval na Otce. Na prvním místě jsme nebyli my, lidé⁶⁶, ale to, aby byl v kříži oslaven Bůh. Na tom mu záleželo. Tak je to zdůrazněno i v první prosbě modlitby zvané "Otče náš...". Pán Ježíš je první, kdo ji beze zbytku naplnil. A teprve jako takto prokázaný Boží Syn měl plnou moc vystoupit za hříšníky a Boží nepřátele a smířit je s Bohem, aniž by omezoval Boží práva a zmenšoval jeho slávu.

29 Otec odpověděl Synovi. Z nebe zazněl hlas: "Oslavil jsem (jej) a ještě (jej) oslavím". Tento hlas neslyšel pouze Pán Ježíš ve svém nitru, ale to postřehl i zástup, který tam stál a slyšel to. Způsob, jak na to zástup reagoval, je charakteristický pro hlubokou "bezbožnost", která je i v řadách zbožného lidu. Lid říkal, že zahřmělo. Jiní tvrdili: "Anděl k němu promluvil." Zástup to, co slyšel, vysvětloval "přirozeným způsobem". Aspoň někteří ze zástupu však vzhledli nad přírodu do říše andělů. Jen na samého

65 Tak je to též ve Fp 2,5n.

66 Na to snadno zapomínáme a dílo Pána Ježíše chápeme téměř výlučně v jeho významu pro nás. Tak se částečně projevuje naše "bezbožnost" a egocentrismus i v naší "křesťanské" zbožnosti.

Boha nikdy nepomyslel; s jeho zásahem a řečí nepočítali. Ale přitom tvrdili, že jsou věrní Písmu a tak určitě "věří v Boha".

Proto právem Ježíš nato řekl: "Tento hlas se neozval kvůli mně, ale kvůli vám." On znal svého Otce a slyšel jeho odpověď. Nepotřeboval zvučný "hlas z nebe". I bez slov srozumitelných vnějšku neustále prožíval to, že "Otec miluje Syna a ukazuje mu všechno, co sám činí" (5,20). Ale lidé hlasem z nebe měli slyšet a pochopit, jak Bůh oslaví své jméno právě tam, kde je vidět jen pohanu a rouhání.

Nyní je soud. Ano, Pán Ježíš šel vstříc soudu, který jej prohlásí vinným a uloží mu smrt na kříži. Lidé to budou vidět, budou s tím souhlasit, budou prosit o propuštění Barabáše a o zavržení Ježíše. Ale v tom ve skutečnosti bude probíhat ještě úplně jiný soud: Nyní je soud nad tímto světem. Tím, že Boží Syn bude zavržen a ukřižován nejzbožnějším národem světa, národem Mojžíše a proroků, národem kněží a znalců zákona, je definitivně odhalena a odsouzena podstata tohoto světa. A tato jeho podstata je Bohu nepřátelská. To se úplně jasně prokázalo, protože Bůh v Pánu Ježíši nebyl zjevením nahánějícím hrůzu jako na Sinaji (Žd 12,18-21), ale na světě se zjevil jako prostý muž, který nepožadoval a nehrozil, ale přinášel pomoc, zdraví, život, milost a pravdu. Právě tento projev Boží lásky nenáviděli a snažili se jej zničit. Teď vpravdě vyvrcholí to, co bylo řečeno v 3,19: "Soud pak je v tom, že světlo přišlo na svět, ale lidé si zamilovali více tmu než světlo." "Nyní je soud nad tímto světem." Nebude tento soud znamenat konec lidstva, jeho definitivní zavržení? Nebude triumfovat vládce tohoto světa, který je jeho svůdcem a zároveň i žalobcem? Nikoliv, soud postihne nevinného, který vinu vezme na sebe. Tento soud nad světem se jedinečným zvratem změní v záchranu. Nyní bude vládce tohoto světa vyvržen ven. Žalobce se svou žalobou proti zjevnému hříchu světa bude zbaven své moci⁶⁷.

67 Tak to popisuje i Zjevení v kapitole 12,9n.

Pán Ježíš jasně mluvil o vládci tohoto světa. To charakterizuje novozákonní chápání, že svět není neutrální a nezávislý s dobrými i špatnými, krásnými i stinnými stránkami, ale že má svého vládce, který nutí jej, a tedy i všechny lidi, k provinění a žene je do smrti. Satan vládne tak mocně, že nejenom zvrhne pohané, ale i děti Abrahamovy, potomci Mojžíšovi a posluchači proroků jsou "synové ďábla" (8,44). Kdo může tomuto vládci odporovat, kdo se vytrhne z jeho moci? Ale nyní bude tento vládce vyvržen ven. Satanova žaloba je bezvýznamná pro toho, kdo se věrou uchopí oběti Pána Ježíše na kříži. Ve vítězství Pána Ježíše každý věřící získává vítězství nad mocí temnoty a nade všemi démonickými mocnostmi. Věřící v církvi Pána Ježíše to neustále prožívají.

Je nezbytné, aby nám Pán Ježíš odkryl tento pohled na golgotskou událost, jinak nepochopíme velikost a moc jeho díla na kříži (viz 1. díl, poznámka č.353). To, že satan byl zbaven moci, je jak současná skutečnost, tak zároveň otázkou budoucnosti. Pán Ježíš to řekl zvláštním způsobem, když k budoucímu času bude vyvržen ven přidal slovo nyní v přítomném čase. Od smrti Božího Syna na kříži satan přišel o moc a právo. A přece ďábel dosáhne vrcholu své vnější moci teprve ve světové říši antikristově. Proto jeho vyvržení se splní až teprve jeho svázáním na dobu 1000 let při paruzii Pána Ježíše (Zj 20,1-3) a uvržením do ohnivého jezera po jeho posledním útoku na lidstvo tisíciletého království (Zj 20,10).

- 32 Vyvržením vládce tohoto světa lidé, kteří uvěří, mohou
 33 být vysvobození z moci tmy a přeneseni do království Božího Syna (Ko 1,13). Pod vládou Pána Ježíše začíná nový život. A já, až budu povýšen ze země, přitáhnou všechny k sobě. Stejně jako v 3,14 pod tímto vyvýšením ze země je třeba chápat jeho ukřižování. Jan to zdůraznil: To řekl, aby naznačil, jakou smrtí má zemřít. Tímto "vyvýšením" na kříž však Pán Ježíš získává skutečné povýšení, znamenající království lásky. Začíná vnitřním přesvědčením, založením a rozší-

řením své církve a skončí onoho nádherného dne, kdy bude zahlazena smrt⁶⁸ (1K 15,25-26). Otázka představy ukřižovaného Mesiáše, znamenající pohoršení pro Židy a jejich bezradnost (Saul!), musela být zodpovězena. Svědectví apoštolů přineslo na ni odpověď mnohonásobně. Sám Pán Ježíš odpověděl na ni slovy: Moje ponížení na kříži je vlastně mým "povýšením", taktó získám moc táhnout všechny k sobě.

V tomto výroku Pána Ježíše není slovo všechny myšleno početně⁶⁹. Pán Ježíš věděl, že jeho dílo spásy bude znamenat pro lidi soud (3,18-21). Slepí sice budou vidět, ale ti, kdo vidí, oslepnou. Věděl, že za příchodem lidí k němu se skrývá tajemství Otcova daru a jeho tažení (6,37.44). Pán Ježíš nezvěstoval tzv. všeobecné smíření. Hovořil-li v citovaném textu o "všech", pak nesmíme zapomenout, že celý úsek začíná příchodem Řeků. Pán Ježíš však zůstává věrný Izraeli a půjde na kříž. Neuchýlí se k Řekům, jde svou cestou jako král Izraele až do konce. Ale potom bude mít volnost, pak může k sobě táhnout všechny, Židy i Řeky, moudré i nemoudré, zbožné i bezbožné, prostě všechny. Pak už nebude nikdo vyloučen.

Pána Ježíše pozdravili jako Mesiáše. Neměl by zůstat 34 na zemi a vyřídít Izraeli vše, co se od něj podle Písma očekávalo? Místo toho zdůrazňuje své vyvýšení, odchod ze země. To vzbudilo údiv. Zástup mu odpověděl: "My jsme slyšeli ze Zákona, že Mesiáš má zůstat na věky; jak ty můžeš

68 Viz Fp 2,5-11, podle kterého cesta k povýšení také vede jen skrze ponížení a smrt na kříži.

69 V Novém zákoně, zejména u apoštola Pavla, se velmi často vyskytuje slovo "všichni" nebo "každý". Budeme-li je chápat početně a zapomeneme-li přitom na slova, hovořící o rozdělení sahajícím až do věčnosti, mohou nahrávat doktríně o tzv. "všeobecném smíření". Výrazy "všichni" a "každý" nemůžeme chápat početně, ale "základně", jak nám to jasně vysvětlují biblická místa, jako Ř 5,21; 1K 15,22; Ko 1,28.

říkat, že Syn člověka musí být vyvýšen⁷⁰? Pán Ježíš nemluvil o sobě vždy v prvé osobě a také nevztahoval na sebe titul "Mesiáš", ale častokrát používal tajemné označení "Syn člověka" (5,27; 6,27.53; 9,35). Proto se jej lid zeptal: Kdo je ten Syn člověka? Posluchači tušili to, co i v 10,24: "Ježíš něco tají. Proč nemluví jednoduše a otevřeně o Mesiáši?" Přestože jej oslavovali jako toho, kdo činí divy, kdo křísí mrtvé a který je proto králem Izraele, věděli o propasti ležící mezi nimi a jím.

- 35 Právě proto jím Pán Ježíš nemohl odpovědět vysvětlováním a dogmatickým vyučováním nebo kázáním na text Daniel 7⁷¹. Vysvětlováním a diskusemi se nedosáhne ničeho, pokud existují vážné zásadní protiklady. Na exegeticko - teologické otázky už nebyl čas. Byla to poslední hodina, hodina rozhodnutí, a toto rozhodnutí nepotřebovalo vysvětlení obtížných problémů. Rozhodnutí bylo jednoduché, protože Pán Ježíš je jasné světlo. Světlo můžeme vidět a bez potíží je rozlišit od tmy. Je třeba se jen postavit do světla a v světlo jednat. Proto Pán Ježíš na otázku posluchačů neodpověděl, ale řekl jim: Ještě jen na malou chvíli je světlo mezi vámi. Dokud máte světlo, neustávejte v cestě, aby vás nepřekvapila tma. Je už vlastně pozdě, "hodina" nastala. Pán Ježíš bude mezi nimi ještě jen na malou chvíli. I v poslední chvíli je možno se rozhodnout, chopit se spásy. Tma je ještě nepřekvapila, ještě všechno definitivně nepohltila⁷². Izrael se domnívá, že dobře pozná velký, Bohem určený cíl své cesty a toužebně očekává na jeho do-

70 Slovo "zůstat na věky" nemusí být vždy chápáno doslovně. Víme, že znalci Písma určovali tento pobyt Mesiáše velmi rozdílně. Slovo "eón", "ólam" původně znamenalo vlastně jen "neochráněnou dlouhou dobu" (viz 1. díl, stránku č.157). Pro tehdejší Izrael stačilo, kdyby Mesiáš zůstal tisíc let, již to by pro ně znamenalo "věčnost".

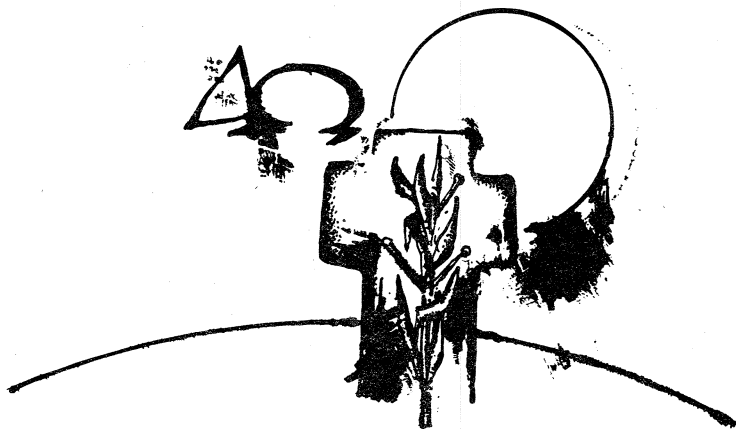
71 Zvláštní slovo "Syn člověka", obsahující tajemství, které označuje - stejně jako výraz "lidská duše" - jen člověka jako takového, pochází z Dn 7,13n.

72 Pro výraz "překvapit" je zde použito totéž slovo jako v 1,5 (viz výklad k tomu místu).

sažení. Je-li však zavrženo to světlo od Boha, které je přítomné mezi nimi v Pánu Ježíši, pak je poznání a očekávání Izraele klamné. Kdo chodí ve tmě, neví, kam jde. Izrael to musel prožít v plné míře za katastrofy v roce 70, i v době povstání Bar-Kochby. A až do dnešní doby o něm platí, že neví, kam jde.

Ale mají ještě jinou možnost: Dokud máte světlo, věřte 36a ve světlo, abyste se stali syny světla. Opravdově věřit ve světlo neznamena teoreticky uznávat existenci a realitu světla, ale to znamená otevřít a vydat se tomuto světlu, aby nás skrz naskrz prosvítlo a abychom mohli sdílet povahu světla. Hebrejský výraz pro syn znamená, že člověk je nějak zaměřen a utvářen. "Syn útěchy" (Barnabáš) je někdo, kdo v sobě nese potěšení. Celá bytost znamená útěchu. Synové světla jsou lidé, kteří o světle, tj. o Pánu Ježíši, nejenom vědí či učí, ale kteří jsou jím vzbuzeni a naplněni. K tomu jsou povoláni. Pro Izrael je to ovšem promeškávaná příležitost, jak to konstatuje i evangelista ve svém závěrečném pohledu. Ale pro toho, kdo čte Janovo evangelium, se tato možnost znovu nabízí.

EXURS

ZÁVĚREČNÉ OHLÉDNUÍ ZA DÍLEM PÁNA JEŽÍŠE V IZRAELI

Jan 12,36b-50

- v. 37: J 2,11; 11,47; 20,30n; Mt 11,20
 v. 38: Iz 53,1; Ř 10,16
 v. 39-
 -40: J 5,44; 8,43; Iz 6,9-10; Mt 12,43; 13,14n; Sk 28,26n
 v. 41: Iz 6,1
 v. 42: J 7,48; 9,22; 12,11; 16,2; 19,38
 v. 43: J 5,44
 v. 44: J 7,16; Mt 10,40
 v. 45: J 6,40; 14,9
 v. 46: J 1,4-10; 8,12; 12,35; 1Pt 2,9
 v. 47-
 -48: J 3,17n; 8,15; Mk 16,16; L 9,56; 10,16; Žd 4,12
 v. 49: J 3,11; 7,17; 8,26-28; 14,10
 v. 50: J 3,34; 6,40; 17,2; 1Pt 4,11

36b Pán Ježíš v poslední minutě ještě jednou postavil svůj
 38 národ před rozhodnutí. Už se nepouštěl do rozhovorů jako
 v kapitolách 8. a 10. Tak promluvil Ježíš; potom odešel a
 skryl se před nimi. I zde se vyhnul předčasnému konci, kte-
 rý by jej "nevyvýšil ze země".

Tím se veřejná činnost Pána Ježíše definitivně skonči-
 la. Evangelista popisuje její výsledek: Ač před nimi uči-
 nil taková znamení, nevěřili v něho. Ještě jednou uvidíme,
 jakou váhu Jan kladl na znamení⁷³. Především zdůraznil ne-
 věru. Jak samozřejmě by lidé měli věřit slovům a osobě to-
 ho, kdo k nim přišel od Otce. Jak byl smutný, ubohý a pro-
 vinilý stav lidí již na počátku činnosti Pána Ježíše, když
 musel říci: "Neuvidíte-li znamení a zázraky, nevěříte"
 (4,48). Pán Ježíš mimořádně vyšel této lidské slabosti
 vstříc a učinil před lidmi taková znamení. Nebylo to však

73 Bylo by to nesmyslné, kdyby Jan obviňoval svůj národ,
 že přes tak mnohá znamení nevěřil v Pána Ježíše, a sám
 by tyto divy popisoval jen jako pouhé "symbolické vy-
 právení", jako pouhou alegorii.

nic platné. Víra byla odmítnuta. Ztroskotat Bůh na lidském odporu? Nebyl Bůh přinejmenším překvapen a uveden do rozpaků? Ne, Bůh i o tomto postoji lidí věděl a oznámil to již jeho posel Izaiáš. V nevěře a v odporu Izraele vůči Pánu Ježíši se naplnilo slovo, které řekl prorok Izaiáš: "Hospodine, kdo uvěřil našemu kázání?"⁷⁴ A komu byla zjevena mec Hospodinova?"

Tak se naplnilo to, co Bůh dávno předpověděl. Živý Bůh 39
není pouhým divákem našich lidských rozhodnutí. Člověk se 40
nikdy nesmí domnívat, že je hlavním aktérem, který svým
postojem určuje Boží činnost. Tím, kdo jedná a rozhoduje,
je vždycky Bůh. To potvrzují i další slova proroka Izaiáše:
Proto nemohli věřit, neboť Izaiáš také řekl: "Oslepil jim
oči a zatvrdil jim srdce, takže neuvidí očima a srdcem ne-
pochopí, neobráťí se a já je neuzdravím." "Nevěří v Ježíše"
přes všechna jeho znamení. Vůdci jej předem zavrhnou, pro-
tože jejich nevěra koření ve zbožnosti a svůj odpor proti
Božím jednání Pánu Ježíši opírají o samotné Boží jméno.
Chtějí soudit Pána Ježíše ve vlastním zplnomocnění a netu-
ší přitom, že jsou sami souzeni a již nyní odsouzeni k to-
mu, že nemohou věřit, protože nechtěli věřit⁷⁵. Jan nezpo-
chybňuje to, že lidé mají svobodu volby. Bez ní by předeš-
lý zápas Pána Ježíše o jeho národ neměl smysl. Boží jedná-
ní však zasahuje člověka včetně jeho svobody a odsoudí jej
prostřednictvím jeho vlastního svobodného rozhodnutí.

74 Většinou říkáme: "Kdo věří našemu kázání?". Ale zde použité řecké slovo označuje vlastně to, co slyšíme. To nám poukazuje na to, že prorok nekáže své vlastní úvahy, ale jen dále předává to, co "převzal" od Boha. Revidovaný Lutherův překlad uvádí: "Kdo uvěří tomu, co nám bylo kázáno?" (Iz 53,1).

75 Pavel řekl tatáž Izaiášova slova Židům v Římě, když se rozcházel po bezvýsledné debatě (Sk 28,25n). A o době antikristové je to řečeno ještě ostřeji (2Te 2,10n). Tento pohled na Boží předurčení v Novém zákoně nikdy neslouží k omluvě člověka, ale vždy k posílení víry proti zdánlivému triumfu Božích nepřátel (viz Sk 2,23; 3,18; 13,27; 1Pt 2,8; také Ř 9).

41 Pro Jana, syna Zebedeova a syna Izraele, to má veliký význam. Při svém závěrečném ohlédnutí se na veřejnou činnost Pána Ježíše mohl zároveň připomenout i slova Písem. Nešlo mu jen o formální "důkaz" Písma. Viděl celou hrůzu a nepochopitelnost toho, co se stalo. Přišel očekávaný Mesiáš a ukázal svou slávu jako jediný Boží Syn, plný milosti a pravdy. A Izrael, Bohem vyvolený a po staletí připravovaný národ, odmítal věřit a svého Mesiáše zavrhl! Jak je to možné? Na to nám lidská moudrost nedokáže odpovědět. Zde musí dát odpověď sám Bůh v Písmě. Ale i učedník Pána Ježíše potřebuje pomoc a pevnou útěchu v Písmě.

Tím se současně objasnilo Písmo novým způsobem. Jan to pochopil. Tak řekl Izaiáš, neboť viděl jeho slávu a mluvil o něm. Izaiáš byl na tom podobně jako Abraham (8,56). Tito mužové Staré smlouvy se dívali do budoucnosti na Pána Ježíše, na jeho den a jeho slávu. To mohli činit, protože Pán Ježíš je "Slovo", kterým se vyjádřil sám Bůh. V Bohu, který se jím zjevil a sklonil se k nim i k jejich národu, potkali toho, který byl pak jako "Ježíš z Nazareta" poslední a dokonalé Boží slovo (Žd 1,1n). Tak i Izaiáš ve chvíli, kdy byl povolán (Iz 6), stál před slávou Pána Ježíše, protože stál v přítomnosti živého Boha, který se mu zjevil. To je druhá stránka toho, co řekl Pán Ježíš ve 12,45: "Kdo vidí mne, vidí toho, který mě poslal"⁷⁶.

42 Již jsme se setkali s tím (např. v 1,11n), že evange-
43 lista někdy v následující větě zdánlivě popírá to, co předtím řekl. Poznali jsme, že právě tímto způsobem se projevuje živá skutečnost se svými protiklady. Tak je tomu i zde. V 37. verši jsme četli, že v něho "nevěřili". A teď Jan najednou říká: Přesto v něho uvěřili mnozí z předních mužů. To není tedy tak, jak to prohlašovali odpůrci Pána Ježíše v 7,49, že se jej drží "jen tahle chátka, která nezná

76 Jediné označení "Ježíš - Jahve", zvěstované Pavlem ve Fp 2,9-11 a zaznívající již v titulu Pána Ježíše "Kyrios" = Pán, je zde potvrzeno i Janem. Viz také výklad k J 8,24.

zákon." Dokonce i mnozí z předních mužů byli ovlivněni Pánem Ježíšem, a tedy nejen jednotlivci, ale uvěřili v něho mnozí. Tato zpráva je mimořádně důležitá, pomyslíme-li, že "přední muži" jsou vlastně členy velerady⁷⁷. V nejvyšší radě, která rozhodla o smrti Pána Ježíše, pak museli zasedat i ti, kteří vlastně věřili v Ježíše!? A přece neotevřeli ústa a neprotestovali proti rozsudku smrti. Jak je to možné? Ale kvůli farizeům se k němu nepřiznávali, aby nebyli vyloučeni ze synagogy. Za tím se skrývá slabost, na kterou již poukázal sám Pán (5,44): "Zamilovali si lidskou slávu víc než slávu Boží". To ukazuje, že naše "víra" se může naším vnitřním postojem vyčerpat a stát se pouhým teoretickým "myšlením". Bůh, v něhož "věřili", byl pro ně vzdálen a tak zahalen, že slávy, kterou propůjčuje, si nevážili v důsledku bezprostředně účinkující hanby způsobené lidmi vyloučením těchto "věřících" ze svého středu. Všimněme si, že Jan podle smyslu jeho slov nehovoří o subjektivním oslavení Bohem nebo lidmi. "Slávu" chápe mnohem objektivněji a používá téhož slova "doxa", které v předchozích verších použil pro slávu Boží a Syna člověka. Oni kladli tak velký důraz na lidskou slávu, že slávu člověka hříšným způsobem hodnotili více (Ř1,21n) než slávu Boží. Pak není divu, že slávu Pána Ježíše neviděli, a že "víra" v něho zůstala bezmocná. Taková víra nevede k prvnímu nutnému kroku, k jasnému vyznání⁷⁸ bez ohledu na lidskou přízeň a dobré časy.

! Je to se mnoh?

V těchto verších ještě jednou slyšíme samotného Pána. 44
 On sám říká "závěrečné slovo" k celé své veřejné činnosti 45
 v Izraeli. Ježíš hlasitě zvolal: "Kdo věří ve mne, ne ve mne věří, ale v toho, který mě poslal." Tato slova nejsou časově určena. Tomuto zvolání nepředchází žádná událost,

77 Viz výklad k 3,1. Odkud měl Jan informace jak to vypadalo ve veleradě? V "jiném učedníkovi", který "byl znám veleknězi" a který měl proto přístup do velekněžského paláce (18,15), musíme vidět autora evangelia.

78 Proto právem Nový zákon velmi zdůrazňuje vyznání ústy (Mt 10,32; Ř 10,9; 1Tm 6,12; 1J 4,2).

ale pouze vlastní výklad evangelisty o členech velerady, kteří více milovali lidskou slávu než slávu Boží. A tak evangelista slovy Ježíš hlasitě zvolal ukazuje čistě obsahově, bez vnější vazby, jak Pán Ježíš úplně jinak hledal Boží slávu⁷⁹. Pán Ježíš byl - a namnoze dodnes je - obviňován, že se staví na Boží místo, nebo že dokonce Boha vytlačuje. Ale ve skutečnosti je tomu naopak! Pán Ježíš se nestaví rouhavě vedle Boha. Kdo věří v Pána Ježíše, nepouští monoteismus a nemá vedle sebe dva Bohy, Otce a Ježíše. Také nevěří v člověka Ježíše. Víra ve svém niterném smyslu je vyhrazena Bohu. Proto Pán Ježíš prohlašuje, že víra v něj je vlastně vírou v Boha. To, co se jeví jako viditelný rozpor - kdo věří ve mne, ne ve mne věří - je vzájemně slučitelné. Je naprosto nutné věřit v Pána Ježíše, ale tato víra se neupíná výhradně na něj, ale v něm se chápe živého Boha. V tom Pán Ježíš zjevuje Boha, je jeho "exeget"⁸⁰ (1,18). Kdo v Pánu Ježíši vidí něco jiného než Boží osobnost a Boží srdce, dopouští se modlářství a Pán Ježíš stojí proti němu, protože jemu záleží výhradně na Boží cti. Proto každé odmítnutí Pána Ježíše je zároveň odmítnutím samého Boha. Kdo nevěří v něj, nevěří ve skutečnost ani v Boha, který právě v něm zjevil svou podstatu. Proto každý teď může prožívat to, co bylo dříve umožněno jen jednotlivcům při výjimečných zážitcích: v Pánu Ježíši smí "vidět Boha". V 14,8-11 se o tom dozvíme více. Proto je pravdou to, co Jan napsal ve 4l. verši: Izaiáš viděl Pána Ježíše, když viděl Pána na trůnu; a každý, kdo skutečně vidí Pána Ježíše, stojí stejně jako Izaiáš před živým Bohem. "Kdo vidí mne, vidí toho, který mě poslal."

79 Tím není třeba (jak někteří doporučují-pozn.př.) přeusouvat verše v textu a verše 44 - 50 zařadit za verš 36. Podle verše 36b Pán Ježíš už nemusel volat. Ale Janovi zde nešlo vůbec o to, aby citoval slova Páně, která řekl teprve v dané chvíli. Záleželo mu jedině na obsahu těchto slov, která Pán Ježíš mohl zástupcům mluvit mnohokrát.

80 Pozn. př.: "exeget" znamená vykladač.

Je těžké věřit v Ježíše? On sám to právě teď, když se ohlíží na svou činnost, popírá. Já jsem přišel na svět jako světlo, aby nikdo, kdo ve mne věří, nezůstal ve tmě. Je to tak prosté vidět světlo na rozdíl od "temnoty" a následovat toho, který nás - jak později napsal Petr - "povolal ze tmy do svého podivuhodného světla" (1Pt 2,9). Každý upřímný člověk zná nebezpečnou temnotu a pološero sám v sobě a kolem sebe. Zabývá-li se Pánem Ježíšem zjišťuje, že on je zcela jiný, v něm není temnota ani pološero, ale jasné, zářivé světlo. A tomuto světlu se může otevřít a tak obdrží víru v Pána Ježíše. Nikdo nemusí zůstat v temnotě. Spásné světlo je zde.

Již na počátku evangelia (3,20) jsme si četli, že právě tato skutečnost může být důvodem, proč lidé k Pánu Ježíši nepřijdou, ba že jej přímo nenávidí. Pán Ježíš v neúspěchu své činnosti viděl potvrzení této skutečnosti. Stane se teď ze "Zachránce světa" jeho žalobcem? Nestane! Vždyť znovu prohlašuje: Kdo slyší má slova a nezachovává je, toho já nesoudím. Nepřišel jsem, abych soudil svět, ale abych svět spasil. Jeho jediným posláním a neochvějnou vůlí je zachraňovat - spasit (3,17). S touto vůlí půjde na kříž. Je důležité, abychom přijali a věděli, že v Pánu Ježíši setkáváme někoho, kdo není a nechce být ničím jiným než "Zachránce". Ani v tomto smyslu v něm není něco neurčitého, nějaké "pološero".

Může tedy kdokoliv libovolně a bezrestně odmítnout tohoto Zachránce? Nezáleží na tom? Nemůže! Náš postoj k Pánu Ježíši má nutné a jednoznačné důsledky. Tak, jako podle 3,18 z posláni Božího Syna, které se uskutečnilo pro záchranu světa a ne k odsouzení, přece jen vyplývá nebezpečí soudu, podobně i zde, ve svém závěrečném slovu, Pán Ježíš ještě jednou říká: Kdo mě odmítá a nepřijímá moje slova, má, kdo by jej soudil: Slovo, které jsem mluvil, to jej bude soudit v poslední den. I když Pán Ježíš nemění svou vůli nesoudit, přece jen existuje soudce pro toho, kdo jej odmítá a kdo nepřijímá jeho slova. Tímto soudcem jsou slova Pána Ježíše. Soud posledního dne není vykonstruovaný,

který by ukládal tresty podle nějakého sazebníku. Právě ta slova, která jsme četli v evangeliu, slova plná ducha a života (6,63), plná milosti a pravdy, budou soudit v poslední den toho, kdo je nepřijal. Čím velkorysejší a naléhavější byla tato slova milosti a pravdy, tím vážnější to bude pro toho, kdo je nechtěl slyšet⁸¹. Odmítnutí slov Pána Ježíše o milosti bude mít vážnější důsledky než přestoupení zákona ze Sinaj⁸². Ve vztahu k tomu, co bylo řečeno ve verši 39., byla ukázána plná zodpovědnost rozhodnutí toho, kdo se setkává s Pánem Ježíšem a slyší jeho slova.

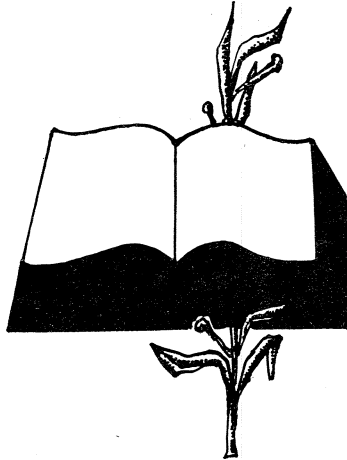
- 49 Tato odpovědnost rozhoduje o životě a smrti, protože
50 prostřednictvím Pána Ježíše mluví sám Bůh. Kdyby tomu tak nebylo, pak by Pán Ježíš stál v jedné řadě se všemi ostatními význačnými lidmi, kteří hovořili o Bohu na základě vlastního poznání a myšlení. Každý z nás by pak měl plné právo kritizovat a odmítat slova Pána Ježíše. Pak by jeho slova zůstala "osobním názorem" a "lidskými slovy" bez konečné pravdy a závaznosti. Nikdo nezemře proto, že odmítá a považuje za falešné pojetí Boha, světa a lidí, jaké měli Goethe, Zarathustra nebo Budha. Jen u Pána Ježíše je tomu jinak. Neboť jsem nemluvil sám ze sebe, ale Otec, který mě poslal, přikázal mi, jak mám mluvit a co říci⁸³. Již slova proroků znamenala život nebo smrt, protože při své zvěsti

Alle je třeba aby do "hříšníci" věděli. Akab
81 Od příchodu Pána Ježíše už nikdo nemusí zahynout pro své hříchy. I pro nejtěžší a nejohrovnější hříchy je plné odpuštění v kříži Pána Ježíše. Jen ten, kdo Pána Ježíše odmítne, si sám volí smrt. Proto Pán Ježíš v 16,9 označil za hřích to, že nevěří v něho. *je to relevant*

82 Pán Ježíš to řekl také v Mt 11,20-24. Žd 12,25 varuje ve stejném smyslu. Právě proto je podle 2K 2,14-16 tatož "vůně Kristova" opravdovou "vůní života k životu", současně je však pro mnohé "vůní smrti k smrti".
Ve Zjevení 6,16 je řeč o hněvu Beránka. Evangelium, dobrá zpráva volající k Pánu Ježíši, musí obsahovat i tuto velmi vážnou zvěst o soudu.

83 To platí i o vyvýšeném Pánu na pravici Boží. Ani tam nemluví a nezjevuje sám sebe, ale Bůh mu dal zjevení, které dále předal Janovi (Zj 1,1).

neříkali: "myslím si, ... jsem přesvědčen, že...", ale v určitých situacích mohli říci: "Takto hovoří Hospodin:...". V Pánu Ježíši je však před námi Syn, který v celém svém bytí a v žádných slovech nemluvil sám ze sebe, kterému vždycky Otec přikázal, jak má mluvit a co má říci. A vím, že jeho přikázání je věčný život. V Pánu Ježíši se setkáváme s přikázáním, které znamená věčný život, jeho odmítnutí nutně znamená věčnou smrt. Rozhodnutí o našem životě tedy závisí na našem postoji k jeho slovu. Proto Pán Ježíš ve svém posledním proslovu ještě jednou zdůraznil: Co tedy mluví, mluví tak, jak mi pověděl Otec. Navenek stojí Pán Ježíš vskutku v jedné řadě s mnoha význačnými lidmi v historii, kteří "mluvili" a jejichž slova jsou dojemná a významná. Ale Pán Ježíš poukázal na zásadní rozdíl. Co tedy mluví, to nemluví já; mluví tak, jak mi pověděl Otec. Proto jsou slova Pána Ježíše jedinými slovy, která máme poslouchat a jimž smíme v životě i v smrti absolutně důvěřovat⁸⁴.

84 Viz 1. téze barmského synodu v roce 1934: "Ježíš Kristus, tak jak nám o něm podává zprávu Písmo svaté, je jediné Boží Slovo, které máme slyšet, kterému máme důvěřovat v životě i ve smrti, a které máme poslouchat."

II. POSLEDNÍ ROZHOVOR PÁNA JEŽÍŠE S UČEDNÍKY A S OTCEM

Jan 13 - 17

1. VÝSTROJ UČEDNÍKŮ KE SLUŽBĚ PÁNU (SLOVA LOUČENÍ)

Jan 13 - 16

UMÝVÁNÍ NOHOU

Jan 13,1-11

- v. 1: J 7,30; 15,13; 16,28; 17,9; Mt 26,2; Ga 2,20; 1J 3,16
- v. 2: J 13,27; L 22,3; Sk 5,3
- v. 3: J 3,35; 16,28; 17,2; 18,4
- v. 4: Mt 11,29; 20,28; L 12,37
- v. 6: Mt 3,14
- v. 7: J 13,12
- v. 8: 1K 6,11
- v. 10: J 15,3
- v. 11: J 6,64.70-71

Třináctou kapitolou Janova evangelia začíná nový důležitý oddíl, který končí až v závěru 17. kapitoly. Zápas Pána Ježíše o Izrael je ukončen. I když národ byl nadšen při vjezdu Ježíše do Jeruzaléma, nakonec se ukázala marnost tohoto snažení. Teď se Pán Ježíš plně věnuje svým učedníkům, a to tomu nejjužšímu kroužku apoštolů, který se stal základním kamenem jeho církve. Oprávněně se objevila otázka: Co se stane, když se Izrael jako celek Pána Ježíše zřekl? Jak budou pokračovat dějiny Boží záchrany? Odpověď vyplývá z následujících skutečností. Po kříži, vzkříšení a vylití Ducha svatého dějiny Boží spásy pokračují v dějinách církve vykoupených. Žijeme mezi nanebevstoupením a příchodem (parusí) Páně v časovém období (eónu) církve

a její zvěsti evangelia po celém světě. Církev vzrostla působením prvních poslů Pána Ježíše. Proto příprava těchto poslů byla zásadním úkolem Pána Ježíše, a on se jí velmi pečlivě věnoval. Začátek této přípravy učedníků podle synoptiků vidíme již během pozemského působení Pána Ježíše, při proslovu před vysláním učedníků (Mt 10), v pravidlech u Mt 18, v rozhovoru o pravé velikosti (Mt 20,20-28). Jan tyto úseky ze zpráv synoptických evangelistů neopakoval, ale ukázal, jak Pán Ježíš při svém loučení⁸⁵ řekl učedníkům to nejdůležitější pro jejich cestu a službu.

Základem života učedníků a jejich služby je neměnná **1** láska Pána Ježíše. To vidíme hned v 1.verši této kapitoly. Tato láska nese a zdůvodňuje všechno, co se teď odehrává před jejich očima. Rozhodující částí prvního verše jsou slova miloval své, kteří jsou ve světě, a prokázal svou lásku k nim až do konce (nebo do krajnosti). Jan je - na rozdíl od názoru všeobecně o něm rozšířeném - prost jakékoliv přecitlivělosti. Proto až doposud nepsal o lásce Pána Ježíše k učedníkům, ale ani "mezi slovy", v náznacích ji neodkrýval⁸⁶. Ale tato láska vždycky existovala. Byla zaměřena na jeho učedníky. Oni byli zahalení tajemstvím. Slovu vlastně patří všichni lidé, vždyť jím byli stvořeni (1,3). A přece "jeho vlastní ho nepřijali" (1,11). Ale tyto lidé, kterým se teď Pán Ježíš zvláštním způsobem věnuje, byli jím vyvoleni ze světa (15,19), stali se opravdu jeho, a jako jeho svědkové obětují svůj život pro něho. Tito jeho svědkové jsou však ve světě. Již brzy, v několika málo hodinách se ukáže, do jaké míry jsou světem poznamenáni. Ukáže se to tím, že jej "nechají samotného" (16,32). Byl

85 Bývá proto zvykem kapitoly 14 až 16 Janova evangelia nazývat jako tzv. "slova loučení". Byli bychom však věrnější jejich vlastnímu obsahu, kdybychom hovořili o "prosloveh přípravy ke službě". Pak by k tomuto odřídilu patřila celá 13. kapitola a také velekněžská modlitba v 17. kapitole, kterou Pán všechno, co bylo řečeno, shrnuje a předkládá Otci.

86 Tomu přesně odpovídá Pavlův způsob vyjadřování, protože o lásce v listě Římanům se zmiňuje teprve až v 5.kapitole, v 1.listě Korintským teprve až v 8.a 13.kapitole.

Láska

Kristou

Novi to láska pouze
za pod-
mínky,
že bude
me nepo-
slovně

to projev jedinečné lásky, když svatý Boží Syn, "který je v náručí Otcově" (1,18), miloval své přesto, že jsou ve světě, a tedy mají jinou podstatu. Tato láska musela snášet, trpět, odpouštět a očišťovat v každém okamžiku, nutně měla podobu kříže. Proto teď v kříži dosáhne konce. Význam řeckého slova můžeme nejprve chápat časově: Pán Ježíš dokázal svou lásku až do konce. Neudiví nás, že slovo "télos = konec" se opakuje v posledním zvolání Pána Ježíše na kříži "telelestai = dokonáno jest" (19,30). Avšak tím, že jeho láska zůstává neporušená až do tohoto konce a na kříži nese všechny viny učedníků, dociluje svého dokonání. To je láska "až do krajnosti". Toto dokonání však vůbec neznamená konec lásky Pána Ježíše, naopak, tato láska žije dále "na věky věků"⁸⁷ (v eónech eónů), a proto vzbuzuje chvalorečení andělů, církve a všeho stvoření (Zj 5,9-14)⁸⁸. Pán Ježíš prokázal svou lásku k nim až do konce nejen v mytí nohou, o kterém je psáno nejdříve. Posledním společným jídlem Pána Ježíše s učedníky vlastně již začínají velikonoční události. Mytí nohou se přitom stává symbolem celé činnosti Pána Ježíše v jeho utrpení. V utrpení se naplňuje jeho láska tím, že na kříži je dokonale Božím beránkem, který snímá hřích světa.

Proto evangelista Jan mluví o lásce Pána Ježíše právě teď, kdy Ježíš věděl, že přišla jeho hodina, aby z tohoto světa šel k Otci. Hodina, pro kterou Pán Ježíš na zemi žil⁸⁹ a která začala odbíjet již při vzkříšení Lazara, s konečnou platností nastala. Otrásla jeho duši (12,27),

87 Tak doslovně viz Zj 5,13. Židé a prvotní křesťané neznali jen "přítomný" a "přicházející eón", ale naplnění Boží vlády viděli v plnosti eónů. Ale i kdyby nás očekávalo ještě tolik eónů, budou všechny určovány láskou Kristovou.

88 Pokud jsme na světě, je tato nezměnitelná láska Božího Syna naší blažeností. Jak zcela jinak se smíme radovat v každé situaci a za různých okolností (Fp 4,4), a být pravými svědky této lásky. Ta se ve věčnosti stane naší "radostí nevýmluvnou a oslavenou", naším chvalozpěvem a velebením (1Pt 1,8; Zj 7,12).

89 Viz výklad k 2,4.

ale Pán Ježíš věděl, že toto jeho utrpení spolu s trýzní je vlastně cestou z tohoto světa k Otci. To však Boží Syn přišlý v těle mohl vědět jedině vírou, proto vědomí této skutečnosti nebralo nic z hořkosti a velikosti jeho utrpení. Přechod⁹⁰ k Otci⁹¹ nebyl tichou procházkou, ale znamenal opuštění od jeho nejbližších, zatčení, bičování, posměch, mučení, potupu kříže a - konečně to nejhorší, - smrt!

Údaj o místu a času události, uváděné slovy když byli u večeře, se zdá být značně neurčitý, stejně jako sdělení 1. verše, že to bylo před velikonočními svátky. Ale z dalšího popisu (ve 13,30 a 18,1n) vyplývá, že to byl poslední večer, který Pán Ježíš prožil se svými učedníky před zatčením, odsouzením a ukřižováním. A on tento večer s nimi večeřel. Podle židovských zvyklostí⁹² "den" začíná v 18 hodin, proto celkově utrpení Páně proběhlo v jednom "dni" od 18 hodin ve čtvrtek do 18 hodin v pátek. Za 24 hodin po této večeři už bylo po všem, a ten, který teď byl s učedníky u stolu, už ležel v hrobě.

Byla tato "večeře" velikonoční večeří? Z popisu jejího průběhu na to nic nepoukazuje. Hovoří se prostě o večeři. Jan by sotva mohl tak psát o známé a význačné velikonoční večeři. Údaj "před velikonočními svátky" se nevztahuje pouze na větu: "Ježíš věděl, že...", ale určuje celý úsek. Podle toho i večeře probíhala ještě "před velikonočními svátky". Kdyby Jan v této večeři popisoval samotnou paschu, pak by musel zdůraznit, že v úvodním určení času "před ve-

90 Pozn. př.: V německém originálu text zní: "...aby přešel k Otci."

91 I věřící člověk si může uvědomit, že jeho smrt je podobným "přechodem". Fr. von Bodelschwingh říká o svém otci: "Pro něj nebyla smrt nic jiného než průchodem přes závěs do jiného, krásnějšího prostoru". Přitom však i smrt věřícího může být spojena s tělesným utrpením a provázena těžkým pokušením.

92 Proto Židé mluvili raději "noc a den" (Mk 4,27), než "den a noc".

Pro
poučeni
mi

likonočními svátky" vlastní svátky spíše začaly⁹³.

Tato otázka časového údaje je velmi důležitá. Pro Jana má časový sled událostí hluboký vnitřní význam. V té chvíli, kdy v chrámu byly zabíjeny a krvácely tisíce velikonočních beránků, venku za městem umíral na kříži pravý Boží beránek. Lidmi nebyl uznán, ale jeho prolitá krev zachraňuje hříšníky všech dob. Pán Ježíš je pravý velikonoční beránek; proto Jan považoval za nesmírně důležité svědectví, že jeho nohy nebyly zlámány. Jeho svědectví má právě zde zvláštní význam (19,31-36)⁹⁴.

Naproti tomu existuje zpráva synoptiků, kteří poslední večeři Pána Ježíše popisují jako velikonoční večeři. Bylo provedeno několik pokusů o srovnání textů v evangelích, ale žádný z nich není uspokojivý. Tyto rozdíly neřešíme. Je skutečností, že Jan nepodává žádnou zprávu o ustanovení památky, zatímco vypráví o označení Jidáše jako zrádce a o zapření Petrově, i když o tom již bylo napsáno v synoptických evangelích. Pravý důvod neznáme, a pokusy o jejich zjištění nemají valnou cenu⁹⁵.

I zpráva Janova evangelia ponechává prostor pro ustanovení památky. "Večeře", jako hlavní jídlo dne, se odbývala pozdě odpoledne. A když vyšel Jidáš, byla noc (v.30). Pán Ježíš byl se svými učedníky společně řadu hodin. Obtížnější je otázka, jak mohl Pán Ježíš mluvit o ustanovení

93 Celý komplex obtížných otázek důkladně rozebral Joachim Jeremias ve své knize "Ježíšova slova u památky" (Berlín 1963). Jeremias se přitom staví na stranu synoptických zpráv a domnívá se, že i v tomto oddíle je možno rozpoznat znaky velikonočního beránka.

94 Podobně píše i apoštol Pavel v 1K 5,7: "...byl obětován náš velikonoční beránek, Kristus." Zřejmě i on věděl, že smrt Kristova nastala ve dni paschy.

95 Jisté je jen to, že Jan nechtěl, aby se zapomělo na ustanovení památky Páně, ani ji vědomě nevynechal ze zprávy o velikonočních událostech. V Efezu a v ostatních maloasijských sborech i v místech dlouholetého Janova působíště samozřejmě slavili večeři Páně. Mnozí se domnívají, že Jan v 6. kapitole napsal to, co se týká památky Páně, a proto se už výslovně o ustanovení památky nezmiňuje (viz příslušný výklad v l. díle). Ale i tak je zajímavé, že v Janově evangeliu chybí popis večeře Páně.

památky s jasným vztahem k velikonočům, jestliže se zde nejednalo o slavnost beránka. Avšak započal-li již ten den, ve kterém zemřel jako pravý velikonoční beránek, pak velmi dobře mohl této obyčejné večeři vtisknout charakter jedení velikonočního beránka a o chlebu a kalichu hovořit ve vztahu k velikonočům.

I kdyby tedy šlo o obyčejnou večeři, při které Pán Ježíš stoloval se svými učedníky, pak přesto byla spojena s hlubokou závažností nadcházejících událostí, které Pán Ježíš určitě viděl. Tato večeře se odbyvala po té, co ďábel již vložil do srdce Jidáše Iškariotského, syna Šimonova, aby ho zradil. Hrozný plán zradit Pána Ježíše nevznikl v srdci jednoho z učedníků sám⁹⁶. Vložil jej do Jidášova srdce velký Boží nepřítel. Jan se nezmiňuje o tom, jak ďábel získal tuto moc nad Jidášem⁹⁷. Ani se nepokouší o nějaké psychologické vysvětlení Jidášových pohnutek. Výraz "vložil"⁹⁸ však otevřeně prozrazuje, jak satanská myšlenka může zapadnout a usadit se v srdci, které je jí otevřené.

V podivuhodném kontrastu k tomu, co právě teď bylo řečeno, Jan píše o Pánu Ježíši, jak si byl vědom toho, že mu Otec dal všechno do rukou. Z lidského hlediska Pán Ježíš byl teď vydán naprosto všanc, byl zcela bezmocný vůči svému zrádci, který jej vydal nepřátelům a nakonec ďáblu. Pán Ježíš však o tom věděl úplně jinak. Jeho pohled byl upřen na Boha, který má ve svých rukou jak jeho nepřítele, tak i zrádného učedníka, ale i samotného ďábla. Je to nakonec Bůh, kdo vydává Syna (Ř 8,21!). V tomto úžasném paradoxu, odkrytém v Janově evangeliu ve zvláštním světle, je Bůh,

96 A přeče viz výklad k 12,6.

97 Řecký text u Nestleho podle egyptských rukopisů vlastně nutí k překladu: "Když již ďábel uvrhl do srdce, aby jej Jidáš zradil...". Přitom při překladu slova "srdce" lze to chápat i takto: "do svého srdce". Pak by tato věta říkala, že si ďábel ve svém vlastním srdci udělal plán, jak má Jidáš zradit Pána Ježíše. Ale vznikl tento satanský plán až teprve teď? Při čtení podle Nestleho může být míněno také srdce Jidášovo.

98 Pozn. př.: V německém originálu je "uvrhl".

jenž takto svého Syna vydal, zároveň "Otcem", který právě tímto činem Synu dal všecko do rukou. Úplné vydání na pospas, kterému se Syn poslušně podrobil, je ve skutečnosti jeho "vyvýšením"⁹⁹. Obdržel od Otce všechno. Boží Syn musel mít svůj "pohled zaměřený k Neviditelnému" nejvyšším způsobem, který je darován vírou (2K 4,18), aby to "věděl" v té hodině, kdy bude vydán.

Pán Ježíš si však ještě i v jiném smyslu musel být vědom toho, že mu Otec dal všecko do rukou. Na jeho jednání, "pití z kalicha", na jeho "dokonání" záleží vysvobození člověka z moci hříchu. Ono všecko, co je mu dáno do rukou, je vlastně "všecko, co ho má potkat" (18,4), "vše", co pak na kříži "bylo dokonáno" (19,28)! Pán Ježíš je zdánlivě pasivní - bezmocný, svázaný, trpící -, zatímco všichni ostatní jsou v horlivé činnosti, ať už je to velerada, či Jidáš nebo sám ďábel. A přece konečné rozhodnutí, které svým významem zasahuje časnost i věčnost, není v rukou těchto horlivých aktivistů, ale ve spoutaných a ke kříži přibitých rukou Pána Ježíše¹⁰⁰.

Kříž až tak mocně znamená jeho vyvýšení. To všechno, jako zavržení ze strany Izraele, nepochopení ze strany učedníků ani potupné utrpení nemohlo otrást jistotou Pána Ježíše, že od Boha vyšel a k Bohu odchází.

- 4 Teď začíná vyučování učedníků a jejich příprava jedinečným jednáním Pána Ježíše, o kterém se ze zpráv synoptiků nedovídáme¹⁰¹. Pán Ježíš odložil svrchní šat, vzal lněné plátno a přepásal se; pak nalil vodu do umyvadla a začal učedníkům umývat nohy a utírat je plátnem, jímž byl přepásán. Evangelista, který na jiných místech podává zprávy

99 Tento výrok používá Pavel ve Fp 2,9.

100 Jak je to důležité i pro církve a její cestu následování Pána (12,26).

101 V L 22,27 jde zřejmě o vzpomínku na nepopsané mytí nohou. Pán Ježíš je v celém svém jednání při večeři domácím pánem. Muselo předcházet něco zcela mimořádného, když právě při této příležitosti mohl o sobě říci, že je uprostřed svých učedníků jako "služebník".

velice stručně, umývání nohou popisuje podrobně a přesně. Jako by tím chtěl vyzvednout něco velice neobvyklého a pozoruhodného v jednání Páně. Musíme si uvědomit, že v tehdejší době mytí nohou bylo záležitostí otroků, ale i mezi otroky tuto službu vykonával jen ten nejubožejší a nejpochráněnější¹⁰². A teď tuto službu koná ten, jemuž "Otec dal všecko do rukou", "Pán slávy" (1K 2,8). V tom lze názorně vidět to, co napsal Pavel ve Fp 2,6n: On, který "způsobem bytí byl roven Bohu", "sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka" (doslovně otroka). Zároveň s lněným plátnem na sebe vzal "otrockou zástěru služby"¹⁰³ a vykonával práci náležející otrokům.

Vlastní smysl této služby se však projevil teprve tehdy, až Pán Ježíš přišel v řadě učedníků k Petrovi. Ostatní učedníci si mlčky nechali nohy mýt. Ale Petr se musel - jako již mnohokrát - i zde ukvapit se svými slovy. Pán přišel k Šimonu Petrovi a ten mu řekl: "Pane, ty mi chceš mýt nohy?" Slova ty mi chceš mýt nohy? neznamenají, že by Pán už tak činil. Tento výrok vlastně prozrazuje nepřijatelnou skutkovou podstatu probíhajícího děje. Na Petra tak dalece doléhá trapnost situace, že nemůže mlčet, ale musí se vzepřít. A přece ve skutečnosti je to odmítnutí toho, jehož zároveň nazývá Pane. V tom je ukryta lidská pýcha, která nemůže snést, že "svatý Boží" se musí kvůli ní tak hluboce

102 Když se Pán opásal zástěrou a nalil do umyvadla vodu, musely být tyto prostředky (voda, umyvadlo a ručník) k mytí nohou již připraveny. Mytí nohou pochopitelně patřilo k etice hostitelství orientálního domu, takže i zde mohlo být na vše pamatováno. Učedníci si toho museli všimnout, ale nikomu z nich nenapadlo, že by mohl vykonat tuto službu svým přátelům anebo alespoň Pánu.

103 1Pt 5,5 podle překladu Rendtorffa.

ponížit a vykonávat takovou "službu"¹⁰⁴.

7. Ježíš mu odpověděl: "Co já činím, nyní nechápeš, potom však to pochopíš." V této odpovědi Pána Ježíše jsme si zvykli vidět především protiklad mezi "nyní" a "potom". V řečtině je však výslovným použitím osobních zájmen "já" a "ty"¹⁰⁵ zdůrazněn zcela jiný protiklad. Petr samozřejmě nemůže pochopit to, co činí Pán Ježíš, Boží Syn - alespoň ne v této chvíli. Mezi ním a Pánem Ježíšem je propast rozdílné existence, která vylučuje tuto možnost. Proto se musí ještě mnoho věcí odehrát, než bude moci pochopit. Slovo potom znamená "po těchto událostech", neboť v řečtině se vyskytuje v množném čísle. Petr pochopí, co Pán Ježíš nyní činí, až po svém pádu a zapření, po hořkém pláči, po kříži a vzkříšení. V rozhovoru Pána Ježíše s Petrem v 21,15-17 je slovo "potom" zvláště zdůrazněno. Ano, teď Petr začíná usuzovat, že pouze nejpotupnější otrocká služba Božího Syna přináší záchranu jak učedníku, který zklamal, tak i světu. V žádném případě Pán Ježíš slovy potom pochopíš nemínil následující vysvětlení příkladu své činnosti¹⁰⁶. Tímto vzorem je dotčena pouze jedna stránka, jen formální povaha služby, neboť obsah služby Pána Ježíše je jedinečný. Je to vylití krve, která očišťuje od všelikého hříchu.

8. Pokračování rozhovoru Pána Ježíše s učedníkem ukazuje, že to bylo takto míněno. Petr se nechtěl podrobit odkazem

104 Tato pýcha je až dodnes nejhlubším důvodem odporu proti poselství kříže. Člověk nejprve musí pocítit celou tíhu hříchu a svou naprostou ztracenost, než s vroucí vděčností poděkuje za to, že se svatý Boží Syn k vůli němu tak ponižil. V tom je též rozhodující a dělicí hranice od moderní teologie. Toto pohoršení kříže, toto smrtelné zranění naší pýchy by bylo pominuto, kdyby platilo: "Věřit v kříž, znamená převzít jej za svůj, znamená dát se ukřižovat spolu s Kristem" (R. Bultmann - "Zjevení a události spásy"). Petr by to byl rád učinil - viz 13,37.

105 Viz k tomu 1. díl - poznámka č. 55.

106 Slova Pána Ježíše jsou paralelní ke sloům evangelisty v 2,22; 12,16. Právem jsou přijímána i jako útěcha pomáhající síly, když jednání Páně v lidském životě bylo záhadné a tvrdé. To pak odpovídá jeho sloům v 16,23a.

na pozdější porozumění, ale setrval ve svém vzdoru. Petr mu řekl: "Nikdy mi nebudeš mýt nohy!" Po těchto slovech Pán Ježíš zvažněl. Ježíš odpověděl: "Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se mnou podíl." Ani povolaný učedník a apoštol nemohl mít podíl na "svatém Božím" ve svém přirozeném stavu. Pak by mu Pán Ježíš ani nemohl svěřit podíl na svém díle a nemohl by mu říci: "Pas mé ovce" (21,17)! Toto je jednoduchá a přitom zásadní pravda celého evangelia. Provinilý, nesvatý, poskvrněný a až do hloubi srdce zkažený člověk je od Boha zásadně odloučen a nemůže s ním mít obecnství. Musí být nejprve umyt, teprve pak může stát před Božím trůnem a Bohu sloužit¹⁰⁷. Kdo ještě o této pravdě neví a neuznává ji, nerozumí evangelium. Petr, jako Izraelita, měl o tom tušení, znal a prováděl různá "omývání", která byla v Izraeli běžná (srov. 2,6). Ale při této večeri musel pochopit, že existuje pouze jedno jediné obmytí, které je naplněním všech starozákonních předobrazů¹⁰⁸, a opravdu snímá poskvrnu, hřích a vinu. A toto obmytí se uskutečňuje v ponížení Božího Syna při jeho zástupné potupné smrti za hříšníky. Pouze krev Pána Ježíše nás "obmývá". "Mytí nohou" na to jediné může poukázat¹⁰⁹, a také skutečně poukazuje. Tento symbol je však tak vážný, že by se Petr svým odmítnutím připravil o podíl s Pánem a tím i o život.

Petr začal chápat. Ale přesto ještě musel svého Pána 9 korigovat. Je-li mytí nohou tak důležité, potom je třeba 10 v umývání pokračovat. Řekl mu Šimon Petr: "Pane, pak tedy nejenom nohy, ale i ruce a hlavu!" Neměl pravdu? Nerodí se hříšné myšlenky v naší hlavě a nekonají většinu zla právě naše ruce? Ježíš mu řekl: "Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt, neboť je celý čistý." Není lehké porozumět

107 Viz Zj 7,14n.

108 Viz Žd 10,1-10; 9,11-15.

109 Mohlo by se to nazvat "svátostí", protože za viditelným znakem se skrývala neviditelná duchovní skutečnost. Ale chybí jakýkoliv pokyn Páně k opakování tohoto činu v církvi.

této odpovědi Pána Ježíše¹¹⁰. I kdybychom vypustili slova "než nohy"¹¹¹, sotva by se situace změnila. Pán Ježíš přece umýval právě "nohy", a to i Petrovi. Proč stačí "umýt nohy"? Není právě pro očištění hříšníka před Bohem nutná "úplná očista"? Přijměme vysvětlení, že tato slova Pána Ježíše navazují na to, co bylo řečeno dříve. Obětí na kříži, krví Pána Ježíše povstanou ti, kdo jsou vykoupaní, kdo jsou celí čistí. Avšak i vykoupaný člověk si cestou nohy vždycky úspěšně. Proto se musí stále mýt. Kdo přijde k Pánu Ježíši, bude celý čistý, jak to čteme ve Sk 2,38; 3,19; 22,16. Přesto však potřebuje na svých cestách, i na cestách služby pro Pána, stále nové odpuštění. Pátá prosba v modlitbě učedníků nebude nikdy zbytečná.

- 10 I vy jste čistí. To je odvážná předpověď toho, co se
11 uskutečnilo teprve na kříži. Avšak tato předpověď, toto jednání Pána Ježíše v plné moci na základě jeho bližícího se kříže plně charakterizuje jeho činnost na zemi¹¹². Pán Ježíš pak s varováním připojil: ale ne všichni. Věděl, kdo ho zradí, a proto řekl: Ne všichni jste čistí. Opět vidíme, že očišťující a zachraňující dílo Pána Ježíše může zůstat marné, a to dokonce i u člověka, který s ním žil delší dobu. Očištění člověka nenastává mechanicky¹¹³, člověk přesto může zůstat v hříchu a dokonce může umožnit ďáblu přístup do svého srdce¹¹⁴.

110 Je to zřejmé již z vlastního textu. Většina rukopisů egyptské textové formy (jako Koiné) sice má znění včetně textu v závorkách ("než nohy"), ale Sinaiticus a vzácní lidé, jakými byli Origenes a Hieronymus, autoři "Vulgaty" - prvního latinského překladu - slova v závorce vypustili.

111 Pozn. př.: V německém textu jsou v závorce.

112 Lidé se vždycky pokoušeli namídat proti poselství kříže, například s odvoláním, že sám Pán Ježíš dávno před ukřižováním a tedy bez kříže odpouštěl hříchy a vysvobozoval z moci ďáblovy (např. Mt 9,2; L 5,22-24; J 8,11; L 11,20). To se sice opravdu stalo "před" ukřižováním, ale ne "bez" dokonání díla Pána Ježíše na Golgotě, nýbrž z něho. Ve zvěsti a jednání apoštolů po Velkém pátku a po vzkříšení bylo všechno hned a přímo vztaheno na kříž.

113 Tedy ani provedením úkonu nějaké svátosti.

114 Jestliže ani kruh apoštolů kolem Pána Ježíše neskýtal záruku, že budou všichni "čistí", jak by teprve příslušnost k nějaké jiné křesťanské skupině mohla zajistit záchranu.

SLOVA PÁNĚ O MYTÍ NOHOU

Jan 13,12-20

- v. 13: Mt 23,8.10
 v. 14: L 22,26n; 1Tm 5,10; 1J 3,16
 v. 15: Fp 2,5; Ko 3,13; 1Pt 2,21
 v. 16: J 15,20; Mt 10,24
 v. 17: Mt 7,21.24; L 10,37; Jk 1,25
 v. 18: J 6,70; 15,16; Mt 26,23; 2Te 2,13; Ž 41,10
 v. 19: J 8,24; 14,29; 16,4
 v. 20: Mt 10,40; Ga 4,14

Mytí nohou skončilo. Nemělo by však zůstat činem, který 12
 nikdo nechápe. Samozřejmě, i ostatní učedníci pochopí, co 14
 Pán Ježíš zde vykonal až "potom", tj. po Velkém pátku a po
 velikonočních, přesto již nyní mají z jeho jednání vyvodit
 velmi důležitý závěr a ten převzít jako základní princip
 své služby v učednickém životě. "Slova na rozloučení" za-
 čínají vyučováním a přípravou apoštolů. Když jím umyl nohy
a oblékl si svůj šat, opět se posadila řekl jim: "Chápete,
co jsem vám učinil? Nazýváte mě Mistrem a Pánem, a máte
pravdu: Skutečně jsem. Jestliže tedy já, Pán a Mistr, jsem
vám umyl nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývat." Pán
 Ježíš se opět položil¹¹⁵. Při jídle "neseděl", ale "ulehl
 ke stolu" se svými učedníky. Tím toto jídlo, i když to byla
 jen "večeře", lze označit jako něco slavnostního. Jídlo je
 trvalým a vážným varovným znamením pro církve. Ve 13.verši
 je důrazně podtrženo slovíčko "vy". Jeho učedníci jej oslo-
 vovali "Mistře" a "Pane", ale Izrael jako celek tak neči-
 nil. Proto Petr považoval za nepřijatelné, aby tento Mistr
 a Pán pro ně vykonával službu otroka. Jestliže však on,
učitel a Pán, konal tuto službu, nemají se ani učedníci
zdráhat takto si vzájemně sloužit.

115 Pozn. př.: Většina českých překladů uvádí "posadil".

Tuto službu mají konat neustále, i když jsou jako zachránění a znovuzrození "celí čisti". Mytí nohou je ve společném životě učedníků nepostradatelné. Neexistuje "čistá" a ideální církev. Ve společném životě si vzájemně často (i jako křesťané) ubližujeme, škodíme, narušujeme obecnství, ukazujeme malou víru, slabost lásky a bezmocnost naděje. To není ponecháno na naší libovůli, zda si v těchto problémech chceme navzájem pomáhat. I vy máte - říká Pán Ježíš. Vzájemná pomoc učedníků přitom skutečně má charakter té služby, kterou pro ně konal jejich Mistr a Pán. Samozřejmě, že se nemohou vzájemně vykoupit. To může jen Pán Ježíš sám. Avšak "mytí nohou" není pouze ochotná služba, nějaká všeobecná "diakonie". Tak, jako byla služba Pána Ježíše jedinečná, má být jedinečná i vzájemná služba učedníků. Je to náprava přinášející odpuštění, očištění, vysvobození a povzbuzení¹¹⁶. Následuje po díle vykoupení, vykonaném Pánem Ježíšem. Takovou službu mohou konat pouze vykoupení a vpravdě zachránění lidé.

- 15 Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já. Je to překroucení a zkomolení evangelia, vidíme-li v Pánu Ježíši jen příklad, který chceme vlastními silami napodobovat. Tím podceňujeme to, co Pán Ježíš řekl váženému farizeovi Nikodémovi o nutnosti znovuzrození (3, 1n). Ale právě tak nemůžeme a nesmíme popřít Pána Ježíše jako příklad¹¹⁷. On sám se zde představuje svým učedníkům při jejich apoštolském povolání jako "příklad". Přitom však slovo "jako" (řecky kathos) nemá jen význam porovnávání, ale v něm zaznívá i zdůvodňující tón. Mají jednat, jako jednal on, mohou tak jednat jen proto, že nejprve s nimi

116 Pavel se opět projevuje jako pravý apoštol Pána Ježíše a v Ga 6,1-2 správně vykládá jeho slova. Známa slovní hříčka poukazuje na zásadu - nemáme si vzájemně "mýt hlavy", ale "nohy".

117 Slovo, které zde Pán Ježíš použil, se v NZ vyskytuje zřídka. Jeho podstata je však častá ve slovu "typos" nebo pod pojmem "napodobení" (1K 4,16; Ef 5,1; Fp 3, 17; 1Te 1,6-7; 1Pt 2,21).

takto jednal on¹¹⁸.

Tento příklad jsme velice nutně potřebovali, protože 16 celá naše bytost se vzpírá službě "mytí nohou", a to jak proti přijetí této služby, tak i proti jejímu praktickému vykonávání na jiných. Rádi uplatňujeme své "dary" a tak ukazujeme, co jsme a co dokážeme. Ale pokleknout a mýt špinavé nohy, snad dokonce i bez slova vděčnosti, to není v naší povaze. Proto Pán Ježíš řekl učedníkům: Já¹¹⁹, Mistr a Pán, který jsem proto nad vámi, jsem oblékl zástěru otrocké služby a ještě jednou jim zdůrazňuje: Amen, amen, pravím vám, sluha není větší než jeho pán a posel není větší než ten, kdo ho poslal. V židovstvu platí právní předpis: "Vyslaný je rovnocenný vysílajícímu"¹²⁰. Tím je zajištěna plná moc zmocněnce. Avšak vyslanec nemůže být větší než ten, kdo jej vyslal. Kdyby se učedníci považovali za příliš dobré, než aby mohli vzájemně konat tuto službu, pak by chtěli být větší než jejich Pán a stavěli by se nad toho, kdo je poslal. Takový postoj by byl nesprávný a Pán Ježíš jej rázně odmítá. Proto i zde své prohlášení začíná slavnostně: Amen, amen, pravím vám.

Teoreticky něco chápat a vědět není příliš těžké. Těž- 17 ší je to, co víme, skutečně "činit" v praktickém sborovém životě. Ale Pán Ježíš se nedívá na své učedníky s politováním, že po nich požaduje něco tak těžkého a nepřirozeného. Spíše jim předkládá nové "blahoslavenství" a ujišťuje je s radostí: Když to víte, blaze vám, jestliže to také činíte. Kdo se v pohledu na Pána Ježíše odváží takto činit, pozná, jakým blahoslavenstvím je takový postoj a služba vůči druhým. Pravý sbor může žít a plnit své poslání jen

118 A právě toto Pavel připomínal sborům (Ko 3,13; Ef 4, 32). Pán Ježíš jim všechno odpustil a právě proto může a musí jejich vzájemný vztah odpovídat tomuto Božímu odpuštění v něm.

119 Toto "já" je v řečtině opět zdůrazněno výslovným uvedením osobního zájmena.

120 Viz poznámku č. 307

tehdy, když společný život věřících v něm určuje tento rys Pána Ježíše.

- 18 I když Pán Ježíš mluvil ke Dvanácti, musel znovu říci: Nemluvíím o vás všech. Vidíme, jak Jidáš velice zaujal pozornost Janovu. Napsal o něm více než synoptikové a pečlivě nám sdělil, co o něm Pán Ježíš řekl. Jidáš byl povolán jako ostatní, žil v kruhu učedníků a byl jako oni pod vlivem slov Pána Ježíše. I teď ležel spolu s ostatními u večeře. Nechal se Pán Ježíš oklamat? Podlehl Jidášovi? Jaký otřes museli učedníci zažít, když jeden z nich vydal Pána Ježíše do rukou nepřátel. Avšak Pán Ježíš jim mohl říci: Já vím, které jsem vyvolil. Proč potom až doposud trpěl Jidáš ve své přítomnosti? Proč jej už dávno neodhalil a nezavrhl? Ale má se naplnit slovo Písma: "Ten, který se mnou jí chléb, zvedl proti mně patu." Čteme-li tak často u Matouše: "aby se naplnilo, co je psáno...", pak to zde slyšíme přímo z úst Pána Ježíše. Taková slova jako v Ž 41, 10 neuvádí pouze všeobecnou pravdu, ale hovoří o Pánu Ježíši, a proto se musí naplnit v životě Božího Syna. To, co bylo v Písmech už dávno napsáno, se zvláštním způsobem uskutečnilo v životě Pána Ježíše a jeho církve. Zvednutí paty k zákeřnému kroku je ještě horší než "pošlapání nohama", jak to uvádí Lutherův překlad. Tímto krokem bylo zlovolně přerušeno obecenství, věnované jedení chleba¹²¹.

- 19 Vědomí, že Jidášovým činem se naplní Písmo, a skutečnost, že jim to Pán Ježíš pověděl již předem, pomůže učedníkům zůstat pevnými i tehdy, když jimi Jidáš a jeho čin hluboce otřese¹²². Říkám vám to již nyní předem, abyste potom, až se to stane, uvěřili, že já jsem to. Je těžké uchovat si víru, když nás potká něco nepochopitelného a temného. Učedníkům Pán pomůže "k víře", když jim sám předem

121 Pozn. př.: V biblickém textu dle německého originálu je "jedení mého chleba".

122 Tak o tom čteme ve Sk 1,15n. Petr mohl hovořit klidně a jasně o nepochopitelné Jidášově zradě, protože o tom našel zmínku v Písmech. Tomu se Petr naučil od Pána Ježíše.

řekne, co se stane. Jakou víru má Pán zde na mysli? Stejně jako již dříve svým odpůrcům, tak i teď svým učedníkům Pán předkládá obsah "víry" přílehlavými a majestátními slovy: abyste uvěřili, že já jsem to¹²³. Dalo by se říci s vysvětlením: věřit, že Pán Ježíš je "JÁ JSEM". Jde o víru v pravost jeho božství. Ani skutečnost, že nemohl a nechtěl Jidášovi zabránit v jeho činu a že se sám před ním nechránil, nesmí svést učedníky od přesvědčení o božské velikosti a velebnosti jejich Pána. Velké rovnítko "Ježíš = Jahve" zůstává v platnosti; v Pánu Ježíši je přítomen "JSEM".

Poselství mohou šířit dál bez pochybností s vědomím 20 velikosti svého poslání. Amen, amen, pravím vám, kdo přijímá toho, koho pošlu, mne přijímá. A kdo přijímá mne, přijímá toho, který mě poslal. Pán Ježíš si je vědom toho, že svým učedníkům zjeví něco neočekávaného a velkého. To, co jim říká je předivné, pravé a jisté: "Amen, amen, pravím vám..." Zde nejde o vnější "přijetí", ale o takové, o kterém se hovoří v 1,12, a ve kterém spočívá "moc stát se Božími dětmi". Jak může dojít k takovému přijetí Pána Ježíše? On sám ujišťuje: Kdo "přijímá" posla, kterého on posílá¹²⁴, a tím i poselství, které přináší, přijímá tím samotného Pána Ježíše¹²⁵ a v něm živého Boha. A tak se stává Božím dítětem. Tak velké je to, co se odehrává ve službě učedníka. Realizuje tak pravou Boží přítomnost ve světě (srov. 1K 14,25). Poslové Pána Ježíše musí na svých únavných a mnohdy tvrdých cestách vědět, že s nimi k lidem nepřichází nikdo menší než sám Bůh. V tomto vědomí vyrostli ve všem, co od nich tato služba očekávala.

123 Viz k tomu výklad 8,24.

124 Toto místo zní doslovně: "Kdo přijímá toho, koho vždy pošlu".

125 Pavel zakusil podobné "přijetí" u Galaťanů (Ga 4,14). V lte 1,9 tomu říká "nalézt přístup".

VYHOŠTĚNÍ ZRÁDCE Z KRUHU UČEDNÍKŮ

Jan 13,21-30

v. 23: J 19,26; 20,2; 21,7.20
 v. 27: J 13,2; L 22,3
 v. 29: J 12,6
 v. 30: J 18,3; L 22,53

- 21 Pán Ježíš hovořil o velikosti své zachraňující služby i o službě učedníků. Teď je však třeba vykonat první rozhodný krok na vlastní cestě kříže. Tento krok vidíme v označení Jidáše jako zrádce. To není jen důkaz nadlidských znalostí Pána Ježíše, ale ono vyhánění Jidáše z kruhu učedníků do noci zrady a definitivně jej vydává satanu. Tím však Pán Ježíš zpečetuje své zatčení této noci a počátek svého utrpení. A v tom se projevuje jeho aktivita. Nepodléhá zrádnému pokrytci, on má i nad ním moc. V tomto jednání Pána Ježíše nevidíme nějakou chladnokrevnou rozvahu, ale jeho hluboký otřes. Když to Ježíš řekl, v hlubokém zármutku dosvědčil: "Amen, amen, pravím vám, jeden z vás mě zradí"¹²⁶. Zradí mě jeden z vás. Je to hrozné! Není "vysvětlení", které by to umožnilo pochopit a tím i zmírnit zármutek. Tato nezměnitelná skutečnost je velmi závažná, proto ji Pán musí uvést dvojnásobným amen, amen... A evangelista to zdůrazňuje tím, že k oznámení Ježíš řekl ještě dodává - dosvědčil. Když Pán Ježíš o tom hovořil v hlubokém zármutku a "dosvědčil" tuto skutečnost, stal se "martyrem", trpícím svědkem. V "emartyresen"¹²⁷ je totiž zahrnuto slovo "martyr"

126 Zde je totéž slovo, kterým Pavel v Ř 8,32 potvrzuje, že sám Bůh "vydal" svého milovaného Syna. To Jidáše nezabavuje odpovědnosti za jeho čin, přesto však je tento jeho svobodný čin obsažen v Božím řízení. Jidáš mohl zradit Pána Ježíše jen proto, že sám Bůh jej vydal.

127 Pozn. př.: Pro slovo "dosvědčil" je v řečtině výraz "emartyresen".

("martys = svědek"), které nás doprovází celou cestou kříže.

Učedníci se dívali jeden na druhého v nejistotě, o kom 22 to mluví. Tak obratná může být naše přetvářka. Jidáš se svými zlými záměry nebyl nikomu nápadný. Žádný z učedníků neměl vůči němu nedůvěru, nikdo si ani nepomyslel, že "jeden z nich", který má provést něco tak hrozného, by byl právě Jidáš. Bezradně se dívali jeden na druhého¹²⁸.

Teď Jan popisuje vlastní zážitek této hodiny. Jeden 23 z učedníků, kterého Ježíš miloval, byl u stolu po jeho boku (řecky: v Ježíšově náruči). Při slavnostních jídlech se leželo na polštářích, hlava směřovala ke stolu. Tak ležel každý host vedle jiného, zády "na prsou" svého souseda. Kdo takto spočíval "na prsou" hostitele, měl výhodné místo, mohl se otočit a s hostitelem důvěrně hovořit. Toto místo u večeře zaujal Jan. Svůj zvláštní vztah k Pánu Ježíši pouze s velikou zdrženlivostí naznačuje. Často používaný výraz "miláček Páně" je ošidný. Projevuje-li mu Pán Ježíš svou lásku, která se vztahuje na všechny učedníky (13,1!), ještě obzvláštním způsobem, pak je to vážná, božská láska, se kterou "miláček" v našem pojetí nemá nic společného.

Jan se sám od sebe na zrádce nevyptává. Je to opět 24 Petr, který v bezradnosti učedníků začíná jednat. Nemá od- 25 vahu zeptat se nahlas, ale domnívá se, že Jan to už možná ví, anebo se to může od Pána Ježíše dozvědět. Na toho se Šimon¹²⁹ obrátil a řekl: "Zeptej se, o kom to mluví!" Ani teď nemůžeme předpokládat, že by Jana o to požádal nahlas. Petr mu to řekl svým pokývnutím (kral: dal mu "návěští"). Ani odpověď nečekal slovy, ale "výmluvným" znamením. Jan využil svého místa vedle Pána Ježíše. Ten učedník se naklonil těsně k Ježíšovi a zeptal se: "Pane, kdo to je?" Naklonil se k němu, jak mu to dovolovalo jeho výhodné postavení.

128 Marek vysvětlil tuto bezradnost učedníků ve 14,19 tak, že každý z nich myslel s hrůzou na sebe jako na toho, kdo Pána zradí. Jan to ale nenaznačuje.

129 Petr a Jan - to je dvojice, se kterou se setkáváme také v 20,2-10 a 21,20-24, a která dlouho působila v Jeruzalémském sboru - viz také Sk 3,1; Ga 2,9.

26 Pán Ježíš ani Janovi neoznačil zrádce a veřejně neřekl rozsudek nad Jidášem. Protože učedníci ještě jedli, použil starého zvyku u stolování, jak ukázat Janovi učedníka, na něhož se jeho slova vztahovala. Tenkrát se hostu projevovala úcta tak, že hostitel omočil kousek chleba do mísy s příkrmem a podal mu jej. Toto "vyznamenání", které se stalo odsuzujícím označením, se dostalo Jidášovi. Ježíš odpověděl: "Je to ten, pro koho omočím tuto skývu chleba a podám mu ji". Omočil tedy skývu, vzal ji a dal Jidášovi Iškariotskému, synu Šimonovu¹³⁰.

27 To byl soudní akt Pána Ježíše¹³¹. Projevil se svým účinkem. Tehdy, po té skývě, vstoupil do něho satan. Satan již dříve zasel do Jidášova srdce své hrozná myšlenka (13, 2), ale v kruhu učedníků Jidáš ještě stál pod ochranou Pána Ježíše. Mohl se ještě zastavit a najít u něj ochranu. Ale u večere padlo definitivní rozhodnutí, protože poznal, že byl odhalen a označen. To už nebyly jenom ďábelské myšlenky, ten večer vstoupil do srdce Jidáše sám satan a učinil z něj svůj nástroj a majetek¹³². Je jasné, že satan mohl takto jednat pouze proto, že mu cestu otevřel rozsudek Pána Ježíše nad Jidášem. Tím však není zjeveno tajemství božského vedení ve vztahu k lidské svobodě a působení satana. Pro nás je však důležité vědět, že ďábel zůstává podřízen Boží vládě¹³³.

I samotný Jidáš mu ve svém osudovém činu zůstal podřízen. Pán Ježíš to dalšími slovy zdůraznil. Také pro svého zrádce zůstává Pán Ježíš pánem, který mu udílí rozkazy.

130 K tomuto jménu viz výklad 6,71. Text neobsahuje slovo "syn", odvození je vyjádřeno genitivem (2. pádem).

131 Viz k tomu Pavlovo jednání v případě krvesmilstva v Korintě (1K 5,2-5), které ovšem mohlo mít jiný cíl než čin Pána Ježíše s Jidášem. Ale vyloučením z církve byl člověk vydán moci satana.

132 K tomuto procesu viz také Sk 5,3. I tam to bylo zlato, jímž si satan otevřel cestu k srdci. Ani tam nezůstalo u pouhé myšlenky, ale satan "naplnil" Ananiášovo srdce.

133 Viz poznámku k 13,2.

Ježíš mu řekl: "Co chceš učinit, učíš hned!"¹³⁴ Tím mu Pán Ježíš nedovolil váhat. Měl hned učinit to, co sám chtěl, k čemu jej ponoukal satan a k čemu mu dal Pán příkaz. Znovu se potvrzuje to, co Pán Ježíš "věděl" na počátku večere, že mu Otec "vydal do rukou vše", tedy i Jidáše s jeho plány.

Nikdo u stolu nepochopil, proč mu to řekl. Nevíme, jak dalece Petr, který dával pozor na Janovu otázku tiše položenou Pámu Ježíši, vytušil, že podaná skýva chleba byla jeho odpovědí. Ani on nepochopil slova, adresovaná Jidášovi. Ba dokonce ani Jan sám nevystoupil z řady těch, kteří to nepochopili. Nebylo mu jasné, že Pán Ježíš tímto vybídl Jidáše k rychlému provedení jeho záměru. Protože měl Jidáš u sebe pokladnici, domnívali se někteří, že ho poslal nakoupit, co potřebují na svátky, nebo dát něco chudým. I tato věta prozrazuje, že událost probíhala v podvečer velikonoc. Jidáš měl provést nákup na svátky. Ve svátky se nakupovat nesmělo. O pevně stanovené prodejní době v obchodech tenkrát nikdo neměl ani potuchy. To je zřejmé z podobnosti o desíti pannách. Mohly dokonce i o půlnoci odejít, aby nakoupily olej, což bylo něco úplně samozřejmého. A tak i Jidáš mohl jít pozdě večer obstarat něco na svátky. Pokladnice¹³⁵ těchto mužů kolem Pána Ježíše neskrývala žádné velké sumy. Přesto bylo odloženo něco pro chudé. A o velikonocích takové dary chudým bývaly běžné.

Jidáš uposlechl beze slov. Jidáš přijal skývu, a hned vyšel ven. Jan k tomu dodává: Byla noc. Ta byla venku, ale hodilo se to i k Jidášově předsevzetí a záměrům těch, kdo si jej najali. Při vážnosti, kterou Pán Ježíš prožíval, by se jej kněží neodvážili zatknout za dne. A k tomu by ani

134 Je otázkou, zda je vůbec nutno v textu použít komparativ (2.stupeň) "rychleji" jako způsob srovnání; tento slovní tvar byl často používán pro vyjádření prostého "hned", "rychle". (Ekumenický překlad použil "hned" - pozn. př.).

135 Viz k tomu výklad k 12,6.

Jidáše nepotřebovali. Pro zatčení v noci byl však pro veleteradu nepostradatelný. Jeho "vydání Ježíše" spočívalo právě v tom, že nabídl příležitost k tajnému zatčení pod pláštěm tmy, protože znal místo pobytu Pána Ježíše mimo město (18,2). Ale slovo, kterým Jan tento úsek uzavírá, má ještě hlubší význam. Na Jidášovi se naplňuje varování, které Pán Ježíš vyslovil ve 12,35. "Přemohla" jej temnota a poznal, jak hrozně pravdivé bylo slovo: "Kdo chodí ve tmě, neví, kam jde." Jidáš si pomyslel, že ví, kam jde, a že dosáhne svého cíle. Ve skutečnosti však šel nocí zoufalé smrti sebevraha.

ZÁKLADNÍ PŘÍKAZ UČEDNÍKŮM

Jan 13,31-35

- v. 31-
 -32: J 12,23; 17,1-5
 v. 33: J 7,33n; 8,21
 v. 34: J 15,12.13.17; 1K 9,21; Ga 6,2; 1Te 4,9; 1J 2,7.8.
 1J 2,10; 3,11.14.23; 4,10.19; 2J 5
 v. 35: 1J 2,5

- 31 Jidáš vyšel ven. Jeho cesta vedla k veleknězi. Měl vést trestnou výpravu do zahrady na Olivové hoře a zradit Pána Ježíše. Tím byl Ježíš ztracen, bude vydán jako bezbranný do rukou svých nepřátel. Nebude po odchodu Jidáše hovořit s úzkostí o svém údělu? Ne! On viděl všechno jinak. Když Jidáš vyšel ven, Ježíš řekl: "Nyní byl oslaven Syn člověka a Bůh byl oslaven v něm." To, co Pán Ježíš řekl již Nikodémovi o svém "povýšení" na kříž, se teď stává skutečností. Nyní se naplňuje oslavení Syna člověka, protože zrádce již konečně začíná svou činnost. Tak jsme společně neprožili jen "označení zrádce", ale i rozhodný čin Pána Ježíše,

kterým započal své utrpení¹³⁶.

Syn byl cele zaměřen na Boha. Bůh byl oslaven v něm. Izraelci se domnívali, že zavržením Pána Ježíše horlí pro Boží čest. Tak si to myslel i Saul Tarsenský (Fp 3,6). Ve skutečnosti však Bůh byl oslaven pouze v jednom jediném, ve svém Synu, který ani v té chvíli nevyžadoval nic pro sebe, žádný ohled, žádnou vnější pomoc, ale "v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži" (Fp 2,8), a zastoupil Boží právo a Boží lásku proti světu rebelů, byť i zbožných. Nikde nebyl Bůh oslaven tak čistě a plně jako na Golgotě¹³⁷. Ale v této Synově lásce a v jeho utrpení pro slávu Otcovu se zároveň odráží jeho vlastní sláva. Právě v potupě a v trýzni na kříži je zcela jasně vidět, co to znamená být slavným Božím Synem. V nejhlubší pokoře si přitom Pán Ježíš nepřipisoval vlastní zásluhy a sám se nechlubil. Mluvil o sobě ve třetí osobě a v trpném rodě: Nyní byl oslaven Syn člověka.

Pán Ježíš byl samozřejmě přesvědčen, že jeho práce není 32 marná, a že po oslavení Syna na kříži bude následovat sláva ve vzkříšení a ve vyvýšení k Otci. Ale Boží Syn přišel v těle měl tuto jistotu jen vírou. Jako každý umírající neměl nic pevného ve své ruce, naopak, musel všechno opustit. Musel Bohu obětovat celou víru. Ale Pán Ježíš žil "v logice víry". Bůh byl oslaven v něm; Bůh jej také oslaví v sobě a oslaví jej hned. Mohli bychom oprávněně říci, že v těžkém utrpení se minuty stávají věčností. Avšak Pán

136 Utrpení Pána Ježíše není osudem, souhrnem nešťastných okolností, není ani vítězstvím lidského zla, nýbrž nastalo vlastním svobodným rozhodnutím Pána Ježíše a jeho dobrovolným jednáním. Proto může být rovněž "účasť na utrpení Kristově" projevem vůle učedníka; nemusí to být neštěstí, ale cíl, o nějž usiluje (Fp 3,10; 2K 1,5).

137 "Zde je dosaženo nepřekonatelného poznání Boha. Pohledem na Golgotu můžeme pochopit, jak ve způsobu, jímž Bůh umožnil zlu, aby se prosadilo, je právě jeho sláva. Byl tam člověk, který svými prosbami na Bohu nevyučoval zničující soud nad zlem, nýbrž - zakořeněn ve věčnosti - chápal Boha v majestátu jeho nadřazenosti nad zlem a mohl se dát použít jako nástroj a zjevení této božské nadřazenosti nad zlem" (Fr. Büchsel).

Ježíš naopak přes hodiny mučení viděl "hned" své oslavení. Na kříži hned zvolá vítězné "Dokonáno!" a vrátí se k Otci. Proto mohl svým služebníkům slíbit, že "zanedlouho" zemře a "zanedlouho" bude velikonoční radost (16,18)¹³⁸.

- 33 I v noci zrady mu bylo vše jasné. Ale pro jeho učedníky to bude těžké. Budou od něj odloučení. Nemohou s ním hned spěchat k Otci a vidět jeho slávu. Musel jim říci: Dítky, ještě jen krátký čas jsem s vámi. Budete mě hledat, a jako jsem řekl Židům, tak nyní říkám i vám: Kam já odcházím, tam vy přijít nemůžete. Pán Ježíš v oné hodině, když viděl bídu svých učedníků, použil slovo "dítky"¹³⁹. Se srdečnou láskou je objímal právě tehdy, ve chvíli jejich slabosti a selhání. Ještě na kratičko bude s nimi, a pak bude od nich oddělen a všechna snaha dostat se k němu bude marná. I když jsou jako jeho učedníci docela jiní než nepřátelští Židé, slova Židům (8,21) platila i jim.

- 34 Co bude s nimi? Jak budou žít? Bylo důležité, že nebyli osamocenými jednotlivci. Nebudou opuštěni, zůstanou "pospolu", a v tomto svém společenství naleznou pomoc, radost, oporu a cíl. Jistě, nesmírně záleželo na tom, aby se navzájem milovali. Proto jim Pán Ježíš při svém loučení dal nové přikázání. Nové přikázání vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem.

To není jedenácté přikázání připojené k "desateru". Je to přikázání, které shrnuje všechny ostatní a obsahuje jejich vlastní smysl (Mt 22,40). Je "nové" tím, že nastupuje na místo mnoha "přikázání", jimiž se učedníci až doposud řídili¹⁴⁰. Ale podle autentického výkladu, který podává

138 Proto Pán Ježíš již na začátku svého působení věděl, že bude moci vystavět zbořený chrám svého těla ve třech dnech (2,19).

139 Toto oslovení používal později s oblibou i Jan: 1J 2, 12,28; 3,7.18; 4,4; 5,21. Podle rukopisů Koiné je také v Ga 4,19.

140 Nový zákon už není zaměřen "zákonicky", proto je veškerá etika v něm obsažená charakteristická tím, že jediným kratičkým pravidlem lze obsáhnout směrnice pro každé naše jednání - např. Ko 3,17; 1Te 2,12.

sám Jan ve svém prvním listě 2,7n, není "nové", ale ve skutečnosti je to staré přikázání, svědčící o původní a věčné Boží vůli. Syn nechce a ani nemůže prohlásit příkazy svého Otce za neplatné a nahradit je svým vlastním "novým přikázáním"¹⁴¹. Stejně jako v kázání na hoře i zde Pán Ježíš zákon neodsouvá, ale "naplňuje" jej (Mt 5,17) ve svém "novém přikázání"¹⁴². Jestliže se učedníci budou navzájem milovat, pak za všech okolností a ve všech otázkách poznají, co podle vůle Pána Ježíše mají konat a co konat nemají.

Přikázání Pána Ježíše je však nové svým zdůvodněním. Učedníkům není uloženo jako "zákon", nýbrž je odvozeno z lásky Pána Ježíše k nim¹⁴³. Pán Ježíš nevyžadoval lásku jen tak, nýbrž řekl: Milujte se vzájemně jako já jsem miloval vás. V tom je především srovnání. "Láska" - to je široký pojem¹⁴⁴. Potřebujeme vědět, jak pravá láska vypadá. To nám Pán ukázal v celém svém životě, v tom, jak vše snášel, jak bojoval, trpěl a umíral¹⁴⁵. Viděli jsme to i při "mytí nohou". A teď máme přikázání milovat tak, jako Pán Ježíš. Ono "jako" v jeho lásce je charakterizováno především

141 Viz k tomu Mt 15,2; 19,17.

142 Apoštol Pavel jako věrný žák Pána Ježíše tak chápal zákon jako "duchovní" (viz Ř 7,14) a ve všech svých jednotlivých přikázáních naplněný v jediném zákoně lásky - Ř 13,8-10; Ga 5,14.

143 I zákon ze Sinaje byl právě svým rozhodujícím prvním přikázáním založen na Božím spasitelném díle. Na to se v zákonickém nepochopení zákona zapomnělo. Tento základ zákona v Božím spasitelném jednání s Izraelem nesmí být vypuštěn.

144 Slova Pána Ježíše nás staví před "lásku" jako takovou. Pouze tato láska nám ukazuje, co to vlastně "láska" je a co znamená "být milován". Pán Ježíš nemyslí nějakou "lidskou sounáležitost", kterou mohou mít i lidé, kteří nejsou jeho učedníky. Mluví o milování, které má svůj zdroj a měřítko výhradně v jeho jedinečné lásce.

145 Řečtina má proto tři slova, jimiž vyjadřuje lásku v rozdílných formách. Slovo "agapé" nebylo v řeckém prostředí neznámé. Používá je i Septuaginta, chce-li ukázat pravou lásku - viz 5M 6,5. Nový zákon toto slovo přejímá výhradně pro vyjádření Boží lásky a právě lásky mezi učedníky.

tím, že lásku nezadržela ani nerozumnost, slabost a ubohost jeho učedníků, naopak, právě tak rostla do hloubky i velikosti, jak ji vidíme na kříži. Tak ani naše vzájemná láska nemá ochrnout slabostí a vinou jiných, ale právě tím má získat pobídku ke svému prohloubení¹⁴⁶. Je taková láska mezi námi vůbec možná? Nevyžadoval Pán Ježíš něco, co je mimo rámec našich možností? Teď si musíme všimnout, že řecké "kathos = jako" nemá pouze význam porovnávání¹⁴⁷. Učedníci získali motiv a sílu ke skutečné lásce v tom, že je Pán Ježíš miluje. Nemají s láskou začínat u sebe, jinak by ztroskotali. Láska Pána Ježíše je předcházela, z ní směji vždycky vycházet. Mohou se vzájemně na sebe dívat jako na ty, které Pán miluje a které zachránil nasazením vlastního života. Jako milovaní se mohou oprostít od požadavků a pout svého vlastního já. "Z nové milosti v nové smlouvě nutně vzniká nové přikázání" (Schlatter).

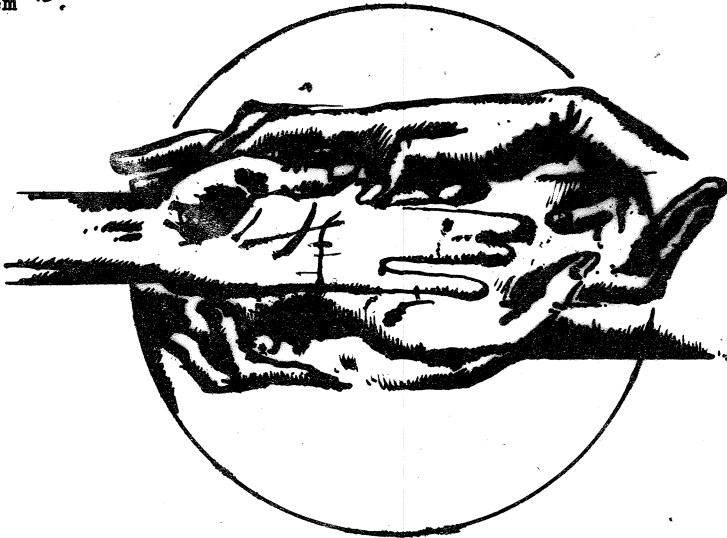
- 35 Jde tedy o vzájemnou lásku učedníků, o bratrskou lásku¹⁴⁸. Postačí toto přikázání "apoštolům", tedy vyslancům, jejichž vlastní úloha není ve vzájemné službě, ale ve službě světu? Bratrská láska je základním předpokladem veškerého působení církve Pána Ježíše navenek. Nežije-li sbor jako společenství věřících, kteří se vzájemně skutečně milují, snášejí se, odpouštějí si, pomáhají si a napravují se, není-li v něm všechno naprosto jinak než ve "světě", pak je jeho evangelizační snaha bez moci a v neustálém rozporu s jeho žalostným stavem. Naopak, život společnosti lidí lásce, radosti, trpělivosti, přívětivosti, dobrotivosti a mírnosti je sám o sobě mocnou evangelizací, účinným svě-

146 Viz k tomu požadavek Pána Ježíše v kázání na hoře (Mt 5,43-48).

147 Viz výklad k 13,15.

148 Tato láska u stejně smýšlejících se zdá být snadnější, než láska k cizím, či dokonce k nepřátelům. A přece je nesmírně obtížná. Na bratra klademe bezděčně obzvlášť vysoké požadavky a proto jsme jím také velmi rychle zklamáni. Úzké soužití učedníků umožňuje se vzájemně blíže poznávat, a to i v slabostech a chybách, což neustále vystavuje tuto lásku zkouškám.

dectvím ve světě, který ve své bídě touží po opravdovém společenství. V takovém sboru je poznat, že Pán Ježíš je skutečně Vykupitel a co jako Vykupitel dokáže. Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým. Výraz všichni poznají vzhledem ke slovům Pána Ježíše opět nelze chápat "statisticky" (15,18-20; 16,1-3). Všem, tedy i těm, kteří si s poselstvím zpočátku nevěděli rady, je dána možnost "poznání". Ve vzájemné lásce učedníků setkají se s nepochybnou skutečností, která jim umožní pozorně naslouchat. Uvidí vztahy těchto lidí k Pánu Ježíši, že jsou "jeho učedníci". V učednicích uvidí samotného Pána v jeho díle a budou přístupni pro vlastní zvěst o něm¹⁴⁹.

149 "Ani slova, ani zázrak nedokážou to, co láska. Jen ona zvěstuje, že člověk je ve svém vnitřním životním postavení uchopen a obnoven Bohem a že z rukou Pána Ježíše obdržel moc stát se Božím dítětem (1,12). Proto je vzájemná láska učedníků znamením, ve kterém poznávají Ježíše; prostředkem, jímž se světu účinně zvěstuje jeho smysl a vůle, plná a jedinečná služba apoštolů. Tato láska řídí a utváří vše, co učedníci činí a opouštějí, a tím i jejich plnou a jedinečnou službu" (Schlatter).

PŘEDPOVĚĎ PETROVA ZAPŘENÍ

Jan 13,36-38

v. 36: J 7,34; 14,5; 21,18n
v. 38: J 18,27

36 Po slovech Pána Ježíše o jeho "novém přikázání" se svým charakteristickým způsobem ujal slova Petr, vůdčí osobnost kruhu učedníků. Nezajímal se dále o lásku, kterou mu Pán přikázal. Zdá se, že tato důležitá slova Pána Ježíše se jej hlouběji nedotkla. Ještě pořád byl zaujatý tím, co Pán Ježíš říkal předtím, takže další slova, která se ho přímo dotýkala, ve skutečnosti vůbec neslyšel¹⁵⁰. Pán Ježíš mluvilo "oslavení" a o "odchodu" tam, kam za ním učedníci jít nemohou. To tedy Petra zaměstnávalo. Co tím Pán myslel? Šimon Petr mu řekl: "Pane, kam odcházíš?" Pán Ježíš mu v té chvíli nemohl a ani nechtěl ještě jednou vysvětlovat jednotu ponížení a pocty, kříže a slávy. Petr to tehdy ještě nemohl pochopit, ale potřeboval vědět, že ono "kam" mu bylo nepřístupno. Ježíš odpověděl: "Kam já jdu, tam mne nyní následovat nemůžeš." Pán Ježíš šel vstríc smrti na kříži, proto Petrovým úkolem nebylo jít s ním a zemřít po jeho boku. To bylo uloženo jiným mužům (L 23,33n). Petr má nejprve projít životem služby svému Pánu a kříž bude až na jeho konci. Budeš mne však následovat později. To bylo myšleno doslovně. Petr jej má následovat ve smrti na kříži¹⁵¹. Pak také porozumí, že cesta touto smrtí je cestou

150 Podobně je tomu často i s naším slyšením. Proto Pán Ježíš tolikrát vybízel k opravdovému slyšení: Mt 13,9; 13,19; 13,43; L 8,18 a na konci všech dopisů církvím ve Zjevení Jana.

151 Zprávy o konci obou velkých apoštolů Petra a Pavla jsou nezaručené. Přesto však má starocírkevní podání (od r.95 n.l.) velkou pravděpodobnost ve zprávě o Petrově mučednictví. Podle této zprávy Petr zemřel na kříži.

ke slávě¹⁵². Tento pohled do Petrovy budoucnosti Pán Ježíš ještě jednou a zřetelněji odkryl při svém posledním rozhovoru s ním (21,18a).

Petr již jistě poznal tolik, že jeho Pán musí překonat těžké události, než dosáhne oslavení a mesiášskou vládu. Považoval se však za schopného s ochotou svého Pána následovat i na této těžké cestě a cele se mu vydat. Nebo mu snad Pán nedůvěřuje? Šimon Petr mu řekl: "Pane, proč tě nemohu nyní následovat? Svůj život za tebe položím"¹⁵³. To nebyla vhodná doba k tomu, aby Pán s Petrem hovořil o jeho otázce a aby mu odkryl jeho pravý stav. Neporozuměl by tomu a ani by to nepřijal. Proto mu jen odkryl to, co Petr ještě té noci sám na sobě zjistí a co udělá. Ježíš odpověděl: "Svůj život za mne položíš? Amen, amen, pravím tobě: Než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš." Tak otřesen a zahanben bude muset poznat, že Pána Ježíše nemůže následovat. Jeho subjektivní upřímná pohotovost položit život za Pána Ježíše se ukáže jako sebeklam. Ale slova Pána Ježíše znamenala pro Petra i velikou pomoc. Pánu Ježíši na Petrovi záleželo, i když předem viděl jeho hanebné selhání a zapření¹⁵⁴. V tom byla pro Petra úžasná podpora pro chvíli, kdy úplně zklamal (Mt 26,74!). Ve svých hořkých slzách nemusel upadnout do zoufalství - jeho Pán předem věděl o tom, co udělá, a přece jej ve své lásce zachová. Proto rozhovor Vzkříšeného s Petrem mohl všechno napravit (21,15-17).

Všichni evangelisté podávají zprávu o Petrově selhání, věděla o něm prvotní církev. Jak samotný Petr, tak ani církev se nepokoušeli nějak zakrýt selhání největších z apoš-

152 1. list Petrův je důkazem, jak se právě Petr naučil, že může potěšovat věřící "nesoucí kříž".

153 Jistěže jde o nasazení života, o němž Petr prohlašuje, že je k němu připraven. Ale přesto Petr nemyslí jen na samotnou smrt, ale na pomoc a boj, v němž bude přítomen Pán. Proto s odkazem na výklad 10,15 a 15,13 ponecháváme v překladu "položít duši" (v něm. originálu).

154 V 10,27 jsme si řekli o tom, co všechno Pán Ježíš ví. Teď se to konkrétně naplnilo ve vztahu k vůdčí osobnosti kruhu učedníků.

tolů. Petr - stejně jako prvotní církev - věděl vpravdě, co je to "odpuštění" a jak skutečně "očisťuje od všelikého hříchu". Existuje odpuštění hříchů, ale jen v naprosté upřímnosti, která nic neomlouvá a nezakrývá. Proto mohli být uznáni jako pastýř mladého křesťanství s plnou autoritou, i když zapřel svého Pána. Předpověď jeho činu Pánem Ježíšem pomohla církvi, aby bez výčitek a odsuzování zaujala k Petrovi takový postoj.

CO MAJÍ UČEDNÍCI VÍROU ?

Jan 14,1-11

- v. 1: J 14,27; 12,44; Mk 11,22
- v. 2: 2K 5,1; Žd 11,16
- v. 3: J 12,26-32; 17,24; 1Te 4,17
- v. 6: J 11,25; Mt 11,27; Sk 4,12; Ř 5,1-2; Žd 10,20
- v. 7: J 8,19
- v. 8: 2M 33,18
- v. 9: J 12,45; 2K 4,4.6; Ko 1,15; Žd 1,3
- v. 10: J 12,49
- v. 11: J 5,36; 10,25.38

Je zřejmé, že souhrn kapitol 14-16 (známých jako "slova rozloučení") nemůžeme vytrhnout z kontextu. Příprava učedníků pokračuje dále. Slova Pána Ježíše k učedníkům navazují na to, co jim právě odkryl.

- 1 Vaše srdce ať se nechvěje úzkostí! Bylo toho mnoho, před čím se v této hodině mohlo chvět srdce učedníků. Sám Pán mluvil v hlubokém zármutku a rozechvění o zrádci v jejich středu (13,21). Před nimi byly temné události, které pak přivedly i Petra k zapření Pána Ježíše. A zejména se blížilo rozloučení s Mistrem, který odcházel někam, kam za ním nemohli jít. Jak by se jejich srdce nemělo chvět úzkostí? Pán Ježíš však hned poukázal na jedinou cestu, jak tento stav překonat: Věříte v Boha. V sobě samých učedníci nenajdou žádnou oporu. Všechno viditelné se kolem nich

"ohvěje". Všechny naděje, které při vjezdu do Jeruzaléma nanovo vzkličily, se v těchto několika málo dnech zhroutily. Ani jejich vlastní kruh není úplně pevný. Všechno kolem nich je zlověstně tmavé. Avšak sami se mohou odpoutat od všeho viditelného k Bohu a v něm nalézt svůj úkryt. Ovšem teprve v těchto okolnostech si všimnou, co znamená "víra v Boha", která se jim - jako Izraelcům - mohla zdát úplně samozřejmá. Poznávají, že "víra začíná teprve tam, kde podle zdání není důvodu věřit." Přitom ani nyní nelze oddělit "víru v Boha" od "víry v Ježíše". Proto Pán ihned připojil: věřte i ve mne. Tři léta slyšeli jeho slova, viděli jeho činy, naposledy jeho vítězství nad smrtí u Lazarova hrobu, toho se mohou s důvěrou držet, i když se zdá, že celý jeho život i dílo se blíží k zániku.

Svůj zrak musí mít však upřen k cíli. Nyní prožívají 2
moc světa a jeho knížete. Všechno může být ztraceno, i sám život. Pán Ježíš jim nemůže a ani nechce zaslíbit pozemské vítězství, čest a bohatství. Ale dům Otce, do něhož jde, je pevný a nádherný. Místo tam nemá jen on, Syn, který je tam věčně a pravoplatně "doma" (8,35!). Ne, v domě mého Otce je mnoho příbytků i pro vás, mé učedníky¹⁵⁵. Samozřejmě, to co jim před chvílí tak vážně řekl, platí. "Nyní" ještě nemohou jít za ním. Před nimi je dlouhý život učedníků, život plný práce, tvrdých bojů a různých utrpení. Na konci jejich dlouhé cesty je však dům Otce, jejich "občanství v nebesích" (Fp 3,20) je zaručené. Proto mohou být naprosto jisti a při pohledu na přicházející slávu budou přehlížet utrpení přítomnosti (Ř 8,17). A mají-li obavy - Pán tam snad může mít svůj domov, ale co my, najde se tam místo i pro nás? -, pak je uklidňuje ujištěním: Kdyby tomu tak nebylo, říkal bych vám, že vám jdu připravit místo? Nemusí mít obavy. Sám Otec má učedníky rád (16,27), a proto je pro ně místo připraveno. Při těchto slovech nemusíme myslet

155 Tento "dům" je přece celým "městem" (Žd 11,10) s obrovskými rozměry (Zj 21,16).

jednoznačně na "nebe". Obraz "domova" se nabízí podvědomě, hovoříme-li o "otci", a odpovídá obrazu "království", vidíme-li Boha jako "panovníka" a "krále". Jan neodsunul bohatou a slavnou budoucnost pouze do nebeské věčnosti. Je Izraelita, není Řek a "platonik"¹⁵⁶. "Místem pro učedníky při jejich tělesné smrti jsou samozřejmě také nebeská místa¹⁵⁷, "ráj" (2K 12,3). Ale jejich "místo" je také v tisíciletém království, pak jako spolusoudci po boku svého Pána při posledním soudu (1K 6,2), a na nové zemi jako služebníci s jeho jménem na čele (Zj 22,4).

- 3 Nyní se znovu setkáváme s charakteristickou zvláštností Janova evangelia, kdy se zdá, že to, co bylo v jedné větě popřeno, je v další větě znovu zdůrazněno¹⁵⁸. Pán Ježíš pokračoval: A odejdu-li, abych vám připravil místo... tedy Pán měl přece jen starost o to, aby jeho učedníci našli příbytky v domě Otcově, ale zařídí to teprve po svém odchodu, i když předtím právě ujišťoval, že je připraveno mnoho příbytků? Již jsme se setkali s tím, že skutečnost je zvláštním způsobem mnohostranná a rozporná. Mnohé příbytky existovaly, avšak teprve odchodem Páně, jeho utrpením, smrtí a vzkříšením bylo umožněno, aby hříšný člověk (i ten, kdo zapřel jako Petr) mohl tyto příbytky očekávat s plnou jistotou. Obě protikladné věty odhalují celou pravdu¹⁵⁹.

156 Řecký filosof Plato uznával posmrtný život. Nechápal však zemi jako stvoření a tělo jako Boží dar; vykoupení chápal jako vysvobození "duše" z "žaláře těla" a její povznesení do nebeské říše světla. Obraz budoucna v biblické zvěsti je úplně jiný.

157 Slova Pána Ježíše odpovídají také otázku každého člověka, který hledí vstříc neproniknutelné temnotě smrti. Tíha umírání je v tom, že člověk je bezmocně stržen do úplného neznáma. Učedníci Páně však mohou vyjít z těla, ze zbořeného stánku a pak mají stavbu, vybudovanou Bohem, dům ne lidskou rukou zhotovený, věčný v nebesích (2K 5,1.8). Tohoto "domu" se nikdo nemusí bát. Není těsný a tmavý. Je prostorný, s "mnoha příbytky" a je "dědictvím svatých ve světle" (Ko 1,12).

158 Viz např. 1,12 po 1,11; 8,16 po 8,15; 12,42 po 12,37 a výklad těchto míst.

159 Protože řečtina nemá větnou interpunkci, můžeme číst slova Pána Ježíše také jako otázku: "Říkal bych vám, že vám jdu připravit místo?". (Tak to čteme v ekumen. překladu-pozn.př.). Rozdíl mezi existencí mnoha příbytků a jejich přípravou po odchodu Pána Ježíše však zůstává.

Avšak druhá věta pokračuje dále a za "přípravou místa" Pán zaslíbujee ještě něco více. Opět přijdu a vezmu vás k sobě, abyste i vy byli, kde jsem já. Pán Ježíš bude učedníkům ještě mnoho mluvit o tom, co bude následovat po jeho kříži a vzkříšení, o poslání a činnosti Ducha svatého. Jeho pohled směřuje k definitivnímu naplnění v jeho "opětném příchodu". Vlastním obsahem jeho zaslíbení není příprava místa, ale tato jeho "parusie"¹⁶⁰. Přitom Pán Ježíš vyjadřuje touto krátkou větou to, co se pak církvi pod vedením Ducha svatého (16,33) stává stále jasnější jako dlouhý a složitý proces¹⁶¹. Konečný cíl učedníků je však jasný: abyste i vy byli, kde jsem já. Pán Ježíš ještě jednou připomene tento cíl Otci ve své velekněžské modlitbě jako svou vůli (17,24). Se slovem "nyní" ve 13,33.36 je to takto: jen "nyní" nemůže Petr s učedníky jít spolu cestou Pána Ježíše do slávy. Avšak nebudou ze slávy provždy vyloučeni. Kde je Pán, tam mají být a také budou i oni.

Tento cíl nemusí být vzdálený a nejasný. Pán mohl předpokládat: A cestu, kam jdu, znáte (nebo: a kam já jdu, víte, i cestu víte)¹⁶². Znají přece Otce i cestu k němu. Toho se týkalo v podstatě všechno, co jim v těchto letech ukázal. Musel však konstatovat, že učedníci tomu přesto ještě nerozuměli (v. 8 a 9). Byl to zpočátku opět Tomáš, který plný nejistoty se ujal slova. Řekne mu Tomáš: "Pane, nevíme, kam jdeš. Jak bychom mohli znát cestu?" Tomáše a jeho povahu jsme poznali již v 11,16. Právě jemu Pán nic neposal a nevysvětlil, ale odpověděl mu slovy, která bezprostředně mohou dát jistotu. Ježíš mu odpověděl: "Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze

4
6

160 Řecké "parousia" znamená vlastně "přítomnost", může ale také znamenat "příchod", jímž přítomnost nastane. Takové místo, jako je 1K 16,17, ukazuje, jak jsou si oba významy blízké.

161 Viz k tomu 1Te 4,13-17.

162 Tento způsob čtení je v řadě důležitých rukopisů, přesto však je to snažší pojetí a může v sobě ukrývat ulehčení původní podoby textu.

mne." Znovu slyšíme ona slova Pána Ježíše - "Já jsem." On sám v sobě obsahuje zásadní problém našeho života a v sobě nám dává to, co jinak marně hledáme. Nejen že dává chléb života, ale on jím také je. Nejen že zprostředkuje vzkříšení a život, ale také vzkříšením a životem je. To se stává nesmírně důležitým a jasným ve chvíli, kdy jde o nejdůležitější cestu, o cestu k Bohu, k Otci. Pán Ježíš neukazuje na nějakou cestu, po níž bychom mohli proniknout až k Otci. Tak bychom se k Bohu nikdy nedostali. Boha nalézáme "skrze něj", skrze něj samého. Proč je to tak? Poznání Boha, skutečné poznání, které nás činí odpovědnými, existuje i mimo Pána Ježíše¹⁶³. Avšak toto poznání nás přivádí k propasti našeho prahříchu, který celou naši hříšnou podstatu táhne od Boha pryč (Ř 1,21-32). Jak bychom jako bezbožníci, hříšníci a nepřátelé (Ř 5,5-10) mohli přijít k "Otcí"! Jen Pán Ježíš je cesta, protože on sám je "smírnou obětí za naše hříchy" (1J 2,2). A tak nás ve svém utrpení, smrti a vzkříšení vede zpět k Otci, a tak je sám "cestou". Proto je zároveň i pravda. Neučí pravdy o Bohu a o nás, jak to dělají mnohá náboženství a světové názory. O "pravdě" je opět napsáno v jednotném čísle a s určitým členem, což znamená "pravá skutečnost". V Pánu Ježíši nalézáme skutečnost živého Boha. Proto je také sám život, který nám nejen ukazuje či zprostředkovává, ale který v něm samém smíme mít (1J 5,12.20). V těchto několika slovech Pána Ježíše je obsaženo evangelium v jeho plné jedinečnosti a slávě¹⁶⁴.

- 7 Řekl-li Pán Ježíš v záporu: "Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne", pak to ještě jednou zopakoval v kladném smyslu: Kdybyste znali mne, znali byste i mého Otce. Nyní

163 Viz Ř 1,19n. Tuto pravdu zastával mezi významnými teology především A. Schlatter.

164 Všechna náboženství lidem ukazují "cesty" a vyžadují na svých přívržencích, aby po nich chodili. Pán Ježíš však není náboženský nebo morální učitel. Liší se ode všech zakladatelů náboženství a učitelů světových názorů tím, že sám osobně je cestou, pravdou a životem.

ho již znáte, neboť jste ho viděli. Nyní, říká Pán při pohledu na to, jak pokračuje jeho cesta ke kříži. Je to ono nyní, které v novozákonní zvěsti má velmi důležité místo. "Hle, nyní je čas příhodný, nyní je den spásy" (2K 6,2). "Nyní" lze nalézt, ba dokonce vidět Otce. V tom je spása. Izrael o Bohu hodně "slyšel". A přece zůstává tolik nejistoty. "Nyní" se plní prorocká slova, nastává doba, ve které smějí Boha znát všichni, velcí i malí (Jr 31,34). "Nyní" lze "vidět" Boha, protože dochází k odpuštění hříchů.

Tento verš odkrývá, jak málo učedníci pochopili právě toto rozhodující poselství. Filip mu řekl: "Pane, ukaž nám Otce, a víc nepotřebujeme!" Filip nepochopil, že Boha nelze ukázat jako nějaký viditelný předmět, ale že Otce "nalezne" ten, kdo k němu "jde" a kdo v něm žije. A přece je v jeho slovech vidět zralost, která je možná jen ve styku s Pánem¹⁶⁵. Filip viděl na Pánu Ježíši, že máme-li Otce, víc nepotřebujeme. Pán víc nepotřeboval, protože měl Otce. A u Filipa a jeho spoluúčedníků by tomu mělo být stejně. Tomu pevně věřil i v této hodině, kdy se jeho srdce tolik chvělo. Současně však z jeho odpovědi zaznívá neporozumění. Bylo by to nádherné mít život skrytosti v Bohu tak, jako měl Pán. To by si však museli být jisti Otcem jako on. Ale o to právě šlo: kde je vlastně Otec? Kéž by jim teď při loučení zřetelně a v plné jistotě ukázal Otce! Pak by bylo všechno dobré. Víc by nepotřebovali. To, co zaznělo z úst Filipa, je poslední otázka, nejvyšší touha celého lidstva. Dalo by se všechno snést, všechno překonat, kdyby jen mohli vidět "Otce".

165 Filip, který se jako Izraelita snad dlouho domníval, že znát Boha je úplně samozřejmé a že je tedy třeba řešit zcela jiné problémy než "základní otázku Boha", pochopil, že tato jednoduchá otázka Boha a sice Boha jako Otce je tou nejdůležitější. Viděl-li člověk Otce, už "víc nepotřebuje". Pán Ježíš to potvrzuje. Ale brzy ukáže Filipovi, že "teologie" (učení o Bohu) zahrnuje také "christologii" (učení o Kristu), ba dokonce i "pneumatologii" (učení o Duchu svatém). Neboť Boha "zná" a "vidí" jen ten, kdo opravdu "zná" Pána Ježíše.

- 9 Pán Ježíš odpověděl tak, že odhalil Filipovo nepochopení. Jako by byl Filip s ním po celá ta léta zbytečně. Ježíš mu odpověděl: "Tak dlouho jsem s vámi, Filipe, a ty mě neznáš? Kdo vidí mne, vidí Otce. Jak tedy můžeš říkat: Ukaž nám Otce?" Otce nelze "ukázat" někde v přírodě nebo v dějinách. O Bohu nelze zhotovit nějaký "důkaz" a zajistit si jej pro naše zabezpečení. Ale to, oč prosí Filip a po čem touží mnozí lidé, je již darováno. Neviditelného, věčného Boha je možno vidět. Je bezprostředně přítomen. Je zbytečné, ba přímo pochybné prosit: Ukaž nám Otce!¹⁶⁶ Kde můžeme Boha najít? Nuže, právě tam, kde můžeme najít chléb života, živou vodu, vzkříšení i život. Pán Ježíš to nyní neřekl slovy "Já jsem", ale jeho odpověď obsahem odpovídá onomu výroku "Já jsem": Kdo vidí mne, vidí Otce.

Vidět Boha bylo nejvyšší touhou již v době starozákonní (viz 2M 33,16). Vidění Boha slibovala mystická náboženství, a to i v městech Malé Asie, pro jejíž sbory psal Jan toto evangelium především. Ale tato náboženství lhala a člověka ke skutečnému Bohu nepřivedla. A přece církev může vědět, že při pohledu na Pána Ježíše "vidí Boha". Proto je tato nejvyšší lidská touha uspokojena¹⁶⁷ jedině tímto způsobem. Slova Pána Ježíše nám však zároveň ukazují, co na něm máme vidět. Nemáme se na něho dívat jako na velkou a zajímavou osobnost, nejde o význačného syna svého národa, o nedosažitelný vzor víry a lásky. Tím vším by nám Pán nepomohl. Zázrak křesťanství spočívá v tom, že v člověku Ježíši vidíme samotného Boha. Právě proto pochybovačný Tomáš vyjádřil po velikonocích prostou a přece tak úžasnou víru křesťanů, když klekl před Pánem a zvolal: "Můj Pán a můj Bůh" (20,28).

- 166 Je to důležité i pro nás, že můžeme lidem říci: Boha lze "vidět". Touha po jistotě a skutečnosti je uspokojena. Můžeme "vidět" "jasné světlo", neboť "Bůh...osvítí naše srdce, aby nám dal poznat světlo své slávy ve tváři Kristově" (2K 4,6). Musíme ovšem lidi vybízet k tomu, aby svůj pohled odvrátili ode všech svých představ a názorů na Boha, a aby jej upřeli na Pána Ježíše a v jeho tváři uviděli Boží slávu.
- 167 Tersteegen to vyjádřil ve své písni "Můj Ježíš mé jest žití".

Pán Ježíš pokračoval: Nevěříš, že já jsem v Otci a Otec je ve mně? V tom je stručně, a proto také v největší hloubce řečeno to, čím Pán skutečně "je", čím převyšuje všechny jednotlivé dary a projevy pomoci. Pán Ježíš není "Božím Synem" jen obrazně, protože byl člověkem, žijícím ve zvlášť výrazném souladu s Boží vůlí. Je "Synem" proto, že jeho celá bytost je v Otci a že Otec je přítomen v něm zcela reálně. Jedině proto mohl Pán Ježíš doopravdy žít¹⁶⁸ v naprostém souladu s Boží vůlí. A proto jen on sám zjevuje Boží vůli. To, co bylo řečeno na počátku evangelia v 1,18, se teď úplně objasnilo. Pán Ježíš zvěstuje Boha nejen jako ten, kdo jej jedinečně zná, ale navíc je ve svém lidství zároveň Boží bytost mezi námi¹⁶⁹.

Je zajímavé, že Pán Ježíš položil Filipovi otázku týkající se jeho víry. Před chvílí přece řekl, že kdo vidí jej, "vidí" Otce. To znamená, že v něm skutečně je možno Boha "vidět". Není toto tvrzení v nějakém rozporu se skutečným "bytím" Otce v Pánu Ježíši? Nejsme znovu odkázáni na pouhé přijetí tohoto odvážného tvrzení, jemuž musíme "věřit", aniž bychom mohli "vidět"? Ano, vždyť na konci evangelia je uvedeno, že blahoslavení jsou ti, "kteří neviděli, a přece uvěřili."

Již vícekrát jsme mluvili o tom, že podobné "rozpory" v evangeliu slouží k tomu, aby umožnily poznat skutečnost z různých stran a v její velikosti. Filip nejen mohl, ale měl v Pánu Ježíši "vidět" Otce. Ve slovech Pána Ježíše je

168 Často opakovaná tvrzení, že Ježíš žil jako mimořádně šlechetný člověk v jednotě vůle s Bohem plně popírají to, čím je člověk po svém pádu. I vůle toho nejlepšího člověka je v podstatě v rozporu s vůlí Boží. Kdyby byl Pán Ježíš jen člověkem, pak by byl hříšníkem jako my.

169 Proto měla církev v prvních stoletích pravdu, když v tvrdých sporech na velkých koncilech v Niceji (325), v Konstantinopoli (383) a v Chalcedonu r. 451 obhájovala "bytostnou rovnost" Syna s Otcem (Ježíš, Syn, je "homoousios to patri". Má tutéž - a ne pouze podobnou - podstatu jako Otec). Církev to musí i dnes zvěstovat s vědomím, že tajemství, o kterém Pán hovořil, lze teologicky formulovat jen obtížně a široce.

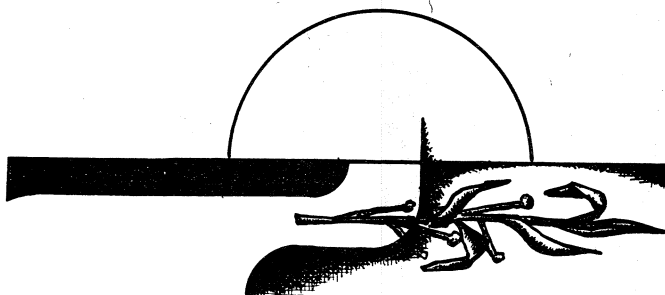
výčitka: "Tak dlouho jsem s vámi, Filipe, a ty mě neznáš?" Zároveň je však jasné, že Pán Ježíš nemohl mít na mysli takové poznání, které by nás usvědčilo i proti naší vůli. Také nejde o to, abychom "ho viděli tak, jaký je", což je vyhrazeno budoucímu dokonání (1J 3,2; 1K13,12). Vidět v Pánu Ježíši Otce je dar, který je vyhrazen víře. Proto se Pán Filipa ptá na jeho víru: "Nevěříš...?" Přitom i slova "vidět Otce" zůstávají v platnosti. Jeho víra není pouhé přijetí představ a učení nějaké autority. Kdo se vírou dívá na Pána Ježíše, je ve svém nitru přesvědčen o skutečnosti toho, že Pán Ježíš přebývá v Otci a Otec je přítomen v Pánu Ježíši. S plným přesvědčením může vyznat spolu s apoštolů: "Viděli jsme jeho slávu..."

Pán Ježíš se nepokusil své kratičké svědectví blíže vysvětlit nebo zdůvodnit. To, co svým učedníkům pověděl, je tajemství. Ale ono se pro učedníky stane životně důležitým a v praktickém životě názorným. Pán se znovu odvolává na svá slova. Jsou výrazem jeho vlastního myšlení? Pak by neměla vyšší hodnotu než slova jiných velkých mužů, kteří si vytvořili vlastní názory na Boha. Ale u Pána Ježíše je tomu jinak. Slova, která vám mluvím, nemluvím sám od sebe; Otec, který ve mně přebývá, činí své skutky. Otec v něm přebývá. Bůh nesvěřuje Pánu Ježíši jen jednotlivá poselství. Pán Ježíš není jen prorok, který může tu a tam svědčit o tom, co Bůh říká. V Synu přebývá Otec. Proto jsou slova Pána Ježíše účinným Božím slovem¹⁷⁰. Ve slovech Pána Ježíše činí své skutky Otec a tak dokazuje, že je v něm. Již mnohokrát jsme četli tato mocná slova, jimiž se uskutečnily Boží činy. Ve slovech "Lazare, pojd' ven!" vykonal Otec svůj skutek vzkříšení z mrtvých.

- 11 Proto Pán Ježíš zaměřuje pohled učedníků na "skutky", na všechno to, co spolu prožili v různých událostech, kdy se jasně projevilo ono "já v Otci" a "Otec ve mně". Na první pohled se záměna pojmů "slova" a "skutky" zdá být

170 Znovu se zde používá výraz "rhema".

nesrozumitelná a neoprávněná. Ale ve skutečnosti se zde hovořilo o "sloves" i "skutcích" hluboce a úplně jasně ¹⁷¹. Dílo stvoření se přece uskutečnilo "slovem", a slova Pána Ježíše jsou mocným Božím skutkem v něm a skrze něj. Proto Pán Ježíš mohl ještě jednou prosit své učedníky: Věřte mi, že já jsem v Otci a Otec ve mně; ne-li, věřte aspoň pro ty skutky!

171 Pán Ježíš se přitom pohyboval zcela v linii Písem, kterou je možno vidět již ve Starém zákoně. Boha můžeme poznat podle určitých dějinných jednání ("skutků"). Než započaly rány, bylo faraonovi řečeno: "Podle toho poznáš, že já jsem Hospodin..." (2M 7,17). Nebo: "I poznáte, že já jsem Hospodin, až vás přivedu na izraelskou půdu" (Ez 20,42).

ZASLÍBENÍ PÁNĚ O SKUTCÍCH UČEDNÍKŮ

Jan 14,12-26

- v. 12: J 5,20; Mt 17,20; 28,19; Mk 16,19n; Sk 2,41
 v. 13-
 -14: J 15,7; 16,23-24; Mt 7,7; Mk 11,24
 v. 15: J 15,10; 1J 5,3
 v. 16: J 14,26; 15,26; 16,7; L 24,29; 1J 2,1
 v. 17: J 16,13; Mt 10,20; R 8,26
 v. 18: Mt 28,20
 v. 19: J 7,33; 16,16; 20,20
 v. 20: J 17,21-23
 v. 21: J 16,27; 2K 3,18; 1J 2,5; 5,3
 v. 22: Sk 10,41
 v. 23: J 14,21; Mt 18,20; 2K 6,16; Ef 3,17-19
 v. 26: J 2,22; 14,16; 16,13; Mt 10,19n; 1K 2,13; 1J 2,27

12 Tyto kapitoly evangelia obsahují loučení Pána Ježíše s učedníky a jejich přípravu pro jejich službu. Jaká bude tato služba? Bude to matný odraz velkých činů, které vykonal a na něž právě upozornil své učedníky? Tak si to často ve své "pokoře" představujeme, ale to je falešná pokora. Pán to viděl úplně jinak. Amen, amen, pravím vám: Kdo věří ve mne, i on bude činit skutky, které já činím, a ještě větší. To byl ovšem úžasný příslib, který vyžadoval zvláštní zdůraznění zdvojeným amen - vskutku. Učedníci s otřesenými a malomyslnými srdci se smějí spolehnout¹⁷² na to, že jejich služba bude nad veškerá očekávání úspěšná. Oni tomu tenkrát těžko věřili. My však smíme být svědky naplnění tohoto příslibu Páně. To vzniká již při pohledu na jeho podivuhodnou pomoc. Apoštolé činili podle Sk 5,16; 9,36-43;

172 "Amen, amen", zde znamená "vpravdě", "můžete se na to spolehnout". Pavel pro řecký svět hebrejské "amen, amen" přeložil takto: "Věrohodné je to slovo a zaslouží si plného souhlasu (1Tm 1,15; 3,1; 4,9).

Sk 19,11n; Jk 5,14 tytéž skutky jako jejich Pán, a konali je v ještě větším rozsahu než on. Vlastní "skutek" Pána Ježíše byl jeho příchod na svět jako jeho zachránce. Avšak jak malý viditelný úspěch mělo toto působení Pána Ježíše na světě. Uvědomujeme si to v plné míře právě teď, při jeho loučení. Úplně jinak tomu bylo o letnicích! Tehdy Petr mohl vykonat skutek, který se třemi tisíci zachráněných překonal co do rozsahu vše, co Pán Ježíš učinil během svého pozemského života. A pak učedníci překročili hranice vlasti, které Pán při svém působení přísně zachovával, a nesli poselství o záchraně "Řekům", tedy do širokého světa národů. Lidé povolání ze smrti do života, Boží nepřátelé proměnění v jeho milované děti - tak vypadalo toto dílo učedníků v době, kdy Jan psal evangelium a zaznamenal tato slova svého Pána. Tak viděl sbory na konci 1. století. A o kolik "větší" než časově a prostorově úzce vymezené působení Pána Ježíše je všechno to, co dodnes prožívají mnozí věřící lidé ve službě svého Spasitele.

Jak si to vysvětlíme? Jsou snad učedníci větší než Pán Ježíš? To je vyloučeno! V tom nemůže jít o nedorozumění. On sám říká: "Budete konat větší skutky než já za svého pozemského pobytu, neboť já jdu k Otci." Větší skutky učedníků nejsou ovocem jejich vlastní síly, ale dokonalého skutku jejich Pána, jeho "vyvýšení" ve dvojím smyslu, jak jsme o tom uvažovali. Proto hned na počátku Pán vyslovil podmínku pro konání těchto skutků: Kdo je chce konat, musí věřit ve mne. Jelikož on teprve musí vytvořit předpoklady pro "větší skutky" svých učedníků, dochází k onomu zvláštnímu stavu, že dílo učedníků v době milosti překoná vše, co Pán Ježíš mohl vykonat za svého pozemského života. Pozemské dílo Pána Ježíše se událo před křížem a na kříži skončilo. Dílo učedníků začíná od "vyvýšení" Páně.

"Větší skutky" učedníků jsou ve skutečnosti skutky Pána Ježíše, stejně jako jeho slova a skutky jsou ve skutečnosti životem a dílem Otce. Mohutný proud zjevení a působení od Otce k Synu pokračuje dále od Syna k věřícím učedníkům. Tak o tom Pán Ježíš mluvil již v 6,37, a později

13

14

o to výslovně prosil Otce v 17,20-21. Dílo Syna probíhalo v prosbě k Otci a při jeho vyslyšení (11,4ln). Obdobně je i dílo učedníků založeno na jejich modlitbě. "Úspěch je ve vyslyšení modliteb. Proto se zaslíbení úspěchu stane zaslíbením vyslyšení modliteb a to neomezeným vyslyšením všech modliteb" (Büchsel).

A začkoli budete prosit ve jménu mém, učiním to, aby byl Otec oslaven v Synu¹⁷³. Pán Ježíš při svém loučení s učedníky shrnul ve stručných větách to, co čteme o výzvěch k modlitbě a o příslibech vyslyšení v synoptických evangeliích (Mt 7,7-11; L 11,5-13). Ještě jednou to zdůraznil: Budete-li mne o něco prosit ve jménu mém, já to učiním. O sobě mluví jako o tom, komu jsou modlitby určeny a který je také sám vyslychá. Tím je církvi výslovně vyhrazeno právo modlit se k Pánu Ježíši¹⁷⁴. Proto o učednících mohlo být později napsáno jako o těch, "kteří vyzývají jméno našeho Pána Ježíše Krista, ať jsou shromáždění kdekoliv" (1K 1,2). Důležité je i to, že Pán Ježíš mluvil zde o modlitbě jako o prosbě. Modlitba jako prosbá odpovídá poměru mezi Stvořitelem a stvořením, mezi Pánem a učedníkem. Na naší straně je veškerá potřeba, protože sami to, co potřebujeme, nenalzáme. Na Boží straně je veškeré bohatství a plná ochota darovat z tohoto bohatství to, co potřebujeme¹⁷⁵.

Přitom však Pán Ježíš zdůraznil podmínku modlitby. Vaše prosby, řekl učedníkům, musí být ve jménu mém. Tím se samozřejmě nemíní používání jeho jména jako nějaké zaklínací formulky. Avšak již Daniel (Dn 9,18) věděl, že naše

173 V církvi Pána Ježíše byli ve všech dobách pozhnaní svědkové naplněním tohoto zaslíbení. Neexistuje biografie opravdu činného učedníka Páně, v níž by nebyla zpráva o jeho modlitebném životě a o jeho modlitebných zkušenostech. Nejlépe však bude, začneme-li sami důvěřovat zaslíbení Páně a staneme-li se modlitebníky.

174 Je však nutno poznamenat, že v důležitých rukopisech slůvko "mne" ve 14. verši chybí.

175 Ani zde u Jana, ani v odkazech na modlitbu u synoptiků Pán Ježíš nenaznačil, že by pravou modlitbou měly být pouze díky nebo pouze vyzývání. Máme plné právo i na prosby.

modlitby se nemohou opírat o naši spravedlnost, ale že je třeba spolehnout se na nesmírné Boží milosrdenství. A tento dar Božího slitování nám byl dán v osobě Pána Ježíše. Prosit ve jménu Pána Ježíše tedy znamená uvědomit si, že pouze toto Boží slitování v Pánu Ježíši nás zmocňuje k modlitbám. Hříšníci mohou obstát před Bohem jen když jsou oděni "cizí spravedlností v Kristu". Proto se také mohou odvolat na všechny pokyny a zaslíbení svého Pána. Činí-li tak opravdově, podrobují své modlitby současně zkoušce, zda to jsou opravdu prosby ve jménu Pána Ježíše. A ještě více. Pán Ježíš řekl, že sám vykoná to, zač se budou modlit. Ujišťuje dvakrát: já to učiním. Žádný modlitebník nemůže očekávat, že by Pán Ježíš vykonal něco, co odporuje jeho charakteru. Může si však v plné důvěře vyprosít všechno, co poznává jako přiměřené působení Pána Ježíše. V tomto směru je rostoucí známost Pána Ježíše školou modlitby. Tento pohled na Pána Ježíše při modlitbě nijak nesnižuje Otcovu čest, naopak, zvyšuje ji. Neboť Pán Ježíš, Syn, může a také činí všechno, aby byl Otec oslaven v Synu. I tehdy, když vyslychá modlitby svých učedníků, trvá na základním pravidle, které předložil vůdcům svého národa již při prvním velkém sporu o tom, že je Božím Synem: "Syn nemůže sám od sebe činit nic než to, co vidí činit Otce. Co činí Otec, stejně činí i jeho Syn" (5,19)¹⁷⁶.

Předpokladem vyslyšení modliteb je však správný směr 15
našeho života a služby. Milujete-li mne, budete zachovávat má přikázání. Tím Pán Ježíš nedal své učedníky znovu "pod zákon". "Zákon Kristův" (Ga 6,2) je něco úplně jiného než "zákon ze Sinaje". Proto Pavel mohl být osvobozen od zákona a přitom být současně v "zákoně Kristově" (1K 9,21). Pán Ježíš je "Pánem" učedníků, který jim v přikázání, neboli v "nařízení", zjevuje svou vůli. Tato přikázání je třeba zachovávat, dodržovat, naplnit. Slouží však milovanému Pánu,

¹⁷⁶ Pavel v 1K 12,4-6 napsal, že za každým vyslyšením modliteb stojí vždy trojjediný Bůh. Duch svatý dává dary k službě, službu nám svěruje Syn, ale Otec a Bůh se zjevuje tím, že "působí všechno ve všech".

kteřý je vysvobodil vlastní smrtí ze záhuby a daroval jim věčný život. Zachovávat přikázání z vděčné lásky je jejich nejnítěrnější touhou. Všimněme si toho, že Pán Ježíš zde nepoužil rozkazovací způsob, ale řekl to oznamovacím způsobem: budete zachovávat má přikázání. Milujete-li mne, budete tak činit. Pán Ježíš bude se svými učedníky hovořit ještě jednou na toto téma v 15,9-12. Z toho, co již bylo řečeno, si však můžeme uvědomit, že přikázání Pána Ježíše znamenají jedno "nové přikázání" vzájemné lásky, které se naplňuje na podkladě lásky Pána Ježíše k učedníkům v jejich lásce k němu (13,34).

- 16 Následující zaslíbení ukazuje, že učedníci ve své službě Pánu už nejsou pod zákonem, ale že obdrží nového Přímluvce. A já¹⁷⁷ požádám Otce a on vám dá jiného Přímluvce, aby byl s vámi na věky. Z této věty, ale i z další řeči Pána Ježíše známe a líbí se nám označení Ducha svatého jako "Utěšitele", (podle Lutherova překladu i Kralické Bible). Duch svatý má zcela jistě i tuto úlohu. Ale v životě křesťana, a hlavně ve službě učedníka, nejde v první řadě o útechu. Učedníci potřebují pro své okolí přímluvce, někoho, kdo by se jich ujal, kdo je bude zastupovat, vést a chránit. Až dosud byl tímto přímluvcem sám Pán Ježíš. Jako člověk mohl tuto úlohu mezi nimi konat pouze dočasně. Jiný Přímluvce, kterého Otec na prosbu Synovu¹⁷⁸ pošle, zůstane s učedníky na věky¹⁷⁹. On nebude Přímluvcem učedníků u Boha!

177 V tomto krátkém oddíle je vícekrát zdůrazněno "já" a "vám".

178 Jednota církve v minulosti ztroskotala (v souvislosti s odcizením mezi západní a východní církví vlivem hlubokých národnostních, politických a kulturních rozdílů) také na otázce, zda Duch svatý vychází jen od Otce, nebo "také od Syna" (lat. "filioque"). Roku 1054 došlo k definitivní roztržce. Kolik škody způsobilo jednostranné zdůrazňování jednotlivých biblických míst. Biblická skutečnost je dynamická, živá a všestranná. Otec "dává" Ducha, ale na prosby Syna. Pán přijímá Ducha zaslíbeného Otcem, ale sesílá jej na učedníky (Sk 2,33).

179 Toho "na věky" lze chápat doslovně: až do nového eónu. Teď jsme obdrželi jen závdavek Ducha - R 8,23, v novém světě nás Duch naplní a ztvární skrz naskrz (R 8,11; 1K 15,44).

Tam nepotřebujeme "jiného přímluvce", protože tím jediným a dostačujícím přímluvcem je sám Pán Ježíš, Boží beránek, který nesl náš hřích. Tak to říká sám Jan v 1J 2,1-2 a Pavel v Ř 8,34; Žd 4,14-16.

Přímluvce, kterého Pán Ježíš zaslibuje svým učedníkům, je Duch pravdy. Učedník a posel Páně ve svém boji ve "světě" nepotřebuje nic víc. Nebude uchráněn od cesty utrpení či dokonce smrti. Duch svatý mu nemusí propůjčovat¹⁸⁰ zvláštní dar výřečnosti a umění diskutovat. Každý posel Pána Ježíše však musí umět říci s Pavlem: "Činíme pravdu zjevnou a tak se před tváří Boží doporučujeme svědomí všech lidí" (2K 4,2). Takové zjevení pravdy, které mocně zasahuje lidské svědomí, není v naší moci. Tak účinně obsáhnout pravdu dovedl pouze Duch svatý, protože je "Duchem pravdy". Přitom jde o princip pravdy, který přirozený člověk vůbec nemůže znát. A z této pravdy Duch usvědčuje svět (16, 8n)¹⁸¹.

To ovšem neznamená, že když Duch svatý je Duchem pravdy, může působit mechanicky a měnit svět proti jeho vůli. Pokud je svět světem, Ducha nemůže přijmout, poněvadž ho nevidí ani nezná. Vidí snad působení Ducha v lidech, ale považuje to pouze za "duševní pochody", které odmítá jako bláznovství nebo blouznění. Tak se před Duchem svatým uzavírá a nemůže jej "přijmout". A přece Duch stále znovu a znovu přemáhá posměvače a ty, kdo jej odmítají, takže jej nakonec poznávají a přijímají¹⁸². V okamžiku, kdy k tomu

180 Přece však Duch učedníkům dá to, co budou potřebovat v hodině nebezpečí. Nemusí si dělat starosti, jak a co mají mluvit. "Nejste to vy, kdo mluvíte, ale mluví ve vás Duch vašeho Otce" (Mt 10,19-20).

181 Dělá to zvláštním způsobem pomocí daru "proroctví", který je nejdůležitějším ze všech darů. Viz 1K 14, zejména verše 24. a 25.

182 Pro nás zůstává tajemstvím zvláštní vzájemný vztah mezi Duchem a svobodou člověka. Jak je možné, že jeden odpůrce je přemožen, zatímco jiný zůstává pevně na svém stanovisku? I v Novém zákoně je vyjádřena odpovědnost člověka; avšak naprosto stejně se obrácení a záchrana člověka nepřisuzuje jeho vlastní dobré vůli, nýbrž jeho poslušnosti ke zvěsti evangelia.

dojde, přestávají být tito lidé "světem". Přecházejí ze "světa" do "církve", stávají se učedníky, o nichž platí: "Vy jej znáte, neboť s vámi zůstává a ve vás bude." Události v Duchu svatém pochopíme pouze tak, když si uvědomíme, že Duha může poznat jen ten, kdo jej přijímá a v němž zůstává, jen ten, kdo jej vidí a poznává, jej může přijmout a také přijímá. To z logického hlediska nedává smysl, avšak živá skutečnost se dá zobrazit pouze tímto rozporným způsobem.

- 18 Pán Ježíš znovu mluvil o tajemství. Nejdříve hovořil o Přímluvci - Duchu, který - podle našeho chápání zaslíbení - měl být "náhradníkem" Pána. Proto dále vysvětlil, že to tak nebylo míněno. Jak by učedníky mohl utěšovat "náhradník", když jím ve všech svých prohlášeních začínajících slovy "já jsem" řekl, že všechno, po čem touží, je vlastně on sám ve své osobě. Oni potřebují jej, samotného Pána. Tak jím to zaslíbil: Nezanechám vás osiřelé, přijdu k vám. Po všem, co se dosud stalo, bychom očekávali toto zaslíbení: Nezanechám vás osiřelé, neboť k vám přijde Duch. Ale tak ne, budou mít znovu jej samotného. Není pak jiný Přímluvce zbytečný? Ne, protože Pán už nepřichází zpět k učedníkům jako člověk mezi lidmi, nýbrž v Duchu svatém. Přichází v úplně novém druhu existence, o níž později napsal Pavel: "Pán je Duch" (2K 3,17). Duch Boží se nedá oddělit od Otce, ani od Syna. Jen tak je možná ona vnitřní živá totožnost, o níž se píše ve 20. verši:

- 20 V onen den poznáte, že já jsem ve svém Otci, vy ve mně a já ve vás. Ještě uslyšíme, že poměr učedníků k Pánu Ježíši odpovídá přesně vztahu Pána Ježíše k Otci a že je to vlastně důsledek a pokračování tohoto božského vztahu. Tak, jako pro učedníky je nepochopitelné tvrzení, že "Otec je ve mně a já v Otci" (10,38), což představuje Otce a Syna jako jedinou živou "osobu", bude stejně nepochopitelná a přece neustále prožívaná skutečnost v jejich vztahu ke svému Pánu: vy ve mně a já ve vás. Mezi učedníky a Pánem nedochází ke sloučení, Pán Ježíš zůstává i nadále jejich Pánem a oni zůstávají jednotlivými, jemu podřízenými osobami, posluš-

nými a důvěřujícími, a přece jsou "v Kristu" a Kristus je "v nich"¹⁸³.

Kdy k tomu dojde? Kdy nastane onen den? Pán Ježíš to 19 nezatajuje: Ještě malou chvíli, a svět mě už neužrjí, vy však mě uzříte, poněvadž já jsem živ a také vy budete živi. Zde se nejedná o paruzii, 3. verš se už neopakuje. Při paruzii Pána Ježíše budou vidět všichni, nejen učedníci¹⁸⁴. Teď se však ale rozlišuje mezi "světem" a "učedníky". Ještě malou chvíli, a svět mě už neužrjí. Za čtyřiaadvacet hodin zmizí Pán Ježíš pro svět v hrobě a až do paruzie mu bude odňat. Ale pro učedníky se již za tři dny stane novou skutečností. Vy však mě uzříte, poněvadž já jsem živ. To byly velikonoce, neděle, kdy viděli učedníci Pána Ježíše jako toho, kdo opravdu "žije" (kap. 20. a 21.). Ale nikde v Novém zákoně není o vzkříšení psáno tak, že by se stalo jen kvůli Pánu Ježíši, aby jej obohatilo. Totéž "kvůli nám", které platilo pro události na kříži, platí pro jeho vzkříšení. Přináší život nejen jemu samému, ale i nám. Pavel se snažil ukázat Korinťanům (1K 15,12-28) tento celkový význam vzkříšení Páně. Tak se naplňuje slib Páně: Také vy budete živi. Velikonoce začíná pro učedníky ten život, který Pán neustále sliboval jako "život eónický"¹⁸⁵ všem věřícím (3,15-16 a pak na mnoha dalších místech v tomto evangeliu). Tento "věčný život" se u učedníků a v církvi Pána Ježíše všech dob plně projeví až ve vylití Ducha. Velikonoce a letnice patří neoddělitelně k sobě, jak to vidíme

183 I tuto skutečnost potvrzuje svým způsobem apoštol Pavel. Je mu známý výraz "já ve vás" z vlastní zkušenosti: "Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus" (Ga 2,20). Není to však mystické splynutí, neboť Pavel takto žije - jak svědčí - "ve víře v Syna Božího, který si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne." Slova Pánova "vy ve mně" můžeme v Pavlových dopisech často číst jako známý výraz "v Kristu".

184 Pozn. př.: Protože podle lfe 4,17 bude církev při paruzii vtržena k Pánovi, svět ho neužrjí. Autor zřejmě má na mysli příchod Pánův v slávě na zemi, tedy druhou etapu jeho druhého příchodu.

185 Viz poznámku k vysvětlení "eónu" u 11,27.

právě ve svědectví Janova evangelia. Ony dohromady tvoří onen den, v němž učedníci získají pravý život a naplní se při nich zaslíbení "vy ve mně a já ve vás". Je nám tedy jasné, že seslání "jiného Přímluvce" a příchod Páně k učedníkům nejsou protiklady, ale že patří nerozlučně k sobě¹⁸⁶.

- 21 To, co Pán sliboval, bylo tak úžasné, že to lidský rozum nemůže pochopit. Proto chtěl zabránit možným nesprávným výkladům. Měli snad učedníci očekávat nějaký "mystický zážitek"? Budou se snad svým jednáním a ve svém životním stylu podobat "mystikům" ostatních náboženství? V žádném případě! Pán Ježíš charakterizoval lásku, spojující učedníky s ním ne jako nějaké citové zážitky, ale jako poslušnost jeho příkázání. Kdo přijal má příkázání a zachovává je, ten mě miluje. Znovu se setkáváme se slovem kdo, které znamená dobrovolné rozhodnutí a vyjadřuje otevřený přístup pro každého, viz 7,37-38; 8,12; 11,25n; 12,25n. Tím se zorný úhel - na rozdíl od 20. verše - opět zužuje na jednotlivce. Zaslíbení 20. verše se vztahuje výlučně na jednotlivé učedníky, kteří splňují podmínku poslušné lásky¹⁸⁷. Toho jednotlivce bude milovat můj Otec (t. zn. zcela osobně); i já ho budu milovat a dám se mu poznat. Jak velice záleželo Pánu Ježíši na bratrské lásce jeho učedníků. Jejich vzájemná láska bude výmluvným svědectvím světu (13, 35). Avšak plný život může věřící jednatel očekávat v lásce Otcově a v lásce svého Pána. Takovému učedníku se Pán chce dát poznat. Znamená to snad pro takového učedníka zaslíbení nových "zjevení", která by přesáhla to, co je obsaženo v evangeliu? Použité slovo¹⁸⁸ znamená, že to tak Pán Ježíš nemyslel. Jeho pravý význam vyjadřuje, že sám

186 K těmto událostem neoddělitelně patří i Velký pátek. Proto Pán Ježíš právě to, co zde svým učedníkům zaslíbil k naplnění o velikonočních a letničních, přislíbil v 6,56 tomu, kdo jí jeho tělo a pije jeho krev, tedy kdo jej přijímá v jeho utrpení a smrti. V těchto pravdách nelze nic od sebe oddělovat, či dokonce stavět proti sobě.

187 Viz k tomu 15,9-11 a výklad tohoto místa.

188 Slova ve Sk 24,1; 25,2.15 a Žd 9,24 znamenají "objevit se před někým"; ve Sk 23,15 a Žd 11,14 znamenají "zjevení".

vstoupí do života učedníka a to tak zřetelně, že ten jej bude stále více a hlouběji poznávat. Pociťování lásky Pána Ježíše, přijímání daru jeho stále nové přítomnosti a otevření svého srdce patří k "normálnímu křesťanskému životu". To všechno je však podmíněno tím, že učedník Pána Ježíše "přijal a zachovává jeho přikázání".

Při učednících se projevila chyba, které se často dopouštíme i my při slyšení slova. To, co je nám předkládáno nepřijímáme, ale zaměstnáváme se vlastními myšlenkami, a proto slovo přijímáme "kriticky". Juda, kterého známe z L 6, 16 a ze Sk 1,13 jako apoštola mimo toho Iškariotského¹⁸⁹, řekl to, s čím se ztotožňovali i druzí. Nemiloval Bůh svět tak velice, že dal svého Syna? Není Pán Ježíš podle svého vlastního svědectví "Zachráncem světa"? Což o tom před chvílí nemluvil? Jak chce po svém "vyvýšení" "všecky táhnout k sobě"? Jak bude splněn tento veliký cíl jeho slov? Juda si to dokázal vysvětlit jen tak, že se muselo něco stát, co Pána nutilo omezit se jen na úzký kruh svých učedníků. Co se to ale stalo? Řekl mu Juda, ne ten Iškariotský: "Pane, jak to, že se chceš dát poznat nám, ale ne světu?"

Odpověď Pána Ježíše jako by se vůbec netýkala této otázky. Ježíš mu odpověděl: "Kdo mě miluje, bude zachovávat mé slovo, a můj Otec ho bude milovat; přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek." S "odpovědí" podobného druhu jsme se už setkali v 12,34-36. To nebyla vhodná doba, aby se Pán podrobně zabýval položenou otázkou. Přednost měly důležitější otázky. Tak tomu bylo v obou případech. Pán Ježíš bude s nimi ještě hodně mluveno jejich poslání ve světě. Toto poslání "svědků" mohou splnit pouze tehdy, budou-li sami v pořádku, bude-li jejich vlastní život naplněn Pánem Ježíšem. Poslouchej proto, Judu, co Pán říká o vlastním životě učedníka. Zaměř svůj pohled na důležitý princip, který tobě a ostatním učedníkům Pán ukazuje. Jen tak se staneš "svědkem" nového života, který máš přinášet lidem

189 Pozn.př.:Podle řeckého originálu toto jméno může znít i Jidáš.

žijícím ve smrti. Pán Ježíš opakoval svůj příslib a položil naň velký důraz. Učedník se stává "příbytkem" živého Boha! Tím se to, co bylo zaslíbeno ve verších 8 - 10, naplňuje. Viděli jsme, že Bůh není "objekt", "předmět", který by bylo možno ukázat. Skutečnost Otce může poznat jen ten, kdo "přichází k Otci". "Poznání" a "vidění" závisí na podstatě. Tato nová existence je plně darována tam, kde už nepřichází člověk k Bohu, ale kde Bůh přichází k člověku a učiní si u něho příbytek. Tato výsada nepatří jen určitému vyvolenému okruhu lidí. Kdo mě miluje - to otevírá tuto úžasnou možnost každému stát se¹⁹⁰ příbytkem pro Boha¹⁹¹. Musí však být splněn tento zásadní nezbytný předpoklad. Tento "každý" musí milovat Pána Ježíše. Přitom jde o skutečnou lásku, která je zapálena zachraňující láskou Pána Ježíše k nám a která naplňuje naše srdce. Je to tak důležité, že vzkříšený Pán se ptá Petra jedině na tuto lásku dříve, než jej opět pověří službou (J 21,15-17). Láska není nikdy studená a bezcitná, ale také se nedokazuje pouhými pocity. Pravá láska se jasně projevuje v zachovávaní slov Páně. Kdo miluje Syna a zachovává jeho slova, je v lásce Otcově. A tato láska touží po blízkosti a po spojení s tím, koho miluje, proto vede k požehnanému výsledku: "Přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek."

- 24 Učedníci už slyšeli v souvislosti s Duchem svatým (v.17), že "svět", pokud zůstává světem, nemůže tohoto Duha přijmout. Lidé, kteří chtějí zůstat ve "světě", nemohou Pána Ježíše milovat, proto ani nezachovávají jeho slova a tím odmítají i Boha, který vlastně promlouvá slovy Pána Ježíše. Kdo mě nemiluje, nezachovává má slova. A slovo,

190 Celý Nový zákon nás uvádí do skutečnosti tohoto Božího "příbytku" v církvi, ba v jednotlivých věřících, jako například 1K 3,16; 14,25; 2K 6,16 a jiná místa.

191 V Novém zákoně není nějaké "učení o Trojici". Ale celý probíraný oddíl pojednává o Bohu jako o trojjediném. "My", tzn. Otec a Syn, přijdeme k učedníkovi, a tento příchod nelze oddělit od příchodu a přebývání Duha svatého, o němž už Pán Ježíš mluvil a ještě bude mluvit.

keré slyšíte, není moje, ale mého Otce, který mě poslal. I tato slova neodkrývají tajemství, proč někdo Pána Ježíše miluje a jiný jej nemiluje. Tuto otázku Pán nevysvětlil. Taková je skutečnost, a s tím učedníci musí počítat.

Pán Ježíš hovořil "slova loučení". Neodeznějí rychle? 25
Toto vám pravím, dokud jsem s vámi. Zachovají učedníci 26
 všechno, co je pro jejich život a službu tak důležité? Kdy-
 by se Pán Ježíš musel spoléhat na samotné učedníky, bylo
 by to špatné. Vždyť neustále pozoroval, jak málo mu jeho
 učedníci rozumějí a jak lehce "zapomínají" (Mk 8,14-21).
 Ale on viděl ještě jinou nádhernou skutečnost: Ale Přímluv-
ce, Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás
naučí všemu a připomene vám všechno, co jsem vám řekl. Duch
 Boží nezapomíná na nic. Stává se zástupcem zapomětlivých
 učedníků, všecko jim připomene a naučí je všemu. Učení a
připomenutí jsou zde vzájemně pevně spojeny. Vyučování
 učedníků probíhá právě připomínáním. Proto také všecko,
 čemu Duch učedníky naučí, není nic nového, než to, co sly-
 šeli od něj a čemu je učil. Duch svatý je v úplné jednotě
 s Otcem i se Synem. Mluví proto jenom to, co sám "slyší" od
 Otce a od Syna (16,13), a má jen jeden cíl, oslavit Pána Je-
 žíše (16,14). Proto také všecko, čemu Duch učedníky učí a
 co jim připomíná, je jen tím, "co Pán sám řekl".

Pro nás má tato výpověď Pána Ježíše o službě Ducha sva-
 tého u učedníků zásadní význam. Slova apoštolů čteme špat-
 ně, jestliže je považujeme pouze za vlastní vzpomínky lidí
 sestavených podle jejich vlastního úsudku. V jejich slovech
 se setkáváme s připomínáním a učením Ducha svatého. I naše
 četba Bible musí být charakterizována touto jistotou.

Totéž platí i při pohledu na Janovo evangelium. Ptáme-
 -li se kriticky, zda se zestárlý učedník vůbec mohl tak
 přesně pamatovat na slova svého Pána, pak Jan sám v tomto
 verši odpovídá: Nemusíte spoléhat na mou paměť, smíte dů-
 věřovat¹⁹² připomenutí Ducha svatého. Duch svatý dal Janovi

192 Připomeňme si, jak zvláštní je naše paměť. Právě ve stá-
 ři a při umírání se nám mohou v duši vybavovat obrazy
 z nejranějšího mládí tak jasně, jako bychom je přímo
 viděli.

v jeho vysokém věku znovu slyšet slova Pána Ježíše tak, jako by je právě před ním řekl on sám.

Duch svatý učedníky také všemu naučí. Umožní jim chápat to, čemu dříve vůbec nerozuměli. Ukáže jim věci a jejich souvislosti, které sami neviděli. Bude otevírat hlubiny a odkrývat božské pravdy, které by jinak na naši mysl nevstoupily. V 2,22 a 12,16 jsme již o takovém připomenutí a výuce Ducha četli. Podobně i my smíme být při čtení Božího slova "učedníky Ducha svatého" a účastnit se jeho výuky. V 16,13-14 si to ještě jednou připomeneme.

SLOVA LOUČENÍ PŘI ODCHODU Z VEČĚŘADLA

Jan 14,27-31

- v. 27: J 14,1; 16,33; Ř 5,1; Fp 4,7
 v. 28: J 14,3-18
 v. 29: J 13,19; 16,4; Mt 24,25
 v. 30: J 12,31; 16,11; L 4,13; Ef 2,2
 v. 31: J 10,18; Mt 26,46

27 První "slova loučení" znamenají skutečně rozloučení. Poslední večeře Pána Ježíše s učedníky skončila. Vstaňte, pojďte odtud! V Izraeli bylo zvykem při loučení pozdravit se přáním pokoje. Již při loučení Mojžíše s jeho tohánem Jetrem v 2M 4,18 zaznělo ono "jdi v pokoji." Pán Ježíš neměl pro své učedníky jen bezmocné přání - jako máme my lidé - mohl jim dát pokoj opravdu. Pokoj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám.

Bylo to tak opravdu? Ano, vždyť to nebylo jen zbožné přání, když Pán je mohl povzbudit slovy: Ať se vaše srdce nechvěje a neděsí! Záleží na tom, co pod pojmem pokoj chápeme. I svět ví, co je pokoj, a touží po něm. Je to stav

vnějšího klidu, život bez ohrožování a strachu. Určitě je i takový pokoj potřebný a velmi ceněný. Ale Pán Ježíš zdůraznil: Ne jako dává svět, já vám dávám. Na myslí měl úplně jiný pokoj. Věděl, že je a jeho učedníky čeká všechno jiné jen ne pokojná doba. Učedníkům nemohl slíbit takový pokoj, jaký si svět přeje a jaký se také snaží dát. Proto výslovně mluvil o svém pokoji. A tím je plný pokoj uprostřed nejhoršího útisku ze všech stran a ve tmě utrpení, jak to ukazují velikonoční události. Z úst Pána Ježíše nevyšlo jediné nepokojné, hořké či zoufalé slovo po celou dobu od jeho zatčení až do posledního výkřiku na kříži. Ba i výkřik o opuštění Bohem zněl bez hořkosti: "Bože můj, Bože můj." Jidáše oslovil "Příteli!" Ani Kaifáš a Pilát se u Pána Ježíše nesetkali s vyhrožováním nebo vzpourou. A vojáci a posměvači pod křížem slyšeli jen prosbu, aby jim Bůh odpustil. Pán Ježíš v této chvíli rozloučení řekl právem: svůj pokoj... Je to pokoj s Bohem a s lidmi. Ale tento pokoj nemá jen sám pro sebe jako zvláštnost, která by byla charakteristická pouze pro něho. Zanechává jej učedníkům jako své dědictví. A dějiny církve až po dnešní dobu odhalují, že tato pozůstalost Pána Ježíše skutečně působí. Tak se názorně ukazuje rozdíl mezi tím, co dává svět, a tím, co dává Pán Ježíš. Jistěže, nejprve musely být ještě velikonoce a letnice, aby tento pokoj Pán mohl skutečně dát učedníkům jako dědictví¹⁹³.

Učedníci Pána Ježíše se nemusí chvět a děsit, jeho cesta přes všechno, co je před nimi, neústí do bezcílné temnoty. Slyšeli jste, že jsem vám řekl: "Odházím - a přijdu k vám." To rozloučení, kvůli kterému nyní trpí, není navždy. Slyšeli jasné zaslíbení svého Pána: přijdu k vám. Proto již v této pohnuté chvíli mohou jeho pokoj částečně prožívat. Dokonce by se mohli při loučení s Pánem Ježíšem

193 Opět v mnoha životopisech, především ve zprávách o smrti mučedníků, můžeme nalézt bohatý a dojmavý materiál o skutečnosti tohoto "pokoje". "V drásající vřavě vyznačuje jasnost víry" - napsal básník Spitta při pohledu na smrt Štěpána.

radovat, kdyby měli tu lásku k němu, o které již vícekrát hovořil. Milujeme-li doopravdy, nejsme plně zaujati vlastními zážitky, ale jsme dotčeni vším, co prožívá ten, koho máme rádi. Cesta Pána Ježíše vedla k jasnému a pozoruhodnému cíli - šel k Otci. To je tak nádherný cíl, že by mu ho jeho učedníci měli s radostí dopřát. Jestliže mě milujete, měli byste se radovat, že jdu k Otci; neboť Otec je větší než já. Samozřejmě, jestliže jej doopravdy nemilují, budou myslet jen na svou ztrátu a ne na jeho zisk. A pokud ještě neznají Otce, tak si ani nemohou představit, jaká je to nevýslovná a vznešená radost (1Pt 1,8) smět být u Otce¹⁹⁴. Ale Pán Ježíš, Syn, znal velikost svého Otce. S láskou a vděčností řekl: Otec je větší než já. Tato jeho slova nemusí být pro nás překvapením, chápeme-li vztah Syna k Otci. Syn byl vždycky s vnitřní radostí závislý, prosící, přijímající a poslouchající. Takový byl jeho vztah k Otci, který hovořil, tvořil, dával a nabízel¹⁹⁵. Tato slova nejsou v rozporu s výrokem v 10,30: "Já a Otec jedno jsme". Pán Ježíš nikdy neřekl: Já a Otec jsme si rovni. Nikdy nemluvil o "rovnosti" s Bohem, ale o své naprosté jednotě s ním. Tato jednota však spočívá právě v tom, že Syn ze všech svých sil a s nasazením svého života ctí Otce jako "většího". Posledním a největším činem Syna na konci celého díla vykoupení bude podle svědectví v LK 15,28 jeho úplné podřízení Otci: "Až mu bude podřízeno všechno, pak i sám Syn se podřídí tomu, kdo mu všechno podřídil."

- 29 Pán Ježíš věděl, že jeho učedníci se v dané chvíli nemohou s ním radovat. To, co bylo před nimi, se pro ně stane těžkou zkouškou, která přivede Petra až k zapření a ostatní přiměje k tomu, že se rozprchnou. Pán Ježíš mohl usilovat jen o to, aby jejich víra nezhylnula. Proto je připravoval, předpověděl jim, co je čeká. Podobně jako při

194 Proto je také častokrát na smrtelných ložích věřících lidí tak málo svaté radosti (Viz také pozn. č.237).

195 I naše "učení o Trojici" musí tuto skutečnost respektovat, když zdůrazňuje bytostnou rovnost mezi Otcem a Synem.

předpovědi zrady Jidáše v 13,19 i nyní: Řekl jsem vám to nyní předem, abyste potom, až se to stane, uvěřili. I v hluboké temnotě událostí se mohou spolehnout na to, že se nestane nic, co by jim Pán předem neodkryl a neřekl. To jim pomůže věřit. Tak, jako ve 13,19, i v tomto případě víra má mít určitý obsah. Vyplývá to ze souvislosti textu. Za všech okolností učedníci mohli být s radostí jisti, že pro Pána Ježíše je to cesta k Otci. A přesto zklamali, jak je to zřejmé z popisu událostí mezi Velkým pátkem a nedělním rámem vzkříšení.

Všechno bylo bezprostředně připraveno. Již s vámi nebudu mnoho mluvit, neboť přichází vládce tohoto světa. Proti mně nic nezmůže. Přejde Jidáš, bude tu celá řada nepřátel včetně běsnícího davu a římských legionářů. Ale Pán Ježíš viděl jako skutečně jednajícího jen vládce tohoto světa¹⁹⁶, ukrytého za lidmi. Příchod Pána Ježíše na svět byl zaměřen proti tomuto vládci, který usiloval o vnější i vnitřní likvidaci Pána Ježíše. Vnější se mu mohla podařit, ale vnitřní nikoliv. Pán Ježíš směl říci: Nade mnou nemá žádnou moc. Nad námi satan "má moc", má něco, co patří jemu, co mu odpovídá, a pro co si na nás může činit nároky. Proto jsme všichni ztraceni, nenecháme-li se zachránit Pánem Ježíšem. Pouze on je vnitřně nenapadnutelný. V něm není nic, čeho by se satan mohl chopit, nic, co by mu zavdalo i tu nejmenší příčinu k obžalobě¹⁹⁷. Proto také jenom on je schopen nás vysvobodit¹⁹⁸ z moci temnoti.

Vládce tohoto světa se však přesto při svém příchodu zaměřuje na niternou porážku Pána Ježíše. Proto nepřítel přichází nejen ve vnějších nositelích moci, ale vede na Pána Ježíše i vnitřní útok. Tento útok se jmenuje "Getsemane". Jan nám o něm nevypráví, ale slovy Pána Ježíše o tom,

196 Takový je biblický obraz světa, který se v křesťanství téměř vytratil i přes jasné svědectví Písem v 1K 2,8; 2K 2,11; 4,3-4; Ef 6,12 - viz také výklad k 8,44 a poznámky k 10,13-14.

197 "Bezhráňnost Pána Ježíše" nemohli potvrdit lidé. Ale velký žalobce jí musí uznat, vyznat a tak i přiznat, že Pán Ježíš je pro něj nedotknutelný.

198 "Znáš silnějšího, zlý satane? Přišel Pán Ježíš, mocný vysvoboditel" - viz také Ko 1,13; 1J 3,8.

že satan přichází, svědčí, že vi¹⁹⁹ i o Getsemane a o závažnosti boje, který se tam odehrál.

Jestliže vládce tohoto světa proti Pánu Ježíši nic nezmůže, proč pak na něj musí vylévat svou plnou zuřivost? Proč se mu Pán sám vydává, proč posílá pryč Jidáše, a tak vylučuje poslední možnost záchrany? Synův pohled byl znovu zaměřen jedině na Otce. Ale svět má poznat, že milují Otce a jednám, jak mi přikázal. Tuto zkoušku poměru k Bohu žalobce vyžadoval již v případě Jobově. Je lehké být zbožným v době pohody. Když však Bůh bere, místo aby dával, když nakonec všechno zaniká v trápení nemocného a znetvořeného těla, co potom s pobožností (Jb 1,9-11; 2,4-5)? Pak existuje opravdová modlitba: "Koho bych měl na nebesích? A na zemi v nikom kromě tebe nemám zalíbení. Ač mé tělo i mé srdce ohřadne, Bůh bude navěky skála mého srdce a můj podíl" (Ž 73,25n). I Ježíše, svého Syna, podrobil této poslední zkoušce. Jeho láska v této zkoušce ukázala "světu" i všem skeptickým lidem, a to úplně jasně, nepochybně, že miloval Boha kvůli němu samému, i když jeho příkaz znamenal²⁰⁰ zhrcucení, porážku, hanbu, trápení a smrt. On naplnil "velké přikázání" Boží lásky (Mt 22,37). V jednání Pána Ježíše svět poznává, že Bůh si dělá nároky na takovou bezpodmínečnou lásku. Tato láska Synova byla současně plnou poslušností a naplněním Božího příkazu. Pán Ježíš projevil svou lásku k Otci tím, že jednal, jak mu přikázal. Láska a poslušnost patří nerozlučně k sobě. Tak můžeme znovu chápat, proč Pán považuje za projev lásky k němu zachovávání jeho přikázání (14,15; 15,10). Poslušnost se učí v utrpení (Žd 5,7n) a dokazuje se ve smrti (Fp 2,8). To všechno patří k životu Božích synů.

Tak Pán Ježíš zdůraznil své svědectví o synovské lás-

199 Viz také výklad k 12,27-28.

200 Tímto činem byla úplně překonána prastará otázka "proč?" ono prastaré rčení "jak to může Bůh dopustit?", a to v úplné důvěrné poslušnosti. Kdo se stal vlastnictvím Pána Ježíše, je v něm rovněž oprostěn od těchto otázek.

ce. Zvedl se od stolu, opustil místnost skýtající ochranu a se svými učedníky vyšel ven do noci. Vstaňte, pojďte odtud²⁰¹!

PODOBENSTVÍ O VINNÉM KMENU

Jan 15,1-8

- v. 1: Ž 80,9-12.15-18; Jr 2,21
- v. 2: Mt 15,13; Fp 1,9-11
- v. 3: J 6,63; 13,10; Ef 5,26; 1Pt 1,23
- v. 4: J 6,56
- v. 5: 1K 12,12.27; 2K 3,5; Fp 2,13; 4,13
- v. 6: Mt 3,10
- v. 7: J 5,38; 14,13; Mt 7,7; Mk 11,24
- v. 8: Mt 5,16; Fp 1,11

Pán Ježíš odešel od večere. Cestou do zahrady na Olivetské hoře, na druhé straně Cedronu, však nešli mlčky. Pánu záleželo na tom, aby s učedníky ještě důrazněji hovořil o jejich službě, pak o jejich vlastním vnitřním bohatství a o jejich vzájemných vztazích. To byla příležitost k navázání hovoru na Judovu otázku ve 14,22. Nepřišel Pán Ježíš na tento svět jako jeho Zachránce? Nemí zásadním požadavkem na "apoštoly" jejich služba ve světě? Pán Ježíš to všechno vysvětlil na obrazu vinného kmene²⁰². Z tohoto

201 Větná stavba veršů 30. a 31. se dá chápat různě. Řecký text u Nestleho považuje výraz "Vstaňte, pojďte odtud..." jako samostatnou větu. Pak věta patří před "ale svět má poznat..." k v. 29. a 30. Tím by byla obzvláště podtržena myšlenka, že kníže tohoto světa neměl moc uvrhnout Pána Ježíše do utrpení, ale že se Syn jemu a jeho temným plánům vydal dobrovolně, aby dokázal světu svou lásku k Otci.

202 Zde se opět jedná o slova "já jsem". Pán Ježíš se neporovnává s vinným kmenem, on sám tímto vinným kmenem je. Nejde tedy o podobenství ani o alegorii. Slova Pána Ježíše "já jsem" jsou obraznou řečí nejvlastnějšího způsobu. (O různých formách obrazného přirovnání - viz heslo "Podobenství" v Biblickém slovníku).

obrazu je jasné nerozlučné spojení služby s vlastním životním postavením učedníků. Réva může nést ovoce jen tehdy, je-li organicky spjata s kmenem. Existuje proto, aby nesla ovoce. Nebere mízu z kmene jen k vlastnímu životu a rozvoji, ale proto, aby přinesla ovoce.

- 1 Já jsem pravý vinný kmen a můj Otec je vinař. Bůh již dříve pěstoval "vinný kmen" - Ž 80,9-16; Iz 5,1-7; Oz 9,10; 10,1. Ale citované starozákonné zprávy hovoří zároveň o tom, že tento vinný kmen - "Izrael" - vinaře nesmírně zklamal. Nebyl tím, čím měl být. V dlouhé historii velké Boží trpělivosti se dokázalo, že lidé se nestali tím, čím je Bůh chtěl mít, přestože byli Bohem vyvoleni a tím i předmětem jeho lásky a péče na zemi. Stalo se to úplně jasným právě za života Pána Ježíše a v jeho zápasu o Izrael. Musíme si znovu přečíst 8,37-47 a 12,36-43. Proto Bůh začal něco úplně nového. Pána Ježíše, svého vlastního Syna, zasadil do světa jako pravý vinný kmen. Tím založil nové společenství, které se může stát tím, čím měl být, ale nestal se²⁰³ Izrael: vinným kmenem, nesoucím hojné ovoce a tak oslavujícím Boha (v. 8)²⁰⁴. V obrazu, který zde Pán Ježíš načrtl o sobě samém, nesmíme přehlédnout, že Bůh je na počátku i na konci jako vinař. Otec pěstuje vinný kmen, čistí révy, proto také v tomto kmenu má být oslaven, a to v jeho plodech. Verše 1. a 8. tímto pohledem na Boha vlastně celý obraz ohraničují.

Co je ovocem, kterým má vinný kmen oslavit Boha? Jistě si smíme obraz ovoce vysvětlovat tak, jak jej podává Nový zákon, hovoří-li o "ovoci Ducha" (Ga 5,22), o "ovoci světla" (Ef 5,9) a o "ovoci rtů" (Žd 13,15). Musíme se však na to dívat i z jiné strany. Každé "ovoce" totiž znamená rozšíření života stejného druhu, jaký je v rostlině. Ovocem

- 203 Přitom nesmíme zapomenout, že Bůh ještě i s Izraelem dosáhne svého cíle. Izrael tedy není nahrazen církví. Viz Ř 11,26n.
- 204 To je v souladu s tím, že vinným kmenem není jen Pán Ježíš, ale i církev. Je přece "tělem" Kristovým a tím patří k celému Kristu, tak jako révy tvoří vinný kmen. Viz k tomu 1K 12,12.

vinného kmene je nový život, odpovídající vinnému kmeni. Noví lidé, kteří byli získáni službou učedníků a naplnění božským životem, jsou ovocem²⁰⁵ v plném slova smyslu. Učedníci jsou povoláni do služby, aby přinášeli právě toto ovoce.

"Pravost" vinného kmene se projeví v jeho ovoci. Proto 2
jej vinař pěstuje. Vinný kmen nenese plody přímo na kmeni, ale jen na jednotlivých révách. Tím je uvedena první velmi důležitá pravda o révách.

Každou mou ratolest, která nenese ovoce, odřezává. Ve vztahu k církvi Bůh není nic méně svatý a spravedlivý než vůči Izraeli. Ovšem, je-li teď vinným kmenem Pán Ježíš, už nemůže nastat situace, o níž Bůh podával svědectví prostřednictvím Izaiáše. Vinný kmen nemůže selhat a zahynout v soudech. "Brány pekelné" tuto církev nepřemohou (Mt 16, 18). Ale jednotlivé ratolesti, tedy každý učedník a každá místní církev, mohou projít soudem smrti, při němž je ratolest "odřeznuta". Při tom je důležité, že nedostatek ovoce není pouhou skutečností, za kterou ratolest nenese vinu. Zde není použit řecký zápor "on", který pouze konstatuje skutečnost, ale "ne", ve kterém je vyjádřena záporná vůle. V této větě proto musíme slyšet podbarvení: každá ratolest, "která nechce nést ovoce". Proč by měla být na vinném kmenu, proč by měla odebírat všechno, co proudí z vinného kmene, nenese-li ovoce a chce-li si žít jen pro sebe?

A každou, která nese ovoce, čistí, aby nesla hojnější ovoce. Ratolest nemusí vždy přinášet hned to nejlepší ovoce. Nést ovoce neznamená zátěž a tvrdý požadavek, ale je to naplnění života a blaženost²⁰⁶. A tak každá pravá ratolest se bude snažit přinést více ovoce. To je i přání vinaře. Ale plodnost je zaručena jen tehdy, je-li odstraněno všechno, co zeslabuje životní sílu ratolestí. Proto se musí pro-

205 Viz k tomu v. 16 a jeho výklad.

206 Apoštol Pavel po celý svůj život nepovažoval svou "službu" za tvrdou "zátěž" k obdržení milosrdenství, ale za nejvyšší důkaz milosti: 2K 4,1; 1Tm 1,12-14.

čišřovat. Ratolesti se však nečiřtí samy. Dokonce to vřbec nedovedou. Nemáme ani správnřý názor na to, co zdrřuje naři sluřbu a sniřuje její výsledky. Naše sobectví, naše já, nás větřinou svou lstivostí lehce oklame. Překářky plodné sluřby vidíme tam, kde právě mřže být pořehnaná práce; a své zamilované hřichy považujeme za nevinné, i kdyř právě ony ve skutečnosti vedou k nebezpečné neplodnosti. Vinař se neúprosně dívá na věci tak, jaké jsou ve skutečnosti, a proto ratolesti očiřřuje. Nechce je poranit, ale pomoci jim k nesení hojnějšiho ovoce. I v tom je "Otcem".

- 3 Právé k tomu Pán Jeřiř připořil: "Vy jste jiř čisti pro slovo, které jsem k vám mluvil". Potvrdil to, co jiř řekl učedníkřm při mytí nohou ve 13,10. V této větě však zřetelně chápeme, že tato čistota není zalořena na nějakém obřadu svátosti, ale že ji zpřusobilo slovo, které mluvil k učedníkřm²⁰⁷. Tím se potvrzuje, že ani 3,5 nelze chápat jako svátost. Ve svědeckých evangelia je všechno živé a osobní, ne formální, obřadné, věcné a neživotné. Učedníci jsou čisti pro slovo, protože jsou "učedníky" - slovo "vy" je v textu zdřrazněno. Ale stejně jako "vykoupení", kteří jsou celkově čisti, si neustále potřebují "mýt nohy", tak ani 3.verř neruři platnost předcházejícího verře. Jsou jiř čisti, a přesto se musí stále očiřřovat, aby nesli hojnějši ovoce. Ale i o tomto čiřřění platí, že k němu dochází pro slovo. Vinařský nřř vidíme povětřinou jednostranně v "utrpení". Ale člověk ve zkouřce ví, že samotné utrpení jeřtě v řždném připadě neočiřřuje. I v době utrpení musí přistoupit slovo, aby trpící nezahořkl a nezatvrdil se, ale aby byl očiřřen a aby se hlouběji otevřel²⁰⁸ pro Boha. A v dobách probuzení a pokání má zásadní, rozhodující a očiřřu-

-
- 207 Není řečeno, že se zde jedná výslovně o zaslíbené slovo o odpuřření hřichř. Nikde v evangeliu nečteme, že by Pán Jeřiř své učedníky nějak odbyl. Slovo má stále očiřřující moc. Jde jen o to, aby učedníci v jeho slově zřstali.
- 208 Velký zřstup v bílých řatech ve Zj 7,14 sice přišel z velkého souřření, očiřřen však není souřřením, ale krví Pána Jeřiře.

jící sílu slovo, i když přitom nemusíme snášet nějaké zvláštní utrpení.

Pro nesení ovoce je však rozhodující něco jiného. Zůstaňte ve mně, a já ve vás. Jako ratolest nemůže nést ovoce sama od sebe, nezůstane-li při kmeni, tak ani vy, nezůstanete-li ve mně. To je podstatné v životě učedníků a v jejich službě. Ratolest sice nese ovoce, ale ne sama ze sebe. Dokonce ani toho není schopna. Ovoce může nést pouze tehdy, zůstává-li při kmeni, je-li jeho součástí a z něho odebírá mizu. Konstatování Pána Ježíše je pro jeho učedníky nesmírně potěšující. Neočekává se od nich, aby přinášeli nějaké ovoce sami o sobě. Současně je však v něm i vážné napomenutí: "Zůstaňte ve mně!" Jak rychle na to zapomínáme, a pak se trápíme svou neplodností, kterou se marně snažíme překonat stále větším úsilím. Potřebujeme si hluboko vštípit, že ratolest nemůže nést ovoce sama od sebe. Obraz z přírody je slovy tohoto verše viditelně porušen. Obyčejná ratolest přece "zůstává" na vinném kmeni úplně samozřejmě, pokud z něj není násilně ulomena. Ale učedník nezůstává v Pánu Ježíši bez vlastní vůle. Jeho "zůstávání" je záležitostí také jeho vlastní svobody a odpovědnosti.

Pán Ježíš to ještě jednou podtrhl a v kladném smyslu nastínil život opravdového učedníka: Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese hojné ovoce. To je normální průběh, který probíhá všude tam, kde jsou opravdoví učedníci. Naopak, existují-li podle druhého verše ratolesti, které nepřinášejí ovoce, přes tože jsou ještě na vinném kmeni, - tedy mají obecnství v církvi, slyší slovo a přijímají milost Pána Ježíše -, pak je to degenerace s charakterem viny.

"Zůstávání" ratolestí na kmeni znamená organickou životní spjatost s Pánem Ježíšem. Ratolest není na vinném kmeni jen příležitostně, jen někdy, nebere z kmene mizu jen ve vyhrazených hodinách. Ratolest je ke kmeni přirostlá, má s ním spojení čtyřicet hodin denně, ve dne i v noci. V tomto vnějším smyslu v něm zůstává. Tak ani v životě učedníka nemohou být pouze minuty či hodiny "rozjímaní",

v nichž by hledal spojení s Pánem Ježíšem. Učedník musí být s ním srostlý²⁰⁹ neustále a úplně. To je význam slova zůstává, o němž Pán Ježíš hovořil již v 8,31 a které nyní ještě s větším důrazem připomněl svým učedníkům.

Neboť beze mne nemůžete činit nic. Řecké slovo, překládané ponejvíce jako "beze", původně znamenalo "odděleně od". I v těchto slovech Pána Ježíše má tento původní a plný význam. Životy a jednání jednotlivých učedníků i celých sborů mohou zdánlivě dokazovat, že i bez tohoto životního spojení lze činit hodně a vykonat úctyhodná díla. Nemají však hodnotu, protože to není "ovoce" k oslavě Otce. Není to ovoce, které "zůstává" (v.16). Lidé nejsou zachraňování a naplňování Božím životem pro věčnost.

- 6 Tato falešná vlastní sláva a samostatnost není potrestána jen neplodností - soud nad ní je mnohem vážnější. Kdo nezůstane ve mně, bude vyvržen ven jako ratolest a uschne; pak ji seberou, hodí do ohně a spálí. V této větě je pozoruhodný minulý čas (v originále - pozn.př.) sloves vyvrhnout a uschnout, t.j. "byl vyvržen" a "uschl". Svědčí s vážností o nevyhnutelnosti tohoto soudu. Vyvržení a uschnutí není jen možnost, ale dochází k nim tak jistě, že je o tom třeba mluvit jako o něčem, co se již stalo. To si musí uvědomit každý, kdo nezůstává v Pánu Ježíši. Učedník oddělený od Pána Ježíše nutně usychá. A suché ratolesti přijdou na oheň a shoří. Pán Ježíš hovořil s učedníky tak vážně proto, že jim "prokázal lásku až do konce" (13,1). Pravá láska nemůže oslábnout nebo se stát neúčinnou, protože jí na životě milovaného záleží a touží po tom, aby nesl ovoce.

- 7 "Zůstávať" v Pánu Ježíši znamená s ním hovořit. Pavel to vyjádřil slovy: "Bez přestání se modlete" (1Te 5,17). Proto i zde Pán Ježíš znovu hovořil o modlitbě. Tím dal

209 Pán Ježíš tedy není jako benzinová pumpa pro auta, která si po natankování jezdí úplně nezávisle. I biblické kurzy bývají nesprávně chápány, pokud si v nich chce někdo jen "natankovat". Při použití podobných obrazů se prozrazuje, že ještě nebyl pochopen pravý vztah k Pánu.

jasně najevo, jak mu záleží na modlitbě jeho učedníků²¹⁰. Modlitba ve jménu Pána Ježíše, o které učedníci slyšeli již ve 14,13, je možná jen tehdy, zůstanou-li v něm. To je také jediná podmínka, aby modlitby učedníků byly vyslyšeny bez omezení! Zůstanete-li ve mně a zůstanou-li má slova ve vás, prostě, oč chcete, a stane se vám. Zůstat v Pánu Ježíši není nějaká mystická jednota mezi mně a námi beze slova. Naopak, sám Pán řekl - zůstanou-li má slova ve vás. Přitom to opět nejsou pouhá "logoi", teoretické slovní projevy, které mohou osvobodit pouze naši mysl, ale "rhemata"²¹¹, působící slova, která určují postoje celého našeho života a dělají z nás činitele jeho příkázání. Jestliže slova Pána Ježíše naplňují a formují naše myšlení, mluvení i jednání, pak se opravdu modlíme "ve jménu Ježíše", a vztahuje se na nás zaslíbení o neomezeném vyslyšení. Pán Ježíš nevedl své učedníky do "modlitební školy". Je-li splněna základní podmínka, pak už není třeba dalších zásad a praktik. Potom prostě²¹², oč chcete, a stane se vám.

Cílem všech těchto pokynů, které Syn dával, bylo oslavení Otce. Otec vidí růst kmen a ratolesti nesoucí ovoce. Čeho se dosáhlo? Obdivu vinného kmene? Uznání ratolestem? Ne. Tím bude oslaven můj Otec. To Syna činí šťastným. A to je také vlastní smysl a skutečné a plné uspokojení v existenci a činnosti vinného kmene a jeho ratolestí. Pak není život služby marný, platí-li, že bude oslaven Bůh. Když poneseíte hojné ovoce a budete mými učedníky²¹³, Bůh bude v jeho slávě viditelný. Bůh pěstuje Ježíšův vinný kmen a čistí ratolesti. Bohaté ovoce přináší čest vinaři.

Povšimněme si přitom formulace slov Pána Ježíše: a budete mými učedníky. Copak jimi snad nebyli? A nevyučoval

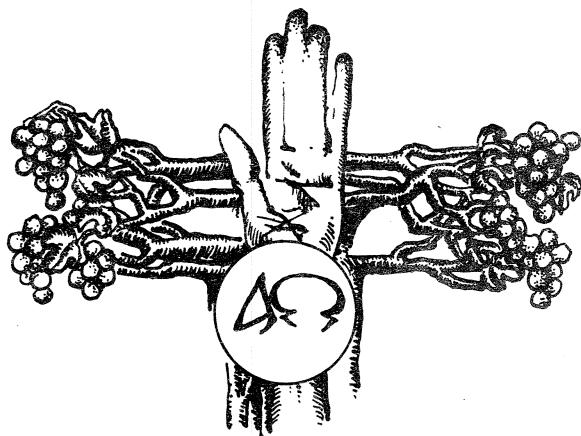
210 Viz výklad k 14,13n.

211 Viz poznámku č. 170.

212 Skupina rukopisů Koiné a také Kodex Sinaiticus mají poněkud jinou formulaci: "pak budete prosit, oč chcete."

213 Tak to Pán Ježíš pověděl už v Mt 5,16, a také se to neustále opakuje v dějinách církve. Tam, kde nastává opravdové probuzení, Bůh je uprostřed nás vyvýšený.

je Pán Ježíš při svém loučení jen proto, že byli jeho učedníci? Jistě. Ale těmto učedníkům je umožněno takové bytí a výuka, která nikdy neskončí²¹⁴. Jak je vzácné vědět, že ani my, pokud bychom měli i tak dlouhý život služby jaký směl prožít Jan, nikdy nedojdeme ke konci, za nějž bychom již dál nemohli jít. Jeho učedníky²¹⁵, budeme stále více, s větší láskou, více naplňování hlubokou vděčností.

214 Opět je to Pavel, kdo to potvrzuje svým způsobem ve Fp 3,12-14.

215 Pro úplnou představu poznamenává Büchsel: "V tomto obrazu podstaty a úkolu učednictví neměla pozdější církev se svými nositeli úřadů, ať už to byl kolegiální nebo monarchistický episkopát, vůbec žádné místo. Všichni učedníci mají stejné a bezprostřední obecnství s Pánem Ježíšem. To je důkaz toho, že Janovo evangelium bylo napsáno mnohem dříve, než listy Ignatia a ještě před 1. listem Klementovým."

OBCENSTVÍ PÁNĚ S UČEDNÍKY

Jan 15,9-17

- v. 10: J 8,29; 14,15; 1J 5,3
 v. 11: J 16,24; 17,3; 1J 1,4
 v. 12: J 13,34; Mk 12,31; 1J 3,11; 4,10.19
 v. 13: J 10,11n; Ř 5,6-8; 1J 3,16
 v. 14: J 8,31; Mt 12,50
 v. 15: L 12,4; Sk 20,27; Jk 2,23
 v. 16: J 6,70; 13,18; 16,23

Obráz vinného kmene ukázal bezpodmínečnou závislost 9
 veškeré činnosti a plodnosti učedníků na jejich duchovním 10
 stavu. A tento duchovní stav se v textu ještě jednou před
 námi rozvíjí. Je založen na nádherném a nepochopitelném
 daru. Jako si Otec zamíloval mne, tak jsem si já zamíloval
vás. Je úplně jasné, že Otec miloval svého poslušného Syna.
 Byl to Syn, ve kterém mohl mít Otec zalíbení (Mt 3,17).
 Nelze však pochopit to, že Syn teď stejně hluboce a oprav-
 dově miluje nás, kteří jsme lidmi různých vlastností, jen
 ne poslušné děti. Můžeme si to jen uvědomovat jako skuteč-
 nost, která nás neustále přemáhá a mění. I v tomto verši má
 pojem "kathos - jako"²¹⁶ své opodstatnění. Boží láska ke
 ztracenému světu vydala pro nás Syna (3,16). A tato Boží
 láska je zdrojem Synovy lásky k nám. Otec miluje Syna,
 protože vykonal své poslání a svou smrtí za "bezbožné,
 hříšné a nepřátele" prokázal "svou lásku" (Ř 5,5-10; J 10,
 17). Pán Ježíš nás ale nemiluje "mimo" Boha - Jeho láska
 k nám vychází od Boha a k Bohu směřuje. Miluje nás podle
 míry a v síle té lásky, kterou Otec miloval jej. Zůstaňte
v mé lásce - napomínal Pán Ježíš. Vysvětlil nám, že "zůstat
 v něm" (což bylo zdůrazněno ve verších 4-7) znamená "zůs-

216 Viz k tomu výklad 13,15.34.

tat v jeho lásce". To nám přináší štěstí, blaženost. Je třeba připomínat, abychom zůstávali ve světle tak velké lásky? Nedržíme se snad takové lásky "všemi deseti" sami?

Smyšlíme-li takto, klameme sami sebe. Od přirozenosti nám není nic tak cizí jako opravdová láska. Taková láska, jaká byla zjevena v Pánu Ježíši, přináší absolutní odpor ke všemu temnému, hříšnému a zlému. Ty, které miluje, chce očistit a trvale se protíví jejich tělesnosti, a to právě proto, že je opravdově miluje. Zůstat v takové opravdové lásce vyžaduje, abychom se neustále zapírali a byli oddáni tomu, který nás miluje. A tím je náš Pán, který je nám nadřazen. Potom se naše oddanost projeví tím, že zachováme jeho přikázání. Kvůli našemu sobeckému nechápání toho, co je to "láska" a co to znamená "milovat", Pán Ježíš dává jako nevyhnutelnou podmínku, abychom zůstali v jeho lásce: Zachováte-li má přikázání, zůstanete v mé lásce.

Nepřivádí nás to zpět do stavu "pod zákonem"? Vždyť zachovávání přikázání Ježíše může opět působit staré bolesti, to jest neuskutečněná dobrá předsevzetí, pokrytectví, falešnou hrdost a nakonec zoufalství? Při odpovědi na tuto otázku si musíme připomenout to, co jsme si vyjasnili při výkladu 14,15.31. Opět Pán Ježíš chtěl svým učedníkům pomoci pohledem na svůj vlastní život: jako já zachovávám přikázání svého Otce a zůstávám v jeho lásce. On sám zůstal v lásce Otcově. Jak to dělal? Nemluvil o blažených pocitech²¹⁷, které vypůsobují toto přebývání v Boží lásce. Zamyslel se nad příběhem svého života: Zachoval jsem přikázání svého Otce. Jeho život byl životem poslušnosti. Ale pro Synovu lásku k milovanému Otcí to nebylo zátěží, břemenem, vždyť již ve 4,34 řekl: "Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě poslal, a dokonal jeho dílo." V tomto zůstávání v lásce k Otcí byl smysl Synova živo-

217 I pro náš život víry je důležité, abychom jistotu nehledali ve svých pocitech. Jinak nás kolísavost našich pocitů bude neustále přivádět do nejistoty.

ta²¹⁸. A tak to pro učedníky nebyl těžký požadavek, aby zachovávali přikázání Pána Ježíše. I pro ně to má být chléb a život. Jak by mohl učedník zůstat v lásce, která se pro něj obětovala až na smrt, kdyby si ponechal vlastní sobeckou vůli a řídil se raději vlastním přáním místo přikázáním Pána Ježíše?

Pokračování textu potvrzuje, že jsme jej pochopili 11 správně. Po slovech o "zachovávání přikázání" Pán Ježíš mluvil o "radosti". Svým učedníkům nechtěl naložit těžké břemeno, pod kterým by úpěli. To jsem vám pověděl, aby moje radost byla ve vás a vaše radost aby byla plná. Právě nyní, na cestě k potupné smrti na kříži, Pán mluvil o své radosti. Jak mohl být naplněn radostí? Syn byl šťasten, protože právě v tom, co ho čekalo, mohl plně prokázat svou lásku k Otci a Otce oslavit (14,31). Avšak i učedníci by měli mít to, co má on. Jsou přece "v něm" a on je "v nich". A tak tato "jeho radost" bude i v učednicích, budou-li žít pro něj, budou-li následovat jeho přikázání, vyřizovat jeho poselství a zůstanou-li tak v životním prostoru jeho lásky. Jejich život, služba, poslušnost a oběť jako učedníků Pána Ježíše neznačí zármutek. V lásce k Pánu Ježíši a v poslušné službě jemu naše radost roste a stává se plnou²¹⁹.

Ale Pán Ježíš ve vysvětlování pokračoval. Předtím ho- 12 voril o "svých přikázáních", aniž by blíže uvedl jejich obsah. Nyní, při opakování svých slov z 13,34 uvedl, co je obsahem jeho požadavku, který nám ukládá: To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval

218 Ani podle Pavlových listů bídný stav pod zákonem nebyl způsoben samotnými přikázáními, ale zajišťování vlastní spravedlnosti před Bohem (Ř 10,3). Jestliže člověk oddělený od Boha a sám na sebe spoléhající chce zachovávat přikázání a tak obstát před Bohem, pak výsledkem jeho snažení je rozmnožení hříchu. Ale u člověka smířeného s Bohem, ospravedlněného ze svobodné milosti, chodícího Duchem, je i podle Pavla naplněna spravedlnost požadovaná zákonem (Ř 8,4).

219 V každém obraze živého křesťana můžeme vidět něco z naplnění tohoto zaslíbení.

vás. Připomeňme si k tomu výklad 13,34. Je pozoruhodné, že Pán Ježíš zprvu hovořil o "příkázáních" v množném čísle, zatímco v tomto verši uvádí pouze jedno velké příkázání. V řeckém textu je to ještě jasnější, protože podle něho nejde o jedno z více příkázání, ale to jediné - mé příkázání - je láska. I tento zdánlivý "rozpor" mezi jednotným a množným číslem je pouze ve způsobu počítání. Opravdu již nejsme pod zákonem jako souhrnem jednotlivých předpisů. Víle našeho Pána je ono jediné, všechno zahrnující "milujte." Tato láska však zase není monotónní, ale projevuje se všestranným jednáním, takže toto jedno příkázání se skutečně rozpadá²²⁰ na mnohá a stále nová příkázání.

- 13 Pán Ježíš charakterizoval podstatu lásky. Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo položí život za své přátele. Láska zapomíná na sebe a obětuje se za druhé. Nejcennější obět je vlastní život. V tomto verši není pro nasazení života použito pojmu "bios" nebo dokonce "zoé", ale "psyché", to jest "duše"²²¹. Tím je charakterizován život jako celek, jako osobní existence. Proto položit život neznamena pouze tělesnou smrt. Každý učedník nemusí a ani nemůže zemřít pro druhé. Avšak dlouhodobé přijetí nejtěžších osobních podmínek a stále nových obtíží může být projevem největší lásky stejně jako náhlá smrt v oběti za jiné.

Jistě nemáme námitku vůči tomu, že láska k nepřítelům (Mt 5,43-48) je ještě větší. V tom případě se však i "nepřítelé" stali "přáteli". Ten, komu dobře činíme, za koho se modlíme, se stává naším přítelem, i když nás přitom může nenávidět a proklínat.

- 14 Tak tomu bylo v oběti Pána Ježíše za nás, na kterou myslel při tomto proslovu. Sami o sobě a ve své přirozené povaze nejsme jeho přítelé. Z tohoto hlediska jsme Boží a tedy i jeho "nepřítelé". Přáteli Pána Ježíše se stáváme pouze skrze jeho lásku, protože si nás vyvolil (v.16.19). Teď ale záleží na tom, zda jimi "jsme" i z naší strany.

220 Tak to chápal i Pavel v Ř 13,9 a v Ga 5,14.

221 Viz výklad k 10,11.

Pán Ježíš uvedl podmínku: Vy jste moji přátelé, činíte-li, co vám přikazují. Nejde jen o využívání přátelství. Toto vzájemné přátelství netvoří rovnocenní partneři, ale ten, kdo je "pánem" v plném slova smyslu, nabízí přátelství svým učedníkům. To je musí vést k vědomí poslušnosti jejich dobrotivého Pána. Obsahem jeho "přikázání" je jejich vzájemná láska. Z toho je zřejmé, že přikázání Pána Ježíše není nějaká jeho vlastní vůle, ale že vyplývá z jeho vlastní podstaty, a proto je zaměřeno na jeho "přátele". Pán jim přikazuje lásku, protože je sám miluje a žije v lásce. Z toho je jasné, že "nelze být současně přáteli Pána Ježíše a vzájemnými nepřáteli" (Schlatter). Učedníci mohou zůstat jako přátelé Pána Ježíše jen tehdy, když plní jeho příkaz ke vzájemné lásce.

V tomto verši čteme o tom, jakou Pán Ježíš ukazuje krá- 15
su svého daru. Je "Pán" v plném slova smyslu a ten, koho povolává, je vlastně podle měřítek tehdejší doby otrok. Pavel před milovanými ve Filipis nazval sebe a Timotea "otroky Ježíše Krista". To byl jejich čestný titul, a to i v očích věřících. Toto musíme mít na zřeteli, chceme-li pochopit plný význam slov Pána Ježíše: Už vás nenazývám služebníky (otroky), protože služebník neví, co činí jeho pán. Nazval jsem vás přáteli, neboť jsem vám dal poznat všechno, co jsem slyšel od svého Otce. Ježíš dává příkaz jako "Pán", a jeho učedníci mají poslouchat a konat to, co jim bylo přikázáno. Řekl to učedníkům bez jakýchkoliv pochybností. Jejich poslušnost však nemá být slepá, mechanická. Pán Ježíš chce tak své "otroky" zapojit do díla, v němž se vědomě a s porozuměním stávají jeho spolupracovníky²²². Ve svém výjimečném poměru k Otci nezůstává osamocen, ale zapojuje své učedníky do všeho, co slyšel od Otce. Slova Písma ani zde nezdurazňují pocity, které jsou spojeny se slovem přátelé, ale jasně nám předkládají věcný obsah tohoto slova.

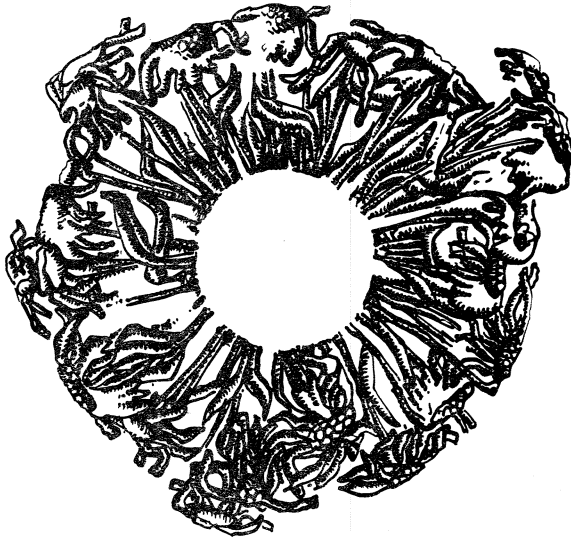
222 Viz opět Pavel v 1K 3,9; 4,1.

Mohu sám dosáhnout²²³ takového vztahu k Pánu Ježíši? Ne, to nelze. Nejsme rovnocenní přátelé, ale otroci, za které Pán "zaplatil výkupné" (1K 6,19n), aby nás z nepochopitelné lásky učinil svými přáteli. Náš vztah k němu je založen jedinečně na jeho vlastním činu při vyvolení a vykoupení.

- 16 Ne vy jste vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás a ustanovil jsem vás, abyste šli a nesli ovoce a vaše ovoce aby zůstalo. Jen tak dochází k jedinečnému "povolání", které přináší užitek nejen pro současnou dobu a svět, ale vyvolává něco, co zůstane i na věčnosti, i v přicházejícím Božím světě²²⁴. Cílem vyvolení je vlastně také nesení ovoce. Pán Ježíš nás nevyvolil proto, abychom užívali jeho přátelství, ve kterém jsme se stali spoluúčastníky všeho, co Pán Ježíš sám slyšel od Otce, a abychom se tak stali lidmi s bohatými znalostmi a s naplněným vnitřním životem. Máme úplně jiné poslání. Proto nepřehlédněme slovíčko abyste šli. Učedníci Pána Ježíše jsou uvedeni do pohybu! K zásadě jejich života učedníků²²⁵ patří to, aby šli. Jedině tak dosáhnou ovoce, které má charakterizovat jejich život. Ovocem se zde rozumí zvěstování evangelia, jak jej chápal Jan v onom posledním rozhovoru Páně s učedníky před svým utrpením.

- 223 Naše výzvy k obrácení totiž vyznívají často tak, jako bychom lidi vybízeli k upřenému pohledu na Pána Ježíše, aby jej správně ocenili a tak se rozhodli pro něj. Taková "obracení" však zásadně vedou k nesprávnému poměru k Pánu Ježíši a většinou nemají dlouhého trvání, protože ti, kteří se takto "obrátili", brzy objeví něco, co je ještě přitažlivější než Ježíš. Pravé obrácení je však poslušné "ANO" k volání Pána Ježíše, a při této poslušnosti se on okamžitě stává Pánem našeho života.
- 224 Toto zvláštní povolání, které našemu životu dává věčnou cenu, se pochopitelně netýká jen "pracovníků v díle Páně", ale všech jeho učedníků. Již dítě, které se stalo vlastnictvím Páně, je může vykonávat a to například tím, že se modlí za jiné děti a zve je k Pánu Ježíši.
- 225 Viz také 17,20; Mt 28,19-20; Mk 16,15; L 10,37. Křesťanství bez pohybu, kde věřící chtějí jen tiše sedět a poslouchat, si to musí znovu zvážít. Síla Ochranovských bratří byla v tom, že tolik členů této maličké církve šlo a neslo ovoce.

I pro toto povolání je rozhodující modlitba, založená 17. na zplnomocnění, kterou může Otec vyslyšet. Pán Ježíš neúnavně zdůrazňoval učedníkům veliké zaslíbení o modlitbě. Vyvolil jsem si vás za své přátele, to znamená, že Otec vám dá, oč byste ho prosili v mém jménu. Zamysleme se ještě jednou nad tím, co jsme slyšeli ve 14,13 a 15,7. Jestliže Pán Ježíš právě zopakoval: To vám přikazuji, abyste jeden druhého milovali, pak je tato láska současně podmínkou pro vyslyšení modliteb. Jen ten, kdo miluje, se modlí opravdově a může být vyslyšen. Jako milující má nevyčerpatelné náměty pro své modlitby a modlí se tak, že může být vyslyšen. K prosbám, ale i ke lkáním vycházejícím z lásky, může s radostí připojit jméno Pána Ježíše. Taková láska vyvěrá z opravdu vykoupeného srdce a nemůže být vyvolána naší vůlí. Ale od učedníků Páně, kteří jako jeho přátelé byli v jeho lásce, za něž vydal svou duši, mohla být tato láska požadována. Mají se milovat. Pán Ježíš jim to řekl třikrát (13,34; 15,12; 15,17).

NENÁVIST

Jan 15,18-16,4a

- v. 18: J 7,7; Mt 10,22; 1J 3,13
- v. 19: J 17,14; L 6,22; 1J 4,4n
- v. 20: J 13,16; Mt 10,24n; 24,9
- v. 21: J 16,3; Mt 5,11; Mk 13,13
- v. 23: J 5,23; L 10,16
- v. 24: J 10,37n; 12,37; 14,11; 1J 2,23
- v. 25: Ž 35,19; 69,5
- v. 26: J 14,16,26; L 24,49; 1J 5,6
- v. 27: L 1,2; Sk 1,8; 21,22; 5,32
- v. 1: J 14,29
- v. 2: Mt 5,11; 10,21n; 24,9; Sk 8,1; 9,1; 23,12-14
- v. 3: J 15,21; Ga 1,13n; 1K 2,8; 1J 3,1
- v. 4: J 14,29

- 18 Pán Ježíš mluvil o lásce. Jako kontrast proti tomu ostře vystupuje slovo nenávisť. Nenávidí-li vás svět. Ti, co byli povoláni k lásce, kteří se mají vzájemně milovat, musí zároveň jasně vědět, že ve světě se setkají s nenávisť. Pán Ježíš hovořil s učedníky znovu o svém obecenství jako o předpokladu jejich služby, poté se cele věnoval jejich vyslání do světa. Co jim přinese toto vyslání? Ovoce? Úspěch? Jistěže, k tomu jsou posláni. Ba dokonce budou konat ještě větší skutky než jejich Pán. I k tomu dojde. Avšak první odpověď světa na jejich existenci a službu bude nenávisť. To bude otřesné. V srdcích učedníků vyvstanou starosti: Způsobili jsme to my anebo naše chyby? Vykonávali jsme svou službu špatně? V této situaci vězte, že mě nenáviděl dříve než vás. On, který byl vyslán Otcem s božským slovem a konal dílo se zplnomocněním své služby, také sklízel jenom nenávisť. A tak jej svět nenáviděl dříve než je. Kamenování, o kterých jsme četli, byla směřována proti němu, ne proti jeho učedníkům. Avšak slova dříve než vás mohou mít také kvalitativní zabarvení a mohla znamenat, že nenávisť vůči němu byla úplně zvláštní.

Důvod nenávisti není v případných chybách učedníků 19 (kteří je budou jistě mít), ale spočívá v něčem jiném, a proto je nevyhnutelná. Kdybyste náleželi světu, svět by miloval²²⁶ to, co je jeho. Protože však nejste ze světa, ale já jsem vás ze světa vyvolil, proto vás svět nenávidí. I učedník dříve patřil ke světu a nesl v sobě jeho charakter. Teď však v jeho životě došlo k zásadní změně. Nezpůsobil ji sám - žádné změny a polepšování nezmění naši podstatu -, ale způsobil ji Pán Ježíš. On povolal učedníka ze světa do nové "eónické", nebeské existence.

Učedníci musejí počítat s touto nenávistí. Pro obranu 20 jim Pán Ježíš připomíná slova, která jim řekl již při mytí nohou: Vzpomente si na slovo, které jsem vám řekl: Sluha není nad svého pána (13,16). Tehdy je tato prostá pravda měla učinit ochotnými ke vzájemné službě. Teď je má povzbudit, aby s radostí na sebe vzali to, co zakusí ve světě. Nepovede se jim lépe než jejich Pánu. Jestliže pronásledovali mne, i vás budou pronásledovat. Pán připojil: ...jestliže mé slovo zachovali, i vaše zachovají. Byla tato druhá předpověď míněna pozitivně? Chtěl je Pán Ježíš utěšit: Může slova měla určitý úspěch, a tak i vy smíte počítat s tím, že "zachovají i vaše" (např. Lutherův překlad)? To však nezapadá do celkové souvislosti. Pak by to muselo být napsáno jasněji, např. takto: "jestliže všude někteří zachovali mé slovo, zachovají někteří i vaše slovo". Ve vztahu k 21.verši tato věta může být chápána jenom záporně. Pán Ježíš mohl říci, že je nemožné, aby lidé zachovávali slova učedníků, poněvadž neznají toho, který jej poslal. Ale "tarein = držet, zachovávat" může znamenat také "hlídat". S předponou ve tvaru "paratarein" označuje v Mk 3,2 a v L 14,1; 20,20 zlověstnou pozornost. To by také plně odpovídalo souvislostem probíraného textu. Učedníci musí pochopit,

226 Zde není použito slovo "milovat", kterým Pán vyjadřoval Boží lásku k nám, svou lásku k Otci a naši vzájemnou lásku. "Filein" znamená jednat s někým jako s "přítelem", znamená to "mít jej rád".

že lidé dávají dobrý pozor na každé jejich slovo, tzn., že poslouchají s podezíráním a číhají na jejich chyby, tak jak to prožili se svým Místrem²²⁷.

- 21 Následující závěry Pána Ježíše až po 16,4 nám ukazují, že viděl své učedníky ve střetu s Izraelem. Ale to vše vám učiní pro mé jméno, poněvadž neznají toho, který mě poslal. U pohanů by to bylo naprosto samozřejmé, že neznají "Otce", toho, který jej poslal. Pohanům neříká nic ani "jméno", titul Mesiáše. Ale Izrael měl znát Boha. V Ježíši měl poznat a přijmout tak dlouho očekávaného Mesiáše. A přece - právě Izrael se stal hrozným způsobem světem²²⁸, který jej nenáviděl.

- 22 Nenávist tohoto "pobožného" světa se projevila při poslání Pána Ježíše a byla k jejich vlastní škodě. Kdybych byl nepřítel a nemluvil k nim, byli by bez hříchu. Nyní však nemají výmluvu pro svůj hřích. Z těchto slov Pána Ježíše vyplývá, že pod pojmem hřích nejsou míněna morální pochybení. Pán Ježíš nemluví o tom, že i v Izraeli dochází pod zbožnou maskou k cizoložství a krádežím. Hřích znamená vždycky (i když také cizoložství a krádeže jsou hříchem) nepřátelský postoj vůči Bohu. Učedníci si mají uvědomit, že právě mocná kázání probouzejí až dosud "spící" hřích a současně jej činí neospravedlnitelným²²⁹. Samozřejmě, Izrael bude svou nenávist vůči poselství Pána Ježíše a jeho poslům zdůvodňovat svou vášnivou láskou k Bohu. Horlivost

227 Viz L 11,54; 20,20; Mk 3,2; Mt 22,15; 21,45n. Ve Sk (6,11-14; 21,21,28) vidíme názorně, jak se tatáž situace opakuje v životě učedníků.

228 Tato Janova interpretace slov Pána Ježíše význačně přispívá k otázce autorství tohoto evangelia. Křesťan druhé či třetí generace, který by si ze střetnutí s gnozí toto evangelium vymyslel, by do úst Pána Ježíše vložil úplně jinou řeč při loučení. Ukazuje historickou věrnost Janovu, který nám zanechal slova Pána Ježíše tak, jak byla vyslovena v dané situaci, i když on sám žil v Efezu za úplně jiných okolností a "nenávist světa" prožíval jiným způsobem.

229 Touto chvílí nastává skryté nepřátelství člověka vůči Bohu a vůči poselství o Pánu Ježíši a jeho učednicích. A až dodnes je to obzvláště zřejmé zejména ve "zbožných" kruzích.

pro Boha z nich udělá zuřivé pronásledovatele (Saul). Jsou však na omylu. Kdo nenávidí mne, nenávidí i mého Otce. Ne- ní možné "věřit v Boha" a odmítat víru v Pána Ježíše. Nelze milovat Boha a přitom nenávidět jeho Syna. Vždyť Pán Je- žíš se neprokazoval jen pouhými slovy, která by mohla být posuzována jako domýšlivost. Činil skutky, a to takové, jaké nikdo jiný nedokázal. A všechny tyto skutky znamenaly milost a pomoc: uzdravení dlouhodobě nemocného u rybníka Bethesda, uzdravení slepého od narození, vzkříšení Lazara. Pán Ježíš konstatoval: Kdybych byl mezi nimi nečinil skut- ky, jaké nikdo jiný nedokázal, byli by bez hříchu. Ale oni je viděli, a přece mají v nenávisti i mne i mého Otce. Skut- ky Pána Ježíše jsou nepopíratelné skutečnosti, které nelze jednoduše přehlédnout²³⁰. O to horší je, jestliže tyto zá- raky nepřesvědčí srdce, ale naopak vyvolají v nich oprav- dovou nenávist (11,46-53). Vidět div milosti a přesto ne- návidět - to je hřích mimořádně závažný.

Nelze pochopit, jak něco podobného bylo vůbec možné. 25 Ale i zde nám pohled do Písma umožňuje odhalit jejich smýš- lení (viz 12,38-41; 13,18). To proto, aby se naplnilo slo- vo napsané v jejich zákoně: "Nenáviděli mě bez příčiny". To bylo již dávno napsáno a v životě Krista se to muselo naplnit. Výraz v jejich zákoně nelze přejít bez povšimnutí, protože se muselo naplnit to, co v něm bylo napsáno. A pro- tože to byl jejich zákon, který tak dlouho znali a horlivě studovali (5,39), museli být varováni. Měli by se zhrozit při poznání, jak sami plní svůj zákon, a to k vlastnímu od- souzení. Pán Ježíš se přitom odvolal na Ž 69,5²³¹.

230 Proto divy Pána Ježíše jsou důležité i pro nás, i když jsou neustále pokusy je považovat za bezvýznamné a vy- radit je z evangelia. I apoštolové se odvolávali na zázraky Páně (Sk 2,22; 10,38), a konali i přitom vlast- ní divy ve jménu Pána Ježíše jako účinnou podporu své- ho kázání (Sk 3,12n; 4,9n; 4,14.29.30; 5,12-16; 9,34-35.40.41).

231 I v Ž 35,19 jsou podobná slova. Pán Ježíš počítá k zá- konu i žalmy, protože pod jménem "thora" mohlo být chápáno to, co dnes nazýváme "Starý zákon".

26 Mohou učedníci navzdory všemu zahájit svou činnost ve
27 světě? Není to zbytečné? Pán je znovu upozorňuje na to, že
se nemusí pouštět na cestu tímto světem opuštění a ve své
síle, ale že mají Přímluvce, který jim chce pomoci. Až
přijde Přímluvce, kterého vám pošlu od Otce, Duch pravdy,
jenž od Otce vychází, ten o mně vydá svědectví. I bez vý-
slovného učení o Boží trojjedinosti je v těchto slovech ob-
saženo tajemství Božího bytí v trojjedinosti. Pán Ježíš
sice pošle Ducha, ale Duch vychází od Otce, proto jej Syn
pošle "od Otce" a tento Duch podává svědectví o Synu. Tak
je popsán nerozlučitelný svazek Otce, Syna a Ducha.

Přímluvce, kterého Pán pošle, je Duch pravdy. Pravda
je jeho jedinou zbraní. Bude předkládat světu Boží pravdu
s přesvědčujícím účinkem (16,8-11). Neuchýlí se přitom
k žádným zvláštním přesvědčovacím a ovlivňovacím taktikám,
ale vydá svědectví o Pánu Ježíši. Tomuto svědectví mohou
učedníci důvěřovat. Ale tím se jejich vlastní svědectví
nestává zbytečným. Stejně jako vinný kmen přináší ovoce jen
prostřednictvím ratolestí, tak i svědectví Ducha se usku-
tečňuje jen ve službě, se službou a při službě učedníků ja-
ko svědků. Také vy vydávejte svědectví, neboť jste se mmou
od začátku. "Historické" svědectví učedníků na základě je-
jich společného pobytu s Pánem Ježíšem se nedá oddělit od
"svědectví Ducha". Přitom ti učedníci, jimž patřila tato
slova - apoštolové -,měli jedinečné povolání. Byli očitými
svědky, a tedy nemohli být překonáni žádnými dalšími svědky
nebo jimi snad nahrazení. Oni totiž byli s ním od začátku.
Byli svědky jeho života, slov, zázraků a také jeho utrpení
v plném slova smyslu. Sami viděli a slyšeli (viz též Sk 1,
21n). Církev se všemi svými zvěstovateli, kazateli, evan-
gelisty i učiteli zůstává "v učení apoštolském" (Ef 2,20).
Proto je ve sbírce Písem Nového zákona svědectví apoštolů
položeno jako základ církve až do paruzie našeho Pána. Ale
apoštolská svědecká služba i služba Nového zákona se stává
účinnou teprve "svědectvím Ducha", který posluchače i čte-
náře apoštolského učení přesvědčí o pravdě.

Povolání apoštolů a všech učedníků Páně k úloze ve světe není lehké. Sbor by na základě zdánlivého neúspěchu své služby a velkého odporu proti ní mohl zmalomyslnět a také by se mohl nechat svést. Měli by věřící neustále riskovat své štěstí, ba i život, strádat a trpět, aby přitom bylo jen tak málo zachráněných? Pán Ježíš je na to připravoval. To jsem vám pověděl, abyste se nedali svést. Slovo, které jsme zde přeložili opisem "abyste se nedali svést", je odvozeno od řeckého slova "skandalon", z Lutherova - a podobně i kralického překladu - známé jako "pohoršení". Znamená vnaidlo na pastí anebo past samu o sobě. Trpké zkušenosti s nepřátelstvím světa, a to zejména "pobožného", se mohou stát pastí, do níž učedník na své cestě upadl, která jej polapila a učinila neschopným služby. Proto Pán Ježíš svým učedníkům předem otevřeně říká o celé problematice jejich cesty. Všechno můžeme lépe snášet, když víme, že to nevyhnutně musí přijít, a dozvíme-li se o tom předem²³². Budou vás vylučovat ze synagóg; ano, přichází hodina, že ten, kdo vás zabije, bude se domnívat, že tím uctívá Boha. Pán Ježíš znovu myslí na typicky "židovskou" situaci²³³. Jen mezi Židy bylo možné vyloučení ze synagógy a provedení rozsudku smrti na křesťanech jako projevu úcty k Bohu²³⁴. Učedníci Pána Ježíše na rozdíl od předních mužů

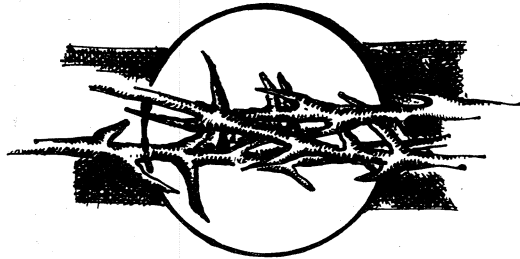
232 O podobných předpovědích jsme již četli v 13,19 a 14, 20. Tuto přípravu jsme v naší službě mnohdy zanedbali.

233 Viz pozn.228. Při pronásledování křesťanů v římské říši se úřady nedomnívaly, že tím vykonávají nepostradatelnou službu Bohu, ale císaři a státu.

234 Již při uzdravení slepého od narození v 9,22 a 9,35 farizeové vyhrožovali a prakticky provedli "vyloučení ze synagógy". To znamenalo náboženskou a občanskou klatbu, protože v Izraeli byl náboženský život nerozlučně spjat s životem občanským. Názorným příkladem nábožensky motivované vraždy je událost, popisovaná ve Sk 23,12-15. Něco podobného se však později objevuje také v církevní oblasti. Upalování "kacířů" ve Španělsku se říkalo "autodafé", "actus fidei", "skutek víry". A postup církve proti Martinu Bucerovi nebo proti Hansu Nilsenu Hangeovi, hrozné pronásledování Zinzendorfa a řada dalších obdobných akcí v křesťanských dějinách rovněž naplňují slova Pána Ježíše.

radý (12,42) musí na sebe vzít "klatbu", vyvržení ze synagogy a musí být připraveni i na to, že v náboženských procesech přijdou o život. I oni měli očekávat svou hodinu stejně, jako jejich Pán. To s vámi budou činit, protože nepoznali Otce ani mne. Konstatoval nepochybnou vinu těch, kdo se dopouštěli justičních vražd učedníků - mohli poznat Otce, a pak by museli rozumět Pánu Ježíši i jeho poslům. Učedníci Pána Ježíše jsou ve všech procesech proti nim postaveni do role "provinilců". Častokrát jsou sami o samotě ve vězeních přepadeni pokušením, zda by přece jen neměli mluvit a jednat jinak. Pán Ježíš však své učedníky posiloval jasným ujištěním, že vina jednoznačně spočívá na jejich odpůrcích, kteří neznají Otce, a proto nenávidí²³⁵ jej (Pána) i jeho učedníky.

Pán Ježíš nenechal své učedníky jít vstříc této "hodině" nepřipravené. Ale to jsem vám pověděl, abyste si vzpomněli na má slova, až přijde ta hodina (nebo také jejich hodina²³⁶).

- 235 Cítíme snad v těchto slovech Pána Ježíše náznak jeho slov z kříže: "...nevědí, co činí"? Pak by tím učedníky povzbudil k tomu, aby se v utrpení přimlouvali za své pronásledovatele, poněvadž ti jednají z neznalosti pravdy, byť jde o neznalost z vlastní viny.
- 236 Není jisto, zda "autón" při "hae hóra" je rodu mužského nebo středního. Může to být "ta" hodina, tedy hodina utrpení, ale také "jejich hodina", hodina nepřátel, kteří triumfují nad svědky Pána Ježíše. Kodex Sinaiticus a rukopisy Koíné výraz "autón" v tomto verši nemají.

PŮSOBENÍ DUCHA

Jan 16,4b-15

- v. 5: J 7,33; 13,36; 14,5
 v. 7: J 14,6.26
 v. 8: Sk 24,25; 1K 14,24
 v. 9: J 3,18; 8,21; R 1,18
 v. 10: Sk 5,31; R 4,25
 v. 11: J 12,31; 14,30
 v. 12: 1K 3,1
 v. 13: J 14,26; 1K 2,13; 1J 2,27
 v. 14: 1J 4,2
 v. 15: J 17,10

Pán Ježíš nic neřekl svým učedníkům v prvním období po jejich povolání o těžkostech, které je čekají na cestě následování svého Pána a ve službě jemu. Neřekl jsem vám to na začátku, poněvadž jsem byl s vámi. Na začátku byla radost a údiv (1,41.49), zaslíbení otevřeného nebe (1,50n) a zjevení jeho slávy (2,11). Tenkrát byla před nimi léta společného života. Ale teď je konec. Nyní však odcházím k tomu, který mě poslal. A když Pán připojil a nikdo z vás se mě neptá: Kam jdeš?, zdá se to být v rozporu s tím, co bylo napsáno ve 13,36. Přece právě tam mu Petr, vůdčí osobnost kruhu dvanácti, položil otázku: "Pane, kam jdeš?" Ale učedníci se vlastně ještě neptali na cestu Pána Ježíše. Nebyli skutečně s očekáváním zaujati touto cestou ke kříži a ke slávě. Ale že jsem k vám tak mluvil, zármutek naplnil vaše srdce. Před sebou viděli jenom temnotu. Proto se neptali doopravdy "Kam jdeš?", neptali se na cíl jeho cesty. Ještě nepochopili, že Pán Ježíš neříká "teď musím zemřít", ale "teď jdu k Otci". Místo radosti, kterou by mohli mít, jejich srdce naplnil zármutek.

Ve svém zármutku neviděli skutečnost, pravdu, ale jenom konec, odloučení od Pána a vlastní opuštěnost. Proto jim Pán Ježíš musel nejprve znovu ukázat "pravdu", plnou

skutečnost nastávající události. Tato "pravda" je úplně jiná než jak ji chápeme my; není to ztráta, ale podivuhodný zisk. Říkám vám však pravdu: Prospěje vám, abych odešel²³⁷. Když neodejdu, Přímluvce k vám nepřijde. Odejdu-li, pošlu ho k vám. Letnice mohly nastat teprve až po Velkém pátku a po vzkříšení. Teprve smrt Pána Ježíše na kříži a odchod na trůn Otce umožnil poslání Ducha, Přímluvce k učedníkům. Odchod pro samotného Pána znamenal radost (14, 28), a navíc prospěl jeho učedníkům.

8 Jak to, že Přímluvce měl pro učedníky takovou cenu,
11 která vysoce převýšila ztrátu vzniklou odchodem jejich Mistra? To můžeme poznat jediné z velikosti úlohy učedníků. Pokud by šlo o ně samotné, pak by bylo opravdu nejkrásnější, kdyby mohli mít trvale tiché obecenství se svým Pánem. Ale oni měli jít do světa. Boží Syn jako člověk nemohl všechny provázet jako jejich Přímluvce na všech místech. Ale Ducha, který vešel do nich, budou mít za všech doba na všech místech jako Přímluvce, který se bude zabývat jejich záležitostmi nebo spíše záležitostmi Pána Ježíše s nimi. Pán Ježíš zde použil obraz "Božího procesu", který se již odrážel v slavných kapitolách 41. až 53. knihy proroka Izaiáše, a který formoval i žalm pokání (Ž 51)²³⁸. Tohoto Božího procesu budou účastní i učedníci Pána Ježíše. Jako jeho "apoštolové" ho vlastně povedou. Proto tak naléhavě potřebují pravého Přímluvce. Musí to být takový zástupce, který dokáže to, co právní zástupce u soudu: usvědčí své odpůrce. I slovo usvědčit je převzato ze soudní praxe. Tento výraz

237 I nám se může stát, že sice píšeme v úmrtním oznámení o "odchodu domů", anebo říkáme, jak si Bůh někoho vzal "k sobě", ale přitom ve skutečnosti v popředí stojí smrt, temnota a trápení. Zinzendorf pocítil a vyjádřil vnitřní neudržitelnost tohoto stavu: "Pokaždé se hrozím, slyším-li mluvit v církvi o smrti a o tom, že někdo je mrtvý, anebo když se o nemocném říká, že vypadá špatně nebo je to s ním nebezpečné. Pak bychom totiž se svou vírou nemohli obstát, ale mluvili bychom zmateně a proti svému poznání, ne jako křesťané" (dopis z 5. 8. 1752).

238 Viz k tomu také Ř 3,4.

je zde vztažen na Božího Ducha a na jeho úkol v Božím právním sporu. On přijde a ukáže světu (bude obviňovat svět - kral.), v čem je hřích, spravedlnost a soud.

Svět má vlastní pojetí toho, co je hřích²³⁹ a Ježíše považoval-zejména svět v Izraeli -, za bezbožného hříšníka -, který si zasloužil smrt, určenou zločincům. I jeho posly zavrhuje jako provinilce, kteří musejí být vyhlazeni (Saul Tarsenský!). Božský Přímluvce však lidem ukáže, že zásadní a rozhodující hřích je právě naopak nevěra vůči Pánu Ježíši. Existuje samozřejmě spousta morálních přestupků, které jsou odsuzovány i světem.

V každém procesu jde o spravedlnost²⁴⁰. I velerada se domnívala, že podporuje Boží spravedlnost, když vyvrhla Ježíše a soudila jeho učedníky. Ve skutečnosti však Bůh dokázal svou spravedlnost tím, že "povyšil" svého milovaného Syna na kříž a na svůj nebeský trůn. Pán Ježíš byl vymaněn z moci lidí. Učedníci to zprvu pociťovali bolestně, neboť ani oni už neměli svého Pána viditelně mezi sebou. Ale Duch ukáže světu, že se tak uskutečnila Boží svatá spravedlnost: spravedlnost v tom, že odcházím k Otci a již mne nespátríte. Proto také Petr uzavírá svůj proslov o letnicích konstatováním této spravedlnosti: "Ať tedy všechen Izrael s jistotou ví, že toho Ježíše, kterého vy jste ukřižovali, učínil Bůh Pánem a Mesiášem" (Sk 2,36). Tím, že Duch ukazuje světu tuto spravedlnost, stává se jako Přímluvce učedníků žalobcem světa, který Pána Ježíše zavrhl a odsoudil. Zároveň však Duch nabízí světu novou spravedlnost, už ne vlastní spravedlnost pobožných lidí, ale tu, "která je z víry v Krista - spravedlnost z Boha založenou na víře", jak to formuloval Pavel ve Fp 3,9.

239 Ovšem, nejednou je úsudek "světa" skutečně pravdivý a správný. Viz Ř 1,32 a 2,17-24.

240 Slovo "spravedlnost", často používané ve Starém zákoně a také apoštolem Pavlem (viz heslo "Spravedlnost" v Biblickém slovníku), se v Janově evangeliu vyskytuje pouze na tomto místě. Zde však znamená právě "spravedlnost Boží", kterou Pavel v Ř 1,17 určil jako hlavní téma svého listu.

Izrael soudil Pána Ježíše v domnění, že zastává Boží právo proti rouhání. Ve skutečnosti se však odehrál zcela jiný soud, o kterém neměl ani Izrael ani svět tušení. To, co Pán Ježíš zvěstoval již ve 12,31, se teď naplnilo - vládce tohoto světa je již odsouzen. Satan se domníval, že prostřednictvím svých nástrojů, které získal především ve vůdcích lidu Staré smlouvy a v jednom z učedníků Páně, konečně bude moci Ježíše srazit a na kříži definitivně vnitřně i navenek zlikvidovat. Ve skutečnosti všechno, co zde podnikne, bude soudit jej samého. Přímluvce bude usvědčovat a lidé, kteří jsou ještě dnes součástí zaslepeného světa a satanovými zajatci, budou tento soud s věčností chválit jako svou osobní záchranu a jako jedinou naději pro tento svět. Ale skutečnost, že vládce tohoto světa je již odsouzen, a proto existuje plné vysvobození z jeho žaloby a z jeho moci - pokud lidé vírou vyzývají jméno Pána Ježíše -, však nevylučuje budoucí událost, když tento vládce v osobě antikrista a v jeho světové říši teprve dosáhne vrcholu své vnější moci. Musíme dávat pozor na přesné znění slov Pána Ježíše: vládce tohoto světa je "odsouzen", ne však "zničen" a ani "svázán". Vykonání rozsudku bude následovat teprve později (viz Zj 20,1-3; 20,10).

Bůh vyhraje svůj "proces" pomocí zástupce ve službě a svědectví učedníků Pána Ježíše. Proto je seslání tohoto Přímluvce tak bezpodmínečně nutné. Učedníci mají pochopit, že jim prospěje odchod Páně, aby mohl přijít Duch svatý.

- 12 To, co Pán tak stručně pověděl svým učedníkům, bylo
13 velmi tajuplné. Nepřesáhlo to možnosti jejich chápání? Kolik informací ještě budou potřebovat? Snad myslíme na to, co jako oslavený Pán ukáže prostřednictvím Jana "sedmi sborům v Asii" a tím církvi všech dob²⁴¹. Ale k tomu ještě nastal čas. Ještě mnoho jiného bych vám měl povědět, ale nyní byste to nesnesli. Pán Ježíš se nepotřeboval ukvapovat a nemusel od učedníků požadovat přespříliš. Nezůstanou přece sami bez pomoci. Jakmile však přijde on, Duch pravdy,

241 Viz Zj 1,1-8.

uvede vás do veškeré pravdy. V tom se rukopisy vzájemně liší. Duch nás uvádí do celé pravdy? Slovo "vést" vlastně takový údaj o cíli vyžaduje. Ale snad právě proto ti, co opisovali původní texty, tuto větu tak obměnili. Zřejmě, že původní znění bylo ve veškeré pravdě. Veškerá pravda je pak prostředkem, kterým nás Duch vede²⁴². Buď jak buď, Pán Ježíš měl jistotu, že jeho učedníci nepodlehnu omylu nebo dokonce lži, protože při nich a v nich bude Duch pravdy, který je bude vést²⁴³ skrze pravdu a k pravdě, protože ani jinak je vést nemůže. Veškerá pravda neboli celá pravda není chápána početně, jako by Duch vyučoval o všech možných pravdách. Pán Ježíš proto výrazně mluvil o pravdě v jednotném čísle, tak jako sám sebe v 14,6 neoznačil jako souhrn všech pravd, ale jako jedinou "pravdu". Boží pravda je součástí jeho jedinečnosti a jednoty. Máme zaslíbení, že pod vedením Ducha nám bude tato pravda tak jasná a zřejmá, jak to pro náš život a naši službu potřebujeme.

Tuto činnost Duch může a také bude konat. Neboť nebude mluvit sám ze sebe, ale bude mluvit, co uslyší. My se dáme snadno od pravdy odvést, protože se zaměstnáváme příliš sebou a jsme ovlivněni svým vlastním já. Své myšlenkové pochody odvozujeme od sebe, proto jsou často znehodnoceny a zatemněny. Duch Boží však je jiný. Má podivuhodnou božskou věčnost: bude mluvit, co uslyší od Boha. Tím se jeho slova rovnají slovům Pána Ježíše (12,49; 14,10). I zde musíme mít na zřeteli nerozlučnou jednotu Otce a Syna. Také Duch pravdy ji má před očima. Duch "slyší" právě tak Syna jako Otce a čerpá z vlastnictví Synova, aby zvěstoval učedníkům. Četli jsme, že Duch "připomene" učedníkům všechno, co přijali od Pána Ježíše, a učiní jim to srozumitelným. I v tomto smyslu bude "mluvit, co uslyší".

242 Je to pozoruhodné, že také Schlatter ve svých "Vysvětlivkách" používá tento překlad a to právě proto, že je méně pohodlný.

243 Zde se naplnilo, po čem toužili starozákonní modlitebníci (Ž 25,5; 43,3; 143,10).

Duch Boží, který hovořil prostřednictvím proroků, dává proroctví i učedníkům Páně: proto jsem řekl, že vám bude zvěstovat. To se naplnilo především ve službě apoštola Jana, který napsal církvi prorockou knihu Nového zákona. Ale to, jak Duch Boží zvěstuje důležité pravdy pro církev nebo pro jednotlivé posly, nutno chápat také jinak (Sk 11,27-30; 20,22n; 21,10n). Budoucnost - tedy to, co "přijde" v pozemském životě a v dějinných událostech - je před námi skryta. A v tom je potíže. Proto lidé vždycky podléhali nabídkám, aby do budoucnosti pronikli okultními cestami. Učedníci Pána Ježíše jsou z toho vysvobození, protože vyučováním Ducha svatého známe budoucnost natolik, že nás nic nemůže zcela překvapit a ochromit²⁴⁴. Velká Boží tajemství jsou ovšem tak tajuplná, že Duch o nich může mluvit jen v obrazech. Mnohé z nich si nedovedeme ani představit, některé pro nás zůstávají v obrazné řeči záhadou. Ale Duch zvěstuje každé generaci církve to, co se má stát způsobem, aby to mohla pochopit²⁴⁵.

Neodvádí ale Duch Boží tímto zvěstováním pozornost od Ježíše, od jeho slov a jeho díla? To je nemožné! Je-li Pán Ježíš "pravda", pak "Duch pravdy" nemůže odvádět od Ježíše, ale naopak jen hlouběji a hlouběji vést k němu. Jistěže v Janově Zjevení je mnoho věcí, které Pán Ježíš učedníkům ve svých proslovech o budoucnu neřekl. Tenkrát to ještě nemohli snést. Nedokázali by to pochopit. I v listech apoštolů je mnoho pravd, napsaných pod vedením Ducha, které nebyly obsaženy ve vyučování učedníků Pánem. Ale již několikrát jsme se při výkladu setkali s tím, jak Pavel svým specifickým způsobem vysvětlil jemu svěřeným sborům v jejich situaci to, co sám Pán Ježíš pověděl²⁴⁶.

244 Máme na mysli vysvětlení jako např. 2Te 2,3-12.

245 Tato služba Ducha svatého nikdy nekončí. Proroctví skrytá v Božím slově otevírá stále novým způsobem (Zj 19,10).

246 Příznačné je pro to správné chápání 1K 2,6. Moudrost dospělých "u víře" svým obsahem není nic jiného než "slovo kříže", to však může učit a odhalit vpravdě pouze Duch svatý. Proto tento oddíl o působení Ducha svatého končí svědectvím "My však mysl Kristovu máme".

A ani tomu nemůže být jinak, vždyť Otec, Syn a Duch svatý se nedají od sebe oddělovat a ani nemohou být zaměření proti sobě či jeden nad druhého. A právě Duch svatý je tak zaměřen na Pána Ježíše, že až pozoruhodně nedbá na svou osobu. On mě oslaví. Proto můžeme být jisti, že je to vliv Ducha svatého, když my nebo jiní oslavujeme Pána Ježíše. Apoštol Pavel byl plný Ducha svatého, když se rozhodl, že mezi Korintskými nebude znát nic jiného než Ježíše Krista, a to Krista ukřižovaného (1K 2,2). Zvěst učedníků je v souladu s vůlí Ducha svatého a mohou počítat s jeho potvrzením této zvěsti, jestliže posluchačům ukazují Pána Ježíše v jeho slávě a svědčí-li²⁴⁷ o něm jako o Božím Synu, který se stal člověkem, který byl ukřižován, vzkříšen a vyvýšen na pravici Boží a který opět přijde. Duch svatý neodvádí od Pána Ježíše, naopak, neustále se k němu vrací, neboť vám bude zvěstovat, co přijme ode mne. Slyšeli jsme, že je naučí všemu a připomene jim všechno, co jim Pán řekl (14,26). Ale i tam, kde Duch svatý - jako třeba ve Zjevení - říká něco nového, bere to od Pána Ježíše. Pán Ježíš je ve středu všeho dění i ve Zjevení. Ale ani Syn nemá nic sám od sebe. Žije z Otce. Může vydat svědectví:

Všecko, co má Otec, jest mé. Proto jsem řekl, že vám bude zvěstovat, co přijme ode mne. Tato smělost není projevem vzpoury, při které by neoprávněně sahal na Boží vlastnictví, ale vztahu Syna, který zná svého Otce v jeho lásce a tato láska dává. Pán Ježíš ve svém posledním rozhovoru s Otcem (podle Janova evangelia) ještě doplní to, co řekl v tomto verši. A všecko mé je tvé, a co je tvé, je moje (17,10). Tak jsou Otec a Syn v lásce plně zajedno. Duch svatý neoslavuje Pána Ježíše jako nějakou velkou osobnost, jako zakladatele náboženství nebo něco podobného, ale oslavuje jej jako Slovo, kterým se vyjádřil Bůh. Tam, kde Duch opravdu oslavuje Pána Ježíše, vidíme v Ježíši vždy Otce.

247 Naopak, musíme se obávat vlivu cizího ducha, jestliže je Pán Ježíš a jeho kříž něčím jiným zatlačován do pozadí.

Skrze Ducha Bůh "osvítí naše srdce, aby nám dal poznat světlo své slávy ve tváři Kristově" (2K 4,6). A Syn netouží po jiném oslavení. Budeme-li v jeho tváři vidět slávu Boží, pak je Syn podivuhodně oslaven.

SMUTEK A RADOST V ŽIVOTĚ UČEDNÍKA

Jan 16,16-33

- v. 16: J 14,19
- v. 18: J 7,33-36
- v. 19: L 9,45
- v. 20: L 5,35
- v. 21: Iz 26,17
- v. 22: Ž 126; Iz 35,10; J 20,20; L 24,41.52
- v. 23: J 14,13n; 15,7; Mt 7,7; 1J 5,14
- v. 24: J 15,11; Mt 18,19
- v. 25: J 10,6
- v. 27: J 14,21; 17,8.25
- v. 28: J 13,3
- v. 29: J 16,25
- v. 30: J 2,25; 21,17
- v. 32: Mt 26,31; Mk 14,27.50
- v. 33: J 14,27; Ř 5,1; 1J 5,4

16 Pán Ježíš hovořil o přicházejícím Přímluvci a o jeho činnosti. Duch pravdy jej oslaví a z "jeho vlastnictví" vezme to, co bude zvěstovat. Bude tedy loučení Pána Ježíše s učedníky znamenat definitivní rozhodnutí? Už jej nikdy nevidí? Bude s nimi jen ve "Slově" a v působení Ducha svatého? Pánu Ježíši záleželo na tom, aby si to takto chybně nevysvětlovali. Proto v tomto verši jim hovořil o vzkříšení a o jeho další přítomnosti mezi nimi. Stručně, sle pro učedníky jako překvapení a záhadu, Pán Ježíš řekl: Zanedlouho mě již nespátříte a zanedlouho mě opět uzříte.

17 Učedníci si tato slova opakovali pro sebe, jak bylo
 18 zvykem "žáků" židovského "učitele", aby si opakovaním vtiskli do paměti slova svého Mistra. Přitom však přišli k zá-

věru, že těmto slovům Pána Ježíše nerozumějí. Důvodem ne-
pochopení byla zvláště myšlenka na jeho ujištění - "odchá-
zím k Otci" (16,10). Zda-li nechtěl být u Otce navždy? Tak-
že budou od něho odloučeni tak dlouho, než je vezme k sobě
do otcovského domu s mnoha příbytky? Vždyť sám hovořil
v 14,3 o svém opětém příchodu. Myslel teď na něco jiného?
A tak řekli: "Co znamená ono: zanedlouho? Nevíme, o čem
mluví".

Ježíš poznal, že se ho chtějí otázat. I když si někte- 19
ří z jeho učedníků mezi sebou řekli o vzniklém problému ti- 20
še, za jeho zády, Pán si toho povšiml. Zopakoval jim nesro-
zumitelná a skutečně záhadně formulovaná slova a popsal jim
přicházející události tak, jak je sami prožijí: Amen, amen,
pravím vám, vy budete plakat a naříkat, ale svět se bude
radovat; budete se rmoutit, ale váš zármutek se promění
v radost. Svět i zde znamená svět Izraele, svět kněží a fa-
rizeů. Tam zavládne radost, že se tak rychle a šťastně po-
dařilo Ježíše zlikvidovat, aniž by se vzbouřil dav, který
jej oslavoval. Malomyslnost farizeů ve 12,19 ustoupí slav-
nému triumfu, který bude zřetelně cítit v posměchu před
umírajícím Pánem na kříži. Pro učedníky to budou dny pláče
a nářku. Ale Pán ujišťuje své učedníky, že to bude jen na
kratičko, bude to mnohem kratší doba než si pomyslí. Po
Velkém pátku, v němž budou triumfovat lidé, přijde mocné
božské ale, vyjádřené skutečností vzkříšení: Ale váš zár-
mutek se promění v radost.

Jak se může skutečná bolest a očividná bída tak rychle 21
změnit v radost? Je to vůbec možné? Jen si vzpomeňte na že- 22
nu při porodu, připomněl Pán Ježíš. Prochází velkými bo-
lestmi a smrtelným strachem. Když však maminka drží v ná-
ručí své děťátko, na všechno zapomene.

Žena, když rodí, má zármutek, neboť přišla její hodina;
ale když porodí dítě, nevzpomíná už na soužení pro radost,
že na svět přišel člověk. Pán Ježíš byl ve své podstatě tak
nesobecký, že ani štěstí mladé maminky nevztahoval na sebe.
Radost maminky viděl zaměřenou na velikou skutečnost, že na

Kzorigi
21 Vira
22 v nemoz-
nost.

svět přišel člověk²⁴⁸.

Pozoruhodně nezištné je i to, jak Pán Ježíš toto podobenství použil. Neměl v té chvíli mluvit o sobě, že jako rodičí žena, i on musí projít těžkými chvílemi, aby mohl vzniknout nový život? Místo toho myslel na své učedníky a na to, co je očekávalo. Chtěl je potěšit. Mluvil jen o nich. I vy máte nyní zármutek. Uvidím vás však opět a vaše srdce se zaraduje a vaši radost vám nikdo nevezme. V těchto slovech bezděčně slyšíme zmínku o opětném příchodu Pána Ježíše. A zcela jistě se tato slova dokonale a definitivně vyplní při jeho paruzii. Ale Pán Ježíš mluvil o velikonocích. Vzkříšení bylo opětným shledáním a proto i radostí (20,20; Mt 28,8; L 24,32.41). Dodnes to platí navzdory všem bojům a těžkostem. Vaši radost vám nikdo nevezme. Radost dosaženou při vzkříšení nelze ztratit ani zničit²⁴⁹. Patří však jen těm, kteří znají a milují Pána Ježíše, kteří vědí, že učedníci musí projít "zármutkem", protože se jim zdá, že jim vzali Pána²⁵⁰.

- 23 Jestliže slova Pána Ježíše v celém probíraném úseku
24 evangelia se týkala vzkříšení, pak se i jeho další zaslíbení muselo začít naplňovat již o velikonocích. V onen den

248 Radost matky z narození dítěte je ve skutečnosti nepochopitelná. Matka přece ví, jak je život těžký a že i toto dítě prožije mnoho bolesti a trápení a nakonec musí zemřít. Proti našemu vědomí i rozumu je v radosti matky obsaženo něco z Boží tvůrčí radosti, v jehož očích je "šlověk" drahocenným.

249 Proto dodnes sbory zpívají "Povznes se srdce mé s radostí..." a řadu dalších velikonočních písní. I v lPt 1,8 se v řeckém textu nemluví o dodatečné, teprve později vzniklé nevýslovné a nádherné radosti, ale o radosti v přítomnosti (tak je tomu i v revidovaném Lutherově překladu). Tuto radost mají ti, které Bůh "znovu zplodil k živé naději skrze vzkříšení Ježíše Krista z mrtvých". Viz také Fp 4,4; 2K 6,10.

250 Pro nás, kteří od počátku žijeme ve světle velikonoc, to platí zvláštním způsobem. Jen ten, kdo s otřeseným svědomím chápe srdcem, že Pán Ježíš takto musel zemřít pro naše viny, zakouší hlubokou vysvobozující radost ze vzkříšení Pána Ježíše, kterou mu daruje živý a vítězný Spasitel.

se mě nebudete již na nic ptát. A opravdu - bylo to tak. V žádných zprávách o vzkříšení nečteme, že by učedníci kladli svému vzkříšenému Pánu nějaké otázky²⁵¹, i když by se právě tato příležitost zdála být nejvhodnější pro zodpovězení otázek na různé problémy. Učedníci pochopili, že již samo "vzkříšení" je Boží odpovědí na zásadní otázky jejich života. Jedinečným způsobem byla vzkříšením vyřešena otázka jejich viny a ztracenosti, byly překonány všechny otázky týkající se jejich smrti. Ale především nebylo už třeba klást Pánu otázky zaměřené na jeho cestu z nebe na zemi a ze země na kříž, do hrobu a z hrobu k novému životu²⁵². Církvi i bez ptaní je známo, že Pán Ježíš "byl vydán pro naše přestoupení a vzkříšen pro naše ospravedlnění" (Ř 4, 25). A kdo se nad tím hluboce zamyslí, zjistí, že celá řada bolestných otázek jeho života ztrácí svou závažnost a moc. Může být klidný, otázky jsou překonány.

Ale Pán Ježíš to viděl ještě jinak. Otázky, s nimiž se lidé potýkají, budou překonány a vyřešeny prosbami. Proto učedníkům znovu položil na srdce význam modliteb. Povzbudil je k nim ujištěním, že budou vyslyšeny. Amen, amen, pravím vám, budete-li o něco prosit Otce ve jménu mém, dá vám to (v mém jménu). Pán Ježíš poněkud pozměnil svůj příslib z 14,13, nemluvil o modlitbě ve svém jménu, ale o tom, že Otec dává v jeho jménu své dary. Tak skutečně Pán stojí uprostřed, že prosebníci mohou pouhým pohledem na něj prosit správným způsobem a v plné jistotě, že i Otec se na něj dívá, když nám - hříšným lidem - dává tak štědré dary. "Hříšníci" by se nikdy nemohli odvážit pozvednout své oči k Bohu a prosit jej o něco. Slepý od narození měl pravdu, když řekl: "My víme, že Bůh hříšníky neslyší" (9,31). Ale

-
- 251 Pouze v den nanebevstoupení se odvážili položit jednu otázku (Sk 1,6), ale ta byla Pánem zamítnuta jako nepodstatná.
- 252 "Mlčet musí nepřátelé před křížem Golgoty. Omilostněná církev říká své "ano" k cestě Páně. Ano, vděčíme tvým bolestem, chválíme tvou věrnost - sloužíme ti ze srdce, jenž učiníš jednou vše nové!" - Fr. v. Bodelschwingh.

svatý Bůh se pro Pána Ježíše stal učedníkem "Otcem". Pro něj se odvažují Otce prosit, pro Pána Ježíše je Otec vyslyšchá a dává jim to, oč prosí.

O této prosbě učedníci už slyšeli, ale ještě to nikdy sami nezkusili. A přece od chvíle vzkříšení budou moci takto prosit. Až dosud jste o nic neprosili v mém jménu. Prosíte a dostanete, aby vaše radost byla plná. Učedníci se jako Izraelci modlívali často - Pán Ježíš to nezpochybňoval. V žalmech až dodnes nacházíme bohatství izraelských modliteb. Je však typické, že Pán Ježíš se nespokojil s těmito modlitbami učedníků a že po nich ani nepožadoval, aby byli ještě horlivější a věrnější. Ve vztahu k modlitbě je postavil na zcela jinou základnu a tím jim nabídl nový, ale určitý způsob modlitby²⁵³. V modlitebném životě ve jménu Pána Ježíše radost ze vzkříšení není omezena jen na kratičké velikonoční "čas radosti", ale stává se trvalou, plnou radostí. Vyslyšené modlitby ve jménu Pána Ježíše znamenají přijímání stále nových Božích darů. A takové přijímání darů plní srdce zvláštní radostí. V tom poznáváme Pána Ježíše jako živého Pána a přesvědčujeme se o tom, že jeho jméno je moc, která pomáhá.

- 25 To vše jsem vám říkal v obrazech. Slovo přeložené jako "obraz" neznamená ani tak vysvětlující "podobnost" jako spíše "hádanku". Hádanka je tvořena slovy, která sama o sobě jsou srozumitelná, avšak vzájemně svázána mluví o něčem, čemu posluchač nemůže jen tak porozumět²⁵⁴. Podle Mk 4,11 nejsou ani "podobnosti" Pána Ježíše "ilustracemi", ale právě takovými "hádkami", které právě tak zakrývají jako

- 253 Zde se stává uprostřed pobožnosti jasným, jak nesprávný je názor mnohých, kteří tvrdí, že Pána Ježíše nepotřebují, protože mohou přece mluvit bezprostředně s Otcem. Ne, Otec chce být vzýván ve jménu Pána Ježíše.
- 254 Jako příklad uvádíme Samsonovu hádanku (Sd 14,14). Všechny jednotlivé výrazy v hádance použité jsou naprosto známé a jasné, ale jenom Samson na základě svého zážitku v 14,5-9 mohl vědět, jaký je jejich vzájemný vztah, oč vlastně jde.

zjevují. "Světlo", "život", "voda", "chléb", "dvéře", "otec", "syn" - to jsou jednoduchá slova, která všichni dobře známe, a přece skutečnost, na kterou poukazují, když je Pán Ježíš použil ve své zvěsti a ve vlastním svědectví, ještě zůstala skryta. Dojde však ke změně. Přichází hodina, kdy k vám už nebudu mluvit o Otci v obrazech, ale budu jej zvěstovat přímo. Kdy tato hodina přijde? Znovu musíme mít na mysli velikonoční vzkříšení. Při své paruzii už Pán Ježíš nebude nic zvěstovat. Učedníci ho budou moci sami bezprostředně vidět na vlastní oči. Ale po svém vzkříšení Pán Ježíš znovu zvěstoval a činil tak opravdu přímo, jinak než před Velkým pátkem a velikonoční nedělí. Vidíme to na učednicích putujících cestou do Emaus, jimž "otevíral Písma" (L 24,25-32). Ale zde jde ještě o víc. Pro pohled Pána Ježíše patří k velikonočním jako výsledek jeho "vyvýšení" (16, 7) také seslání Ducha, tedy letnice (20,22). Pak zřetelně vidíme, jak v učednicích vzniká skutečné, živé poznání Boha, protože od té doby k nim Pán Ježíš mluvil přímo v Duchu. A tak se z bezradných, nechápajících, zkroutěných lidí stali svědkové, kteří mohli přímo²⁵⁵ zvěstovat²⁵⁶, plni odvahy a statečnosti.

Tato "upřímnost", plně přesvědčení se projeví nejprve 26
v nejniternejším centru života víry tím, že dojde k pravé 28
modlitbě, o které Pán Ježíš hovořil. V onen den budete pro-
sit v mém jménu. Opět je zřejmé, že Pán ve všem, co řekl,
nemyslel na den své paruzie, ale na velikonoce a letnice
jako jednu událost. Den příchodu Páně - paruzie - nebude
znamenat prosby ve jménu Pána Ježíše, ale plně sjednocení
církve s její hlavou, ve kterém už takové prosby budou pře-
konány. Ale od "onoho dne", od vzkříšení Pána Ježíše a vy-

255 V textu je význačné slovo "panaesia = upřímnost, nepokrytost", jímž označuje Pavel způsob apoštolské zvěsti (2K 3,12; Ef 6,19; Fp 1,20; viz též Sk 4,13,19).

256 Přesto Pavel zdůrazňoval, že teď máme jen "částečné" poznání a vidíme jen "jako v zrcadle, jen v hádance". Viz 1K 13,10n.

lití Ducha, až do dnešní doby jsou pravé modlitby předkládány ve jménu Pána Ježíše.

Syn, který miluje svého Otce, se obával neporozumění, které by mohlo vzniknout z neustálého zdůrazňování slov "v mém jménu". Copak nás Bůh nemůže vyslyšet sám? Nebo je vůči nám přísný a chladný a teprve v Pánu Ježíši se dá pohnout k tomu, aby naše prosby vyslyšel? Potřebujeme neustálou přímluvu Pána Ježíše, abychom něčeho u Boha mohli dosáhnout? Ne! Pán Ježíš nás výslovně ujišťuje: A neříkám vám, že já budu prosit Otce za vás²⁵⁷; vždyť Otec sám vás miluje, protože vy milujete mne a uvěřili jste, že jsem vyšel od Boha. Jak úžasné je vědomí, že Bůh je naším Otcem a že sám nás má rád. Na modlitbách opravdu smíme mluvit se svatým Bohem tak, "jako milé děti prosí svého milovaného otce"²⁵⁸. Ale tato Otcova láska není samozřejmá. Ve své podstatě jsme totiž "děti hněvu" (Ef 2,3). Účastníky Boží lásky jsme se stali jen tak, že jsme "milovali jej a uvěřili, že vyšel od Boha". Boží láska se k nám projevuje jen přijetím Synovy lásky a ve víře v Pána Ježíše. Přitom platí: "Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne"²⁵⁹ (14,6). Proto Pán Ježíš ještě jednou shrnul své poslání takto: Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět. Teď svět opouštím a navracím se k Otci.

- 29 Učedníci byli tím, co jim Pán Ježíš řekl, zasažení a
30 domnívali se, že již při těchto slovech prožívají "hodinu",
o které hovořil. Jeho učedníci mu řekli: "Nyní mluvíš přímo a bez obrazů. Nyní víme, že víš všecko a že nepotřebuješ, aby ti někdo kladl otázky. Proto věříme, že jsi vyšel od Boha." Slova Pána Ježíše se jim zdála být úplně jasná a

257 Z tohoto místa je jasné, že myšlenka na "svaté", kteří by se za nás přimlouvali, by pro Jana byla zcela nepřijatelná.

258 Martin Luther napsal při vysvětlování oslovení v modlitbě "Otce náš..."

259 Postavíme-li proti probíranému textu verše Ř 8,34; 1J 2,1; Žd 7,25, pak domnělý "rozpor" v Bibli znovu představuje výstižné vylíčení živé skutečnosti. Obojí je zcela pravdivé: to první - ukřižovaný Syn nás musí neustále zastupovat -, i to druhé - Otec právě proto miluje ty, kteří milují Pána Ježíše a věří tomu, že vyšel od Boha.

jednoznačná, i když jim neřekl nic víc než to, co jim neustále opakoval. Jeho slova se nezměnila, ale učedníkům se zdálo, že je mohou chápat jinak.

Ale ve svém citovém vzplanutí se mylili, jestliže se 31
domnívali, že již mají to, čeho mohli být účastni teprve 32
až po kříži, vzkříšení a vylití Ducha. Odpověď Pána Ježíše na to poukazuje. Můžeme ji číst jako otázku, ale také jako pozitivní konstatování²⁶⁰. Ježíš jim odpověděl: "Teď věříte?" Rozhodně to je (podobně jako už v 2,23-25; 8,31a; 10,41n; 11,45 a 12,42) skutečná "víra" v Pána Ježíše, kterou nelze upřít, ale přesto ještě není taková, o jakou vlastně jde. I když slova Pána Ježíše nechápeme v tónu zpochybnění, rozpolcená a náladou vyvolaná víra učedníků nemůže přetrvat²⁶¹ protivenství příštích chvil. Hle, přichází hodina, a již je zde, kdy se rozprchnete každý do svého domova a mne necháte samotného. Zde je použito totéž slovo jako v 10,12, kde se jednalo o vlka, který ovce rozptyluje, rozhání. Neměl snad Pán Ježíš na mysli to, že učedníci budou rozehnáni po útoku temnosti na něj? Pak se ovšem rozprchnou každý do svého domova. Vlastní domov může znamenat to, čemu říkáme vlast. A v doplňkové kapitole (21,1n) opravdu řadu učedníků nacházíme ve staré vlasti - u Tiberiadského jezera. I Matouš popisuje (28,7) tento návrat učedníků do Galileje, který následoval na výslovný pokyn Páně. Slovy svůj domov lze však obšírně, obecně říci, že učedníci opustí Pána Ježíše a jeho dílo, a budou se znovu věnovat svým vlastním záležitostem a zájmům. Přece jen dojde k tomu, co při krizi v Galileji (6,67-69) Petr - a jeho ústy Dvanáct - odmítl. I oni, jako jeho poslední družina, "odejdou pryč",

260 Starověké rukopisy neobsahovaly větnou interpunkci. Dokonce i vzájemné oddělení vět je záležitostí čtenáře, který si musí sám doplnit interpunkční znaménka (čárku, středník, tečku, výkřičník či otazník).

261 I pro naši evangelizaci a pastýřskou péči je nutné, abychom znali takovou "víru". Pak se nebudeme mylit v lidech a ani jimi nebudeme zklamáni. Zachováme si k nim lásku a budeme jim důvěřovat jako Pán Ježíš.

a Pán Ježíš zůstane úplně sám. Ale on není člověk, aby zůstal zcela sám, když ho lidé opustí. Je Syn, který může říci: Ale nejsem sám, neboť Otec je se mnou. Z těchto slov je vidět do hloubky bídy, když pak Syn, jako nositel našich vin, byl opuštěn i od Boha. Syn, který po celý svůj pozemský život byl "v náručí Otcově" (1,18) nerozlučně spjat s Otcem, prožíval opuštění Bohem úplně jinak než my. Pro něj to bylo zcela nepřírozené, nesnesitelné a nepochopitelné, a přece jej to nakonec postihlo. Výkřik Pána Ježíše na kříži "Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?" znamenal opravdu něco, co si nemůžeme představit a co nepochopíme.

33 Pán Ježíš se však nestaral o sebe, ale o své učedníky. Co z nich bude, jestliže ho opustí a rozprchnou se do svých domovů? To jsem vám pověděl, abyste našli ve mně pokoj. To je zvláštní. Neměl jim snad pohrozit: Když mě nevěrně opustíte, stihne vás nepokoj? Tak by to dopadlo, kdyby učedníci byli odkázáni sami na sebe. Pak by jejich selhání znamenalo konec všemu. V sobě samých pokoj nenaleznou. Ale v něm, v Pánu Ježíši jej naleznou zcela určitě. Nemusí a také ani nebudou prožívat Jidášovo zoufalství. Jejich poslední záchranou bude to, že jim Pán všechno pověděl předem, a přece je nepřestal milovat.

Ovšem, ve světě máte soužení²⁶². Toto soužení zakusíte ihned, protože právě teď zasáhne náboženská i světská vrchnost a vašeho Mistra zatkne. I když shledání při vzkříšení bude radostné a obdržíte "radost, kterou vám nikdo nevezme" (v. 22), přesto váš život bude naplněn mnoha trápeními. Avšak nejste sami. Až budete vidět malé, bezmocné stádce a proti němu veliký, mocný "svět", pak byste nemohli věřit, že tento svět přemůžete. Ale vzhopte se, já jsem přemohl svět. Pán Ježíš viděl "přemožení" světa úplně jinak, než

262 Známe Lutherův překlad: "Ve světě máte strach". Pro Luthera pojem "strach" ještě vyjadřoval objektivní skutečnost. Objektivní soužení, ne subjektivní pocit strachu. Tak to vyplývá i z Lutherova překladu. V řeckém textu je použito slovo "thlipsis", tedy výraz, který zvláště v Novém zákoně znamená "soužení" při pronásledování a projevech nepřátelství.

si to my představujeme. V jeho pohledu chyběl viditelný, vnější triumf, při němž by byl svět Ježíšem sražen na kolena. Ne, k "vítězství" nad světem došlo právě v bezbranné, dobrovolné smrti na zlořečeném dřevě. Tam byl svět přemožen vnitřně, ve své podstatě. A toto vítězství Pána Ježíše ukazuje cestu i jeho učedníkům. Ani oni nikdy nedosáhnou vítězství vnější mocí a převahou, ale budou přemáhat ²⁶³ svět vždy jen tehdy, budou-li žít jako umírající, bezbranní, slabí a trpící. Toto vítězství nastává "v Kristu" na základě jeho vítězství. Na konci časů se však vítězství Pána Ježíše ukáže v slávě, kdy se před jménem Ježíšovým skloní každé koleno a každý jazyk bude vyznávat, že Ježíš Kristus jest Pán k slávě Boha Otce (viz Fp 2,11).

263 Pavel to vyslovil paradoxně v 2K 4,7-11; 6,1-10; 1K 4,9-13. Názorně se o tom píše také ve Zjevení Jana; viz tzv. "slova vítězům" v dopisech jednotlivým sborům, a Zj 12,11; 13;7-10.

2. POSLEDNÍ ROZHOVOR PÁNA S OTCEM

Jan 17

PÁN SE MODLÍ ZA SEBE

Jan 17,1-5

- v. 1: J 12,23.28
 v. 2: J 3,35; Mt 9,6; 11,27; 28,11
 v. 3: 1K 8,6; 1Te 1,9; 1J 5,20
 v. 5: J 17,24; 1,1; Fp 2,6; Žd 5,9

- 1 Po těch slovech. Plasticky si připomínáme předchozí události. Slova loučení začala při poslední večeři, které se Pán zúčastnil spolu s učedníky (13. kap.). Jeho řeč ve večeřadle pokračovala dále, a byla přerušena až na pokyn samotného Pána k odchodu (14. kap.). Cestou městem a po úbočí do údolí Cedronu nešli mlčky. Pán Ježíš dále mluvil se svými učedníky. Není vyloučeno, že vinná réva v zahradě, kterou ve světle měsíce bylo možno zřetelně vidět, zavedla Pánu Ježíši podnět ke slovům, zachyceným v 15. kapitole. Tím bylo vlastně naznačeno i to, co vyplňuje 16. a 17. kapitolu. Pán Ježíš došel až k potoku Cedron. Jakmile jej překročí a vstoupí do zahrady oliv (18,1n), bude vydán svěmu zrádci a svým nepřátelům. Proto se zřejmě Pán Ježíš před posledním krokem do utrpení ztišuje. V té chvíli potřeboval mluvit nejen s lidmi. Jeho poslední slova neplatila jim, ale Otcí. A tak slyšíme Syna v jeho posledním rozhovoru s Otcem.

Jan měl - jako všichni bibliotí pisatelé - úctu před tajemstvím. Nechtěl se ho dotýkat otázkami a ani odhalovat. Proto nám pouze v náznacích umožnil nahlédnout²⁶⁴ do mod-

264 Viz 6,11; 9,30n; 11,41n; 12,27n.

litebného života Pána Ježíše, do jeho vztahu s Bohem. V této kapitole najednou slyšíme: Takto se modlí Pán Ježíš, takhle mluví Syn s Otcem²⁶⁵.

O tajemství čtete hned na počátku této modlitby. Po těch slovech Ježíš pozvedl oči k nebi a řekl: "Otče..." Copak neusiloval ze všech sil ukázat učedníkům, že je v Otci a Otec je v něm? (14,10). Jak potom může mezi ním a mezi "Otcem v něm" existovat ještě nějaký rozhovor? Proč Pán Ježíš musel pozvedat oči k nebi jako by byl Bůh tam "nahore"? I když neumíme plně a bez rozporů pochopit Boží existenci "v nebi" i v "Synu" v těchto prostorových obrazech²⁶⁶, přece jen poznáváme, že současně obojí je pravda - jak naprostá jednota Otce a Syna, tak i úplná samostatnost dvou osob, která se projevuje v rozhovoru, v prosbě a ve vyslyšení. Také lidství Syna je naprosto skutečné. Otce můžeme vidět v Synu, - ale Syn jako člověk na zemi pozvedá své oči k nebi a oslovuje Boha²⁶⁷.

Otče, přišla má hodina. Jak dávno už Pán tuto hodinu vyhlížel (2,4)! Teď nastala. Co měl od Otce žádat? Už z 12, 27-28 víme, že nemohl prosit o vysvobození z této hodiny, ta "musela" nastat a Pán jí očekával. Proto mohlo jít jen o to, aby tato hodina splnila své poslání. Tedy prosba Páně zněla: Oslav svého Syna, aby Syn oslavil tebe. Tento cíl se však nesplní až po této hodině, po jejím ukončení jako její výsledek. Kdybychom si chtěli prosbu Pána Ježíše vy-

- 265 Je možné, aby Jan ještě ve stáří tak přesně věděl, co se tenkrát Pán Ježíš modlil? Však i my říkáme o slovech, která na nás hluboce zapůsobila: "Slyším ho ještě jako dnes!" Ale u Jana můžeme navíc počítat s "připomínáním" Ducha svatého (14,26).
- 266 Podobné obrazy jsou nevyhnutelné. I ten, kdo se ze světonázorových důvodů brání pojmům "nebe", "vysoko", "nahore" a hledá Boha v hloubi existence, se nevyhne prostorovému obrazu (Tillich, Robinson). Je otázka, zda je obraz "hloubky" výstižnější než obraz "výsosti"!
- 267 Právě z této modlitby je zřejmé, jak málo přitom člověk myslel na okolní "nebe". Jak hlasitě by musel modlitebník volat, aby byl vyslyšen nad oblaky a hvězdami! Pán Ježíš pozvedl své oči, ne svůj hlas.

kládat takto, pak bychom museli opomenout všechno, co řekl o svém "vyvýšení" na kříži. Syn měl být oslaven právě v této hodině, na cestě utrpení, která nyní začínala. A toto oslavení Syna se současně stane oslavením Otce skrze Syna²⁶⁸. Oslavení se neuskuteční jen tak, samo od sebe, a nebude to Synovo vlastní dílo. Může je vykonat pouze samotný Otec. Proto Syn o ně prosil, avšak v plné jistotě, že bude vyslyšen.

- 2 Pán Ježíš mohl být jistý vyslyšením této prosby, protože oslavení Syna v jeho utrpení bude jen dovršením velikosti, kterou již dávno měl: stejně jako jsi učinil, když jsi mu dal moc nad veškerým tělem. Již ve Starém zákoně často používaný výraz všeliké tělo zahrnuje veškeré stvoření, vztahuje se ale zvláště na lidstvo v jeho pomíjitelnosti²⁶⁹. Moc nad veškerým tělem je vlastně Boží moc. Už Mojžíš a Aron vzývali Boha jako "Boha duchů veškerého tvorstva" (4M 16,22). A Bůh sám říká proroku Jeremiášovi: "Hle, já jsem Hospodin, Bůh veškerého tvorstva" (32,27). Tuto svou božskou moc Otec svěřil Pánu Ježíši. A Pán v tom viděl důvod, který mu dovolil s jistotou prosit o "oslavení". Slovo "kathos = jako" má i zde význam zdůvodnění²⁷⁰. Tato moc však není samoučelná, ale slouží Boží lásce a záchraně člověka. Pán Ježíš jí má, aby vše, co mu Otec svěřil, dal jim: život věčný. Vše, co je tělem, patří k pomíjejícímu stvoření, které nemá "věčný život" (3,6)²⁷¹. Ale v Pánu Ježíši lidé mají získat "věčný život". Pro nás už známá úvaha o vyvolení z 6,37 je obsažena v tomto verši. Pán Ježíš ne-

268 Viz výklad k 12,27n; 12,32; 14,31.

269 Např. Iz 40,6-8, ale také 1M 6,12n; Ž 65,3; Iz 31,3; Iz 49,26. I formulaci "vzkříšení všelikého těla" v apokryfickém vyznání víry je nutno takto chápat.

270 Viz výklad k 13,15.34.

271 Pavel navíc zdůrazňuje, že v "těle" má své zvláštní pole působnosti hřích, nepřátelství vůči Bohu. To v této modlitbě Páně není zdůrazňováno. Ale v tom, že Pán Ježíš může dát lidem věčný život jedině pro svou smrt na kříži, můžeme i zde vidět souvislost mezi "tělem" a "hříchem".

mluvil o moci nad všelikým tělem v tom smyslu, že všelikému tělu dá věčný život. Slova aby vše, co jsi mu svěřil, dal jim: život věčný, jsou podmíněna a ještě zřetelněji ukazují, že je jen určitý "výběr" lidí, kteří obdrží²⁷² tento úžasný dar. A tento dar věčného života obdrží vyvolení jen proto, že se Boží Syn stal na kříži hříchem (3,15).

V čem spočívá tento věčný život²⁷³? Odpověď vyvolává úžas: A život věčný je v tom, když poznají tebe, jediného pravého Boha, a toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista. Věčný život spočívá v poznání. Není to obdobné jako základní hledisko gnostiků²⁷⁴? Pán Ježíš to nechápal "gnosticky" a "poznání" nenadřazoval nad prostou "víru" jako něco vyššího. Chápal to prostě "biblicky". Už v 6,69 "poznání" nebylo stavěno proti "víře", jako její protiklad, ale bylo s ní pevně spojeno. Před očima musíme mít souhrn starozákonních míst, v nichž je "poznání Boha" chápáno jako těžiště života²⁷⁵. "Nová smlouva", ohlašovaná Jeremiášem, bude charakteristická tím, že Boha "budou znát" všichni (Jr 31, 34). Velmi pozoruhodné je to, že toto "poznání" není spjato s vyššími schopnostmi poznání, ale s odpuštěním hříchů a vyřešením nepravostí. O takovém poznání mluví Pán Ježíš. Poznání je proto věčným životem, neboť má nejvyšší a věčný obsah. Tím poznáváme jediného pravého Boha. Mohli bychom to také přeložit jako "jediného skutečného Boha". Lidstvo má mnoho svých obrazů Boha a celou řadu falešných bohů.

272 Bůh není nikomu "povinen" darovat věčný život. Pro naše hříchy jsme ztratili jakýkoliv nárok na Boha. Bůh není zavázán, aby všechny vyvolil; zde jde o svobodnou milost, ne o spravedlnost. Z milosti Bůh "vyvoluje" - vybírá si. Jakékoliv hloubání je zde zbytečné a nebezpečné. Pouze v údivu můžeme děkovat, patříme-li k těm, jimž Otec "dal" Syna.

273 V řecké podobě je zdůrazněno slovo "věčný". Život jsme dostali, i když jsme neznali Boha a Pána Ježíše. Ale na rozdíl od přirozeného života teď jde o život "věčný".

274 Viz 1. díl - poznámku č.20 v Doslovu (str.347).

275 IŠ 3,7; 1Kr 8,43.60; 2Kr 19,19; Ž 46,11; 100,3; Iz 52,6; Jr 9,22n; 22,16; 24,7; 31,34. Přitom "známost Boha" je často chápána spíše jako "známost jeho jména". Podobně i Pán Ježíš v 6. verši řekne o "zjevení tvého jména".

Ale u nich "věčný život" nenalezneme. Nanejvýš nás mohou svými lžemi svést a oklamat. Věčný a nevyčerpatelný život, jaký má sám Bůh, dosáhneme pouze "poznáním" toho Jediného, který je sám Bohem. Přitom toto poznání není pouhým souhrnem správných myšlenek o Bohu. Poznání v Písmu znamená zásadní pochopení v živé odevzdanosti a ve spojení²⁷⁶. Pravý, svatý a živý Bůh nemůže být nikdy objektem, předmětem našeho rozumového poznání či našeho vědeckého bádání²⁷⁷. I v našem pozemském životě poznáváme některé osoby úplně jinak, například prostřednictvím "setkání" v lásce, důvěře a v poslušnosti. Bůh nám umožňuje setkání se sebou v tom, kterého poslal, v Ježíši Kristu. Spojka "a" v této větě velekněžské modlitby Páně proto neznamena slučování, nespojuje dvě různé veličiny. Nepoznáváme za prvé Boha a za druhé Ježíše Krista. V Pánu Ježíši nalézáme jediného pravého Boha. Pán Ježíš v této větě shrnul to, co rozváděl podrobně v 14,6-11. Přitom před sebou tak živě viděl to, co vznikne z jeho oběti na kříži, že sám o sobě mluvil ve 3. osobě. Mnoho lidí z celého světa nalezne v Pánu Ježíši opravdového Boha, a proto i věčný život²⁷⁸.

- 4 Už tento verš nám ukazuje, jak jsme vzdáleni od gnose, a právě tak i od mystiky. Já jsem tě oslavil na zemi, když jsem dokončil dílo, které jsi mi svěřil. Pán hovořil o díle, které na této zemi dokončil. Mluvil o něm tak, jako by i jeho nejtěžší část - kříž - už byla za ním; tak si byl jist dokonáním díla. Slovo "dokonáno" však teprve zvolá, až skloní hlavu, aby zemřel (19,30). Nyní se díval zpět na léta působení a bojů. Při pohledu na verše 4. 6. 8. 12. 14. 22. a 26. můžeme říci, že z hlediska svého díla Pán v této mod-

276 Viz 1. díl: výklad k 6,67-69; 10,4-5; 10,14-15.27.

277 V tom se mylí všichni, kdo by chtěli Boha "dokázat", stejně jako ti, kteří chtějí z této nemožnosti získání důkazu vyvozovat tvrzení, že Bůh neexistuje.

278 Všimněme si, že v tomto verši, ale ještě i v některých dalších, je Pánova modlitba jako meditace, zkoumání. Proto neděláme nic špatného, jestliže i my Bohu říkáme to, co velmi dobře ví. On totiž chce, abychom to řekli my, protože to naplňuje a dojíká naše srdce.

lítě skládá svatý účet Syna před Otcem. Ve všem, co tato léta naplňovala, oslavil Boha. Ne v myšlenkách, ne mystickým zahloubáním, jeho dílo spočívalo v činech. Toto dílo mu Otec svěřil, aby je vykonal. Pro něj to nebylo břemeno, ale Otcův dar. Jak rád Syn toto dílo konal a tak oslavil Otce na zemi.

Proto také s plnou důvěrou mohl Otce prosit: A nyní ty, Otče, oslav mne svou slávou, kterou jsem měl u tebe, dříve než byl svět. Při těchto slovech jeho pohled a touha směřovaly za "vyvýšení" na kříží až ke slávě, která by odpovídala tomu, co měl od počátku. I na cestě k potupnému kříží Pán Ježíš zůstával v jistotě, že je "shůry" a že "přichází z nebe" (3,31; 8,23), ze slávy, kterou měl u Otce, dříve než byl svět²⁷⁹. Když se stal "tělem", této slávy se vzdal (Fp 2, 5n), a přece jí osvícené oči mohly vidět (1,14). Po návratu ze světa zpět k Otci tuto slávu opět v plnosti získá. Je to božsky "správné", aby se tak stalo. Z této "spravedlnosti" usvědčuje Duch svatý svět (16,10). A přece nové oslavení, které Pán Ježíš očekával a o které prosil, nemělo být pouhým obnovením původního stavu. Měl být totiž oslaven ten, kdo neoddělitelně vzal na sebe lidství. A v tomto lidství zakusil to, co by věčný Boží Syn ve své podstatě nikdy nemohl zakusit a vytrpět - utrpení, hanbu, prokletí a smrt. I jako znovu vyvýšený zůstává tím, kdo nese jizvy, podle nichž jej můžeme spolehlivě poznat (20,24-28). Proto "sláva Syna", kterou měl získat, byla zcela jiná, naplněná nesmírným dílem vykoupění. O ní teď platí chvalozpěv ve Zj 5,12: "Hoden jest Beránek, ten obětovaný, přijmout moc, bohatství, moudrost, sílu, poctu, slávu i dobrořečení"²⁸⁰. Syn ve své původní slávě nemohl být takto veleben. V prosbě Pána Ježíše je dvakrát zdůrazněno, že jak původní, tak i očekávaná sláva není něčím, co může mít Syn v sobě

279 Kdo preexistenci Pána Ježíše označuje jako "mytologii" a popírá její skutečnost, zatemňuje podstatu jeho díla a vyzrazňuje evangelium.

280 Viz také Zj 7,9-17; 21,23.

samém a pro sebe. Jen Otec může oslavit Syna a Syn si ji může jen od Otce vyprosit a přijmout. A v obšírné stavbě věty, kterou jsme ponechali i v překladu, dvojnásobné "u tebe"²⁸¹ vyzvedá zvláště toto: Syn má svou slávu pouze u Otce. Tomu odpovídá i skutečnost v životě učedníka, že ani on nikdy nemůže nalézt věčný život a slávu ve své vlastní existenci, ani v dokonání, ale výhradně v "přebývání v Kristu" (v. 22-24)²⁸².

PŘÍMLUVA ZA UČEDNÍKY

Jan 17,6-19

- v. 6: J 17,9; Mt 6,9; Žd 2,12
- v. 8: J 16,30
- v. 9: J 6,37.44; Žd 7,25
- v. 10: J 16,15; L 15,31
- v. 11: J 10,30; Mt 6,13; 1Pt 3,5
- v. 12: J 6,39; Ž 41,10; 109,8
- v. 13: J 15,11
- v. 14: J 15,19
- v. 15: Mt 6,13; 2Te 3,3; 1J 5,18
- v. 17: J 6,63; Ž 119,160
- v. 18: J 20,21
- v. 19: 1K 1,30; Žd 2,11; 10,9n

6 Pán Ježíš prosil Otce, aby jej oslavil. Teď se předmět
8 modlitby mění a Pán se přimlouvá za své učedníky.

Co charakterizovalo jeho učedníky? Proč s jistotou mohl za ně prosit? Ve své podstatě byli lidé jako všichni ostatní a patřili ke "světu". Ale něco se s nimi stalo, co je zásadně změnilo. Byli to lidé, kteří mu Otec dal ze světa.

281 Pozn. překl.: Podle něm. překladu textu jsou na konci 5.verše opět slova "u tebe ...kteřou jsem měl u tebe, dříve než byl svět, u tebe."

282 Viz k tomu také Ř 8,17.29n; Fp 1,23; 1J 3,2.

Syn nemůže dělat nic sám od sebe, ani z člověka udělat učedníka. Může jen přijmout ty, které mu dává sám Bůh. Jeho "vyvolení" učedníků (15,16) bylo založeno na Božím vyvolení. Proto to Pán Ježíš zdůraznil: Byli tvoji a mně jsi je dal. V 9. verši o tom uslyšíme ještě více. To, co Pán Ježíš řekl v 6,37.44.65, platilo velmi vážně, totiž, že k němu přijde jen to, co mu dá Otec. Proto i je k němu potáhne. Ale při této modlitbě Pán Ježíš jednal s lidmi, které mu Otec přivedl. Zjevil jsem tvé jméno lidem. Pro nás je těžké, abychom tento výrok Páně správně pochopili v jeho plném rozsahu a tedy i v jeho plné radosti. Záleží tolik na Božím jménu? Není snad jméno jen vedlejší záležitost? Může tomu tak být. Ale víme i to, že se jménem je spjata celá bytost jeho nositele. Řekneme-li Abraham nebo Pavel, pokaždé před námi vyvstane jejich celá životní historie. Mohli bychom tedy slova Pána Ježíše přeložit také takto: "Zjevil jsem tvou bytost lidem". Ve jménu je skryta bytost²⁸³. Proto nám jméno umožňuje oslovovat někoho v jeho podstatě. Známe-li něčí jméno, pak jej znám a mám s ním spojení.

To zvláštním způsobem platí i o Bohu a o naší znalosti jeho jména. Člověk nemůže Božím jménem disponovat. Boží bytost a pravda jsou nám skryty. Proto Mojžíšovi u hořícího keře nestačilo, že se mu Bůh zjevil jako "Bůh otců" a že mu dal pokyn k vysvobození jeho lidu. Sám potřeboval znát Boží jméno, aby je mohl říci svému národu. Jen tak mu mohli opravdově důvěřovat a vpravdě jej vzývat²⁸⁴. Tenkrát bylo Izraeli svěřeno jméno "Jahve" (2M 3,13-15)²⁸⁵. Nyní už ne-

283 To pociťují ještě i dnes mnozí lidé. Tak např. Afričané si při křtu dávají nové, významově lepší jméno. Dřívější jméno "Nemám pokoj" zamění za "Procitl jsem k životu" anebo "Šťastný".

284 Je zvláštní, jak z Boží strany byla naplněna Mojžíšova prosba - "ukaž mi svou slávu" v oznámení jména Hospodínova. A toto "jméno" je i zde zjevením Boží bytosti ve svobodě a slávě jeho slitování (2M 33,18n).

285 Proto se ve Starém zákoně sám Bůh neustále představuje: "abyste poznali, že jsem Jahve (Hospodín)" (1Kr 20,28; Iz 42,8; 43,10n; 6,7).

šlo o toto jméno, které v Novém zákoně ztratilo důležitost. Oním "zjeveným jménem" se stalo nové Boží jméno - Otec²⁸⁶. Toto jméno bylo učedníkům odkryto Slovem, které jim Pán Ježíš směl představit jako Boží Slovo. Zjevení jména je charakterizováno jako zjevení Slova. Otec se nezjevuje v Synu²⁸⁷ nějakým nevyslovitelným, mystickým zážitkem, ale jasným slovem.

Proto Pán mohl bezprostředně připomenout ovoce svého zjevení: A tvoje slovo zachovali. Tak se u nich projevuje poznání, kterým si ve zjevení Božím skrze Pána Ježíše přivlastňujeme to nejpodstatnější. Nyní poznali, že všechno, co jsi mi dal, je od tebe. Pán Ježíš si toho ve svém rozhovoru s Otcem natolik cenil, že to ještě jednou podrobně rozvedl: Neboť slova, která jsi mi svěřil, dal jsem jim a oni je přijali. Vpravdě poznali, že jsem od tebe vyšel, a uvěřili, že ty jsi mě poslal. Slova, která dal Pán, není prázdná řeč, jsou to "rhemata"²⁸⁸, slova plná skutečnosti. Lidé, kteří je přijali, také poznali a uvěřili. Pochopili poslání Pána Ježíše, a proto mohli v tom, který vyšel od Otce, vidět samotného Otce a tak poznat a zývat jeho jméno. Nepatřili jen k lidem, kteří - jako mnoho jiných před ním i po něm - měli vlastní myšlenky o Bohu a těm vyučovali. Ne, nyní poznali, že všechno, co jsi mi dal, je od tebe. Pán Ježíš lidem zjevil Boží skutečnost.

Při naslouchání modlitbě Pána Ježíše musíme překonat ještě jednu potíž. Pán Ježíš s radostí Otcí sděluje, jak pochodil se zjevením jeho jména. Bylo to opravdu tak? Pla-

-
- 286 To je zřejmé i u apoštola Pavla, který v těchto pozdravech svých dopisů vždycky označil Boha jako našeho Otce: 1K 1,3; 2K 1,2; Ga 1,1.3-4; Ef 1,2; 6,23; Fp 1,2; Ko 1,2; 1Te 1,1.3; 2Te 1,1n; 1Tm 1,2; 2Tm 1,2; Tt 1,4; Fm 3. Kromě těchto jsou další verše, v nichž v úvodu listu projevuje vděčnost Bohu jako "Otcí Pána našeho Ježíše Krista" (2K 1,3; Ef 1,3; Ko 1,3). Jméno "Otec" nese sám pravý Bůh, a s tímto jménem v jeho pravém smyslu jej vidí Pavel a církev.
- 287 Zde jasně vidíme protiklad mezi lidskými náboženstvími, pohlédajícími různým náladám, a mezi biblickým zjevením.
- 288 Viz k tomu poznámku k 14,10 a 1. díl - 10,19-21.

tilo o jeho učednicích, že jeho slovo přijali, poznali, zachovali a že uvěřili? Což jsme až do konce slov loučení (16,19-21) neviděli, že Pán Ježíš nemohl jejich domnělou víru považovat za víru skutečnou? A neodkryje nám už následující hodina, že učedníci ještě opravdu nepoznali a neuvěřili? Musíme si připomenout, co jsme si vysvětlili už v 6, 67-69. To, co Pán Ježíš vykonal u učedníků, aby jim zjevil Otce, nebylo marné. Víra a poznání o velikoncích a letnicích mohly vzniknout jen proto, že už byly založeny na spolužití Pána Ježíše s apoštoly a že již jako zárodek existovaly. Pán Ježíš viděl tento zárodek jako již rozvinutý a hleděl do budoucna, jak to ještě zřetelněji vyplyne ve 20. verši. Před Otcem mohl o této budoucnosti hovořit jako o skutečně minulé události. A v tom jsme byli zahrnuti i my všichni, kteří jsme tato slova od učedníků přijali a tak došli k "pravému poznání" a ke konkrétní víře.

Tato slova Pána Ježíše platila pouze těm, u nichž se 9
naplnila. Nemohla platit "světu". Za svět jako neurčité 10
množství lidí se Pán Ježíš nemohl modlit. Syn byl vázán na Otce. Za ně prosím. Ne za svět prosím, ale za ty, které jsi mi dal, neboť jsou tvoji. Lidi, za které prosil, nezískal velikostí svého ducha ani svou strhující přesvědčivostí. Vše bylo Božím darem - že k němu přišli a až posud při něm zůstali. A ono slovíčko dal se uskutečňovalo v božské svobodě. Bůh lidmi disponuje, jsou jeho, protože je jejich Stvořitel²⁸⁹. Ale právě v této modlitbě Pán Ježíš musel ještě jednou ukázat jednotu, která je mezi ním a Otcem: A všechno mé je tvé, a co je tvé, je moje. Zde není třeba a ani nelze předpokládat svévoli. Otec v plnosti své lásky dává Synu všechno, ale Syn si pro sebe nenechává nic. S ra-

289 Z textu nelze vyvozovat, že by Pán Ježíš při pohledu na své učedníky myslel na to, že jako příslušníci lidu smlouvy "patří" Bohu ještě jinak. Poslední modlitba Pána Ježíše není omezená, zahrnuje celý okruh světa a nejsou v ní obsaženy nějaké zvláštní vztahy k Izraeli.

dotí dává k dispozici Otci to, čeho dosáhl²⁹⁰ svou činností. A všechno mé je tvé - to není projev vynucené podřízenosti -, tak mluví opravdu svobodná láska. A co je tvé, je moje - to není domáhající se požadavek -, tak promlouvá vděčnost, přijímající dar lásky. Proto teprve teď na vztahu Otce a Syna poznáváme, co je skutečná a plná láska.

Stejně i lidé, které Otec daroval Pánu Ježíši, slouží k jeho oslavení. V nich jsem oslaven. Toto oslavení Pána Ježíše nezáleží na schopnostech a moudrosti učedníků. Na nich samotných není co obdivovat. Pána Ježíše v nich oslavuje to, že právě tyto neschopné, zkažené a ztracené lidi vykoupil za cenu vlastního života a přenesl je do nového života ve víře, v modlitbě, v lásce a naději. Právě pro tuto, skrze milosrdenství zachraňující moc, je v nich oslaven²⁹¹.

- 11 Proč se Pán Ježíš musel za ně modlit? Již nejsem ve světě, ale oni jsou ve světě, a já jdu k tobě. Jen Pán Ježíš směl tehdy učinit krok ze všech bolestí, bojů a pokušení světa do slávy u Otce. Učedníci jej nemohli následovat. Jsou ve světě. Pán Ježíš věděl, co to znamená. Svět je jako mohutný proud, který neustále odvádí pryč od Boha. Ze světa přicházejí náhlé nárazy, jimiž se vládce tohoto světa pokouší věřící odtrhnout od Boha. "Být ve světě" znamená žít trvale v nenávisti světa. Nepodlehnu snad i učedníci? Nenechají se zviklat (1Te 3,3) a nepozorovaně odvléci od Boha? Na to myslel Pán Ježíš ve své prosbě: Otče svatý, zachovej je ve svém jménu, které jsi mi dal. V souvislosti s mocí světa a jeho vládcem si Pán Ježíš ve své modlitbě uvědomil svatou velikost a Boží moc. Otec je svatý,

290 Pavel to vynikajícím způsobem načrtl na závěr svého obrazu budoucna v 1K 15,28.

291 Paul Gerhardt to vyjádřil slovy: "Na mně a na mém životě na této zemi není nic, co by mi nedal Kristus, to je hodno lásky". Jako odraz toho vidíme, že pro Pavla se Tesaloničtí stali "jeho radostí a korunou" před Pánem v jeho paruzii (1Te 2,19), protože byli zachráněni skrze jeho službu.

ve své nadsvětové, božské moci může učedníky zachovat. Protože Otec je svatý a také věrný, zachová tyto lidi, když je jednou svému Synu dal. Pán Ježíš prosil, aby je zachoval ve svém jménu²⁹². To se netýká zachování před nouzí a utrpením. Nejde ani o zachování jejich pozemského blahobytu nebo jejich pomíjivého života. Mají však zůstat ve všem, co jim "Boží jméno" odhalilo z Boží bytosti, jeho pravdy, moci a milosti. Pán Ježíš prosil, aby jeho učedníci zachovali jméno Boží i při svém selhání, i v porážkách, ve strachu a v pokušení, a aby tak zůstali upoutáni k Bohu, který je pevně drží.

Je-li správný způsob čtení, který se nám zpočátku zdá cizí, pak Pán Ježíš ke jménu Božímu, v němž mají být učedníci zachováni, připojil slova které jsi mi dal. Pak je i tím zdůrazněno, že toto Boží jméno je tu proto pro nás, protože nám je Pán zjevil. Přitom Pán předal pouze to, co mu dal Otec. Syn byl první, komu Bůh otevřel své nejhlubší nitro ve svém Otcovském jméně. Přitom není rozhodující samotný výraz "Otec". Toto jméno bylo používáno již ve Starém zákoně²⁹³, ale charakteristickým způsobem pouze ojediněle a převážně na místech, vztahujících se na budoucnost. Pravé Boží "Otcovství" v sobě zahrnuje i to, že se opravdově zjevilo teprve v "Synu"²⁹⁴. Proto se ani Boží jméno nemůžeme teoreticky naučit ze slov Pána Ježíše, ale musí nám je sám "zjevit" (v.6) v celé jeho podstatě, a sám Otec nás

292 Znovu se zde naplnilo starozákonní Písmo: "Pevná věž je Hospodinovo jméno, k němu se uteče spravedlivý jak do hradu" (Př 18,10).

293 2S 7,14; Ž 68,6; Iz 9,5; 63,16; Jr 3,19; 31,9; Ml 1,6; Ml 2,10.

294 Nesmíme si tedy myslet, že již víme, co je to pravé otcovství, a podle toho si můžeme vysvětlovat Boží podstatu. Je to naopak. Všechno, čemu říkáme "otec", můžeme správně poznat teprve ve světle Božího Otcovství (Ef 3,14-doslovně: "od něhož má své jméno každý nebeský i pozemský rod").

musí v tomto svém jménu "zachovat"²⁹⁵.

Pán Ježíš ke své prosbě připojil ještě něco: Nechť jsou jedno jako my. V této prosbě myslel i na to, na co my většinou zapomínáme. Nešlo pouze o jednotlivé osamocené učedníky, které bylo třeba zachovat. Jde o bratrství jeho učedníků, na které se vztahuje jeho příkaz lásky (13,34; 15, 12; v.17). Ve jménu Otce budou zachováni jen tehdy, zůstane-li zachována jejich jednota. Ve slovech jedno jako my vidíme tuto jednotu jako vnitřní, dobrovolnou a proto také pevnou a plnou. Uslyšíme o ní opět od 22. verše.

12 Pán Ježíš ještě jednou připomněl dalekosáhlou změnu situace svých učedníků. Dokud jsem byl s nimi, zachovával jsem je v tvém jménu, které jsi mi dal (nebo ty, které jsi mi dal); ochránil jsem je, takže žádný z nich nezahynul, kromě syna zavržení, aby se naplnilo Písmo. Nebylo samozřejmé, že těchto dvanáct učedníků zůstalo po celá ta léta s Pánem Ježíšem. Evangelium nám v 6,60-69 odkrylo, jak toto setrvání bylo ohroženo "tvrdou řečí" Páně a stále zřetelnějším neúspěchem ve zklamání všech pozemských nadějí²⁹⁶. Jen díky zachování a ochraně ze strany Pána Ježíše bylo s ním tehdy ještě jedenáct učedníků.

Toto zachování se však neděje samočinně. Všemohoucí Bůh respektuje svobodu člověka. Je to patrné i z toho, že jeden z Dvanácti přesto zahynul. Pán Ježíš se zmínil o něm ve své modlitbě, ale ani v této prosbě nebylo odkryto tajemství nějakou definicí, která by dokázala vyjádřit poměr Božího působení a lidské svobody. Pán Ježíš k této hrozné události poukázal pouze na dvě skutečnosti: Jidáš byl syn zavržení. Stejně jako život "synů světla" je určován světlem

295 Teprve pak se také můžeme doopravdy modlit Otče náš. Pokud jsme nepřijali od Pána Ježíše Boží zjevení, nevíme, co říkáme, když vyslovujeme otčenáš jako naučenou modlitbu. Podle slov Pána Ježíše ve 14,6 lze pravěm tvrdit: "Nikdo nepřichází k Otci než skrze něj".

296 V L 22,28 mohl Pán Ježíš říci: "A vy jste ti, kdo se mnou v mých zkouškách vytrvali".

(viz 12,36), i Jidáš se nechal vnitřně formovat a vést zhoubcem a zkázou. Činil tak dobrovolně, ale současně s vnitřním (na vnějším!) donucením. A tak syn zavržení nakonec zahynul²⁹⁷. Proto věta aby se naplnilo Písmo nemůže nikdy znamenat, že by byl Jidáš proti své vůli přinucen stát se zrádcem Pána Ježíše, jen aby se Písmo formálně naplnilo. Takto mechanicky se Písma nikdy nenaplnují! Tato slova nemůžeme chápat jinak než 13,18. I ty nejsložitější a nejhroznější činy podléhají Božímu vědění a vládě, a proto jsou již v Písmě předzvěděny²⁹⁸.

Existuje možnost pádu, kterému nelze samočinně zabránit žádnou ochranou. Cesta učedníků světem je těžká a provázena řadou pokušení. Nebude jejich život spojen neustálou hrůzou a starostí, i když mají své poslední útočiště v Boží věrnosti? Pán Ježíš to viděl jinak. Nyní jdu k tobě, ale toto mluvím ještě na světě, aby v sobě měli plnost mé radosti. Ani zde Pán Ježíš neřekl: "Teď musím zemřít". Ve svém odchodu viděl cestu k Otci. Jeho loučení nebylo uspěchané, aby pozůstalé neznepokojil. Mluvil k nim na světě, ještě stále byl na světě a v jeho moci. Učedníci směli na něm vidět, že ono "být na světě" neuhasí radost jejich Pána. Stejně jako jim zanechal "svůj pokoj" (14,27), tak jim teď odkazuje i "svou radost" jako něco, co mohou mít v sobě. Stala-li se tato radost podstatným znakem toho, že jsou Božími dětmi a že v nich působí Duch svatý²⁹⁹, je to výsledek učení a dar samotného Pána Ježíše. Mají mít v sobě plnost jeho radosti. Třpyt radosti není závislý na učednících samotných ani na jejich námaze. Pán Ježíš nemluví o jejich vlastní radosti. "Naše" radost se snadno vytrácí. Má na

297 Tentýž výraz "syn zavržení" nalézáme v 2Te 2,3 v souvislosti s antikristovským světovládcem. Přináší zkázu a přitom přes svou velkolepou moc sám také rychle zanikne. Je "synem zavržení" v obou směrech.

298 Viz výklad k 13,18.

299 Viz Fp 1,18; 2,17; 3,1; 4,4; Ga 5,22; 1Te 1,6; Sk 13,52; 20,24; Ř 14,17.

myslí svou radost, která se neztrácí ani při největších hrůzách cesty kříže. Tuto jeho radost mají mít v sobě.

- 14 Pán Ježíš předložil Otcí ještě jednou postavení učed-
 15 níků: Dal jsem jim tvé slovo, ale svět k nim pojal nená-
 vist, poněvadž nejsou ze světa, jako ani já nejsem ze svě-
 ta. Ti, kterým bylo darováno Boží slovo, a oni je přijali,
 už nejsou ze světa, ale opravdově patří Bohu. V tom se po-
 dobají Synu, který vydává sám o sobě svědectví: jako ani
 já nejsem ze světa. Bylo důležité, jaké důsledky Pán Ježíš
 vyvodí z této situace svých učedníků a jaké prosby budou
 směřovat k Otcí. Neprosím, abys je vzal ze světa, ale abys
 je zachoval od zlého. To, že Pán Ježíš výslovně řekl oč ne-
 prosí, nám ukazuje, jak byla tato prosba nasnadě. Nebyli
 by ušetření trápení, které rozhodně nebylo dětskou hrou,
 ale neslo v sobě pokušení odpadnout? V tom případě by však
 museli být vzati ze světa - a ne naopak, vejít tam právě
 proto, aby k lidem mohla proniknout zachraňující zvěst.
 Syn, který při svém poslání sám nasadil vlastní duši, ne-
 mohl Otce prosit, aby je vzal ze světa. Mohl však prosit
 Otce, aby je zachoval od zlého. Z řeckého textu není třeba
 rozhodovat, zda bylo míněno zlé anebo zlý. Pán Ježíš zde
 nepoužil to slovo, jímž Pavel označil "zlé" neboli "zlo"
 v Ř 12,21. Naproti tomu "ponaeros = zlý" použil jak Pán Je-
 žíš v sedmé prosbě modlitby Otče náš, tak i Pavel ve 2Te
 3,3 se zcela jasným vztahem ke "Zlému", k ďáblu. Jan po-
 užívá tento výraz jednoznačně v 1J 2,13. A tak i Pán Ježíš
 v této své prosbě k Otcí za "světem" a jeho nenávistí viděl
 "zlého". Otec však může učedníky zachovat od zlého, a tedy
 i uchránit je před pádem.

- 16 Nejde však jen o zachování od zlého. Život učedníků
 17 musí být uspořádán pozitivně. Toto pozitivní zaměření a na-
 plnění života má svůj název - posvěcení³⁰⁰. Základ je po-
 ložen v nové existenci. Nejsou ze světa, jako ani já nejsem
 ze světa. Proto Pán Ježíš může prosit Otce za ně a také

300 Viz heslo "Posvěcení" v Biblickém slovníku.

prosí: Posvěť je pravdou³⁰¹. Pán Ježíš nepovzbuzoval své učedníky, aby se sami posvěcovali, protože nejsou ze světa. Jejich posvěcení, potřebné pro život i službu, vyprosil od Otce. Posvěcení je Boží věc, protože Bůh je "Otec svatý". Slovo "svatý" patří k těm původním slovům, která jinými pojmy nevysvětlíme, a která můžeme pochopit pouze sami z vlastní vnitřní zkušenosti. Kdo nikdy nestál před "Svatým", tomu nelze nijak vysvětlit, co znamená "svatý". Ale každý, kdo se setkal s Bohem, má přinejmenším alespoň tušení, proč serafinové při vzývání neúnavně třikrát nazývají Boha svatým (Iz 6,3). Mají-li být učedníci posvěcení pravdou (neboli vpravdě), pak to s nesmírnou vážností znamená, že mají být nejen "dobrymi lidmi", ale že mají mít v sobě část svatosti a jasnosti Boží. Právě v tomto smyslu se sami nemohou "posvětit". Svatost v nich může způsobit jedině svatý Otec. A proto jej Pán Ježíš o to prosí.

Posvěcení učedníků nastává v pravdě. Pravda zde znamená, stejně jako v celém evangeliu³⁰², zásadní Boží skutečnost. Učedníci nemají mít jen jakýsi odlesk "svatosti". Posvěcení má opravdově a hluboce proniknout³⁰³ jejich životem. Pán Ježíš pod vyjádřením tvoje slovo je pravda nemínil jen to, že Boží slovo nás nezklame a že je i ve formě psaného slova pravé a spolehlivé. Šlo mu o víc. Slovo, které Bůh říká, není jen slovem, ale skrývá v sobě Boží bytost a Boží moc. Proto člověk může z tohoto slova žít. I posvěcení učedníků nastává vpravdě skrze Slovo. Slovo jako pravda působí, že i náš život i naše existence je "pravá", skutečná, zaměřena na Boží skutečnost, a proto také svatá.

301 Rukopisy Koiné a jiné rukopisy, a také Clemens Alexandrijský čtou "ve tvé pravdě". Pozdější doplnění slova "tvé" je však snadněji vysvětlitelné, než zdůvodňování jeho vypuštění, kdyby tam bylo původně.

302 Viz výklad k 1,17.

303 Proto se Pavel v závěru 1Te modlí: "Sám Bůh pokoje nechť vás cele posvětit" (1Te 5,23). Pastor Girkon si k tomu na okraj své Bible poznamenal: "nejen pota-petuje".

18 Tak byli učedníci způsobilí k vyslání s evangeliem. Jsou poslové, kteří přinášejí pouhá slova, ale nedokáží být svědky svou podstatou. Z tohoto hlediska poslání učedníků odpovídá poslání samotného Pána. On, Boží Syn, byl pro hladovějícího, žíznivého, hledajícího a umírajícího člověka opravdovým chlebem, vodou, dveřmi, cestou, životem i vzkříšením. Jako ty jsi mne poslal do světa, tak i já jsem je poslal do světa. Slovíčko "jako" na začátku této věty Pána Ježíše je třeba vzít vážně. Má i zde důležitý význam. Poslání učedníků odpovídá poslání Páně a je tím zdůvodněno. Jsou pokračovateli jeho poslání a zachraňující lásku Otce v Synu nesou dál do světa.

19 Pán Ježíš je činil způsobilými k tomuto poslání posvěcením, které jim připravoval. Syn a Otec v tom viditelně působili společně. Syn vyprosil od Otce posvěcení učedníků v pravdě. Avšak ani při naplňování své prosby nezůstal pouze nečinným pozorovatelem. Sám sebe za ně posvěcuji, aby i oni byli vpravdě posvěceni. Spojka "a" na začátku této věty³⁰⁴ ukazuje vztah posvěcení k poslání. "A právě pro ně, pro ty, které jsem poslal, se posvěcuji, protože jsem je poslal". Jeho učedníci se sami nemohli posvětit. Pán Ježíš je mohl posvětit a činil tak právě na cestě utrpení. Protože cele ctil Otce, Boha plně miloval a dal mu celou svou bytost, své životní dílo, byl svatým Synem svatého Otce. Pro svět, pro zbožný svět Izraele byl Pán Ježíš tím, kdo se rouhá Bohu - vyvrhelem a proklatcem. Ve skutečnosti se však právě zde naplnilo to, co poznal a v kritické hodině vyslovil Petr: "Ty jsi ten Svatý Boží" (6,69). Pán Ježíš počítal s tím, že jako ukřižovaný zahrne své učedníky do tohoto posvěcení, aby i oni byli vpravdě posvěceni.

Pro Pána Ježíše bylo nejdůležitější³⁰⁵, aby byli vpravdě posvěceni, aby vpravdě patřili Bohu a žili pro něj. Jeho

304 Pozn.př.: V německém textu počátek verše zní: "A pro ně posvěcuji sám sebe..."

305 Pavel napsal Římanům, jak vypadá život posvěcený pro Boha (Ř 6; 12,1-2; 15,6).

boj, který mu přinesl kříž, byl zaměřen proti "pokrytectví", jež zničilo Izrael. Svým slovem a životem neúnavně odhaloval strašlivé zneuctění a zfalšování života lidu Staré smlouvy - bohoslužbu změněnou v obchod, dům Boží přeměněný v obchodní dům (2,14-16); pobožné vůdce, kteří však nedokázali věřit, protože jim šlo o vlastní čest (5,44); Mojžíšovy učedníky, které však Mojžíš obžalovával (5,45); syny Abrahamovy, kteří se stali ďáblovými dětmi (8,37-44). Záleželo na tom, aby jeho učedníci a poslové neupadli do stejné situace, ale aby byli vpravdě posvěceni³⁰⁶.

PROSBA ZA BUDOUCÍ UČEDNÍKY

Jan 17,20-23

v. 20: Ř 10,17; 1J 1,3
 v. 21: Sk 4,32; Ga 3,28
 v. 23: 1K 6,17; Ga 2,20; Ef 1,4n; 4,3-6

Pán Ježíš se nemohl modlit za svět jako takový. Přesto 20 však jeho modlitba nemohla být omezena jen na malý kroužek učedníků. Oni přece zároveň byli "apoštoly", vyslanci³⁰⁷ do světa. Navzdory odmítání a nenávisti toto jejich poselství nebude marné. Na kázání lidé uvěří! Pán Ježíš v modlitbě viděl tento úžasný děj, který začal v Jeruzalémě a šířil se přes Samaří a Judstvo a bude se šířit až do posledních

306 O to šlo Pavlovi v jeho listě k Římanům, protože vý-
 čítky Židům v Ř 2,17-24 se právě tak týkají i "křes-
 tanů".

307 Latinské slovo "missionar" je přesným ekvivalentem
 řeckého "apostel". Obě označení jsou odvozena od zá-
 kladního slova "vyslat", "poslat". Přitom si je třeba
 povšimnout toho, že v hebrejském slově "poslat" (ša-
 lach) je vždy zároveň zahrnuto i zplnomocnění. Posel
 zastupuje toho, kdo jej poslal. Viz výklad k 13,16.

končin země (Sk 1,8). Proto pokračoval: Neprosím však jen za ně, ale i za ty, kteří skrze jejich slovo ve mne uvěří. Pak bude dosaženo toho, co hledal při pozemském pobytu v Izraeli a co našel jen u několika málo jednotlivců: víru, která se mu s důvěrou a poslušně odevzdá. O této víře platí to, co Pán Ježíš řekl v 12,44: "Kdo věří ve mne, ne ve mne věří, ale v toho, který mě poslal." Tato víra v něho znamená opravdovou víru v Boha. Tak mocné bude slovo učedníků, že způsobí tuto víru.

- 21 Lidé, kteří uvěří prostřednictvím poslů, nezůstanou osamocenými jednotlivci. Hned se stanou "sborem". To je tak zásadně nutné, že to věřícím nelze říkat dodatečně, nebo to předložit jako cíl³⁰⁸. Pán Ježíš však věděl, jak těžko setrváváme ve skutečném vzájemném spojení a jak je každá lidská společnost neustále ohrožena, včetně společnosti věřících v "církvi". Proto byla jeho přímluva za velký zástup budoucích učedníků zaměřena právě na jejich jednotu - aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě. Pánu Ježíši nešlo o organizační jednotu, kterou lze udržet mocenskými prostředky. Není to ani jednotu stejných myšlenek³⁰⁹ nebo společenství lidí stejných pocitů. Ne, jednotu, kterou Pán vyprošoval pro církev, má svůj vzor a původ v jednotě mezi Otcem a Synem v Duchu svatém. Tuto jednotu jsme mohli pozorovat v celém jednání a ve všech proslovech Pána Ježíše. Je charakterizována dobrovolností a důsledností při současném jasném a vědomém zachovávání rozdílů. Pán Ježíš mohl říci: "Já a Otec jsme jedno" (10,30), a přece

308 Ani Petr o letnicích nemusel teprve vyzývat k založení církve. Církev existovala okamžitě.

309 Pro pravou jednotu církve je jednotnost ve zvěstování samozřejmě nepostradatelná. Je to velice zlé, jestliže se církev stává tribunou nejružnějších chápání evangelia a když se v ní potírají vzájemně neslučitelné teologie. Ale přesto nemůže být jednotu církve založena na "jednotě učení". Dějiny evangelijního křesťanství dosti jasně ukázaly, že právě tato jednotu učení vede ke stále obnovovaným roztržkám a tvrdým bojům. Jednotu církve Pána Ježíše spočívá hlouběji než na společném učení.

Syn očekával, prosil a poslouchal; naproti tomu Otec posílal, nabízel, vyslychal a dával. A právě v této rozdílnosti působí láska, která Otce a Syna navzájem sjednocuje. A právě po takové jednotě své církve Pán Ježíš toužil. Před sebou viděl obrovský zástup věřících v jejich různorodosti, proto hovořil o všech, kteří mají být jedno. Tito všichni mohou a mají zůstat tím, čím jsou, i v rozdílnosti svého způsobu, zralosti a poznání. Avšak právě v této rozdílnosti bude působit láska, která umožní, aby dary a síla jedněch byla ku prospěchu a pomoci druhým, a tak se vzájemně budovali, potěšovali a povzbuzovali (Ko 3,16; 1Te 4,18; 5, 11), podle okolností, v nichž církve "žije"³¹⁰.

Pánu Ježíši na této jednotě tak nesmírně záleželo, že ještě jednou prosil: aby i oni byli jedno v nás. Text Nestleho slovo jedno nemá, je však v Koiné, v Sinaiticu³¹¹ a v dalších rukopisech. Je nepostradatelné především ve znění textu po "i oni". Kdyby text chtěl vyjádřit, že učedníci "jsou v Otcí a Synu" svou vzájemnou jednotou, pak by tato věta mohla znít stejně i bez "i": "aby byli v nás". Pán Ježíš však prosil, aby i jeho učedníci měli tutéž jednotu, která jej samotného pojí s Otcem. Přitom Pán Ježíš připojil kratičké, ale nesmírně důležité slovo v nás. Učedníci tuto jednotu nikdy nezískají vlastním úsilím, svou touhou po obecenství nebo osobními svazky. Pouze v nás mohou dosáhnout vzájemné jednoty, říká Pán, jako ratolest na vinném kmenu. Pak je to skutečná jednota³¹².

Tato jednota není důležitá jen pro samotné učedníky, ale má zásadní význam i pro jejich službu. Je působivým svědectvím, jak řekl Pán Ježíš Otcí, aby tak svět uvěřil,

310 V dopisech apoštola je odpovídající jednotu církve vyjádřena náčrtem těla s mnoha různými údy, které si však vzájemně slouží (1K 12,12-27).

311 O rukopisech - viz doslov k 1. dílu.

312 Proto je marné při napětích a těžkostech ve sborech hledat vzájemnou jednotu v diskusích. Původní jednotu lze obnovit pouze tak, že se společně odvrátíme sami od sebe a ponoříme se do lásky.

že ty jsi mě poslal. Jaká odpovědnost je na jeho církvi! Svět vědomě či nevědomě touží po pravé jednotě, po opravdovém obecenství. Když lidé vidí učedníky Pána Ježíše žít v dobrovolné skutečné jednotě a v obecenství, protože jsou spojení nesobeckou láskou, pak mohou uvěřit, že tvůrce tohoto obecenství byl opravdu poslán Bohem. Naopak, jakákoliv nejednotnost věřících znesnadňuje víru v Pána Ježíše. Poslání Pána Ježíše se zdá být problematické, projevuje-li se ve sborech stejná nejednotnost a neláska, jaká panuje mezi lidmi světa³¹³.

Aby tak svět uvěřil... Není to v rozporu s tím, co Pán řekl ve 14,17.22; 15,18n; 17,9 o beznadějně ztracenosti světa? Může svět vůbec někdy uvěřit? Pojem "svět" se v tomto verši nemůže chápat početně, stejně jako slovo "všichni" v zaslíbení Pána Ježíše, že po svém povýšení všechny potáhne k sobě (viz 12,32). To, co o světu řekl, nadále platí. Avšak lidé, z nichž se svět skládá, mohou uvěřit, a tak se stát těmi, které si ze světa vyvolil. A to se opravdu děje, takže lze zkrátka říci: aby svět uvěřil.

- 22 Pánu Ježíši ležela na srdci jednota učedníků tak vážně, že ve své modlitbě nemohl postoupit dále³¹⁴. Nebude to pro nás snadné dále pozorně sledovat jeho modlitbu. Navzájem spojuje to, co se nám zdá být úplně protichůdné. Slávu, kterou jsi mi dal, dal jsem jim. Není snad tato sláva hudebnou daleké budoucnosti? Vždyť Syn bude o ni prosit jako o dar budoucího proměnění svých učedníků, aby mohli vidět jeho slávu (v.24)? Nyní však o ní hovořil ve formě proběhlé minulosti, jako by jí učedníkům již dal. Může se budouc-

313 Svědectví o Pánu Ježíši může umocnit probouzející se víru právě v tom, že jednota učedníků, založená na jednotě Otce a Syna, neustále překonává všechna nedorozumění a projevy nelásky. A síla "Slova" probouzejícího k víře může zvítězit i přes všechna selhání učedníků.

314 Naproti tomu jak velmi slabé jsou naše modlitby za jednotu a naše snahy o obecenství! I v tom Pavel pochopil svého Pána, když žádal církev: "Usilovně hleďte zachovat jednotu Ducha, spojení svazkem pokoje", - a pak jí uvedl mocná spojující pouta (Ef 4,3n).

nost stát přítomností, aniž by přitom ztratila formu budoucnosti? Ano, právě se tak stalo! Modlící se Boží Syn to takto viděl. Je to pravda. Zjevil jim Otcovo Slovo, na sobě samém jim ukázal Otce, připojil je do okruhu lásky, která spojuje Otce a Syna, Syna a Otce. To všechno je jeho sláva. Nenechal si ji pro sebe, dal ji učedníkům, i když tento dar v oné chvíli vůbec nechápali a slávu odráželi³¹⁵ s odkrytými obličejí až během svého života učedníků.

Právě tato sláva, kterou jim Pán Ježíš daroval, způsobuje jejich jednotu. Aby byli jedno, jako my jsme jedno - já v nich a ty ve mně; aby byli uvedeni v dokonalost jednoty. Tato jednota není nějaký ideální cíl, kterého musí učedníci dosáhnout vlastním úsilím. Jednotu nemusí teprve vytvářet³¹⁶. Tím, že jejich Pán a Zachránce je v nich, bylo jim darováno to, aby byli jedno. A tím, že je "Otec v Pánu Ježíši", vzniká dokonalost jednoty, která spojuje Boha a lidi v Pánu Ježíši, aby byl Bůh "všecko ve všem" (1K 15, 28). Tato jednota s Bohem, tento život z Boha a pro Boha je Synovou slávou, kterou mu dal Otec, a kterou on zase dal svým učedníkům. Byla darována, máme ji a my teď v každé chvíli můžeme z této dokonalé jednoty žít. Ona je současně cílem přímluvy Pána Ježíše, který vystupuje za jednotu svých učedníků³¹⁷.

Pohled "Zachránce světa" i v oné chvíli směřoval přes stav samotných učedníků k cíli jejich poslání: a svět aby

315 Pavel svým způsobem potvrdil to, co jeho Pán předem viděl při modlitbě. Vedle výhledu do budoucna v Ř 8, 18; 2K 4,17, stojí v Ř 8,29 výpověď ve formě proběhlé minulosti a v 2K 3,18 čteme, jak sláva Pána Ježíše již účinně určovala přítomnost.

316 Proto i Pavel psal o "zachovávání" jednoty. Všechny snahy o vytvoření jednoty v křesťanství jsou předem ztracené, nevycházejí-li z jednoty církve, která již existuje. Právě vzhledem k této dané, nezbytné, "přirozené" jednotě církve Pána Ježíše se všechny roztržky a oddělování stanou neúčinnými, a vynaloží se velké úsilí na jejich překonání.

317 Z této přímluvy našeho Pána žijeme, proto se i my neustále modlíme o stálé uskutečňování této již existující jednoty celé církve Pána Ježíše.

poznal, že ty jsi mě poslal. V této jednotě učedníků, která není pouhou lidskou pospolitostí, ale spojením v Bohu, poznáme jak zplnomocnění v poslání Pána Ježíše, tak i lásku Otce k učedníkům. Pán Ježíš prosil za jednotu svých učedníků také proto, aby svět poznal, že Otec zamíloval je (učedníky) tak jako jej. Pouze ti, jež Otec miluje, jsou vysvobození ze strachu o sebe a sami mohou milovat jiné. U ohně Boží lásky vzplane i pravá vzájemná láska učedníků, která je přivede k jednotě. Proto i naopak, ve vzájemné lásce učedníků bude viditelná i Boží láska k nim, a to dokonce i pro pohled světa.

MODLITBA ZA VŠECHNY UČEDNÍKY

Jan 17,24-26

v. 24: J 12,26; 1J 3,2
v. 25: Mt 11,27
v. 26: Ř 8,39

- 24 Modlitba se pomalu chýlí k závěru. Přitom její obsah směřuje stále výše³¹⁸. "Otče...které jsi mi dal." Pán Ježíš viděl všechny své učedníky až k nejposlednějším dobám, "veliký zástup" (Zj 7,9), plný užitek své práce. A protože je to odměna za jeho práci a bolest, mohlo se v jeho modlitbě objevit slovo chci: Otče, chci, aby také ti, které jsi mi dal, byli se mnou tam, kde jsem já; ať hledí na mou slávu. Pro lidi jako stvoření platí až do doby proměnění to, že sami v sobě nemohou nalézt život a radost. Člověk

318 Při čtení textu pozorujeme jedinečnost stavby vět. Když však apoštol Jan taktó zachytil věty modlitby svého Pána, musíme stavbu vět respektovat. Hluboký význam má to, že Pán Ježíš předpokládal: "Otče, které jsi mi dal..." Syn žil tím, co mu dával Otec, a vděčně pozoroval plnost těchto darů.

potřebuje na něco hledět. Jak je však všechno pomíjející a marné! Věčnou, nevýslovnou radostí budeme naplnění (1Pt 1, 8), až budeme moci vidět odkrytou slávu Pána Ježíše, slávu, plynoucí z věčné Boží lásky.

Pro učedníky Páně to nebylo nic nového! Pro jejich život již platilo (1,14): "Spatřili jsme jeho slávu". Ale to, co mohlo být tehdy jen počátkem, se pak později naplní. Přitom sláva Pána Ježíše není jen nějaká neurčitá záře. Při jeho slovech má sláva³¹⁹ musíme mít před očima, jak sedí po pravici Boží na trůně, jak opět přichází, aby vytrhl a doplnil svou církev (1Te 4,13-17), jak svrhne antikristovskou světovou říši mocí svých úst (2Te 2,8; Zj 19,11-16), musíme vidět, jak vládne se svým královským kněžstvem (Zj 20,4-6), jak soudí (Zj 20,11-15) a jak nakonec, po dokončení svého díla, předává Otci vykoupené stvoření (1K 15,28).

A přece, ani Syn nechtěl mít tuto slávu jen sám pro sebe. Obdržel ji od Otce: kteřou jsi mi dal. Otec jej obdaroval z lásky. Neboť jsi mě miloval již před založením světa. Při tomto "posledním" rozhovoru s Otcem se Syn myšlenkami vrátil zpět až k počátku, kterým začala³²⁰ zpráva samotného evangelia v 1,1. V této lásce byl skryt i tehdy, když z jeho srdce musel vytrysknout výkřik opuštěnosti Bohem kvůli nám, hříšníkům.

Pán Ježíš ještě jednou připojil k Otcovu jménu pří- 25
vlastek: Spravedlivý Otče. Právě zde, kde se mluví o Boží lásce, je nutno připomenout, že tato láska nikdy není oddělena od spravedlnosti. Spravedlivý Otec k hříchu říká

319 O vidění jeho slávy Bůh mluvil ústy proroka Izaiáše v 40,5; 66,18n. "Já jsem" (Jahve), který mluvil skrze Izaiáše, a "já jsem", který hovoří v Pánu Ježíši, je tentýž Bůh.

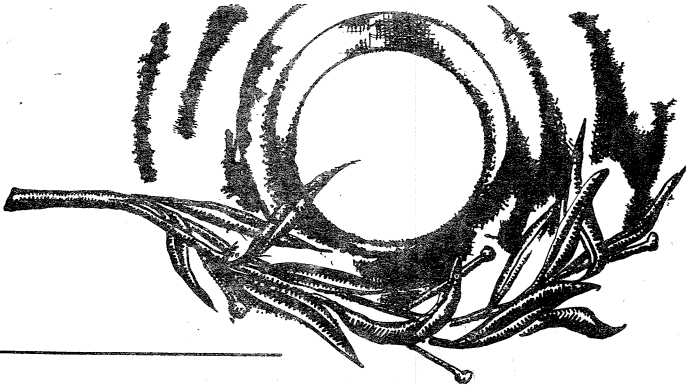
320 Kdo tuto skutečnost odmítá jako "mytologii", musí vůbec přestat mluvit o Bohu. Pouhé slovo "Bůh" neříká nic. Naplňuje se obsahem toho, co Bůh koná. Novozákonní svědectví říká jasně: Bůh miloval od počátku! Koho? Nemiloval nejdříve "svět" - ten ještě nebyl, ale Syna. A evangelium "podle Jana" svědčí, že tento Syn miloval nás, přišel k nám, zemřel za nás, věčně nás spojil se sebou a dává nám podíl na slávě své lásky a svého obdarování.

bezpodmínečné NE. To je to, co svět...nepoznal, protože to znát nechtěl. Jednota spravedlnosti a lásky (a proto i lásky a Božího hněvu) je i pro nás nepochopitelná, dokud ji nepoznáme v kříži Pána Ježíše, který byl odsouzen na našem místě a pro naši záchranu. Spravedlivý Otče, svět tě nepoznal, ale já jsem tě poznal, a také oni poznali, že jsi mě poslal. Pán Ježíš poznal Boha právě v jeho svatosti a spravedlnosti, pro kterou bylo nezbytné, aby jeho jediný Syn byl z lásky ke světu ztracených vydán a povýšen na kříži. Toto poznání Pána Ježíše nezůstalo pouhým teoretickým konstatováním, ale provázelo ho po celou jeho pozemskou cestu až ke smrti na kříži. I jeho učedníci poznali jeho poslání právě v jeho kříži. Samozřejmě, s ohledem na slova Pána Ježíše v 16,31n musíme říci: Pán Ježíš v této modlitbě předpokládal to, co učedníci skutečně poznali až po ukřižování a vzkříšení. Pak to ale nezůstalo pouhou teologickou teorií, ale právě tím se stali svědky, kteří vydali své duše pro ztracený svět.

- 26 Toto poznání učedníků nebylo jejich vlastní, měli ho jen proto, že jim je dal samotný Pán: Dal jsem jim poznat tvé jméno a ještě dám poznat. Protože se jednalo o opravdové poznání, bylo jim zjeveno Boží jméno (viz výklad k 6. verši). Učedníci věděli nejen to, že Bůh existuje, ale směli také vědět, jak se jmenuje a kým je. Bůh jim byl "představen", směli ho poznat. Oslovují Boha jeho pravým jménem, a proto nemluví do prázdna. Zjevení, které jim přinesl Pán Ježíš, nebylo mystické - citové; bylo to zjevení v jasném slově. A jestliže Pán připojil: a ještě dám poznat, pak tím měl na mysli, že toto poznání Boha i přes svou jasnost nikdy nebylo jednoduchou záležitostí. Živý Bůh totiž není žádnou z věcí tohoto světa, kterou bychom po jejím poznání mohli disponovat. Boží jméno nám musí Pán Ježíš neustále připomínat, protože ono neustále zaniká v hluku tohoto světa a ztrácí se v důsledku temnosti našeho vlastního srdce; zároveň však Boží jméno je nekonečně bohaté a má tak nedosažitelnou hloubku, že poznávání tohoto jména nikdy nekončí. Musíme však vzít v úvahu také i to, že poznávání Božího

jména v apoštolské službě učedníků pokračuje dále, a proto při tomto posledním rozhovoru Pána Ježíše s Otcem je další poznávání Božího jména budoucím dílem. Vždyť lidé uvěří pro slova učedníků (v. 20), a tak sám Pán v těchto jejich slovech bude zjevovat jméno Otcovo.

Překvapující obrat v modlitbě Páně nám prozrazuje, že nejde o nějaké teoretické poznání, jaké mohou obsahovat teologické knihy. Pán Ježíš zjevil Boží jméno a dává ho poznat stále více a hlouběji proto, aby - jak řekl Otcí - v nich byla láska, kterou máš ke mně a já abych byl v nich. Pro Izraelce byly pojmy poznání a láska velmi úzce spjaty. Slovo "poznat" používali pro manželskou lásku (1M 4,1; 4, 7). K zásadnímu spojení osob dochází jedině v tom, že se poznají. Když učedníci skrze Pána Ježíše poznají "jméno" Otcovo, jeho pravou podstatu, pak láska, jíž Bůh miluje svého Syna, proudí i do jejich srdcí. Podobně i Pán Ježíš jako "učitel" nestojí před nimi, ale vyučuje je tak, že do nich vstupuje a v nich žije. Ale to se neuskutečňuje nějakým mystickým splynutím, ale v Duchu svatém. Ježíš zůstává osobou a Pánem, učedníci rovněž zůstávají samostatnými osobami, v nichž žije Kristus a zevnitř určuje jejich myšlení, slova i skutky³²¹.

321 Tak Kristus žil v Pavlovi, aniž by Pavel přestal být Pavlem, nebo přestal žít ve víře v Syna Božího (Ga 2, 20). A Pavel věděl, že podobně Kristus přebývá skrze víru v srdcích údů církve (Ef 3,17).

III. UTRPENÍ A VZKŘÍŠENÍ PÁNĚ

Jan 18 - 21

1. PROCES PROTI PÁNU JEŽÍŠI

Jan 18,1 - 19,16

ZATČENÍ

Jan 18,1-11

- v. 1: 2S 15,23; Mt 26,36; Mk 14,32; L 22,39
 v. 2: L 21,37
 v. 4: J 13,1.3; 19,28
 v. 6: J 7,45n
 v. 9: J 6,39; 17,12
 v. 10: J 18,15
 v. 11: J 16,22; Mt 26,39

- 1 Poslední rozhovor s Otcem skončil. Pak Syn nastoupil
 2 cestu utrpení. Po těch slovech šel Ježíš se svými učedníky
za potok Cedron, kde byla zahrada; a do ní vstoupil on i
jeho učedníci. Údolí Cedron³²² leží na východní straně Je-
ruzaléma a odděluje město od Olivové hory. Potok je označen

322 Cedron označuje celé údolí. V létě je suché, pouze v zimě, v období dešťů, jím protéká voda. V řeckém textu zní název tohoto údolí "Kedron" (s krátkým "e" a dlouhým "o"). V hebrejštině (2S 15,23; 1Kr 2,37; 15, 13; 2Kr 23,4.6.12; Jr 31,40) čteme název tohoto údolí "Kidron". Slovní kmen "kadar" znamená "kalný, špinavý", a to nemusí označovat vodu potoka. Údolí Cedron je místem, na němž králové Aza a Joziáš spálili modly a které bylo za dob Jeremiáše "údolím mrtvol a popela". Ponurý název údolí s tím může souviset. Biblický slovník pod hesly "Cedron" a "Jeruzalém" uvádí bohatý názorný materiál.

(podle biblického textu něm. originálu - pozn. př.) jako zimní potok, voda jím protéká pouze v zimních měsících. Na druhé straně, na Olivové hoře, byly zahrady posázené hlavně olivami. Do jedné z těchto zahrad³²³ vstoupil Pán se svými učedníky. Janovo evangelium neuvádí název "Getsemane = lis na olej"³²⁴. Protože se jednalo o zahradu s tímto charakteristickým jménem, zřejmě v její skalnaté části byl chladný prostor pro lisování olivového oleje. Takové místo mohlo být vhodné pro tajné schůzky Pána Ježíše a učedníků. Zahradá byla určitě ohrazena. Proto je ve čtvrtém verši napsáno, že Pán "vyšel". Jeho vyjití k zatýkacímu komandu je nejpravděpodobnější, jestliže se s učedníky nacházel u lisu na olej. Také Jidáš, který ho zradil, znal to místo, neboť Ježíš tam se svými učedníky často býval. Z toho je vidět, v jakém smyslu bylo Jidášovo jednání "vydáním" či "zradou" svého Pána. Velerada usilovala o tajné zatčení pod pláštěm tmy, aby se zamezilo jakémukoliv odporu mas, které mu byly nakloněny. K tomu ale potřebovali přesně znát³²⁵ místo nočního pobytu Pána Ježíše. A to Jidáš kněžím prozradil. Musel však také sám toto přepadové komando vést - pouhé udání místa ve tmě nestačilo. Tak se Jidáš bezprostředně stal tím, kdo jej "vydal".

Jidáš vzal s sebou oddíl vojáků, k tomu stráž od velekněží a farizeů, a přišli tam s pochodněmi, lucernami a zbraněmi. Pán Ježíš byl v očích svých nepřátel nebezpečným člověkem. Ve veleradě nemohli počítat s tím, že by se dal jen tak prostě zajmout bez pokusu o útěk nebo o odpor. Proto k chrámové stráž, tedy stráž³²⁶ od velekněží, připojili ještě stráž farizeů, tedy nejvznešenější zbožné strany

323 Jen Jan má označení "kepos = zahrada". V Mt 26,36 a Mk 14,32 čteme o "chorion = pozemek" a Lukáš psal obecně o Olivové hoře, kam Pán Ježíš přicházel na určité místo (L 22,39n).

324 Viz také heslo Getsemane v Biblickém slovníku.

325 Pán Ježíš v průběhu velikonočních svátků musel zůstat v jeruzalémském městském obvodu. Při přeplnění Jeruzaléma poutníky se k městskému obvodu počítalo i nejbližší okolí, tedy i Olivová hora.

326 Viz výklad k 18,16-18.

v národě; ale velerada navázala kontakt i s římskými úřady a pro jistotu požádala o oddíl okupačních³²⁷ vojsk s vyšším důstojníkem (v. 12). Tento důstojník se svými lidmi však neměl zatknout Ježíše. To byl úkol chrámové stráže. Rada chtěla Ježíše dostat do vlastních rukou, aby mohla proti němu vést náboženský proces. Teprve pak měla být znovu zapojena okupační moc.

- 4 Jan nevypráví o modlitebném zápasu svého Pána. Avšak
5 ze 14,30 vypozerujeme, že o této události v Getsemane dobře věděl. I v tomto oddílu slovo "kalich" v 11. verši na to poukazuje. Ve svém popisu Jan chtěl nechat vyniknout převa- ze a velikosti Páně, se kterými vystupoval proti svým nepřátelům. Pána Ježíše nezatkli jako zločince. Sám vyšel vstříc svým pronásledovatelům. Ježíš, který věděl všecko, co ho má potkat, vyšel a řekl jim: "Koho hledáte?" Odpově- děli mu: "Ježíše Nazaretského (doslovně Nazorejského)". Řekl jim: "To jsem já." Ani členové chrámové stráže jej ihned nepoznali, i když jej museli mnohokrát vidět. Nedo- vedli si představit, že by muž, který se tak klidně ptá, koho hledají, mohl být tím, po kterém slídí³²⁸. Pán Ježíš

327 Pochopitelně nevytáhla celá kohorta. Kohorta odpovídala přibližně našemu pluku. Z ní bylo vyčleněno koman- do pro noční akci. Rozdělení oddílu bylo možné pouze za předpokladu, že k tomu dal svolení správce města. Pilát byl tedy o úmyslech velerady informován. To vy- světluje skutečnost, že již na úsvitu příštího dne byl připraven přijmout veleradu v této záležitosti proti Ježíšovi (v. 28), a že byl informován o žalobě proti němu (v. 33). Jako zodpovědný římský úředník již dávno slyšel o vystoupení Ježíšově.

328 Název Pána Ježíše v řeckém textu "Nazorejský" nezna- mená s určitostí "Ježíš z Nazaretu". Nevíme, co toto slovo původně znamenalo. Již Matouš (2,23) je vztáhl na pobyt v Nazaretu, myslel však přitom na Izaiaše 11, 1, kde hebrejské slovo "nezer = prutek" připomíná Na- zorejce. V 3M 21,12 je použito slovo "neser = posvěce- ní oleje pomazání", které se vyskytuje také v Sd 13,5. I označení "nasirejci" (4M 6) souvisí s tímto slovem. Schniewind k Mt 2,23 napsal: "Je také možné, že řecké slovo Nazorejský na tomto místě je utvořeno ze znění řeckého "nasireaios", což může být současně pro židov- ské posluchače překladem aramejského Nasroja, odvoze- ného od jména města Nazaret".

tam ještě jednou pronesl své Já jsem. Jan si přál, aby čtenáři evangelia v těchto slovech neslyšeli pouze řeč odvážného muže, který stál před svými pronásledovateli. Byl to opravdu ten já jsem³²⁹, který se při dokončení svého díla vydává do rukou hříšníků. Jan zde úmyslně připomíná Jidáše: Stál s nimi i Jidáš, který ho zradil. Stál tam ten, který měl patřit k Ježíšovi. A musel být svědkem toho, jak vznešeně vychází vstříc svým nepřátelům a také jemu ten, jehož vydal. Ono já jsem se muselo vrývat do Jidášova srdce jako zvuk trouby k poslednímu soudu. O Jidášově hrozném konci už Jan nemusel psát. Kdo stojí před oním "já jsem" jako Jidáš, je ztracen.

I chrámová stráž se náhle ulekla. Zatčení si představovali docela jinak. Mělo to být noční přepad, při kterém se měly zmařit všechny pokusy o útěk. Počítalo se i s krátkou noční potyčkou. Neočekávali však, že by Ježíš, o kterém tolik slyšeli, jim jednoduše vyšel vstříc a důstojně jim řekl "já jsem". Počekaně ucouvli a přitom upadli. Jakmile jim řekl "to jsem já", couvli a padli na zem. Proti malému bezbrannému houfu nepřátelé povolali silný oddíl, čímž se zatčení Pána Ježíše muselo zcela určitě podařit. Ale ani tato přesila se nemohla dotknout toho, kdo před nimi stál v Boží důstojnosti. Pán Ježíš mohl - stejně jako kdysi v Nazaretu (L 4,29n) - projít mezi ustupujícími pronásledovateli. Ale on tak nechtěl učinit. Vydal se jim naprosto dobrovolně.

Pán zopakoval svou otázku. V tom poznáváme cíl, jaký sledoval. Opět se jich otázal: "Koho hledáte?" A oni řekli: "Ježíše Nazaretského." Ježíš odpověděl: "Řekl jsem vám, že jsem to já. Hledáte-li mne, nechte ostatní odejít." Při poslouchání velikonočního poselství přijímáme s naprostou samozřejmostí zprávu, že zatčen byl pouze Pán Ježíš. Ve skutečnosti za "samozřejmost" bylo možno považovat pravý opak. Nezatýkali pouze vůdce, ale i jeho přívržence. To se alespoň částečně projeví ve vztahu k Petrovi (18,25n; Mt 26, 69-74). Synoptikové nevysvětlují, proč komando nechalo

329 Viz výklad k 8,24.

ostatní odejít. Janovo evangelium to prozrazuje: sám Pán Ježíš chránil své učedníky. Věděl, že ještě nedorostli k tomu, aby mohli být zatčeni, vyslýchání a popravení. Postavil se před ně. Jeho slovo mělo dostatečnou moc, aby poslechli. Tak se mělo naplnit slovo, které řekl: "Z těch, které jsi mi dal, neztratil jsem ani jednoho." I vlastní slova Pána Ježíše (17,12) byla prorocká, a musela se naplnit jako slova Písma.

- 10 Pán Ježíš ohránil učedníky svým slovem s jeho vnitřní mocí. Petr však unáhleným svévolným činem ohrozil jednání svého Pána. Zapomněl na to, co mu Pán řekl (13,36-38). Dodalo mu odvahy to, že nepřátelé ustoupili a padli? Uviděl příležitost, že se ještě všechno může zvrátit a že Pán může být osvobozen? Byla to bezděčná reakce muže, jehož ruka se chopila meče, který měl po boku? O tom evangelium nic neříká. Líčí pouze skutečnost: Šimon Petr vytasil meč, který měl u sebe, zasáhl jednoho veleknězova sluhu a uťal mu ucho. Ten sluha se jmenoval Malchos. Pro Jana to mělo zřejmě svůj význam. Muž, jemuž Petr uťal ucho, měl sice důstojné jméno "Malchos", řecko-latinskou formu hebrejského "melek = král", ale Petr nebojoval za svého krále Ježíše proti žádnému "králi", nýbrž proti pouhému sluhovi (doslovně otroku) velekněze, který ani nebyl členem chrámové stráže. Snad také proto nenásledoval žádný protiútok proti Petrovi.

- 11 Petrův čin nebyl žádným hrdinstvím. Při této příležitosti sice vytasil meč proti otroku, avšak brzy poté Pána Ježíše zapřel před otrokyní. Byl to předně ještě stále Šimon z Mt 16,23. Smýšlel lidsky, to Boží mu chybělo, nedával pozor na to, co dělal jeho Pán. Nedal mu žádný pokyn k útoku, ale zřejmě se chtěl nechat zatknout. Ježíš řekl Petrovi: "Schovej ten meč do pochvy! Což nemám pít kalich, který mi dal Otec?" Obraz kalicha je ve Starém zákoně použit mnohokrát. Může to být "kalich spásy" jako v Ž 116,13. Často je to však "kalich hněvu" nebo "rozhořčení, úděsu a zpusťování" (Iz 51,17.22; Jr 49,12; Fl 4,21; Ez 23,31). Pít kalich vždycky znamenalo být vystaven Božímu hněvu a jeho soudu. A Pán před sebou neměl jiný kalich. Právě tomu Petr

nesměl překážet. Vysvobození Pána Ježíše z rukou nepřátel by znamenalo odstrčení tohoto kalicha. Petr měl pochopit to, co pro rozum zůstává nepochopitelným rozparem. Tento kalich naplněný hněvem a soudem a proto též utrpením, potupou a bolestí mu podává Otec! Ano, právě v tom je on tím Otcem, který si tak zamíloval svět, že tímto způsobem "vydal" (Ř 8,32) Syna, aby každý, kdo v něj věří, nezahynul. Nebyl to kalich vynucený lidmi nebo temným osudem, ale kalich, který i přes svou hořkost je darem Otce. Což by jej Syn neměl pít? Petr měl svůj meč schovat do pochvy³³⁰.

330 Synoptikové při popisu událostí v Getsemane ukázali (Mt 26,36-46), jak se i Syn musel probíjovat k nesení a pití tohoto kalicha. Jan věděl o tomto boji, na to nám poukazuje slovo "kalich", ale odkryl pouze jeho výsledek, jak Pán Ježíš - shodně se zprávami synoptických evangelii - vychází vstříc těm, kdo jej nenáviděli, s pokojnou jistotou.

VÝSLECH PŘED ANNÁŠEM A KAIFÁŠEM

Jan 18,12-27

PETR ZAPÍRÁ

Jan 18,12-27

v. 14: J 11,49n; L 3,1n
 v. 15: J 20,2n; 21,20
 v. 18: J 18,25
 v. 20: Iz 45,19; J 7,14,26; Mt 26,55; L 19,47
 v. 23: Mt 5,39

- 12 Úlek v řadách chrámové stráže byl překonán, možná právě po Petrově zásahu, její příslušníci měli opět pevnou půdu pod nohama. Zatýkácké komando začalo jednat podle příkazu. Vojáci s důstojníkem a židovská stráž se zmocnili Ježíše a spoutali ho. Přivedli ho nejprve k Annášovi. Vlastní zatčení a spoutání provedli lidé velekněze. Důstojník³³¹ a římská jednotka se zatčení zúčastnili tak, že zajišťovali obranu. Byli doprovodem v průběhu celé akce, až byl Ježíš bezpečně v rukou velekněze. Pán Ježíš, Boží Syn, který roztrhal pouta nemoci, hříchu a smrti, byl spoután. Byla to součást jeho hlubokého ponížení kvůli nám, pro naši sváznost.
- 13 Nejprve Pána Ježíše přivedli k Annášovi. Vypravěčk tomu připojuje: Byl totiž tchánem Kaifáše, který byl toho roku veleknězem. Annáš působil jako velekněz v letech 6 -

331 Jeho hodnost je podle textu "chiliarcha = tisícník". Pak to musel být - přísně vzato - velitel celé okupační jednotky. Tento výraz však může označovat také vyššího důstojníka na rozdíl od "hejtmana=setníka", který patřil k poddůstojníkům.

- 15 n.l. Velekněz býval do toho úřadu povolán na celý život. Avšak skutečná doba setrvání v úřadu závisela na římských okupačních úřadech, které častokrát velmi rychle odstranily vedoucí muže Izraele. A tak Annáš viděl svých pět synů v krátkodobých funkcích velekněze a teď již osmnáct let zastával tento úřad jeho zeť³³². Protože však velekněžská důstojnost byla doživotní, tento titul příslušel i dřívějším vykonavatelům tohoto úřadu. Proto se v Novém zákoně o veleknězích píše vždy v množném čísle. Jan zdůrazňuje, že v rozhodujícím roce smrti Pána Ježíše byl odpovědným veleknězem Kaifáš³³³. Annáš se však těšil všeobecné vážnosti, proto Pána Ježíše předvedli nejprve k němu.

Když nám evangelium připomíná: Byl to ten Kaifáš, který poradil židům, že je lépe, aby jeden člověk zemřel za lid, pak nám tím chce říci, jak to vlastně bylo v procesu s Pánem Ježíšem. Byla to hromadná, vzrušující soudní pře, při které sice byly dodrženy - podle zprávy z Mt 26,57-68 - všechny formální náležitosti, avšak rozsudek byl znám již předem. Apoštol Jan zřejmě neměl zájem na tom, aby popisoval přelíčení u Kaifáše, které již bylo církvím známé. Velekněz uváděný v 19.verši musel být (podle 24.verše) Annáš, i když 28.verš popisuje bezprostředně převedení Pána Ježíše od Kaifáše k Pilátovi³³⁴.

332 Podle zpráv Josepha Flavia v jeho knize "Dávné věky" (zejména 20,198).

333 Viz výklad k 11,49.

334 Jeden ze starých rukopisů má jiné pořadí veršů. V něm za 13.veršem následuje hned 24.verš s dalším přesunem Pána Ježíše od Annáše ke Kaifášovi. Pak by mohl snadno následovat verš 14. a Petr s Janem by podle 15. verše šli do paláce skutečného, úřadujícího velekněze. Právě tak se mohl výslech podle veršů 19-23 odehrát u Kaifáše. Teprve pak by následoval popis uvedený ve verších 16 - 18, na nějž navazovala veršem 25 obojí zapření Petra. Popis událostí by pak byl mnohem jasnější a přehlednější. Byla by předně odstraněna potíže v tom, že při dnešním řazení veršů nečteme o výslechu před Kaifášem, skutečně odpovědným veleknězem, protože 28. verš líčí po 24. verši hned předvedení Pána Ježíše do pretoria. Ale proti této záměně pořadí veršů je nutno vznést námitku, uvedenou již v 1. dílu: Jak by se mohlo prosadit dnešní obtížné pořadí veršů, kdyby původně byla výstavba textu jednodušší a přehlednější?

15 Za Ježíšem šel Šimon Petr a jiný učedník. Ten učedník byl znám veleknězi a vešel s Ježíšem do nádvoří veleknězova domu. Petr zůstal venku před vraty. I když Petr na pokyn svého Pána musel schovat meč do pochvy, ani přes výslovné varování Páně v 13,36 nepřestal jej následovat. I v nebezpečí chtěl být blízko svého Pána. Před zavřenými vraty Annášova domu se musel zastavit a čekat, co se bude dít dál. S ním však všel ještě někdo z kruhu učedníků, a ten byl znám veleknězi. To ještě nemuselo znamenat bližší či přátelský vztah k Annášovi. V paláci jej však znali, především u bran-ky, kterou mu otevřeli. Mohl vstoupit na nádvoří. A proto-že i ve 20,3n je Jan - tentokrát ve spojení s Petrem - rovněž označený jako "jiný učedník", můžeme i v tomto verši v jiném učedníkovi poznat Jana. Kohokoliv jiného z kruhu učedníků by Jan neopomněl uvést jménem. O tom, jakým způsobem Jan získal vztah k veleknězi, se nedočteme. Ale už v 11,45-53; 12,42n jsme pozorovali, jak Jan dobře znal události ve veleradě a postoje jejich členů.

16 Jan myslel na svého spoluučedníka, který zůstal venku,
18 a díky svým dobrým vztahům jej přivedl dovnitř. Netušil, že tím vlastně "pomůže" Petrovi k předpověděnému zapření. Venku u vrat by Petr zůstal v klidu. Ten druhý učedník, který byl znám veleknězi, vyšel, promluvil s vrátnou a zavedl Petra dovnitř. Jan je v této zprávě opět velmi přesný a zodpovídá otázku, kterou si ovšem při čtení Mt 26,69 většinou neklademe - jak se Petr dostal na nádvoří velekněžského sídla? Brána byla samozřejmě, zvláště v noci, zavřená³³⁵! Z evangelia je také zřejmé, jak byla Petrovi položena první otázka. Tu řekla služka vrátná Petrovi: "Nepatříš i ty k učedníkům toho člověka?" Jak přirozená byla otázka otrokyně, která na Janovo doporučení vpouští neznámého muže! Učedník toho člověka - Petr v těchto slovech cítil povýšený a pohrdavý tón. Měl se nechat odhalit otrokyni při vstupu do cizího velkolepého domu? On řekl: "Nepatřím." Došlo k prvnímu zapření Pána, tak náhle a samo-

335 Viz k tomu Sk 12,12-14.

zřejmě, že si toho ani sám Petr nepovšiml. Bez jakékoliv obavy přistoupil ke skupině mužů, kteří stáli kolem ohně a ohřívali se ve studené noci. Poněvadž bylo chladno, udělali si sluhové a strážci oheň a stáli kolem něho, aby se ohřáli. I Petr stál s nimi a ohřívál se. I tímto textem jsou rozlišeni strážci chrámové služby, což byli svobodní Izraelci, od sluhů či otroků; velekněz nikdy neměl za otroky své židovské soukmenovce. Petr se ohřívál, stejně jako v Getsemane "spal", i v nejpohnutějších okamžicích jsou naše fyzické potřeby elementárně patné.

Jan nechal Petra stát u ohně, a znovu soustředil náš 19
pohled na to, co prožíval Pán. Velekněz se dotazoval Ježíše na jeho učedníky a na jeho učení. Podle 13. a 24. verše Annáš musel být ještě stále veleknězem, a musel vést toto 21
"vyšetřování". Jeho otázky byly charakteristické. "Didaché = učení" není "dogmatikou" Pána Ježíše³³⁶. Učedníci a učení zde spolu velmi úzce souvisí. Nevytvořil Ježíš z Dvanácti nebezpečnou skupinu spiklenců a nevyškolil je nějakým tajným učením k pobuřování? Není třeba zatknout i učedníky a získat tak výpovědi, které by se daly výhodně použít před římským místodržitelem? Chápeme-li tyto otázky v takovém smyslu, pak teprve můžeme plně pochopit Pána Ježíše a jeho odpověď. Ježíš mu řekl: "Já jsem mluvil k světu veřejně. Vždycky jsem učil v synagóze a v chrámě, kde se shromažďují všichni židé, a nic jsem neřikal tajně." V řeckém textu je osobní zájmeno "já" dvakrát zdůrazněno³³⁷. Mohli být a byli i učitelé, kteří shromažďovali své přívržence tajně a školili je, ale já jsem jednal jinak. I Nikodémovi, členu velerady, vysvětlil celou šíři a veřejnost svého poslání. Syn byl poslán, aby zachránil svět (3,17). Proto Pán Ježíš musel mluvit k světu veřejně. Tímto světem

336 Ani podle Zj 2,14n výraz "učení" neznamená teologicko - dogmatický systém, ale spíše pokyny pro praktické uspořádání života.

337 Pozn.př.: V řeckém originálu: "Já jsem mluvil ke světu veřejně, já jsem vždycky učil..."

byl předně Izrael, k němuž Pán Ježíš přišel jako Mesiáš, proto veřejně vystoupil v synagóze a v chrámě, kde se shromažďují všichni židé. To byl požadovaný postup. Proslov výhradně k učedníkům měl Pán Ježíš teprve teď při loučení, na cestě vstříc smrti. V průběhu svého působení, na které se velebněz vyptával, Pán Ježíš nic neříkal tajně³³⁸. Proto byly marné pokusy vynutit jeho přiznání, kterého by se dalo použít proti jeho učedníkům. Pán Ježíš i při výslechu kryl své učedníky a vzdoroval vyšetřovací metodě velebněze: "Proč se mě ptáš? Zeptej se těch, kteří slyšeli, co jsem říkal. Ti přece vědí, co jsem řekl."

- 22 Podle zvyků tehdejší doby se od obžalovaného očekával
23 podřízený a pokorný postoj a lítostivé přiznání viny. A když obžalovaný stál dokonce před velebnězem, jak se mohl zachovat takto troufale!? Po těch slovech jeden ze strážců, který stál poblíž, udeřil Ježíše do obličeje a řekl: "Tak se odpovídá velebnězi?"³³⁹ Pán Ježíš poprvé zakusil, co je to políček. Ale jeho odpověď nepramenila z pobouření nebo rozčilení. Ježíš mu odpověděl: "Řekl-li jsem něco špatného, prokaž, že je to špatné. Jestliže to bylo správné, proč mě biješ?" Pán Ježíš žádal svého trýznitele, aby jej netloukl jen tak, ale aby si k soudnímu přelíčení přivedl svědka (anebo doslovně, aby vystoupil jako svědek), který by dokázal, že ve svých výpovědích neměl pravdu. Pán Ježíš byl klidný a jasně byl povznesen nad jakékoliv rozrušení. Šlo mu jen a jen o pravdu. Ale nikdo z velerady, a ani nikdo z těch, kteří podle 12,42 v něho "uvěřili", se nezastal toho, kdo byl neprávem uhozen.

338 Tímto veřejným kázáním Pána Ježíše je ukázáno i církvi, že nemá mít nic společného s tajnými učenými a se zákulisním působením. V tom se křesťanství odlišuje od mnoha náboženství a mystických kultů. Slovo "parrhesia" (ne "veselost", ale "upřímnost", "otevřenost") používá často Pavel ve své apoštolské službě. I když se církev za dob pronásledování musela dokonce scházet na skrytých místech, její zvěst zůstala "veřejná".

339 Apoštol Pavel podle Sk 23,1-5 prožil něco podobného. Je však zřejmé, že tím se nesnažil něco napodobovat.

Annáš jej tedy poslal spoutaného k veleknězi Kaifášovi. 24
 Z toho jednoznačně víme, že první přelíčení se konalo³⁴⁰
 u Annáše. Když zjistil, že s obžalovaným Ježíšem nedosáhne
 žádaného cíle, poslal jej ke Kaifášovi, a tak mohl započít
 oficiální výslech před úřadujícím veleknězem. O tomto pře-
 líčení však Jan nic nenapsal³⁴¹.

V tomto verši evangelium popisuje další Petrovo zapře- 25
 ní. Jan byl sám jeho svědkem ještě v nádvoří Annášova do-
 mu³⁴². Simon Petr stál ještě u ohně a ohřival se. Řekli mu:
"Nejsi i ty z jeho učedníků?" On to zapřel: "Nejsem." Tím,
 že Jan nejprve opakuje svůj popis z 18. verše, budí v nás
 dojem, že Petr po celou dobu stál u ohně a ohřival se. Ne-
 bylo nic přirozanějšího než to, že lidé stojící v záři ohně
 pozorovali neznámého muže ve svém středu. A tedy samozřejmě
 padla otázka, zda také nepatří k učedníkům Pána Ježíše.
 Jana se naptali. Znali ho, ale také se mohl zdržovat v jí-
 ném místě nádvoří. Petr zapřel podruhé příslušnost k učed-
 níkům Pána Ježíše a na položenou otázku odpověděl záporně -
 - nejsem. Důvod zapření není nijak naznačen. Všechny úvahy
 podobného druhu jsou pro Bibli nepodstatné, pro ni platí
 jen skutečnosti. Petr zapřel podruhé, když v popsáném okam-
 žiku opět řekl nejsem.

Ale Petra nenechali na pokoji. Jeden z veleknězových 26
sluhů, příbuzný toho, jemuž Petr utal ucho, řekl: "Což jsem 27
tě s ním neviděl v zahradě?" Petr začal být ohrožován. Do
 řeči se vmísil příbuzný nebo snad správněji krajan Malcho-
 se. Veleknězovi sluhové byli cizinci. To bylo zvláštní
 štěstí, mohl-li sluha pracovat se svým krajanem. Když byl
 tento krajan raněn, postihlo to i jeho. Tak se v něm pro-
 budila nedůvěra. Neměl by se pomstít tomu, kdo napadl jeho

340 Viz však poznámku k 18,13.

341 Viz výklad k 14. verši.

342 Pořadí veršů dělá těžkosti. Musíme si uvědomit, že Jan
 napsal to, co osobně prožil dříve, než Annáš poslal
 zajatce ke Kaifášovi.

přítele? Petr opět zapřel; a v tom zakokřhal³⁴³ kohout. V Janově evangeliu dále nečteme o Petrově vnitřním otřesu a o jeho slzách, jako ve zprávě evangelia podle Marka. O všem se píše velmi zdrženlivě. Nečteme o Petrově "zaklínání" a "zapřísahání" (Mk 14,71n), pouze se konstatuje skutečnost jeho trojnásobného zapření před zakokřháním kohouta. Nemůže být řeč o tom, že Jan se zdržel při líčení této události ve prospěch Petra. Jestliže novozákonní svědkové tak důkladně popsali Petrovo zapření, pak jim nešlo o osobu samotného Petra. Zprávy neukazují prstem na Petra a nekonstatují, jak právě on se špatně zachoval, ale na něm nám ohtějí ukázat, co je v nás lidech. Jak horlivě a aktivně Petr vystupoval! Co všechno slíbil! Jak statečně tasil meč! Ale pak zapírá, a to třikrát, aniž by byl opravdově ohrožován z důvodu, že je Ježíšovým učedníkem. A tím vlastně zapírá svého Pána. Takoví jsme my, lidé³⁴⁴!

PŘED PILÁTEM

Jan 18,28-32

v. 31: J 19,6n; Sk 18,15

v. 32: J 3,14; 8,28; 12,32n; Mt 20,19

- 28 Jan se vrací k příběhu Pána Ježíše. Nic nenapsal o soudním jednání ve veleradě, jemuž předsedal Kaifáš. Již z 5,18 víme, že Židé chtěli Pána Ježíše zabít. K rozhodnutí o uskutečnění tohoto záměru došlo v zasedání rady popsaném v 11, 46-53. A tak vlastně u velekněze Kaifáše soudní proces neprobíhá. Průběh událostí byl církvi známý podle popisu sy-

343 Řečtina nezná slovo "kokřhat", kohout "volá", podobně jako i v jiných jazycích.

344 Viz k tomu výklad 13,38.

noptiků. Jan však chtěl sborům důkladně přiblížit to, jak došlo k ukřižování Pána Ježíše, tedy k vykonání římského způsobu trestu smrti. V tom měl rozhodující roli Pilát. O něm budeme v dalším textu hodně slyšet. Od Kaifáše vedli Ježíše do místodržitelského paláce³⁴⁵. Po noční akci se tato událost odehrávala časně zrána. Byla to doba od tří do šesti hodin. Žalobci Pána Ježíše sami do paláce nevešli, aby se neposkvrnili a mohli jít velikonočního beránka. Podle zprávy Janova evangelia bylo to časně zrána 14.nísanu, dne přípravy ke svátku paschy (19,14). Vlastní svátek, 15.a tím i 16.nísan začal v 18 hodin³⁴⁶. Žalobci se úzkostlivě chránili "znečištění", které by nastalo při vstupu do pohanského domu. Tím by byli vyloučeni z účasti na slavnosti paschy. To je charakteristické pro "pokrytectví" života "pod zákonem!"³⁴⁷ Tito vůdcové národa podle 11,46-53 nebyli přesvědčeni o skutečné Ježíšově vině, a o trestu smrti pro něj rozhodli ze sobecké chytrosti. Zvolili politickou vraždu. Ale stejní lidé projevili maximální úsilí, aby se neposkvrnili vstupem do pohanského domu. Současně však těchto nečistých pohanů použili k tomu, aby prosadili zničení Pána Ježíše. Chtěli slavnostně jít velikonočního beránka, pravého Božího beránka však přitom vydávají do rukou pohanů na smrt mezi zločinci. Současně byli přesvědčeni o "oprávněnosti" svého postupu proti Ježíšovi. Do takového pokrytectví se může člověk zaplést, a to zejména člověk "zbožný".

345 Doslovně do "pretoria". Pretorium bylo předně stanem, kde bydlel pretor, vrchní velitel vojska v římském táboře. Později tak byl označován úřad místodržitele (viz k tomu Fp 1,13). Sídlo Pilátova úřadu bylo v Cesareji. Během rušných dní paschy byl však místodržitel v Jeruzalémě. Nevíme, zda si za svůj úřad čili "pretorium" zvolil Herodesův zámek nebo pevnost Antonia na severozápadním rohu chrámu.

346 Tato věta by mohla být v případě sporu chápána také tak, že bylo třeba myslet na jedení slavnostního pokrmu v průběhu 15. nísanu, které bylo možné pouze v kultické čistotě. Tím se můžeme vyhnout domněnce, že Jan uvedl jiné datum smrti Pána Ježíše než synoptikové. Ale slovní znění textu poukazuje jasně na vlastní paschu. Především 19,14 výslovně hovoří o "přípravě paschy".

347 Viz Mt 23,23n.

29 Pilát vyšel k nim ven a řekl: "Jakou obžalobu vznášíte
 30 proti tomu člověku?" Římský místodržitelé se naučili brát
 ohled na židovské náboženství. Proto Pilát byl ochoten vy-
 jít ven k židovským žalobcům. Bůh tím dosáhl toho, že Pán
 Ježíš nebyl odsouzen za zavřenými dveřmi, jak to vlastně
 velerada plánovala, ale že proces proti němu v rozhodující
 fázi musel být veden veřejně a za účasti celého národa.
 Přípravenost místodržitele zabývat se Ježíšem hned zrána
 prozrazuje, že byl o záležitosti předem informován. Verše
 33-35 to potvrzují. Pilátovi byla známa žaloba kněží, i když
 jí v odpovědi Pilátovi neuvedli konkrétně. Odpověděli:
"Kdyby nebyl zločinec, nebyli bychom ti ho vydali." Takto
 se mohli vyjádřit pouze za předpokladu, že se již předem
 uskutečnil pohovor, ve kterém byl Ježíš označen jako poli-
 ticky nebezpečný. Jinak by nebylo možné, aby římský důstoj-
 ník byl doprovázen vojenským oddílem chrámové stráže. Pro-
 tože tehdy byl Pán Ježíš k Pilátovi skutečně předveden,
 Říman chtěl přesně slyšet jednotlivé body žaloby. Musely
 to být konkrétní činy, které by byly trestné i podle řím-
 ských zákonů, měl-li se místodržitel případem vážně zabý-
 vat³⁴⁸.

31 Pilát jim řekl: "Vezměte si ho vy a suďte podle svého
zákona!" Bylo vyloučeno, že by si římské okupační úřady ne-
 povšimly rozruchu, vyvolaného působením Ježíše a jeho ne-
 dávného vjezdu do Jeruzaléma. Pilát toho věděl o Pánu Je-
 žiši dost. Člověk, který vjel do města na oslu beze zbraní,
 nebyl rebem, jehož by se Římané museli obávat. Celá zá-
 ležitost se týkala vnitřních židovských sporů, které si Ži-
 dé chtěli mezi sebou vypořádat. A tak Pilát odkázal proces
 zpět na veleradu. Jeho slova zahrnovala nevyslovené svolení
 k ukamenování Ježíše jako rouhače podle židovského zá-
 kona.

348 Viz Galliov postoj při žalobě Židů v Korintě - Sk 18,
 14n. Stejně jako byl ohrožen život novorozeněte Ježí-
 še, protože se na něj mudrci vyptávali jako na "krále
 židovského" (Mt 2,2-16), tak se tato situace znovu
 opakovala na konci života Pána Ježíše jako muže.

Ale Židé na to nepřistoupili a Pilátovu nabídku neslyšeli. Židé mu odpověděli: "Nám není dovoleno nikoho popravít." Proč nevyužili možnosti úředně vykonat to, co se jim nepodařilo při vzrušujících událostech v chrámě (8,39; 10,31)? Už jim nestačilo pouhé zabití a odstranění Ježíše. Vůbec jim nešlo jen o opatření politické opatrnosti; jejich rozhodnutí o smrti z 11,46-53 se prokázalo jako nepravé. Za vším vězela strašná nenávist, ve které chtěli tohoto Ježíše připravit jak o život, tak i o čest. Tento "Boží Syn" měl rukou Římanů zahynout v trápení a v potupě smrti zločince. Jen tak bude jednou provždy vyřizen. Taková nenávist vzniká jen tam, kde je člověk zasažen pravdou, před níž se nechce sklonit. To je opět projev hlubokého pokrytectví. Nepřátelé Pána Ježíše proti němu horlili pro zákon a jeho přesné dodržování. Teď však tento zákon sami porušili. Za rouhání Bohu zákon stanovil jediný trest - ukamenování. Ukřívají se za výmluvu, že přece nesmějí nikoho popravít. U Štěpána postupovali jinak, avšak to byl pouhý Ježíšův přívrženec a ne sám Ježíš.

A přece toto vzplanutí pokrytectví a nenávisti zůstávalo pod Boží kontrolou. Domnívali se, že konečně nad Ježíšem triumfují a že mu nedopřejí ani trest smrti určený pro syna Izraele. Ve skutečnosti však takto museli postupovat, aby se naplnilo slovo Ježíšovo, kterým naznačil, jakou smrtí má zemřít. Již v rozhovoru s Nikodémem hovořil o svém "vyvýšení" na kříži (3,14; viz také 12,32n). Vzpoměl si na to Nikodém při těchto procesech? Vtažením Piláta a římské státní moci do procesu a popravy Pána Ježíše se však ukazuje ještě něco jiného. Zavržení a usmrcení Božího Syna nebylo jen "židovskou záležitostí", kterou by pohané mohli připsat na vrub fanatismu a špatnosti Židů. Jako vražda jediného, vpravdě Boha se bojícího člověka, byla provedena nejzbožnějším národem světa, tak také popravu jediného, skutečně nevinného člověka, provedl v té době nejspravedlivější státní útvar na zemi. Je zřejmé, že židovský i pohanický "svět" odmítl Boží lásku, a že pro nositele této lásky neměl jiné místo než na kříži. A aby to bylo úplně jasné,

proto Jan v dalším textu tak obšírně vylíčil setkání Pána Ježíše s Pontským Pilátem.

PRVNÍ ROZHOVOR PILÁTA S PÁNEM JEŽÍŠEM

Jan 18,33-38a

v. 36: J 6,15; 8,23; Mt 4,8; 26,52n
v. 37: J 8,47; 10,27; 14,27; 1Tm 6,13

- 33 Pilát byl informován o tom, co po něm Židé požadují. Jeho pokus vrátit celou záležitost k vyřízení zpět veleradě ztroskotal. A tak se obžalovaným musel zabývat. Pilát vešel opět do svého paláce, zavolal Ježíše a řekl mu: "Ty jsi král židovský?" Pilát věděl, z čeho velerada Pána Ježíše obviňuje. Již v žádosti o vojenský doprovod k zabezpečení jeho zatčení, museli říci místodržitelé, že se jedná o nebezpečného člověka, který se vydává za Mesiáše, za židovského krále a proto je buřičem proti okupační moci³⁴⁹. Pilát chtěl slyšet z úst Pána Ježíše, jak se k této žalobě staví on sám. Z toho vyplývá, že Pilát vlastně žalobě nevěřil - s opravdovým rebelem pobuřujícím proti Římu by se postupovalo jinak!³⁵⁰
- 34 Pán Ježíš to vycítil. Měl místodržitel vlastní úsudek o něm? Byla jeho otázka motivována vlastním názorem a tedy opravdová? Ve znění otázky se zdůrazněným oslovením ty bychom mohli na jejím počátku cítit pochybnost Pilátovu nebo aspoň jeho údiv. Ty - takový podivný člověk jako jsi ty - - bys chtěl být židovským králem? Jak tomu mám rozumět? To, co jsem až dosud zažil s údajnými mesiáši, vypadalo úplně

349 Viz zacházení s Pavlem podle Sk 22,24n.

350 Viz výklad k 13,21.

jinak! Pán Ježíš navázal na tuto otázku místodržitele. Ježíš odpověděl: "Říkáš to sám od sebe, nebo ti to o mně řekli jiní?" I v Pilátovi hledal člověka, kterému by mohl něco říci. Ten to však stroze odmítl. Odpověděl: "Jsem snad Žid?" Právě proto, že v Ježíši neviděl rebela, se pro něj celá záležitost stala jedním ze zvláštních fanatických sporů nepochopitelného židovského národa, k němuž naštěstí nepatří. Na Ježíši mu osobně nezáleželo, zabýval se jím jen z úřední povinnosti. Tvůj národ a velekněží mí tě vydali. Tento obžalovaný však musel udělat něco, co tolik popudilo židovskou vrchnost. Čím ses provinil? Možná, že na základě jeho přiznání bude možno vykonstruovat rozsudek, který by si mohl zodpovědět i římský soudce.

Ježíš řekl: "Moje království není z tohoto světa. Kdyby mé království bylo z tohoto světa, moji služebníci by bojovali, abych nebyl vydán Židům." Pán Ježíš nemohl a ani nechtěl před místodržitelem zapřít svůj královský úřad. Zároveň mu však chtěl vysvětlit, že ve skutečnosti všechno je jinak, než Pilát mohl slyšet o očekávání Mesiáše, syna Davidova. Svou odpovědí nechtěl nic zeslabit, zmenšit, či učinit se nevinným. Hned v další větě se Pilátovi snažil vysvětlit, že jeho království naopak přesahuje nacionální naděje Izraele, a nabízí se každému člověku (v.37). Potvrzuje však dojem, který si Pilát sám vytvořil. Pán Ježíš si nečiní nárok na světovládu. Má k tomu jednoduchý důkaz, který musí uznat i Pilát. O světskou moc a vládu se bojuje za pomoci přívrženců. Pilát však široko daleko nevidí nikoho, kdo by za Ježíše bojoval. Jedinému učedníku, který tasil meč, okamžitě přikázal, aby jej opět schoval do pochvy. Zprávu o průběhu zatčení Pilát okamžitě obdržel od důstojníka jednotky. Pán Ježíš tuto zprávu místodržiteli připomíná. Je to úplně jasné: Mé království však není odtud.

Pán Ježíš mluvil o svém království. Pilát svým způsobem poslouchal pozorně, a v souvislosti se žalobou Židů proti Ježíšovi vyvodil důsledek: Jsi tedy přece král? Pán odpověděl větou, která v židovské řeči nahrazuje "ano". Ty sám říkáš. (Viz k tomu Mt 26,64). A dodává souhlasně, že

jsem král. Pán se svými slovy snažil opět zasáhnout tohoto Římana. Pravda - to je pojem, kterému částečně rozumí každý člověk, tedy i římský místodržitel. Pravda se týká každého, před ní se musí sklonit všichni. Pilát by snad chtěl s opovržením zavrhnout otázku mesiášství jako ryze židovskou záležitost, pokud ovšem není nebezpečná římské vládě. Pán Ježíš jako svědek pravdy má však nárok na to, aby jej Pilát vyslechl. Proto Pán charakterizoval své království: Já jsem se proto narodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě. Ani v této větě pravda neznamená souhrn správných poznatků, zpracovaných vědou. Takové pravdy nepotřebují svědectví, a také z nikoho nedělají krále. Pán Ježíš však i Pilátovi hovořil o pravdě, která nám odhaluje platnou skutečnost našeho života, a to je světlo, které odkrývá celou naši existenci. Tato pravda je nutně Boží pravdou. Člověk se poznává ve své vlastní skutečnosti teprve až ve vztahu ke svému stvoření k Božímu obrazu. Ve vztahu k Bohu jeho život získává pravdivost a stává se "věčným" životem. Tato pravda současně vynáší soud nad člověkem a odhaluje jej jako bytost odpadlou od Boha, který si proto zasluhuje smrt a temnotu. Ukazuje však také Boží lásku, která se světa nevzdává, ale posílá svého Syna k jeho záchraně. Podle 1,17 pravdu nelze oddělovat od milosti. A tato pravda potřebuje svědka. Je neznámá, protože je zneuznaná, nenáviděná a lidé se jí bojí. Lidé milují více tmou než světlo, i když temnota a lež, která v ní vládne, znamenají smrt. Skutečný život přináší jen pravda. Svědek pravdy se stává "martyrem"³⁵¹, "svědkem krve". Tato pravda však má vládnout, vysvobozovat a obdarovávat. Kdo je sám svou osobou pravdou (viz 14,6), je jako svědek pravdě zároveň králem v nejhlubším a nejširším smyslu. Je vládcem, vysvoboditelem a zachráncem i pro Piláta. Římského místodržitele se jako svědek pravdy týká mnohem více a hlouběji než jakkoli silný a nebezpečný rebel proti Římu. Židovské-

351 K tomu viz pozn. 127.

ho Mesiáše může Pilát z úřední moci odstranit, ale králi pravdy se musí zodpovídat.

Člověk může druhé vyučovat pravdám týkajícími se rozumu - každého může seznámit s tím, co lze vědět a chápat. Se skutečnou, zásadní pravdou je však tomu jinak. Její slyšení a chápání je vázáno na vnitřní předpoklad, o kterém Pán Ježíš řekl: Každý, kdo je z pravdy, slyší můj hlas. Státník a soudce Pilát, který chtěl pouze plnit úřední úlohu, najednou byl postaven před osobní rozhodnutí. Do intrik velerady se proti Ježíšovi nezapojil jen tak jednoduše. Role velekněží v této hře prohlédl. Byl však skutečně z pravdy? Myšlení a jednání v jeho životě určovala touha po pravdě? Poslouchá docpravdy, když před ním stojí svědek pravdy? Skloní se před tímto králem?

Pilát mu řekl: "Co je pravda?" To byla skeptická, od- 38a
mítavá otázka. Jeho ústy mluvil vzdělaný člověk starověku, který už slyšel tolik "pravd", že žádnou nemůže brát vážně. Co všechno si činí nárok na "pravdu"! Ale mluvil také především římský politik a voják, který věděl, jak to ve světě chodí a co ve světě platí. S "pravdou" se zde nedá nic dělat. Ale po dvou tisíciletích s úžasem vidíme, že veškerá moc a síla, která se Pilátovi zdála být jako jediná "reálná" a zásadní, zanikla. Samotnému Pilátovi nepřinesla ani život, ani štěstí, ale záhubu. Naproti tomu Pán Ježíš, svědek a král pravdy, ještě dnes panuje na celém světě nad mnohými lidmi ze všech národů s královstvím zachraňující a vysvobozující pravdy!

POKUS O VELIKONOČNÍ AMNESTII

Jan 18,38b-40

v. 40: Sk 3,14

38b Místodržitel přerušil vážný rozhovor s Pánem Ježíšem. Nestálo mu za to, aby se vyptával na pravdu. Byl však přesvědčen o nevině obžalovaného. Po těch slovech vyšel opět k Židům a řekl jim: "Já na něm žádnou vinu nenalézám." Skutečná podstata žaloby, která by dokazovala Ježíšovu vinu podle římského soudního práva a která by opodstatňovala jeho odsouzení, nebyla Pilátovi zřejma³⁵².

39 Co teď? Pilát si myslel, že našel moudré řešení, které mu umožní vyhnout se rozsudku, nevinnému Ježíši přinést svobodu, a přitom se nedotkne žaloby velerady. Co kdyby omilostnil Ježíše? Poskytnutí milosti ovšem předpokládá a potvrzuje pravoplatnost odsouzení! Formu tohoto omilostnění nabídla tehdy existující právní zvyklost³⁵³. Je zvykem, že vám o velikonocích propouštím na svobodu jednoho vězně. Nebylo by to krásné, kdyby teď místodržitel propustil na svobodu člověka, který jako židovský král měl v národě určitou důležitost? Chcete-li, propustím vám toho židovského krále. Židům předložil nabídku jemnými slovy - "chtěli byste?" nebo "přáli byste si?". Pilát nemohl velebněze přinutit, aby souhlasili s vysvozením Ježíše. Nebyl však tento jeho návrh pro ně kompromisem, kterým by je mohl uspokojit? Nebyl by tak Ježíš zneškodněn, jestliže získá svobodu jako důsledek přízně Říma?

352 Zde se jedná pouze o nevinu z hlediska lidských zákonů. Tato slova muže, který se na pravdu neptal, nelze vztahovat na "bezhrášnost" Pána Ježíše.

353 Nemáme další doklad pro existenci tohoto práva. Není však důvodu, proč bychom neměli důvěřovat zprávám evangelií.

Ale jak už tomu bývá, i v tomto případě vypočítavá 40 taktika selhala. Právě označení král židovský způsobilo rozhořčení a pobouření žalobců Pána Ježíše a také shromážděného davu. Nedá se s jistotou říci, v jakém smyslu je Pilát použil. Chtěl při vyhlášení amnestie skutečně uvést vinu? Nebo mu tato slova vyklouzla ze rtů jen tak, když chtěl Pána Ježíše nějak nazvat? Možná, že si přitom vzpomněl na jásot zástupu při vjezdu Ježíše do Jeruzaléma a myslel si, že se dav rozhodne pro Ježíše a tak si vynutí zrušení oficiální žaloby? Při propůjčení královského titulu tomuto spoutanému, bezmocnému muži se však židovství plně projevilo i v zuřivém hněvu: Takového "krále" nechceme! Tak nemůže vypadat Mesiáš! Od něj bylo možné něco očekávat tehdy, když zázračně zajistil ohléd pro tisíce lidí, nebo když vzkřísil Lazara z hrobu. Teď se však zástup cítí podveden. Tento Ježíš nic nedokáže! Stojí bezmocně před Pilátem a chtěl by být králem a zachráncem Izraele! Na to se dali do křiku³⁵⁴: "Toho ne, ale Barabáše!" Ten Barabáš byl vzbouřenec. Oproti Ježíšovi, který tolik zklamal, je Barabáš³⁵⁵ úplně jiný. To nebyl obyčejný buřič. Dnes bychom mu říkali "partyzán". V důsledku aktivního boje proti římským okupačním úřadům se z něj stal psanec, který si musel hájit život loupežnými přepady. Při jednom násilném činu byl dopaden. Ale právě proto, že Barabáš nebyl obyčejným zločincem, ale aktivním odpůrcem římské moci, položená otázka "Ježíš nebo Barabáš?"³⁵⁶ měla hlubokou závažnost

354 Jde o sílu křiku a ne o jeho obsah. Rukopisy Koiné a další k tomu připojují "všichni". Tím je zřejmá spoluúčast shromážděného davu.

355 U tohoto jména je přízvuk na poslední slabice - á. "Bar" znamená syn. "Abba" známe jako výraz pro otce (viz Mk 14,36; Ř 8,15; Ga 4,6). Jméno tedy znělo Barabbás a znamená "syn otce". Některé rukopisy v Mt 27, 16 uvádí, že se tento muž měl jmenovat "Ježíš Barabáš". Může to být pozdější vsuvka, je však také možné, že jméno Ježíš škrtili opisovači jako pohoršující.

356 Pro Jana to mělo význam, že tento muž se jmenoval právě "Syn otce". Jak často Pán Ježíš mluvil o sobě jako o "Synu Otce". Kdo je pravým Synem skutečného Otce?

a vyžadovala zásadní rozhodnutí Izraele. Ten mohl na základě svých zkušeností s Bohem a ze znalosti Písma rozhodnout správně. Ale odmítnutím chytrácké nabídky Piláta se vlastně vnitřně připojil právě k tomuto pohanu³⁵⁷. Stejně jako Pilát i Izrael tímto prohlášením zavrhl pravdu jako něco bezvýznamného. Věřil moci a násilí jako rozhodujícím faktorům na tomto světě. Toho ne, ale Barabáše! Tím se objasnilo, proč se Pán Ježíš svatým způsobem bránil tomu, aby byl "králem" z milosti tohoto národa, a "mesiášem" podle jejich představ (6,15; 10,24; 12,14n). Z toho je také zřejmé, že jakákoliv vlastní zbožnost, veškeré plnění morálních a náboženských zákonů nepřemohou vnitřní podstatu člověka, jeho přirozený "pohanský" způsob.

Mělo velký význam, že i přes původní plán velerady opatrného postupu si okolnosti vynutily, aby rozhodující jednání s Pánem Ježíšem proběhlo takto - veřejně. Tím jeho zavržení už nebylo záležitostí jen vedoucích osobností, ale celého Izraele, který nahlas a veřejně vykřikl svůj ortel: Toho ne, ale Barabáše!

357 Tak pokračuje linie, která byla zřetelná již ve Starém zákoně: Izrael zrazuje své povolání, chce být jako ostatní "národy", neodvažuje se opravdově věřit. Viz zvláště 1S 8,1-9; 10,17-19; Iz 8,5-8; 30,1-5.

PŘEDVEDENÍ ZBIČOVANÉHO

Jan 19,1-7

- v. 1: Mt 20,19; 1K 1,23
 v. 3: J 18,22; Iz 50,6
 v. 4: J 18,29.38
 v. 5: Ž 22,7; Iz 53,3
 v. 6: J 18,31; L 32,21
 v. 7: J 10,33; 3M 24,16

Možnost udělení amnestie byla vyloučena. Pilát však přesto nenalezl dostatečně pádný důvod k tomu, aby nad Pánem Ježíšem vynesl rozsudek smrti. Proto se jej zdráhal vynést. Snad se Židé ve své nenávisti spokojí tím, že ho dá zbičovat. Tehdy dal Pilát Ježíše zbičovat. Římské bičování bylo něco strašného. Odsouzence připoutali s obnaženou horní částí těla ke sloupu a pak jej bili důtkami, do jejichž kožených řemínek byly vpleteny úlomky³⁵⁸ zašpičatělých kostí nebo kousky olova. Když římsí vojáci uchopili tyto důtky, kůže i maso na zádech odsouzeného byly brzy rozbity. Někteří zajatci mrskání nepřežili. Čím byl člověk citlivější, tím hroznější pro něj musely být projevy surovosti lidí a bolesti.

Pán Ježíš neměl chvíli pokoje. Nedá se to ani domyslet, že svatý Boží Syn to všechno strpěl kvůli nám. Již ve starověku existoval antisemitismus. Pro Římana byl Žid nepochopitelný, proto napůl nebezpečný a napůl hodný opovržení. Vojáci se u místodržitele dověděli: Tento muž, který je v jejich rukou, je dokonce židovský král. To musí využit - teď mohou plně projevit své pocity vůči Židům. S tímto židovským králem si mohou pohrát a vychutnat rozkoš z utrpení a ponížení bezmocného. Z roští na dvoře hned

358 Viz A. Novotný: Biblický slovník, heslo "Mrskati".

přinesli pár trnových větví, spleťli z nich věnec, a tak měli pravou "korunu" pro tohoto "krále". Narazili mu jí na hlavu. Vojáci upletli z trní věnec, vložili mu jej na hlavu. Rudý vojenský plášť³⁵⁹ nahradil pravý purpur pro tohoto krále Židů. A tak začalo posměšné divadlo, ve kterém se králi "klaněli", aby jej vzápětí nato bili surovými vojenskými pěstmi do obličeje. Přes rameno mu přehodili purpurový plášť. Pak před něho předstupovali a říkali: "Buď pozdraven, králi Židovský!" Přitom ho bili do obličeje.

4 Co teď? Pilát se znovu pokusil zachránit život Pána Ježíše. Pilát znovu vyšel a řekl Židům: "Hleďte, vedu vám ho ven, abyste věděli, že na něm nenalézám žádnou vinu."

5 Tak došlo k události, kterou nám zapsal jen Jan. V ní je shrnuto celé utrpení Pána Ježíše do jediného nezapomenutelného obrazu: Ježíš vyšel vens trnovou korunou na hlavě a v purpurovém plášti. To je Pán Ježíš! To je beránek Boží, který nese hřích světa. To je Pán slávy, krvácející, zbitý a zneuctěný - kvůli nám. Ale právě tehdy bylo plnou skutečností a pravdou to, že toto ponížení znamená jeho povýšení a oslavení. Stál tam v plném majestátu, nesl královský plášť a korunu. A tato trnová koruna bude zářit i tehdy, když všechny ostatní koruny vládců na světě zaniknou. Před posmívaným a krvácejícím králem se ve věčnosti naše kolena skloní v čisté a plné oddanosti.

Pilát ukázal na Pána Ježíše a řekl: "Hle, člověk!" Tato Pilátova slova jsou výzvou k lidskosti. Dráždící a poabuňující slova o "Židovském králi" už nepoužíval. Před nimi je jen člověk. Smrtelně bledý po bičování, trpící, zbitý. Nemohli by být k tomuto "člověku" lidští? Nebudou souhlasit s omilostněním? V tom je vidět kousek "humanismu", který se v řecko-římském starověku vytvořil během staletí a který nevědomky ovlivňoval i takového muže, jakým byl Pilát.

359 V Mt 27,28 se píše o nachovém (šarlatovém) plášti, což je výstižné. Odkud by vojáci vzali opravdový, purpurově červený plášť?

Je ovšem jasné, že tento humanismus nelze přeceňovat. Nepřiměl Piláta k tomu, aby se o Ježíše opravdově zasadil.

Slova Římanova byla hlubší, než si sám vůbec uvědomoval. Hle, člověku! - ano, takový je člověk v plné skutečnosti. Chtěl by být králem, a přece je jen bezmocným, trpícím a umírajícím člověkem. Ale právě s tímto člověkem je Pán Ježíš solidární. Chce stát v hloubce lidské bídy jako člověk. Teď se ukázala plnost toho, co bylo řečeno na počátku evangelia: "A Slovo se stalo tělem" (1,14).

Všechno bylo závislé na tom, kdo byl tento člověk. Kdyby tam stál jen šlechtný, ale přitom blouznivý muž, který nedokázal správně odhadnout svět, a proto musel trpět v hrozném konci, pak to sice mohlo vyvolat soucit, byl by to však jen jeden z nesčetných případů prožitého bezpráví. Proto evangelium není jen zpráva o utrpení. I Janovo evangelium nám nejprve v 17.kapitole ukazuje Pána Ježíše v jeho slovech a činech, jeho osobu, a teprve pak "vyjde" před náš zrak v tomto stavu. A tím se jeho utrpení liší od utrpení všech ostatních lidí na světě. Současně zůstává jeho solidarita se všemi trpícími. Tento zbičovaný a posmíváný "král" je Svatý Boží, jediný Syn, věčné Slovo Otcovo. Tak jednal svět se svatým Bohem, když vstoupil³⁶⁰ mezi nás jako člověk. A Bůh tak činil v době, kdy se izraelský národ stal "zbožným" světem, "národem náboženství"³⁶¹.

To se okamžitě projevilo. Když ho velekněží a jejich služebníci uviděli, dali se do křiku: "Ukřižovat, ukřižovat!" Tvrdý Říman viděl v utrpení "člověka" a apeloval na lidskost. Ale tato výzva na velekněze a na jejich sluhu

360 To je odpověď na trvalé lidské přání: "Ukažte nám vašeho Boha! Měl by k nám přijít a představit se, pak bychom v něj věřili." Zde se toto přání naplnilo.

361 Otázka křesťanského umění je problematická. Zákaz zobrazování ve Starém zákoně má své oprávnění až dodnes. Ono "Ecce homo" se stalo slavným a bylo častokrát zobrazováno. Není však v obrazech podvědomě estetizováno, přikrášleno, zneviněno? I v nejlepším případě to je zobrazení jen "člověka"! Ani to největší umění není schopno ukázat, že tento člověk je Bůh!

neplatila. Neviděli "člověka", ale dívali se na Boha a jeho zákon. Pilát jim řekl: "Vy sami si ho ukřižujte! Já na něm vinu nenalézám." Židé mu odpověděli: "My máme zákon, a podle toho zákona musí zemřít, protože se vydával za syna Božího."

Nebyli v právu i navzdory Pilátovu humanismu? Zda-li neřekl sám Pán Ježíš v rozhodující chvíli Petrovi: "Tvé myšlení není z Boha (o Bohu), ale z člověka (o člověku)"? Ano, měli pravdu. Jde-li o Boží čest, nelze brát ohled na lidské utrpení. Jestliže se Ježíš skutečně vydával za Syna Božího, musí podle Božího zákona zemřít, i když by to mělo být ukamenováním a ne ukřižováním.

Ale to je právě otázka, která v dané chvíli ještě jednou shrnula celý zápas mezi Pánem Ježíšem a jeho lidem. Vydával se za Syna Božího svévolně, nebo skutečně byl Synem Živého Boha a svévole byla na straně těch, kdo jej teď chtěli ukřižovat?

Otázka osoby Pána Ježíše mohla být položena jen v tomto vyhocení. Všechny ostatní otázky a pokusy o vyřešení nemohou postihnout osobnost Pána Ježíše. Proto rozsudek velekněží byli při jeho hrozném znění mnohem blíže pravdy, než jemně a přece zcela nejasné představy o Pánu Ježíši až do dnešních dob. Velekněží věděli jedno: jestliže tomuto Ježíši nechceme vzdát božskou poctu a plně se mu poddat, pak jej musíme vydat na smrt jako rouhače. A tehdy, před Pilátem, jim to bylo zcela jasné - tento bezmocný "král" pro legraci - nikdy nemohl být Božím Synem a Mesiášem! Proto by kamenování nestačilo. Ježíš musí na kříž! Ale v onom, smrt vyžadujícím běsnění: "Ukřižovat, ukřižovat!", se zároveň ukazuje zasažení pravdou a jejím soudem. Zákon, podle něhož musel Pán Ježíš zemřít, byl pro ně útočištěm před Božím světlem, které v něm odhalilo jejich vlastní hlubokou převrácenost. Když tento Ježíš zahyne v utrpení a v potupě na kříži, bude "dokázáno", že oni jsou zbožní lidé vyvolaného národa, v nichž má Bůh zalíbení.

DRUHÝ ROZHOVOR PÁNA JEŽÍŠE S PILÁTEM

Jan 19,8-11

v. 11: Sk 2,23; Ř 13,1

Žaloba Židů před římským místodržitelem byla od počátku neurčitá a nejasná (18,30). Pilát ji měl chápat jako politické obvinění a Ježíše měl považovat za povstalice proti Římu. Pokus dostat Pána Ježíše na kříž tímto způsobem však ztroskotal. Z tohoto hlediska místodržitel neshledal žádnou vinu. Z toho tedy vyplynulo, že se jedná o náboženský zločin. "Vydával se za Syna Božího". Pilát nabyl hluboký dojem o vnitřní velikosti zatčeného. Proto se jej slova Židů dotkla úplně obráceně, než zamýšleli. Když to Pilát uslyšel, ještě více se ulekl. V srdci tohoto Římana pozdní antiky byla "náboženská" hrůza, pověřivá úzkost před tajemstvím, které zahalovalo Pána Ježíše. Tento Ježíš, jehož se Pilát obával zabít, by mohl být skutečně Božím Synem? Tehdejší svět často vyprávěl o božských bytostech v lidské podobě, obdařených božskou mocí. Jaké neštěstí by mohlo Piláta potkat, jestliže by se dotkl³⁶² v Ježíši takové nadpřirozené bytosti! Proto zatčeného vzal zpět do pretoria a řekl mu: "Odkud jsi?" Připouštěl, že Ježíš je člověk z vyšší, "božské sféry". Jeho otázka na původ Pána Ježíše se rozhodně týkala tajemství jeho osoby, které vycítil³⁶³.

362 Zpráva o Pilátově ženě v Mt 27,19 a jejím snu, který jí způsobil úzkost, to právě zde potvrzuje. Odkrývá, jak intenzívně se v Pilátově domě o Pánu Ježíši již hovořilo a jakým dojmem zapůsobil. Jan a Matouš se ve svých zprávách o výsledku před Pilátem vzájemně doplňují a podporují.

363 O způsobu, jakým byli tenkrát neobvyklí lidé přijímáni jako "náboženští", se dovídáme z popisu odsouzení Šimona čaroděje v Samarii (Sk 8,9n).

Pán Ježíš mohl využít situace a říci vyděšenému Pilátovi něco o svém původu shůry jako kdysi svému národu (8, 23), a tak dosáhnout propuštění. Ale Ježíš mu nedal žádnou odpověď. V Pilátově "bázni" viděl pověrčivost a nečistotu. Věděl, že jeho odpověď by tento člověk nepochopil. Jestliže už ve vztahu ke svému národu Pán s hněvem a s bolestí konstatoval, jak mylná je jeho znalost osoby a původu Ježíše (7,27-29), tím více by tento Říman nemohl správně pochopit, kdyby mu řekl, že je Boží Syn. Proto Pán mlčel. Nemáme možnost ani povinnost odpovídat na všechny otázky lidí.

10 Vědomí postavení a moci rychle překonalo "strach" z tajemství osoby Pána Ježíše. Ať je kýmkoliv, teď byl jeho bezbranným vězněm. Jak se odvážil neodpovědět na jeho otázku? Pilát mu řekl: "Nemluvíš se mnou? Nevíš, že mám moc tě propustit, a mám moc tě ukřižovat?" Bývalo zvykem, že obžalovaní velmi pokorně usilovali³⁶⁴ o přízeň svých soudců.

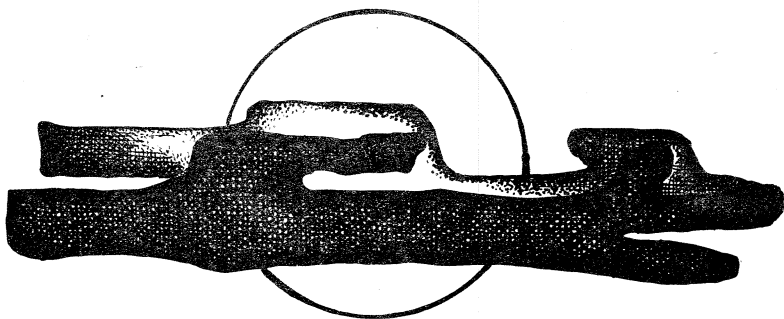
11 Pán Ježíš teď odpověděl klidně a s rozvážnou důstojností. Neměl bys nade mnou žádnou moc, kdyby ti nebyla dána shůry. Proto ten, kdo mě tobě vydal, má větší vinu. Tato odpověď vyvolala údiv. Pán Ježíš by mohl odhalit prázdnotu jeho velkých slov. V následujících minutách se názorně ukáže, jak tomu vlastně bylo s Pilátovou mocí. Ale Pán Ježíš přesto dal Pilátovi za pravdu. "Mohl" jej propustit, nebo vydat na smrt. Nemyslel přitom na Pilátovo žalostné selhání, ale na státní zřízení, které mu propůjčilo moc. Pán Ježíš však věděl to, o čem Pilát neměl ani tušení. Tuto moc dostal Pilát shůry! Byla zaměřena proti Ježíšovi a nikoliv v jeho prospěch. Pilát jej před nepřáteli neochrání, vydá jej na kříž. Ale tak je to dáno shůry, tak si to Bůh přál. A Syn³⁶⁵ se před tím sklání. Boží vůle byla taková, aby moc

364 Viz k tomu výklad k 18,22.

365 Zde je důležité dbát na znění textu. Pán Ježíš neříká, že státní moc je sama o sobě "shůry". Jen to je jí dáno Bohem, že teď smí svou moc použít proti Ježíšovi. Přesto Pavlova slova v listu Římanům 13,1 - "není mocí, leč od Boha" - mají bezprostřední souvislost se slovy Pána Ježíše před Pilátem.

propůjčená vrchnosti přispěla rozhodující mírou ke smrti Božího Syna na kříži. "Aby byla umlčena každá ústa a aby celý svět byl před Bohem usvědčen z viny" (Ř 3,19).

Pilát Pána Ježíše nepropustí. Dá jej ukřižovat, přestože je přesvědčen o jeho nevině. Nebude mít odvahu využít svěřenou moc k ochraně práva. Ze zbabělosti zradí moc, na kterou se odvolává. To je jeho vina. Ale i mezi našimi hříchy existují rozdíly v jejich velikosti³⁶⁶. Pilát nebyl hnací silou při odsouzení Pána Ježíše. Jeho vina spočívala v jeho strachu z císařské nemilosti, v jeho slabosti vůči židovským hrozbám, v jeho zdráhání trpět pro vystoupení ve jménu spravedlnosti a pravdy. Proto měl větší vinu Kaifáš, který se zanícením usiloval o smrt Pána Ježíše, a s tímto záměrem jej dal Pilátovi, a pak mu nedal pokoje tak dlouho, dokud nevydal pokyn k ukřižování. Kaifášova vina byla větší také proto, že byl veleknězem a tudíž měl "tóru", Boží zákon, znal živého Boha a byl povolán, aby Bohu sloužil. Jeho vina byla hrozná³⁶⁷ a je otřesné, že kněží ani později neprojeví jediný náznak opravdové lítosti nad tím, co s Pánem Ježíšem provedli (Sk 4,2.5-7; 5,28).

366 Viz k tomu také Mt 11,20-24.

367 Velké a těžké hříchy opravdu páchají vždycky jen "zbožní" lidé, ne světáci.

ODSOUZENÍ K UKŘIŽOVÁNÍ

Jan 19,12-16

v. 12: J 3,27; 10,18; Sk 17,7

v. 13: Mt 27,19

v. 15: J 18,37; Sk 3,13

12 Pilát se znovu přesvědčil o tom, že Pán Ježíš je úplně jiný než všichni lidé, s nimiž dosud přišel do styku, zejména než všichni obžalovaní, kteří před ním stáli. Jeho důstojnost s klidem a rozvaha, jakou uznával Pilátovu moc a přece odmítl jeho vyhrůžky, vážnost, jakou jej obvinil a přece jej ve vztahu ke Kaifášovi ospravedlnil - to všechno na něj znovu zapůsobilo. Od té chvíle ho Pilát usiloval propustit.

Avšak brzy se ukázalo, že u člověka, který "není z pravdy", jsou podobné dojmy a pohnutky neúčinné. Odhalilo se, jaká vlastně ta Pilátova "moc" ve skutečnosti byla. Když protivníci Pána Ježíše zjistili, co se asi v Pilátově srdci odehrává, udělali z tohoto procesu politickou záležitost. Nesoustředili se na žalobu proti Ježíši, ale použili otevřené vyhrůžky Pilátovi. Ale Židé křičeli: "Jestliže ho propustíš, nejsi přítel císařův. Každý, kdo se vydává za krále, je proti císaři". Chceme-li plně pochopit vážnost této pohrůžky a její účinek na Piláta, musíme si připomenout tehdejší politickou situaci. Římský císař vládl s absolutní osobní mocí. Instituce, jako například římský senát, ve skutečnosti byly jen bezmocnými loutkami v ruce císařově. Na jeho přízni nebo nepřízni záviselo nejen postavení lidí, ale i jejich existence vůbec. Platilo to zejména za Tiberia, Augustova následovníka, který přestával lidem důvěřovat, a s přibývajícím roky rostl jeho strach a proto také krutost. Vzbudit podezření tohoto císaře znamenalo smrtelné nebezpečí. Pilát byl nositelem čestného titulu přítel

císařův. To znamenalo, že byl u císaře v přízni. Izraelští kněží však také měli vztahy k Římu. Mohli tam zaslat zprávu, že Pilát propustil veřejně známého rebela proti císařské moci, která by jistě způsobila Tiberiovu zuřivost a Pilátovi připravila o postavení i život. To, co velekněží Pilátovi řekli, nebyla jen bezvýznamná pohružka.

Proto se ihned projevil účinek. Ježíš na Piláta nepůsobil až tak hlubokým dojmem, aby kvůli němu³⁶⁸ byl ochoten riskovat svůj život. Jen s velkým úsilím v boji proti intrikám se až dosud udržel v místodržitelenském úřadě. A teď by měl kvůli tomuto Ježíšovi všechno ztratit? Měl možnost poznat tvrdošijnost a zlobu židovských vůdců. Vzdal se všech pokusů o Ježíšovo vysvobození a přistoupil na úřední vynesení rozsudku. Když to Pilát uslyšel, dal vyvést Ježíše ven a zasedl k soudu na místě zvaném Na dláždění, hebrejsky Gabbatha. I tento údaj evangelia je velmi přesný. Soud, kde byly vynášeny úřední rozsudky, se konal na volném prostranství, aby tím byl zabezpečen jeho veřejný charakter. Právo mělo být řečeno tak, aby to mohli slyšet všichni³⁶⁹. Jan znal místo, kde stál soudní stolec římského prokurátora. V Jeruzalémě bylo všeobecně známé a označovalo se židovským i řeckým jménem³⁷⁰. Tak dalece pronikla řečtina do Jeruzaléma. Gabbatha se soudním stolem byla před pevností Antonia nebo před Herodovým palácem³⁷¹.

368 Nemáme proto důvod příliš lehce a rychle odsoudit Piláta. Ještě dodnes na ostrově Capri můžeme vidět příkré skály, z nichž Tiberius dával svrhávat po strašlivém mučení své skutečné nebo i domnělé nepřátele. A co my? Byli byhom hotovi kvůli Pánu Ježíši takto skončit život?

369 Viz k tomu také Sk 18,12n. Ze stejných důvodů se i v Izraeli soudní procesy konaly v bráně - viz k tomu 5M 16,18; Jb 31,21; Ž 127,5; Ř 22,22; Iz 29,21; Am 5,10.

370 Výraz "dlážba" může znamenat místo pokryté mramorovými pláty, nebo také i mozaiku. Určitě se lišila od ulic a náměstí bez dlážby. Slovo Gabbatha se nedá vysvětlit s určitostí. Mohlo znamenat "obžalobu" jako takovou nebo také zvláště falešnou žalobu. I toto slovo má přízvuk na poslední slabice s dlouhým "á".

371 Viz k tomu také to, co bylo v 18,28 řečeno o pretoriu.

- 14 Janovo evangelium také upřesňuje hodinu odsouzení Pána Ježíše ke smrti na kříži. Byl den přípravy před svátky velikonočními, kolem poledne. Výslechy, bičování, posměch a rozhovory Piláta s Pánem Ježíšem trvaly až do poledne, kdy Pilát vynesl konečný rozsudek³⁷².

Pilát se polekal vyhrůžek Židů, ale za to se jim mstí. Pilát Židům řekl: "Hle, váš král!" Když už musí vynést rozsudek, pak ne nad nevinným člověkem jménem Ježíš, ale nad samotným židovským mesiánstvím. Předvedl jim Ježíše jako "člověka", aby vzbudil jejich lidský soucit: Hle, člověk! (19,5). Teď jej představuje: Hle, váš král! Politický rozsudek, ke kterému ho nutili, se tím měl stát opravdu politickým, týkajícím se židovství.

- 15 Na straně Židů to vyvolalo tvrdý odpor. Oni se dali do křiku: "Pryč s ním, pryč s ním, ukřižuj ho!" Místodržitel se jich ironicky zeptal: "Vašeho krále mám ukřižovat?" Tak Pilát dosáhl toho, oč se až dosud marně snažil - hlasité a veřejné popření všech mesiánských očekávání ze strany velekněží. Velekněží odpověděli: "Nemáme krále, jen císaře." Pilát mohl být spokojen.

V evangeliu se nepíše o tom, jaký postoj zaujali vedoucí farizeové k této zradě nadějí Izraele. V tom se však zřetelně odhalila propast, která již dlouho dělila³⁷³ farizeje od saduceů. "Saduceové", kněžská strana, nepovažovali prorocké zvěsti s jejich nadějí do budoucna za závazné. Z Písma považovali za závazné pouze "tóru" v úzkém slova

372 Marek v 15,25 jako hodinu ukřižování uvádí "třetí hodinu", tj. devět hodin ráno. Pro události v utrpení Páně nejsou podstatné jednotlivé rozdíly v časových údajích. Použil snad Jan římského určení času (tak Menge), takže jeho údaj znamená 6 hodin ráno? Pak by slova časné zrána v 18,28 musela znamenat dobu velmi brzy před šestou hodinou. Od vynesení rozsudku až ke skutečnému ukřižování v devět hodin mohly uplynout ještě tři hodiny. Tím by Jan i synoptikové byli v časových údajích zajedno.

373 Proto se podle zprávy ve Sk 23,6 Pavel s úspěchem obrátil na farizeje, když jej velekněz žaloval před veleradou: "Jsem souzen pro naději ve zmrtvýchvstání".

smyslu, tedy pět knih Mojžíšových a knihu Jozue. Podle jejich pojetí šlo o pozemskou existenci Izraele ve svaté zemi. Všechny představy o "vzkříšení z mrtvých" a o nadpozemské existenci odmítali jako fantastické³⁷⁴. Mesiášské očekávání jim bylo rovněž cizí. Velekněží, jako vlastní vůdcevé národa, byli v tomto zásadním postoji již dávno pouhými politiky, které zajímalo jen postavení Izraele ve světě. Nebyla snad římská nadvláda lepší a snesitelnější než despotismus Herodesa a jeho následovníků? A mělo to vůbec význam stavět se proti římské nadvládě? Neriskovali by tím ztrátu posledních zbytků izraelské samostatnosti a své vlády? Tak Kaifáš již v 11,49n zdůvodnil ortel smrti pro Ježíše. Proto v oné chvíli z úst velekněží zaznělo jen to, co již dávno bylo v jejich srdcích. Opravdu byli "věrní císaři" a báli se mesiášských experimentů.

Čelým děním, které evangelium tak jasně a věrně popisuje, probíhá jednotná linie. Musíme si ji uvědomit. Pro kněze byl římský císař se svými legiemi mnohem důležitější a reálnější než neviditelný Bůh. Pro Piláta "pravda" byla bezmocná a bezvýznamná záležitost v porovnání s reálnými mocnostmi, které utvářejí světové dění. A také pro lid byl odvážný a násilnický Barabáš přijatelnější než bezmocný Ježíš. Ne Ježíše, ale Barabáše, ne Boha, ale císaře, ne pravdu, ale moc - tak se zde rozhodovalo.

Pilát potlačil pravdu, právo a nevinu. Směnil je za politický prospěch. Vedoucí kněží veřejně prohlásili svou věrnost císaři. Až se to v Římě zveřejní, Pilátovo postavení bude zabezpečeno. To Pilátovi stačilo. Tu jim ho vydal, aby byl ukřižován. Opět se zde vyskytlo slovo vydal³⁷⁵,

374 Viz k tomu Mt 22,23-33. Pán Ježíš nepředkládá místo z 2. knihy Mojžíšovy jako protidůkaz proti saduceům zbytečně.

375 Tento výraz "paradidonai" je zároveň odborným termínem ze soudní praxe. Soudce "vydává" odsouzence katu k vykonání rozsudku. Viz Mt 5,25. Jestliže Jan myslel na tento význam slova, pak tím vlastně vyzvedl hroznou roli židovských vůdců. Oni, a ne římscí vojáci, jsou "katy" Pána Ježíše. Pilát nevydal Pána Ježíše legiionářům, ale jim.

kterým byl označen Jidášův čin, které vyslovil Kaifáš a které nyní charakterizuje Pilátův výrok smrti. Pilát tím nevynesl vlastní ortel, o němž by byl přesvědčen - pouze vydává Ježíše nenávisti jeho nepřátel. Náš Pán byl však vydán ve všem. K jeho osobě patřila moc, kterou dokázal utišit bouři a povolat Lazara z mrtvých. A přece byl vydán ubohým lidem a jejich zlobě. Nad tím vším však platí ta skutečnost, že jej "vydal" Bůh, jak o tom hovořil sám Pán Ježíš v 3,16 a kterou znovu potvrdil jeho věrný posel Pavel v Ř 8,32.

2. SMRT A POHŘEB PÁNA JEŽÍŠE

Jan 19,17-42

UKŘÍŽOVÁNÍ

Jan 19,17-22

v. 17: 1M 22,6
v. 20: Žd 13,12n

17 A oni se Ježíše chopili. Slovo oni není totožné se zájmenem "jim" v předešlém verši. V něm se jednalo o velekněze, jimž vydal Pilát zatčeného, ale v tomto verši jde o římské legionáře, kteří se Pána Ježíše chopili, aby vykonali popravu. Pravděpodobně již byla ustanovena popravčí četa, která měla vykonat popravu dvou zločinců již dříve odsouzených na smrt. Proto se mohli okamžitě chopit Pána Ježíše.

Nesl svůj kříž. V řečtině se nemluví o kříži, ale o "kúlu". Těžký sloup kříže už byl připraven na popravišti. Ale příčné břevno, ke kterému byly přibity ruce odsouzenice a které pak bylo i s ním vyzdviženo na sloup, si musel nést

každý sám. Tento kůl byl dost těžký a bolestivě tlačil na krvavá záda zbičovaného. Člověk vůbec nebyl schopen sám unést celý kříž. Překlad nesl si sám kůl nám zní cize. Už dříve se v rukopisech z "heauto = si sám" provedla malá změna na "auton" - tedy "svůj" kůl. Možná, že však pisatel chtěl slovy nesl si sám zvláště zdůraznit Pánovu vůli a rozhodnou statečnost naložit³⁷⁶ si těžký trám svého kříže, i když byl k nesení později donucen Šimon z Kyrény (Mk 15, 21). Jan zřejmě chtěl zabránit tomu, aby ze zprávy Markova evangelia nevyrostla falešná představa, jako by Pán Ježíš byl v utrpení kříže něčeho ušetřen. Toto břemeno nenechal nést jiným, chopil se jej sám.

A tak Pán Ježíš vyšel z města na místo zvané Lebka, hebrejsky Golgota. Evangelium nepopisuje křížovou cestu Pána Ježíše s nějakými zastávkami. Takové zobrazení je Biblii cizí. Z této krátké věty můžeme poznat, jaká to byla cesta, kterou Pán prožil! Po probdělé noci, po výsledku od časného rána až do poledne, po bičování musel jít krok za krokem vstříc bolestné popravě. Vyšel ven³⁷⁷.

Popraviště se jmenovalo Místo lebky. Jméno Golgota³⁷⁸ je tvar vzniklý z aramejského Gulgalta, hebrejsky "Gulgoleth = Lebka". Místo dostalo tento název, protože tvarem připomíná lebku. Mělo-li však poukazovat na lebky, které tam byly po popravách, muselo by se jmenovat "Místo lebek".

376 Viz k tomu Fp 2,8: "V podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrti na kříži." I z tohoto verše je zřejmý rozhodný souhlas Pána Ježíše s cestou kříže.

377 Toto slovo "ven" působivě vyložil pisatel listu Židům 13,11-13. "Venku" za stany byly páleny nečisté zvířecí mršiny. Tak musel Pán Ježíš, svatý a čistý, jít "ven" za město, jako by byl nečistý, a musel "trpět venku za branou". Musel to udělat, "aby posvětil lid svou vlastní krví". Tato smrt "venku za branou" přesně odpovídá slovům "stal se hříchem" a "stal se prokletím", jak to dosvědčuje apoštol Pavel. List Židům s hlubokou vážností připomíná církvi Pána Ježíše, že podobně i pro ni je předpověděna cesta vyjít "za hradby, nesouce jeho potupu".

378 U těchto aramejských jmen je důraz na poslední dlouze vyslovované slabice: Golgotá, Tabitá, Gabbatá.

Navíc mrtvoly zločinou nezůstávaly ležet na popravišti, ale bývaly páleny na smetišti v údolí Hinnom. Proto Josef z Arimatie musel zvlášť požádat o mrtvé tělo Ježíše, aby Pán mohl mít skutečný pohřeb.

O poloze místa se z evangelia dovídáme, že bylo velmi blízko města (v. 20) a v jeho bezprostřední blízkosti byla zahrada (v. 41). Mělo se tedy nacházet na severním okraji, protože jen tam byly zahrady v těsné blízkosti městské zdi. A tak místo, které je dnes zastavěno kostelem Svätého hrobu a které se tradičně označuje jako Golgota, může být historickým místem, kde byl kříž³⁷⁹ postaven.

Samotné ukřižování je popsáno jen kratičkou vedlejší větou: Kde ho ukřižovali. Krutý postup popravý byl tenkrát všeobecně znám a nebylo třeba jej popisovat³⁸⁰. A protože tuto hrůzu strpěl čistý a svatý Boží Syn, Jan si dovolil o tom psát³⁸¹ jen velmi zdrženlivě.

- 18 Tak ho ukřižovali a s ním jiné dva, z každé strany jednoho a Ježíše uprostřed. Pán Ježíš visel mezi dvěma jinými, o nichž nám pisatel nic bližšího nesdělil. Ale i pro něj má tato skutečnost hluboký význam. Jestliže se Pán Ježíš solidárně zařadil mezi hříšníky již při křtu, pak umíral smrtí zločince ve společnosti dvou jiných, ukřižovaných po jeho pravé a levé straně. Samozřejmě - "čestné místo uprostřed" patří "králi". Jisté to s vědomým posměchem konstatovala i popravčí četa, a přece tak vyjádřila božskou pravdu.

- 19 Bývalo zvykem nad odsouzence připevnit "titul", nápis, z něhož bylo zřejmé, proč byl takto potrestán. I Pilát vy-

379 První baziliku tam vybudoval v roce 336 n.l. císař Konstantin. Kostel Sv. hrobu teď sice stojí uvnitř města, jím zastavěný prostor však byl dříve mimo obvod městských zdí.

380 Předmětem Písma svätého nejsou vyobrazení, vyvolávající duševní emoce.

381 Naše písně a kázání o utrpení Páně nezachovávají vždy tento biblický princip. Proto je třeba položit si otázku, zda jsou obrazová znázornění ukřižování a Ukřižovaného skutečně přiměřená.

užil tohoto zvyku. Dal napsat nápis a připevnit jej na kříž. Stálo tam: Ježíš Nazaretský (doslovně Nazorejský), král Židovský. Tím Pilát pokračoval ve své mstě na těch, kteří ho svými pohrůžkami přinutili, aby proti svému přesvědčení a přání vynesl nad Ježíšem politický rozsudek. Jestliže už při vynesení rozsudku nepostihl jen Pána Ježíše, ale v něm nenáviděný židovský mesianismus, a velekněze přinutil k tomu, aby se veřejně zřekli svých nadějí v Mesiáše, pak tento svůj triumf chtěl ještě potvrdit.

Bůh však toho využil, aby při smrti svého milovaného Syna ještě jednou všem jasně řekl, kým Pán Ježíš byl: Ježíš Nazaretský (doslovně Nazorejský³⁸²), král Židovský, Židovský král - mesiáš, to bylo vyznání prvních učedníků na počátku činnosti Pána Ježíše (1,41.45.49), které neodmítl. Tato slova byla ještě jednou zdůrazněna velkými písmeny na jeho kříži. Pravdivě a hluboce hlásala pravý důvod jeho smrti na kříži, zcela jinak, než si to představoval Pilát a jak to chápali Židé. Právě proto, že Pán Ježíš byl vpravdě očekávaný, Bohem darovaný král židovský, právě proto mu Izrael nerozuměl a jeho vůdcové jej s rostoucí nenávistí zavrhl. Právě proto, že byl Mesiášem, zemřel na kříži a nesl hřích Izraele i hřích světa. Bůh jej právě takto učinil zachráncem, jehož se může ztracený hříšník vírou uchopit a který mu může skrze víru dát věčný život. Tak se naplnilo³⁸³ svědectví Pána Ježíše Nikodémovi (3,14-16).

Jan Křtitel zemřel osamocen v žaláři královského hradu. Mesiáš však umřel veřejně před zraky mnoha lidí. A na kříži bylo oznámeno ve třech řečech, které tenkrát měly světový význam, o koho se jedná. Ten nápis četlo mnoho Židů,

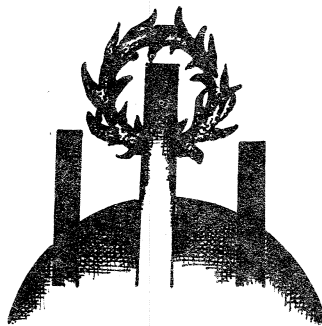
382 K tomu viz poznámku č. 328.

383 My věřící z pohanů si musíme uvědomit, že náš Pán byl a zůstal "židovský král", Mesiáš vyvoleného národa a jen tak se stal naším Zachráncem. Podobně to řekl "apoštol pohanů" ve svém listu Římanům. "Kristus se stal služebníkem Židů", aby potvrdil Boží pravdivost, jeho zaslíbení otcům. Protože Bůh je svrchovaný ve svém milosrdenství, když Izrael prožil plnou Boží věrnost, mohl jej učinit i Spasitelem pohanů (Ř 15,8n).

neboť místo, kde byl Ježíš ukřižován, bylo blízko města; byl napsán hebrejsky, latinsky a řecky. Nebylo nikoho, kdo by si jako Žid, Říman nebo Řek nemohl přečíst: "Ježíš Nazaretský (doslovně Nazorejský), král židovský."

21 Židovští velekněží řekli Pilátovi: "Neměls psát 'židovský král', nýbrž 'vydával se za židovského krále'!" Velekněží podle svého vyznání v 15. verši opravdu vůbec nemuseli očekávat Mesiáše. Ale tento nápis nad křížem bude číst mnoho Židů s vnitřním pobouřením a budou se na ně obracet jako na odpovědnou vrchnost. Velekněží byli přece také Židy, aby pochopili římský výsměch, ukrytý v onom "titulu" popraveného zločince. A tak se na místodržitele obrátili se stížností a požadavkem na změnu "titulu". Podle jejich přání nápis měl vyjadřovat, že Ježíš nebyl opravdovým králem, ale se jen svévolně pokoušel tento titul uchvátit a pro tento čin právem umřel i z židovského hlediska.

22 Pilát odpověděl: "Co jsem napsal, napsal jsem." Už se nemusel obávat hrozeb. Císař bude mít nanejvýš jen škodolibou radost, až se dozví, jaký kousek provedl jeho místodržitel odpornému židovskému národu. Pro Piláta to znamenalo zadostiučinění, že opět mohl být důstojným zástupcem římské moci. Chladně odmítl stěžovatele, kteří se chtěli vměšovat do záležitostí římského úředníka. Co jsem napsal, napsal jsem. Velekněžím už nedal novou příležitost.

ROZDĚLENÍ ODĚVU

Jan 19,23-24

v. 24: Ž 22,19

Šaty odsouzenců³⁸⁴ připadly popravčí četě. K potupě po- 23
pravovaných patřilo i to, že na kůlu viseli zcela svlečení. 24
Byl jim odňat poslední majetek a zbytek cti. Evangeliium
svědčí o tom, že i Pán Ježíš prošel touto potupou. Syn Ot-
ce, Pán vesmíru byl na kříži obnažen. Člověk po svém pádu
dostal od samotného Boha prostředek pro zahalení nahoty (IM
3,21). Ten, který zemřel za naše hříchy, se musel vzdát
i toho.

Dovídáme se, že Pána Ježíše ukřižovali čtyři vojáci. Když vojáci Ježíše ukřižovali, vzali jeho šaty a rozdělili
je na čtyři díly, každému vojákovi díl. Velící důstojník se
pochopitelně dělení šatstva neúčastnil. Vojákům se dostal
ještě spodní šat. Byla to jakási košile, která se nosila
přímo na těle a sahala až po kolena. Mohla být vyrobena ze
zvláště jemného lnu. Ten šat byl beze švů, odshora vcelku
utkaný. Proto vojáci uznali, že je škoda jej stříhat. Roz-
hodli se jej raději ponechat vcelku a losovat o něj. Řekli
si mezi sebou: "Netrhejme jej, ale losujme o něj, čí bude."
Janovo evangelium vysvětluje, proč tato událost byla tak
důležitá, že je jí v stručném popisu věnován celý odstavec³⁸⁵. Tím se s úžasnou přesností naplnila Písma. Tak 22.

384 Jaký je to obraz našeho tvrdého srdce. Na křížích umí-
rají lidé ve strašných mukách a vojáci si přitom klid-
ně bez účasti na jejich utrpení rozdělují skrovný zisk
z jejich oděvů.

385 Podle starého izraelského zvyku také oděv velekněze
byl utkán vcelku, odshora až dolů "beze švů". Viděl
snad evangelista v této součásti oděvu poukaz na to, že
Pán Ježíš je pravý velekněz? Sám se však o tom nezmi-
nil.

Žalm, Žalm utrpení spravedlivého, předpověděl ponížení nevinně trpícího, jehož první slova zvolal sám Pán Ježíš k Bohu (Mt 27,46). To je veliká útěcha. To, co bylo tak hrozné a nepochopitelné, Boží Syn snesl a překonal, naplní-li se tím Písmem³⁸⁶. Tak to Bůh předem určil a svým vedením připravil. Platilo to i o rozdělení šatů Pána Ježíše. Stalo se tak, aby se naplnilo Písmo: 'Rozdělili si mé šaty a o můj oděv metali los.' Losování bylo nesmírně důležité.

To, že si vojáci rozdělili mezi sebou šaty ukřižovaného, bylo naprosto samozřejmé, ale při spodním šatu bylo nyní nutné losování. Splnilo se to, co Písmo³⁸⁷ tak zdůrazňuje. Jestliže byly předpověděny takové podrobnosti v utrpení Páně, čím více je potom samotná událost na kříži naplněním božského plánu. Proto to mělo pro Jana takový význam, že opravdu došlo k rozdělení oděvu a k losování o spodní šat. To tedy vojáci provedli.

Při přemýšlení o těchto událostech nesmíme zapomenout na to, že pro nás, kteří je známe od malička, se kříž Pána Ježíše stal téměř "samozřejmostí". Ale tenkrát, v 1. století n.l., byl takový konec Pána Ježíše vždy "skandálem" (1K 1,23), nepochopitelným a nepřijatelným. A právě pro přijetí této skutečnosti poskytoval velkou pomoc 22. Žalm, kde se o utrpení spravedlivého píše nejsilnějšími slovy. Právě v naplnění Písem až do nejmenších podrobností mohlo být upokojeno židovské srdce s takté zhanobeným Mesiášem.

386 Viz výklad k 13,18.

387 Bůh to má ovšem s naplněním proroctví těžké. Když se události v životě Pána Ježíše naplnily přesně podle Písem, přichází ti, co tvrdí, že tyto zprávy byly v prvotní církvi tak dlouho pozměňovány, až se hodily k určitým místům v proroctvích Písem a jen tak prý došlo k jejich zdánlivému naplnění.

PÉČE O MATKU A UČEDNÍKA

Jan 19,25-27

v. 25: Mk 15,40; L 2,35
 v. 26: J 13,23; 20,2
 v. 27: J 16,32

Jan se nezmínil o událostech kolem kříže, o posměchu a potupě ze strany poutníků jdoucích v blízkosti Golgoty. Čtenáři byli odkázáni na popisy, které byly církvím k dispozici v jednotlivých zprávách, či již v celých "evangeliích"³⁸⁸. A přece zde svědčí o něčem, co se v jiných Písmech nedalo najít a co hluboce zasáhlo jeho vlastní život a zároveň postavilo obraz umírajícího Pána do jasného světla.

Pod křížem nebyli jen vojáci, hlídající popraviště. 25 Přicházeli se tam podívat mnozí lidé. A tak se i ženy odvážily přijít ke kříži Pána Ježíše. U Ježíšova kříže stály jeho matka a sestra jeho matky, Marie Kleofášova a Marie Magdalská. Jména těchto žen říkala prvotní církvi mnohem více než nám. Nevíme, zda Jan označil sestru matky Pána Ježíše jako Marii Kleofášovu³⁸⁹, a tak u kříže viděl tři ženy, nebo zda Marie, manželka Kleofášova, přišla jako čtvrtá ke třem ženám. To druhé je pravděpodobnější, protože jen stěží by dvě sestry měly stejné jméno - Marie. V Mt 27,56 je Marie uvedena jako matka Jakuba a Josefa. Je-li Kleofáš pořečtením aramejského jména "Chalpai", které může mít také "Alfeus", pak by Jakub z Mt 27,56 byl totožný s apoštolem

388 Jestliže evangelium bylo napsáno Janem opravdu až v jeho vysokém stáří kolem roku 90 n.l., pak tři synoptická evangelia byla již církvím známa. I kdyby bylo starší, přece v církvích kolovala jednotlivá vyprávění, a to buď ústně nebo písemně. Každopádně bylo již napsáno Markovo evangelium.

389 Jméno se vyslovuje s přízvukem na dlouhém "a".

Jakubem (Mt 10,3). Zda je tento Kleofáš také oním Kleofášem na cestě do Emaus (L 24,18), rovněž nevíme. Podle podání jeruzalémského sboru Kleofáš je bratrem Josefa, muže Marie. Z tohoto pohledu by obě Marie byly švagrové.

Pro biblické vyprávění je charakteristické, že se vůbec nezmiňuje o vnitřních pocitech těchto žen. Matka viděla umírat³⁹⁰ svého syna v mukách a ostatní byli svědky konce svého milovaného Mistra. Co se asi odehrávalo v jejich srdcích? Pro přísnou věcnost Bible ve vztahu k události, která obsáhla nebe i zemi, časnost i věčnost, to ani není důležité.

26 Jan ani nenapsal, že tam byla přítomna také jeho matka (Mt 27,56). A to, že on sám - zřejmě jako jediný z učedníků - stál u umírajícího Pána, se dovídáme pouze proto, že Pán přímo k němu promluvil. Svému Pánu nemohl nijak posloužit. Umírajícího nemohl ani posilnit, ani potěšit. Také se nedovídáme o tom, že by matka řekla něco trpícímu synu. Pán Ježíš pil Otcův kalich sám, bez lidské pomoci. Ale i v utrpení a v úzkostech smrti na kříži zůstal vnitřně svobodný pro lidi, kteří stáli před ním. Jednal s nimi milosrdně a těšil je: Když Ježíš spatřil matku a vedle ní učedníka, kterého miloval, řekl matce: "Ženo, hle, tvůj syn!" Potom řekl tomu učedníkovi: "Hle, tvá matka!"

Stejně jako v 2,4 Pán Ježíš Marii neřekl "matko", ale "ženo". Je Božím Synem a proto jí nepatřil tak, jako jiní synové svým matkám. Jako kdysi při prvním zázraku na svatbě v Káně, tak i na konci svého života musel zachovat odstup, dělící "svatého Božího" od ženy, která jej porodila jako člověka. Ale viděl jí a jeho pohled nebyl jen nějakým zahlédnutím. Pohled Pána Ježíše vždycky s pravou láskou zachycuje skutečnou situaci člověka³⁹¹. Tak Pán Ježíš viděl

390 Začala snad Marie chápat cestu svého Syna na rozdíl od jejího postoje v Mk 3,31? Přišla ke kříži spolu se ženami, které nepřestaly Pána následovat. Z bratří Páně tam nebyl nikdo. Na Marii se naplnilo slovo Simeonovo z L 2,35.

391 Viz Mk 9,36; L 7,44; J 1,48.

matku, před níž byl velmi těžký osud vdovy. Sám už jí nemohl pomoci. Neměl jí co odkázat, vždyť mu vojáci vzali i šaty. Ale dával jí nový domov u svého učedníka Jana, jehož tím zároveň potěšoval. Dostaneme-li úkol, při němž naše zraněné srdce může využít síly své lásky pro druhé, je to účinné potěšení.

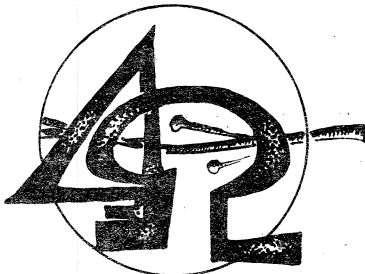
V tu hodinu ji onen učedník přijal k sobě. Neurčitý překlad - přijal jí k sobě - poněkud odsouvá otázku, zda Jan měl dům a jaký byl. Ale jak by Jan mohl k sobě přijmout ženu, kdyby neměl dům, jak se vždy usuzovalo? Protože apoštol Jan se ještě dlouho zdržoval v Jeruzalémě, musel tam mít odpovídající byt. U člověka, který měl vztahy k veleknězi (18,15), to nebylo nic divného.

Mnohé otázky přitom zůstávají bez odpovědi. Bydlela Marie až do té doby sama ve svém domě v Nazaretě? Proč nebyla u svého syna Jakuba nebo u některého ze synů a dcer? Jak žila, když apoštolské povolání vedlo Jana do dalekých končin? Velmi málo víme o konkrétním životě prvních křesťanů.

Někdo se může domnívat, že toto vyprávění bylo míněno jen "symbolicky" či "alegoricky". Ale copak jí mělo být symbolicky řečeno? Podle této zprávy matka Pána Ježíše stála spolu s ostatními ženami pod křížem. Nějaké symbolické či alegorické zdůraznění její bytosti nelze zde vycítit. Budeme muset souhlasit s Fr. Büchselem³⁹², který říká:

"Alegorický význam slov Pána Ježíše k jeho matce nelze ničím doložit. Hlubokou vážnost a jemnost tohoto místa nerušíme trapnou duchaplností, která se z toho vyvozuje. Připomenutí těchto ryze lidských slov je v Janově zprávě plně opodstatněno, protože patří k jeho účasti na událostech. V legendě by asi Pán Ježíš použil větší slova."

392 V knize A. a O. str. 173.

SMRT PÁNA JEŽÍŠE

Jan 19,28-30

v. 28: Ž 22,16; J 13,3; 18,4
 v. 29: Ž 69,22
 v. 30: L 12,50

28 Zpráva evangelia o smrti Pána Ježíše je nápadně krátká a prostá, má však skrytou velebnost. Evangelista Jan nepsal to, co církev již o velikonočním dění dostatečně znaly. Především chtěl ukázat, že smrt Božího Syna byla dobrovolným rozhodnutím toho, jenž "svůj život" dal (10,17). Pán tenkrát ve svém proslovu o pastýři zdůraznil, že mu nikdo nebere duši. To se Janovi stalo jasným ve způsobu jeho smrti. Smrt na kříži byla velmi zdlouhavá a trýznivá. Proto byl hlasitý výkřik, s nímž Pán "již" po šesti hodinách sko-
 nal, také něčím zcela výjimečným, co se hluboce dotklo i římského důstojníka (Mk 15,27-30). Jan to zdůraznil tím, že ono slovo "již" řekl sám Pán. Ježíš věděl, že vše je již dokonáno. Konec Pána Ježíše neurčovaly jen fyziologické procesy. Záleželo výhradně na tom, aby se dovršilo jeho dílo. Řecké slovo "telos" zahrnovalo představu jak "cíle", tak i "konce". Naše slovo "dokonáno" vyjadřuje podobně, že něco je u konce, že tedy přestává, ale že se také přitom dosáhlo cíle a prosadilo právo. Pán mohl ukončit svou pozemskou pouť, započatou v jeslích. Vše je již dokonáno.

Po ztrátě krve při bičování a po všech těchto hodinách jej trápila žízeň. I v tomto zvláštním projevu bylo znovu vidět, že Pán Ježíš nebyl bytostí, která by byla povznese-
 na nad pozemské strasti, ale že byl také "pravý člověk", skutečné "tělo". Byl "pravý Bůh", ale na kříži plně tím, co je Božím "bláznovstvím" a "slabostí", o které píše apoštol

Pavel³⁹³ v 1K 1,28. Ale - nebude pak jeho smrt místo dobrovolného vydání duše přece jen něčím jako je "skonání"? Písma hovoří v Žalmu 22,16 o utrpení zvláště pro něj určeném - o vyschlé síle a o jazyku přisedlém k patru, a v Žalmu 69,22 o tom, že když žíznul, dali mu pít ocet. Pán věděl, že i v tom smí naplnit Písma. A tak proto, aby se až do konce splnilo Písmo, řekl: "Žízním".

Písma mohla být opravdu a přesně naplněna. Stála tam 29 nádooba plná octa. Jak se tam dostala? Nebyl to ocet v našem dnešním smyslu, ale buď levné kyselé víno anebo vodou zředěný vinný ocet³⁹⁴, nápoj vojáků, který si přinesla poravčí četa k zahánání žízně. Podle toho to museli být vojáci, kteří slyšeli slova Pána Ježíše a žíznícímu podali ze svého nápoje. Namočili tedy houbu do octa a na yzopu mu ji podali k ústům. Podle názoru botaniků skutečný yzop v Palestině neroste. V Bibli se tímto názvem označuje malý keř, jehož asi 1 metr dlouhé stonky jsou nahoře keříčkovitě rozvětveny, takže se jimi dá dobře kropit (3M 14,6-7; Ž 51,9). Proto také bylo možno do tohoto rozvětvení vložit³⁹⁵ houbu a tak ji držet u úst odsouzence na kříži. Kůl kříže nebyl příliš vysoký, takže stonek yzopu stačil k tomu, aby se dosáhlo k obličejí ukřížovaného³⁹⁶.

- 393 Často se ono slovo "žízním" s oblibou vysvětluje symbolicky jako touha Pána Ježíše po naší spáse. Avšak text tomu ani v nejmenším nenasvědčuje. Naopak, Boží "slabost" a závažnost kříže se zduchovnováním trýznivé žízně znevažuje.
- 394 I v knize Rut (2,14) se vyskytuje ocet jako zjevně řitý nápoj při žnových pracích.
- 395 Menge překládá: "Ovinuli tedy yzopem houbu namočenou v octě". Měl přitom na mysli pravý yzop, na nějž se ovšem žádná houba nedala nastrčit. Ale jaký účel by mělo ovinutí houby yzopem? Kromě toho paralelní místo v Mt 27,48 ukazuje, že "peritithaemi" je spojeno se 3. pádem - "položít nebo nastrčit na něco".
- 396 Naše představy a verše básní či písní o "vysokém" kříži jsou tedy nepřesné a z J 3,14 vyvozují nesprávný závěr. Ukřížovaný byl každopádně "povyšen ze země", i když jeho nohy byly jen nízko nad zemí.

30 Když Ježíš okusil octa, řekl: "Dokonáno jest". A nakloniv hlavu, odevzdal ducha. Už ve svém posledním rozhovoru s Otcem Syn mohl říci: "Já jsem tě oslavil na zemi, když jsem dokonal dílo, které jsi mi svěřil" (J 17,4). To platilo o jeho díle v Izraeli. Utrpení a smrt tenkrát ještě viděl před sebou. Teď je i toto dokonáno. Je tím dokonána láska k Otci, ve které žil i v nejhorší hanbě, utrpení a ponížení pro Boží slávu, a tak všechno vydal Otci. Až "do konce" se projevila (13,1) a také dokonala i láska k lidem. Z úst Pána Ježíše nevyšlo ani jediné hořké nebo nelaskavé slovo, a to ani proti Pilátovi či vojákům. Tak nesl Pán Ježíš jako tichý Boží beránek hřích celého světa. Spasení je dokonáno. "On je smírnou obětí za naše hříchy, a ne jenom za naše, ale za hříchy celého světa" - tak to později zevrubněji popsal apoštol Jan ve svém dopise (1J 2,2). Zde je pro nás, ztracené a odsouzené, připravena spása, plná a dokonalá - nechybí vůbec nic. Nemusíme nic doplňovat svou vlastní zbožností. Je dokonáno³⁹⁷.

Tak Pán Ježíš naklonil hlavu a odevzdal ducha. Ještě jednou se vyskytlo slovo "odevzdal". Odevzdal ducha do rukou Otce (L 23,46) podle toho, jak v Ž 31,6 věřící prosí o svůj život a smrt. Smrt zde není vytrpěna, ale završena. Je to vědomé odevzdání ducha. Na druhé straně tento návrat Syna domů neprobíhal jako triumfální nanebevstoupení (13,3; 16,17; 17,11). I on v té chvíli mohl tak jako každý, kdo umírá u víře, svěřit svého ducha Otci a vložit mu jej do rukou³⁹⁸.

397 Při tomto zvolání mohl mít Pán Ježíš na mysli slova 22. žalmu. Ten končí ve 32. verši takto: "(další pokolení) přijde a bude hlásat jeho spravedlnost lidu, který se zrodil: 'To učinil on!'" Teď tedy Syn dokonal všechno, k čemu jej Otec poslal. Teď nastane to, co zvěstuje žalm ve své poslední části (v. 26-32). To mohl mít Pán Ježíš na mysli. Je však třeba si povšimnout, že Pán Ježíš použil slova "dokonal" již v 17,4 aniž by bral zřetel na 22. žalm.

398 Umírající učedník a první mučedník se podle toho modlil, aby Kyrios Ježíš přijal jeho ducha (Sk 7,59).

BODNUTÍ KOPÍM

Jan 19,31-37

- v. 31: 3M 23,7; 5M 21,23
 v. 34: J 20,25
 v. 35: J 21,24
 v. 36: 2M 12,46; 4M 9,12; Ž 34,21; Za 12,10
 v. 37: Zj 1,7

V 5M 21,22n bylo zákonem výslovně nařízeno, že mrtvola 31 popraveného nesmí zůstat "na kůlu přes noc", ale téhož dne musí být pohřbena. Den však podle židovských zvyklostí končil v 18 hodin. Jestliže byli tři odsouzcenci ukřižováni po dvanácté hodině, pak bylo velmi nepravděpodobné, že by smrt nastala již před osmáctou hodinou. Ztráta krve při přibití na kříž byla nepatrná. Bylo-li tělo podpíráno dřevem, na něž si šlo sednout, takže se rány dále netrhaly, mohlo to trvat až tři dny, než život odsouzence vyhasl. Nařízení Mojžíše, že tělo nesmí zůstat na kůlu přes noc, by tedy jistě bylo překročeno³⁹⁹.

Tedy to byl den přípravy, tedy pátek, a navíc den přípravy na velikonoce, na paschu. V onom roce byla sobota zároveň 15. nisanem, to jest dnem velikonoc. Proto Jan psal: Na tu sobotu připadal totiž velký svátek, byl to zdvojený svátek. V takovou sobotu se v žádném případě nesměla konat "práce", spojená se snětím mrtvoly a s jejím spálením v údolí synů Hinnom. Mrtvola v Orientě velmi rychle podléhající rozkladu by musela zůstat viset na kůlu ještě přes sobotu - a to bylo vyloučeno. Ale Židé sami o sobě nemohli nic ko-

399 Toto nařízení se samo o sobě na ukřižování nevztahovalo. Strašný způsob popravu ukřižováním v Izraeli neznali. 5M 21,22 ve svém znění jasně ukazuje, že se na kůl věšely pouze mrtvoly lidí popravených jiným způsobem - snad pro výstrahu.

nat. Ukřižovaní patřili Římanům. Protože těla nesměla zůstat přes sobotu na kříži, požádali Židé Piláta, aby odsouzeným byly zlámány kosti a aby byli snati s kříže.

32 Lámání kostí bezmocným lidem přibitým na kříži bylo strašné, ale podstatně urychlilo smrt⁴⁰⁰. Takto byli usmrčeni oba muži, kteří byli ukřižováni spolu s Pánem Ježíšem. Přišli tedy vojáci a zlámali kosti prvnímu i druhému, kteří byli ukřižováni s ním.

33 A pak evangelista prožil něco, co se jej hluboce dot-
34 klo. Když přišli k Ježíšovi a viděli, že je již mrtev, kosti mu nelámali, ale jeden z vojáků mu probodl kopím bok; a ihned vyšla krev a voda. Proč to považoval za tak důležité a významné? Ve vodě a v krvi viděl snad něco významného, co je třeba chápat alegoricky? V krvi - večeři Páně, a ve vodě - křest? Napovídal mu tento děj, že Pán ve své smrti zanechal církvi tyto "svátosti"? Text to ani v nejmenším nenaznačuje⁴⁰¹. Takové hodnocení "svátostí" nikde v evangeliu nenalzáme. A kdyby se dokonce na Památku Páně dal vztáhnout oddíl v J 6, pak tam přece z obrazu nebeského chleba vyniká "jedení těla", zatímco zde by "krev" musela být vlastním darem "svátostí".

35 Samotný Jan vysvětluje důrazným slovem neboť, čím se pro něj stala tato událost velkou. Neboť se to stalo, aby se naplnilo Písmo. Došlo v ní k něčemu úžasnému a naprosto neočekávanému. Pán Ježíš měl skončit stejně jako oba muži vedle něho. On však zemřel nečekaně brzy. Jeho kosti proto nebyly zlámány. Proto jeho bok byl proboden hrotem kopí. A vůbec se to nestalo nějakou zvláštní "náhodou". Ne, v tom se opět podivuhodně naplnilo Písmo, a i teď zhodnověrněje Pána Ježíše v očích každého, kdo chce opravdově slyšet Písmo. Pokyny pro velikonočního beránka v 2M 12,46; 4M 9,12

400 Z lékařského hlediska snad vlivem tukové embolie. Stačí, aby se do krevního oběhu v uzoučkých vlasečnicích kolem plic a mozku dostalo nepatrné množství tuku, což způsobí jejich ucpaní a tak zapříčiní smrt.

401 Odkaz na 1J 5,6-8 nám mnoho nepomůže, neboť vlastní smysl tohoto místa je nejasný.

předepisují: Ani kost mu nebude zlomena. U Pána Ježíše se tak stalo navzdory všemu očekávání a tím se prokázalo, že je pravým velikonočním Beránkem. Pán Ježíš zemřel ve chvíli, kdy ve chrámu zabíjeli beránka, a byl uchráněn před zlámáním kostí.

Ale i rána kopím má podobný význam. Prorok Zachariáš 36
hovoří o pravém pastýři Izraele, který bude zrazen, odmítnut a prodán za 30 stříbrných. Ale potom, až Bůh vyleje Ducha svého na dům izraelský a na obyvatele Jeruzaléma, otevrou se jim oči a budou vzhlížet ke mně, kterého probodlí (Za 12,10)⁴⁰². Pán Ježíš umíral zavržen svým národem na prokletém kříži. Ale právě tato rána kopím, kterou nemohl nikdo předpokládat, poslouží k tomu, aby se mohlo přesně vyplnit proroctví Zachariášovo! Až Pán přijde, aby se ujal vlády, pak budou vzhlížet k tomu, kterého probodlí, a právě podle toho poznají, že ten, který přichází ve slávě, není nikdo jiný než ten, který umíral na kříži.

Jan viděl v podivuhodných událostech u kříže Pána Ježíše jako pravého Božího beránka - přicházejícího soudce světa, a bezprostředně po jeho smrti vydal o tom svědectví. Proto velmi na tom záleží, že zde nic nebylo nějak vhodně vymyšleno⁴⁰³ a vykonstruováno, ale že se všechno odehrálo tak, jak to čteme. Jan to zdůraznil slovy: A ten, který to viděl, vydal o tom svědectví a jeho svědectví je pravdivé; on ví, že mluví pravdu, abyste i vy uvěřili. Kdo to byl, který to viděl? Kdo byl svědkem těch událostí? Kdyby měl Jan na mysli někoho jiného než sebe, pak by s ohledem na závažnost této události nutně musel uvést jeho jméno. Byl-li však tímto svědkem on sám, pak ze skromnosti mohlo sobě mluvit ve třetí osobě. Touto formou mohl také nejlépe zdůraznit pravdivost svého svědectví. I slovo "on" se týká Jana. Bylo by to vyumělkované a nejasné, kdyby tím mínil Pána Ježíše, a odvolával by se na něj, který může potvrdit pravdivost této výpovědi. Na podstatu věci by to nemělo

402 V Mt 24,30 sám Pán Ježíš poukazuje na toto místo.

403 Viz poznámku k verši 24.

vliv. Tak či onak, pisatel ujišťuje čtenáře evangelia nebo spíše posluchače, že jeho zpráva je absolutně spolehlivá. Posluchače oslovuje oním "vy"⁴⁰⁴. Mohou na ní opřít svou víru. Tato víra se však netýká jen toho, že Pán Ježíš zemřel popsáním způsobem, ale že se takto osvědčil jako Boží beránek a jako Pán, kterého Izrael jednou pozná a uzná v hlubokém pohnutí.

POHŘEB PÁNA JEŽÍŠE

Jan 19,38-42

v. 38: J 7,13; 12,42
v. 39: J 3,2; Mt 2,11
v. 40: J 20,6n

- 38 Pán Ježíš zemřel. Co se stane s jeho tělem? Bude odneseno do údolí synů Hinnom a tam spáleno? Tak si to snad představovali velekněží, aby zahladili poslední stopy jeho života. V této situaci Jan nemohl udělat nic a ženy byly rovněž bezradné a bezmocné. Jen Pilát mohl vydat mrtvé tělo. Ale kdo jej o to může požádat? Potom požádal Piláta Josef z Arimatie - byl to Ježíšův učedník, ale tajný, protože se bál Židů - aby směl Ježíšovo tělo sejmut s kříže. Jan to napsal tak, jako by tohoto Josefa z Arimatie⁴⁰⁵ čtenáři dobře znali. Podle Mt 27,57 to byl bohatý muž, a z Mk

- 404 Tak jsme současně mohli názorně pochopit význam antické "knihy". Nebyla určena ke čtení, ale k předčítání. Proto je neustále živým, mluveným slovem, které oslovuje posluchače. Bibli je třeba číst nahlas - při hlasitém čtení je často až překvapivě snáze pochopitelná.
- 405 Arimatia je řecká forma "Ramataim". Toto místo asi odpovídá dnešnímu Rentis severovýchodně od Lyddy. Tam jej také lze vyhledat v mapách, obvykle přiložených k biblickému textu.

15,43 se dovidáme, že byl členem velerady. To souhlasí, protože jen takový člověk se mohl "odvážit" (tak Mk 15,43) jít k místodržiteli se žádostí o tělo popraveného povstalice. Rovněž poznámka o jeho tajném učednictví je pochopitelná. Patřil ke členům rady, o nichž byla řeč v J 12,42. Přesto to byl odvážný čin, když se právě po takovém ukončení činnosti Pána Ježíše k němu přiznal a veřejně se postavil⁴⁰⁶ proti rozsudku velerady. Před veleradou se nedalo utajit, že tělo Ježíše neskončilo na smetišti, ale bylo důstojně pohřbeno. A také se asi brzy odhalilo, kdo měl na tom podíl. Nevíme, zda Josef z Arimatie byl jako divák při smrti Páně a dospěl k podobnému závěru jako hejtman pod křížem (Mt 27,54). Bible o tom nic neříká. Dokážeme si představit to, co se odehrávalo v jeho srdci, když překonal bariéru strachu a tajnosti a přiznal se právě k Ukřižovanému? Jak zahanbil učedníky, kteří ještě v neděli večer seděli ze strachu před Židy za zamčenými dveřmi!

Josef dosáhl svého cíle bez těžkostí. Místodržiteli to přineslo určité zadostiučinění, že alespoň teď mohl ještě něco udělat pro Ježíše a tak vyjádřit své přesvědčení o jeho nevině. Pilát dal k tomu souhlas, Josef šel a tělo snal. Z formulace textu (stejně jako i v ostatních evangeliích) vyplývá náznak, že samotné snětí z kříže ještě bylo záležitostí vojáka⁴⁰⁷. Na zemi ležela těla tří mrtvých, aby byla odnesena do údolí Hinnom. Josef vzal tělo Pána Ježíše.

Josef při této práci nezůstal sám. Objevil se další člen velerady. Přišel také Nikodém, který kdysi navštívil Ježíše v noci, a přinesl asi sto liber směsi myrhy a alce. Vzali Ježíšovo tělo a zabalili je s těmi vonnými látkami do lněných pláten, jak je to u Židů při pohřbu zvykem. Ve třetí kapitole jsme se nedočeli o Nikodémovi, jak přijal

406 Viz pohřeb Štěpána ve Sk 8,2.

407 Čistě hovorově by "snětí" mohlo být součástí "odnesení těla Pána Ježíše". Ale těla obou zbývajících popravených musela být rovněž snata, a to mohli udělat pouze vojáci.

rozhodující slova Pána Ježíše. Podle 7,50-53 později nesouhlasil s odsouzením Ježíše bez důkladného vyšetření. A po smrti Pána Ježíše zaujímá záporné stanovisko k rozsudku velerady. Jestliže se Josef snažil získat tělo Pána Ježíše, pak Nikodém opatřil to, co bylo podle židovských zvyklostí⁴⁰⁸ potřebné k pohřbu. Židé v Palestině dodnes mrtvé nepochovávají v rakvích. Při pohřbu nešlo o uložení těla do země, ale na kamennou lavici skalního hrobu. K tomu nebylo třeba rakve. Snad bylo třeba tělo zakrýt lněnými prostěradly nebo je ovinout lněnými obinadly (11,44). Do obvazů mohl být vsypán prášek či rozestřena mast s příjemnou vůní. Opravdové "balzamování" pro dlouhodobé uchování těla mrtvého to však nebylo⁴⁰⁹.

Nikodém přinesl sto liber směsi myrhy a aloe. Obsahovala-li římská libra jen 327,45 gramů, bylo to kolem 32 kg, tedy velké množství. Příprava mrtvého k pohřbu byla ženskou záležitostí (Mk 16,1). Přední člen rady nemusel podrobně vědět, co je k takovému pohřbu třeba. Šlo mu však o to, aby Ježíšovi bylo všechno k dispozici, když doposud nemohl pro něj nic udělat. Tím není řečeno, že se plné množství vonných látek skutečně spotřebovalo.

- 41 Kde najdou hrob pro Pána Ježíše? Nebylo možné, aby jej
42 teprve začali hledat, nebo s tělem vykonali nějakou dlouhou cestu. Začátek velké soboty se blížil, pohřeb bylo třeba rychle ukončit. Ale v Boží předvídavosti bylo již všechno připraveno. Popraviště v severozápadním okraji města bylo blízko zahrady, kde byl doposud nepoužitý skalní hrob⁴¹⁰. Podle Mt 27,60 tento hrob si nechal vysekat ve skále sám

408 Janova formulace prozrazuje, že sice sám pochází z Palestiny, ale mezi posluchači evangelia očekává i přítomnost lidí jiných národností.

409 Viz poznámku k 11,29.

410 O těchto hrobech se můžeme dočíst v biblických slovnících s názornými obrázky. Pro naše chápání pohřbu a souvisejících událostí na Blízkém východě (20,1-9) je třeba, abychom si o hrobu Pána Ježíše udělali správnou představu. Viz také výklad k 11,38.

Josef z Arimatie. To nejlépe vysvětluje, odkud oba muži měli okamžitou informaci o hrobu i o tom, proč až dosud nebyl použitý, a proč do něho mohli okamžitě položit tělo Pánovo. Janovo evangelium se těmito podrobnostmi blíže nezabývá. Vysvětluje však, proč Josef dal svůj hrob ihned k dispozici a proč přenesení Ježíšova těla probíhalo v takovém spěchu. V těch místech, kde byl Ježíš ukřižován, byla zahrada, a v ní nový hrob, v němž dosud nikdo nebyl pochován. Tam položili Ježíše⁴¹¹, protože byl den přípravy a hrob byl blízko.

A tak jsme se odtli na konci života Pána Ježíše. Byl to úplný a definitivní konec, tak jako se ztratí bytost člověka, když se za ním zavře hrob. Zůstaly jen vzpomínky na Pána Ježíše, spojené s úctou, láskou a bolestí. V nich jsou pak obrazy zaniklého života, který nakonec ztroskotal. A tyto vzpomínky budou postupně blednout a vytrácet se, tak jak bude pokračovat život těch, kdo jej znali a jak bude naplňován dalšími požadavky a událostmi. V dané chvíli se Ježíš stal postavou minulosti. Snad jednou vstane při vzkříšení posledního dne, jak i Marta očekávala u svého bratra Lazara (11,24). Jeho duch může být někde u Otce, do jehož rukou jej svěřil (L 23,46). Nic jiného se nedalo očekávat a učedníci ani nic jiného neočekávali. A co jim to pomohlo? Co to vůbec pomohlo ve veliké věci, která byla v Ježíši ztělesněna? Nepopřel snad tento konec všechno, co Pán o sobě řekl? "A my jsme doufali, že on je ten, který má vykoupit Izrael" (L 24,21). V tom jim nepomohla ani jeho slova, která ještě mnozí měli na paměti. Slova, která řekl, jsou neoddělitelná od jeho osoby. A tato osoba byla pryč, definitivně a nedostižně byla odstraněna. Všechno skončilo. A tak nastaly velikonoce!

411 Viz Iz 53,9 - "a dali mu jeho hrob i s bohatým" (slov. překlad).

3. ZJEVENÍ VZKŘÍŠENÉHO PÁNA

Jan 20,1-21,25

PRÁZDNÝ HROB

Jan 20,1-9

v. 2: J 13,23
 v. 3: J 18,15; L 24,24
 v. 7: J 11,44; 19,40
 v. 8: J 2,22; L 24,25-27
 v. 9: Ž 16,10n; Iz 53,10n; L 24,25-27; Sk 2,24-32; 1K 15,4

- 1 První den po sobotě, když ještě bylo tma, šla Marie Magdalská ke hrobu. I nám chtěl Jan ukázat, že vzkříšení Pána Ježíše bylo pro všechny zúčastněné zcela neočekávané. Nepoužil k tomu zvláštních popisů, ale vysvětlil to jednoduchým a věrným vyličením událostí. Za soumraku, těsně před začátkem soboty, tělo Pána Ježíše položili do hrobu. Ženy sice mohly tomu přihlížet a viděly, kam byl uložen (Mk 15, 47), jinak pro mrtvého nemohly udělat nic. Přes sobotu musely být doma v klidu, to nesměly porušit (L 23,56). Za večerního šera po ukončení soboty se ženy neodvážily jít ke hrobu. Ale v první den týdne, tedy podle našeho kalendáře v neděli, časně zrána, když ještě byla tma, a do šesté hodiny zbývalo mnoho času, pospíchaly ke hrobu. Pocity lidí Bible nepopisuje. Můžeme si to však domyslet, že tato ranní cesta ještě před rozbřeskem prozrazuje, jak byly ženy rozervány a hnány zármutkem a láskou. Nevydržely doma, chtěly být aspoň blízko hrobu mrtvého. Nečekaly na nic jiného a ani o nic neusilovaly, než vzdát poslední poctu mrtvému. O učednících se nic nedovídáme, zřejmě nepomýšleli jít se podívat k hrobu.

Podle Mt 28,1 kromě Marie z Magdaly přišla ke hrobu ještě "jiná Marie". Marek vzpomíná také Salome, matku synů Zebedeových. Janův pohled je zaměřen pouze na Marii Magdalskou, tím však - při svém strohém způsobu vyjadřování - nevylučuje přítomnost ostatních žen. Protože tyto ženy byly spolu u kříže, společně podnikly i cestu ke hrobu. Slovo "nevíme" ve 2. verši - "nevíme, kam ho položili" - může naznačovat, že i Jan věděl o přítomnosti více žen u hrobu. Marie z Magdaly však sehrála zvláštní roli, proto je uvedena pouze ona sama⁴¹².

Spatřila, že kámen je od hrobu odvalen. Řecký text je slovně správný - Marie uviděla odvalený kámen. Kámen nebyl pryč - byl příliš velký a těžký. Ale ležel stranou od vchodu, do něhož bylo zřetelně vidět (viz Mk 16,4). To bylo první "znamení" vzkříšení, i když Vzkříšený Pán mohl procházet zavřenými dveřmi a otevření hrobu nepotřeboval (v. 19). Marie si okamžitě všimla, že hrob není v pořádku, že se tam něco stalo.

Autor evangelia, který s oblibou určité události považoval za samozřejmé, aniž by o nich mluvil, nenapsal, jestli Marie hrob prohlédla a tak zjistila, že je prázdný. Musela to však udělat, protože jinak by nemohla s jistotou tvrdit, že tělo Pána Ježíše zmizelo. Ani pak se jí v srdci neozvala myšlenka na vzkříšení Pána Ježíše. Plna hrůzy běžela k Šimonu Petrovi a k tomu učedníkovi, kterého Ježíš miloval, a řekla jim: "Vzali Pána z hrobu a nevíme, kam ho položili." Marie věděla, kde má v Jeruzalémě Petra hledat. A podobně jako později v dobách pronásledování (Sk 3,1; Sk 4,13; Ga 2,9), Petr byl v této těžké chvíli spolu s Janem. Toho rána ostatní učedníci s nimi nebyli. Ale aspoň

412 Marie pocházela z Magdaly na západním břehu Genezaretského jezera. Pán Ježíš ji vysvobodil ze silných svazků s démony (L 8,2; Mk 16,9). Od té doby byla závislá na svém Vysvoboditeli, pečovala spolu s ostatními o učedníky (L 8,3), a byla pod křížem Pána Ježíše (Mt 27,55; J 19,25). Její láska k Pánu je zřejmá i z vykládaného oddílu.

Petr a Jan se musí dozvědět, co se děje. Proto Marie "běžela" do města. Vzrušující zážitky neskončily zatčením, odsouzením a ukřižováním Pána Ježíše. Teď je hrob otevřený a prázdný. Přišli neznámí a vzali Pána z hrobu. Kdo to byl, proč tak učinil, a kam zmizelo tělo Pána Ježíše - to nevěděla.

3 Učedníci se po této hrozně zprávě zvedli. Petr a ten
5 druhý učedník vstali a šli k hrobu. Přitom se však stalo něco, co zůstalo hluboce vryto do Janovy paměti až do stáří. Zprvu šli spolu. Oba dva běželi, ale ten druhý učedník předběhl Petra a byl u hrobu první. Sehnul se a viděl tam ležet lněná plátna, ale dovnitř nevešel. Neprozradil, proč tam nevešel. Mohli bychom se domnívat, že nepřistoupil blíže ze svaté úcty před odpočinkem svého Pána. Nebylo v tom však ještě něco jiného? Nebyl srdcem a myslí zaměstnán stále podivnější skutečností prázdného hrobu a lněného plátna, které v něm leželo? Kdyby, tělo Pána Ježíše odnesli lidé, pak by ho vzali i s plátny. Nedošlo tu k něčemu jinému, něčemu úžasnému? Nezdržely Jana před vstupem do hrobu podobné úvahy?

6 Po něm přišel Šimon Petr a vešel do hrobu. Uviděl tam
8 ležet lněná plátna, ale šátek, jímž ovázali Ježíšovu hlavu, neležel mezi plátny, nýbrž byl svinut na jiném místě. Petr šel za Janem. A teď opět vidíme rozdíl mezi oběma učedníky a Petrovu povahu. Petr hned a sám vstoupil do hrobu⁴¹³. Tam objevil další zvláštnost - plátna a šátek neležely pohozeny na hromadě. Šátek byl zavinut a ležel samostatně na svém místě. Petr na to hleděl s úžasem a jistě to svým živým způsobem sdělil kolegovi. To znamenalo, že i Jan vstoupil dovnitř. Potom vešel dovnitř i ten druhý učedník, který přišel k hrobu dřív; spatřil vše a uvěřil. I Petr "spatřil", avšak nevyšel z bezradného údivu. Jan spatřil a to, co viděl, se stalo "znamením", které u něj vyvolalo víru. Slabá

413 Byl to zřejmě "skalní hrob", do něhož bylo možno vchodem vstoupit.

předtucha před hrobem se změnila v jistotu. Tělo Pána Ježíše nemohlo být ukradeno, pak by byly pryč i plátna a šátek, nebo by byly aspoň v nepořádku rozházeny. Jestliže tyto znaky smrti byly tak vědomě odloženy, pak to Janovi napovědělo, že už jich nebylo třeba, Pán Ježíš je už nepotřebuje, on vstal.

Velmi důležité je svědectví evangelia o tom, že Jan neuvěřil až tehdy, když se setkal se Vzkříšeným, ale už u prázdného hrobu v jeho zvláštním stavu. Prázdný hrob v žádném případě není jen nějaká "formalita", bezvýznamná věc pro naši víru. Kdyby mrtvé tělo Pána Ježíše leželo v hrobě, pak by každé tvrzení o vzkříšení Páně jeho nepřátelé mohli okamžitě popřít. Jestliže Pán Ježíš po smrti nejen dále žil, ale byl dokonce vzkříšen, pak musel být hrob prázdný. Nicméně to na Jana zapůsobilo jako mimořádná zvláštnost, takže při pohledu na prázdný hrob uvěřil ve vzkříšení Pána Ježíše. To se nemuselo stát nějakým nepopíratelným "důkazem". Vždyť Šimon Petr také viděl prázdný hrob, a přece ještě "nevěřil". Bylo to stejné jako se všemi znameními a zázraky, které Pán Ježíš vykonal za svého pozemského působení. Měly pochopitelně vyvolávat víru (10,37-38; 12,37). Skutečné však u nikoho nevzbudily takovou "víru", která by se opírala na osobu toho, kdo tato znamení konal. Nenahradily vnitřně zdůvodněnou víru "vědomím", aby se dala přivlastnit vnějšími "důkazy" bez vnitřní účasti.

To všechno snad Jan napsal jen proto, aby sám sebe - či 9 vymyšleného "ideálního učedníka" - vyzdvihl nad Petra? Z textu to vůbec nevyplývá⁴¹⁴. Naopak, jako by chtěl zabránit tomu, aby mu nepřipisovali nějakou přednost, dodal: Dosud totiž nevěděli, že podle Písma musí vstát z mrtvých. Opět je nám jasné, že Jan byl opravdovým Izraelitou, pro něhož Písmo bylo rozhodující autoritou. Kdyby učedníci byli

414 Připomeňme si, že nikde v celém evangeliu není Petr odsouván do pozadí. Právě Jan popisuje Petrovo zapření velmi citlivě a ohleduplně.

dobře znali Písma a správně je chápali, pak by vzkříšení Páně bylo pro ně božskou nutností již při jeho smrti. Nebylo by třeba chodit k prázdnému hrobu. Tím Jan řekl: neuvěřil jsem "už teď" (já znamenitý učedník), ale "teprve teď" jsem uvěřil, přestože podle Písem jsem takovou víru měl mít už dávno⁴¹⁵. Toto Janovo vyznání se pro čtenáře evangelia stane osobně velmi důležitým. Nikdo nemusí nejprve vidět prázdný hrob či rány na těle vzkříšeného Pána, aby mohl uvěřit. Písmo hovoří dostatečně průkazně, aby mohlo zdůvodnit naši víru ve vzkříšení Páně ve spojení se svědectvím učedníků. Proto sám Vzkříšený mohl chválit ty, kdo "neviděli, a přece uvěřili."

415 Jan se zde ztotožňuje s L 24,25-27 a podřizuje se výčitce svého Pána.

MARIE Z MAGDALY SE SETKÁVÁ S PÁNEM

Jan 20,10-18

- v. 12: Žd 1,14
 v. 14: J 21,4; 2K 5,16
 v. 15: J 1,38
 v. 17: J 6,62; Mt 28,10; Ř 8,29; Žd 2,11n

Oba učedníci se pak vrátili domů. Tato kratičká věta 10
 přináší překvapení. Neměl snad Jan mluvit s Petrem o své
 víře? Neměl potěšit Marii tím, k čemu došel? Nemělo jej to
 zadržet na místě, které se stalo pro něj tak významným?
 Avšak existuje i taková "víra", která se vskutku narodila,
 avšak přesto ještě nedala jistotu a moc k veřejnému svě-
 dectví, a která se ještě musí⁴¹⁶ tiše skrývat v srdci. Jan
 se podobal mužům, o nichž napsal v 12,42, že "věřili", ale
 "nevyznávali". A přece ústa mu nezavřela bázeň. Jeho vnitř-
 ní ujištění ještě čekalo na potvrzení, které potřeboval
 získat nejen on, ale všichni apoštolé. A tak se tiše vrátil
 s Petrem zpět do města. Právě v té chvíli hrob už nebyl pro
 něj místem, kde by se musel zdržovat. V pravém slova smyslu
 byl "prázdný". V něm Pána Ježíše nikdo nemohl nalézt.

Ale Marie stála venku před hrobem a plakala. Znovu cí- 11
 tíme Janovo strohé vyjadřování. Nehovoří se o tom, že Marie 13
 opět přispěchala s oběma učedníky ke hrobu. To se prostě
 předpokládá. Nic nečteme o její rozmluvě s učedníky, které
 přece v této zvláštní situaci s otevřeným hrobem sama za-
 volala. Neodvážila se je ještě jednou oslovit? Nebo byla
 cele zaujata svou bolestí? V žádném případě nechtěla opu-
 stit hrob, dokud znovu nenalezne milovaného Pána. A tak stá-
 la venku u hrobu a plakala. Přitom se naklonila do hrobu
a spatřila dva anděly v bílém rouchu, sedící na místě, kde

416 Viz úvod k tomuto dílu, odst. IV. 2 a 3.

předtím leželo Ježíšovo tělo, jednoho u hlavy a druhého u nohou. Otázali se Marie: "Proč pláčeš?" Teprve teď uviděla anděly, kteří tam zřejmě byli po celou dobu⁴¹⁷, pro něž však Jan neměl otevřeny oči. Svět andělů se zúčastnil veškerého Božího dění, a to již ve Starém zákoně. Čím více pak při událostech spásy v Pánu Ježíši. On to svým učedníkům výslovně řekl (1,51). A tak andělé⁴¹⁸ také drželi čestnou stráž u těla mrtvého, jak vysvítá i z jejich postavení u hlavy a nohou kamenné lavice. Na tomto posvěceném místě ještě setrvali.

Evangelium teď naznačuje něco důležitého. Marie jím odpověděla: "Odesli mého Pána a nevím, kam ho položili." Zatímco všude jinde přítomnost posílá z jiného světa okamžitě vzbudila pozornost a vyvolala svatou bázeň, Marie zůstala neovlivněna a nedotčena. Nebyla překvapena, že v komoře hrobu najednou sedí tyto bytosti v bílém šatě. Andělům dala pouze jedinou otázku: Kde je Ježíš? Zdá se, že vůbec nemyslela na to, že v hrobě bylo jen mrtvé tělo Pána Ježíše. Mluvila o něm jako o "svém Pánu", jako by ještě byl naživu. Na Marii vidíme, že ani anděl jej nemůže nahradit tomu, jehož srdce je naplněno jedině touhou po Pánu Ježíši.

- 14 V těchto verších se popisuje láska k Pánu Ježíši, kte-
 15 rou jsme náchylni odsuzovat jako "citovou" a "přemrštěnou". Ale evangelium jí v žádném případě nekritizuje. Čteme, jak právě tato Marie smí jako první zažít setkání se vzkříšeným Pánem. Po těch slovech se obrátila a spatřila za sebou Ježíše; ale nepoznala ho, že je to on. Pro zjevení Pána Ježíše ve velikonoční dny bylo charakteristické, že ve svém příchodu a zmizení sice ukazoval zcela nové vlastnosti, ale nevystupoval v zářící slávě, nýbrž v lidské podobě, která ho zprvu neumožňovala poznat. Teprve podle určitého jednání

417 Viz popis u Matouše, Marka a Lukáše.

418 Nosili "bílý šat" čistého božského světa (viz Mt 17,2; Zj 3,4; 7,9.12; 19,14), který může být označen též jako "zářivý, jasný" (Sk 10,30; Zj 15,6). Slovo "roucho" je v řeckém textu vypuštěno, stejně jako i my někdy o někom říkáme: šel v černém.

učedníci poznávali, že je to on⁴¹⁹. Tak tomu bylo i zde. Marie nic zvláštního nezpozorovala, i když se na něho obrátila - považovala jej za zahradníka. Ježíš jí řekl: "Proč pláčeš? Koho hledáš?" V domnění, že je to zahradník, mu odpovíděla: "Jestliže tys jej, pane, odnesl, řekni mi, kam jsi ho položil a já pro něj půjdu." Tak může být srdce naplněno Pánem Ježíšem, že jej s bolestí bude hledat, a přitom živého Pána, který mu již věnoval svou vzácnou přítomnost, vůbec nevidí.

Následovalo oslovení, které zbořilo všechny zdi žalu. 16 Ježíš jí řekl: "Marie!" Pán Ježíš vyslovil pouze její jméno. Ale Marie hned věděla, že tímto jménem je oslovena⁴²⁰, milována a povolána ona sama, a to způsobem, který charakterizuje výlučně jednoho jediného, "jejího Pána". Proto dovedla odpovědět pouze jediným výkřikem, z něhož vyzářovalo náhlé poznání, nevýslovná radost a celá láska jejího srdce: "Rabbuní!"⁴²¹. Zde se naplnilo to, co Pán Ježíš řekl v J 10, 27 o svém vztahu k učedníkům: "Moje ovce slyší můj hlas." Marie v oslovení Pánem Ježíšem zcela nepochybně "slyšela" hlas dobrého pastýře, svého Pána. Věděla, že ji pastýř zná, a zkusila, jak povolává jménem svou známou a milovanou ovečku.

Následující verš působí našemu chápání těžkostí. Je pochopitelné, že Marie ve své radosti a lásce spěchala k Pánu Ježíši. Ale jaký význam měla jeho odpověď? Ježíš jí řekl: "Nedotýkej se mne, dosud jsem nevystoupil k Otci." V této větě je zvláštní zdůvodnění toho, proč se jej neměla

419 Viz 20,20; 21,4; Mt 28,17; L 24,15. Jiným způsobem také L 24,37-39.

420 Na konkrétním případě teď vidíme to, co jsme si o jménech řekli v 17,6-8.

421 I toto aramejské jméno se čte s důrazem na poslední slabice. Slovo je odvozeno od "rab", což má základní význam "mnoho, velice, mocně". Z toho bylo vytvořeno předně slovo "rabbi", které pak v určitém stupňování nabídky slávy se rozšiřuje v "Rabbuní". Řecký ekvivalent tohoto oslovení "Učitelí" ukazuje Janovu zdrženlivost. Ve zvolání Marie bylo naopak obsaženo jásavé velebení.

dotýkat. Kdyby odešel k Otci, pak by se jej Marie již vůbec nemohla dotknout. Vždyť právě ta skutečnost, že ještě "nevystoupil k Otci", dávala možnost se jej chopit. Matouš přece obšírně popsal, jak ženy při setkání se Vzkříšeným "objímaly jeho nohy a klaněly se mu", aniž by je káral (Mt 28,9). Později sám Pán vyzval Tomáše, aby vložil svůj prst na jízvy po hřebecích a po ráně kopím; (v. 27). To znamená, že tento zákaz Pána Ježíše platil pouze Marii⁴²². I teď musíme brát v úvahu stručné vyjadřování Janovo. Za kratičkým "dosud" se skrývá mnohem více, než bylo výslovně řečeno. Marie by se jej mohla dotýkat, protože je ještě na zemi a dosud neodešel k Otci. Ale nemá to dělat. Nemá si myslet, že jeho vzkříšení znamená návrat k dosavadnímu životu a k dosavadnímu vztahu k jeho učedníkům. Nemůže a nesmí se jej zmocňovat k trvalému pozemskému spoluzití. Nedotýkej se mne. Spojení s ním teď bude úplně jiné, jak to předpověděl už při svém loučení. Bude mnohem užší a bližší než dosud. Pán bude přebývat v nich. Ale právě proto už nebude ztělesněn v nějakém pozemsky chápaném společníkovi.

Tento smysl varování Pána Ježíše bude ještě zřetelnější, když si uvědomíme, že řecké slovo může znamenat též "pevně držet"⁴²³. V tom případě už k "doteku" došlo, tak, jak je to popisováno v Mt 28,9 o ženách. Marie však chtěla milovaného učitele "pevně držet". Tu jí Pán musel říci: "Nedrž se mne tolik, pusť mne". Teď není čas na společnou chvíli, v níž by byla ze shledání s Pánem obšťastněna jen samotná Marie! Je třeba udělat mnohem více, přinést zprávu učedníkům. A právě Marie má být tím poslem. Marie, pusť mne a splň mou žádost!

Slovem "ale" je tato žádost postavena proti vlastnímu přání a vůli Marie. Ale jdi k mým bratrům a pověz jim, že

422 Vyřešení problému škrtnutím "ne" by samozřejmě větě dalo jednoduchou logičnost. Pro to však v rukopisech není žádná podpora. Ve všech nám známých rukopisech je zápor "ne" obsažen. Také pokračování slov Pána Ježíše: "Ale jdi..." by znělo podivně, kdyby předcházel požadavek, aby se jej dotýkala.

423 Viz použití tohoto slova v 1K 7,1; Mt 8,15; 1J 5,18.

vystupuji k Otci svému i Otci vašemu. Stejně jako Marie i učedníci museli být přivedeni ke správnému chápání, když slyšeli o vzkříšení svého Pána. Hovořil jim o svém odehodu k Otci a o poslání Přímluvce. Jeho tělesné vzkříšení znamenalo, že přece jen nešel k Otci, ale že se vrátil k nim, aby pokračoval v předešlém obecenství s nimi. Marie měla učedníkům říci: Vystupuji k Otci svému. Pohled Syna opět směřoval k Otci. Syn patří Otci i po svém vzkříšení a jeho cílem je, aby vystoupil k němu. Ale toto vystoupení k Otci se nemá uskutečnit bez učedníků, někde v skrytosti a tím i v plném oddělení od nich. Vzkříšení jejich Pána naplňuje - i přesto, že má odejít k Otci - jiné veliké zaslíbení: zase přijdu. Poselství, které Marie měla vyřídít učedníkům, bylo zároveň evangeliem. "Ježíš vstal" - v uších učedníků, kteří svého Pána opustili a zapřeli, by to mohlo znít jako soud. Byli jsme při Ježíši tak blízko, tolik jsme toho od něj viděli a slyšeli, a přece jsme mu neuvěřili a nezůstali jsme u něj. Teď je pro nás všechno ztraceno! Musí nás zavrhnout. Pán Ježíš je však právě teď nazval svými bratřími - Marie, jdi k mým bratřím. To je odpuštění každé viny a obnova obecenství s nimi: Jdi k mým bratřím a pověz jim⁴²⁴. Toto Synovo odpuštění platí před Bohem. Poprvé v Janově evangeliu - a proto to má nesmírný význam - Pán Ježíš uvádí Boha ve vztahu k učedníkům - váš Otec, a váš Bůh. Protože jsou jeho (pro jeho dílo života a smrti, pro jeho působení a utrpení, protože jsou zachráněni před záhubou a vydobyti ze světa), proto je jeho Otec a Bůh zároveň i "jejich" Bohem a Otcem. Teď je opravdu skutečností: "Vždyť Otec sám vás miluje, protože vy milujete mne a uvěřili jste, že jsem vyšel od Boha" (16,27). Již smějí žít v Synu pro Otce. A protože jim Pán Ježíš vydobyl tento vztah - "Váš Otec" - smějí se modlit v pravdě: "Otče náš." Ale ono "Otče náš" Pán Ježíš ani teď nevyslovil. "Jednorozený Syn" ani po vzkříšení nestojí v jedné řadě s "bratřími",

424 Teď se stává skutečností, že Pán Ježíš, jediný Syn Otce, se stává "prvorozeným mezi mnoha bratřími" (Ř 8,29).

kteřé smířil s Bohem. Bezpodmínečně zůstává kvalitativní rozdíl - o živém Bohu Pán Ježíš nadále mluví "můj Otec", ale při pohledu na bratří říká "váš Otec". V plnosti a opravdu je "Bůh a Otec" pro obojí - pro něj i pro učedníky -, avšak pro něj je navždy Otcem zcela odlišným způsobem.

- 18 Pán Ježíš s vážnou a přece jemnou láskou zbavil Marii nepravého postoje k sobě a uvedl ji do nového života, odpovídajícího situaci po jeho smrti a vzkříšení. Marie slyšela a poslechla. Marie Magdalská šla k učedníkům a oznámila jim: "Viděla jsem Pána a toto mi řekl." Tak se na ní naplnilo to, co řekl Pán Ježíš apoštolům ve 14,21; 15,10: "Kdo přijal má přikázání a zachovává je, ten mě miluje". Pravá láska k Pánu Ježíši se neprožívá ve vzrušených pocitech, ani ve vnějším dotýkání a klanění se, ale v naplnění jeho poslání.

VZKŘÍŠENÝ PÁN PŘÍCHÁZÍ K UČEDNÍKŮM

- ~~Učedníci byli v úžasu a strachu, když slyšeli, že Pán je živý. Pro sebe a svou víru...~~
- v. 19: J 9,22
 v. 20: 1J 1,1
 v. 21: J 14,27, 17,18; 2K 5,20
 v. 22: 1M 2,7; Ez 37,10; J 7,39; Sk 2,1-4.38; 1K 15,45
 v. 23: Mt 16,19; 18,18

- 19 Učedníci slyšeli velikonoční poselství Marie z Magdaly.
 20 Nevíme, jak je přijali. V žádném případě však ještě neměli jasnou a silnou víru. Musíme vzít v úvahu také postavení ženy v tehdejších Izraeli. Nesměla vystupovat jako svědek u soudu. Její svědectví bylo bezcenné. Proto v 1K 15,5-8 nejsou setkání Pána s ženami uvedena. A tak i pro učedníky to byla "jen" žena, která viděla Pána. To nepřesvědčuje. Pán Ježíš však i v tomto případě, jako již dříve ve svém

díle, daroval ženě nové postavení. Byla to Marie a ne Jan, kdo byl Pánem Ježíšem poslán jako zplnomocněný posel k ostatním.

A přece, sám Pán Ježíš musel přijít ke svým učedníkům. Byli pospolu ve večerním tichu dne vzkříšení, snad už rozjitření a zvědaví, přece však ještě stále v obavách, že by se i jich mohli nepřátelé zmocnit. Dveře byly zavřeny a zamčeny. Písmo neříká, zda se jednalo pouze o jedenáct učedníků či o větší skupinu, o jaké píše Lukáš ve dnech letnic (Sk 1,13n; 1,15).

Toho večera a za té situace došlo ke zjevení vzkříšeného Pána v kruhu učedníků. Téhož dne večer - prvního dne po sobotě - když byli učedníci ze strachu před Židy shromážděni za zavřenými dveřmi, přišel Ježíš, postavil se uprostřed nich a řekl: "Pokoj vám." Projevil se nový, nám nepředstavitelný způsob existence vzkříšeného Pána. Byl to skutečně živý Ježíš, který nesl na sobě viditelně jizvy své smrti, a tak mohl učedníkům dokázat svou totožnost s Ukřižovaným. Ukázal jim ruce a bok. Zároveň však pro něj neplatily zákony hmoty. Přestože byly dveře zavřeny a zamčeny, najednou stál v místnosti uprostřed nich. Oslovil své učedníky stejně jako Marii srozumitelným hlasem, jim důvěrně známým jako hlas Ježíšův. První slovo z jeho úst znamenalo prostý pozdrav, který se v Izraeli říkal na potkání: Pokoj vám! Lidé si vzájemně přáli pokoj, přičemž slovo "šalom = pokoj" obsahovalo celé spasení⁴²⁵. Co všechno však obsahoval tento běžný pozdrav Vzkříšeného po tolika událostech! Lepe než nová a další slova ukázal učedníkům, že mezi ním a jimi není žádná překážka. Všechno je odpuštěno a shlazeno. Nezaznívá ani nejmenší tón výčitky. Není třeba žádného účtování, po němž by teprve mohlo následovat smíření. Ten, který byl opuštěn učedníky a zapřen Šimonem Petrem, při svém prvním setkání s nimi neměl pro ně nic jiného než pokoj, lásku a spásu. Když jim ukázal své rány,

⁴²⁵ Viz 14,27.

bylo v tom - kromě důkazu, že je skutečně "Ježíš" - také toto: Pohledte na tyto moje rány. Právě kvůli nim mohu k vám provinilým přijít s plným pokojem. Příslib v 14,27 se v této zvláštní situaci uskutečnil neobyčejným způsobem. "Pokoj", který svět nemůže dát, je pokoj plynoucí z odpuštění. Tento pokoj vydobyl Pán Ježíš pro své učedníky na kříži. Odpuštění je založeno na ranách Pána Ježíše. Právě proto po svém přání pokoje ukazuje učedníkům své ruce a bok. Tyto rány, samy o sobě znamenající zohavení jeho těla a obžalobu světa, se teď stávají znamením pokoje. Proto jim Pán ukázal své vzkříšené tělo⁴²⁶. Totožnost vzkříšeného a oslaveného Pána s ukřižovaným má zásadní význam. To, co se stalo na kříži, není něco přechodného. Zůstává v platnosti po celou věčnost a charakterizuje podstatu a moc Pána Ježíše až do konce. Vzkříšený Pán nemá jízvy s obvyklou průvodní slabostí. Vzkříšený Pán nosí jízvy⁴²⁷. Učedníci se zaradovali, když spatřili Pána. Jak je i zde střízlivé a zdrženlivé líčení Božího slova. Věta zní tak, jako by se jednalo jen o radost, kterou máme, když vidíme dobrého přítele. Matouš (28,9) a Lukáš (24,21) používají silnější výrazy. Jan však věděl, co je to "radost Ducha". Teď se naplnilo zaslíbení dané při loučení (16,20). To byla radost po zármutku⁴²⁸. Pocity, které hýbou srdcem, zde nejsou popisovány.

- 21 Postoj a jednání samého Pána tomu odpovídají. Tuto pozoruhodnou chvíli setkání neproměnil v neustálé jásání,

426 To, že na novém, duchovním (pneumatickém) těle budou viditelné jízvy pozemského těla, odpovídá skutečnosti, že ani jinak vzkříšení a proměnění nepotlačuje identitu osobnosti. I v novém těle se vzájemně poznáme.

427 Proto se Pán slávy zjevuje apoštolu Janovi uprostřed na trůnu Božím jako "zabitý beránek" (Zj 5,6-10). A právě tento beránek se smrtelnými ranami má moc otevřít pečeti Božího svitku a tak řídit dějiny spásy k jejich cíli. Viz též výklad k 17,5.

428 Viz k tomu četná místa o radosti v NZ, v nichž je s oblibou spojována s pokojem; L 2,10; J 15,11; 17,33; Ř 14,17; 15,13; Ga 5,22; 1Te 1,6; 1Pt 1,8.

Doslov:

Hledejme b. a s., přátele, vzkříšeného Pána, Cítil-li, že naše víra, zbráči svěžen, hledáme ho ustavičně. On se stále zjevuje

nezabýval se prožitým utrpením a darovanou změnou, nedocházelo k neustálému ujišťování lásky a spojení. Stejně jako u Marie z Magdaly byla i blaženost této hodiny okamžitě zaměřena na veliké poslání, jemuž má patřit život učedníků. Jedinečné hodnotě opětného shledání bylo přiřazeno její oprávnění. (Ježíš)⁴²⁹ jim znovu řekl: "Pokoj vám!" Opakoval pozdrav, ve kterém bylo obsaženo odpuštění, nové obcenství, plná radost. Ale pak pokračoval dále: "Jako mne poslal Otec, tak já posílám vás."

O poslání učedníků Pán Ježíš hovořil už v rozhovoru na rozloučenou. Připomeňme si místa 14,12; 15,16; 15,26n; 17, 18.20. Ale tenkrát to bylo všechno řečeno ještě "prorocky". Teď, po kříži a vzkříšení, se to stalo bezprostřední skutečností, teď je poslal. Slovíčko jako na začátku věty má nejen srovnávací, ale také zdůvodňovací zabarvení. Tím, že učedníci byli vysláni, byli současně zapojeni do nového hnutí, které proniklo z Otcova srdce přes poslání Syna do světa a teď se má prostřednictvím učedníků šířit dál a dál. Protože takto Otec poslal Syna, i Pán Ježíš posílá své učedníky. Přitom musíme brát v úvahu, že pro izraelský způsob myšlení a jazykový cit "vyslání" znamenalo především "zplnomocnění". Bylo to často proklamované pravidlo: "Poslaný je jako vysílající"⁴³⁰. Za posláním učedníků je plná moc Pána Ježíše, Zachránce světa. Proto od této chvíle řeč i jednání učedníků musí odpovídat poslání Pána Ježíše a musí nést stejné črty lásky, pravdy, pokory a zplnomocnění. V tomto smyslu je ono jako srovnáním. Jestliže se učedníci radují ze vzkříšeného Pána, milují-li toho, který se s nimi opět setkal v plné radosti, pak si mají uvědomit, že jejich radost bude plná a jejich láska k Pánu Ježíši bude zřejmá teprve potom, až se chopí svého poslání (15,10n).

Obsah poslání odpovídá své podstatě. Proč Otec poslal Syna? Ve 3,17 čteme: "Vždyť Bůh neposlal svého Syna na

429 Závorka kolem jména znamená, že v egyptské formě textu zde stojí "on". Pochopitelně, tím není míněn nikdo jiný než Pán Ježíš.

430 Viz výklad 13,16 a 17,20.

a dá vám náležitě hledajícím Ho, v moci a slávě, kterou pro své dceřivé potřebujeme. Amen.

svět, aby svět soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen." Tato záchrana pro ztracené je jen v odpuštění hříchů (Mt 1,21). Výraz "odpuštění hříchů" se v Janově evangeliu vyskytuje sice jen jedenkrát na tomto místě, ale skutečnosti, na které tato slova poukazují, můžeme najít v celém evangeliu. Jestliže Pán Ježíš byl již na počátku označen jako Boží beránek, který nese hřích světa, jestliže Pán ujistil Galilejce, že své tělo vydává za život světa, znamenal-li kříž i pro Jana dovršení celého díla Pána Ježíše, pak ve všem tom šlo o "odpuštění hříchů". Při setkání se vzkříšeným Pánem učedníci sami zažili odpuštění své nesmírné viny. Jsou-li hříchy odstraněny, pak už nás nic nedělí od Boha. Vpravdě, "kde je odpuštění hříchů, tam je také život a blaženost"⁴³¹. Ovšemže učedníci musí mít jistotu, že při zvěsti o odpuštění nepronášejí jen zbožná slova, ale že tak vytvářejí stav, který je plnou skutečností⁴³² i před Bohem.

431 Martin Luther v Malém katechismu k 5. hlavnímu bodu. Reformace znovu poznala tuto skutečnost a vyzvedla ji jako ústřední bod evangelia. Odpuštění hříchů je "samo čisté evangelium", "hlas evangelia věčného Otce." Apologie XXVII.13. "Slovo odpuštění nově zvěstuje pokoj, a je to samotné evangelium". Apologie XII.39.

432 Pro učedníky platí toto poslání se zplnomocněním: "Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny". Učedníci měli jednat, odpouštět hříchy, a to tak, že jsou před Bohem opravdu snaty. Tím jsou pokračovateli Pána Ježíše, který má moc na zemi odpouštět hříchy (Mk 2,1-13). Jak mocným se stává prosté lidské slovo, jednáni církve.

Poznámka překl.: Takto vyjádřený názor je správný a závažný, pokud zůstává v souvislosti s popisovanou událostí (J 20,20-23). Příchod Pána Ježíše mezi učedníky byl důkazem Jeho lásky a odpuštění. Toto odpuštění se však netýkalo spasení, nýbrž bylo obnovením obecnství po jejich projevech slabosti a nedůvěry. Touha po jednotě a lásce mezi učedníky byla závěrečnou prosbou Pána Ježíše v modlitbě k Otci po poslední večeři, a totéž přání bylo první věcí, kterou Pán kladl na srdce učedníkům po svém vzkříšení. Jsou hříchy, které učedníci nejen mohou nýbrž mají odpouštět, a jejichž "svázání" nebo "rozvázání" má platnost i na nebi - ale to se týká právě vzájemných lidských vztahů mezi sebou i v církvi (Mt 18,15n).

(Prosil-li Pán Ježíš za ty, kteří ho křižovali, aby jim bylo odpuštěno - nebyla to, doslovně vzato,

Pán Ježíš přišel zachraňovat, ne soudit. A přece právě tento jeho příchod pro záchranu lidí se nutně stal soudem. Připomeňme si důležitá slova v 3,19; 9,39; 12,48. Proto ani pokračování jeho poslání prostřednictvím učedníků nemůže probíhat jinak. Ti lidé, kteří odpuštění hříchů nepřijmou, nebo po něm netouží, zůstávají v hříchu s jeho smrtící mocí. Jestliže hříchy nejsou odpuštěny, pak jsou zadrženy. Ani zde se nejedná jen o názory a myšlenky učedníků, které by neměly žádný účinek. Pán Ježíš výslovně řekl: "Komu je (hříchy) neodpuštěno, tomu odpuštěny nejsou"; (řecky: tomu jsou zadrženy). Učedníci si musí uvědomit, že jejich jednání má vážné a dalekosáhlé důsledky⁴³³.

Má-li však odpuštění hříchů a jejich zadrženi takový význam a je-li tak rozhodující, nemusí učedníci splňovat nějaké zvláštní předpoklady pro plnění tohoto úkolu? Není

prosba o jejich věčnou záchranu, protože té mohli dosáhnout jedině vírou, podobně jako lotr po boku Pána Ježíše - nýbrž prosba o odpuštění nespravedlivého násilí, kterého se na něm dopustili).

Na takový život lásky a odpuštění nestačí lidská snaha, ale je potřeba Božího zdroje v Duchu svatém (k čemuž byli učedníci od toho okamžiku zaopatřeni) a může být uskutečňován pouze na této zemi (v časnosti), protože před soudnou stolicí Kristovou již bude pozdě.

Když byla vyslovena tato úloha prvotního významu týkající se společenství učedníků, viz J 17,21.23, mohlo dojít k další, týkající se zvěsti evangelia: "... přijmete moc Ducha svatého a budete mi svědkové" (Sk 1,8). Odpuštění hříchů ke spasení je záležitostí Boží - viz 2K 5,19-20! (Ve vztahu ke světu - hříšníkům - je zdůrazněno poslání od Boha a nikoliv od Otce. Je psáno: "Bůh tak miloval svět, že Syna svého jednorozného dal, aby ... kdo věří ... měl život věčný"). Při tomto poslání nedostali učedníci pověření k odpuštění, ale k nesení svědectví, což také věrně vykonávali: "A přikázal nám kázat i svědčiti ..., že odpuštění hříchů vezme skrze jméno Jeho všelický, kdožkoli uvěřil by v něho" (Sk 10,42-43).

433

Toto "neodpuštění" neboli "zadrženi" musí být výslovně řečeno. Tam, kde se v církvi stále ještě mluví se samozřejmostí o "odpuštění hříchů", aniž by bylo vidět také jejich "zadrženi", tam se odpuštění hříchů stává povrchním a neskutecným. To je hlavní důvod pro zlehčování slov církve. Je-li odpuštění "milého Pánaboha" samozřejmostí, pak už nepotřebují slova jeho poslů. Tento postoj je dnes velmi rozšířen.

nutná určitá výchova? Nebo - nemusí k tomu být určité povolání, nějaký "úřad"? Ale o tom Pán Ježíš nic neřikal. Lidé by ovšem chtěli vyvodit souvislost mezi zplnomocněním k odpouštění a zadržení hříchů a "úřadem" ze skutečnosti, že tento úkol od Pána Ježíše zde dostali jen "apoštolé". Ale právě tato zpráva nehovoří o "Dvanácti", ani o "apoštolích", ale prostě o učednících⁴³⁴. Každý učedník Pána Ježíše může a musí slyšet tento pokyn Pána jako úkol zaměřený osobně k němu.

22 Samozřejmě, ve skutečnosti jsou nezbytné určité předpoklady. Za všeobecným posláním okamžitě následuje bližší určení jeho obsahu. Jan nejprve podává zprávu: Po těch slovech na ně dechl a řekl jim: "Přijměte Ducha svatého." Jen Duch svatý odkrývá pravý pohled na situaci člověka před Bohem, na skutečnost a rozsah jeho hříchu. Jen slovem vyvolaným Duchem svatým se odkrývá to, co je ukryto v srdci⁴³⁵. Pouze v Duchu Božím učedníci mohou vidět hříchy v jejich plné ošklivosti a zkaženosti, a přece mohou milovat hříšníky opravdovou láskou, hotovou se obětovat. A jen ta slova, která jsou pronesena v Duchu a v jeho síle, přemáhají svědomí a buď dávají jistotu odstranění hříchů, nebo připoutávají k vině.

Ale jak učedníci obdrží Ducha svatého? Pán Ježíš na ně dechl a řekl jim: "Přijměte Ducha svatého." Je to janovské zobrazení letnic? Nebo řečeno ještě jinak a jasněji: díval se Jan na zážitek o letnicích jako na zvláštní událost? Nesplývaly mu letnice a velikonoce do jedné skutečnosti, čímž učedníci mohli přijmout Ducha svatého o velikonočních prostřednictvím dechnutí Pána Ježíše? Ale pak by mohli obdržet Ducha jen ti první učedníci, na něž Pán dechl! Po nanebevzetí, o němž již byla v 17. verši zmínka, už nebyl

434 Chceme snad příkaz lásky při loučení, který byl přece jen mnohem více zaměřen na "Dvanáct učedníků", také považovat za výsadu vyhrazenou pouze vysvěceným kněžím nebo určeným vykonavatelům "úřadu"?

435 Viz důležitý popis v 1K 14,24-25.

na zemi, aby tímto způsobem obdaroval Duchem další učedníky. Církvi Pána Ježíše je to známo jinak. Ví, že Duch sestoupil při zvláštní události, a že od té doby "bydlí" v církvi, takže každý, kdo je Pánem připojen k církvi, má na něm podíl. Toto sestoupení Ducha, který je osobou trojjediného Boha, nebylo pouhým dechnutím. Byl to "hukot z nebe, jako když se žene prudký vítr." Podle toho Pán Ježíš hovořil (i v Janově evangeliu) o "příchodu Ducha", jak "pošle" Ducha od Otce, resp. jak jej pošle Otec ve jménu Pána Ježíše (14,26; 15,26; 16,7.8.13). Dechnutí a výzva k přijetí Ducha je zde pouze názorný předobraz. K vlastní realizaci došlo o letnicích. Proto také učedníci nemohli naplnit své poslání hned po velikonocích, ale teprve až po letnicích. Slova Pánova a jeho jednání však jasně ukázaly, že Ducha svatého lze přijmout jen jako dobrovolný dar Pána Ježíše. Je to skutečnost, kterou učedník musí ve svém životě přijmout. Duch svatý nebyl dán k obšťastnění a povýšení těch, kdo jej přijali, ale ke službě v jejich poslání na světě.

Představa přijetí Ducha dechnutím Pána Ježíše může vědomě připomínat 2M 2,7, stejně jako první slova evangelia mohou poukazovat na 1M 1. Stejně jako se stal člověk na začátku živou duší až po Božím dechnutí, tak i učedníci Pána Ježíše se stávají teprve jeho dechnutím opravdu zplnomocněnými sluhý jeho slova.

1) Úvod viz "Moody - & c. 50"

PÁN JEŽÍŠ A TOMÁŠ

Jan 20,24-29

v. 24: J 11,16; 14,5; 21,2
 v. 25: J 19,34; 1J 1,1
 v. 27: Mk 16,14
 v. 28: J 1,1
 v. 29: 1Pt 1,8; Žd 11,1.27

24 Na závěr evangelia Jan popisuje ještě jednu událost velikonočních dnů, kterou považoval za velmi důležitou, protože poukazuje na budoucnost církve a zvláště slouží účelu celé knihy - posílení víry.

Tomáš, jinak Didymos, jeden z dvanácti učedníků, nebyl s nimi, když Ježíš přišel. Teď je zmínka o dvanácti učednících. Z celého děje však nevyplývá, že by na konci velikonočního dne bylo pospolu jen jedenáct učedníků⁴³⁶. Veršem 24. je pouze zdůrazněna příslušnost Tomáše k úzkému kroužku kolem Pána Ježíše. Tomáše, jehož aramejské jméno stejně jako jeho řecká forma "Didymos" znamená "Dvojče", známe už z 11,6 a 14,5. I když s obavou, ale rozhodně doporučil návrat Pána Ježíše do Judeje po Lazarově smrti, a pak projevil bezradnost, když Pán Ježíš mluvil o své cestě a o svém cíli. S Tomášem se setkáváme znovu u Genezaretského jezera, kde byli i ostatní učedníci a opět v kruhu těch, kteří po nanebevzetí očekávali na modlitbách vylití Ducha (Sk 1,13). Proto nemá cenu z verše 24. vyvozovat nějaké domněnky. Janovi šlo pouze o skutečnosti. Avšak to, že Tomáš nebyl s učedníky, ať už měl jakékoliv důvody, nezůstalo bez následků. Pán Ježíš se zjevil v kruhu svých učedníků a kdo v něm chyběl, neviděl Pána a jeho jednání.

436 Viz L 24,33 - učedníci, kteří se vrátili z Emaus, "nalezi jedenáct učedníků a jejich druhy pohromadě."

Písmo nám prozrazuje, jak velká ztráta to byla právě pro Tomáše. Druzí mu mohli vyprávět o tom, co prožili, ale pro Tomáše to bylo nepochopitelné. Při své rozvážné povaze viděl v odchodu Pána Ježíše všechno černě a nezměnitelné (11,6), nevěděl, kam jde (14,5), a tak se vzepřel věřit něčemu tak nádhernému a vysvobozujícímu. Rozhodně nechtěl podlehnout klamu, z něhož se pak člověk probere ještě ubožejší. Ostatní učedníci mu řekli: "Viděli jsme Pána." Dokud neuvidím na jeho ruku stopy po hřebec⁴³⁷ a dokud nevložím do nich svůj prst a svou ruku do rány v jeho boku, neuvěřím. Nestačilo mu Pána Ježíše vidět - i to by mohla být pouhá "vize". Chtěl se vlastním prstem, vlastní rukou hmatatelně přesvědčit o tom, že ten, kdo se zjevil jeho spoluúčedníkům, je opravdu ten Ježíš, který zemřel na kříži. Tomáš jistě věděl, co by znamenalo skutečné vzkříšení Pána Ježíše. Pochopil to instinktivně, právě proto, že s takovou účastí pocítil nezměnitelnou usmrcující moc světa. Nezvítězila tato moc nakonec nade vším, co našel v Ježíši jako světlo a život? Doopravdy zvítězil Pán Ježíš? Na Tomášovi můžeme pozorovat, jak důležitá byla a je skutečnost vzkříšení Pána Ježíše. Můžeme mít nejlepší a nejhlubší dojem o Pánu Ježíši, o jeho lásce, víře i o jeho právech, ale o to je to pak horší, je-li to všechno zničeno brutálním násilím. Pak nás Pán Ježíš a jeho konec přivede do úplného zoufalství. Z příběhu Tomáše nám může být jasné, že všechny dobře míněné teorie o velikonocích, podle kterých šlo pouze o subjektivní náboženské zážitky učedníků, o jejich představy, "vize" a pod., nejsou k ničemu. Proti takovým "vysvětlením" velikonočních událostí je Tomášův požadavek na místě. Jen skutečnost "hmatatelná" události prokáže skutečnost Božího vítězství nad hříchem, smrtí a ďáblem⁴³⁸.

437 V důležitých rukopisech je místo slova "topos = místo", také i zde výraz "typos = stopa, jízva". To také mohlo být původní znění. "Topos" mohlo vzniknout pouhým přepisem ze slova "typos".

438 Připomeňme si, co jsme si řekli při vzkříšení Lazara o smrti jako "moci" a o nezbytnosti jejího skutečného překonání.

26 Tomáš nebyl pro tuto svou žádost zavržen ani bratřími ani Pánem jako "pochybovač". Nestal se jím ze záliby v kritice nebo tím, že by něco věděl lépe. Pochyboval z nouze a v nesmírné touze po jistotě. Je to velmi dobře, že neslyšíme žádná kritická slova o něm, a že také on sám se od ostatních neodděloval. Osmého dne potom byli učedníci opět uvnitř a Tomáš s nimi.

Pozorujeme, jak se zde ze vzkříšení Pána Ježíše prvního dne v týdnu začíná vytvářet neděle. Není zde řečeno, že by učedníci v ostatní dny nebyli pospolu. Ale tato první "neděle po velikonocích" je zvláštní tím, že se v ní uskutečnila zvláštní schůzka učedníků. A sám Pán Ježíš souhlasil s tímto vznikajícím pořádkem. Ač byly dveře zavřeny, Ježíš přišel, postavil se uprostřed a řekl: "Pokoj vám!" Tentokrát důvodem zavřených dveří nebyl "strach před Židy". Zmizel, jakmile si byli jisti vzkříšením Páně? Dveře byly zavřeny proto, aby sejití mohlo probíhat v tichosti a obočností nebylo rušeno? Evangelium o tom mlčí. Pro ně je důležité pouze to - snad právě kvůli Tomášovi -, že Pán Ježíš znovu prošel zavřenými dveřmi. Opět vstoupil doprostřed mezi své učedníky, - On, jenž jest střed a Pán tohoto kroužku. V pozdravu jim znovu přinesl pokoj a spásu, a to i Tomášovi.

27 Pán Ježíš se pak soustředil na tohoto učedníka. Potom řekl Tomášovi: "Polož svůj prst sem, pohleď na mé ruce a vlož svou ruku do rány v mém boku. Nepochybuji a věř!" Pánovi šlo tehdy, stejně jako v celém jeho díle⁴³⁹, o jednotlivce v jejich situaci. Pán Ježíš nekáral Tomáše, ale s opravdovou láskou mu chtěl pomoci z jeho nejistoty a zoufalství. Tomáš však musel nejprve poznat, že jej Pán dokonale zná. Pán byl přítomen a slyšel, co si učedníci mezi sebou povídali, i když jej přímo neviděli. Tomáš prožíval něco podobného jako kdysi Natanael (1,45-50). Pán Ježíš, který viděl pochybovačného Natanaele pod fíkem, slyšel také

439 Vzpomeňme na Samařanku, královského úředníka, nemocného u rybníka Bethesda, na slepého od narození.

27
 zacítit
 do
 našeho
 života
 K.P.J.
 slyší naše
 slova
 a
 myšlenky,
 ačkoli si myslíme, že jsou jen
 a jen naše !!!

skeptického Tomáše v kruhu učedníků. Vědomí, že Pán nás vidí, slyší a pozná - i s našimi pochybnostmi, otázkami a domněnkou, že jsme od něj velmi daleko -, to vše nás nutí se před ním sklonit⁴⁴⁰.

Ale Pán Ježíš udělal ještě víc. Dovolil Tomášovi udělat právě to, co si vymínil jako podmínku pro víru v jeho vzkříšení. Tomáši, jestliže jinak "nemůžeš" věřit, tak lož svůj prst sem, pohleď na mé ruce a vlož svou ruku do rány v mém boku. To, co nebylo dovoleno Marii Magdalské, směl a dokonce měl udělat Tomáš. Ale pak už nepochybuje, ale věří!

Zde použité slovo "ginou" znamená předně "staň se", může však znamenat i slabší důraz "buď"⁴⁴¹. Poněvadž je Jan používá ještě jednou jen ve Zj 2,10, má pro něj velký význam a mělo by tedy i v tomto verši znamenat staň se⁴⁴². Tento učedník nebyl žádný "nevěřící Tomáš". Chtěl věřit, ale za žádnou cenu nechtěl zažít zklamání, proto si pro svou víru stanovil podmínky. Tak ještě stál před definitivním odmítnutím zvěsti o vzkříšení nebo před opravdovým přijetím. "Nevěra" v pohledu Nového zákona není pouhý "nedostatek víry", ale vědomé odmítnutí víry, tedy aktivní čin člověka, stejně jako i víra je aktivním činem. Tomáš se musel rozhodnout, nemohl zůstat v nejistotě. Mělo to však být správné rozhodnutí, ono "ano", jímž se odevzdává vzkříšenému Pánu, který se ho ujal s takovou vážností a láskou.

Tomáš mu odpověděl: "Můj Pán a můj Bůh!" Nevztáhl svou ruku a svými prsty se nedotýkal jízev po hřebech. Živý Pán se mu mocně prokázal již v okamžiku, kdy jej oslovil a kdy mu zopakoval jeho vlastní slova. Ve chvíli, když před ním

440 Ani u Natanaele, ani u Tomáše nemáme doslovně napsáno, že by sklonili svá kolena před Pánem Ježíšem. Nejde však o vnější postoj, ale o vnitřní vztah. Tomáš stejně jako Natanael jsou přemoženi poznáním Pána Ježíše.

441 Pozn.př.: dle německého originálu verš zní: "... nebuď nevěřící, ale věřící". Proto výklad je zaměřen na slovo staň se - věřícím.

442 Kodex D poukazuje na to, že se tak skutečně v prvních dobách chápalo - uvádí výslovně "isthi = buď".

Tomáš
nemůže
zůstat

pasivním
posluchačem

VÝZVY

ke reakci
na

B. Slav

Pán takto stál, Tomáš se zahanbením poznává, jaká by to byla opovážlivost dotýkat se ran Pána Ježíše. Proto se jen sklonil před ním a jej, člověka Ježíše, nazval svým Pánem a Bohem.

"Pane a Bože náš", tak ve Zj 4,11 oslovuje Boha čtyřia-dvacet starších. Právě na tom je vidět, že v odpovídajících Tomášových slovech můj Pán a můj Bůh, není vedle Otce a Stvořitele postaven nějaký jiný Bůh. Přísný monoteismus byl pro každého Izraelitu naprostou samozřejmostí⁴⁴³. Ale Tomáš teď pochopil to, co se učedníkům snažil ukázat sám Pán: "Kdo vidí mne, vidí Otce. Jak tedy můžeš říkat: Ukaž nám Otce? Nevěříš, že já jsem v Otci a Otec je ve mně?" (14,9-10; 12,44-45). Tomáš tomu v té chvíli uvěřil, a tak v Pánu Ježíši viděl svého Pána a Boha.

Pán Ježíš rozhovor s Tomášem uzavřel slovy, o nichž nelze s určitostí rozhodnout, zda tvoří otázku nebo ozna-movací větu. Ježíš mu řekl: "Že jsi mne viděl, věříš." To nemusela být výčitka. Tomáš sice uvěřil, aniž by se musel Pána Ježíše dotknout, přesto k tomu potřeboval jej vidět. Ale přece pohled včetně výslovného ukázání jízev Pán Ježíš doprál i jiným učedníkům. Všichni apoštolové směli mít vi-ditelné obecenství se vzkříšeným Pánem, aby tak zvláštním způsobem mohli být "svědky jeho vzkříšení"⁴⁴⁴. Proto Tomáš nebyl o nic horší nebo méně věřící než ostatní.

Pán Ježíš jej také kvůli tomu nekáral, přesto připojil velmi důležitou větu: Blahoslavení, kteří neviděli, a uvě-řili. Blížíme se k závěru evangelia. Co bude následovat?

443 Proto je nemožné, aby vyznání prvotního křesťanstva "Kyrios-Christos" bylo odvozeno z řeckých představ Ky-ria. Pro každé židovské uši - a ty měl Pavel také! - výraz Kyrios znamenal vždycky Hospodin ze Starého zákona. Považovat Pána Ježíše za jednoho z mnoha "ky-riori" helenistického světa (1K 8,5) a tak jej stavět vedle Boha, bylo by pro Pavla - jakož i pro ostatní apoštoly - rouháním. I v Korintu veřejně používaný ara-mejský modlitební výraz "maranatha = náš Pane, přijď!" (1K 16,22) potvrzuje, že titul "Pán" pro Pána Ježíše nebyl převzat teprve z helenismu, ale že byl již dříve používán v palestinském a izraelském jazykovém okruhu.

444 Viz k tomu Šk 2,32; 3,15; 5,32; 10,41; 1K 15,1-10.

Viz 29
pro
nás

⊗ Věta jednalo bratra: "Nechť ode mne svědectví
nic mimořádného, jsem při obrácení neprožil..."
20,29 269

Uvěříme a vydáme

Uvěří lidé a vydají ono základní svědectví, že Ježíš je je-
jich Bůh a Pán jen proto, že ^{jsou} jej viděli. Nebude muset Pán
Ježíš stále přicházet klidem a ukazovat jim své ruce a bok?
Ne, protože v té chvíli viděl v celých dějinách své církve
přicházet zástupy těch, kteří neviděli, a uvěřili. Ano, i
my to můžeme jen potvrdit. Tato víra je tak pevná a jistá,
že lidé s radostí snášeli ztrátu svých majetků, prošli vě-
zením, trpěli bolestí a podstoupili i smrt. Tak mocné je
Boží slovo, tak působí Duch svatý. Petr mohl psát sborům:
"Ač jste ho neviděli, milujete ho, ač ho ani nyní nevidíte,
přec v něho věříte a jásáte nevýslovnou, vznešenou radostí"
(1Pt 1,8). Lidé, o nichž můžeme vydat podobné svědectví,
jsou opravdu "blahoslavení".

To však nevyvrací skutečnost, že základní zvěst, plat-
ná pro všechny časy, přesto potřebovala "očité svědky".
Apoštolské svědectví stále zdůrazňuje viditelné a v tomto
smyslu tělesné setkání se Vzkříšeným (1K 15,5-8; Sk 2,32;
Sk 3,15; 5,32; 10,40n), které bylo vyhrazeno apoštolům.
Obojí je Boží dar - možnost vidět vzkříšeného Pána i víra
v něj, aniž bychom jej viděli. Nelze stavět jedno proti dru-
hému. Je to samozřejmě jedinečný zázrak, že lidé věří v Pá-
na Ježíše s naprostou jistotou, aniž by jej viděli vzkříše-
ného jako apoštolové. Proto je Pán Ježíš nazývá "blaho-
slavení".

Jan uzavírá evangelium těmito slovy Pána Ježíše. Pevně
svazuje jeho počátek a jeho konec. "Na počátku bylo Slovo",
to Slovo, kterým se vyjádřil sám Bůh, jímž přišel na svět
a stal se tělem. A teď, když už je všechno dokonáno, ve
svědectví poslu vychází toto Slovo dále do světa a zasahuje
lidí tak mocně, že věří ve věčné Slovo Otcovo, aniž by vi-
děli Ježíše. A v této víře s naprostým přesvědčením vyzná-
vají to, co řekl Tomáš a co je základním vyznáním všech
křesťanů: Můj Pán a můj Bůh. V tomto vyznání je Pán Ježíš
osloven jako Logos, Slovo. A tak chápeme počátek evangelia:
"To Slovo bylo u Boha, to Slovo bylo Bůh." Z tohoto zorného
úhlu vidíme správně pozemský život, činnost a utrpení tohoto
"Slova", jak nám ho pisatel ukázal. Kdo takto věří, četl Ja-
novu knihu správně. Proto evangelista mohl ukončit toto dí-
lo závěrečným slovem.

Závěr

⊕ - Pán už neotročím jinému pánu /tělu/
- Bůh a i u mě duše
- MŮJ stal se mi přítelem. Je můj.
(Věst posluchače ke stejnému vyznání)

ZÁVĚREČNÉ SLOVO

Jan 20,30-31

v. 30: J 21,24n

v. 31: Mt 16,16; Ř 1,7; LJ 5,13

30

Evangelium končí Tomášovým vyznáním a blahoslovením těch, kteří neviděli, a přece uvěřili. Jan ukončil knihu proto, že už neměl co říci o Pánu Ježíši? Napsal všechno, co o něm mohl říci? Nikoliv! Ještě mnoho jiných znamení učinil Ježíš před očima učedníků, a ta nejsou zapsána v této knize. Platí to především o velikonocích, ale v těchto závěrečných slovech se to vztahuje na celé evangelium. Jan si plně uvědomil, že napsal jen poměrně malý výběr toho, co Pán Ježíš vykonal jako znamení. Všechno se událo před očima učedníků⁴⁴⁵, proto o tom Jan tak dobře věděl.

Tak jako v celém díle i v tomto závěru Jan nechtěl psát o sobě. Nečteme: "Nepopsal jsem je v této knize." Trpný rod - nejsou zapsána, upozorňoval čtenáře na objektivní skutečnosti knihy a na její charakter při odsunutí jejího autora do pozadí. Výraz - v této knize - mohl poukazovat na to, že Jan velmi dobře věděl o existenci dalších knih o Pánu Ježíši. Jestliže ty přináší nějaká další znamení, o nichž Jan nepsal, je to jen dobré. Tím vlastně Jan něco naznačil k otázce "Jan a synoptikové". Nechtěl být jediným evangelistou. Ve shromážděních se mají číst i ostatní evangelia. Na druhé straně však existence jiných evangelií neznamena, že jeho kniha je nadbytečná. To, co o svém Pánu

445 V podstatné části všech rukopisů se uvádí: "před svými učedníky". Tato formulace je ale tak samozřejmá, že doplnění slovem "svými" z toho vyplývá automaticky. Proto text Nestle patří k těm rukopisům, které slovo "svými" nemají.

vypráví "učedník, jehož miloval Ježíš", vykonává ve sborech velice důležitou službu. Proto také svou knihu napsal.

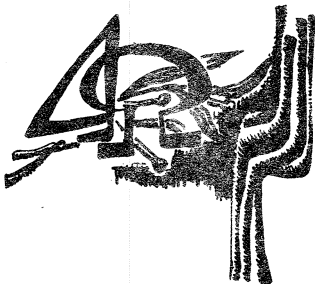
Důležitý je cíl jeho knihy. Tato však jsou zapsána, abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a abyste věřící měli život v jeho jménu. Víra je cíl, který Jan svou knihou sledoval⁴⁴⁶. V samotné knize soustředil pozornost na víru v Pána Ježíše a na nevěru jako její protiklad. Se znalostí věci popsal víru v jejích nejružnějších formách a podobách. Teď prohlašuje, že svou knihu napsal proto, aby víru ve sborech posílil a zdůvodnil. Forma slovesa v řečtině vyjadřuje, že se nejedná o vzbuzení víry. Jan nepíše: "abyste přišli k víře, abyste uvěřili". Jeho kniha není "misijním listem"⁴⁴⁷. Jan píše sborům, které v tehdejší době tvořili skutečně věřící lidé. Tyto věřící Jan oslovuje ve spojení s vírou - "abyste (vy) věřili". Častokrát nám ukázal, že víra je živá skutečnost, a proto také může růst. Nevzniká v jediném okamžiku, aby pak dále existovala bez jakékoliv změny. Jan věděl, že sice existuje rozhodující okamžik, kdy člověk obdrží víru, ale tato víra se pak musí neustále vyživovat, musí růst a zrát. A tak věřící údy sborů mají prostřednictvím Janovy knihy ještě více poznat Pána Ježíše, aby v něj mohli věřit s větší jistotou, rozhodností a porozuměním.

V církvi Pána Ježíše "víra" neznamená nějakou proměnlivou "důvěřivost". Má zcela určitý obsah a výhradně z tohoto obsahu žije. Církev může být stále jistější ve víře, že Ježíš je Kristus, Syn Boží. Pán Ježíš je zaslíbený Mesiáš. Svou podstatou je Boží Syn. Tato věta se může stát pouhým dogmatem, nezamyslíme-li se nad tím, jak její obsah

446 Tím je Jan i přes zvláštní způsob vyjadřování zajedno s ostatními novozákonními svědky, především s apoštolem Pavlem, který rovněž ve víře vidí rozhodující projev křesťanství. Jaký je to rozdíl, položíme-li Janovo evangelium vedle Pavlova listu Římanům! Kdybychom se však zeptali Pavla na cíl jeho životní práce i všech jeho dopisů, odpověděl by nám s Janem: "abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží."

447 Viz doslov k I. dílu, str. 349. To, že Janovo evangelium až dodnes přivedlo mnoho lidí k víře, je svobodná Boží milost.

bezprostředně zasahuje náš život. Proto Jan dále připojil: a abyste věřice měli život v jeho jménu. Ježíš, to je živá osoba, a takto jej v evangeliu můžeme poznat. Vzbuzuje naši lásku a oddanost jemu. Kristus, tzn. Mesiáš, byl pro každého Izraelce⁴⁴⁸ tím, od něhož museli očekávat spásu, pro každého osobně, pro Izrael a celý svět. Jeho je třeba vědomě následovat a poslouchat. Kdo si ještě může své srdce a svůj život ponechat pro sebe, jestliže přišel samotný Boží Syn a položil svůj život v povýšení na kříži? A tak věřice máme v jeho jménu život, to jediné, co toto jméno skutečně přináší, život, který je světlem lidí (1,4). Přitom je pro nás podstatné, že tento život nemáme sami v sobě a ani jej nemůžeme hledat v sobě a ve svých schopnostech. Tak bychom byli jen zklamáni. Tento život⁴⁴⁹ nalézáme a máme jediné v Pánu Ježíši, v jeho jménu⁴⁵⁰. "Učení" slouží životu a život je neoddělitelný⁴⁵¹ od učení, od "jména" Pána Ježíše.

- 448 Jan se znovu projevil jako pravý Izraelita, který v závěrečném slovu o Pánu Ježíši opět zdůraznil jeho mesiášský titul.
- 449 Proto Jan mohl napsat: "Kdo má Syna, má život" (1J 5, 12). A Pavel v souladu s tímto výrokem uvádí: "Život, to je pro mne Kristus", a "váš život je skryt spolu s Kristem v Bohu" (Fp 1,21; Ko 3,3).
- 450 Pamatujme na to, že v biblickém pojetí "jméno" není pouhým označením, ale že vždy zobrazuje osobu v její podstatě, v jejím "úradě" a zplnomocnění. Viz k tomu to, co bylo řečeno k 17,6. Proto ve jménu Ježíš spočívá moc, spása, záchrana. Viz Sk 3,6; 13,16; 16,18; Ef 5,20; Fp 2,10; Ko 3,17.
- 451 Proto kdo Pánu Ježíši dává neodpovídající jména, nezískává pravý život!

DODATEK EVANGELIA

Jan 21,1-25

V předcházející kapitole byl jasný závěr evangelia. Autor prohlížel hotové dílo a označil je jako "tato kniha" (20,30). A přece ještě nebyla hotova. Následuje "dodatek" s velmi důležitou událostí a s osvědčením o pravdivosti a věrohodnosti autora. Je možné, že tento oddíl napsali "vydavatelé" evangelia. Potvrzuje to skutečnost, že tento dodatek nebyl vydán až někdy později, ale že se objevil zároveň s knihou. Není jediný rukopis, který by obsahoval evangelium jen po 20,31. Všechny rukopisy obsahují i 21. kapitolu s konečným závěrem ve verších 24. a 25.

Nerozhodl se nakonec Jan sám takto ukončit své dílo? Jazyková jednotnost by mohla tuto verzi podporovat. Avšak přinejmenším poslední verše jsou dílem skupiny věřících, která doporučuje knihu církvím. A přece i zbývající obsah kapitoly zpochybňuje Janovo autorství. Kdyby totiž Jan chtěl ukončit knihu třetím velikonočním příběhem, pak by škrtnl závěr po 20,30, nebo by jej přesunul za 21,23. Vydatelská skupina však pochopitelně mohla ponechat z úcty k Janovi první závěr beze změny. V 21,20 jsou výslovně vzpomnutí synové Zebedeovi, což je odlišné od způsobu Janovy stylizace, který v celé knize ani jednou nepsal o sobě a o svém bratru s uvedením jména⁴⁵². Cílem této kapitoly bylo ukázat jak svěření úkolu Petrovi, tak i zvláštní vedení Jana. Podobným způsobem by Jan o sobě jen stěží něco napsal. Vysvětlení nepochopených slov "onen učedník nezemře" (21,23) se dá nejlépe zdůvodnit tím, že právě před

452 Je to jeden z důkazů Janova autorství. Proč by jinak uváděl jmenovitě všechny učedníky kromě synů Zebedeových?

napsáním 21.kapitoly Jan zemřel a jeho smrt vyvolala v některých kruzích raného křesťanstva určité obavy⁴⁵³. Mohli se ptát, zda jeho smrt před příchodem Páně nebyla v rozporu s výpovědí Pána Ježíše? Skupina Janových přátel a žáků, která vydávala jeho evangelium, potvrdila v závěru knihy, že slova Pána Ježíše nevyklučovala Janovu smrt.

ZJEVENÍ VZKŘÍŠENÉHO U TIBERIADSKÉHO JEZERA

Jan 21,1-14

- v. 2: J 1,45
- v. 3: L 5,5
- v. 4: J 20,14; L 24,16
- v. 5: L 24,41
- v. 6: L 24,41
- v. 7: J 13,23; Mt 14,28n
- v. 11: Mt 13,47n
- v. 13: J 6,11; Sk 10,41

- 1 Podle Mk 15,7 a Mt 28,10 vzkříšený Pán poslal své učedníky do Galileje, kde se jim měl zjevit. V Mt 28,16 čtete o setkání Pána Ježíše s učedníky na jedné hoře galilejské vrchoviny. Zdá se nám, jako by toto nařízení a zaslíbení Páně bylo v rozporu se zjeveními v Jeruzalémě, o nichž jsme četli v předchozí kapitole a které potvrzuje také L 24,33n a 36n. Vydavatelé evangelia však neviděli žádný problém v tom, že se Pán kromě Jeruzaléma zjevil i v Galileji. Při-

453 Jistěže by takové vysvětlení bylo důležité, i kdyby Jan byl ještě naživu. Avšak jestliže by on sám ještě mohl pozměnit a doplnit svůj rukopis, proč by pak po jasném závěru v 20,31 byl formulován další závěr v 21, 24n, který jednoznačně nenapsal Jan, ale skupina těch, kdo jej znali a potvrdili tím pravdivost jeho zprávy?

rozeně a nenásilně připojili zprávu 21. kapitoly k tomu, co bylo napsáno v předcházejícím textu. Velikonoční události nelze jednoznačně seřadit podle místa a času a tím vyjádřit jejich úplnost v přesném systému, jak je vyjmenoval Pavel v 1K 15,1-10 a jak je zapsali evangelisté Matouš, Marek, Lukáš a Jan. Byli bychom překvapeni, kdyby to bylo naopak! Jestliže vzrušující zprávy o tak neslýchaných událostech byly předávány nejprve ústně, nemohly být uspořádány tak, jako kdyby byly automaticky registrovány nějakým zapisovacím přístrojem⁴⁵⁴. Proč by Pán Ježíš, který na svatbě v Káni odpověděl matce, že jeho hodina ještě nepřišla, a přesto hned poté daroval víno (2,4-8); který nechtěl jít do Jeruzaléma k svátku, ale přesto se tam objevil (7,3-10), nemohl povolat své učedníky do Galileje, ale pak z lásky k nim, večer téhož dne vzkříšení přijít za nimi do Jeruzaléma?

Jan nenapsal, za jak dlouho - podle jeho vzpomínek - se učedníci vrátili do Galileje. Sami můžeme posoudit, že to bylo brzy. Učedníci přišli s Pánem Ježíšem do Jeruzaléma jako poutníci k svátku. Tyto události probíhaly po svátcích. Prázdný hrob je nemohl zdržovat v Jeruzalémě, mysleli na Pánův pokyn. A tak bylo přirozené, že se vrátili do galilejské vlasti. Jestliže Pán Ježíš podle Lukášovy zprávy je musel výslovně žádat, aby po jeho nanebevstoupení zůstali v Jeruzalémě (Sk 1,4), je i to znamením, že Galilea byla vlastí a domovem učedníků. A tak následující neděli byli již u Genezaretského jezera. To, že podle 20,26 dveře už nebyly zavřeny "pro strach před Židy", mohlo s tím souviset. Vzkříšený Pán se učedníkům potřetí zjevil právě v Galileji. Potom se Ježíš opět zjevil učedníkům u jezera Tiberiadského. Také v 6,1 bylo Genezaretské jezero nazváno "Tiberiadským mořem". Jak muselo být učedníkům milé, že mohli mít ve svém středu vzkříšeného Pána a Zachránce právě

454 Ani dnes, v době hromadných sdělovacích prostředků, nejsou zprávy o velkých a vzrušujících událostech úplně přesné. Přesto však o nich nikdo nepochybuje!

tam, kde dříve musel odmítnout falešné povýšení lidmi a kde také začalo odpadnutí v kruhu učedníků, když jej mnozí opustili. Teď úplně jinak chápali jeho slova, která před tím řekl v synagoze města Kafarnaum o pravém chlebu života. Nyní věděli, že tento chléb se stal tělem, které muselo být vydáno za život světa (6,51).

Pisatel nezačíná popisem, ale úvodními slovy: Stalo se to takto. Může to naznačovat, že sám toto další zjevení Pána Ježíše ve vztahu k předchozím dvěma o nedělích prožíval jinak a téměř odcizeně. Tenkrát se Pán postavil uprostřed učedníků, pozdravil je slovy pokoje a ukázal jim své rány. U Tiberiadského moře zjevení Pána Ježíše probíhá úplně jinak, nějak zastřeně. Podvědomě se na toto setkání díváme symbolicky se vztahem ke službě učedníků.

2 Jen sedm učedníků bylo pohromadě. Byli spolu Šimon Petr, Tomáš, jinak Didymos, Natanael z Kány Galilejské, synové Zebedeovi a ještě dva z jeho učedníků. Natanaele známe z 1,45-49. Až nyní se dozvídáme, že pocházel z Kány Galilejské. Souvislost je jasná, vždyť Pán Ježíš byl tehdy pozván se svými učedníky na svatbu do Kány. Další dva z kruhu učedníků nejsou jmenováni. Mohli patřit k té velké skupině učedníků, která se kolem něho utvořila v Galileji⁴⁵⁵.

3 Zjevení Páně se opět uskutečnilo na sklonku dne, ve
5 chvíli, kdy se vyjíždělo na rybolov. Je dobře, že přitom můžeme nahlédnout i do všedního dne učedníků po velikonočních. Učedníci nebyli nějakí "sváteční lidé", kteří by v Galileji čekali na další zjevení svého Pána slavnostně oblečení a se založenými rukama. Proto jim právě při nanebevzetí musel Pán připomenout, aby "čekali". Byli to prostí lidé, kteří museli pracovat, aby mohli žít⁴⁵⁶. Šimon Petr

455 Z toho je zřejmé, že když se píše o "učednících" a o jejich spolubytí, nešlo jen o "apoštoly" v užším slova smyslu.

456 My bychom si život učedníků po velikonočních představovali úplně jinak. Proto popis tohoto života svou jednoduchostí a střízlivostí prokazuje originalnost.

jím řekl: "Jdu lovit ryby." Odpověděli mu: "I my půjdeme s tebou." Zůstávali pospolu i při práci. Šli a vstoupili na loď. Ale teď poslouchejme. Jejich námaha byla marná. Té noci však nic neulovili. To bylo neobvyklé. Nemělo jim to co říci? Nepřipomínalo jim to minulost, kdy se již jednou namáhali "celou noc a nic nechytli" (viz L 5,5)⁴⁵⁷? Zapomněli, co jim Pán Ježíš u večere velmi vážně řekl: "Beze mne nemůžete činit nic" (15,5)? Pochopí, co jim chce tato bezúspěšná noční práce říci? Když začalo svítat, stál Ježíš na břehu, ale učedníci nevěděli, že je to on. Zklamání a ustarání mysleli na svůj neúspěch. Celý den nebudou mít žádnou rybu a nevydělají si peníze. Ale aniž to věděli, jejich Pán jim byl nablízku. Když připlouvali ke břehu, byl tam již Pán Ježíš. Ovšem ani při tomto setkání osoba Pána Ježíše nebyla jim ihned známá. Vypadal jako kterýkoliv muž, stojící na břehu. Přátelsky je oslovil. Ježíš jim řekl: "Dítka, nemáte něco k jídlu?" Slovo "prosphagion" doslovně znamená příkrm. Protože ryby byly ke chlebu příkrmem, který se u jezera běžně jedl, můžeme ono řecké slovo přeložit jako "ryba"⁴⁵⁸. Učedníci nepoznali svého Pána ani po srdečném oslovení dítka⁴⁵⁹, a ani podle jeho účasti na jejich zážitku (viz 20,14n). Odpověděli mu velice stroze. Odpověděli: "Nemáme!"

Pán začal jednat. Neopakoval pokyn z L 5. Tentokrát 6 učedníci nemuseli vyplouvat "na hlubinu", tedy doprostřed jezera, mohli zůstat blízko břehu (v. 8). Pán Ježíš projevil svou stvořitelenskou moc. Řekl jim: "Hoďte síť na pravou stranu lodí, tam ryby najdete." K Božímu jednání patří i to, že chce, abychom se svou poslušností a jednáním podíleli na jeho dívech. V tomto evangeliu jsme se s tím stále

457 Na základě této podobnosti nemáme žádný důvod k tvrzení, že událost zapsána v J 21 je převzata z L 5 či naopak. Proč by Pán Ježíš nemohl vědomě připomenout učedníkům to, co prožili dříve, a tak je přivést k poznání, že s nimi jedná vyšší moc?

458 Pozn. př.: W. de Boer totiž přeložil verš 5. takto: "...nemáte nějaký (rybu jako) příkrm?"

459 V řečtině je zde dokonce zdvojnásobení "děťátka".

A

Oslovení
"Děťátka"
"ryba"

B

Posluš-
nost

setkávali⁴⁶⁰. Protože v důvěře poslechli tento pokyn, který se nám může zdát nerozumným, učedníci zakusili podivuhodnou pomoc Pána Ježíše. Hodili síť a nemohli ji ani utáhnout pro množství ryb. Stejně jako v ostatních případech dívejme se nejdříve na tuto událost jako na zázrak. Je to důležité až dodnes: Vzkříšený Pán vykonává stejné činy jako za svého pozemského života. Proto dnes nejsme na tom o nic hůře než ti, kteří kdysi žili s Pánem Ježíšem na zemi. Zároveň je však tato událost živým podobenstvím, které mělo co říci učedníkům o jejich službě. Měli myslet na tento rybolov, když se na pokyn Páně (20,21) stanou "rybáři lidí". Zakládat si na sobě, to je marná námaha. Síť musejí vhodit tam, kam jim přikáže Pán. Rozum to může považovat za nemoudré, ale učedníci při důvěře a poslušnosti s údivem uvidí neočekávaně bohaté ovoce své služby.

7 Byl to opět Jan (20,8), který poznal onoho muže na břehu, a tentokrát to řekl Petrovi. Onen učedník, kterého Ježíš miloval, řekl Petrovi: "To je Pán!" Petr se opět projevil jako muž činu. Jakmile Šimon Petr uslyšel, že je to Pán, přehodil si plášť - byl totiž svlečen - a brodil se k němu vodou. Petr nebyl nahý podle naší představy (viz kralický překlad). Řecké slovo "gymnos", které známe ze slova "gymnasium", znamená lehký oděv, který se používá při sportu či při těžké práci. Řasnatý vrchní šat, který byl přeložen a nosil se spolu s pásem, by při obojím překážel. A tak jej Petr odložil. Takto lehce oblečen se nechtěl ukázat tomu, který se pro něj právě po velikonocích tak jasně stal Pánem v božském smyslu. To, že se pustil do moře (viz kralický překlad) neznámá, že by v oděvu musel plavat v hluboké vodě. Ten kousek cesty ke břehu se brodil vodou.

8 Ostatní učedníci přijeli na lodi - nebyli daleko od
10 břehu, jen asi dvěstě loket - a táhli za sebou síť s rybami. Jan se choval (stejně jako v 20,5n) jinak než Petr. I když poznal Pána Ježíše, neběžel mu vstříc, ale zůstal na

460 Viz výklad k 2,7-8 a 5,8; 9,7.

lodi s ostatními. Museli jí i s rybami přivést ke břehu. To už nebyla dlouhá cesta. Locket je asi půl metru, a tak byli asi 100 metrů od břehu. Na břehu se nejen setkali s mužem, který je oslovil, ale též uviděli hotové přípravy k jídlu. Když vstoupili na břeh, spatřili ohniště a na něm rybu a chléb. Slovo "anthrakíá", od něhož je odvozeno naše slovo antracit, předně znamená hromadu uhlí, ležící na břehu. Protože uhlí již bylo zapáleno, můžeme mluvit o ohništi. Slovo "opsarion" znamená především příkrm⁴⁶¹, znovu se jím však míní ryba. Protože toto slovo jev řečtině uvedené bez členu, neříká nám nic o množství. Pisatel mohl mít na mysli, že se nad ohněm pekla jen jedna ryba. Ježíš jim řekl: "Přineste několik ryb z toho, co jste nalovili!" Nežádal rybáře, aby jej pohostili, byl zcela samozřejmě Pánem a hostitelem, který všechno zařídil. Avšak učedníky s jejich úlovkem zapojil do příprav k jídlu. Měli přispět několika rybami z těch, které ulovili, ovšem jen díky Pánu Ježíši.

Šimon Petr šel a vytáhl na břeh síť plnou velkých ryb, 11
bylo jich sto padesát tři. Není zcela jasné, kam Petr vystupoval⁴⁶². Ještě jednou na loď? Ale to by nemělo smysl, protože síť s rybami nebyla v člunu, ale byla tažena ve vodě. Pravděpodobně to znamená, že Petr byl u břehu později než loď, přestože spěchal. Když tedy vystupoval z vody nahoru na zem, chopil se těžké sítě plné ryb a táhl ji na zem. Bylo v ní sto padesát tři velikých ryb.

Učedníci z radosti nad tak velkým úlovkem ryby počítali. Je v tomto čísle 153 něco zvláštního? Byly napsány různé výklady⁴⁶³ tohoto čísla. Samotný text však k tomu nedává žádný popud. Ryb bylo skutečně 153, proto je to takto zaznamenáno, stejně jako při zázračném nasycení je uveden

461 Viz výklad k 6,9-11.

462 Pozn. př.: v německém originálu je slovo "vystupoval".

463 Tak podle jedné starověké knihy mělo existovat 153 druhů ryb. Je tím naznačena světová mise, při níž učedníci přivedou k Pánu Ježíši lidi všeho druhu a všech ras? Ale text evangelia se ani slůvkem nezmiňuje o tom, že by ryby byly rozdílné.

(ad c)
 zveřej
 k
 učení

počet mužů. Pro pisatele bylo kromě počtu ryb ještě zvláštní to, že ač jich bylo tolik, síť se neprotrhla. Ze svatby v Káně a z nasycení pěti tisíců jsme poznali, že Ježíš nedává jen to nejnужnější, není lakomým Pánem, ale obdarovává v hojnosti. A tuto základní skutečnost vyprávění můžeme vztáhnout i na budoucí službu učedníků. Tím jim bylo zaslíbeno: Konejte svou práci podle pokynů Pána Ježíše poslušně, s důvěrou, a pak získáte nejen nepatrné množství, ale přivedete k němu celé zástupy⁴⁶⁴. Ale ani při takovém rozmachu práce se "síť neprotrhne".

- 12 Ježíš jim řekl: "Pojďte jíst!" Použitý výraz znamená "snídání". Snad to můžeme klidně přeložit: "Pojďte posnídat!", abychom zabránili představě nějaké slavnostní události. Poslové v Novém zákoně vždycky používali jednoduchou hovorovou řeč. Jednoduchost, srdečnost a svoboda evangelia se tak daly dobře postřehnout. I vzkříšený Pán, který se nezjevil ve světelném jasu, ale jako prostý člověk, mluvil se svými učedníky zcela lidsky a přirozeně, a pozval je k snídání.

Právě proto je pochopitelné, že pisatel připojil poznámku: A nikdo z učedníků se ho neodvážil zeptat: "Kdo jsi?" Věděli, že je to Pán. I když se projevil velice prostě, učedníci byli jisti, že je to Pán. Zdálo se jim odvážné ještě jednou se vyptávat, aby pro zvláštní utvrzení svého vědomí to slyšeli z jeho vlastních úst.

13 A skutečně takové potvrzení získali. Sice ne slovy, ale v činech Pána Ježíše, v jeho jednání. V životě a díle Pána Ježíše mělo obecenství u stolu velmi důležitou úlohu. Tak se nenapodobitelně projevil⁴⁶⁵ způsob spojení jeho lásky, kterou obdarovával, se samozřejmostí toho, že je Pánem. Učedníci tak zažili něco podobného, co ti dva na cestě do Emaus. Ježíš šel, vzal chléb a dával jim; stejně i rybu. Prostá snídáně se jeho přítomností a jednáním stala něčím

464 Viz Sk 18,10; 19,10.20.

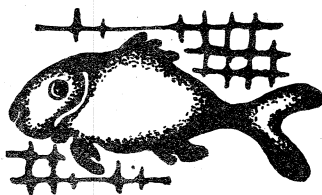
465 Viz L 15,2; Mt 9,10; L 24,30-31.35; J 6,11; Sk 10,41.

POZNÁMKA, ŽE JE TO PÁN

výjimečným⁴⁶⁶. Mohli bychom se ptát, kde je v této zprávě centrum evangelia, odpuštění?

Je obsaženo v celé události, kterou spolu s učedníky prožíváme. To, že Pán Ježíš onoho rána byl u jezera a očekával své učedníky, že je tak srdečně oslovil a po jejich marné noční práci se jím postaral o tak bohatý úlovek, že s nimi snídal, to všechno znamená odpuštění jejich velké viny. Z toho nám plyne poučení, že v evangeliu odpuštění neznamená jen něco záporného, škrtnutí viny, vymazání trestního rejstříku, ale že je pozitivně darem nového obcenství, lásky a péče. Právě proto odpuštění přináší světlo, štěstí a život.

To se již potřetí zjevil učedníkům po svém vzkříšení. 14 Autor dodatku přiřazuje tento příběh k oběma předchozím zjevením od velikonoc, která již byla v evangeliu popsána, a která se udála ve společenství učedníků. Musíme počítat s tím, že všechna evangelia přinášejí jen výběr toho, co se od velikonoc stalo. Podle 1K 15,4-8 došlo k dalším zjevením Páně, o nichž bychom se rádi dověděli něco bližšího. Jak se například vzkříšený Pán setkal se svým bratrem Jakubem? Nebo jak to bylo, když jej vidělo najednou "více než pět set bratří"? Kde k tomu došlo? Proč evangelisté nepopsali tak důležité události? Nevíme. Rozumíme z toho, že evangelia skutečně neobsáhla tak veliký počet příběhů. Tím méně je myslitelné, že by doplňovala skutečnost fantastickými výmysly a přikrašlovala ji.

466 Podstatě evangelia plně odpovídá skutečnost, když v křesťanství "večeře" není slavnostním církevním obřadem, ale probíhá v bratrském společném jídle s radostí (Sk 2,46n; 1K 11,20-22). Verše z 1K však poukazují na to, jak těžko dovedeme setrvat na výši svatého rodinného obcenství. Pavel byl nucen napsat, aby pro večeři Páně bylo vyhrazeno samostatné obcenství, oddělené od vlastního večerního jídla.

OBNOVA PETROVA POSLÁNÍ

Jan 21,15-17

v. 15: J 13,37; L 7,42-43
 v. 16: 1Pt 5,2-4
 v. 17: J 13,38; 16,30

FRAKTICKÉ
 KROKY SMÍŘE-
 NÍ S BOHEM
 J 21,15-20

- 15 Snídaně zřejmě proběhla v tichosti, nemáme žádnou zprávu o dalších slovech Pána Ježíše. Po jídle však následoval velice důležitý rozhovor. Pán Ježíš se obrátil na Petra. Z 20. verše se dá předpokládat, že to nebylo v přítomnosti ostatních. Zřejmě vstali od jídla a cestou si Pán Ježíš zavolal Petra stranou. Možná, že podle našeho názoru měl se tento rozhovor s Petrem uskutečnit už dávno předtím, hned v ten nedělní večer při prvním setkání s padlým učedníkem. Ale Pán Ježíš v pastýřské péči nespěchal. Sám určil chvíli setkání. Je možné, že Pán Ježíš nechtěl, aby právě tento rozhovor probíhal v přítomnosti druhých, a teprve venku, na pobřeží, byla příležitost být s Petrem o samotě.

Pozdrav pokoje učedníkům samozřejmě platil i Šimonovi Petrovi, a znamenalo to, že i jemu Pán plně odpouští. Přesto však muselo dojít k zvláštnímu rozhovoru mezi Pánem Ježíšem a Petrem, protože Petr se tehdy sám nadřadil nad zbývající učedníky⁴⁶⁷, a také svým zapřením se velmi provinil vůči svému Pánu. Sice s ostatními přijal odpuštění v pokoji, ale jak tomu bude s jeho vysláním k službě? Nebyl "kamenem" právem zavrženým stavitelem církve? Obdržel někdo jiný úkol, který byl prve jemu svěřený? Petr to musel vědět. Proto Pán Ježíš oslovil svého učedníka.

467 Mt 26,33.35 to ještě zřetelněji odkrývá než zdrženlivá zpráva J 13,36-38.

ještě
 osobní
 vgrání

1)
 2)

ALE

Jak to však udělal! Když pojedli, zeptal se Ježíš Šimona Petra: "Šimone, syne Janův, miluješ mne víc než ti zde?" To je spojení hluboké vážnosti s nesmírnou jemností. Pán Ježíš nemá radost z odhalování našich hříchů. Neměl v úmyslu ještě jednou přísně Petrovi připomínat jeho provinění. Petr si byl vědom toho, co udělal. Vždyť ze dvora velekněze vyšel s hořkými slzami. Pán mu však poukázal na nebezpečný způsob přeceňování sebe a svých schopností a na jeho snahu chtít být něčím více než ostatní. Neprojevilo se to znovu? Skočil do vody, aby byl první na břehu u Pána Ježíše, a ostatní nechal táhnout loď a síť ke břehu. Po tom všem, co se stalo, si pořád myslí, že Pána Ježíše miluje více než druzí? 2)

Pán Ježíš jej neoslovil jménem "Petr", ale nazval ho Šimone, synu Janův. Před svým Pánem stál jen jako člověk. Žádný "úřad" jej nechránil. Proto se otázka Pána Ježíše netýkala ničeho, co by mělo souvislost s Petrem, - jeho poznání nebo skutků -, ale týkala se jeho vnitřního postoje k Pánu Ježíši, jeho lásky 468. 3)

Petr si měl přesně uvědomit otázku svého Pána a svou odpověď začít slovem "ne". Ne, teď už netvrdím, že tě miluji více než ti zde. Ale je zřejmé, že se s Petrem stalo něco důležitého. Pán Ježíš a láska k němu naplňovaly jeho srdce, takže musel odpovědět "ano". Ano, Pane, ty víš, že tě mám rád. Pán Ježíš ve své otázce použil pro "lásku" výraz, který popisuje Boží lásku. Petr se však neodvážil ono slovo "agapé" použít pro vyjádření svého vztahu k Pánovi. Neřekl "miluji", ale pouze "filein", "mám tě rád" 469. Byl tak odpoután od sebe a obrácen k Pánu Ježíši, že už záruku své lásky nehledal jako dříve ve vlastních pocitech, ale odvolal se na to, co věděl sám Pán. Ví, jak velice jsem se v sobě zklamal. Ví, co jsem ti udělal. Ale ty sám přece 3c) 4) 4a)

468 O to jde nakonec i u nás! Žádné vědomosti, ani poznání či skutky nemohou nahradit lásku. Pavel v 1K 13 napsal jen to, co se naučil u Pána Ježíše.

469 Viz poznámka K 15,19.

musíš vědět, že teď je v mém srdci touha po tobě, protože jsi mne neodsoudil a nezavrhl.

5) Děj probíhal obdobně jako v 20,17 a 20,21. Pán Ježíš nepochybuje o lásce svého učedníka, ale také nezůstal jen u ní. Nenasledovala nějaká cituplná scéna smíření, ale Pán předal Petrovi dar nového pověření. Petrova láska se může realizovat pouze jediným způsobem - službou. Pán Ježíš má beránky, které sám získal jako Boží beránek svou krví a smrtí. Tito beránci potřebují vedení a péči, musejí se pást. A tak Pán Ježíš tím, že Petra pověřuje službou, současně potvrzuje jeho lásku a své plné odpuštění. Řekl mu: "Pas mé beránky!"

6) Často se říká, že tímto byl Petr znovu uveden do svého "úřadu". Ale to by nevystihlo celou skutečnost. Toto místo, podobně jako celý Nový zákon, nemluví o "úřadech" s jejich právy a povinnostmi. Pastýřskou službu Pán Ježíš vylíčil již v proslovu o pastýři v 10. kapitole. Jistě na to Petr pomyslel, když Pán mu řekl o pasení beránek. Pronajatý pastýř se může spokojit s tím, že vykonává funkci svého úřadu. Ale dobrý pastýř "položil svůj život za ovce". Když se objeví vlk, nešetří vlastní život. Petře, ty jsi viděl tuto pastýřskou lásku v mém životě i smrti. Při tomto setkání jsi poznal sám na sobě, jak tato láska zachranuje. Od této chvíle nes tuto lásku druhým, beránkům, kteří tak velmi potřebují, abys pro ně byl ochoten položit svou duši. Pas je tak jako já.

ad 4) 16 Tímto rozhovor ještě neskončil. Petr žil v hlubším sebeklamu. "Více než ti zde" - již bylo odstraněno. Ale miloval vůbec Petr svého Pána? Mohl to vyznat tak pravdivě, aniž by klamal sám sebe? Pán se ho zeptal podruhé: Šimone, synu Janův, miluješ mne? Petr obstal i při této otázce. Opakoval předešlou odpověď s použitím slova "rilein", Milovat tak, jako Pán Ježíš, to nedokáže, to o sobě nemohl říci. Ale přece jen musel přitakat na otázku svého Pána. S odvoláním se na pronikající pohled Pána Ježíše, kterému není nic skryto, odpověděl: "Ano, Pane, ty víš, že tě mám rád!" Pán opět nepochyboval o odpovědi svého učedníka, ale

zpečetil jí svým pověřením k službě. Řekl mu: "Buď pastýřem mých ovcí!" Pán Ježíš nyní použil výraz "ovečky", aby ukázal, jak naléhavě potřebují pastýřskou péči a s jakou láskou o ně pečuje jejich pravý majitel, "dobrý pastýř".

Petr třikrát zapřel, proto teď musel třikrát odpovídat. 17 Ve třetí otázce i Pán Ježíš upustil od slova "lásky" a použil výraz "mít rád", kterým předtím odpovídal jeho učedník. Je to skutečně pravda? Mohl Petr pohlédnout do obličeje Pánu Ježíši a odpovědět na tuto otázku? Zeptal se ho potřetí: "Šimone, synu Janův, máš mne rád?" Ten, kdo se takto ptá, nemůže být nějakou tajemnou postavou, kterou by člověk mohl mít rád rovněž jen tak neurčitě a nezáživně. To se ptá ten, kdo ukázal své rány, kdo po svém vítězství ve vzkříšení nazval nevěrné učedníky včetně Petra svými "bratry" a pozdravem přání pokoje je znovu přijal do plného obecenství. Je to Boží beránek, který nesl hřích světa, a tedy i Petřův hřích. "Máš mne rád?" Teď jsi mne poznal? Vzbudilo to novou lásku ke mně, takovou lásku, která nepochází z tebe samého a nechce konat něco pro mne, ale která vyvěrá z toho, že tě mám rád, a proto znamená vděčnost a vydání samého sebe?

Petr se zarmoutil nad tím, že se ho potřetí zeptal, má-li ho rád. Odpověděl mu: "Pane, ty víš všechno, ty víš také, že tě mám rád." Pán Ježíš se ho neptal, zda lituje svého pádu. Avšak při této pastýřské péči nemohl být ušetřen bolestí, - byla to uzdravující, očišťující bolest. Třetí otázka byla zároveň zkouškou, zda se Petr po poznání své viny a vyjádření lítosti opravdu změnil. Opět se rozhorlí? Bude zase silnými slovy něco slibovat a vyjadřovat své city?

Vůbec ne. Petr se výhradně soustředil na svého Pána. Pane, ty víš všechno. Ty mne znáš. Předpověděl jsi mé selhání v době, kdy jsem je sám považoval za nemožné. Znáš můj případ. Viděl jsi mne, když zakokrhá kohout. Viděl jsi mé slzy. Ale víš i to, že tě mám rád. Nemohu přece říci "nemám tě rád". Nemohu to zapřít. Mám novou lásku, tu, kterou mám na mysli, vyvolanou tebou samým a zakořeněnou v tobě. Mám tě rád. Ne proto, že jsem dobrý učedník, ani proto, že toho

9) tolik dovedu, ale prostě proto, že po tvé smrti na kříži, vzkříšení, nepochopitelném odpuštění a projevení tvé lásky bez tebe nemohu žít. Není to ani zásluha, ani skutek. Je to prostě tak. Přece to, vševědoucí Pane, vidíš. Ani po tomto vyznání Pán Ježíš neměl jinou odpověď, než pověření službou. Ježíš mu řekl: "Pas mé ovce!" Ale nejen to. Protože bylo všechno vysvětleno, Pán Ježíš připojil velké a důležité zaslíbení.

ZASLÍBENÍ PETROVI A JANOVÍ

Jan 21,18-23

v. 18: Mt 16,22
v. 19: J 13,36
v. 20: J 13,23.25

18 Amen, amen, pravím tobě: Když jsi byl mladší, sám ses přepásával a chodil jsi, kam jsi chtěl; ale až zestárneš, vztáhneš ruce a jiný tě přepáše a povede, kam nechceš. To- to zaslíbení se týkalo Šimona Petra. Tak jako Pán Ježíš miloval svého Otce a učedníky "až do konce", až po kříž, i Petr může tu lásku k Pánu, kterou třikrát vyznal, projevit do konce a oslavit Boha svou smrtí (v. 19). Pro naše přirozené chápání toto nebylo zaslíbením, ale předpovědí tvrdého údělu, plného bolesti. Pán Ježíš na počátku této věty neuváděl něco, co by platilo pouze pro Petra. Vždyť tak prožívá "mládí" a "stáří" každý člověk. Ale tento strastiplný život ve stáří bude výstižným obrazem apoštoly cesty. Zvláštní slova o tom, že "když byl Petr mladší", přepásával se sám a chodil podle vlastní vůle, představují jeho minulost, "vztažení rukou" a vedení k jinému cíli se stane v budoucnosti, která ještě nenastala. To spolu naznačuje určitý mezistav, ve kterém přicházející skutečnost již začíná. Právě tento svévolný, rychle vznětlivý Petr, který se sám tak energicky přepásával a chodil, kam chtěl, se

může a musí učit vztahovat ruce v prosbě o pomoc a vedení, musí se nechat prepásat a vést (v. 19-22) k nečekaným cílům. A tak Petr pokojně zůstane v Jeruzalémě, místo aby spěchal do vzdálených míst, dá se uvrhnout do vězení a postaví před soud, pak půjde do pohanova domu a jako Izraelita bude učit, že pohané mohou patřit k církvi Mesiáše jen vírou bez obrízky. Vedení jeho života a služby je přenecháno někomu jinému, jehož má Petr jen následovat. V životě apoštola se stane konkrétní skutečností to, co Pán Ježíš předpověděl v 12,24-26. "Smrt" a "ztráta duše" bude na denním pořádku, chce-li Petr od této chvíle skutečně pást ovce dobrého pastýře.

Tak, jako působení Pána Ježíše vyvrcholilo v "povýšení" 19 na kříži, i apoštolský život Petřův bude naplněn a korunován. To řekl, aby mu naznačil, jakou smrtí oslaví Boha. Pak se doslovně naplní to, že vztáhne ruce, aby spoutaný byl přiveden na popraviště. Dobrovolně tam nikdo nechce jít. Ani Šimon. Jako Pán Ježíš ve vlastní smrti na kříži neviděl neštěstí, hanbu a muka, ale své oslavení v tom, že Otce oslavil (3,14; 12,32n; 17,1), tak i smrt není pro učedníka strašná. I Petr může úměrně své podstatě hříšného člověka oslavit Boha. Smrt apoštola⁴⁷⁰ se stane svědectvím toho, jak Bůh může člověka zaujmout a naplnit, a jak je to Bohu drahé, když pro něj někdo položí život. Takovým svědkem bude i Petr, který jako učedník Páně ještě neměl smýšlení z Boha, ale z člověka (viz Mt 16,23). Pak se splní i jeho vlastní, a proto tehdy marný slib: "Svůj život za tebe položím!", a současně i příslib, který mu tenkrát Pán dal, když mu musel říci: "Kam já jdu, tam mne nyní následovat nemůžeš; budeš mne však následovat později" (13,36). Právě v tom se také naplní slova modlitby Páně v 17,32, že učedníkům dává svou slávu a že budou s ním jedno. Vždyť i po velikonočním vítězství Pána Ježíše tato sláva není ve vnějším vítězství, nadřazenosti a v triumfu učedníků, ale v je-

470 Viz výklad k 13,36.

jich účasti na utrpeních Kristových⁴⁷¹. A po těch slovech řekl: "Následuj mne!" Pán Ježíš hovořil o vzdálené budoucnosti. Měl snad Petr čekat, až tato budoucnost nastane, a do té doby mohl chodit kam chtěl? Ne, o takové chůzi podle vlastní vůle Pán Ježíš hovořil v čase minulém. Ten život, který měl Petr nyní vést, byl popsán dvěma slovy: Následuj mne! Na to jsme byli upozorněni již v 18. verši. Učedníci byli vyzváni k následování už na počátku, při svém povolání. Tři léta učedníci následovali Pána, doslovně "šli za ním". Ani po smrti a vzkříšení jejich Pána tomu nebude jinak, právě teď jej budou následovat skutečně. Život a služba učedníka neprobíhá v "samostatnosti", a tak i Petr, jako vedoucí osobnost kruhu učedníků, bude sloužit a žít v následování Pána.

20 Tomuto následování a zapření své vlastní přirozenosti
 21 se ovšem nenaučí hned. Vzápětí po výslovném a vážném pobídnutí, aby následoval Páná Ježíše a zaměřoval svůj zrak výhradně na něj, začal se ohlížet po ostatních. Petr se obrátil a spatřil, že za nimi jde učedník, kterého Ježíš miloval, ten, který byl při večeři po jeho boku a který se ho tehdy otázel: "Pane, kdo tě zrazuje?" Mezi zbývajícíní šesti učedníky si všiml Jana, jehož zvláštní postavení mu bylo známé (13,24). I Jan "jde za nimi", tedy následuje. Snad byl o několik kroků před ostatními. A tak Petra toto "následování" přivedlo na myšlenku. Hned se projevil jako ten horlivý, jednající Petr, který musí mít jasno o budoucnosti tohoto spoluúčedníka. Když ho Petr spatřil, řekl Ježíšovi: "Pane, co bude s ním?" Platí slova Pána Ježíše o vztahení rukou a mučednictví i pro něho? Nebo je to Petrovou vlastní, přetěžkou výsadou, že smí Boha oslavit touto smrtí? Jaká je potom úloha učedníka, jemuž přece Pán viditelně přenechal zvláštní postavení v kruhu učedníků? Jestliže Petr výslovně obdržel úlohu pastýře, neměl by se starat i

471 Viz výklad k 16,33. I Pavel to tak viděl v 2K 1,5; Fp 3,10; Ř 8,17. Na "zajatce v triumfálním průvodu Kristově" v 2K 2,14 se rovněž takto díváme.

o ostatní učedníky, o správnost jejich cesty, a neměl by znát úkoly, které dostali?

Ale tak nebyla jeho pastýřská služba chápána. Ježíš mu 22 řekl: "Jestliže chceš, aby tu zůstal, dokud nepřijdu, není to tvá věc. Ty mne následuj." Petr nesměl svůj úkol chápat jako "papežství", v němž by byl vrohním pastýřem nad pastýři. To nebylo Petrovou záležitostí, jak Jan bude žít a sloužit svému Pánu. "Jediný je váš mistr, vy všichni jste bratři" (Mt 23,8). Později Petra a Jana skutečně nacházíme bratrsky vedle sebe v službě (Sk 3,1 a 8,14 a Ga 2,9). Přitom Jan, jehož tichost se projevila v tomto textu i v celém evangeliu, měl svou osobností takový vliv, že jej církev považovala za "sloup" vedle Petra.

Učedníci neměli ve svém životě nějaký společný úděl, který by měli vytrpět všichni stejně. "Položit život za své bratry" musí každý, tedy i Jan (1J 3,16). Ale to neprobíhá schematicky. Život a působení Janovo bude probíhat úplně jinak než u Petra. Jan nemusí skončit na kříži. Může mít před sebou dlouhý život, a bude-li Pán ochtít, může tu zůstat až do jeho příchodu. Pro Jana to není ani přednost, ani nevýhoda. Věrným sluhou Páně a pravým svědkem se člověk nestává až násilnou smrtí. Jan není o nic menší než Petr proto, že zemře až ve vysokém stáří a v klidu. V životě a smrti nejde o lidské představy a ideály, jde jediné o vůli Páně. Proto ještě jednou byl Petr vyzván: Ty mne následuj! V řeckém textu je zdůrazněno zájmeno ty. Petr se nemá ohlížet na druhé. Má se sám chopit svého úkolu a poslušně se ptát na Boží vůli s ním spojenou.

Všimněme si také toho, jak samozřejmě Pán Ježíš mluvil 23 o svém novém příchodu: Jestliže chceš, aby tu zůstal, dokud nepřijdu. Ani v Janově evangeliu není pohled do budoucna proměněn v pouhé přítomné události, jak se to někdy tvrdívá. A ani to nemůže být jinak. Bereme-li vážně vzkříšení Pána Ježíše, pak nemůže být další historie církve a světa chápána jako proces, který se ztrácí v neurčitu. Vyvýšený Pán musí své dílo dokončit. Proto musí přijít znovu.

O době svého příchodu Pán Ježíš řekl jen málo, tak jako

předtím. Ale jeho slova o Janovi vyvolala nedorozumění v kruhu bratří, kteří tento příchod očekávali. Mezi bratřími se to slovo rozšířilo a říkalo se, že onen učedník nezemře, jmenovitě do příchodu Páně, a tedy nezemře vůbec. Při Janovi by se naplnilo to, co si přál i Pavel: "neboť nechceme, aby z nás bylo svlečeno naše pozemské tělo, nýbrž aby přes ně bylo oblečeno nebeské, aby to, co je smrtelné, bylo pohlceno životem" (2K 5,4). Čím více čas plynul a čím déle Jan žil, tím jistější se zdálo, že bude ušetřen smrti. V tomto verši se potvrzuje, že Jan musel být velmi starý. Kdyby byl popraven spolu se svým bratrem Jakubem, nemohly by ani podobné úvahy vzniknout. Pochází-li "dodatek" přece jen od Jana, pak tím chtěl vlastní rukou zabránit falešným nadějím. V tom, co tenkrát Pán Ježíš Petrovi odpověděl, nechtěl zaslíbení, že ještě za svého života zažije příchod Páně. Byl připraven zemřít a své bratry poučoval o tom, co Pán Ježíš vlastně řekl. Pokud dodatek napsali vydavatelé evangelia, pak již apoštol zemřel, a jeho žáci a přátelé chtěli pomoci překonat ve sborech zděšení a zmatek, které vyvolala apoštolova smrt. Ježíš však neřekl, že nezemře, nýbrž: "Jestliže chceš, aby tu zůstal, dokud nepřijdu, není to tvá věc."

ZÁVĚREČNÉ SLOVO

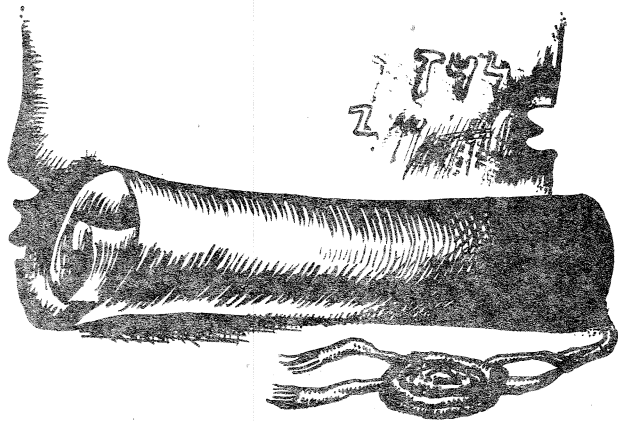
Jan 21,24-25

v. 24: J 15,27; 19,35; 3J 12; Zj 1,2
v. 25: J 20,30

Závěrečná slova mají pro nás velký význam. Naposledy 24 byla řeč o "učedníku, kterého miloval Ježíš". A nyní pisatel dodává: To je ten učedník, který vydává svědectví o těchto věcech a který je zapsal. Učedník, který nebyl jmenován v celém evangeliu, ale jehož autorita je nesporná, sám vydává svědectví o těchto věcech. Vydávat svědectví lze jen o tom, co svědek sám viděl, slyšel a prožil. V evangeliu bylo mnohokrát zdůrazněno, při kterých důležitých událostech se právě tento učedník stal svědkem událostí (13,23; 19,26; 20,2.8; 21,20-23). V úvodu k 1.dílu jsme si vysvětlili, že tímto učedníkem mohl být pouze Zebedeův syn Jan⁴⁷². V každém případě evangelium bylo napsáno očitým svědkem. Vydavatelé tohoto muže znali a dosvědčují: A my víme, že jeho svědectví je pravdivé. Toto svědectví bylo obzvláště nutné, jestliže se Janovo evangelium objevilo až delší dobu po synoptických a každý věřící poznal, že se nápadně od nich liší. Věřící v církvích se nemusejí pozastavovat nad tím, jestliže se některé události v podrobnostech lišily od svědectví Matouše, Marka a Lukáše. V evangeliu Jana k nim hovoří učedník, který měl úzké obcenství s Pánem Ježíšem a mohl vydat svědectví o vlastní účasti na těchto věcech.

472 Tehdejší církvi nebylo třeba to teprve dokazovat. Každý znal apoštola, který žil ještě ve vysokém stáří v Efezu a který přicházel v úvahu jako autor tohoto pozdního evangelia.

25 Vydavatelé tohoto evangelia patřili k sborům, v nichž kolovalo mnoho zpráv o Pánu Ježíši. Je ještě mnoho jiného, co Ježíš učinil; kdyby se mělo všechno dopodrobna vypsát, myslím, že by celý svět neměl dost místa pro knihy o tom napsané. Zdá se to být velmi přehnané, když si představíme dnešní obrovské knihovny. Musíme se však vžít do situace pisatele této věty a jeho okolí. Pro většinou chudé sbory se zdálo být mnoho již to, jestliže vlastnily některé svitky Písma. Jak by mohly mít dostatek místa, kdyby jen sto dalších svitků popisovalo vše, co Pán Ježíš učinil? O to více se církev měla radovat, že získává další knihu, která s tak hlubokým pochopením z nejbližšího společenství s Pánem Ježíšem ukazuje, kdo je ten, koho velebí s vděčností a láskou jako svého Pána a Boha.

V Ě C N Ý R E J S T Ř Í K

Tento věcný rejstřík obsahuje pouze nejdůležitější pojednáváné biblické pojmy. Jednotlivé pojmy jsou seřazeny abecedně a je u nich uvedeno místo, kde jsou obsírněji vysvětleny.

beránek velikonoční	13,1;
18,28	modlitba, vyslyšení	
Bůh Otec	14,9.10.13.31;
16,23.32; 17,11;
20,17	modliteb	11,41.42;
14,13.14;
15,7.16; 16,23.24
divy	11,4.44; exkurs	následování	12,26; 21,18.22
dokonání, doplnění	13,1;
19,28	nemoc	11,4
Duch svatý	14,16.17.25.26;
15,26.27;
16,7-11; 20,22	nevěra	11,46; 12,39
eón	11,26; 12,34; 13,1	odpuštění hříchů	20,23
hřích	15,22-24; 16,8; 19,11	ovoce	15,2-5.16
jednota	17,21-23	Pán Ježíš	13,6.13.16;
20,28-29; 21,15.17
jméno Boží, Ježíše	12,28;
14,13.14; 15,16.21;
16,24.26-28;
17,6.11.12.26; 20,31	pokoj	14,27; 16,33; 20,21
král, Ježíšovo
království	18,33-40;
19,14.19-21	posvěcení	17,16-19
kříž Ježíšův	12,32.23;
13,3.10.11.31.36;
14,31; 18,3-5.11.
22-25; 19,1-17	poznání, známost	14,17;
17,3.6-8.25.26
láska Boží,
Pána Ježíše	11,5.36;
13,1.23.34;
14,23.31; 15,9.10;
17,23.24-26	pravda, Boží,
Pána Ježíše	14,6.17;
16,7.12;
17,17-19; 18,37-38
láska učedníků	12,3;
13,34-35;
14,15.23.28;
15,12.17; 16,27;
21,15-17	přátelé Ježíšovi	15,14-15
Mesiáš	11,27; 12,12-14.
34.41	přikázání	13,34; 14,15.21;
15,10.12
		radost	15,11; 16,19-22;
17,13; 20,20
		satan	12,31; 13,2.27;
14,30; 16,11; 17,15
		skutky Boží,
Pána Ježíše	14,12; 15,24
		sláva Boží	11,4.40;
12,41; 15,8;
17,1.4.5
		sláva Ježíše	12,23.28;
13,31.36; 14,14;
16,14; 17,5.10.
22-25; 21,19

Slovo Boží	14,23; 15,3; 17,8.14.17	temnota	12,27.32.33.35; 13,30
služba Pána Ježíše, učedníků	12,26; 13,4-10.14-17	učení	14,26; 18,19
smrt	11,4.14-15.25.26; 12,33	utrpení Páně	12,27
rozhodnutí o smrti Ježíšově	11,50-53; 12,56-57	víra	11,15.26.27.40.42.45; 12,36.44; 13,19; 14,1.11.12.29; 16,30; 17,8.20; 19,35; 20,10.29.31
soud	12,31.47; 16,9	vyvolení	15,19; 17,6-8
spravedlnost	16,9.10	vzkříšení, vzkříšený	11,11.23.25.44; exkurs; 12,9; 20,8.9.16.25; 21,14
světlo	12,35.46	znamení Ježíšova	12,37; 20,30
Syn Boží	11,27; 14,10; 19,7; 20,31	život věčný	11,26; 12,25. 50; 17,3; 20,31
Syn člověka	12,24.34; 13,31		